In presenti volumine infrascripta inuenies opuscula Aristotelis cū expositionib⁹ sancti Thome: ac petri de Aluernia. Perq̄z diligēter visa recognita: erroribusq3 innumeris purgata.

Sanctus Thomas

De sensu ⁊ sensato.
De memoria ⁊ reminiscentia.
De somno ⁊ vigilia.
Ultimo altissimi procli de causis cum eiusdem sancti Thome commentationibus.

Petrus de Aluernia

De motibus animalium.
De longitudine ⁊ breuitate vite.
De iuuentute ⁊ senectute.
De respiratione ⁊ inspiratione.
De morte ⁊ vita.

Egidius Romanus

De bona fortuna.

Timotheus Brixiensis Canonicus regularis ad libellum.

Quis te parue liber lacerū contexit abolla:
Quis tua curauit vulnera: Timotheus.
Quis tenebris clausū rapuit te i lucis honorē:
Quis tot donauit munera: Timotheus.
Timotheus sophiae cultor virtutis alūnus.
Timotheus nitidae simplicitatis honos.
Huic igitur grates referas studiose perēnes:
Qui tibi tot ꝓmpto pectore dona dedit.

¶ Timotheus veronensis canonicus regularis reuerēdissimo. d. Dominico Grimano patri-
tio veneto: ac sanctae romanae ecclesiae cardinali maximo necnō ⁊ sapiētissimo. S. P. D.

Cum viderē cōmentaria diui Thomae aquinatis sup libros paruoꝝ naturaliū: ita incorrecta: ita iemendata: imo icorrectissima ⁊ inemēdatissima esse: motus vi cuiusqꝫ tuꝫ scholasticoꝝ philosophantiū ac medicinae vacantiuꝫ charitate ac vtilitate: quae tāta in hoꝝ libroꝝ intellectione: quāta ⁊ dici ⁊ cogitari potest: absqꝫ dubio percipitur: tū praeceptoris mei pietate: qui sic (ita dicā) laceratus esset: nō potui nō subire laborē: ⁊ totis viribus eniti: vt clarus lucens splendidus: vt mos ei⁹ est in operibus: que nobis multa reliquit: in his quoqꝫ nostra industria esset: itaqꝫ hoc opus aggressus magno cū sudore laboreqꝫ (vt spero) reddidi tale: vt in lucē exire mereatur: ⁊ tanto auctore: qualis fuit praeclarus ille doctor: opus dici dignū sit: Circa eniꝫ tria millia locoꝝ correxi climauiqꝫ: Nō eniꝫ fieri poterat: vt a nō multuꝫ exercitato: ⁊ eodē quidē in via Thomae: quae ipsius Aristotelis viscera est intelligeretur: ⁊ ab hoc quidē veterano ⁊ rudi donato nō sine longa temporis intercapedine: tāta erat ⁊ verboꝝ ⁊ sententiaꝝ inuersio: tātusqꝫ defectus. Verꝫ quū a multis rogatus: praecipue a meis cōcanonicis in publicū vellē edere: coepi apud memet cogitare ad quē nā viruꝫ doctum amicū probuꝫ ⁊ auctoritate dignū: qui nostraꝝ lucubratiūculaꝝ iudex castigator ac ꝓtector essꝫ: emitterē. Ex multis tu solus reuerēdissime dominice praeclaro venetaꝝ sanguine genite aquilegiensis patriarcha ecclesiaeqꝫ sanctae cardinalis mihi affuisti: qui talis: qualē quaeritabā esses: id qꝺ nisi mihi duo īpedimento essent validissime ꝓbarē. Alterum est quia tua maiorē stilū ꝗꝫ noster calamus ferat exigunt. Alteruꝫ autē quia hoꝝ tria in te esse neminē lotas: (vt dicit) aures habētē fallit. Reliquū vero fortasse nō omnib⁹ ita patet: abste. s. me: que est tua humanitas amari eo amore quo semp ordinē diui Joānis a viridarijs ꝯpleꝯus es: Hoc vnuꝫ silentio pertransire minime possum me potius te iudicem: delegisse: qa nō sum nescius te in doctrina diui Thomae nō modo eruditum: verūetiam eruditissimum esse: quare facillime ⁊ sine vllo labore ⁊ iudex ⁊ corrector esse poteris: necnon protector atqꝫ defensor: si qui erunt qui dentes cōtra has nostras editiones acuere ausi fuerint: Hoc vnuꝫ reliquum est vt amplitudinem tuam iterū atqꝫ iterum rogem orēqꝫ: vt hoc omis suscipiat: id qꝺ abste factum iri ⁊ id lubentissime tua in omnibus perspecta humanitas me certiorem facit.

Vale. M. D. VII.

¶ Incipit expositio libri de sensu et sensato Aristotelis secundum eximium doctorem sanctum Thomā de aquino.

Quoniam autem de aīa secundum seipsam determinatum est: et de virtute qualibet ex parte ipsius: conueniens est facere consideratione de animalibus et vitam habentibus omnibus: que sunt proprie et cōes operationes eorum. Que igitur dicta sunt de anima: subijciantur. De reliquis autem dicamus et primum de primis.

T.co.xi. 236.

Sicut phūs dicit in 3° de anima. sicut separabiles sunt res a materia: sic et que circa intellectū: vnūquodque enim inquantū est itelligibile: inquantū est a materia separabile: vnde ea q̄ sunt secundum nām a materia separata sunt secundum seipsa itelligibilia actu: que vero a nobis a mālibus conditionibus sunt abstracta fiunt itelligibilia actu per lumen nostri itellectus agentis: et quia habitus alicuius potētie distinguūtur specie secundum differētiam eius qd est per se obiectum potētie: necesse est quod habitus sciētiarum quibus itellectus perficitur: etiā distinguantur secundum differētiā separationis a mā. et ideo phūs in .6° meta. distinguit genera scientiarum secundum diuersum modū separatiōis a mā. Nam ea que sunt separata a mā secundum esse et ratione ptinent ad metaphysicum: que autē sunt separata secundum rōnem et nō secundum esse pertinēt ad mathematicū: que autē in sui rōne cōcernūt mām sensibilē pertinēt ad nālem: et sicut diuersa genera sciētiarum distinguūtur secundum hoc quod res sunt diuersimode a materia separabiles. ita etiā in singulis sciētijs: et precipue in sciētia naturali distinguūtur partes sciētie secundum diuersum separatiōis et cōcretionis modū: et quia vniuersalia sunt magis a mā separata: ideo in sciētia nāli ab vniuersalibus ad minus vlia pcediī: sicut phūs docet primo phy. vnde et sciētiā nālem

Tex.i.

incipit tradere ab his que sunt cōissima oībus nālibus que sunt motus et pncipiū motus. demū pcessit per modū concretionis siue applicationis pncipiorum cōium ad quedā determiata mobilia: quorum quedā sunt corpora viuētia. Circa que etiā simili modo pcessit distinguēs hanc cōsideratiōem in tres partes. nam primo quidem cōsiderauit de anima secundum se quasi in quadā abstractione. scdo cōsideratione facit de his que sunt anime secundum quādam cōcretionē siue applicationem ad corpus: sed in generali. tertio cōsideratione facit applicādo oīa hec ad singulas species animalium et plantarū determinādo quid sit pprium vniuscuiusque speciei. prima igitur cōsideratio cōtinetur in libro de aīa. tertia vero cōsideratio continetur in libris: quos scribit de aīalibus et plātis. media vero cōsideratio cōtinetur in libris quos scribit de quibusdam que pertinēt cōiter vel ad oīa animalia vel ad plura genera eorum: vel etiā ad omnia viuētia: circa que huius libri est presens intentio: vnde cōsiderādū est quod in secūdo de aīa quatuor gradus viuētium determinauit: quorum primus est eorū

T.c.13.

que habēt solā partē anime nutritiuā per quā viuunt: sicut sunt plante. quedā autē sunt que cū hoc habēt etiam sensum sine motu pgressiuo: sicut sūt animalia iperfecta puta cōchilia: quedā vero que habēt insuper motū localē pgressiuū: sicut aīalia perfecta vt equus et bos: quedā vero super hec intellectū: sicut homines: appetitiuū .n. quāuis ponat 5m genus potētiarum aīe: nō tamen constituit quintū gradū viuentium: quia semper cōsequitur sensitiuū: horum autem intellectus quidē nullius partis corporis actus est vt pbatur tertio de anima. vnde non pōt cōsiderari per cōcretionē vel applicationē ad corpus vel ad organū corporeū: maxima enim cōcretio eius est in anima: summa autem eius abstractio est in substantijs separatis: et ideo preter librum de aīa Arī. nō fecit librū de itellectu et itelligibili: et si fecisset nō pertineret ad sciētiā nālem: sed magis ad metaphisicū: cuius est cōsiderare de substantijs separatis: alia vero oīa sunt actus alicuius partis corporis: et ideo eorum potest eē specialis cōsideratio per applicationē ad corpus vel organa corporea preter cōsideratione que habita est de ipsis in lib. de anima. opus huius cōsideratione mediam in tres partes distinguit: quarū vna cōtineat ea que pertinet ad viuū: inquantum est viuum: et hoc cōtinetur in libro quē scribit de morte et vita. in quo etiā determinat de respiratione et expiratione per quē in quibusdā vita cōseruatur: et de iuuentute et senectute per que diuersificatur status vite: similiter autem et in libro qui inscribitur de causis lōgitudinis et breuitatis vite: et in libro quē fecit de sanitate et egritudine: que etiā pertinēt ad dispositiones vite: et in libro quē dicitur fecisse de nutrimēto et nutribili: qui duo libri apud nos nōdum habētur. alia vero pertinēt ad motiuum: que quidem cōtinētur in duobus. s. in libro de causa motus animalium: in quo determinatur de partibus aīalium oportunis ad motū. tertiū vero ptinet ad sensitiuū: circa quod cōsiderari pōt. et id quod ptinet ad actū iteriorem vel exteriorem sensus: et quātū ad hoc cōsideratio sensitiui cōtinetur in hoc libro qui inscribitur de sensu et sensato. i. de sensitiuo et sensibili sub quo etiā cōtinetur tractatus de memoria et reminiscētia: et iterū ad cōsideratione sensitiui petinet: ad quod facit differētiā circa sensum in sentiēdo vel nō sentiēdo: quod per somnū et vigiliam determinauit in libro qui iscribitur de somno et vigilia. Sed quia opus per magis similia ad dissimilia trāsire talis videtur esse rōnabiliter horum librorum ordo vt post librū de aīa in quo de anima secundum se determinatur imediate sequatur hic liber de sensu et sensato: quia ipm sentire magis ad animā quam ad corpus ptinet: post quē ordinādus est liber de somno et vigilia: que iportant ligamētum et solutione sensus: deinde sequitur libri qui pertinēt ad motiuū. quod est magis ppinquū sensitiuo. vltimo autē ordināntur libri qui pertinēt ad cōem cōsideratione viui: quia ista cōsideratio maxime cōcernit corporis dispositionem.

¶ Hic igitur liber qui de sensu et sensato inscribitur primo quidem in duas ptes diuiditur. in phemium et tractatum qui incipit ibi. (De sensu et sentire.) Circa primum duo facit. primo manifestat suam intentionem: ostendens de quibus sit tractādum. secūdo assignat rationē quare necessariū est de his tractare ibi. (Videntur autē maxime.) Dicit ergo primo. Jam determinatum esse in libro de anima. de anima secundum seipsam: vbi. s. animā diffiniuit. Iterum cōsequēter determinatum est de qualibet virtute et potētia eius: sed hoc dico (ex parte ipsius.) Cum enim potentie anime preter intellectum sint actus quarūdam partium corporis dupliciter de his cōsiderari potest. vno modo secundum quod pertinet ad animam quasi quedam potentie vel virtutes eius. alio modo ex parte ipsius corporis. de ipsis ergo potētijs anime ex parte ipsius anime determinatū est in libro de anima: sed nunc consequens est facere consideratione de animalibus: (et omnibus habentibus vitam.) quod addit propter plantas (determinādo. s. que sunt operationes eorū proprie) s. singulis speciebus animalium et plantarum. (Et que cōmunes) .s. omnibus viuentibus vel omnibus animalibus vel multis generibus eorum. (Illa igitur que dicta sunt de anima subijciātur) vel supponantur. i. vtamur ipsis in sequētibus tanquam suppositionibus iam manife-

T.c. 3.
t.4.

stis. (De reliquis autem dicamus: et primum de primis.) i. primo de cõibus. et postea de ppriis. iste enim est debitus ordo scientie naturalis vt determinatum est in principio libri physico. ¶ Secundo ibi.

¶ Uidetur autem maxime et cõia et propria animalium cõia esse et corporis et anime.

¶ Ostendit necessitatẽ presentis cõsiderationis. Si enim operationes tam pprie q̃ cões animalium et plantarũ essent pprie ipsius anime sufficeret ad hoc cõsideratio de anima: sed quia sunt cões anime et corpori: ideo oportet post cõsiderationem de anima de huiusmodi cõsiderare: vt sciatur qualis dispositio corporũ ad huiusmodi operatiões vel passiones requireretur: et ideo phs hic ostẽdit oĩa cõia esse anime et corpori. Circa autem hoc tria facit phus. pmo pponit qd intẽdit. secũdo enumerat ea de quibus est itentio ibi. (Puta sensus.) tertio pbat ppositum ibi. (Omnia autem cõia dicta.) dicit ergo pmo q illa que sunt maxima: et precipua inter ea que pertinent ad aĩalia et plantas sunt cõia omnium animalium: aut plurium: siue sint ppria singulis speciebus: etiã ex ipso primo aspectu videntur esse cõia anime et corpori: vnde aliam cõsiderationẽ requirunt preter eam que est de anima absolute. ¶ Secundo ibi.

¶ Puta sensus et memoria: et ira: et desiderium: et omnino appetitus: et cum his gaudium et tristitia: etenim hec fere insunt omnibus animalibus. Cum his autem hec quidem omnium sunt vita participantium cõmunia: hec vero animalium quibusdam: existunt autem horum maxime quatuor coniugationes numero: velut vigilia somnus et iuuentus et senectus: et expiratio et respiratio: et vita: et mors: de quibus cõsiderandum est: quid enim est vnũquodq3 eorum: et quibus de causis accidit. Uerum physici est de sanitate et infirmitate pria inuenire pricipia. Nec enim sanitatem nec infirmitatem possibile fieri carentibus vita. Quare fere physicorum plurimi et medicorum qui magis physice artem prosequuntur: hi quidem finiunt ad ea que de medicina: hi vero ex his que de na incipiũt de medicina.

¶ Enumerat de quibus est itentio. et primo ponit ea que ptinent ad sensitiuum. s. sensum et memoriam. nõ facit autem de aliis mentionẽ. s. de ymaginatione et estimatione: quia hec nõ distinguũtur a sensu ex parte rei cognite. Sunt enim psentium vel quasi presentium: sed memoria distinguitur per hoc q est preteritorũ inquãtum preterita sunt. secũdo ponit illa que pertinent ad motum. est autem ppinquũ principium motus in animalibus appetitus sensitiuus: qui diuiditur in duas vires. s. irascibilem et cõcupiscibilẽ: sicut dictum est in tertio de anima. ponit ergo iram pertinẽtem ad vim irascibilẽ: et desiderium pertinẽs ad cõcupiscibilẽ a quibus duabus passionibus tanq̃ a manifestioribus predicte due vires denominantur. cõcupiscibilis enim denominatur a desiderio. irascibilis autem ab ira: sed quia sunt quedã alie anime passiones ad vim appetitiuam pertinẽtes: ideo subiungit. (Et oĩno appetitus.) vt cõprehendat oĩa que ad vim appetitiuam pertinent: ad omnes autẽ passiones anime: siue sint in irascibili: siue in cõcupiscibili sequitur gaudiũ et tristitia vt dicitur. 2° ethicorum. et ideo subdit: (et cũ his gaudiũ et tristitiã.) quasi finales et vltime passiones et subiungit q hec que enũerata sũt fere inueniuntur in omnibus generibus animalium. dicit autem fere: quia plura eorũ inueniũtur in omnibus animalibus tam perfectis q̃ imperfectis. s. sensus et desiderium et appetitus et gaudiũ et tristitia. habent enim animalia imperfecta de sensibus solum tactum habẽt etiam fantasiam et cõcupiscentiam et gaudium et tristitiã: licet indeterminate moueãtur: vt dictum est secũdo de anima. Memoria vero et ira ĩ eis totaliter nõ ĩueniũtur: sed solum in animalibus perfectis: cuius ratio est: quia nõ omnia que sunt ĩferioris generis: sed solum suprema et pfectiora pertingunt ad aliquã participationẽ similitudinis eius: qd est pprium superiori generi. differt autem sensus ab intellectu et ratione: quia ĩtellectus vel ratio est vniuersaliũ que sunt vbiq3 et semper: sensus autẽ est singularium q̃ sunt hic et nunc: et ideo sensus sm suam ppriam rationẽ nõ est cognoscitiuus nisi presentiũ: q autem sit aliqua virtus sensitiue partis se extendens ad alia que nõ sunt presentia hoc est sm similitudinariam participationem rationis vel intellectus vnde memoria que est cognoscitiua preteritorũ cõuenit solum animalibus perfectis: vtpote supremũ quoddã in cognitione sensitiua. Similiter etiã appetitus sensitiuus consequens sensum sm ppriã rationem est eius q est delectabile sm sensum: qd pertinet ad vim cõcupiscibilem: que est cõis omnibus animalibus. Sed q animal tendat per appetitũ ad aliquod laboriosum: puta ad pugnã vel aliquod huiusmodi habet similitudinẽ cum appetitu rationali cuius est appetere aliqua ppter finẽ: que nõ sm se sunt appetitiua et ideo ira que est appetitus vindicte pertinet solum ad animalia perfecta ppter quãdam appropinquationẽ ad genus rationaliũ. Deinde ponit ea que pertinẽt aliq̃liter ad rationẽ vite: et dicit q cũ premissis ĩueniuntur alia in animalibus: quorum quedam sunt cõia omnibus participantibus vitam: non solum animalibus: sed etiã plantis. Quedam vero pertinent solum ad quedam genera animaliũ: et horum precipua sub quadruplici coniunctione enumerantur vel cõiugatione. primam quidem cõiugationem ponit vigiliã et somnũ que ĩueniũtur in omnibus animalibus: nõ tamẽ in plantis: secũdam autẽ ponit iuuẽtutẽ et senectutem: que ĩueniũtur tam in animalibus q̃ in plantis: cuiuslibet enim corruptibilis et generabilis vita distinguitur per diuersas etates. tertiam ponit respirationẽ et expirationem que ĩueniũtur in quibusdã generibus animaliũ. s. in omnibus habẽtibus pulmonẽ: quartam ponit vitã et mortẽ: que ĩueniunt in oĩbus viuẽtibus: in hoc mũdo ĩferiori: et de his omnibus dicit cõsiderãdũ: quid vnũquodq3 eorũ sit: et q̃ sit causa eius: et quia predicta dixerat esse maxima subiũgit de quibusdam: que nõ sunt ita precipua: sicut sanitas egritudo que nõ ĩueniuntur in omnibus: sicut accidit de premissis: sunt tamen nata ĩueniri in oĩbus viuẽtibus tã animalibus q̃ plantis. dicit autẽ q etiã ad naturalẽ phm pertinet ĩuenire pma et vltima pricipia sanitatis et egritudinis. particularia autem pncipia cõsiderare pertinet ad medicũ qui est artifex factiuus sanitatis: sicut ad quãlibet artem factiuã pertinet considerare singularia ad suũ ppositũ: eo q operationes in singularibus sunt. et q hec cõsideratio pertineat ad naturalẽ pbat ibi. (Nec. n. sanitatem etc.) Et hoc dupliciter. pmo quidem per rationẽ: nõ enim potest ĩueniri sanitas aut ĩfirmitas nisi in habentibus vitam: ex quo patet q corpus viuum est propriũ subiectũ sanitatis et egritudinis. pncipia enim subiecti sunt pncipia pprie passionis: vnde cũ ad phm naturalẽ pertineat cõsiderare corpus viuũ et eius pncipia: oportet et q ipse cõsideret pncipia sanitatis et egritudinis. secũdo pbat idem per signũ siue exemplum: qd cõcludit ex ratione inducta. plurimi enim phorum naturalium finiunt suam cõsiderationem: ad ea etiã que sunt de medicina. Similiter etiã plurimi medicorum: qui. s. magis physice artem medicine psequuntur: non solũ experimẽtis vtẽtes: sed causas ĩquirentes ĩcipiunt medicinalẽ operationẽ a naturalibus: ex quo patet q cõsideratio

sanitatis et egritudinis cōis est et medicis et naturalibus: cuius ratio est: q2 sanitas causatur: quandoq3 quidem solum a nā: et ppter hoc pertinet ad consideratione nāl': cuius est cōsiderare opera nature. Quādoq3 vero ab arte: et fm hoc cōsideratur a medico. sed quia ars nō principaliter causat sanitatez: sed quasi adiuuat nām et est ministrans ei: ideo necesse est q medicus a nāli tanq3 a pncipaliori principia sue scie accipiat: sicut gubernator nauis ab astrologo. Et hec ē ratio quare medici bene artem psequētes a naturalib' incipiunt. Si qua vero sunt artificialia que soluz fiunt ab arte vt domus et nauis h nullo modo pertinēt ad consideratiotionem naturalis: sicut ea que fiunt solum a natura: nullo modo pertinent ad considerationem artis nisi inquantum ars vtitur re naturali. ¶ Tertio ibi.

¶ Hec autem omnia dicta cōmunia sint anime et corpori: non immanifestum est: omnia enim hec cum sensu accidunt: hec vero per sensum: quedam autem hec quidem passiones huius entes existunt: hec vero habitudines: hec autem conseruationes et salutaria: hec vero corruptiones et priuationes. Sensus autem quoniaz per corpus insit anime manifestum et per sermonē et absq3 sermone.

¶ Probat ppositū. s. q oia predicta sunt cōia anime et corporis et vtitur tali ratione. oia predicta ad sensum pertinēt: sensus autem cōis est anime et corpori: sentire enim cōuenit anime per corpus. ergo predicta oia sunt cōia anime et corpori. primuz manifestat quasi per inductionē. predictorum enim quedaz cum sensu accidunt. s. que pertinēt ad cognitionem sensitiuaz: vt sensus fantasia et memoria. Quedam vero accidunt per sensum: sicut ea quē pertinēt ad vim appetiuam: que mouetur per apprehensionem sensus: aliarū vero que pertinent manifestius ad corpus: quedā sunt passiones sensus. s. somnus qui est ligamentum sensus: et vigilia que est solutio eius. Quedaz vero sunt habitudines sensus scz iuuentus et senectus que pertinēt ad hoc q sensus se bene habeat vel debiliter. Quedam vero sunt conseruatiōes et salutaria sensus. s. respiratio vita et sanitas. Quedam vero corruptiones et priuationes. sicut mors et ifirmitas. Scdm autem. s. q sensus cōis sit anime et corporis dicit esse manifestuz et per rationē et sine ratione. Ratio enim est in promptu quia cū sensus patiatur a sensibili: sicut ostēsum est in libro de anima. sensibilia autez materialia sint et corpora necesse est corporeuz esse qd a sensibili patitur. absq3 autez ratione manifestuz est experimento: quia turbatis corporeis organis impeditur operatio sensus: et eis ablatis totaliter sensus tollitur.

De sensu et sentire quid sit: et quare accidit animalibus hec passio: dictuz est prius in his que de aīa. ¶ Lec. II.

¶ Premisso proemio in quo ostendit phs suaz intentionē hic incipit prosequi suū ppositum: et pmo determinat ea que pertinēt ad sensum exteriorem. secūdo determinat ea que pertinēt ad cognitionem sensitiuaz iteriorem scz de memoria et reminiscētia ibi. (De memoria et reminiscentia.) Iste enim tractatus est pars istius libri fz grecos Circa primuz tria facit. primo resumit quedam: que de sensu dicta sunt in libro de anima: quibus vtēdum est tanq3 suppositionib' vt supra dictū est. secūdo determinat veritatez quā intendit circa opera sensuū: et sensibilium ibi. (In quibus autez habent fieri) tertio soluit quasdam dubitatiōes circa premissa ibi. (Obijciet autez aliquis si eōe corpus.)

Circa primū duo facit. dicit eniz primo quid circa sensuz in libro de aīa dictū sit. secūdo assumit quedā eorū ibi. (Animal autez fm q aial.) Dicit ergo pmo q in libro de aīa dictuz est d sensu et sentire. i. de potētia sensitiua et actu ei': et duo dicta sunt de eis quid sit vtruq3 eorū et causa quare animalibus hec accidāt. Notat aūt sentire passionē: q2 actio sensus in patiēdo fit: vt pbatū est in secūdo de aīa. Quid autez sit sensus: et q animalia sentiant ostendit circa finē secundi de anima. per hoc. s. q animalia recipere possunt species sensibilium sine materia. ¶ Secūdo ibi.

Lec. io. 2. ū.

¶ Animal autem secūdum q animal necesse est vnūqdq3 habere sensum: per hoc eniz determinamus animal esse et nō animal.

¶ Assumit tria ex his que in libro de aīa dicta sunt circa sensum: quorū primū pertinet ad sensum in cōi. scdm pertinet ad sensus qui sunt cōes omnib' animalib' et hoc ibi. (Proprie autez fm vnūqdq3) tertiū pertinet ad alios sensus qui inueniuntur in animalib' pfectis ibi. (Sensus autem qui p exteriora.) Dicit ergo pmo q omne animal inquātum est animal necesse est q habeat sensuz aliquem. In hoc enim q est sensitiuuz esse cōsistit ratio animalis per quā animal a nō animali distiguitur. nam attingit animal ad infimum graduz cognoscentiū. que quidē alijs rebus cognitione carentib' preeminēt in hoc q plura entia in se continere possunt: et ita virtus eorū ostenditur esse capacior et ad plura se extendēs. Et quanto qdem aliqd cognoscens vniuersaliorē habet reruz cognitionē tanto virtus eius est absolutior et imaterialior et perfectior: virtus autez sensitiua que iest animalibus: est quidē capax extrinsecorū: sed in singulari tātū. vnde et quādaz imaterialitatē habz inqātū est susceptiua specierū sensibiuum sine materia. infimaz tamen in ordine cognoscentium iquātum huiusmodi species recipere nō potest nisi in organo corporali. ¶ Secūdo ibi.

¶ Proprie autem secundum vnūquodq3 tact' et gustus insequitur omnia necessario. Tactus quidem propter dictam causam in his que de anima: gustus vero propter escam: delectabile enim et tristabile discernit ipso circa escam: vt h quidē fugiat: hoc autē psequatur: et oio sapor est nutritiue partis anime passio.

¶ Ponit id qd pertinet ad sensus cōes et necessarios aīalē: circa qd cōsiderādū est q sensus cōes et necessarij oī aīalē sunt illi qui sunt cognoscitiui eorū que sunt necessaria aīali. Est autez animali aliquod sensibile necessariuz dupliciter. vno modo inquātū corpus est mixtū ex quattuor elementis: et sic necessariū est animali debita cōmēsuratio calidi et frigidi humidi et sicci et aliorū huiusmodi. que sunt differentie corporū mixtorū. aliud autez est necessariū aīali: iquantū corpus eius est viuū nutribile: et sic necessarius est ei cibus conueniēs. per cōtraria autem horū animal corrūpitur. Et q2uis pmū sit necessariū in plātis: tamē animal superabūdat in hoc: q horū notitiā habere potest ratione iā dicta fz graduz sue nature: ad hoc igit' q cognoscat ea que sibi sunt necessaria vel cōtraria fm rationez corporis mixti ordinatur sensus tactus qui est cognoscitiuus predictarū differentiaruz: ad h autē q cognoscat cōueniens nutrimētuz necessariū est ei gustus per quē cognoscit' sapidū et isipidū: qd est signuz nutrimēti ɔueniētis et icōueniētis: et ideo dicit q gustus et tact' ex necessitate ɔsequunt' oia aīalia. Et de tactu qdez causa assignata est in libro de aīa: q2. s. tact' est cognoscitiuus eorū ex qb' ɔponit' aīal. Gustus aūt est ei necessari' pp alimētū: q2 p gustū aīal discernit delectabile et tristabile

siue sapidũ ⁊ insipidũ circa cibũ vt vnũ eoꝝ ꝓsequat̃ tanq̃ cõueniens alterũ fugiat tanq̃ nociuum. Et totaliter sapor est passio nutritiue partis anime: nõ q̃ sit obiectũ potẽtie nutritiue. sed quia ordinatur ad actũ nutritiue potentie: sicut ad finez: vt dictũ est. Alexã. tñ dicit in cõmẽ. q̃ in quibusdã libris inuenitur in greco q̃ sapor est gustatiue nutribilis partis anime passio: quia videlicet sapor apprehenditur a gustu ordinato ad nutritionem. ¶ Tertio ibi.

¶ Sensus autem qui per exteriora proficiscentibus ipsorum insunt: quemadmodum odoratus: auditus: visus: omnibus quidem habentibus vitaz causa salutis insunt: vt presentia prosequantur alimentum: mala autem ⁊ corruptiua fugiant.

¶ Prosequitur de sensibus qui insunt soluz animalibus ꝑfectis. Et primo assignat cãz ꝓpter quã cõiter hi sensus insunt oĩbus talibus aĩalib⁹. secũdo assignat cãm ꝓpter quã spãliter ĩsunt quibusdã perfectiorib⁹ eoꝝ ibi. (Et habẽtib⁹ autem prudentiaz.) Sciendũ est circa primũ q̃ aĩalia pfecta dicũtur qbus nõ soluz inest sensitiuũ sine motu ꝓgressiuo vt ostreis: sed ĩsuper habent motiuũ sm̃ motuz ꝓgressiuũ. Est autem cõsiderandũ q̃ hec animalia excedũt aĩalia imperfecta. i. ĩmobilia: sicut illa aĩalia excedũt plantas ⁊ alia corpora mixta. Plante eniz ⁊ corpora inaĩata nõ habent aliquã notitiã eoꝝ: que sunt eis necessaria: sed animalia ĩmobilia habent quidẽ cognitionẽ eoꝝ que sunt solum sm̃ q̃ eis p̃sentialiter offerũtur: aĩalia vero ꝓgressiua accipiunt notitiã eoꝝ: etiã que a remotis: vnde quedam magis accedũt ad cognitionẽ itellectiuã: que nõ determinatur ad hic ⁊ nunc. ⁊ sicut omnib⁹ aĩalibus ad cognoscẽdũ necessaria que pertinẽt ad nutritionẽ sm̃ q̃ p̃ñtialiter offeruntur ordinatur gustus: ita ad ea cognoscẽda: et a remotis ordinatur odorat⁹: odor. n. ⁊ sapor quãdã affinitatẽ habẽt: vt infra dicet̃. Et sicut per saporẽ cognoscitur cõuenientia cibi coniuncti: Jta per odorẽ cognoscitur cõueniẽtia cibi a remotis. Alij aũt duo sensus. s. visus ⁊ auditus ordinantur ad cognoscẽdũ a remotis oĩa necessaria animali vel corruptiua siue sint ei necessaria sm̃ rõnem corporis mixti: siue sm̃ rõnem viui corporis nutribilis. Manifestum eniz est q̃ aĩalia per visum ⁊ auditũ fugiũt corruptiua q̃lz ⁊ salutaria ꝓsequuntur. Et ideo dicit q̃ illi sensus q ꝑ exteriora media fiunt: vt dictũ est scdo de aĩa. s. odoratus audit⁹ ⁊ visus ĩsunt illis de numero animaliũ: que ꝓficiscũtur. i. motu ꝓgressiuo mouẽtur: oĩbus qdem his ꝓpter vnã cãm cõem. s. cãm salutis: vt a remotis. s. necessaria cognoscant: sicut ꝑ gustũ ⁊ tactũ presentialiter: ⁊ hoc est qđ subdit: vt p̃ñtia. i. a remotis sentientia ꝓsequãtur cõueniens alimentũ ⁊ fugiant mala ⁊ corruptiua quecũq̃: sicut ouis fugit lupũ vt corruptiuũ. lup⁹ aũt sequitur ouem visam vel auditaz aut odorataz vt cõueniẽs alimẽtum. ¶ Secundo ibi.

¶ Et habentibus autem prudẽtiam eius: qđ bene gratia: multas enim annunciant differentias ex quibus cõtẽplabiliũ est discretio ⁊ agibiliuz.

¶ Assignat aliã cãm spãlem qbusdã perfectiorib⁹ aĩalibus: ⁊ p̃mo ꝓponit hanc cãm ⁊ circa has causas cõparat sensus adinuicẽ ibi. (Hoꝝ aũt ipsoꝝ.) Circa p̃mũ considerãdum est q̃ prudẽtia est directiua respectu quoꝝcũq̃ agendorũ. vnde nõ est in aĩalib⁹: nisi in solis hominib⁹: qui habent rõnem vniuersaliũ cognoscitiuã. in alijs aũt aĩalibus sunt q̃dam prudẽtie particulares ad alios aliquos determinatos actus: sicut formica que cõgregat in estate cibuz de quo viuat in hyeme. predicti aũt sensus maxime audit⁹ ⁊ visus ꝑficiunt animalib⁹ huiusmodi ad prudentias particulares ⁊ hominib⁹ ad prudẽtiã vniuersalẽ ad h̃ q̃ aliquid bene fiat. odorat⁹ aũt totaliter videtur necessitati nutrimenti deseruire. parũ autez prudẽtie: vnde in oibus in qbus est perfecta prudẽtia est defectissim⁹ iste sensus: vt dicit̃ libro ð anima. quomodo aũt deseruiãt predicti sensus prudẽtie ostendit ꝑ hoc q̃ multas differẽtias reꝝ ostendũt ex qbus homo ꝓficit ad discernẽdum ⁊ cõtemplabilia. idest agibilia. per effectus enim sensibiles homo eleuat̃ in itelligibiliũ ⁊ vniuersaliũ considerationem. ⁊ etiã ex sensib⁹ per ea que audiũtur ⁊ vident̃ ĩstruitur circa agenda. alia vera aĩalia in nullo participant de cõtemplatione: actionẽ aũt participant particularem: sicut dicitur. 10. ethicoꝝ. Ideo aũt hi duo sensus multas differẽtias annũciant: qr obiecta eoꝝ ĩueniũtur in omnib⁹ corporib⁹: qr consequũtur ad ea que sunt cõia oib⁹ corporib⁹ ⁊ ĩferiorib⁹ ⁊ superiorib⁹. Color enim cõsequẽter se habet ad lucem ⁊ dyaphanuz in qbus ĩferiora cõicant celesti corpori. son⁹ aũt consegtur motũ localem: qui etiã inuenitur in vtrisq̃ corporib⁹. odor aũt cõseqt̃ sola corpora mixta. ex qb⁹ aĩal natũ est nutriri. ¶ Secũdo ibi.

¶ Horum autem ipsorum ad necessaria quidez melior est visus ⁊ secundum se: ad intellectum autem ⁊ sm̃ accidens auditus.

¶ Comparat circa predictas causas visum ⁊ auditũ. Et primo ponit comparationez. Secũdo probat ibi. (Multas quidem.) Circa primuz quidem dicit: q̃ visus dicitur pretiuz auditus. vno quidẽ modo quantũ ad necessaria puta ad q̃rendum cibũ ⁊ ad vitanduz corruptiua: que certius apprehendũtur per visum qui imutatur ab ipsis rebus: q̃z per auditũ imutatur e sonis cõsequentibus motus aliquos rerũ. Alio modo visus est pretiũ auditui: sz se: quia magis est cognoscitiu⁹ ⁊ pluriũ q̃z auditus. Sed auditus pretiũ visui inquantũ deseruit itellectui: ⁊ hoc est sz accidens vt post manifestabit. ¶ Secũdo ibi.

¶ Multas quidem differentias ⁊ multimodas visus annunciat potentia: quia omnia corpora colore participãt: quare ⁊ cõmunia magis per hunc sentiuntur: dico autem cõmunia magnitudinem motum quietem figuram numerũ: auditus autem soni tantum differentias: paucis autem ⁊ eas que vocis.

¶ Manifestat qđ dixerat: ⁊ primo q̃ visus sit sm̃ se melior. secũdo q̃ auditus sit melior per accidens ibi. (Secũdum vero accidens.) Dicit ergo primo. q̃ visus ideo sm̃ se melior: quia potentia visiua sua apprehensione annunciat nobis multas differentias reꝝ ⁊ diuersoꝝ modoꝝ: ⁊ hoc ideo est: quia eius obiectum qđ est visibile inuenitur in omnib⁹ corporibus: fit enim aliquid visibile per hoc q̃ dyaphanũ illuminatur actu a corpore lucido: in quibus inferiora corpora cum superioribus cõmunicant: et ideo dicit q̃ colore omnia corpora participant tam superiora q̃z inferiora: quia in omnibus corporibus vel inuenitur ipse color secundum propriam rationem. sicut in corporibus: in quibus est dyaphanum terminatum vel saltem in eis inueniuntur principia coloris que sunt dyaphanum vt lux: ⁊ ideo plura manifestantur per visum: per hunc etiam sensum magis cognoscuntur cõmunia sensibilia: quia quanto potentia habet virtutem cognoscitiuam vniuersaliorem ⁊ ad plura se extendẽtem: tanto est efficacior in cognoscendo: quia omnis virtus quanto est vniuersalior tanto est potentior ⁊ dicuntur sensibilia cõmunia: que non cognoscuntur ab vno sensu tantuz: sicut sensibilia propria: sed a multis sensibus: sicut magni-

2. aie t. 9.

tudo figura quies motus ꝛ numerus. Qualitates eni que sunt propria obiecta sensuum sunt forme in continuo: ꝛ ideo oportet ꝙ ipsum continuuꝫ inquantuꝫ est subiectuꝫ talibꝰ qualitatibus moueat sensuꝫ non per accidens: sed sicut per se subiectum ꝛ cōmune omniū sensibiliuꝫ qualitatum. omnia autem hec que dicuntur sensibilia cōmunia pertinent aliquo modo ad cōtinuuꝫ vel sm mensuram eius: vt magnitudo vel sm diuisionē vt numerus vel sm terminatiōeꝫ vt figura vel sm distantiam ꝛ propinquitatem vt motus. Sed auditus annūciat nobis solas differentias sonorum q̄ nō inueniūtur in omnibus corporibus nec sunt expressiue multarum differētiaruꝫ que sunt in rebus paucis. animalibus autem ostendit auditus differentias vocis: vox eniꝫ est sonus ab ore animalis ꝓlatus cuꝫ ymaginatione quadam: vt dicitur in secundo de anima: ꝛ ideo vox animalis inquantum huius. naturaliter significat interiorem animalis passionem: sicut latratus canum significat irā ipsorum: ꝛ sic perfectiora animalia ex vocibus inuicem cognoscunt interiores passiones: que tamen cognitio in imperfectis animalibus deest. ¶ Sic ergo auditus non cognoscit per se nisi vel per differentiaꝫ sonorum: vtputa graue ꝛ acutum: aut aliquod huiusmodi: vel differentias vocis sm ꝙ sunt indicatiue diuersarum passionuꝫ: ꝛ sic cognitio auditus nō se extendit ad cognoscenduꝫ per se tot rerum differētias sicut visus. ¶ Secundo ibi.

T.c.90.

¶ Secundum vero accidens ad prudentiaꝫ auditus plurimam confert partem: sermo enim audibilis existens causa est discipline: non secūdum se: sed secundū accidens. Ex nominibus enim constat. Nominū vero vnūquodqꝫ symboluꝫ est. Quare sapientiores a natiuitate priuatorum vtroqꝫ sensu sunt ceci mutis ꝛ surdis De virtute itaqꝫ quā habet sensuuꝫ vnusquisqꝫ dictum est.

¶ Manifestat ꝙ auditus per accidens melior sit ad intellectum: ꝛ dicit ꝙ auditus multum confert ad prudentiaꝫ: ꝛ accipitur hic prudentia pro quadam intellectiua cognitione: nō solum prout est recta ratio agibiliū: vt dicitur 6° ethicorū: sed hoc est per accidens: quia sermo qui est audibilis est causa addiscendi non per se. idest sm ipsas sonoruꝫ differētias: sed per accidens: inquantum s. nomina in quibus sermo est. idest locutio componitur: sūt symbola. idest signa inentionum intellectarum: ꝛ per consequens reruꝫ: ꝛ sic doctor docet discipulum inquantum per sermonē significat ei conceptionem intellectus sui: ꝛ plus homo potest cognoscere addiscendo: ad qd̄ est vtilis auditus: q̄uis per accidens: q̄ꝫ de se inueniēdo: ad qd̄ precipue est vtilis visus Inde est ꝙ inter priuatos a natiuitate vtrolibet sensu. s. visu ꝛ auditu. sapientiores sunt ceci qui carent visu: mutis ꝛ surdis qui carent auditu. Addit autem mutis: quia omnis surdus a natiuitate ex necessitate mutus est: non enī pōt addiscere formare sermones significatos qd̄ significāt ad placitum: vnde sic se habet ad locutionem totius humani generis: sicut ille qui nunq̄ꝫ audiuit aliquam linguam: ad imaginādū illā: nō est autem necessariuꝫ ꝙ e conuerso ois mutus sit surdus. potest enim contingere ex aliqua causa aliquem esse mutuꝫ: puta propter impedimentum lingue. vltimo autē epilogando concludit qd̄ dictum est de virtute quam habet vnusquisqꝫ sensus.

In quibus autem habent fieri corporis instrumentis nunc quideꝫ que secundum elementa corporum: nō potentes autem ad quattuor quinqꝫ existentibus coaptare cupiunt de quinto. ¶ Lec. III.

¶ Postq̄ꝫ philosophus resumpsit ea que sūt necessaria ad presentem consideratioṅeꝫ de ipsis virtutibus sensitiuis: nunc accedit ad principale ꝓpositum in hoc libro applicā do cōsiderationem sensus ad corporalia: ꝛ primo quantuꝫ ad organum sensuum. secundo quantum ad sensibilia ibi. (De sensibus autem his.) Circa primuꝫ duo facit. primo attribuit organum sensuum elementis improbando sermones aliorum. secūdo determinādo id qd̄ verius esse potest ibi. (Igitur si quidem in his.) Circa primuꝫ duo facit. primo tangit in generali quomodo antiqui attribuebant organa sensuum elementis. secundo descendit specialiter ad organuꝫ visus: circa qd̄ a pluribus errabatur ibi. (Faciūt autem omnes visum.) Dicit ergo primo ꝙ priores philosophi querebant secūduꝫ elementa corporū qualia essent corporea instrumēta: in quibus: ꝛ per que operationes sensuum exercerentur: ꝛ hoc ideo: quia sicut in primo de anima dictum est: ponebant simile simili cognosci: vnde ꝛ ipsam animam ponebant esse de natura principiorum: vt per hoc posset omnia cognoscere: quasi omnibus conformis. nam omnia in principijs cōmunicant: ꝛ pari ratione: quia organa sensuuꝫ omnia corporalia cognoscunt attribuebant ea elementis corporuꝫ: sed statim occurrebat eis vna difficultas. Sunt enim quinqꝫ sensus ꝛ q̄tuor elēta: ꝛ ideo ingrebāt cui possent organum quinti sensus applicare. Est autem inter aerem ꝛ aquam quoddam medium aere quidem densius. aqua autem subtilius. Qd autem dicitur fumꝰ vel vapor: qd̄ posuerant primum principiū: ꝛ huic attribuebant organum odoratus: quia odor sm quandam euaporationem fumalem sentitur. Alios vero quattuor sensus attribuebant quattuor elementis: tactum autem terre: gustum autem aque: quia sapor sentitur per humidum: auditum autem aeri: visum igni. ¶ Secundo ibi.

¶ Faciunt autem omnes visum ignis quia passionis cuiusdam ignorant causam. Constricto enim ꝛ moto oculo videtur ignis lucere: hoc autem in tenebris habet accidere: ꝛ palpebras super velantibus: fiunt eniꝫ ꝛ tunc tenebre.

¶ Accedit specialiter ad organum visus qd̄ attribuebant igni. ꝛ primo improbat causam positionis. secundo ipsam positionem ibi. (Quoniam auteꝫ si ignis esset.) Circa primum tria facit. primo ponit causam ex qua quideꝫ mouebantur ad attribuendum organuꝫ visus igni. secundo mouet quandam dubitationem ibi. (Habet auteꝫ dubitationem.) tertio determinat veritatem circa vtrūqꝫ ibi. (Causa vtiqꝫ huiusmodi.) Ait ergo primo ꝙ omnes qui attribuunt organum visus igni: hoc ideo faciunt: quia ignorāt causam cuiusdam passionis: que circa oculum accidit. Si eniꝫ oculus ꝯprimatꝰ ꝛ fortiter moueatꝰ vr̄ ꝙ ignis luceat: qd̄ accidit si sint apte palpebre solū: q̄n aer exterior est tenebrosus: aut etiaꝫ in aere claro: si primo claudātur palpebre: quia per hoc fiunt tenebre oculo clauso ꝛ hoc reputabant esse manifestum signum ꝙ organum visus ad igneꝫ pertineret. ¶ Secundo ibi.

¶ Habet autem dubitationem hoc ꝛ aliam: si enim nō est latere sentienteꝫ ꝛ videntem visibile: quidem necesse erit se videre oculuꝫ: quare ergo quiescente illo hoc nō accidit.

¶ Mouet quandam dubitationem circa predicta. Manifestum est enim ꝙ sensus cognoscunt sensibile presens: vnde ꝛ visus cognoscit visibile: sed ignis propter suam lu-

cem est quid visibile presens. Si ergo semper est presens ignis visui: vtpote organo visus in eo existente videtur quod semper visus ignem deberet videre. Sed hoc quidem secundum principia que Aristo. supponit non sequitur. Supponit enim quod sensus est in potentia ad sensibile: et oportet quod per aliquod medium a sensibili immutetur: vnde secundum ipsum sensibile superpositum sensui non sentitur: vt dicitur secundo de anima. vnde si etiam organum visus esset igneum propter hoc visus non videret ignem. Sed secundum alios philosophos: visus et alij sensus percipiunt sensibilia inquantum sunt actu tales: idest similes sensibilibus naturam principiorum habentibus: vt dictum est: et ideo secundum eos quia organum visus erat igneum sequebatur quod predicto modo videret ignem: sed tunc remanet dubitatio quam Aristo. hic inducit: quare oculus quiescens non videt ignem: sicut oculus motus. ¶ Tertio ibi.

¶ **Causa quidem huius et obiectionis et putandi ignem visum esse hinc sumenda: lenia enim in tenebris nata sunt fulgere: non tamen lucem facere: oculi autem vocatum nigrum et medium lene: apparet autem hoc moto oculo: quia accidit: quasi duo fieri vnum: hec autem celeritas facit motus: vt videatur aliud esse videns et visum: quare et non fit nisi celeriter et in tenebris hoc accidat: lene enim in tenebris natum est fulgere: quemadmodum quedam capita piscium et sepie turbide lente moto oculo non accidit vt videatur simul vnum et duo esse videns et visum: illo autem modo ipse seipsum videt oculus: quemadmodum et in refractione.**

¶ Assignat causam predicte apparitionis per quam et dubitatio mota soluitur et ostenditur quomodo inaniter putauerunt ignem visum: et ad hoc accipiendum est quod corpora posita lenia: idest polita et tersa ex proprietate sue nature habent quendam fulgorem quod in corporibus asperis et non planis non accidit: quia quedam partes supereminent alijs et obumbrant eas: et quamuis in se aliqualiter fulgeant huiusmodi corpora: non tamen habent tantum de fulgore quod de se possint facere medium lucidum actu: sicut facit sol et huiusmodi corpora. Manifestum est igitur quod illud quod est medium oculi quod vocatur nigrum oculi: quod est quasi lene et politum: vnde habet quendam fulgorem ex ratione lenitatis non ex natura ignis: sicut illi existimabant: per hoc ergo iam remota est necessitas attribuendi organum visus igni: quia scilicet huius claritatis que apparet causa potest aliunde assignari quam ab igne: sed siue hoc sit ex igne: siue ex lenitate pupille remanet communis dubitatio: quia huiusmodi fulgorem videt oculus motus: quiescens vero non: et ideo assignat causam huius. Et ideo dicit quod talis fulgor apparet moto oculo: quia accidit per oculi motionem: quasi quod vnum fiat duo: vnum enim et idem subiectum est pupilla fulgens et videns: inquantum autem est fulgens proijcit fulgorem suum ad extra: inquantum autem est videns cognoscit fulgorem: quasi recipiendo ipsum ab exteriori: cum ergo est in quiete est quiescens emissio fulgoris: que fit ab exterius: et ita visus huiusmodi fulgorem non recipit: vt videre possit. Sed quando oculus celeriter mouetur id nigrum oculi transfertur ad exteriorem locum in quem pupilla emittebat suum splendorem: antequam ille splendor deficiat: et ideo pupilla ad aliud locum velociter translata recipit splendorem suum quasi ab exteriori: vt sic videatur esse aliud videns: et visum: quamuis sit idem subiecto: et ideo hoc ibi apparitio fulgoris non fit nisi oculus celeriter moueatur: quod si moueatur tarde prius deficiet impressio fulgoris ab exteriori loco: ad quem fulgor perueniebat: quam pupilla illuc perueniat. Sed videtur quod nulla celeritas motus ad hoc sufficiat. quantumcumque enim motus localis sit velox: oportet tamen quod sit in tempore. emissio autem fulgoris ad presentiam corporis fulgentis: et eius cessatio ab ipsius absentia vtrumque fit in instanti. non ergo videtur possibile quantumcumque oculus celeriter moueatur: quod prius perueniat pupilla ad exteriorem locum: quam cesset fulgor illuc perueniens ex pupilla in alio loco existente. Sed ad hoc dicendum est secundum Alexandrum in commento pupilla corpus est quoddam: et in partes diuisibile: vnde celeriter commoto oculo: cum aliqua pars pupille ad alium locum peruenire inceperit adhuc fulgor ille peruenit ex residuo corpore pupille et nondum attingit locum illum: et inde est quod pupilla incipit videre fulgorem: quasi aliunde resplendentem: et huius signum est: quod huiusmodi fulgor non videtur defecisse: sed pertransit et subito disparet visio. Assignat etiam causam quare talis apparitio accidit in tenebris et non in lumine: quia fulgor corporum lenium propter sui modicitatem obscuratur a magna claritate: sed non in tenebris: sicut etiam accidit de quibusdam alijs que modicum habent lucis: et propter hoc videntur in tenebris et non in lumine: sicut quedam capita piscium: et humor turbidus piscis qui dicitur sepio. Et subiungit quod si aliquis lente vel tarde moueatur non accidit predicta apparitio: per hoc quod videns et visum simul videatur esse vnum et duo: vt dictum est: sed illo modo: quando scilicet celeriter moueatur oculus: tunc oculus videt seipsum quasi secundum diuersum situm a seipso immutatus: sicut accidit in refractione vel in reflexione: puta cum oculus videt seipsum in speculo: a quo scilicet ab exteriori redit species oculi ad ipsum oculum per modum reflexionis cuiusdam: sicut et in predicta apparitione fulgor oculi redit ad ipsum: vt dictum est. ¶ Deinde cum dicit.

¶ **Quoniam si ignis esset: vt dicit Empedo. et in timeo scribitur: et accideret videre exeunte: quemadmodum et lucerna lumen: quare non in tenebris videretur vtique visus.**

¶ Accedit ad improbandum ipsam positionem: et primo quantum ad hoc quod visum attribuebant igni: secundo quantum ad hoc quod ponebant visum videre extramittendo ibi. (Irrationale vero omnino est.) Circa primum tria facit. primo proponit opinionem Platonis. secundo Emped. ibi. (Empe. autem vero.) tertio opinionem Democriti ibi. (Democritus autem quoniam.) Circa primum duo facit. primo obijcit contra Platonem. secundo remouet eius responsionem ibi. (Dicere autem quod extinguatur.) Circa primum sciendum est quod Empe. et Plato in timeo in duobus conueniebant: quorum vnum est quod organum visus pertinet ad ignem. secundum est quod visio contingit per hoc quod lumen exit ab oculo: sicut ex lucerna. ex his autem duabus positionibus concludit philosophus quod visus deberet videre in tenebris: sicut in luce: potest enim etiam in tenebris lumen a lucerna emitti illuminans medium: et ita si per emissionem luminis oculus videt: sequitur quod etiam in tenebris oculus videre possit. ¶ Secundo ibi.

¶ **Dicere autem quod extinguatur in tenebris egrediens: sicut timeus dicit: vanum est omnino.**

¶ Excludit responsionem Platonis quam in timeo ponit dicens quod quando lumen egreditur ex oculo si quidem inueniat in medio lumen saluatur per ipsum: sicut per sibi simile: et ex hoc accidit visio: si autem non inueniat lumen: sed tenebras propter dissimilitudinem tenebrarum ad lumen ab oculo egrediens extinguitur: et ideo oculus non videt. Sed Aristo. dicit hanc causam non esse veram: et hoc probat ibi.

¶ **Que enim extinctio luminis est: extinguitur enim aut humido: aut frigido: calidum et siccum: qualis videtur quidem in carbonibus ignis et flamma: quorum neutrum in lumine apparet existens.**

Obiectio. Ar.

Responsio alex.

¶ Nō.n.pōt assignari rō:q̄re lumē ocli a tenebris extingua. dicebāt.n.platōici tres eē spēs ignis.s.lumē:flāmā ⁊ carbonē. ignis aūt cū sit nālr calidus ⁊ siccus extingui vel ex frigido:vel ex humido:⁊ h manifeste appet in carbonib⁹ ⁊ flāma:qd nō ɔtingit in lumīe:qꝛ nec p frigidū:nec p humidū extingui. Nō g̃ bn̄ dicit ꝙ extinguit ignis p modū ignis. Alexā.aūt in ɔ̄ᵒ dicit ꝙ inuenit alia lrā talis q̄lis vr̄ g carbonib⁹ eē ignis:⁊ flāma.in lumine aūt neutruz vr̄ ɔueniēs neqȝ enī humidū:nec frigidū q̄bus extinctio fit:⁊ fm hanc lrāz rō Aristo.magis vr̄ esse ad ꝓpositū. Lumē enī igneuz qd appet in carbonib⁹:⁊ flāma extinguit frigido aut humido:tenebre aūt neqȝ sunt aliqd frigidū nec humidū. Non ergo p tenebras pōt extingui lumē igneū egrediēs ab oclo. Posset aūt aliqs dc̄e ꝙ vnū igneū egrediēs ab oclo:nec extingui in tenebris:sed qꝛ debile est non cōfortatū ab exteriori lumine:ideo latet nos:vt ꝓpter h non fit visio:sed Aristote.hoc reprobat ibi.

¶ Si igit est qdē:sed ꝓpter debilitatē latet nos oportebat p diē ⁊ in aqua extingui lumen:⁊ in glacieb⁹ magis fieri tenebras:flāma.n.⁊ ignita corpa patiūt hec. Nūc aūt nihil tale accidit.

¶ Circa qd sciendū est qd lumē igneū extinguit:vel obtenebrat duplr̄. vno qdē mō fm ꝓprietatē luminis put paruū lumen recipit ex p̄ntia maioris luminis. Alio mō fm ꝓprietatē ignis qui extinguit in aq̄:si g̃ illud debile lumē ab oculo egrediēs eēt igneū oporteret ꝙ extigueret in die pp excellētiorē claritatē:⁊ in aqua pp ɔ̄rietatē ad ignez:⁊ p ɔ̄ns inter glacies magis obtenebraret p̄dictū lumē visibile videmus enī hoc accidere in flāma:⁊ in corpibus igneis vel ignitis:qd tn̄ nō accidit circa visuz:vn̄ pz predictam responsionē vanam esse. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Empedo.aūt vr̄ existimare:ꝙ exeunte lumine:sicut dictū est prius videre:ait enī:vt qn̄ qs ꝓgressuz meditās p̄parauit lucernā hyemalē p noctē ignis ardētis:lumē accēdēs:vt oiuz vētorū ipetus ꝓhibeat. ventoꝝ enī spiritū dispergit flantiū:lumē aūt extra disiliēs quāto magis expansuz fuerit:illustrat p velū domitis radijs:sic q ō miringis ɔ̄tutatū antiquū lumē subtilib⁹ linteis diffundit circulo p pupillā:que aque qdez profundū reuelauerūt circūfluētis:lumē autez extra puenit quāto magis expulsuz fuerit:aliqn̄ qdē igitur sic videre ait aliquādo autē de fluxibus his q ab his que videntur.

¶ Narrat opi empedo.de cuius iprobatione iā dictū ē:⁊ dicit ꝙ empedo.vr̄ estimare sic dictū est:ꝙ visio fiat lumine exeūte:⁊ ponit vba ei⁹ q metrice ꝓtulit:dicebat enī ꝙ ita accidit in visu sic qn̄ aliqs cogitās ꝓgredi p aliqd iter p noctē hyemis:s3 flat⁹ vētū p̄parat lucernā accēdens lumē ardētis ignis s3 ipetus oiuz vētoꝝ sufficienter ꝓhibēs ponēs accēsuz in laternā:⁊ p h flatū ventoꝝ spirātiū ipediēs.s.eos ne possint coꝝ flatus puenire vsqȝ ad lumē ignis:lumē autez ignis ɔtētū extragrediat:⁊ quāto magis expāsuz fuerit ex tanto magis illustrat aerē.ita tn̄ ꝙ radij exeūtes sūt domiti.i.attenuati per velū laterne.puta p pellem:vel aliud h̄:nō enī ita clare illuminat aer p lanternā sic illuminaretur ab igne nō velato:⁊ silr ondit accidere in oculo in quo lumen antiquū.i.a p̄ma formatione oculi ad sensuz ɔtutat .i. tutē ɔseruat in miringis.i.in tunicis oculi:p q̄s sic p quosdā subtiles linthos lumē diffundit circūquaqȝ p pupillā:q̄ qdē tunice reuelant radijs p eas emēssis ꝓfundū aq̄ fluentis circa ignez accensuz in pupilla ad nutritionē:vel poti⁹ cōtēperationē ignis in ꝓfundo collocati:⁊ sic lumē ex puenit quāto magis fuerit expāsuz ab iteriori ꝓcedens:vel qd dicit circulo referēdū est ad circularitatē pupille. ¶ Notādū est:qꝛ signāter dixit p velū domitis radijs ad signādū cām:q̄re nō vr̄ in tenebris:qꝛ.s.lumē egrediēs debilitat p hoc ꝙ trāsit p p̄dicta velamēta:vt possint pfecte aerē illuminare:positis aūt v̄bis empedo.subiūgit:ꝙ aliqn̄ dicebat visionē fieri p emissionē luminis:vt dictū est:aliqn̄ autem dicebat ꝙ visio fit per quedam corpa defluentia a visibilibus ⁊ peruenientia ad visum:⁊ forte eius opinio erat:ꝙ vtrumqȝ coniungeretur ad visionem.

Democritus aūt qm̄ qdē aquā dic̄ esse bn̄ dixit:qꝛ aūt putauit ipsuz videre eē illā appitionē nō bn̄:h enī accidit:qm̄ oculus lenis est:⁊ est nō in illo:sed in vidēte:passio.n.refractio ē. S3 oio d appentib⁹ ⁊ de refractiōe nōdū ipsi māifestū erat vt vr̄.

¶ Post opi.pla.⁊ empedo.hic tertio ph̄s ꝓsequit de opione democriti.circa qd tria facit.p̄ ondit in quo democritus bn̄ dixerit:⁊ in quo male.scd̄o ꝓseq̄ illud in quo male dixit ibi. (Incōgruū āt est.) tertio ꝓseq̄ illud in quo bn̄ dixit ibi. (Ex visus nāqȝ.) dicit g̃ p̄.ꝙ democritus bn̄ dixit in h ꝙ visuz attribuit aq̄:sed in h male dixit ꝙ putauit visionē nō aliud eē:q̄ȝ apparitionē rei vise in pupilla ex corpali dispōne oculi:qꝛ.s.oculus ē lenis.i.politus ⁊ tersus:⁊ ita pz ꝙ ipz videre nō ɔsistit in h ꝙ est appere talē formā in oculo:s3 ɔsistit in vidēte.i.i hn̄te vtutē visiuā. Nō eniz oculus est vidēs pp hoc ꝙ est lenis:s3 pp h ꝙ est vtutis visiue.illa enī passio.s.ꝙ for⁹ rei vise in oculo appareat est reuerberatio.i.cāt ex refractiōe:siue reuerberatione for̄ ad corpus politū. Sic.n.videm⁹ in speculo accidere. Cū enī imutatiō dyaphani:q̄ fit a corpe visibili puenerit ad corpus nō dyaphanū nō pōt vltra imutatio trāscēdere:s3 quodāmō reflectit ad silitudinē pile:q̄ repcutit ꝓiecta ad parietē:⁊ ex tali repcussione redit rei for⁹ vise ad ptē oppositā:vn̄ ɔtingit ꝙ aliqs i speculo videat seipz:vel ēt aliā rē:q̄ nō directe visui ei⁹ obycit:s3 h locū nō h3 nisi duo ɔcurrant:quoꝝ vnū est:vt corp⁹ sit in supficie lene:⁊ ex hoc quodāmō fulgens:vt supradictū est:p quē qdē fulgorē moderatū manifestat spēs in reflexiōe. Aliud est ꝙ corp⁹ illd sit iterius:ad aliqd terminatū:vt imutatio p̄dicta vltra nō trāseat. Et id videmus ꝙ nisi in vitro apponatur plumbum vel aliqd h̄oi ꝙ impediat eius penetrationē ne vlterius procedat imutatio nō fit talis apparitio:vtrūqȝ autē horū ɔcurrit in oclo. Est enī moderate fulgens pp lenitatē:vt supra habitū est:⁊ h3 aliquid in fundo qd terminet eius peruictatē. vnde māifestum est ꝙ hoc accidens.scilicet ꝙ forma rei vise appareat in oculo accidit pure propter refractionem:que est passio corporalis que causat ex determinata corpis dispōne. Democrito tn̄ nondū erat manifestū:de h̄oi refractionibus:⁊ de formis que apparent in corpibus speculabilibus pp refractionē predictā. Ipsa autē visio fm rei veritatē:non est passio corporalis:sed principalis:eius causa est virtus aīe. Democritus tn̄ ponebat aīam esse aliquid corporale:⁊ id nō est mirū si opationē aīe nihil aliud eē dicebat q̄ȝ passionē corpalē. Sciēdū tn̄ ꝙ p̄dicta apparitio:quātū ad p̄mā receptionē forme que est cā visionis est corpalis:nō enī visio est act⁹ aīe nisi p organū corpeū:⁊ id nō est mirū si hēat aliquā cāz ex pte corpee passiōis:nō tn̄ ita ꝙ ipsa corpea passio sit idē qd visio. Sed aliqua causa est eius quātū ad primaz:vt ita dicā percussionē forme visibilis ad oculū:nāqȝ

reflexio cōsequēs nihil facit ad hoc ꝙ oculus videat rez visaz in eo apparentē: sed facit ad hoc ꝙ alterius possit apparere: vñ etiā oculus videns rem per spēm non videt ipsaz spēm in eo apparentē. ¶ Secūdo ibi.

¶ Incongruum aūt erat ꝛ non superuenire ipsi dubitare: quare solus oculus videt nullū autez aliorū in quibus apparent ydola. ¶ Lec. IIII.

¶ Prosequit̄ quantū ad hoc ꝙ democritus male dixit: ꝛ dicit ꝙ valde incōgruū videt̄ ꝙ democrito ponenti visionē nihil aliud eē q̄ȝ apparitionē predictā nō occurerit illa dubitatio. quare alia corpa: in qbus forme rerū visibiliū: q̄s ydola nominabat. specialr̄ apparēt. nō videbant: sed solus oculus. ex quo manifeste appet: ꝙ non tota rō visionis est p̄dicta apparitio: sed in oculo est aliquid aliud. quod visionem causat. s. virtus visiua. ¶ Tertio ibi.

¶ Oc visus nāq̄ȝ est aque verū quidē. Nō tamē accidit videre f̄m ꝙ aqua est: sed f̄m ꝙ perspicuū: quod ꝛ aeri cōmune est: sed magis seruabilius est aqua aere ꝛ magis spissuȝ. Quare pupilla ꝛ oculus aque sunt.

¶ Prosequit̄ id qđ democritus bene dixit: ꝛ p̄mo ꝓponit necessitatē. scđo manifestat per signa ibi. (Et hoc est: ꝛ in ipsis opibus.) dicit ergo primo ꝙ democritus organū visus attribuit aque: verū ē: sciēdū eñ ꝙ visio attribuit̄ aque: nō f̄m ꝙ est aqua: sed ratione perspicuitatis que cōiter in aq̄ ꝛ aere iuenit̄. Nā visibile est motiuū perspicui: vt d̄r in lib. de aīa. attribuit̄ magis tamē visio aque q̄ȝ aeri ꝑpter duo. primo quidē: qꝛ aqua magis pōt cōseruari q̄ȝ aer. Aer eniȝ de facili diffundit: ꝛ iō ad cōseruationē visus cōueniētior fuit aqua: q̄ȝ aer: natura autem facit semper quod melius est. scđo quia aqua est magis spissa q̄ȝ aer ꝛ ex rōne sue spissitudinis hȝ ꝙ in ea per quandā reuerberationē appareat forma rei vise: ꝛ hic cōpetit instrumento visus: ꝑuium eniȝ cōpetit sibi in eo ꝙ cōe ē aeri: ꝛ aq̄: ꝛ iō ꝯcludit ꝙ oculus ꝛ pupilla magis attribuūt̄ aque: q̄ȝ aeri: est etiā ꝛ corpus celeste perspicuū: sed quia non cōuenit in cōpositione corporis humani: ꝑpter hoc hic pretermittit̄. ¶ Scđo ibi.

2º.t.c.68. De iuuentute ꝛ senec. lec.3.

¶ Et hoc est q̄ȝ in ipsis operibus manifestū: videtur eni aqua ꝙ discurrit corruptis oculis: ꝛ in oīno nouiter formatis frigiditate excedēs ꝛ claritate: ꝛ album oculi in habentibus sanguinem pinguē ꝛ crassum: proter hoc est: vt pmaneat humidū incoagulatū: ꝛ ideo corporis minime est frigens oculus: nulli eni vnquā quod īfra palpebras est friguit: aīaliū v̄o q̄ sine sāguine sūt: dure pellis sunt oculi: ꝛ h̄ facit ꝓtectōeȝ.

¶ Manifestat organū visus eē aque per tria signa que in ipsis operibus manifesta sunt: quoꝝ primuȝ est: ꝙ si oculi destruūt̄ ad sensuȝ apparet ide aqua discurrēs. ꝛ f̄m est ꝙ in oculis embrionū de nouo formatis qui q̄si adhuc recipiētes magis virtutē sui principij excedūt ꝛ in frigiditate ꝛ claritate: que duo sunt cōnaturalia aque. tertiū signū est: quia in habentibus aīalibus sanguinē in qbus pōt esse pinguedo quasi ex sanguine gñata circa pupillā ponit̄ album oculi habēs pinguedinē ꝛ crassitudinē quandā: vt ex eius caliditate permaneat aqueū pupille humidū absq̄ȝ cōgelatiōe que puritatē aque ꝯterminaret: ꝛ sic impediret̄ visio: ꝛ ideo rōne predicte pinguedinis oculus qui pinguescit ꝑpter eius caliditatē nullis vnq̄ȝ passus est frigus in toto: eo ꝙ ītra palpebras cōtinet̄: in animalibus v̄o que sunt sine sanguine: in quibus non inuenitur pinguedo natura facit

oculum dure pellis ad protegendū humidum aqueuȝ: qđ est intra pupillam. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Irrationale oīno est exeunte quodam visum videre: ꝛ aut extendi vsq̄ȝ ad astra: aut quodātenus prodeūte coadherere: sicut quidā dicūt.

¶ Accedit ad improbandū qđ aliqui posuerunt visionē fieri extra mittendo: ꝙ erat ratio attribuendi visum igni. vñ hoc remoto ꝛ illud mouet̄. Et circa hoc duo facit. p̄mo ponit duas opiones ponentiū ꝙ videmus extra mittendo. secundo improbat alterā illarū ibi. (Isto eni melius est.) dicit ergo primo ꝙ irrationale videt̄ ꝙ visus videat aliquo ab eo exeunte: qđ quidē aliqui posuerūt duplr̄. vno modo. vt id qđ egreditur ab oculo extendat̄ vsq̄ȝ ad rem visaȝ ex quo sequit̄ ꝙ cū nos oēs etiā astra videamus pertinget ad astra: id qđ egredit̄ qđ ꝯtinet manifestā impossibilitateȝ: cū eni egredi nō sit nisi corporū: sequit̄ ꝙ aliqđ corp᷒ egrediēs ab oculo ꝑueniet vsq̄ȝ ad astra: ꝙ idē apparet falsum multiplr̄. p̄mo quidē: qꝛ sequeret̄ plura corpora eē in codē loco: tū qꝛ illud qđ egrederet̄ ab oculo simul eēt cū aere: ꝛ qꝛ h᷒ egrediendū ab oculis opȝ multiplicari in codeȝ medio f̄m multitudinē videntiū ꝑ idē mediū: scđo qꝛ quelibȝ emissio corpis in p̄ncipio qdē est maior: in fine v̄o attenuatur: ꝑꝑ qđ cōtingit ꝙ flāma ex corpore accenso ꝓcedēs tēdit in [illegible]: hic aūt accidit ꝯriū. dicūt eni mathe͡ci. ꝙ corp᷒ corpis egrediēs ab oculo est intra oculū basis [illegible] re visa. tertio: qꝛ nō posset q̄titas oculi sufficere ad h̄ ꝙ tantuȝ corp᷒ ab eo ꝓgrederet̄ ꝙ attingeret vsq̄ȝ ad astra q̄titūcūq̄ȝ subtiliaret̄: aliqs eni est terminus subtilitatis corporū naturaliū: ꝛ ꝓpterea quāto eēt subtilius tāto facilius corrūperet̄: ꝛ iterum oporteret ꝙ vel esset aer vel ignis illud corpus emissum ab oculo ꝛ aerem: quidem emissuȝ: emitti ab oculo nō est necessariuȝ. qꝛ abūdat exterius. Si vero eēt ignis viderem᷒ ēt ignē: vel nō possemus videre mediāte aq̄. nec etiā possem᷒ videre nisi in sursum quo tendit motus ignis nō aūt pōt dici ꝙ illud corp᷒ qđ egredit̄ ab oculo sit lumē: qꝛ lumē nō est corp᷒: vt ꝓbatū est ij. de aīa. Alia opi. ē platonis ꝙ posuit ꝙ lumē egrediēs ab oculo nō ꝓcedit vsq̄ȝ ad rē: sȝ quodātenus. i. ad aliqđ determinatū spatiuȝ: vbi. s. coheret lumini exteriori ratione cuius coherentie sit visio: vt ꝑus dictum est. ¶ Secundo ibi.

p̄a opi. — corp᷒ com᷒ — sursum — aūt in — 2.t.c.69 — 2ª opi.

¶ Isto eni melius est in p̄cipio cōiungi oculi.

¶ Pretermissa p̄ria opione tāq̄ȝ maxie icōueniēti ꝯñr improbat scđaȝ. duplr̄. p̄mo qdē: qꝛ iutilr̄ ꝛ vane aliqd ponit̄: ꝛ h̄ est: qđ dicit: melius eēt d̄re ꝙ lumē iterius ꝯiungeret̄ exteriori in ipsa iteriore extremitate oculi q̄ȝ ex̄ ꝑ aliquā distātiā: ꝛ h̄ iō: qꝛ in illo spatio itermedio: si nō est lumē exteri᷒ extingueret̄ lumē iterius a tenebris f̄m eius positionē. vt supra habitū est. Si v̄o attingat lumē vsq̄ȝ ad oculū meli᷒ est ꝙ statim ꝯiungeret̄: qꝛ qđ pōt fieri sine medio meli᷒ est q̄ȝ ꝙ fiat ꝑ medium: cū aliqd fieri per pauciora melius est q̄ȝ per plura. ¶ Secundo ibi.

¶ Sed hoc stultuȝ. Quid enim coniungi est lumen lumini: vel q̄uo hoc possibile esse: non eni quodlibet coniungit̄ cuilibet: ꝛ iterius exteriori quomodo miringa enim intus est.

¶ Improbat cōiunctionē luminis interioris ad exterius ēt si fiat in p̄n᷒ oculi: ꝛ h̄ triplr̄. p̄ qdē: qꝛ cōiungi est ꝓprie corpoꝝ: quoꝝ vtrūq̄ȝ hȝ ꝑ se subsistentiā: nō aūt q̄litatē q̄ non sunt nisi in subto: vñ lumē nō adiūget̄ lumini nisi forte corpus luminosuȝ adiūgeret̄ corpi luminoso: pōt aūt cōtingere ꝙ lumen intendat̄ in aere ꝑ multiplicationē luminantium: sicut calor intendit̄ per augmentū calefaciētis ꝙ tñ nō est per additionē: vt pȝ in 4º phy. scđo improbat ꝑ hoc

p̄ phy.c 50.

T.c.84 q etiã dato q vtrũq3 lumen esset corpus:non tamen esset possibile q vtrũq3 cõiũgeret: cũ nõ sint eiusdẽ rõnis:nõ eni qõlz corpus natũ est cõiungi cuilibet corpi:sed solũ illa que sunt aliqualiter homogenea.tertio qr cũ iter lumẽ interius τ exterius itercidat corpus mediũ.s.miringa.i.tunica oculi non potest vtriusq3 luminis esse coniunctio.

Quod quidem igitur sine lumine ĩpossibile videre: dictum est in alijs. Sed siue lumen siue aer est: quod est inter rez visam τ oculum motus qui per ipsum facit videre. ¶ Lec. V.

¶ Postq̃ phs ĩprobauit opionẽ ponẽtiũ visionẽ fieri extramittẽdo, de hoc determinat veritatẽ: τ circa hoc tria facit. pmo manifestat qualiter visio fiat ₰m suã sniaz. scdo ex hoc reddit cãz eius qõ supra positũ est de organo visus ibi. (Et rõnabilr.) tertio manifestat cãm illã per signũ ibi. (Et hoc est ab accñtibus.) resumit ḡ pmo qõ dictũ est in lib. de aia. Qr sine lumine ĩpossibile est videre: qr eni visio fit p mediũ q est dyaphanũ: vt dr̃ li. de aia. τ iõ sine illud mediũ qõ est iter rẽ visam τ oculũ sit actu aer illuminatus: siue sit nõ q̃dẽ per se subsistẽs: cũ nõ sit corpus: sed in quocũq3 alio corpore. puta aqua vel medio motus qui fit p hõ mediũ causat visionẽ. Nõ est aũt itelligendũ q hõ motus sit localis quasi quorũdã corpoꝝ defluentiũ a re visa ad oculũ: sicut democritus τ empedocles posuerũt: qr sequeret q per hõ defluxũ corpa visa diminuerenẽ quousq3 totalr cõsumerenẽ. imo etiã q oculus ex occursu cõtinuo hõ corpoꝝ destruerenẽ: etiã esset impoẽ: vt totũ corpus ab oculo videreẽ: s3 solũ ₰m tantã quãtitatẽ quãtã posset pupilla capere. Est autẽ motus iste ₰m alterationẽ: alteratio aũt est motus ad formã que est q̃litas rei vise ad quã mediũ est in potẽtia iquãtũ est lucidũ in actu: qõ est dyaphanũ iterminatũ. Color aũt est qualitas dyaphani terminati vt ifra diceẽ. Quod aũt interminatũ est sic se h3 ad terminatũ. Nã forma est q̃dã terminus mãe: sed pp aliã rõnẽ dyaphãnitatis in medio pspicuo seqẽ q mediũ recipiat alio mõ speciem coloris q̃3 sit in corpe colorato in quo est dyaphanũ terminatũ: vt ifra diceẽ. Actus eni sunt in susceptiuis ₰m modũ ipsoꝝ: τ iõ color est q̃de3 in corpe colorato sicut qualitas cõpleta in suo esse nãli. in medio aũt incõplete ₰m quoddaz esse intentionale: aliogn nõ posset ₰m idẽ mediũ videri albũ τ nigrũ: albedo aũt τ nigredo put sunt forme cõplete inesse nãli nõ pñt sil esse in eodẽ: s3 ₰m predictũ esse incõpletũ sunt in eodẽ: quia iste modus eẽndi pp suã impfectionẽ appropinquat ad modum quõ aliquid est in aliquo in potẽtia. Sunt aũt in potẽtia opposita simul in eodem. ¶ Secũdo ibi.

lumẽ · ‑ et · q̃ si aut põa ad actũ

¶ Et rationabiliter q interius aque est: aq̃ enim perspicua est: videẽ autẽ sicut exterius non sine lumine: ita τ interius. perspicuũ igitur oportet esse: necesse igitur aquã esse: quia nõ est aer: non enim in vltimo oculi anima: aut anime sensitiuũ est: sed manifestũ: q̃m iterius. q̃re necẽo pspicuũ est τ receptibile luminis quod interius oculi.

¶ Assignat s̃ug id qõ dictũ est cãz: quare necesse sit visuz attribuere aque: qõ supra solũ per signa ostenderat: τ dicit, q qr ĩmutatio medij illuminati a corpe viso causat visionẽ rationabilr id qõ est itra pupillã que ẽ organũ visus ẽ aqueũ: aqua eni est de nũõ pspicuoꝝ: cõ aũt q sic exterius mediuz est aliqõ pspicuũ illuminatũ sine quo nihil põt videri: ita ẽt q intra oculũ sit aliqõ lumẽ: τ cũ nõ sit visio nisi in perspicuo necesse est q etiã itra oculũ sit aliqõ pspicuũ: nõ aũt corpus celeste: qr nõ venit in cõpositionẽ humani corpis. τ iõ necesse est q sit aqua que sit seruabilior τ spissior q̃3 aer vt dictũ est: quare autẽ ad vidẽdũ requiraẽ lumẽ interius: manifestũ cũ dicit. Nõ eni in vltimo. Si eni virtus visiua eẽt in exteriori supficie oculi sufficeret ad videndũ solũ lumen exterioris perspicui per qõ ĩmutatio coloris pueniret ad exteriorẽ supficiẽ pupille. Sed aĩa siue sensitiuũ aĩe nõ est in exteriori supficie oculi sed ĩtra. Et est attendendũ q signãter addit. (Aut aĩe sensitiuũ.) aĩa. n. cũ sit forma totius corporis τ singularũ partiũ eius necesse est q sit in toto corpore τ in qualiber parte eius: qr necesse est formã esse in eo cuius est forma: sed sensitiuũ aĩe dr̃ potẽtia sensitiua: que quia est pñm sensibilis opationis aĩe: que p corpus exerceẽ. oz eẽ in aliq̃ determinata parte corpis: τ sic pñm visionis est interius iuxta cerebrũ vbi cõiunguntẽ duo nerui ex oculis procedẽtes. Et iõ ops q intra oculũ sit aliqõ perspicuũ receptiuũ luminis: vt sit vniformis ĩmutatio a re visa vsq3 ad principium visiuum. ¶ Tertio ibi.

¶ Et hoc etiã ab accidentibus manifestũ. Jam enim quibusdã vulneratis in bello iuxta tempora: ita vt abscinderenẽ pori oculi accidit fieri tenebras: sicut lucerna extincta eo q quasi lampas quidam abscissa fuit perspicuũ vocatũ pupilla.

¶ Manifestat qõ dixerat per signũ q accidit in quibusdaz qui in pugnis circa tẽpora vulneranẽ: abscissis eni poris q pupillã cõtinuãt visiuo pncipio subito tenebre fiunt per visus amissionẽ: ac si lucerna extingueret. pupilla eni sicut q̃dã lãpas illuminaẽ ab exteriori lumine: τ iõ qñ prescindunẽ pori cõtinuantes pupillã pncipio visiuo: nõ põt lumen huius lampadis vsq3 ad visiuuz principium peruenire: τ ideo visus obscuratur. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Igitur si q̃dez in his accidit: sicut diximus manifestũ: q si oportet ₰m hũc modũ attribuere τ assignare vnumquodq3 sensitiuoꝝ vni elementorũ oculi q̃dem visiuũ aque existimandũ: aeris vero sonoꝝ sensitiuũ: ignis aũt odoratum.

¶ Exclusis falsis opionibus alioꝝ accedit ad principale ppositũ. τ pmo quãtũ ad organa sensuũ nõ necessarioꝝ. scdo quantũ ad organa sensuũ necessarioꝝ ibi. (Tactuũ autẽ.) Circa pñm duo facit pmo adaptat organa sensuũ elemẽtis. scdo manifestat qõ dixerat ibi. (Quod eni3 actu odoraẽ.) Circa primũ considerandũ est q non fuit ₰m sententiã Aristote. q organa sensuum elementis attribuerenẽ: vt pat3 in libro de anima: sed quia alij phi organa sensuũ quattuor elementis attribuebant: ideo quasi in hoc condescendens dicit q suppositis his que dicta sunt de visu: sic patet ₰m q aliqui dicũt vnumquodq3 sensitiuoꝝ. idest organoꝝ sensus attribuere alicui vni elementoꝝ sicut alij faciunt. existimandũ est q visiuum oculi attribuendũ sit aque: sensitiuũ autem sonorũ sit attribuendũ aeri: igni vero odoratiuũ. ¶ Sed hõ videẽ esse cõtra id qõ dictũ est in libro de anima. pupilla est aque: auditus vero aeris: olphatus autẽ alterius hoꝝ est: ignis autẽ aut nullius est: aut oĩbus cõmunis. ¶ Sed dicẽdum est q id qõ est odoratus potest accipi duplr. vno mõ ₰m potentiam: τ sic organũ odoratus est aeris vel aque: vt dicẽ in secũdo de aia. Alio modo ₰m actũ: τ sic est verũ qõ hic diciẽ: vt ipse probabit. Et ideo signanter non dixit odoratiuũ eẽ ignis: sicut dixerat sensitiuum sonoꝝ esse aeris τ visiuum oculi esse aque: odoratiuum eni diciẽ ₰m potentiã: sed odoratus ₰m actum. ¶ Secundo ibi.

2°.c.130. · T.c.97.

¶ Quod eni actu odoraẽ: hoc potentia odoratiuum est. Sensibile eni facit agere sensum: quare necesse existere ipsu3 potentia prius: odor ve‑

ro fumalis euaporatio est: fumalis est autem euaporatio ab igne.

¶ Probat q̄ dixerat de organo odoratus: ⁊ circa hoc tria facit. primo ostendit odoratiuū esse in actu ignis: scḋo ɔcludit quale debeat eē organū odoratus: qḋ est odoratus in potētia. ibi. (Propter qḋ ⁊ circa cerebrū.) tertio ōndit similitudinē organi odorat⁹ ad organū visus ibi. (Oculi aūt gñatio.) ait ergo primo: q̄ odoratiuū. idest organū habēs virtutem odorādi. opʒ q̄ sit hoc in potentia qḋ actualis odoratus est in actu: qḋ manifestat per hoc q̄ sensibile facit sensum agere. i. esse in actu vel etiā operari. oʒ eni q̄ sensitiuū sit in potentia sensibile: aliogn nō pateref ob ipso. vñ relinquit q̄ sensitiuū sit in potētia sensus in actu. Manifestū est aūt q̄ odor est fumalis euaporatio nō quidē ita q̄ fumalis euaporatio sit ipsa eētia odoris: hoc eni īprobatū est: scḋo de aiā. longius eni diffundit odor q̄ȝ fumalis euaporatio: sed hoc dicit: q: fumalis euaporatio est cā q̄ sentiat odor. fumalis euaporatio est ab igne vel a quocūq̄ȝ calido: vt ergo odoratus in actu sit per caliditatem que principaliter est in igne: ⁊ ideo in tēporibus ⁊ locis calidis flores sunt maioris odoris. ¶ Secundo ibi.

¶ Propter quod ⁊ circa cerebrum loco odoratus proprium sensitiuū est: potentia eniʒ calida que frigidi materia est.

¶ Cōcludit ex p̄missis q̄ organū odoratus dʒ eē in loco qui est circa cerebrū. organū eni odoratus est in potētia odor in actu q est p calorē vel ignē: ⁊ ita oʒ q̄ sit potētia calidū: potētia aūt calidū est mā frigidi: q: eadem est mā ɔrioꝝ: nec pōt esse in potētia ad vnū eoꝝ nisi fm q̄ est actu sub altero: vl' pfecte: vl' impfecte. Impfecte sicut qñ est sub forma medij: ⁊ iō opʒ q̄ subā eētia organi odoratus sit id qḋ est actu frigidū ⁊ humidū: qḋ p̄cipue est in loco circa cerebrū: vñ organū odoratus est circa cerebrū. ¶ Tertio ibi.

¶ Oculi aūt gñō eundē hʒ modū: a cerebro eniʒ constat. Cerebrum auteʒ frigidius ⁊ humidius omnibus partibus corporis.

¶ Oñdit cōueniētiā organi odoratus ad organū visus ⁊ dicit q̄ etiā oculi gñō hʒ eūdē modū quātū ad hoc q̄ constat ex cerebro: q: cerebrū inter oēs ptes corporis est humidius ⁊ frigidius: ⁊ ita hʒ nām aque que est nālr frigida ⁊ humida: ⁊ sic ɔgruit organo odorat⁹: qḋ dʒ eē calidū ī potētia: ⁊ organo visus qḋ dʒ eē aque. Sed tūc vr̄ conuenienter attribuisse plato visum igni sicut ⁊ hic Aristo. odoratū. ¶ Dōʒ est aūt q̄ organū odoratus est aq̄ inquātū aqua est potētia calidū: qḋ est ignis: organū aūt visus est aqua inquantū est pspicua: ⁊ p ɔñs lucido in potētia: sʒ q: ignis est etiā lucidus actu sicut ⁊ calidū. Adhuc posset aliq̄s dicere q̄ cōueniēter visus attribuit igni. ¶ Dicendū est ḡ q̄ eodē mō quo Ari. attribuit odoratū igni nihil p̄hibet visum attribui igni non fm p̄prias eius q̄litates q̄ sunt calidū ⁊ siccū: sed fm qḋ est lucidus actu: qḋ etiā attēdisse videnf aliqui ph'i: arg^m sumētes a fulgore qui apparet moto oculo. Sed tñ quātū ad hoc improbauit eoꝝ opi. Arist. nō q̄dē: quia ponebāt ibi in actu esse ignē qḋ aliq̄n aliter esset verū inquantū. s. visus in actu nō sit sine lumīe sicut nec odoratus in actu sine calore. Sʒ q: ponebant organū visus esse lucidū actu ponētes visionē fieri nō suscipiēdo: sed extra mittēdo. ¶ Deinde cū dicit.

Dubium
Rñsio.
Replica
Solo pp̃a
Solo obi. tacite.

¶ Tactiuum autem terre: gustatiuum vero species quedam tactus est.

¶ Determinat de organis sensuū necessarioꝝ: ⁊ p̄mo oñdit que cuiq̄ȝ elemēto sūt attribuēda. scḋo in quo loco sint sita ibi. (Et iō iuxta cor.) dicit ergo p̄mo q̄ organū tactus attribuit terre: ⁊ silr organū gustus: qui est tactus qdā: vt in secūdo de aia dictū est: qḋ quidē nō est sic intelligendū q̄si organū tactus vel gustus sit simplr terreū. capillis eni ⁊ crinibus nō sentimus que sūt magis terrea. Sed q: vt 3° de aia dicit. Terra maxime miscet in organo ipsoꝝ sensuuʒ: ⁊ de organo quidē tactus rō ista est: q: vt dr̄ scḋo de aia. organū tactus ad hoc q̄ sit in potētia ad ɔrias qualitates tangibiles dʒ esse mediocriter cōplexionatuʒ: ⁊ iō opʒ q̄ sit ibi fm quantitatē plus de terra que īter alia elemēta minus hʒ de v̄tute actiua: de organo aūt gustus ratio manifesta est. Sicut enim organū odoratus debet eē aqueū: vt sit ibi potētia calidum sine quo nō fit odoratus in actu: ita etiā organū gustus debet esse terreū: vt sit potentia humidu sine quo non est gustus in actu. ¶ Secundo ibi.

¶ Et ideo iuxta cor sensitiuū est ipsorū. s. gustus ⁊ tactus: cor eni oppositū est cerebro: ⁊ est calidissimū partiū: ⁊ de sensitiuis quidē partib⁹ corporis hoc modo sit determinatum.

¶ Ostendit vbi sit organū tactus ⁊ gustus cōstituuʒ: ⁊ dicit q̄ est iuxta cor: ⁊ assignat huius rōnē: q: cor est oppositū cerebro fm sitū ⁊ q̄litatē: ⁊ sicut cerebrū est frigidissimū oiūʒ que in corpe sunt: ita ⁊ cor est calidissimū īter oēs corpis partes. ⁊ p̄pter hoc sibi inuicē opponunf fm situm: vt per frigiditatē cerebri temperef caliditas cordis. Et inde est q̄ illi qui hñt paruū caput fm proportionē ceteroꝝ membroruʒ impetuosi sunt tanq̄ȝ calore cordis nō sufficiēter reflexo p cerebrū. Et e ɔ̄ illi qui excedūt imoderate in magnitudine capitis sūt nimis humorosi ⁊ piguioris caloris cordis p magnitudinē cerebri ipediētē. pp qḋ oʒ organū tact⁹ qḋ terreū est: eē p̄ncipalr in loco calidissimo corpis: vt p caliditatē cordis ad tēperiē terre frigiditas reducaf. Nec obstat q̄ p totū corp⁹ aial sentit sensu tact⁹: q: sicut alij sensus fiūt p mediū extrinsecū: ita tactus ⁊ gustus p mediū itrīsecū: qḋ est caro. Et sic visiuū p̄n^m nō est in supficie oculi: sed itrinsecus: ita ēt p̄n^m tactiuū est intrinsecus circa cor: cuius signū est q̄ lesio si accidat in locis circa cor est maxie dolorosa: nec tñ oʒ esse duo p̄ncipia sensitiua in aiali vnū circa cerebrū vbi ɔstituif p̄n^m visiuū: odoratiuū: ⁊ auditiuū: ⁊ aliud circa cor: vbi cōstituif p̄n^m tactiuū ⁊ gustatiuū. Sensitiuuʒ eni p̄n^m: p̄rio q̄dē est in corde vbi est fons caloris in corde aialis. Nihil eni est sensitiuū sine calore: vt dr̄ in li. de aia: sʒ a corde deriuaf v̄tus sensitiua ad cerebrū: ⁊ exīde p̄cedit ad organa triuum sensuū: visus auditus ⁊ odoratus: tactus autē ⁊ gustus referunf ad ipm cor p mediū cōiunctū: vt dictū est. ¶ Ultimo aūt epylogat q̄ de sensitiuis partibus corpis sit hoc modo determinatū est sicut in superioribus habitum est.

De sensibus aūt his que fm vnūq̄dq̄ȝ sensitiuuʒ: puta dico colore ⁊ sono ⁊ odore ⁊ gustu ⁊ tactu vl'r dictū est: q̄ actio ipsoruʒ in his que de aia: ⁊ quid operari scḋm vnūquodq̄ȝ sensitiuorū. Quid āt oporteat dicere quodlibet eoꝝ. s. quid color: q̄d sonus: q̄d odor: q̄d sapor: silr ⁊ de tactu ɔsiderandū est: ⁊ primū de colore. ¶ Lec. VI.

¶ Postq̄ȝ ph's ad organa sensuū applicauit cōsiderationem de sensibus aīolium hic applicat ad ipsa sensibi tn. ⁊ primo dicit de quo est intentio. scḋo exequif p̄positū ibi. (Quēad modū igif dictū est de lumine.) circa primū duo facit. p̄rio p̄ponit intentū: secūdo manifestat qḋ dixerat ibi. (Est quidē igitur vnūquodq̄ȝ.) dicit ergo primo q̄ de sensibus proprys que sentiunt fm vnūquodq̄ȝ sensitiuū. i. fʒ singula organa sensuuʒ: qḋ dicif ad differentiā sensibiliuum cōmuniū

.s. de colore sono z odore q̃ sentiunt̃ p visuz auditū z odoratum: z de gustu z tactu.i. de sensibilibus horum sensuum dictum est in lib. de aīa vl̃r: z quō hñt in sensuz agere z qualis sit opatio sensus ſm vnūqdq3 organū imutatū a pdicto sensibili: vt dciā est in scđo de aīa. Qr sensus est potētia sensibile: z q sensibilia faciūt sensuz eē in actu. Sed nūc ↄsiderandū est quid sit qdlibet sensibile ſm seipsuz.s. qd sit color: qd son⁹: qd odor: qd sapor: z siľr de tactu.i. de sensibilibus tact⁹. Sed pmū dicēdū est de colore q est obm visus: eo q visus est spūalior īter oēs sensus: nō est aūt p hoc itelligēdū q de oibus his sensibus in hoc libro determinare itēdat: sed q oīuz hoꝝ sensibiliū ↄsideratio necessaria sit ad ppositā intentionē: sed cū sensibilia tact⁹ sint vel pprietates elemētorū.s. calidū frigidū humidū z siccū: de qbus determinatuz est libro de gñatione: vel sint pprietates corporū distinctorū sicut durū z molle: z alia hꝰ de qbus determinatū est in libro methauroꝝ: vñ nunc restat determinare de tribus.s. de colore odore z sapore: de sono eni determinatū est in lib. de aīa: eo q eadē est rō gñationis soni z imutatōis auditus. organi a sono: q̃liter aūt imutent̃ organa sensuuz a sensibilibus ptinet ad ↄsideratione libri de aīa. ¶ Scđo ibi.

Lec.x. z xi.

2° lec.16.

¶ Est quidē igit̃ vnūqdq3 simpľr dictū: hoc quidē actu; hoc aūt potentia quō quidē igit̃ actu color z sonus: z quō est idē vel alterū his qui ſm actum sensibus: puta visioni z auditioni dictuz est in eis que de aīa. Quid aūt vnūqdq3 eorum existens faciat sensum z actū nunc dicamus.

¶ Exponit qđ dictū est.s. q ↄsiderandū sit quid sit color z sapor zc. vnūqdq3 hoꝝ eni dupľr est. vno qdē mō prout sentit̃ in actu: alio vero mō put est sensibile in potētia. Qr aūt sit vnūqdq3 coꝝ ſm actuz.i. ſm q est color actu pceptus a sensu vt sapor vel qdcūq3 aliud sensibile dictū est in lib. de aīa. quō.s. vnūqdq3 hoꝝ idē sit vel alterū sensui ſm actuz.s. visioni vel auditioni: qr vz visibile in actu est idē visioni in actu: visibile aūt in potētia nō est idē visui in potentia: q̃ qd vnūqdq3 sensitiuū sit in actu dictum est in lib. de aīa. ibiq3 determinatuz est de sensibilibus in actu quid sit vnūqdq3 coꝝ ſm seipsuz: qđ natū est facere sensitiuū actu est nūc dicendum in hoc libro. ¶ Deinde cum dicit.

3° lec.2.

¶ Queadmodū igit̃ dictū est de lumine in aliis: q sit color perspicui ſm accidens: quādo enim inest aliquid ignitū in pspicuo: presentia quidez lumen est: priuatio vero tenebre.

¶ Determinat de sensibilibus ſm modū pnactū: z primo de colore: scđo de sapore ibi (De odore vo z sapore.) tertio de odore ibi. (Eodē aūt mō opz itelligere) prima autē ps diuidit̃ in duas ptes In prima ostēdit quid sit color in cōi. In scđa parte determinat de differētiis coloꝝ ibi. (Est ergo i esse perspicuo.) Circa primū duo facit. primo pponit pncipia coloris. scđo inuestigat coloris diffonē ex hꝰ pncipiis ibi. (Queadmodū ergo z corporū.) est aūt duplex coloris pncipiū. vnuz quidē formale.s. lumē: aliud mãle.s. pspicuū. prio tangit pncipiū formale.s. lumē. scđo pncipiū mãle.s. perspicuū ibi. (Qđ autē dicimus perspicuū.) dicit ergo primo q sicut dictuz est libro de aīa: lumē est color perspicui: qđ quidē dr ſm quandā pportionē ex eo q sicut color est forma z actus corpis colorati: ita lumē est forma z actus perspicui. differt autē quātuz ad hoc q corpus coloratuz in seipso hꝫ cām sui coloris. Sed corpus pspicuū hꝫ lumen ab alio: z iō dicit q lumē est color pspicui ſm accñs.i. per aliud: non qr lumē sit actus pspicui inquātū huius. q autē sit actus eius ſm aliud mãifestat per hoc q qñ aliqđ corpus ignitū adest

2° t.c.69

actu lucidū adest perspicuo ex pñtia eius fit lumē in perspicuo. Ex priuatione vo fiunt tenebre: non sic aūt est de colore: quia color manet in corpe colorato quocūq3 pñte vel absente: lz nō sit actu visibile sine lumine. ¶ Scđo ibi.

¶ Quod aūt dicimus perspicuū non est propriū aeris vel aque: nec alicuius sic dictorū corporū: sed est quedam cōmunis natura z virtus: q̃ separata quidem non est: in his vero est z in aliis corpibus. In his qdē magis: in his vo minus.

¶ Determinat de pspicuo: z dicit q hoc q dr perspicuū nō est ppriū: vel aeris vel aque: vel alicuius hꝰ corpoꝝ: sic̃ est vitrū z alia corpora trāsparen⁹: sed est quedā nã cōis: que in multis corporib⁹ īuenitur.i. quedā nãlis pprietas in multis inuenta: quā etiā virtutē noīat inquantū est quoddā pncipiū visionis: z qr plato ponebat cōia sicut sunt sepata ſm rōnem. ita etiā separata esse ſm esse: ideo ad hoc excludēdū subiungit. Qr natura pspicuitatis nō est aliqua nã separata: sed est in his corpibus sensibilib⁹.s. in aere z aqua: z in aliis in quibusdā qdē magis: in quibusdā vo minus. Ad cui⁹ euidentiā sciendū est q phs dicit in scđo de aīa: visibile nō solū est color: sed etiā quoddā aliud: qđ rōne cōprehendit̃ innominatū. Est autē in genere visibilis cōiter accepti aliqd vt actus: aliqd vero vt potētia: nō est autē in hoc gñe vt actus aliq̃ q̃litas ppria alicuius elemētorum. Sed ipsuz lumē qđ est qd primū in corpore celesti. deriuat̃ aūt ad inferiora corpora; vt potentia quidē in hoc genere est id qđ est propriuz luminis susceptiuū: qđ quidē in triplici ordīe graduū se hꝫ. primus quidē gradus cū id qđ est luminis susceptiuū est totaliter lumine repletū q̃si pfecte in actu reductū: ita q vlterius nō sit receptiuus alicuius qualitatis vel forme huius gñis: quod qdē inter oīa corpa maxime cōpetit soli: vñ corpus solare nō pōt esse mediū in visu vt sit recipiēs z reddēs formā visibilē: proprietas autē lucendi ſm ordinē quendā descendendo pcedit vsq3 ad ignē vlterius vsq3 ad quedaz corpora que ppter paruitatē sui luminis nō possunt lucere nisi in nocte: vt supra dictū est. Scđs gradus ē coꝝ que de se nō habent lumē in actu: sed sunt susceptiua luminis p totū: hꝰ corpora pprie dicunt̃ perspicua siue transparētia: vľ dyaphana. phanon eni in greco idē est qđ visibile: z hec quidē proprietas transparendi inuenit̃ quidē maxima in corporibus celestibus preter corpora astroꝝ: que occultāt qđ post se est: secūdario aūt in igne ſm q est in ppria spera pp raritatē. tertio in aere: quarto in aqua: quinto etiā in qbusdā terrenis corporibus pp abundantiam aeris vel aque in ipsis. Tertius z infim⁹ gradus est terre: que maxime distat a corpe celesti: que minime nata est recipe de lumine: sed in supficie tñ. exteriores.n. ptes pp sui grossitiē iteriores obūbrāt: vt ad eas nō pueniat lumē. Quis aūt in solis corpibus medii gradus pprie dicat̃ pspicuū: vl dyaphanuz ſm noīs pprietatē: cōiter tñ loquēdo pōt dici pspicuū: qđ est luminis susceptiuū qualitercūq3: z ita videtur philosophus hic de pspicuo loqui ¶ Deinde cum dicit.

T.c.72.

Triplex gradus.

Scđs

Tertius

¶ Queadmodū ergo z corpoꝝ necesse est vltimū esse: z huius luminis qdē igit̃ natura ī determinato pspicuo est: ipsius autē qđ in corpibus perspicui vltimū qđ qdē erit vtiq3 aliqd palam est: qđ aūt hoc sit color ex accñtibus manifestum. Nāq3 color ī extremitate: aut extremitas ē: vñ pythagorici epiphaniā colorē vocabāt. Est qdē .n. ī corpis extremitate: sz nō ē extremitas corpis.

¶ Inuestigat diffinitionē coloris: z primo inuestigat genus. secūdo differentiaz ibi. (Sed eandem naturā.) tertio diffi-

nitionē cōcludit ibi. (Quare color vtiq3 etiā.) Est aūt cōsiderādū q3 sēp oz subim ponere in diffōne accidētis: vt dr 7. metha. differēter tñ. Nā si accidens diffinit in abstracto subiectū ponit loco dfe. Id aūt qđ pertinet ad genus accidētis ponit loco gn̄is: sicut cū dr symitas est curuitas nasi: cū aūt accn̄s diffinit in ɔcreto ecōuerso subiectū ponit loco generis sicut cū dicit. symus est nasus curuus: q2 ergo h̄ color diffiniendus est in abstracto. primo icapit inuestigare loco generis id qđ est essentialr ipse color: ɔcludit ex predictis: q3 cū perspicuū nō sit natura sepata: sed in corpibus exn̄s. necesse est q3 sicut corporū: in qbus hec nā inenit: est aliqđ vltimū: si sit finita: ita ɔ ipsius pspicui: qđ significat q̄litatē taliū corporū: oportet eē aliqđ vltimū: ɔ eadē rō est de oibus qualitatib9 corpoꝝ: que per accidēs fiunt quanta ꝫm corpoꝝ quātitatē. vñ per accn̄s terminat ꝫm corporū terminationē. Est ergo cōsiderandū q3 sicut corpoꝝ q̄dā terminata dnr: quia ppri3 terminis terminant sicut corpora terrestria: q̄dā interminata: eo q3 non terminant ppri3 terminis s3 alienis: ita etiā est ɔ circa perspicuū: quoddā enī est iterminatū ex seipso: quia nihil h3 in se determinatū: vñ ip3 videat. quoddā aūt terminatū: q2 determinate h3 aliqd in seipso. vñ videat ꝫm ppriā terminationē. perspicuū igit indeterminatū est susceptiuū luminis cuius nā nō est: vt suscipiat solū in extremo: sed per totū mediū. est aūt ipsi9 pspicui q3 significat qualitatē in corporibus existētē: vt dcm̄ est. ɔ aliqd vltimū qđ est color: vt manifestū. est ex his q̄ accidunt. Non enī vident corpa colorata: nisi ꝫm suas extremitates p qđ apparet q3 color: vel est extremitas corpis vl' est in extremitate corpis. Et inde est q3 pythagorici colorē vocabāt epiphaniā. i. apparitionē: q2 illud qđ apparet in superficie corpoꝝ color est. Nō est aūt verū q3 color sit extremitas corporis. vt pythagorici posuerūt: q2 sic eēt superficies: vel linea: vel punctus. sed est in extremitate corpis sicut nā perspicui est in corporibus. Scdo ibi.

Sed eandē naturā oportet existimare qua exterius coloratur hanc ɔ interius. Videnī autē aer ɔ aqua colorata: ɔ eni3 aurora talē: s3 ibi qdē: qm̄ idetermināto accidit nō eundē colorē habet accidentibus prope ɔ lōge nec aer nec mare. In corporib9 vero nisi ɔtinens faciat trāsmutationē determinata est ɔ fantasia coloris: manifestū igit q3 idē ɔ ibi ɔ hic susceptiuū coloris est: perspicuū ergo scd3 q3 existit in corporibus. inest autē: aut plus: aut minus: in omnibus colores facit permutari. Quoniā aūt in extremitate color huius vtiq3 extremitas aliqua erit.

Inuestigat id q3 ponit in diffōne coloris sicut dfia. s. eius subm qđ est pspicuū: ɔ dicit q3 oz existimare eandē naturā esse que est susceptiua coloris in corpibus q̄ colorant exterius nō per ppriū colorē: sed ex aliquo exteriori: ɔ in his q̄ colorant interius pp ppriū colorē. illa aūt q̄ colorāt ab exteriori sunt pspicua sicut aer ɔ aqua: ɔ hoc manifestat p colorē qui apparet in aurora ex resplendentia radioꝝ solis ad aliqua corpora. Assignat tñ dfiam inter corpa que colorāt ab exteriori: vel a seipsis. In his enī q̄ ab exteriori colorāt pp hoc q3 nō hn̄t determinatū colorē de se non vr idē color de ppe ɔ de lōge: sicut apparet in aere ɔ aqua maris. q̄ de lōge apparet alterius coloris: q̄3 de ppe: q2 enī hoꝝ color vr ꝫm aliquā reuerberationē: necesse est q3 ꝫm varietatē situs prospicientiū variat apparitio pp diuersā reuerberatiōis figurā: sed in corpibus que de se hn̄t determinatū colorem est determinata fantasia. i. apparitio coloris: ɔ nō variat ꝫm diuersū situ aspicientiū: nisi forte p accn̄s: puta cū corpus cōtinēs facit aliquā trāsmutationē apparitionis: vel qñ color vr per aliū. sicut que cōtinent in vase vitri rubei videnī rubea: vel etiā per aliquā reuerberatione3 splendoris: sicut p3 in collo colūbe: q2 igit color qui videt in vtrisq3 corporibus nō differt ꝫm ppriū subm coloris: s3 ꝫm apparitiōis causam: que est vel interius: vel exterius: manifestū est q3 vtrobiq3 est idē susceptiuū coloris. Manifestū est ēt q3 in his: q̄ colorant interius: perspicuū est q3 facit ea pticipare colorē: q3 quidē perspicuū in corpibus inenit ꝫm magis ɔ minus: vt dictū est: que eni istoꝝ corpoꝝ plus hn̄t de aere vel aqua plus hn̄t de pspicuo: minus aūt hn̄t que supabundāt in terrestri. Si vō coniungamus duo que dicta sunt. s. q3 color sit in extremitate corpis: ɔ q3 corpa pticipēt colore3 ꝫm pspicuū seqt q3 color sit q̄dā extremitas perspicui. Tertio ibi.

Quare color vtiq3 erit pspicui extremitas in determinato corpore.

Cōcludit diffinitionē coloris ɔ primo in his que p se colorantur iterius: secūdo in his que colorant ab exteriori ibi. (Et ipsoꝝ aūt perspicuoꝝ.) cōcludit ergo q3 color est extremitas pspicui in corpe determinato: qđ quidē addit: eo q3 hō corpa sunt que ꝫm se colorāt. In diffōne aūt debet poni id quod est p se: q3 aūt dicit colorē esse extremitatē perspicui nō repugnat ei qđ dixerat supra: colorē nō eē extremitatē. Illud enī dixit de extremitate corporis: hoc aūt de extremitate perspicui: qđ noīat corpis qualitatē: sicut calidū ɔ albū: ɔ ideo color nō est in gn̄e quātitatis sicut superficies: q̄ est extremū corporis: sed est in gn̄e qualitatis: sicut ɔ pspicuitas. Quia extremū ɔ id cuius est extremū vnius generis sunt. Sicut aūt corpa intrinsecus quidē habēt superficiē in potentia nō aūt actu ita etiā intrinsecus nō colorant in actu: s3 in potentia que reducit ad actū facta corporis diuisione: illud autē intrinsecū nō h3 virtutē mouendi visū: qđ per se colori conuenit. Secundo ibi.

Et ipsoꝝ autē perspicuoꝝ puta aque: ɔ siqd aliud tale quorūcūq3 vr aliquis color proprius esse ꝫm extremitatē similiter oibus inest.

Manifestat rōnē coloris quantū ad ipsa perspicua interminata: sicut est aqua vel quicquid aliud huiusmodi h3 colorem. q2 in oibus his nō est color nisi ꝫm extremitatem.

Est ergo inesse in prospicuo hoc quidem in aere facit lumē: est aūt nō: scd priuatū esse: quēadmodū igit ibi hoc quidē lumē. hoc vero tenebre: ita ɔ in corporib9 inest albū ɔ nigrū. Lec. VII.

Postq̄3 phs ondit qd est color: hic pcedit ad distinguēdū spēs colorū: ɔ primo quātū ad colores extremos. scdo quātū ad colores medios ibi. (De alijs āt colorib9.) q2 vō dñe qb9 spēs distinguūt debēt esse p se gn̄is diuisiue ɔ nō p accn̄s: vt p3. 7. metha. iō ɔ ipsa nā coloris: quā p diffōnē supra positā explicauerat: ɔcludit diuersitatē specierū ipsi9: habitū est enī ex pmissis q3 subm coloris est pspicuū ꝫm suū extremū in corpib9 terminatū. pprius aūt act9 prospicui iquātū hui9 est lux: cui9 pñtia in dyaphano nō determinato. sicut est aer facit lumē: ei9 aūt abñtia fac tenebras: cōtingit q̄ in extremo pspicui terminatoꝝ corpoꝝ inee illō illud qđ in aere facit lumē: ɔ h̄ faciet ibi colorē albū: ɔ p ei9 abñtiā efficiet color niger: qđ qdē nō ē sic itelligēdū q̄si in coloris nigro nihil sit luminis sic. n. nigredo nō eēt ɔria albedini: vtpote nō pticipās eādē nā3: s3 eēt pura priuatio sicut tenebra aeris: s3 dr nigredo cāri p abñtiā luminis qđ minimū

bz de lumine iter oēs colores:sic albedo plz.Cōria enī sunt q̄ in eodē gn̄e maxime distant:vt dr̄.10 metha. ¶ Scđo ibi.

¶ De alijs aūt colorib⁹ iā diuidēres quot modis ꝯtigit fieri dēbz.Cōtigit.n.sec⁹ iuncē positis albo ⁊ nigro ita ꝙ vnūquodqz eoꝝ sit inuisibile ꝑꝑ puitata:ꝙ aūt ab ambob⁹ visibile sit fieri:h̄.n.nz albū p̄t videri neqz nigrū.Nā aūt necē qdē ē quēdā coloꝝ h̄re:neutrū aūt hoꝝ poss ē necē est cōmixtā esse ⁊ spēm quādā coloris aliā.Est qdez ergo sic accipe plēs colores eē q̄z albū ⁊ nigrū.

¶ Procedit ad distinguēdū colores medios ⁊ diuidit i ptes duas.i p̄ponit q̄sdā modos gn̄ōnis ⁊ distictiōis coloꝝ mediorū:nō s̄z ipsoꝝ exn̄tiā:s̄z s̄m appētiā.scđo assignat verā gn̄ōnē medioꝝ coloꝝ s̄z suā nāz ibi.(Si aūt cōmixtio ē corpoꝝ.)Circa p̄m p̄s duo fac.p̄o ponit duos modos gn̄ōnis ⁊ distictiōis medioꝝ coloꝝ s̄m appētiā. scđo cōparat illos modos adiuicē ibi.(Dr̄e aūt sic ātiq.)P̄ria ps diuidit in duas s̄z duos modos q̄s ponit.2ª ps icipit ibi (Un⁹ aūt apparere.)Circa p̄m duo fac.p̄o ponit gn̄ōnē coloꝝ medioꝝ.2º assignat distictionē ipsoꝝ ibi. (Multos aūt ꝓportiōe.) Dicit g̃ p̄ ꝙ cū dcm̄ sit de colorib⁹ extremis dēbz ē d alijs colorib⁹ .s.medijs distiguēdo q̄t modis ꝯtigit eos gn̄ari. suppōit g̃ aliqd eē inuisibile ꝑꝑ ei⁹ puitatē:ꝯtigit g̃ duob⁹ ꝑuis corporib⁹ nō visibilib⁹ ꝑꝑ puitatē:iux̄ se posit :q̄ꝝ vnū sit nigrū: ⁊ aliō sit albū:illō qđ ex vtroqz cōpositū ēvideri ꝑꝑ maiorē q̄ntitatē:oē aūt qđ vr̄ i h̄ȝ corpib⁹ s̄z aliquē colorē vr̄ illō aūt totū:nec vr̄:vt albū:nec vt nigrū:qꝛ tā illō qđ est albū:in ipo q̄z illō qđ ē nigrū in ipso positū est inuisibile ꝑꝑ puitatē. vn̄ necē ē ꝙ sit q̄si qdam color ex vtroqz ꝯmixt⁹.Et sic fit alia spēs coloris p̄ter albū ⁊ nigrū:ex quo pz ꝙ cōtingit colores plures accipere:q̄z album,⁊ nigrū. ¶ Secundo ibi.

¶ Multos aūt ꝓportiōe:tria.n.ad duo ⁊ tria ad q̄ttuor:⁊ s̄m alios nuōs est sec⁹ iuicē iacere:hi aūt oino s̄m nullā ꝓportionē sunt;sed s̄m abundantiā quandā ⁊ defectū icōmēsurabilem.

¶ Assignat distictiōez medioꝝ coloꝝ.⁊ p̄ assignat cāz distinctiōis medioꝝ coloꝝ ex diuersa ꝓportōe albi ⁊ nigri.2º assignat cāz q̄re qdā colores medij sūt delectabiles.⁊ qdā nō ibi (Et eodē itaqz mō.)Circa p̄m ꝯsiderādū ē ꝙ sic p̄s dic io.meth.rō mēsure p̄ qdez iueniē in nūeris.2º in q̄ntitatib⁹ ꝯtinuis:deide vltio trāsferē ēt ad q̄litates s̄m ꝙ in eis pōt iueniri excessus vni⁹ q̄litatis sup aliā:siue ꝑ modū itēsiōis put aliqd dr̄ alio albi⁹:siue ꝑ modū extēsiōis:put dr̄ albedo maioꝛ supficie.Qꝛ vō ꝓportio ē q̄dā h̄itudo:q̄ntitatū ad iuicē vbicūqz dr̄ ⁊ q̄cūqz mō ēt ibi pōt dici ꝓportio.Et p̄ qdē i nūmeris q oēs sūt adiuicē cōmēsurabiles:cōicāt autez oēs i p̄ª mēsura:q̄ est vnitas.Sūt aūt diuerse ꝓportōes nuōrū s̄z ꝙ diuersi nūi adiuicē cōpanī.Alia.n.est ꝓportio tria ad duo q̄ vocaī sexgaltera.⁊ alia 4ºʳ ad tria q̄ vocaī sexqtertia.Qꝛ vō q̄ntitates ꝯtinue nō resoluūī in aliqđ idiuisibile sic nūi in vnitatē:nō ē necē oēs quātitates ꝯtinuas eē adiuicē ꝯmēsurabiles:s̄z ē iuenire aliq̄s:qꝛ vna excedat alterā:q̄ tn̄ nō h̄nt vnā mēsurā cōez:q̄cūqz tn̄ q̄ntitates ꝯtinue ꝓportionāī adiuicē s̄z ꝓportōez nūi ad nūez.Eaꝝ ē vna mēsura cōis:puta si vna sit triuz cubitoꝝ:⁊ alia 4ºʳ vtraqz mēsuraī cubito:⁊ ad hūc modū in q̄litatib⁹ ꝯtigit inesse excessuz ⁊ defectū:vl' s̄m aliquā ꝓportiōez nūeralē:vel s̄z excessū ꝯmsurabilē ⁊ h̄ ē qđ dic:ꝙ ꝯtigit eē mltos medios colores s̄m diuersas ꝓportiōēs ꝯtigit.n.ꝙ albū iaceat iuxta nigrū s̄z ꝓportionē duo ad tria.vl' triū ad q̄ttuor vel quolibet alioꝝ numerorū.aut s̄z nullā ꝓportionē nālē:sed solū s̄m icōmensurabilē supabundātiā ⁊ defectū. ¶ Scđo ibi.

¶ Eodē itaqz mō h̄ oz h̄re ꝯsonātijs.Qui qdez in nūeris ꝓportionatissimi sūt colores : quēadmodū ibi ꝯcordātias:hi aūt delectabilissimi,colorū eē vīr:veluti croce⁹ ⁊ punice⁹:pauci aūt tales ꝑꝑ cāz ꝑꝑ quā qdē ⁊ symphonie pauce;qui autem non in numeris alij colores.

¶ Ostendit quare quidā colores sunt delectabiles:⁊ quidā nō.⁊ assignat circa hoc duas rōnes.scđaz ponit ibi.(vel ēt oēs colores.)dicit ergo p̄ ꝙ ex quo medij colores distiguūtur s̄m diuersas ꝓportiones albi ⁊ nigri.(eodē modo opz) se h̄re in medijs coloribus:sicut (⁊ in ꝯsonantijs)que causanī s̄m ꝓportionē vocis grauis ⁊ acute.Sicut enī in consonātijs ille sunt (proportionatissime)⁊ delectabilissime q̄ cōsistunt in numeris.sicut dyapason in ꝓportione duoruz ad vnū:⁊ dyapēte in ꝓportione triū ad duo:ita etiā in coloribus illi q ꝯsistunt in ꝓportione nūerali sunt ꝓportionatissimi:⁊ hi etiā videnī delectabilissimi:(sicut croce⁹ ⁊ purpureus).i.rubeus ⁊ subrube⁹.(⁊ sicut pauce sunt symphonie delectabiles:ita etiā pauci sūt colores tales.)Alij vero colores.q nō sunt delectabiles nō cōsistūt in ꝓportiōe numerali. ¶ Secundo ibi.

¶ Vel etiā oēs colores in nuīs eē ordinatos:iordiatos aūt ⁊ hos ipos q̄n nō puri sunt:qꝛ nō sūt in nuō tales fieri.Unus si quidē modus generationis colorum hic est.

¶ Assignat aliā rōnē:q̄re qdā colores sūt delectabiles:⁊ qdā nō.Et dic ꝙ oēs spēs colorū pn̄t dici ꝙ sint (ordinate s̄m nuōs.)Et p̄t ad h̄ mouere.qꝛ si sit excessus solū s̄z supabūdātiā:⁊ defectū nō erit alia spēs coloris:s̄z tūc solū q̄n superabūdātia ⁊ defect⁹ est s̄z aliquā ꝓportiōez nūeralē.h̄ autē supposito adhuc seq̄reī ipsos eosdē colores eē iordinatos.(q̄n nō sūt puri:)vtputa si i vnā ptē sit excessus albi supra nigrū s̄z vnā ꝓportiōez.Jn alia aūt pte s̄m aliā numeralez ꝓportōez:⁊ h̄ ꝯfuse ⁊ absqz ordie.Et iō q̄n n̄ erit ꝑ totū eadē ꝓportio nuālis:se' ꝙ h̄ȝ colores erūt iordinati ⁊ idelectabiles. ¶ Ultimo aūt cōcludit (hūc eē vnū modū generationis mediorum colorū.) ¶ Deinde cum dicit.

¶ Unus aūt apparere ꝑ alternos:quēadmodū q̄aliq̄ pictores faciūt alteꝝ coloꝝ sup alteꝝ manifestiorē supponētes:quēadmodū q̄n in aq̄ vl' aere volunt aliqd facere apparēs. ⁊ quēadmodū sol scđm se qdem albus videtur:per caliginem vero ⁊ fummum puniceus.

¶ Ponit scđm modū generationis medioꝝ coloꝝ:⁊ primo assignat generationē coloꝝ medioꝝ:scđo distinctionē ipsorū ibi.(Multi aūt ⁊ sic erūt.)dicit g̃ p̄ ꝙ preter modū predictū est vnus alius modus gn̄ationis medioꝝ coloꝝ s̄m apparentiā:ꝑ hoc ꝙ vnus coloꝝ apparet ꝑ aliuz.Jta ꝙ ex duob⁹ colorib⁹ resultat apparitio cuiusdam medij coloris. ¶ Et ponit duo exēpla.primū in artificibus:sicut q̄nqz faciunt pictores ponētes vnū colorē sup aliū:ita tn̄ ꝙ manifestioꝛ colo.i.fortioꝛ ⁊ tenacioꝛ subt⁹ ponaī.Aliogn si debilioꝛ ponereī subtus nullaten⁹ appareret:⁊ h̄ precipue faciunt:q̄n volunt facere in sua pictura ꝙ aliqd appareat:ac si eēt in aere:vel aq̄:vtputa cum pingunt pisces q̄si in mari natātes.Tūc enī supponūt fortiori colori piscū:quēdā debilē colorē q̄si aq̄. ¶ Aliud vō exēplū ponit in rebus nālibus.Sol enī s̄m se videī albus ꝑꝑ luminis claritatē:s̄z q̄n vr̄ a nob mediāte caligine siue fumo resoluto a corpib⁹ fiet tūc punice⁹.i.rubicūd⁹. ¶ Et sic pz ꝙ id qđ s̄z se ē vni⁹ coloris:q̄n vr̄ ꝑ aliū colorē facit appentiā tertij coloris:fum⁹ enī s̄m se nō est rubeus:sed magis niger. ¶ Secundo ibi.

¶ Multi aūt et sic erūt colores eodē mō prius dicto: ꝓportio enim erit vtiqȝ quedam eorum qui in superficie ad eos qui in profundo. Quidam autem et omnino nō sunt in proportione.

¶ Assignat etiā ſm hunc modū rōnē distinctiōis colorū: dicens: et eodē mō multiplicant̄ medij colores ſm hunc modū generationis eoꝝ sicut et ſm p̄dictū. s. ſm diuersas proportiones. Est enī accipe quādā ꝓportionē coloris infra positi: qd̄ dicit esse in ꝓfundo ad colorē suprapositū: quē dicit esse in supꝼicie. Et qdā tñ colores supra et īfrapositi nō sunt in ꝓportione aliqua numerali: et ideo causantur colores: vt delectabiles et indelectabiles: vt supra dictū est.

Dicere aūt sicut antiq̄ defluxionē esse colorē et videri ꝓꝑ talē cām īcōgruū. Quibus enī modis ꝑ tactū necesse ipsis facere sensuȝ. Quare mox melius est dicere ꝑ moueri iter mediū sensus a sensibili fieri sensum: q̄ȝ tactu et defluxiōib⁹. Lec. VIII.

¶ Positis duob⁹ modis gnātionis colorū medioꝝ: hic cōparat predictos adinuicē. et circa hoc tria facit. primo excludit quandā positionē: ex qua ꝓcedebat vnus p̄dictoꝝ modoꝝ: scdo cōparat p̄dictos modos adinuicē ibi. (Insunt inuicē.) tertio ostēdit quātū ad qd̄ vtriqȝ p̄dictoꝝ modoruȝ sustineri possint ibi. (Quare si nō ꝯtingit.) dicit ḡ p̄mo. ꝙ antiq̄ posuerūt colorē nil aliud esse q̄ȝ quedā effluxū a corporibus visis: sicut supra Democritus: et etiam Empedocles posuerūt. iō dicūt ꝙ visio fit⁹ ꝑꝑ hꝫ cām. s. ꝑꝑ defluxū idoloꝝ a corꝑibus visis: et qꝛ vnūq̄dq̄ȝ vr̄ ꝑ ꝓpriū coloreȝ. ideo crediderūt nihil aliud esse colorē q̄ȝ hꝫ defluxionem. Sed hoc dicere est oīno incōgruū. Nō enī poterāt ponere ꝙ hꝫ corpora defluētia a corporibus visis ingrederent̄ intra oculū qꝛ sic corrūperent̄ sub̄a eius. vnde oportebat oīb⁹ modis ꝙ ponerēt ꝙ visio fieret per cōtactū corpoꝝ resolutoꝝ ad ip̄m oculū ex hꝫ cōtactu imutatū ad vidēdū. Si ḡ imutatio talis sufficit ad causandū visionē. Melius est dicere ꝙ visio fiat per hoc ꝙ mediū statiȝ a p̄ncipio moueat̄ a sensibili: q̄ȝ dicere visionē fieri ꝑ cōtactū et defluxionem. Nā enī ꝑ pauciora se expedit inquātū pōt. Sūt aūt et alia quibus p̄dicta positio ostēdit̄ esse falsa. ¶ Primo qdē: qa si visio fieret ꝑ cōtactū: tūc sensus visus nō distingueret̄ a tactu: qd̄ ꝓȝ esse falsuȝ. visus enī nō est cognoscitiuus ꝯrietatū tactus. ¶ Scdo qꝛ corꝑa visa ꝑ ꝯtinuū defluxuȝ diminuerent̄: et tandē totalr̄ cōsumerent̄ nisi alijs defluxionib⁹ superuenientib⁹ eoꝝ quātitas seruaret̄. ¶ Tertio qꝛ hꝫ corpora defluētia a rebus visis cū sint subtilissima a vētis ꝑpellerent̄: vn̄ nō fieret recta visio. ¶ Quarto qꝛ visus non indigeret lumine ad videndū ex quo visio fieret per cōtactū visibilis: et multa alia hꝫ icōueniētia sequunt̄: que qꝛ manifesta sunt ph̄s pretermisit. ¶ Secundo ibi.

¶ Insunt secus inuicē quidē igit̄ positis necē sic et magnitudinē accipere inuisibileȝ: ita et tēpus insensibile: vt lateant motus ꝑueniētes et vnuȝ puret̄ esse ꝑꝑ simul apparere: hic autē nulla necessitas. Sed qui in superficie color immobilis existens et motus a supposito nō siliȝ facit motū. Quare aliud appebit: et nec albū nec nigrū.

¶ Cōparat p̄dictos modos adinuicē. Et inde ꝯsiderādū est ꝙ p̄mus modus gnātionis medioꝝ coloꝝ: assignabat̄ ab illis qui ponebāt colorē eē defluxionē. Et iō postq̄ȝ Aristo. ostēdit falsitatē huius positionis ſm se: ꝯcludit icōueniēs qd̄ sequit̄ in eis in hac assignatiōe gnātionis coloꝝ mediorū. ¶ Et dicit ꝙ in hꝫ ꝙ ponūt medios colores gnāri: ꝑ hꝫ exemplū ꝙ colores: (secus inuicē ponunt̄) necesse ē eis dicere (nō solū ꝙ magnitudo sit inuisibilis: sed et) ꝙ (aliqd̄ tēpus sit isensibile) ad hoc ꝙ hēant ꝓpositū: qꝛ enī ponebant visionē fieri per motū localē corpoꝝ defluētiū: nihil autē mouet̄ ad aliquā distātiā ſm motū localē nisi in tēpore: opȝ aūt assignare aliqd̄ tēpus in quo ꝺfluxus fiat a re visa ad oculū: et tāto opȝ ponere maius tēp⁹ quāto fuerit maior distātia. Manifestū est aūt ꝙ corporū minimoꝝ: secus inuicē positoꝝ nō est oīno eadē distātia ad oculū. Et sic oportet diuersa eē tēpora in qbus ꝑueniūt motus ab eis ad oculū. nō ḡ videbit̄ totū ꝙ ex huiꝫ corporib⁹ cōponit̄: vt vnū: sicut supra ponebat̄: (nisi lateat tēpus in quo vnus motus ꝑoccupat aliū:) et ita necesse est ponere tēpus isensibile in hoc mō gnātionis coloꝝ. Sed hic in secūdo mō gnātionis colorum (nulla necessitas est) ꝙ ponebat̄ tempus insensibile: qꝛ nō ponit̄ visio fieri ꝑ defluxū ſm motū localē. (Is ille color q in supꝼicie) ponit̄ (cū maneat imobilis) ſm locū imutat̄ tñ ꝑ modū alterationis ab iferiori colore: ita (vt nō silr̄ moueat) visum: sic ꝑ se moueret: vt color suprapositꝰ vel supposit⁹ vel (alius) color medi⁹ (appebit:) et (nec albū: nec nigrū.) ¶ Est aūt ꝯsiderādū ꝙ ponētibus visuȝ fieri ꝑ defluxionez et tactū: etiā remota gnātione medioꝝ coloꝝ: quā ponebāt: sequit̄ tēpus eē insensibile. oȝ enī eos dicere ꝙ nullū corpus totū simul videat̄. Sed per aliquā tpis successionē: cū ponebāt visuȝ fieri per ꝯtactū: nō est āt posē ꝙ totū aliqd̄ magnū corpus: vel defluxus eius simul tangat̄ a pupilla ꝑꝑ eius paruitatē. et iō seq̄t̄ tēpus esse isensibile: cū ꝺ aliqbus nobis videat̄ ꝙ simul ea tota videam⁹. ¶ Est tñ ꝯsiderādū ꝙ aliqd̄ corpus visui se offerēs potest cōsiderari duplr̄. vno mō ſm ꝙ est totū vnū in actu: et singule partes eius in eo existentes sunt quodāmodo in potētia: et sic visio fert̄ in totū simul: sicut in aliqd̄ vnū: nō autē in aliquā eius partē determinate. Alio aūt mō pōt cōsiderari corpus qd̄ visui se offert ſȝ ꝙ aliqua pars ipsius accipitur: vt determinata in seipsa: et quasi ab alijs partibus distīcta: et sic visus nō fert̄ in totū simul: sed in vnaȝ partē post aliā. Et hoc quidē tēpus quo visio totius mensurat̄ nō est insensibile simplr̄: cū aīa sentiēdo prius et posterius in motu: sentiat tēpus: vt pȝ in q̄rto phy. Sed tanto est huiꝫ tempus sensibilius quāto sensus fuerit ꝑspicacior: et maior diligentia fuerit apposita. ¶ Tertio ibi.

¶ Quare si nō ꝯtingit nullā magnitudinē eē inuisibilē: sed quālibet ab aliqua distātia visibilem: et hec quedā vtiqȝ coloꝝ cōmixtio: et illo auteȝ mō nihil obstat: qn̄ appareat quidaȝ color cōis eis qui a longe: qm̄ enī nō est vlla magnitudo inuisibilis in eis que deinceps cōsiderandum.

¶ Ostēdit qualr̄ predicti duo modi generationis coloꝝ sustineri possint: et ad quid se extēdant. s. vsqȝ ad apparentiaȝ. Cōcludēs ex p̄dictis: (ꝙ si nō ꝯtigit aliquā magnitudineȝ inuisibilē. sed quelibet magnitudo ab aliqua distātia est visibilis:) vt sequit̄ erit (q̄dā cōmixtio coloruȝ hec). s. ꝑ alternos colores: (et illo) etiaȝ (mō) ꝑ pōnē coloꝝ: secus inuicē: (nihil ꝓhibet) qn̄ appeat qdā color cōis ab aliqua distantia ex qua. s. nō pōt videri ꝑ se vtraqȝ color simpliciū ꝓpter corꝑis puitatē. ꝙ aūt (nulla magnitudo sit inuisibilis) simplr̄ propter paruitatem dicit (in sequentib⁹) esse videndum. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Si aūt cōmixtio est corporū nō solū ſm hunc modū quē putant quidā solis secus inuiceȝ positis minimis: imanifestis aūt nobis ꝑꝑ sensuȝ: sed omnino omniū apud omne sicut in eis que

de cõmixtione dictũ est vl'r de oibus: illo enim mõ miscent̃ hec solũ quecũqȝ contingit diuidere ad minima queadmoduȝ hoĩes equis aut semina: hoiuȝ enim hoiem minimũ: equoꝝ vero equũ. Quare hoꝝ secus inuicẽ positione multitudo cõmixta est: q̃ simul vtrorũqȝ: hoieȝ vero vnũ vni equo nõ dicimus cõmisceri. Quecũqȝ ꝟo non diuidunt̃ ad minimũ: hoꝝ cõmixtiones nõ ↄtingit fieri ſ᷒ hũc modũ. Sȝ ꝑ cõmisceri ex toto: q̃ qdẽ ⁊ maxie cõmisceri nata sũt. Quõ aũt hoc fieri posse in eis q̃ de mixtione dcm̃ est prius.

℃ Ponit modũ gñationis medioꝝ coloꝝ qui est ſ᷒m nõ apparentiã: sed ſ᷒m exntiã: ⁊ primo determinat gñationẽ medioꝝ coloꝝ. secũdo assignat rõnem distinctionis ipsoꝝ ſ᷒m istũ modũ gñationis ibi. (Multi aũt erunt.) qȝ vero iste modus gñationis medioꝝ coloꝝ accipit̃ ſ᷒m mixtionẽ corpoꝝ: ideo ꝑmittit. ꝑmo de mixtione corpoꝝ adinuicẽ: ⁊ subiungit secundo de mixtione coloꝝ ibi. (Simul aũt que sit necessitas.) dicit ergo ꝑmo ꝙ mixtio corpoꝝ adinuicẽ nõ solũ est ſ᷒m quidẽ hunc modũ: quẽ quidã putauerunt. ꝙ q̃dam minima iuxta alia ponerent̃ que ꝓpter paruitatẽ eẽnt nostris sensib⁹ imanifesta. Sed ↄiungit aliq̃ corpora totaliter imiscerent: ita. s. ꝙ totũ toti imisceat̃: sicut dictũ est in libro de gñatione: vbi vl'r tractatuȝ est de corpoꝝ mixtione. est aũt veꝝ ꝙ quedã miscent̃ illo modo. s. ꝑ positionẽ minimoꝝ iuxta inuicẽ quecũqȝ. s. possunt vsqȝ ad minima diuidi sicut multitudo hoiuȝ diuidit̃ vsqȝ ad vnũ hoiem tanq̃ vsqȝ ad aliqđ vnũ minimũ: ⁊ mltitudo equoꝝ vsqȝ ad vnũ equũ: ⁊ mltitudo seminũ vsqȝ ad vnũ semẽ: qđ est vnũ granum tritici: vel aliqd huiꝰ. vñ bene põt dici ꝙ taliũ multitudo est ꝑmixta ꝑ hoc ꝙ minima secus inuiceȝ ponunt̃: sicut si hoies cõfuse equis ꝑmisceant̃: vel semina tritici seminibus ordei: non tñ erit ꝑmixtio taliũ totaliter. Singule. n. partes multitudinũ remanebunt impermixte: qȝ vnus hõ non ꝑmiscet̃ vni equo: nec aliqđ aliud huiꝰ alicui taliꝫ: sed eoꝝ que nõ diuidunt̃ vsqȝ ad minimũ. s. corpoꝝ cõtinuoꝝ ⁊ similiũ partiũ: sicut vinũ ⁊ aqua nõ põt fieri mixtio modo ꝑdicto. s. per positionẽ minimoꝝ iuxta inuicẽ: qȝ non est in eis accipere minimũ: sȝ per hoc ꝙ totũ toti cõmiscet̃: ita ꝙ nulla pars remanet immixta: ⁊ hec sunt que maxime ⁊ verissime nata sunt ꝑmisceri: quo aũt hec fieri possint determinatũ est in libro de generatione. Secundo ibi.

℃ Simul aũt q̃ sit necessitas cõmixtis illis ⁊ colores misceri manifestũ est: ⁊ hãc cãm eẽ principalẽ: qm̃ mlti sunt colores: sȝ nõ supnatationẽ: nec secus inuicẽ positionẽ. Non enim de longe quidẽ: de prope autẽ non videt̃ vnus cõmixtorum coloꝝ: sed vnũqđqȝ.

℃ Post cõmixtionẽ corpoꝝ tangit cõmixtionẽ coloꝝ: ⁊ dicit manifestũ esse ſ᷒m predeterminata que sit necessitas ꝙ cõmixtis corporibus colores misceant̃: dictũ enȝ est supra ꝙ perspicuũ ſ᷒m ꝙ existit in corporib⁹ facit colores participari: perspicuũ aũt diuersimode inuenit̃ in corporibus ſ᷒m magis ⁊ minus ⁊ sl'r lucidũ: ⁊ ideo permixtis corporibus: in quibus est lucidũ ⁊ dyaphanũ necesse est ꝙ fiat permixtio coloꝝ: ⁊ ista est ꝑncipalis causa ꝙ sunt multi colores ꝑter albũ ⁊ nigrũ: non aũt est ꝑncipalis causa supernatatio: idest qđ vnus color ponat̃ sup aliũ: neqȝ secus inuicẽ positio. s. ꝙ minima colorata iuxta inuicem ponant̃: quia color medius videt̃ ꝑter albũ ⁊ nigrũ nõ quidẽ de longe: nec de prope: sȝ ex quacũqȝ distãtia: ⁊ ita pȝ qđ iste est modus gñationis coloꝝ medioꝝ secundũ ipsoꝝ existẽtiã. Alij aũt duo modi pertinent ad solã apparentiã. Deinde cũ dicit.

℃ Multi aũt erunt colores: qm̃ multis cõtingit ꝓportionibus cõmisceri sibi inuicẽ cõmixta: ⁊ hĩ quidẽ in numeris: hoc aũt ſ᷒m abundantiã solũ: ⁊ alia eodẽ mõ q̃ꝫo quidẽ nec secus inuicẽ positis colorib⁹. aut de supnatatione ↄtingit dicere ⁊ de cõmixtis. Sȝ qua de cã coloꝝ species terminate ⁊ nõ ifinite ⁊ sapoꝝ ⁊ sonoꝝ posterius cõsiderandũ. Quid quidẽ igitur sit color: ⁊ qua de causa multi colores: dictũ est. De sono aũt ⁊ de voce prius in his que de anima est dictũ.

℃ Assignat causaȝ distinctionis coloꝝ medioꝝ secũdũ predictũ modũ generationis: ⁊ dicit ꝙ multi generant̃ colores medij quare multis ꝓportionib⁹ solũ inuicẽ contingit cõmisceri corpora: ⁊ ꝑ ↄñs ipsos colores: quedã quidẽ secũdũ determinatos numeros: quedã vero secũdũ solã abundantiã incõmensurabilẽ: ⁊ alia oia eodẽ modo hic dicenda sunt circa mixtionẽ que supradicta sunt in alijs duob⁹ modis. s. in positione coloꝝ iuxta inuicem ⁊ in superpositione vnius coloris super alteꝝ. vnũ autẽ est qđ restat posterius determinandũ: quare. s. sint finite ⁊ nõ infinite spẽs coloꝝ sapoꝝ ⁊ sonoꝝ. Ultimo aũt epilogando ↄcludit. Iã dictuȝ est quid sit color. ꝓpter quã causaȝ sint multi colores: excusat aũt se deinceps a determinatione soni ⁊ vocis: qȝ de his iã determinatũ est in libro de anima. Eo ꝙ eadeȝ est ratio generationis ipsoꝝ: ⁊ imutationis que secundum ꝙ imutant pertinẽt ad consideratione libri de anima.

lec. 16. ad. 18

Lec. 16.

De odore vero ⁊ sapore dicenduȝ. fere enim eadẽ est passio: non in eisdẽ autem est vtrũqȝ eorum.

Lectio. IX.

℃ Postq̃ phs determinauit de colore hic consequenter determinat de sapore: ⁊ ꝑmo dicit de quo est intẽtio. secundo exequit̃ ꝓpositũ ibi. (Que quidẽ igit̃ aque.) dicit ergo ꝑmo ꝙ post colorẽ dicendũ est de odore ⁊ sapore: ⁊ circa hoc assignat duoꝝ causam. ꝑmo qdẽ quare ↄiunctim de eis sit agendũ. s. ꝓpter eoꝝ conuenientiã: qȝ vtrũqȝ eoꝝ est fere eadẽ passio: nominat aũt vtrũqȝ passionem: qȝ vtrũqȝ eoꝝ est in tertia specie qualitatis que est passio: vel passibilis qualitas: dicit aũt saporẽ ⁊ odorẽ fere esse eandeȝ passionẽ: qȝ vtrũqȝ causat̃ ex ꝑmixtione humidi ⁊ sicci ſ᷒m aliqualẽ terminationẽ a calido: non tñ vtrũqȝ eoꝝ est oĩno in eisdẽ: qȝ odor magis sequit̃ siccũ: ⁊ ideo ꝑncipalius est in fumali euaporatione: sapor autem magis sequitur humidũ. Secundo ibi.

℃ Manifestius autem est nobis sapoꝝ genus q̃ꝫ odoꝝ: huiꝰ aũt cã: qm̃ peiorẽ habem⁹ alijs aialib⁹ odoratũ: ⁊ ipsis sensib⁹ qui ĩ nobis: tactũ ꝟo certissimũ alioꝝ aialiũ: gustus ꝟo tact⁹ qdã est.

℃ Assignat causam quare prius dicendũ est de sapore: q̃ꝫ de odore. videbat̃. n. esse dicendũ de odore ĩmediate post colorẽ: qȝ odor sentit̃ per mediũ extrinsecũ: sicut ⁊ color: non aũt sapor. sed ordo discipline reqrit: vt a manifestiorib⁹ ad minus manifesta ꝓcedat̃: manifestius est aũt nobis genus sapoꝝ q̃ꝫ odoꝝ: vnde de saporib⁹ prius est agendũ: ideo aũt sapor est nobis manifestioꝝ: qȝ certiori sensu sentit̃ a nobis: sensuȝ. n. olfatus peiorẽ habemus: ⁊ ꝑ cõparationẽ ad cetera aialia: ⁊ ꝑ comparationẽ ad ceteros sensus: qui in nobis sunt: cuius rõ est: qȝ sicut supradictũ est: odoratus in actu ꝑficit̃ ꝑ calidũ igneũ: est aũt organũ olfatus circa cerebruȝ qđ est frigidius ⁊ humidius oib⁹ partib⁹ corporis: vt supra

Lec. 2.

li.2.c.7.

habitū est. homo aūt inter oīa aīalia hʒ cerebrū maius fm quantitatē sui corporis: vt dicit in libro de partib⁹ aīaliū. ⁊ ideo opʒ ꝙ homo deficiat in sensu odoratus. sed hō hʒ certissimū tactū inter oīa aīalia. cū enim tangibilia sint ea ex quib⁹ ɔstituitur corpus aīalis. s. calidū ⁊ frigidū humidum ⁊ siccū: talia huiꝰ que cōsequunt non potuit esse qḋ organū tactus esset denudatū ab omni qualitate tāgibili: sicut pupilla caret omni colore. Sed oportuit organū tactus eē in potētia ad qualitates tangibiles. sicut mediū est in potētia ad extrema. vt dicit in secūdo de aīa. ⁊ ideo opʒ ꝙ sensus tactus tanto sit certior: quāto cōplexio corporis est magis temperata ꝙ ad mediuʒ reducta: hoc aūt maxime opʒ esse in hoīe ad hoc ꝙ corpus eius sit ꝓportionatū nobilissime forme: ⁊ ideo homo inter alia aīalia hʒ certissimū tactū: ⁊ per ɔñs gustū. qui est tactus quidā. Et huius signum est: ꝙ minus pōt sustinere vehemētiā frigoris ⁊ caloris: ꝙ̄ alia aīalia: ⁊ inter hoīes tanto est aliqs magis aptus mente ꝙ̄to est melioris tactus: qḋ apparet in his qui hñt malles carnes sicut dictū est in secundo de aīa. ¶ Tertio ibi.

¶ Que quidē igit̄ aque nā vult sapor eē. Necesse est itaqʒ in ipsa aqua habere genera sapoꝝ insensibilia ꝓpter paruitatē. secūdū ꝙ Empedo. dicit: vel māʒ talē inesse quēadmodū panspermia sapoꝝ. ⁊ oia quidē ex aqua fieri: alia qdē ex alia parte vel nullā habēte dñam aqua faciens causam esse: ac si calidū ⁊ solē dicat quis.

¶ Exequitur ꝓpositū. ⁊ primo determinat de sapore fm veritatē secundo excludit falsas positiones quorundā de nā saporis ibi. (Democritus aūt.) prima pars diuidit in duas. in prima determinat que sit nā saporis. in secūdo determinat de speciebus sapoꝝ ibi. (Quēadmodum aūt colores.) Circa primū duo facit pmo excludit opiniones quasdā circa gñationē sapoꝝ. secūdo determinat veritatē ibi. (Apparent aūt sapores.) circa pmū duo facit pmo ponit tres opiniones circa generationē sapoꝝ: secundo improbat eas ibi. (Hoꝝ aūt sicut empedo.) Incipit autē determinare nām siue generationē sapoꝝ ab aqua que videt esse subim saporū. Et dicit: ꝙ ipsa nā aque fm se vult esse. i. habet nālē aptitudinē ad hoc ꝙ sit insipida: ⁊ si aqua habeat aliquē saporē hoc est ex pmixtione alicuius terrestris: ⁊ tñ ꝙ̄uis aqua sit fm se insipida: est tñ radix ⁊ principiū omniū sapoꝝ. qualiter aūt hoc eē possit: tripliciter aliqui assignauerūt. Empe. enim dixit ꝙ oēs sapores sunt actu in ipsa aqua: sʒ sunt insensibiles ꝓpter paruitatē partiū in quib⁹ radicant. Secūda opinio fuit democriti ⁊ Anaxagore: sicut dixit Alexan. in cōmento. ꝙ in aqua quidem non erant sapores in actu: sed erat ibi qdā mā sapoꝝ: quēadmoduʒ pansperma. i. vle semen: ita. s. ꝙ oēs sapores fiāt quidem ex aqua: sed alij sapores ex alijs aque partibus. Ponebant enim partes indiuisibiles esse primū corpoꝝ: nullū aūt indiuisibile est actu saporosum: sed opʒ corpus sapidū esse cōpactū: ⁊ ideo non ponebant esse sapores in actu: sed sapoꝝ semina. Ita tñ ꝙ diuersa indiuisibilia corpora sint semina diuersoꝝ saporuʒ sicut ⁊ diuersaꝝ naturaruʒ. Tertia opinio est dicentium ꝙ differentia sapoꝝ non est ex parte ipsius aque: sed solū ex parte agentis. qḋ aquaʒ transmutat diuersimode: sicut sol vel qḋcūqʒ aliud calidum. ¶ Secundo ibi.

3e opio.

2o

3o

¶ Hoꝝ aūt sicut Empe. dicit: multū apertū mēdaciū: videmus. n. pmutari per calorē sapores oblatis fructib⁹ ad solē ⁊ ignitis tāꝙ̄ non ab aq̄ trahere sapores tales factos: sʒ i ipso fructu trāsmutātes ⁊ resudātes ⁊ iacētes ꝑ tps austeros a dulcib⁹ ⁊ amaros ⁊ oimodos factos ⁊ decoctos ⁊ ad oia sapoꝝ gñā: vt ē dīc trāsmutatos.

¶ Improbat per ordinē pdictas tres opiniones: ⁊ pmo opi. Emp. dicens ꝙ dictu Emp. est aperte mendaciū. Si. n. diuersitas sapoꝝ esset actu in paruis partib⁹ aque oporteret ꝙ imutatio sapoꝝ nō fieret nisi per hoc ꝙ diuerse partes aque attraherent ad corpus cui⁹ sapores imutant: hoc aūt non semꝑ fit. Si. n. fructus ablati ab arbore exponant soli vel etiā decoquant ad ignē: manifestū est ꝙ imutatur eoꝝ sapor per actionē caloris nō ꝑ aliā actionē ab aqua: qḋ posset dici de fructib⁹ qui cū dependent ab arbore mutant saporē attrahēdo diuersos humores a terra: sed in fructibus decisis ab arbore videmus transmutationē sapoꝝ factaʒ ꝑ hoc ꝙ ipsi fructus transmutant facta resolutione interioris humoris ꝑ modū cuiusdā resudationis: ⁊ ita iacent aliquo tempore ad solē: trāsmutant de dulcedine in amaritudinē aut ecōuerso: vel ad quoscūqʒ alios sapores secunduʒ diuersam qualitatē decoctionis. ¶ Secundo ibi.

¶ Silr aūt ⁊ pansꝑme māᵐ esse aquā ipoīe: ex eodē. n. videmus sicut ex esca factos alios sapores. Restat igit̄ in pati aliqd aquā trāsmutari.

¶ Improbat secūdā opinionē democriti ⁊ Anaxagore: ⁊ dicit: ꝙ impoīe est aliquā esse māʒ sapoꝝ quasi ɔtinentē oia semina coꝝ. ita. s. ꝙ diuerse partes eius sint semina diuersoꝝ sapoꝝ: qꝛ videmus oēs vnū ⁊ idem corpus imutari ad diuersos sapores: sicut eniʒ eadē esca que sumit ab aīali vel planta ɔuertit in diuersas partes aīalis: vel plante: ita ⁊ cōuertit in diuersos sapores ɔuenientes diuersis partib⁹ sicut vnius plante alius sapor est radicis seminis ⁊ fructus: ⁊ diuersaꝝ plātaꝝ ex eodē cibo nutritaꝝ sunt diuersi sapores: ⁊ hoc est manifestū indiciū ꝙ diuersi sapores nō causant ex diuersis partibus aque: vñ relinquit qḋ causant ex hoc ꝙ aqua transmutat in diuersos sapores secunduʒ ꝙ aliqualiter patitur ab aliquo imutante. ¶ Tertio ibi.

¶ Quod qdē igit̄ nō a calidi solū virtute accipit hāc virtutē quā dicimus saporē manifestuʒ est. Subtilissimū. n. oiuʒ humoꝝ aq̄ ē ⁊ ipso oleo: sʒ ꝓtendit oleū plus ꝙ̄ aq̄ ꝓpter viscositatē: aq̄ aūt frāgibilis est. ¶ Quare ⁊ grauius est seruare aquā in manu ꝙ̄ oleū: qm̄ aūt calida facta aq̄ nō appet ingrossata aq̄ ipsa sola: manifestū qm̄ alia qdā vtiqʒ erit cā. Sapores. n. oēs grossitudinē hñt magis: calidū aūt cū causa.

¶ Improbat tertiā opinionē dicentiū qḋ sapores causant ex mutatione aque a solo calido: ⁊ dicit manifestuʒ esse ꝙ aqua nō accipit qualitatē saporis ex sola virtute calidi imutantis: aqua eniʒ est subtilissima inter oēs humores ⁊ inter oia corpora que sensibiliter humectāt: nō aūt dicit iter oia humida: qꝛ aer qui est humidus est subtilior aq̄. Poterat aūt eē dubiū de oleo ꝓpter hoc ꝙ supernatat aque ⁊ plus diffundit ꝙ̄ aqua: ⁊ ideo ad hoc remouendū subdit ꝙ aq̄ est subtilior etiā ipso oleo: ⁊ ꝙ oleū supernatat aque est ꝓpter aeritatē vel raritateʒ ipsius: sicut ⁊ ligna supernatant aque. Sed ꝙ oleū plus diffundit ꝙ̄ aqua contingit ꝓpter eius lubricitatē ⁊ viscositatē. Aqua. n. est valde diuisibilis: ⁊ ita vna pars eius nō sequit ad aliā: sicut contingit in oleo. Et propter hoc: qꝛ aqua est subtilior oleo: ⁊ magis diuisibilis difficilius est conseruare aquaʒ in manu ꝙ̄ oleum: facilius enim tota cū manu elabitur ꝙ̄ oleū: qꝛ igitur aqua ꝓpter sui subtilitatē si sit pura non habens aliqd permixtuʒ non ingrossat a calido agēte: sicut alia in quibus sunt par-

tes terrestres que remanent subtili humidi exalãte manifeste sequit̃ ꝙ opꝫ aliquã aliã causaꝫ ponere generationis sapoꝝ ꝙ̃ imutationẽ aque a caliditate: q2 oẽs sapores inueniuntur in corpore aliquo grossitudinẽ habente: non tamẽ remouet̃ ꝙ calidũ sit aliqua causa imutans aquã ad saporẽ: sed non est tota causa. requiritur enim aliquid aliud: vnde est magis cõcau a ꝙ̃ causa.

¶ Apparent autem sapores quicũqꝫ quidem in fructibus hi existentes ⁊ in terra. *lectio 10*

¶ Postꝙ̃ phs exclusit opiniones alioꝝ de causa gñationis sapoꝝ hic assignat verã causaꝫ ſm ꝓpriã opinionẽ. Et circa hoc tria facit. primo assignat causaꝫ generationis sapoꝝ. secundo diffinit saporeꝫ ibi. (Et hoc sapor.) Tertio manifestat ꝙ dixerat ibi. (Quoniã aũt non oĩs sicci.) Circa p̃mũ tria facit. primo ostendit ꝙ sapor ẽ terre: ⁊ non solũ aque vt antiqui ponebant. secundo ostendit ꝙ aqua imutat̃ a sicco terrestri ad sapores ibi. (Patienim ⁊c̃.) Tertio cõcludit causam generationis sapoꝝ ibi. (Queãdmodũ igit̃ qui lauant.) Circa p̃mũ duo facit. primo ꝓponit qꝺ intendit. secundo manifestat ꝓpositũ ibi. (Quare multi antiquoꝝ.) Dicit ergo primo ꝙ oẽs sapores quicũqꝫ apparent in fructibus plantaꝝ in quibus manifeste diuersificantur sapores sunt ⁊ in terra: non quidẽ ita ꝙ terra pura saporem habeat cũ nõ habeat humorẽ: sꝫ ad modicã ꝑmixtiões hũidi cũ aliqua alteratione calidi acqrit aliquẽ saporẽ. ¶ Secũdo ibi.

¶ Quare multi antiquoꝝ physiologoꝝ dicũt talẽ eẽ aquã ꝑ q̃lẽcũqꝫ terrã trãseat: ⁊ h̃ manifestũ est in salsis aq̃s marie. Sal.n. q̃dã terre spẽs ẽ. Et que ꝑ cinerẽ colate ipso amaro existẽte amaꝝ faciũt saporẽ. Sũt quoqꝫ fontes multi hi qdeꝫ amari: alij vero acuti: hi autẽ omnimodos habentes sapores alios.

¶ Manifestat ꝙ dixerat per duo signa quoꝝ p̃mũ sumit̃ secundũ dictũ in quo multi antiquoꝝ naliũ cõueniunt. qui dñt talis saporis eẽ aquã per qualẽ terrã trãseat: ⁊ hoc manifestũ est: maxime in salsis aquis: nõ quidẽ ipsius maris: q2 hoc hꝫ aliã causaꝫ: vt in libro methoꝝ ostẽsuꝫ est: sꝫ q2 aque quorũdã fontiũ sunt salse ꝑ hoc ꝙ trãseunt per similẽ terrã: nec hoc dꝫ videri mirũ: q2 sal est quedã spẽs terre: sicut ⁊ alumẽ vel sulfur: vñ ⁊ quidã mõtes inueniunt̃ de sale: h̃ enim apparet in aq̃s collatis per cinerẽ que hñt amaꝝ saporẽ: sicut ⁊ cinis ꝑ quẽ colant̃: inueniunt̃ q̃qꝫ fontes diuersoꝝ sapoꝝ ꝓpter diuersas terras per quas trãseunt. Est aũt ꝯsiderandũ qꝺ aristo. nõ inducit hoc ad oñdendũ vl'r cãm gñationis sapoꝝ: q2 ꝑ hoc non manifestat̃ nisi cã sapoꝝ in aquis: sꝫ totũ hoc inducit q̃si quoddã signũ ad oñdendũ ꝙ sapores ꝯueniũt terre: ⁊ nõ soli aq̃. ¶ 2m signũ ponit ibi.

¶ Rationabiliter itaqꝫ in nascẽtibus fit sapoꝝ genus maxime.

¶ Et dicit ꝙ sapores conueniunt terre rationabiliter: quia saporum genus maxime manifestatur ⁊ diuersificatur in his que nascuntur ĩmediate ex terra propter affinitatem ipsoꝝ ad terrã. ¶ Deinde cũ dicit.

¶ Pati enim natũ est humidũ: quẽadmoduꝫ ⁊ alia a ꝯtrario. Cõtrariũ aũt siccũ: quare ⁊ ab igne patitur quid. Sicca enim ignis natura. Sed ꝓpriũ ignis calidũ est: terre vero siccũ: sicut dictũ est in his que de elementis.

¶ Probat ꝙ humiduꝫ aque imutatur ad sapores a terra: ⁊ primo ꝓbat ꝓpositũ. secundo excludit quandã obiectioneꝫ ibi. (Qua quidẽ igitur.) Dicit ergo primo: ꝙ humidũ natuꝫ est pati a suo contrario: sicut ⁊ oĩa alia patiuntur a suis contrarijs: vt ꝓbatũ est in primo de generatione: contrariũ aũt humido est siccum: vnde humiduꝫ naturaliter patit̃ a sicco: ⁊ q2 non solũ terra est sicca: sed etiã ignis: ideo etiã patitur ab igne: q̃uis autẽ q̃tuor q̃litatũ elementaliũ due cõcant singulis. Nam ignis est calidus ⁊ siccus. aer calidus ⁊ humidus: aqua frigida ⁊ humida: terra frigida ⁊ sicca. in singulis tamẽ elementis singule haꝝ qualitatũ principaliter inueniuntur quasi ꝓprie ipsis. Nã ignis ꝓprie calidus est: q2 ignis est nobilissimũ inter elementa ⁊ ꝓpinquissimũ celesti corpori. ideo ꝯtingit ei ꝓprie ⁊ ſm se calidũ esse: qꝺ est maxime actiuũ. siccum vero cõpetit ei ꝓpter excessum caliditatis quasi iã humiditate ꝯsumpta. Aeri vero competit quidẽ calidũ secundario ex affinitate ad ignẽ: ſm se autem competit ei humidũ: qꝺ est nobilius inter qualitates passiuas: quasi calore resoluente humiditatẽ: ⁊ non consumente ꝓpter maiorẽ distantiã a p̃ma causa caloris que est corpus celeste. Aque vero ꝓprie ⁊ ſm se competit ei frigidum qꝺ est secunda qualitas actiua quasi priuatiue se habẽs ad calidũ: competit autẽ ei humidũ secundario ſm ꝓpinquitatẽ ad aerẽ. Terre cõpetit quidẽ frigidũ secundario quasi ex propinquitate aque. Siccum autẽ competit ei ꝓprie ⁊ per se quasi ꝓpter longissimã distantiã a fonte caloris nõ resoluta terra in humiditatẽ: sed in vltima grossitie permanente. Et hec determinata sunt in libro de elementis .i. in secundo de generatione: vnde humidũ maxime natũ est pati a sicco terrestri. ¶ Secundo ibi.

¶ Qua q̃dẽ igit̃ ignis ⁊ qua terra nihil natũ ẽ facere vl' pati: nec aliud q̃cq̃. ¶ Qua aũt inest ꝯrietas ĩ vnoquoqꝫ: hec oĩa faciũt ⁊ patiunt̃.

¶ Excludit quandã obiectionẽ. Non enim sequit̃ ꝙ humidum a magis sicco patiatur nisi patiatur a sicco inquantuꝫ est siccum: posset autẽ aliquis hoc negans dicere qꝺ humidũ patit̃ maxime ab igne inquantũ est ignis: ⁊ ideo ad hoc excludendũ dicit ꝙ ignis inquantũ est ignis nihil natũ est facere vel pati: nec etiã aliquod aliud corporum: ⁊ hoc probat: q2 secundũ hoc nata sunt aliqua agere ⁊ pati abinuicẽ: q2 habent contrarietatẽ vt ostensum est in primo de generatione. igni autẽ inquantũ ignis: ⁊ terre inquantũ terra nihil est contrariũ: sicut nec alicui substantie: vnde relinquitur qꝺ huiusmodi corpora non agant ⁊ patiantur inquãtũ sunt ignis vel aliquid huiusmodi: sed inquantum calidum vel frigidum humidum ⁊ siccũ. ¶ Sed cõtra hoc videtur dubitatio. Si enim igni competit per se esse calidũ ⁊ siccũ: si agit inquantum est calidũ videtur sequi ꝙ agit inquantũ est ignis. ¶ Et ad hoc sciendũ est ꝙ quidã opinati sunt calorem esse formã substantialeꝫ ignis: ⁊ secundũ hoc ignis ſm suã formã substantialem habebit aliquid contrarium: ⁊ per consequens erit actiuus. Sed q2 ignis non solum significat formã sed compositũ ex materia ⁊ forma ideo hic dicitur ꝙ ignis non est actiuus nec est ei aliquid cõtrariũ. Et sic soluit Alexan. in cõmen. ¶ Sed hoc nõ põt stare: q2 idem non potest esse in genere substantie ⁊ accidentis secũdũ illud phi. Qꝺ vere est nulli accidit. forma aũt substãtialis igni reducitur ad genus substantie: ergo non potest esse ꝙ calor sit forma substantialis ignis cuꝫ sit accidens aliorum. Item forma substantialis non percipitur sensu sed intellectu. Nam ꝙ quid est est ꝓpriũ obiectum intellectus vt dicitur tertio de anima. vnde cum calidum sit sensibile per se non potest esse forma substãtialis alicuius corporis. ¶ Est ergo dicenduꝫ ꝙ calor ꝑ se inest igni nõ sicut forma substantialis que non percipitur sensu: sed sicut ꝓpriũ accidens eius: ⁊ q2 actio naturalis est alicuius contrarij alterãtis: ideo ignis agit ſm suum calorem: ⁊ actiuus est aliquid cõ

Marginal notes: 2.lec.5. — Dubiũ — Resp̃õsio — Cõtra p̃ p̃ phi.c.7. — C.xi. — Solo. ꝓpa

trariū:non autē ſm ſuā formam ſubſtantialem que caret cōtrarietate niſi contrarietas large accipiatur ſm differētiam perfecti ⁊ imperfecti in eode genere:per quē modum etiā in numeris contrarietas inuenitur ſecundū ꝙ minor numerus eſt vt imperfectū ⁊ pars reſpectu maioris.forme autē ſubſtātiales rerꝝ ſunt ſicut numeri: vt dicitur octauo meth.⁊ per hunc modū eſt etiā inter differētias cuiuſlibet generis contrarietas:ſic enim animatū ⁊ inanimatū ſenſibile ⁊ inſenſibile ſunt contraria. Sed adhuc poteſt eſſe dubitatio. Si enim in elemētis non eſt principiū actionis forma ſubſtantialis:ſed accidentalis cū nihil agit vltra ſuam ſpeciē non videtur qd per actionem naturalē elementorū materia tranſmutetur ad formā ſubſtantialē:ſed ſolum ad formā accidentalē. Et ꝓpter hoc quidaꝫ poſuerunt ꝙ oēs forme ſubſtantiales ſunt a cauſa ſupnaturali: ⁊ ꝙ agēs naturale ſolū alterādo diſponat ad formā. Et hoc reducit̄ ad opinionem platonicorꝝ: qui poſuerunt ꝙ ſpecies ſeparate ſunt cauſe generationis:⁊ ꝙ oīs actio eſt a virtute incorporea. Stoyci autē ſicut Alexan. dicit: poſuerunt ꝙ corpora ſecundū ſeipſa agunt inquantum.ſ.corpora. Ariſto. aūt hic tenet mediā viaꝫ ꝙ corpora agunt ſecūdū qualitates ſuas. Et ideo dicendū ꝙ vnūquodqꝫ agit ſecundū ꝙ eſt in actu vt patet primo de generatione. Neceſſe eſt autē ꝙ eē qualitatuꝫ elementaliū detinetur a principijs eſſentialibus eorum. ita etiā vt virtus agendi competat huiuſmodi qualitatibus ex virtute formarꝝ ſubſtantialiū:omne autē qd agit in virtute alterius facit ſimile ei in cuius virtute agit:ſicut ſerra facit domuꝫ ex virtute domus que eſt in anima:⁊ calor nālis generat carnē animatā ex virtute anime:⁊ p hūc etiā modū per actionē qualitatū elementaliū trāſmutatur mā ad formas ſubſtantiales. ❡ Deinde cū dicit.

Replica

Solo pla.

Storci Ariſto.

S.tho.ad formā

❡ Quēadmodū ergo qui lauant in humido colores ⁊ ſapores:talē faciunt habere aquā:ſic ⁊ nā ſiccū ⁊ terreſtrē:⁊ p terreū ⁊ ſiccū colās ⁊ mouens per calidū quale quid humidū facit.

❡ Cōcludit ex premiſſis generationē ſaporꝝ:⁊ dicit ꝙ ſicut illi qui in humido aqueo lauant colores ⁊ ſapores.ideſt corpora colorata ⁊ ſaporoſa faciunt aquā habere talē colorem ⁊ ſaporē:ita etiā econuerſo quando humidū aqueū colatur per ſiccū terreſtre:⁊ cū hoc fit aliqua īmutatio a calido digerente ⁊ quodāmodo cōmiſcente humido ſicco q̄lificatur humor aqueus q̄litate ſaporoſa. ❡ Deinde cū dicit.

❡ Et hoc ē ſapor facta a dicto ſicco paſſio in humido guſtus ſm potētia alteratiuā in actū.

❡ Inducit ex premiſſis predictis diffinitionē ſaporꝝ:⁊ dicit ꝙ ſapor nihil eſt aliud q̄ꝫ paſſio facta in humido aqueo a dicto ſicco.ſ.terreſtri cū additione calidi que guſtū ſm potētiā alterando in actū reducit:qd quidē additur ad differentiam odoris ⁊ quarundā aliarum paſſionuꝫ que cauſantur ab humido ⁊ ſicco per actionem calidi:que tamen nō ſunt īmutatiua guſtus:ſed aliorꝝ ſenſuum.

❡ Ducit enim ſenſitiuūꝫ ad hoc potentia preexiſtens. Non enim ſecundum diſcere ſed ſecundum ſpeculari eſt ſentire.

❡ Manifeſtat diffinitionē ſaporis quantuꝫ ad vltimā partem eius. Nā prima pars eius manifeſta eſt ex precedentibus:dixerat aūt ꝙ ſapor alterat guſtū ſm potentiā:⁊ ad h̄ manifeſtandū ſubdit ꝙ ſapor:ſicut ⁊ quodlibet ſenſibile reducit in actū ſenſitiuū qd prius erat in potētia ad ſenſibile: q2 ſentire qd ſequitur actionē ſenſibilis in ſenſum nō fit ſm addiſcere ſed ſm ſpeculari.i.non habet ſimilitudinē cū eo qd eſt addiſcere:q2 alias in eo ꝙ addiſcit generatur habitus ſciētie de nouo:ſed in eo qui ſentit non generatur ſenſus de nouo per actionem ſenſibilis:ſed ſenſus fit actu operās ſicut contingit in eo qui ſpeculat̄ actu. ❡ Deinde cū dicit.

❡ Quoniam autē non oēs ſicci ſꝫ nutritiui ſapores aut paſſio ſūt aut priuatōes oꝫ ſumere hinc: qm̄ nec ſiccū abſqꝫ humido:nec humidū abſqꝫ ſicco. Eſca.n.ipſis aīalibus nihil vnum ſolū:ſed cōmixtū:neqꝫ ipſis plantis ſed mixtū.

❡ Manifeſtat qd ſupra dixerat.ſ.ꝙ ſapor non fit ſolū in humido ſiue ſicco:⁊ circa hoc tria facit. primo oſtendit ꝙ ſapor fundatur ſimul in humido ⁊ ſicco.ſecundo probat quoddam qd ſuppoſuerat ibi.(Et ſunt oblati cibi.) Tertio pbationē manifeſtat ibi.(Oportet quideꝫ.) dicit ergo ꝙ ſapores ſunt paſſiones quantū ad dulce:vel priuationes quantum ad amarꝝ quod ſe habet vt imperfectuꝫ.⁊ priuatio ad dulce:ſicut nigrū ad album:ſed non cuiuſlibet ſicci:ſed nutrimentalis:ex quo.ſ.poſſunt nutriri animalia ⁊ plante. Ex hoc poſſumus accipere ꝙ nec ſiccum ſine humido nec humidum ſine ſicco ꝑtinet ad ſapores.q2 eſca qua nutriuntur animalia non eſt ſolū humidū vel ſoluꝫ ſiccum:ſed cōmixtum ex his:ex yſdem enim nutrimur ex quibus ſumus:vt dictum eſt primo de generatione. Et eadem ratio eſt de plantis. ❡ Secundo ibi.

❡ Et ſunt oblati cibi animalibus tangibilia quedā ſenſibiliū ⁊ augmentū faciētia ⁊ decrementū:horꝫ eniꝫ cauſa calidū aut frigidū oblatū:hec enim faciunt ⁊ augmētū ⁊ decrementū. Nutrit auteꝫ ſecundū ꝙ guſtabile oblatū:omnia enim nutriuntur dulci vel ſimpliciter vel cōmixto.

❡ Probat qd ſuppoſuerat qd ſapor ſit paſſio vel priuatio nutrimenti:vbi conſiderandū eſt ꝙ cibi qui offerūtur animalibus ad duo eis deſeruiunt.ſ.ad augmentum quo producuntur ad perfectā quantitatē:⁊ ad nutrimentū per quod conſeruatur ſubſtantia.deſeruiunt etiā cibi ⁊ ad generationem:ſed hoc iam non pertinet ad indiuiduum: ſed ad ſpeciem:dicit ergo ꝙ cibi animalibus oblati cū ſint de numero ſenſibilium inquantum ſunt tangibilia cauſant augmētum ⁊ decrementū: q2 calidum ⁊ frigidum facit augmentū ⁊ decrementum:ita ꝙ calidum proprie facit augmentum. Eius enim eſt dilatare ⁊ diffundere quaſi mouendo ad circūferentiā:frigidum autē cauſat decrementū:q2 eius eſt cōſtringere quaſi mouendo ad centrū : vnde in iuuētute animalia augentur.in ſenectute decreſcunt:⁊ nec eſt contrariū qd dicitur ſecundo de anima:qd cibus auget prout eſt quātus:q2 quantitas non ſufficeret ad augmentuꝫ niſi eſſet calor conuertens ⁊ digerens:ſed cibus oblatus nutrit inquātum eſt guſtabilis. Et hoc probat per oīa hec ꝙ omnia nutriuntur dulci:qd percipitur guſtu:⁊ hoc vel ſimplici dulci vel cōmixtione aliorum ſaporum:nec etiā eſt contrariū qd ſecundo de anima dictum eſt:ꝙ tactus eſt ſenſus animaliū alimenti.q2 ibi humorem.ideſt ſaporē ponit inter tangibilia:⁊ ibidem dicit ꝙ ſapor eſt delectamentum nutrimenti inq̄tum.ſ.indicat ꝯuenientiam eius. ❡ Tertio ibi.

C.47. ſolo ou.

C.28. ſolo alt rius ou.

❡ Oportet quideꝫ igitur de his determinare in his que de generatione. Nunc aūt quantū neceſſe tangere de ipſis. Calidū enim augmentat ⁊ ſtruit nutrimentū:eo ꝙ leue qdē attrahit:amarū autē ⁊ ſalſum relinquit propter grauedineꝫ. Quod itaqꝫ facit in exterioribus corporibꝰ exterior calor:hoc quidem in natura animaliū ⁊ plantarꝝ. Quare nutriuntur dulci.

¶ Confirmat ꝓbationē premissaꝝ: ⁊ primo q̄ntū ad hoc ꝙ dixit oīa nutriri dulci. secūdo quantū ad hoc ꝙ dixerat de cōmixtione alioꝝ ibi. (Cōmiscentur aūt.) dicit ergo pmo ꝙ de his que pertinent ad augmentū ⁊ nutrimentū opoꝛtet determinare in his que sunt de generatione; dixit autē de his in libro de generatione in vniuersali. sed adhuc magis dicēdū est de his in libro de generatione animaliū: ad quē pertinet consideratio de alimento animaliū: nūc autē quantum ad propositum pertinet tangendū est aliqd .s. ꝙ caloꝛ naturalis actiue causat augmentū per extensionē quandā: ⁊ construit nutrimentū digerendo: inquantum .s. attrahit id quod est lene ⁊ dulce: ⁊ relinquit id qđ est salsum ⁊ amaꝝ propter grauitatē: vnde oēs feces animaliū sunt satis amare: vel salse; ⁊ hoc manifestat per similitudinē in toto vniuerso: qꝛ illđ facit caloꝛ naturalis in animalibus ⁊ plantis: quod facit caloꝛ solis in corpoꝛib⁹ exterioribus: attrahit enim humidū subtile ⁊ relinquit id quod est terrestre ⁊ grossum; vnde aque pluīe sunt dulces q̄uis mare a quo plurima fit resolutio sit salsū. Et ex hoc ꝯcludit ꝙ omnia nutriuntur dulci: qđ est attractum a calido naturali. ¶ Secundo ibi.

¶ Cōmiscentur autem aliǰ sapores ad cibū eodem modo salso ⁊ acuto pro cōdimento: hoc autem propter cōtrahere eo ꝙ nimis nutritiuū sit dulce ⁊ supernatatiuum.

¶ Assignat causam cōmixtionis alioꝝ sapoꝝ ad nutrimētum; ⁊ dicit ꝙ aliǰ sapores in cibo dulci: qđ solū nutrit loco condimenti; sicut manifeste apparet de sapore salso ⁊ acuto: vt .s. per huiusmodi sapores reprimatur dulce ne nimis nutriat. Est enim nimis repletiuū ⁊ supnatatiuū: qꝛ facile attrahitur a calore ꝓpter suī leuitatem.

Quemadmodū autem colores ab albi ⁊ nigri cōmixtione sunt: ita ⁊ sapores ⁊ a dulci ⁊ amaro. Lectio. XI.

Postq̄ phs determinauit generationes sapoꝝ hic distinguit spēs sapoꝝ. Et circa hoc tria facit. pmo ostēdit in cōmuni generationē medioꝝ sapoꝝ. secundo ostendit quomodo diuersi sapores diuersificant̄ ibi. (Et fm ꝓportionē ⁊c.) Tertio ostendit quomodo albū ⁊ nigrum se habeant adinuicem ibi. (Et quēadmodū nigrum.) dicit ergo primo ꝙ sicut aliǰ colores mediǰ generant̄ ex cōmixtione albi ⁊ nigri vel ipsoꝝ fm se vel ex cōmixtione causarū albi ⁊ nigri: ita mediǰ sapores generant̄ mixtiōe dulcis ⁊ amari: vel ipsoꝝ fm se vel ex mixtione causaꝝ dulcis ⁊ amari: calidū enī perfecte digerens humidū causat saporem dulcem. priuatio autē humidi perfecte digesti est causa amaritudinis. Aliǰ vero sapores causantur fm ꝙ humidū medio modo se habet nec totaliter est cōsumptum nec totaliter est indigestum: qꝛ enim sapoꝛ propinquius sequitur humorē q̄ calorem non oportet considerare mediū ⁊ extrema fm calidum. sed fm humidū aliqualiter passum a sicco ⁊ calido: qꝛ in hoc principaliter consistit natura saporis: alioquin si mediū ⁊ extrema acciperentur in saporib⁹ fm calidū non essent dulce ⁊ amarum extrema: sed dulce esset medium: nam calidū intensū ⁊ cōsumens frigidum aut digerens calidum aut omnino deficiens in digerendo propter victoriam frigidi causat ponticum vel acetosum saporem: caloꝛ autem moderatus sufficiens ad digerendū causat dulcedinem. ¶ Secundo ibi.

¶ Et secundū ꝓportionē etiā: eo ꝙ magis vel minus vnūquodq; est fz numeros quosdā cōmixtiōes ⁊ motus siue indeterminate. Qui aūt delectationē faciūt: cōmixti hi numeꝝ solū.

¶ Agit de distinctione medioꝝ sapoꝝ: ⁊ primo quantū ad differentiam delectabilis. secundo quantū ad nomina ibi. (Qui quidem ergo pinguis.) Tertio quantum ad numerum per similitudinē ad colores ibi. (Fere enī equales.) dicit ergo primo ꝙ mediǰ colores diuersificant̄ fm ꝓportionē cōmixtionis inquātū .s. vnūqdq; coꝝ aliis magis vł minus accedit ad dulcedinē siue amaritudinē. Quod quidē contingit dupliciter: sicut in coloꝛib⁹ dictū est. vno modo fm numeralē proportionē obseruatā in ꝑdicta cōmixtione ⁊ trāsmutatione humidi a calido Alio modo fm indeterminatam superabundantiā absq; ꝓportione numerali. Solū aūt illi sapores delectant gustū qui sunt cōmixti fm numeralē proportionem. ¶ Secundo ibi.

¶ Qui quidem ergo pinguis est dulcis sapor: amarum vero ⁊ salsum fere idem sunt: ponticus ꝟo ⁊ austerus ⁊ stipicus ⁊ acut⁹ in medio.

¶ Distinguit sapores medios fm noīa: ⁊ dicit ꝙ sapor pinguis est q̄si idē cū dulci: vterq; n. sapor designat digestionē humidi a calido: verūtñ in dulci sapore ostendit̄ caloꝛ magis dñari sup humidū; vñ pinguis sapor ꝓpinquioꝛ est aquoso siue insipido sapori ꝓpter abūdantiā humiditatis. Silr etiā amarus sapor ⁊ salsus fere sunt idē; vterq; enim oñdit excessū caloris ꝯsumētis humidū: verūtñ i amaro videt̄ esse maioꝛ ꝯsumptio humiditatis q̄ in salso: qꝛ in salso videt̄ esse ꝯsumptū humidū infusū corpori. In amaro aūt videt̄ eē vlterius resolutū ⁊ ꝯsumptū vel totaliter vł in parte humidū cōglutinās subaꝫ corporis: vñ feces corpoꝝ resolutoꝝ ⁊ interminatoꝝ sunt amare: in medio autē sunt ponticus siue mordicatiuus sapor ⁊ austerus .i. acetosus ⁊ stipticus ⁊ acutus: ita tñ ꝙ ponticus ⁊ acetosus cōsistūt in humore nōdū digesto ꝓp defectū caloris: ꝓpter qđ fructus indigesti sunt vel acetosi saporis vt poma acerba: vel pontici sic pirra acerba: ponticus tñ sapor vr̄ plus hr̄e de terrestri: vñ ⁊ terra fere po⁹ saporē hꝫ: acetosus aūt vr̄ plus habere de frigido. Stipticus aūt sapor vr̄ etiā multū habere de terrestri: ꝓpinquius enī est pontico: sꝫ plus habet de calido: magis enim ad digestionē accedit. vnde etiā quedā digesta habēt saporē stipticū sicut fructus mirthi. Acutus aūt sapor significat excessū caloris non quidē ꝯsumentis: sꝫ supdigerentis humidū. ¶ Tertio ibi

¶ Fere enī equales humoꝝ spēs ⁊ coloꝝ sunt. Septē enim amboꝝ spēs siquis ponat sicut rationabile liuidū nigꝝ aliquid esse. Relinquitur enim flauū qdē albi eē: quēadmodū ⁊ vnctuosū est dulcis: puniceū ꝟo ⁊ alurgon ⁊ viride ⁊ ciariū i medio albi ⁊ nigri: aliǰ ꝟo mixti ex his.

¶ Distinguit sapores medios fꝫ numeꝝ p siltudinē ad colores: ⁊ dicit ꝙ spēs humoꝝ .i. sapoꝝ sunt fere eq̄les nūero spēbus coloꝝ. vij. aūt spēs sapoꝝ sic numerāde sunt: vt pinguis sapor nō distinguat̄ a dulci. Salsu⁹ at distinguat̄ ab amaro: ita ꝙ si his trib⁹ saporib⁹ addant̄ aliǰ q̄tuoꝛ supernumerati erūt. vij. sapores: silr etiā rōnebilr vr̄ ex pte coloꝝ: ꝙ liuidū se hꝫ ad nigrū sic salsū ad amaꝝ. Flauū aūt ad albū sicut pingue ad dulce. In medio aūt erunt hi colores puniceus .i. rube⁹ ⁊ alurgon .i. citrin⁹: ⁊ viridis ⁊ ciariū .i. coloꝛ celestis; ita tñ ꝙ viride ⁊ ciariū magis appropinquāt ad nigꝝ: puniceū ⁊ citrinū magis appropinquant ad albū. sunt āt alie spēs plurime coloꝝ ⁊ sapoꝝ ex cōmixtione ꝑdictaꝝ specieꝝ adinuicē. ¶ Deinde cū dicit.

¶ Et quēadmodū nigrū priuatio est in perspicuo albi: ita amaꝝ ⁊ salsū dulcis in nutrimen-

tali humido. Quare τ cinis cōbustoꝝ amarus omniū. Exalatū enim est ex ipsis potabile.

¶ Cōparat amaꝝ ad dulce: τ dicit φ sicut nigꝝ est priuatio albi in pspicuo. ita amaꝝ τ salsuz est priuatio dulcis in humido nutrimentali. Semp enim alteꝝ ꝯtrarioꝝ est vt priuatio: vt patet ex decimo meth. Et q2 amaruz est priuatio dulcis inde est φ omnium combustorum cinis est amarus ꝑpter exalationem humidi nutrimentalis qđ potabile vocat. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Democritus aūt τ plures physiologoꝝ quicūqz dicūt de sensibilib⁹ incongruissimū aliqd faciunt: omnia eniz sensibilia tangibilia faciūt: etenim si hoc taliter se habet: manifestū φ sit τ alioꝝ sensuū vnusquisqz tactus qdaz est: hoc aūt φ sit impossibile: nō difficile est discernere.

¶ Excludit falsas opiniones alioꝝ de nā sapoꝝ. primo in generali quantū ad oīa sensibilia. secundo in spāli quantū ad sapores ibi. (Quidā aūt ꝓpria.) Circa primū duo facit. pmo improbat opinionē antiquoꝝ quātū ad hoc φ reducebant oīa sensibilia ad q̄litates tangibiles. scđo quātū ad hoc φ reducebant sensibilia ꝓpria ad sensibilia cōmunia ibi. (Ampli⁹ aūt cōmunib⁹.) Dicit ergo pmo. φ democritus τ plurimi nālīū phoꝝ: quicūqz intromittūt se ad loquēdū de sensibilib⁹ faciūt quoddā incōgruissimū: q2 oīa .s. sensibilia dīūt esse tangibilia: q2 si eēt veꝝ sequeret φ q̄libet sensus eēt tactus cū potētie distinguant̄ sm̄ obiecta: φ aūt hoc sit falsuz facile est videre: q2 alij sensus sentiūt p mediū extraneū: nō aūt tactus. ¶ Secundo ibi.

¶ Amplius aūt cōmunib⁹ sensuū oīuz vtuntur quasi ꝓprijs: magnitudinē .n. τ figurā: τ asperū τ lene: amplius aūt acutū τ obtusum: quod in glebis cōmunia sunt sensuum: τ si non omniū: sz visus τ tactus. Quare τ de his decipiūtur: de proprijs aūt non decipiunt̄: velut visus de colore: τ auditus de sonis.

¶ Arguit antiq̄os in hoc φ vtebant̄ sensibilib⁹ cōmunibus quasi ꝓprijs: reducebāt enim colores τ sapores τ aliā sensibilia ad magnitudinē τ figurā. Magnitudo eniz τ figura τ aspeꝝ τ lene: sm̄ φ ad figurā ptinent. τ silr acutū τ obtusuz. que etiā ptinent ad dispōnes figuraꝝ habentiuz angulos: sunt cōmunia sensuū: q̄uis non oīa hec pcipiant̄ ab oībus sensib⁹: pcipiunt̄ tn̄ saltē tactu τ visu: τ ita nō sūt ꝓpria sensibilia: q2 sic vno solo sensu sentirent̄. dicit aūt φ acutū τ obtusuz: qđ est in melodijs: vel in magnib⁹ sz aliā litterā .i. in corporib⁹ ad dr̄iaz acuti sm̄ φ est in vocib⁹ τ in saporib⁹: τ φ pdicta sunt sensibilia cōmunia manifestat p quoddā signū φ circa hꝫ que dicta sunt decipiunt̄ sensus: qui tn̄ non decipiunt̄ de ꝓprijs sensibilib⁹: sicut visus nō decipit̄ de colore nec audit⁹ de sonis. ¶ Deinde cū dicit.

¶ Quidam autem propria ad ista reducuntur: quēadmodū Democritus albū quidem τ nigrum hoc quidem asperuz dicit esse: hoc vero lene esse: ad figuras aūt reducit sapores.

¶ Excludit opiniones predictas in spāli. τ pmo narrat eas. scđo improbat ibi. (Quāuis aūt nullus.) Dicit ḡ p̊. φ quidā reducūt ꝓpria sensibilia ad ista cōmunia: sicut democrit⁹ qui nigrū dixit esse aspeꝝ. existimās obscuritatē nigri cāri ꝑpter hoc φ ptes que supeminēt in aspero occultāt alias. Albū aūt dixit eē lene existimās claritatē albi ꝓuenire ex hꝫ φ lene totalr illustret̄ ꝑpter hoc φ ptes eius eq̄lr iacēt sapores aūt reduxit ad figuras ꝑpter hoc φ inuenit acutū τ obtusuz in saporib⁹ sicut in figuris. ¶ Secundo ibi.

¶ Quāuis aūt nullus vel magis visus est cōia cognoscere. Si ergo gustus magis minima q̄dem certissimi sensus est discernere circa vnūquodqz gen⁹. Quare oportebat gustū τ alia oia sentire maxime τ figuraꝝ esse discernētissimū.

¶ Improbat pdictā opionē de saporib⁹ trib⁹ rōnib⁹. Quarū p̊ est φ nullus sensus cognoscit figuras. q. ꝓpria sensibilia: τ si eēnt alicui sensui ꝓpria maxime ptinerēt ad visū. Sed si sapores eēnt figure seq̄ret̄ φ gustus magis ea cognosceret. Si ḡ hoc est veꝝ cū sensus aliqs quāto est certior tāto possit maxie descernere ēt minima in vnoquoqz genere: sequeret̄ φ gustus tanq̄ certissim⁹ cognosceret cōia sensibilia: τ maxie discerneret figuras: qđ pz eē falsuz: q2 visus in hꝫ est potētior. ¶ Secundā rōnē ponit ibi.

¶ Amplius sensibilia qdē oia habent ꝯtrarietatē velut i colore nigro albū: in sapore dulci amarū: figura aūt figure non putat̄ esse contrariuz. Cui enim pologoniaꝝ circūferens ꝯtrariū.

¶ Que talis est. oia sensibilia hn̄t ꝯrietatē: q2 sm̄ ea fit alteratio: vt ꝓbatū est. vij. phycoꝝ. Sicut in colore sūt ꝯria albū τ nigꝝ: in saporib⁹ aūt dulce τ amaꝝ. Et idē pz in alijs: videt̄ aūt eē instātia in lumine φ sm̄ se nō hꝫ ꝯrietatē: vtpote q̄litas ꝓpria existens supremi corpis ꝯrietate carentis. Tenebra vō opponit̄ ei vt priuatio: nō vt ꝯriū: hꝫ tn̄ cōtrarietatē sm̄ φ ꝑticipat̄ in colorib⁹: sz figura nō videt̄ eē ꝯria figure: non .n. est assignare φ pologoniaꝝ .i. figuraꝝ habentiū multos angulos sit ꝯtrariū circūferēs .i. circul⁹ qui nullū angulū hꝫ: ꝯtraria .n. maxime distant. Nō .n. est dare aliq̄ figurā q̄ nō sit inuenire aliā plēs angulos hn̄tez: ḡ sapores nō sunt figure. ¶ Tertiā rōnē ponit ibi.

¶ Ampli⁹ τ figuris existētib⁹ infinitis necesse τ sapores eē infinitos. Quare .n. hic qdē faciet sensum: hic vero nō faciet. De sapore τ gustabili quidē igitur dictū sit: alie nāqz passiones saporum propriā habent considerationē in philosophia de plantis.

¶ Que talis est. figure sunt ifinite: sicut τ numeri: multiplicant̄ .n. sm̄ numeꝝ anguloꝝ τ lineaꝝ: vt pz in triangulo τ q̄drāgulo. Si ḡ sapores eēnt figure seq̄ret φ essent infinite spēs sapoꝝ qđ pz eē falsuz: q2 nulla est rō q̄re vn⁹ sapor sentiret̄ τ nō ali⁹: nō aūt discernit sensus ifinitos sapores: ḡ sapores nō sūt figure: vltimo āt epilogādo ꝯcludit φ dcm̄ ē de sapore τ gustabili. Quedā aūt alie ꝓpetates sapoꝝ ꝓpriā hn̄t ꝯsiderationē i libro de plātis quē Ar. nō fecit: sz theophrastus: vt Alexā hic dicit in cōmēto.

Eodē vero modo oz intelligere: τ circa odores. Qđ .n. facit in humido siccū: hꝫ facit i gn̄e alio enchimū humidū: in aere τ in aqua silr. Lec. XII.

¶ Postq̄ phs determinauit de saporib⁹ hic icipit determinare de odorib⁹: τ diuidit̄ i duas ptes. in p̊a determinat de odorib⁹. in scđa cōpat sensuz odoratus ad alios sensus ibi. (Videt̄ aūt sensus qui est odorādus.) Circa p̊m duo facit. p̊ determinat gn̄ationē τ nāz odoris. scđo determinat spēs ipsi⁹ ibi. (Spes aūt odorabilis.) Circa p̊m duo facit. p̊ determinat gn̄ationē τ nāz odoris. scđo determinat spēs ipsi⁹ ibi (Spes aūt odorati.) Circa p̊m duo facit. p̊ manifestat qđ sit passiuū in gn̄one odoꝝ. scđo qđ sit actiuū ibi. (Quū

vo ab enchimo.) Circa hoc tria facit. primo pponit qd intēdit. secundo exponit qd dixerat ibi. (Cōe aūt his.) Tertio pbat ibi. (Nō.n.solū.) dicit ergo primo q eodē mō oz itellīe in gñatiōe odoȝ: sicut in gñatione sapoȝ. s. q aliqd est in gñatione sapoȝ passiuū: et aliqd actiuū dictum est.n. circa sapores q humidū aqueū patit a sicco terrestri et sic reducit p actionē caloris ad hoc q sit saporosuz: in gñatōe aūt odoris est actiuū humidū enchimū. et dr enchimū ab en q ē in: et chimus qd est hūor: qsi humore existe imbibito et incorporato alicui sicco: hoc igr ē actiuū i odore: passiuū aūt est aliqd aliud gen⁹ qd cōphēdit sub se aerē et aquā. ¶ Secundo ibi.

¶ Cōmune aūt de his nūc qdē dicim⁹ pspicuū. Est aūt odorabile nō secūdū q pspicuū: sz secūdū q lauabile vel mūdabile enchime siccitatis

¶ Exponit qd sit illud genus cōe aeri et aq: qd est susceptiuū odoris: et dicit q cōe vtriqz dr eē pspicuū. nō tñ inquantuz pspicuū est susceptiuū odoris: sz coloris vt supra habitū ē: sz est susceptiuū odoris fm q est lauabile vel mundabile enchime siccitatis. i. fz q est receptiuū enchimi sicci: quā qdē receptionē vocat lauationē vel mūdatione inqtū aliqd p hūidū receptiuū natū ē ablui vl mūdari. ¶ 3° ibi.

¶ Non enim solū in aere: sed et in aqua qd odorans est. Manifestū aūt in piscibus et ostracodermijs: videnī.n. odorare: nec aere existe i aq. supnatat.n. aer: cū fuerit: nec ipsa respirātia.

¶ Probat q supposuerat. s. q susceptiuū odoris nō solū sit aer: sz ēt aqua: et p iducit hui⁹ pbationē. scdo ɔcludit qd sit pprīū susceptiuū odoris ibi. (Si quis ergo.) dicit ergo primo q odor nō solū suscipit in aere: sz ēt in aq: et hoc manifeste ondit pp hoc q pisces aliq: vt sūt cordemia. i. aīalia dure teste viuētia in aqua vident odorare ex hoc q a lōge odore trahunt ad alimētū: qd videre nō pñt. Et ex hoc appet q aq est susceptiua odoris duplici rōe. primo qdē qz hmōi aīalia nō viuūt in aere: sz in aq: q aūt suba in qua hmōi pisces degunt nō sit aer sz aq pbat p hoc q aer supnatet aque: ēt si ifra aquā ponat: sicut pz de vtro inflato si p violentiā submergat: q supnatabit aq: scdo ēt: qz si daret q aer esset in fra aquā: cū tñ hmōi aīalia nō respirēt aerē: ita nō sentirēt odorē: si solus aer eēt odoris susceptiuus. ¶ Secundo ibi.

¶ Si qs ergo ponat aquā et aerē vtraqz hūida: erit vtiqz que in humido enchimi sicci natura odor et odorabile tale.

¶ Cōcludit qd sit pprīū susceptiuū odoris: et dicit q ex quo aer et aqua que sunt susceptiua odoris sunt humida sequit q odor nihil sit aliud qz qdā nā. s. forma ab enchimo sicco impssa qd est aer et aq: et illd est odorabile: qd ē tale. i. hūidū hñs nāz sibi ipressaz ab enchimo sicco. ¶ Deide cū dicit.

¶ Om̄ vo ab enchimo passio est: manifestū: et habētia et nō habentia odorē. Elemēta.n. inodorabilia velut ignis aer: terra: aqua: qz sicca et humida coȝ enchima sunt: nisi q cōmixtū faciar: ppter qd et mare hz odorē: hz.n. humorē siccitatē: et sal magis mī⁹ odorabile est. Manifestat aūt etiā q ab illis effluit oleū: vitrū aūt terre est magis: ampli⁹ lapis inodorabile: enchimus.n. ligna aūt odorabilia: enchima.n. et horū aquatica minus: amplius i eis que metallāt aurū inodorabile: enchimū.n. es aūt odorabile et ferrū: quādo vo exurit humidū: inodorabiles scorie fiūt oiuz: argētū vo et stannū: his qdē magis odorabilia: his vo min⁹: aqtica.n.

¶ Probat q enchimus sit effectiuū odoris: et hoc pbat tripliciter. primo qdē p ea que hñt odorē: et que nō hñt odore. scdo p diuersas opiniōes quorūdā de odore ibi. (Videt aūt quibusdā.) Tertio p affinitatē odoris ad saporē ibi. (Adhuc aūt si qdē.) dicit ergo primo q manifestū est: et p ea q hñt odorē q hec passio q est odor sit ipressa ab enchimo. i. ab hūore imbibito et cōphēso a sicco: vt supra dcm̄ ē. primo n. elemēta oīa. s. ignis aq terra carēt odore: qz siue sint hūida siue sicca sunt enchima. i. sine hūore cōphēso a sicco: qz q coȝ sūt hūida: hñt hūidū sine sicco: q āt coȝ sūt sicca. hñt siccū sine hūido: nisi sit facta aliq ɔmixtio elemētoȝ: vñ mare hz aliquē odorē: qz in eo siccū terrestre est admixtū hūido aqueo: vt mīfestat p salsuz saporē. Sal ēt magis hz odorē qz vitrū: et q ista duo. s. sal et vitrū hēant aliqd de enchimo manifestat p hoc q oleū exit ab eis p aliqd artificiū: et ex hoc manifestat q ē in eis aliqs humor pinguis cōphēsus a sicco: sz vitrū min⁹ hz de hmōi hūore qz sal: et iō ē min⁹ odorabile. 2° manifestat idē in lapidib⁹ et lignis: et dicit q lapis solidus et durus caret odore: qz nō hz pdictū hūorē a q odor cātur pp magnā sui terrestritatē: sz ligna hñt odorē: qz hñt aliqd de pdicto hūore: qd pz ex hoc: qz iflāmabilia sūt pp pinguedinē in eis existē: vñ ligna q hñt hūorē magis aquosuz et minus pinguē. q. nō cōphēsuz a sicco sūt min⁹ odorabilia: sicut pz de ligno populeo: ligna aūt abietis et pinea sunt multū odorabilia pp pinguedinē hūoris ipsoȝ. 3° manifestat. Idē i metallis. iter q aurū est minime odorabile: eo q caret pdicto hūore: qd ɔtigit pp ei⁹ magnā terrestritatē: q significat ex maxio pōdere ei⁹. Est.n. pōderosi⁹ ceteris metallis: sz es et ferrū ē odorabile: qz hūidū i eis digestū est ibibitū a sicco et nō est totalr ab eo sepatū: sicut in auro: vñ et scorie eoȝ pp adustionē hūidi sunt min⁹ odorabiles. Argētū vo et stannū sunt magis odorabilia qz auȝ: min⁹ vo qz es et ferrū. hñt.n. humorē magis aquaticū et min⁹ cōprehēsuz a sicco qz es et ferrū: qz tñ humiditas eoȝ aliqliter cōprehēdit a sicco nō sunt penitus absqz odore sicut auȝ. ¶ Secundo ibi.

¶ Videt aūt qbusdam fumalis euaporatio esse odor cōis exñs terre et aeri: et oēs dicunt sup hoc de odore. Quare et Eraclit⁹ sic dicit: q si oia entia fumus fiant: q nares vtiqz discernerent ad odorē oēs inferīit: hi qdē tāqz exalationē: hi vo sicut euaporationez: hi aūt vtraqz hec. Est aūt vapor qdē humiditas qdā: fumalis vo exalatio sic dcm̄ est cōe est aeri et terre: et cōstituit ex illa quidē aqua: ex hac vo terre quedā spēs.

¶ Ondit q enchimū sit actiuū odoris p opiones alioȝ. 2° excludit eas ibi. (Sz neutrū hoȝ.) dicit ergo primo q qbusdā vr q odor sit fumalis euaporatio que est cōis aeri et terre: qsi me⁹ iter eaqz: qz ē aliqd resolutū a sicco terrestri nō ptingēs ad subtilitatē aereaz: et oēs antiqi q loquūt de odore pping fuerūt ad hāc positionē: vñ et Eraclit⁹ dic: q si oia entia resoluerent i fumū nares pcipiētes odorē discernerēt oia entia. q. oia entia eēnt odores. Existimabat.n. Eraclit⁹ vapores eē reȝ pncipiū. qz tñ nō oēs phi posuerunt odorē eē fumū: sz qdā aliqd silē: iō ad hāc diuersitatē mīfestādū subiungit q qdā attribuebāt odori exalationez: qdā euaporationē: qdā vtrūqz: et ōndit drīā iter hec duo. qz euaporatio nihil aliud ē qz qdā hūiditas aq̄a resoluta. exalatio aūt fumi⁹ ē cōe aeri et terre: cū sit resolutio qdā ex sicco terrestri sicut dcm̄ ē: signū h⁹ drīe q ex euaporatōe aq ɔdensata gñat aq: ex fumali aūt euaporatōe aliqd terrestre. ¶ 2° ibi.

¶ Sz neutrũ hoꝝ videt᷑: vapor.n. aque est: fumalis vo euaporatio ipossibile est in aq̃ fieri: odorant.n. ⁊ que in aqua: sicut dictũ est prius.

¶ Excludit p̄dictas positiões duab⁹ rõnib⁹ q̃ꝝ pͣ est: q2 vapor ptinet ad aquã q̄ nõ ẽ odorabilis absq3 admixtiõe sicci: sicut supra dcm̃ est. Fumus aũt nõ põt fieri in aq̃ in aq̃ tñ fit odor: vt supra est oñsũz: p h̄ q2 quedã aĩalia odorant in aq̃. g̃ odor nõ est fumus nec vapor. ¶ Scd̃az rõnẽ ponit ibi.

¶ Amplius euaporatio similiter dicit᷑ effluxionibus. Si igitur nec illa bene: nec ista bene.

¶ Que talis est silis rõ est q2 euaporatio dicat᷑ odor: ⁊ q2 colores dicant᷑ effluxiões: sz illõ ĩ dr̃ bñ de colorib⁹: vt supra dcm̃ ẽ. g̃ nec illõ bñ dr̃ de odorib⁹: vtrobiq3.n. seq̃t᷑ q2 sensus fiat p tactũ ⁊ odoꝝ ⁊ coloꝝ: ⁊ q2 corpora odorata ⁊ visa diminuerent᷑ ⁊ tãdẽ totalr̃ resoluerent᷑ p effluxionẽ vl̃ resolutionẽ: ⁊ h̄ ẽ icõuenies p̄sertiz cũ iueniat᷑ tã a remotl aliqd videri ⁊ odorari: q2 nullo mõ resolutio corpis vsq3 illuc reduci possit. Sic.n. ad tantaz distantiã ⁊ calor ⁊ odor per spiritualẽ imutationẽ medij pcipi põt. ¶ Deide cũ dicit.

¶ Qm̃ ãt ↄtingit recipere hũidũ: ⁊ illõ qd̾ ĩ spũ: ⁊ illõ qd̾ in aq̃: ⁊ pati aliqd ab enchima siccitate nõ imanifestũ. Etenim aer humidus nã est.

¶ Cõcludit ppo͠m .s. q2 exquo odor nõ est nec vapor nec fumus manifestũ est q2 humidũ qd̾ est in spiritu .i. in aere ⁊ in aq̃ patit᷑ ab enchima siccitate. ⁊ sic odor fit ⁊ sentit᷑: humidũ enim nõ solũ inuenitur in aqua: sz etiã in aere.

¶ Adhuc autẽ siqdem silr̃ in humidis faciat ⁊ in aere: queãdmodũ lauatũ siccũ: manifestum q2 oportet pportionales esse odores humorib⁹.

¶ Manifestat q2 enchimũ fit actiuũ odoris p affinitatẽ ad saporẽ: ⁊ circa h̄ tria facit. p̄ pponit dicens q2 si enchi͠m silr̃ faciet odorẽ in hũido aqueo ⁊ in aere: sicut siccũ terrestre lauatũ p humidũ aqueũ facit sapores: manifestũ ẽ q2 odores op3 pportionatos esse saporibus. ¶ Secũda ibi.

¶ Sz adhuc h̄ in qbusdã accidit: ⁊.n. acetosi ⁊ dulces sunt odores ⁊ austeri ⁊ pontici ⁊ crassi ⁊ amaris pportionales: dicat vtiq3 qs putridos. Quare queãdmodũ illa difficilis potationis putrida diasana purusta sũt. Manifestũz ãt qm̃ qd̾ in aq̃ sapor: hic in aere ⁊ in aq̃ odor.

¶ Adaptat odores saporib⁹: ⁊ dic̃ q2 i qbusdã h̄ accidit manifeste: dicit᷑ eni acetosi ⁊ dulces odores ⁊ austeri ⁊ stiptici ⁊ põtici ⁊ crassi: sic̃ ⁊ sapores: sz amaros odores nõ dicim⁹: sz putridi odores pportõabilr̃ rñdẽt amarl saporib⁹. q2 amari sapores difficile sorbent᷑. putrida sunt dyasana purusta .i. difficilis respiratõis: vñ mãifestũ ẽ ex hac affinitate odoris ad saporẽ q2 sic̃ sapor fit i aq̃: ita odor i aere ⁊ aq̃. ¶ 3ͣ ibi.

¶ Et pp̄ h̄ frigus ⁊ ↄglutinatio ⁊ sapores hebetãt: ⁊ odores exterminãt. Calidũ.n. qd̾ mouet ⁊ generat: auferũt ifrigidatio ⁊ ↄglutinatio.

¶ Probat p̄dictã affinitatẽ per impedimẽta saporis ⁊ odoris. q2 per frigus ⁊ ↄgelationẽ sapores hebetant᷑ ⁊ odores exteminant᷑ inquãtũ per p̄dicta auferitur calidũ qd̾ generat ⁊ mouet odores ⁊ sapores: vt ex dictis apparet.

Spẽs ãũt odorabilis due sunt: nõ.n. sic̃ qdã dicũt: nõ sunt spẽs odorabilis: sed sunt. Determinandũ autẽ qño sunt: ⁊ quomodo non sunt. Lec. XIII.

¶ Postq̃ phs determiauit gñationẽ ⁊ nãz odoris: hic determinat de spẽb⁹ odoꝝ: ⁊ circa h̄ duo facit. p̄ determiat diuersas spẽs odoris. scd̾o determiat modũ odorãdi ibi. (Et pp̄ h̄ fit p respirationẽ.) Circa pͣm tria facit p̄ pponit eẽ aliq̃s spẽs odoris. scd̾o determinat de spẽb⁹ odoris p ↄueniẽtiã ad spẽs sapoꝝ ibi. (Hoc qdẽ.n. est f3 sapores.) Tertio determiat spẽs q̃ sũt odoris f3 se ibi. (Quidã aũt f3 ipos.) dicit ãt p̄. q2 due sũt spẽs odorabilis. vna qdẽ p ↄueniẽtiã ad sapores. alia f3 se: falsũz est.n. q2 qdã dñt odorabile spẽs nõ hr̃e. sz o3 determiare qño hẽat: ⁊ qño nõ h3 est.n. determinare spẽs odoꝝ f3 ↄueniẽtiã ad spẽs sapoꝝ: vt supra dictũ est. nõ aũt sunt determinate odoris spẽs f3 se nisi solũ f3 diuersa odorabilia: sicut si dicam⁹ aliũ eẽ odorẽ rosaꝝ ⁊ aliorũ hꝫ: discernit᷑ tñ in his odoribus delectabile ⁊ abominabile. ¶ Secundo ibi.

¶ Hoc qdẽ.n. ẽ f3m sapores ordinatũz ipsoꝝ: sic̃ dcm̃ est. Est delectabile ⁊ triste hñt f3m accñs. Qm̃.n. nutritiui passio est appetẽtib⁹ qdẽ delectabiles odores eoꝝ sũt: plenis ãt ⁊ nihil egẽtibus nõ delectabiles neq3 odores. Et esca hñs odores qbuscũq3 ñ d̾lectabilis neq3 his. Quare iste qdẽ velut diximus f3 accñs qdẽ hẽbũt d̾lectabile ⁊ triste: pp̄ qd̾ oib⁹ sunt cões aĩalibus.

¶ Hoc idẽ.n. determiat de spẽb⁹ odoꝝ q̃ ↄsequunt᷑ spẽs sapoꝝ: ⁊ dicit q2 iter odorabilia aliqd ẽ odoratiuũ f3 sapores spẽs: vt supra dcm̃ est: ⁊ iõ delectabile ⁊ ↄtristãs ẽ i eis f3m accñs .i. nõ inq̃tũ hñt odorẽ: sz inq̃tũ eoꝝ odor sigñat nutrimẽtũ: odor.n. est q̃dã passio nutrimẽti sicut ⁊ sapor. Aĩal.n. discernit ↄueniẽs nutrimẽtũ a remotis p odorẽ. sic̃ ↄiũctũ p saporẽ. Et iõ hꝫ odores nõ sũt delectabiles aĩalib⁹ repletis: ⁊ q̃ cibo nõ idigẽt sic̃ nec esca hñs hos odores ẽ his delectabilis: sz aĩalib⁹ appetẽtib⁹ cibũ .i. esuriẽtib⁹: vel sitiẽtib⁹ sunt hꝫ odores appetibiles: sic̃ ⁊ cib⁹ vel pot⁹ ẽ eis appetibilis: vñ manifestũ est q2 hꝫ odorabile h3 delectatõez: ⁊ tristitiã f3m accñs: sic̃ dcm̃ ẽ .s. rõne nutrimẽti: ⁊ q2 nutrimẽtũ ẽ cõe oib⁹ aĩalib⁹. Jdcirco oĩa aĩalia pcipiũt hos odores qd̾ tñ itelligẽdũ ẽ de oib⁹ aĩalib⁹ hñtib⁹ motũ pgressiuũz que necessario hñt q̃rere alimẽtũ ex longinquo p odorez: aĩalibus autẽ imobilibus sufficit gustus ⁊ tactus ad discernendũ cõuenientiã alimenti. ¶ Tertio ibi.

¶ Quidaz aũt f3 ipsos delectabiles odoꝝ sunt: queãdmodũ illi qui floꝝ.

¶ Determiat spẽs odoris p se: ⁊ p̄ ponit hꝫ spẽs odoris. scd̾o oñdit a qb⁹ aĩalib⁹ pcipiant᷑ ibi. (Hoc idẽ igr̃ odorabile.) Circa pͣm tria fac. p̄ pponit qd̾ itẽdit. 2° pbat ppositũ. 2ͣ ibi. (Nihil.n. magis.) 3° excludit obonẽ ↄrĩã ibi. (Qui aũt nũc cõmiscẽt.) dic̃ ãt p̄ q2 qdã odores sũt delectabiles f3 seipos .i. ñ p cõpatõez ad alimẽtũ sic̃ fit de odorib⁹ floꝝ. ¶ 2° ibi.

¶ Nihil.n. magis vl̃ min⁹ ad escã assequunt᷑ nec ↄferũt ad desideriũ qcquã. Sz ↄriũ magis: veꝝ eniz est: qd̾ Empe. vituperans Traciuz dixit. Quãdo lentẽ decoquis: nõ infundas in irion.

¶ Probat q2 huiusmodi odores sunt f3m se delectabiles: q2 .s. non hñt ↄferre ad escã: vt v3. appetẽtes escam magis his odorib⁹ delectẽt᷑. ⁊ repleti min⁹. neq3 ẽt hꝫ odores ↄferunt aliqd ad d̾sideriũ esce: sic̃ odores de qb⁹ supra dcm̃ ẽ: pmouẽtes esce appetitũ: sz magl accidit ↄriũ: q2 p imixtionẽ bonũ odorabiliũ reddit᷑ esca idelectabil: q2 freq̃nter q̃ bñ redolẽt f3 hꝫ odorẽ sũt mali saporl: ⁊ iducit ad h̄ vbũ cuiusdã poete comici q tracti⁹ dicebat᷑ q ĩ vituperiũ alteri⁹ poete .s. euripidis exgrẽtis cibaria nimis delicata pata dixit. qñ lentẽ decoqs nõ ifundas i irion vnguẽtũ suauiter redolẽs. q̃si dicat. nõ o3 q2 in pulmento tuo apponas aliqua suauiter redolentia. ¶ Tertio ibi.

¶ Qui aũt nũc cõmiscẽt ad potatiões tales virtu tes vini faciũt p̃ vsũ delectationi: donec vtiq̃ a duobus sensib⁹ fiat delectabile: quẽadmodũ vnũ ⁊ ab vno.

¶ Excludit obiectionẽ q̃ poss; pp̃ ɔsuetudinẽ quorũdã talia cibis admiscentiũ: sed ipse rñdet dicẽs q̃ illi qui hꝫ vir tutes .i. res odoriferas ɔmiscẽt cibis ⁊ potib⁹ faciũt p̃ ɔsue tudinẽ quãdã violentã nãli delectationi: vt .s. ɠueniat ad h̃ q̃ vnũ ⁊ idẽ sit delectabile duobus sensibus .s. gustui ⁊ odoratui: sicut naturaliter est vnũ delectabile vni sensui. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Hoc quidẽ igitur odorabile ꝓprium hoīs est. Quod autẽ ẜm sapores ordinatũ ⁊ alioꝝ aīali um sicut dictũ est prius. Et illoꝝ quidẽ q̃a ẜm accidens habent delectabile diuidunt̃ spẽs ẜm sapores. Istius aũt nõ sed iam propter naturã ipsius esse ẜm ipsam delectabilẽ aut tristem.

¶ Ostendit a quibus hꝫ odorabilia ꝑcipiantur: ⁊ circa hoc tria facit. p̊ ꝓponit qđ intẽdit. scđo assignat causã dictoꝝ ibi (cã ãt est) Tertio excludit obiectionẽ ibi (cibus) dicit ergo q̃ h̃ odorabile qđ ẜm se delectat vel contristatur est ꝓpriũ hominis: q̃r .s. solus homo hꝫ odorabilia discernit ⁊ in eis delectatur vel ɔtristat̃: vñ q̃tũ ad hoc abũdat in homine sensus odorat⁹ p̃e alijs aīalibus: sed odor q̃ coordina tur sapori cõpetit ẽt alijs aīalibus q̃ i huius odorib⁹ discer nẽdis hñt acutiorẽ sensũ q̃ hõ: ⁊ q̃tũ ad h̃ supra dixit q̃ sensũ odoratus habem⁹ peiorẽ alijs aīalibus: ⁊ q̃a illi odo res qui coordinant̃ saporibus hñt delectationẽ per accidẽs .s. p̃ cõparationẽ ad escã: ideo species eoꝝ distinguit̃ ẜm spẽs sa poꝝ: qđ nõ ɔtingit in his odorib⁹ q̃ ẜm ꝓpriã nãm hñt tristi tiã: vel delectationẽ: sed huius odoris species distingui nõ possunt nisi ẜm odorabilia: vt dictũ est. ¶ Secũdo ibi.

¶ Causa autem est propriũ esse hominis talem odorẽ propter frigus: qđ circa cerebrũ: frigido enim natura existente cerebro ⁊ sanguine q̃ circa illđ i angustis venis existente subtili ⁊ puro. De facili ãt ĩfrigidabili: pp̃ qđ ⁊ cibi fumositas ĩfrigidata pp̃ locũ ĩfirmãtia rheumata facit hoībus: pp̃ qđ facta est ita spẽs odoris. Nihil .n. aliđ ẽ op⁹ ipsius q̃ h̃. Hoc ãt facit mãifeste.

¶ Assignat causaꝫ p̃dictoꝝ: ⁊ dicit q̃ odor ẜm se delectabil ẽ ꝓprius hoīs ad cõtẽperandũ frigiditatẽ cerebri ipsius: hõ .n. habet maius cerebrũ ẜm q̃titatẽ sui corpis inter cetera aīalia. Cerebrũ aũt ẜꝫ suã naturã ẽ frigidũ. ⁊ sanguis q̃ circa cerebrũ ɔtinetur in q̃busdã subtilibus venis ẽ de facili ĩfrigidabilis: ⁊ ex hoc ɔtingit q̃ fumi resoluti a cibo sursũ ascẽdẽtes pp̃ loci ĩfrigidationẽ inspissant̃ ĩfrigidari: ⁊ ex h̃ causant̃ rheumatice ĩfirmitates in hoībus: ⁊ iđ ĩ adiutoriũ sanitatis ɔ̃ superfluã cerebri frigiditatẽ attributa ẽ ista species odoris hoībus: ⁊ si q̃ñq̃ huiusmodi odores grauẽt cerebrũ h̃ est q̃a non adhibent̃ ẜm q̃ debent: sed sup̃flue ip̃ꝫ calefaciẽtes faciũt nimiã resolutionẽ: ẜꝫ si mõ debito adhibeant̃ cõferunt ad sanitatẽ ⁊ h̃ manifeste app̃et ex effectu: cũ tñ nulla alia vtilitas appeat talis odoris: p̃ꝫ .n. deseruit ĩtellectui ꝑceptio taliũ odoꝝ ad inuestigãdas naturas reꝝ: cũ m̃tũ deseruit visus ⁊ auditus: vt supra oñsũ ẽ. ¶ 3° ibi.

¶ Cib⁹ .n. delectabilis existẽs ⁊ siccus ⁊ humidus multotiẽs ĩfirmãs ẽ. Qui ãt ab odore ẜꝫ se ip̃ꝫ odor opĩ q̃ñocũq̃ se hẽat vtilis vt ẽ dr̃e sp.

¶ Excludit q̃dã obiectionẽ: posset .n. aliq̃s dicere q̃ ad p̃di ctũ remedium sanitatis sufficeret aliq̃ spẽs odorabilis q̃ coordinat̃ sapori: sed ip̃e rñdet q̃ illa spẽs odoris que ẽ delectabilis pp̃ cibum multotiens magis grauat caput vel propter sup̃fluã humiditatẽ vel pp̃ sup̃fluam siccitatẽ: sed illa spẽs odoris que est ẜm se delectabilis semp̃ est vtilis ad sanitatem ex sui natura. Addit autem vt dicit pp̃ indebitum vsum. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et pp̃ hoc fit p̃ respirationẽ nõ oībus: sed hominibus ⁊ sanguinẽ habẽtibus velut quadrupedib⁹ ⁊ magis ꝑticipantibus naturã aeris.

¶ Cõcludit ex p̃dictis debitũ modũ odorãdi: ⁊ p̊ in hoībus ⁊ in alijs animalib⁹ respirãtibus. scđo in aīalibus nõ respirãtib⁹ ibi (Que vero nõ respirãt) circa p̊ᵐ tria facit. p̊ proponit qđ intẽdit. 2° assignat cãꝫ ꝓpositã q̃tũ ad hoīes ibi (asserẽtibus nãq̃) 3° q̃tũ ad alia aīalia ibi (Alijs vero) dicit q̃ p̊ q̃ q̃r odor vtilis est ad cõtẽpandũ cerebri frigiditatẽ. iđ odoratio fit p̃ respirationẽ nõ q̃dẽ in oīb⁹ aīalibus: sed in oībus hominib⁹ ⁊ q̃busdã aīalibus hñtibus sanguineꝫ sic in q̃drupedibus ⁊ auib⁹: q̃ ẽt magis ꝑticipãt aerẽ ⁊ nãꝫ aeris: vt eoꝝ motus demonstrat. ¶ Scđo ibi.

¶ Ascendẽtibus nãq̃ odoribus ad cerebrũ pp̃ leuitatẽ caloris q̃ in ipsis sani⁹ hñt circa locum hũc. Odoris nãq̃ virtus natura calida ẽ. Utit̃ ãt natura respiratione ad duo: vt opose q̃dẽ ad toracis adiutoriũ: vt aduẽticie ad odorẽ. r̃spirãte .n. sicut ex trãsitu facit p̃ nares motũ. Propriũ ãt hoīs nature tale genus odoris: q̃a plus cerebrũ ⁊ humidius hẽt alijs aīalibus vt ẜꝫ magnitudinẽ. pp̃ hoc .n. ⁊ solũ vt est dr̃e alioꝝ aīaliũ hõ: ⁊ gaudet floꝝ ⁊ taliũ odoribus: cõmẽsuratur .n. eoꝝ calor ⁊ mot⁹ ad hyꝑbolẽ eius q̃ in loco frigiditatis ⁊ humiditatis est.

¶ Manifestat causaꝫ: q̃re odor ꝑcipit̃ respirãdo q̃tum ad hoīes ⁊ dicit q̃ odores ascẽdũt ad cerebrũ: q̃a calor igne⁹ q̃ resoluit odores dat eis quãdã leuitatẽ vt sup̃iora petãt: ⁊ ex h̃ seq̃tur q̃dã sanitas circa cerebrũ. Odor .n. hẽt virtutẽ calefaciẽdi pp̃ calidũ igneũ a quo causat̃ ⁊ resoluit̃: vñ natura vtit̃ respiratiõe ad duo: vt opose q̃dẽ .i. p̃ncipaliter ad adiutorium toracis .i. pectoris ⁊ ad refrigeriũ caloris cordis: vt aduẽticie ãt .i. secũdario ad ꝑcipiẽdũ odorẽ. dũ .n. hõ respirat ɔmouet odorẽ aerẽ p̃ nares attrahendo: ⁊ sic facit ꝑtrãsire odores vsq̃ ad organũ olfat⁹: iđ aũt tale genus est ꝓpriũ nãe humane: quia homo hẽt inter cetera animalia ẜm ꝓportionẽ magnitudinis maius cerebrũ ⁊ humidius alijs aīalibus: ⁊ ideo solus homo ĩter cetera aīalia sentit ⁊ đlectat̃ in odoribus floꝝ: ⁊ alioꝝ huiusmodi odoꝝ. ⁊ mot⁹ ad cerebrũ reducet ad đbitã mẽsurã hyꝑbolẽ .i. supexcessũ frigiditatis ⁊ hũiditatis cerebri. Addit aũt vt ẽ dr̃e: q̃r alia aīalia fugiũt malos odores inq̃ntũ sũt corrup^{ti}. ¶ 3° ibi.

¶ Alijs vero q̃cunq̃ pulmoneꝫ hñt p̃ respirare alteri⁹ gñis odoris sensum dedit natura: vt nõ duo sẽsitiua faciat: sufficit .n. Qm̃ q̃dẽ ⁊ vt respirantibus quẽadmodũ hominibus vtroꝝq̃ odorabiliũ his alteroꝝ solum existẽs sensus.

¶ Assignat cãm odorãdi per respirationẽ q̃tuꝫ ad alia animalia: ⁊ dicit q̃ aīalibus hñtibus pulmonẽ que sola respirãt natura dedit sensum alterius odoris .i. ꝑtinentis ad cibũ p̃ respirationẽ: vt nõ faciat duo organa. vnũ respirãdi ⁊ aliud odorãdi cũ sufficiat organũ respirãdi ẽt ad odorãdũ sicut hominibus q̃tũ ad duo genera odorabilium: ita etiã alijs animalibus q̃tum ad vnũ tantũ. ¶ Lec. XIIII.

Que vero nõ respirãt: ꝙ qdẽ hñt sensũ odorabilis mãifestũ ẽ. Et.n. pisces ⁊ entomoꝝ gen⁹ oẽ diligẽter sentit de lõge ꝑꝑ nutritiuã speciẽ odoris remotã multũ a ꝓpria esca: queãdmodũ apes faciũt ad mel ⁊ paruaꝝ formicaꝝ genus: quas vocãt qdẽ senipas ⁊ marinoꝝ purpure ⁊ alioꝝ multa taliũ animaliũ acute sentiunt escã ꝓpter odorẽ.

Postq̃ꝫ philosophus oñdit ꝙ hoĩes ⁊ q̃dã aialia odorãt respirãdo: hic inqrit quomodo aialia non respirantia odorãt. ⁊ circa hoc duo facit. ꝓ ostẽdit qd circa hꝫ animalia sit manifestũ. secũdo qd circa ea sit dubium ibi (ꝑꝑ qꝺ vtiq̃ꝫ) dicit ergo ꝓ manifestũ eẽ ꝙ aĩa.ia que nõ respirant sentiãt odorabi. ex eo ꝙ videm⁹ pisces ⁊ oẽ gen⁹ enthomoꝝ.i. interceptoꝝ animaliũ sicut sunt formice apes ⁊ hꝫ. acute sentire de lõge nutrimẽtũ suũ qñ distat a ꝓprio cibo plus q̃ꝫ p ꝓpriũ visũ possent id percipere: vñ manifestũ est ꝙ id pcipiunt ꝑꝑ nutritiuã speciẽ odoris: ⁊ inquantũ sentiũt illã odoris speciẽ q̃ proportionat̃ sapori: ⁊ indicat q̃litatẽ nutrimenti: ⁊ ponit exẽplũ de apibus q̃ longe mouent̃ ad suũ cibũ q̃rendũ.s. mel: ⁊ de qbusdã formicis puis que hñt sex pedes ⁊ de quibusdam animalibus alijs que purpure vocant̃ ꝓpter colorẽ: ⁊ similiter multa aialia nõ respirantia inueniunt̃ que acute a remotis sentiunt suam escam ꝑꝑ odorem. Secũdo ibi.

Propter qꝺ vtiq̃ꝫ dubitabit aliqs q̃liter sentiunt odorẽ: si spirantibus qdẽꝫ oibus fit spirare vno modo. Hoc.n. videt̃ in respirãtibus accidens oibus illoꝝ: aut nullũ respirat: sentiũt tñ: si nõ aliqs ꝓter q̃nq̃ꝫ sensus illius: hoc ãt impoĩe. Odorabilis.n. olfatus: illa vero nõ hoc sentiunt.

Oñdit qd circa hꝫ animalia sit dubiũ: ⁊ circa hoc tria facit. ꝓ mouet dubitationẽ. secũdo soluit ibi (Sꝫ nõ forte eodẽ) 3° manifestat solutionẽ magis per simile ibi (Similiter autẽ ⁊ alioꝝ) dicit ergo ꝓ ꝙ cũ manifestũ sit ꝙ ꝓdicta aialia sentiunt odorẽ nõ est manifestũ q̃lr sentiant odorẽꝫ. ⁊ ratio est: q2 oĩa aialia respirãtia pcipiunt odorẽ vno°.s. respirando. hoc.n. ꝑ expimẽtũ apparet accidere in oibus aialib⁹ respirãtib⁹. Sed circa ꝓdicta aĩalia apparet ꝙ non respirant. ⁊ tñ sentiũt odorabile: posset aũt aliquis assignare rõnẽ dicẽs ꝙ quodã alio sensu qui ẽ ꝓter q̃nq̃ꝫ sensus noĩatos hꝫ aialia sentiunt odorabile: ⁊ posset videri hoc° ꝓbabilis q2 sentire est pati qꝺdã: vñ diuersus modus sentiẽdi est q̃si diuersus modus patiẽdi. q indicat diuersitatẽ potẽtie passiue: sicut diuersus modus agẽdi signat diuersitatẽ virtutis actiue: videmus.n. ꝙ quanto calor ẽ fortior tãto calefactio ẽ vehemẽtior: ⁊ sic ex pte passiuoꝝ q̃ alio mõ patiunt̃ aliã potẽtiã passiuã hr̃e vident̃: ⁊ sic que alio modo sentiũt vr̃ hr̃e aliũ sensum: sed ꝙ alio° sentiãt odorabile ẽ impossibile: q2 vbi ẽ idẽ sensibile ẽ idẽ sensus potẽtie.n. distinguũtur ſm obiecta. Idem autẽꝫ est sensibile qꝺ sentiũt vtraq̃ꝫ animalia.s. odorabile: vnde nõ potest esse alius sensus. Deinde cum dicit.

Sed nõ forte eodẽ modo. Sed respirãtibus qdẽꝫ spũs aufert supiacẽs: queãdmodũ coopculũ quoddam. Quare nõ sentiũt nõ respirantia: his aũt non respirãtibus ablatũ ẽ hoc: queãdmodũ in oculis. Quedã.n. aĩaliũ habẽt palpebras: quibus nõ reuelatis minime pñt videre. Que aũt hñt duros oculos: nõ habẽt. Quare

2° aie.t. cõ.100.

nõ egent vllo quo illa reuelet: sed vidẽt a facultate existẽte in illis statim.

Soluit premissaꝫ dubitationẽ ꝑ hoc ꝙ idẽ odorabile sentiunt cũ eodẽ sensu: sed nõ eodẽ mõ. cõsiderandũ.n. est ꝙ modus sentiendi põt diuersificari dupl̃r. vno° ꝑ se qꝺ ẽ ſm diuersam habitudinẽ sensibil' ad sensuꝫ: ⁊ talis diuersitas in mõ sentiendi diuersificat sẽsuꝫ: puta ꝙ vn⁹ sensus sentit sensibile ꝯiunctũ sicut tact⁹. Ali⁹ ãt sensibile remotũ sicut visus. ẽ ⁊ alia diuersitas in mõ sentiendi per accñs: q̃ non diuersificat sensuꝫ: ⁊ attendit̃ ſm remotionẽ ꝓhibẽtis ⁊ talis diuersitas i mõ sentiẽdi ẽ i ꝓposito: q2 in aĩalibus respirantibus ꝑ respirationẽ remouet̃ qꝺdã qꝺ coopculũ subiacet organo odoratus: ⁊ iõ qñ nõ respirãt ipediunt̃ ab odorãdo ꝑꝑ hꝫ coopculũ. Sꝫ aĩalia ñ respirãtia carẽt hꝫ coopculo: ⁊ iõ nõ indigẽt respiratiõe ad odorãdũ: sic videm⁹ i oculis ꝙ q̃dã aialia hñt palpebras. que si nõ aperiant̃ nõ pñt hꝫ aĩalia videre. hꝫ ãt palpebras dedit natura aĩalibus indigẽtib⁹ acutiori visu ꝑꝑ securitatẽ oculi: vt oculus ꝯseruet̃: vñ aialia habẽtia duros oculus q̃si nõ indigẽtia acuto visu non hñt hꝫ palpebras: ⁊ ideo nõ indigent aliquo motu appiente palpebras ad vidẽdũ: sꝫ stat i oculos hñt ad vidẽdũ facultatem nullo remoto. Deinde cum dicit

Similiter aũt ⁊ alioꝝ aĩalium qꝺlibet nõ indignat̃ de his q̃ ſm seipsa fetidoꝝ ſm odorem. nisi qd accidat corruptiuũ existẽs: ab his ãt corrũpit̃ silr: queãdmoꝫ ⁊ hoĩes a carbonũ fumo patiunt̃ grauedinẽ capitis: ⁊ corrũpunt̃ multotiẽs: sic ⁊ a ꝟtute sulfuris ⁊ corrũpunt̃ alia aĩalia: ⁊ fugiũt ꝑꝑ passionẽ. Ipꝫaꝫ ãt ſꝫ seipꝫaꝫ ñ curãt feteditatẽ: q̃uis multa crescẽtiũ fetidos hñt odores: nisi qd ꝯferat ad gustũ vl' ad edulũ ill'.

Manifestat ꝓdictã solutionẽ ꝑ aliud simile ꝑ olfatũ: i q̃ est q̃dã alia diuersitas inter aialia q̃ nõ diuersificãt sensuꝫ: nullũ.n. alioꝝ aialiũ ꝓter hoĩem grauiter fert ea q̃ hñt fetidũ odorẽ ſm seipsa.i. nõ ꝑ cõpatiõnẽ ad nutrimẽtũ: ⁊ hoc qdẽ supius dixerat: ed poterat esse ꝯ hec dubitatio ex hoc ꝙ q̃dã aialia vr̃ hꝫ fetidos odores fugere: ⁊ iõ repetit vt hãc dubitationẽ remoueret: ⁊ dicit ꝙ alia aialia nõ fugiũt odores ſm se fetidos nisi ꝑ accidens: inquãtũ.s. accidit hꝫ fetidũ odorẽ corruptiũ. Cũ.n. odor cãet̃ ex calido hũido ⁊ sicco: vt supra dictũ ẽ. q̃nq̃ꝫ cõtigit ꝙ fetid⁹ odor ꝓuenit ex magna distẽperantia i ꝓdictis q̃litatib⁹: ⁊ sic sil' cũ odore i͂mutat̃ mediũ ad aliq̃ꝫ pessimã passiuã dispositionẽ q̃ corrũpit corpa alioꝝ aĩaliũ sic ⁊ hoĩs: quã qdẽ imutationẽꝫ alia aĩalia sẽtiũt ꝑ sensũ tact⁹: ⁊ ideo fugiũt hꝫ fetida ⁊ põit exẽplũ ꝙ hoĩes patiunt̃ grauedinẽ capitis a fumo carbonum ꝑꝑ ei⁹ distẽpantiã: ⁊ q̃nq̃ꝫ vsq̃ꝫ ad corruptionẽ. Silr ẽ ꝺ sulphure: vñ aialia fugiũt hꝫ corruptia ꝑꝑ passionem corpis quã sẽtiũt: sꝫ ꝺ ipa feditate odoris ſꝫ se ꝯsiderata ñ curãt: q̃uis multa terre nascẽtiũ hẽant fetidos odores nisi ſꝫ ꝙ feteditas odoris representat aliqd ꝯ gustũ: vel ꝯ ꝯueniẽtiã ꝓpꝛij nutrimenti. Deinde cum dicit.

Videt̃ ãt sensus q est odorandi iparibus existentibus sensib⁹ ⁊ numero habẽte mediũ iparis: ⁊ ipse medi⁹ eẽ tactiuoꝝ: queãdmodum tactus ⁊ gustus ⁊ ꝑ alia sensitiuoꝝ: velut visus ⁊ auditus. Quare ⁊ odorabile nutritiuoꝝ ẽ passio quedã: hoc ãt in eodẽ genere. ⁊ audibilis ãt ⁊ visibilis. Quar̃ ⁊ i aere ⁊ i aq̃ odorãt̃. Quare ẽ odorabile cõe aliqd hoꝝ ãboꝝ: qꝺ ⁊ tactus

li inest ꝛ pspicuo ꝛ audibili. Quaſ rōnabili ter assimilata ē siccitans i hūido ꝛ fusibili velut tin ctura qdā ꝛ lotura. Quomodo quidem igitur species oportet dicere: ꝛ quomodo non oportet odorabilis: intantum sit dictum.

¶ Cōpat sensū odorat⁹ ad alios sēsus. ꝛ p̄ determinat vitaté. 2° excludit errorē ibi (Qd āt qdē) circa p̄m ꝯsiderādū ē q̄ fz ꝯsuetudinē pictagoricoꝝ phs vtit̄ hꝰ ꝓpetate nūeri ad ostēdēdū cōpatione sēsuū. Numerꝰ.n. ipar nō pt diuidi i duo media: sic̄ par: sʒ i medio rēanet aliqd īdiuisū iter duas ptes eq̄les: sic̄ i qnario rēanet vnitas media inter duo: ꝛ duo: cū āt sēsus sint i pari nūero ꝯstituit. s. qnario. duo eoꝝ sūt tactiui: q2. s. sētiūt suū sēsibile ꝯiūctū nō p mediū extrneū. s. tactꝰ ꝛ gustꝰ. duo aūt eoꝝ. s. visus ꝛ auditꝰ sētiūt suū sēsibile remotū p alia. i. p extrīseca media: odoratꝰ āt i medio vtroꝝūq3: vn̄ ꝛ cū vtrisq3 ꝯuenit. cū tactu qdē ꝛ gustu q sūt sēsus nutrimēti. vt dr̄ i 2° de aīa. i q̄tū odorabile ē q̄dam passio nutritiuoꝝ fz q odor ꝓportionat̄ sapori: ꝛ sic tāgibilia sūt in eodē gn̄e cū odoribꝰ ꝛ ē idē genꝰ visibil' ꝛ audibil' ꝛ odorabilis: inq̄tū cog̃scunt̄ p mediū extraneū. vn̄ odorāt aīalia p aerē ꝛ aquā sic̄ vidēt ꝛ audiūt: ꝛ sic pʒ q odorabile ē aliqd cōe vtriusq3. Inest.n. tactuali fz q ē passio nutrimēti: ꝛ sic ꝯcurrit i eodē cū tāgibili ꝛ gustabili q̄litate: ꝛ silr̄ inest pspicuo ꝛ audibili. i. pcipit̄ p mediū pspicuū p qd vr̄ ꝛ p qd ēt audit̄. i. p aerē ꝛ aquā: licʒ n̄ inq̄tū huꝰ sūt pspicua sʒ iq̄tū sūt susceptiua enchimie siccitatis vt supra dictū ē: ꝛ iō a qbusdā rōnabiliter ista duo assimilātur: vt eē enchimie siccitatis odorifere i hūido aq̄o ꝛ fusibili. i. aereo ꝓp facilē diffusionē sic sic̄ tinctura q̄dā q̄ refert̄ ad imutatione mediy a colore: ꝛ sic̄ lotura q̄ refert̄ ad sapores: q2. s. odor hʒ ꝯueniētiā cū vtrisq3: ꝛ post h̄ epilogādo ꝯcludit dictū eē q̄uo oporteat distinguere spēs odorabil' ꝛ q̄uo nō in q̄ntū. s. accipiunt̄ odores fm̄ seipsos. ¶ 2° ibi.

Quod autem quidam pythagoricoruʒ dicūt: nō est rationabile. Nutriri nāq3 dicunt quedam animalia odoribus.

¶ Excludit errorē: ꝛ circa h̄ tria facit. p̄ narrat erroneā opinionē. 2° iprobat eā ibi (p̄m qdē.n.) 3° respōdet tacite obiectiōi ibi (q qdē igr̄) dic̄ g̃ p̄ nō eē rōnabile qd qdā pictagorici dixerūt q̄dā aīalia nutriri odoribꝰ: fm̄ quos odoratꝰ n̄ eēt mediꝰ iter sēsus vt dictū ē: sed oio ꝯnumerādꝰ ē sensibꝰ nutrimenti: mouebant̄ aūt ad h̄ dōm q videbant hoies ꝛ aīalia cōfortari odoribꝰ. ¶ Deinde cū dicit.

¶ Primū qdē.n. videmꝰ: qm̄ cibū opʒ eē ꝯpositū. Et enim ea nutrita nō sunt simplicia: q̄re ꝛ supfluitas fit cibi aut i ipis aut extra: sicut i plātis. Amplius vero neq3 aq̄ vult ipsa sola nutrire icōmixta existēs. Corporale.n. aliqd opʒ eē ꝯstitutū. Amplꝰ multo minus rōabile aerē corpulentum fieri.

¶ Improbat p̄dictā opinionē duabꝰ rōnibꝰ: q̄rū p̄a ē: q2 videmꝰ cibū ꝯpositū eē ex pluribꝰ eīs: simplicia.n. eīa n̄ nutriūt. aīalia.n. q̄ ex his nutriunt̄ ꝯposita sūt ex q̄ttuor elemētis. ex eisdē āt nutrit̄ aliqd: ex qbꝰ ē: vt dictū ē i 2° de generatiōe: ꝛ p hꝰ signū ꝯcludit q ex cibis gn̄at̄ aliq̄ supfluitas iteriꝰ sic̄ pʒ i aīalibꝰ itra q̄rū corꝰ sūt q̄dā loca deputata ad ꝯgregationē supfluitatū: vl' exteriꝰ sic̄ i plātis: q̄ruʒ supfluitas magis staiʒ exterꝰ emittunt̄ sic̄ pʒ de gūmis arborū ꝛ de aliys hꝰ. Si aūt aliqd aīal vl' plāta nutriret̄ simplici elemēto nulla fieret supfluitas cū nō sit aliq̄ difformitas q̄tiū: cū āt nullū elemētū sit aptū nutritiōi ꝓp simplicitatē adhuc amplꝰ aq̄ hʒ spāle ipedimētū q̄re sola nō possit

t. 9. 50.

nutrire sine ꝯmixtiōe alicuiꝰ terrestris sicut agricultores adhibēt fimū vt aq̄ ꝯmixta nutriat plātas: q2 nutrimētū cōstituit: ꝛ gn̄at aliqd i sba nutriti: ꝛ iō opʒ q sit aliqd corpale ꝛ solidū: qd nō ꝯpetit aq̄. vn̄ aq̄ sola n̄ pt nutrire: ꝛ multo minꝰ aer: vn̄ relinq̄t̄ q odor nutrit̄ nō possit: manifestū ē.n. q odor cū sit q̄litas fʒ se nō pt nutriēdo ꝯstituere substā nisi forte rōne susceptiui. qd ē aer vel aq̄: ꝛ si odor eēt euaporatio vl' fumalis exalatio: vt āliq dixerūt adhuc rō remāet: q2 vtrūq3 ptiet ad nāʒ aeris vt supra dcʒ ē. 2am rōnē pōit ibi.

¶ Cū his āt qm̄ oibus est aīalibꝰ locꝰ receptiuꝰ cibi: a quo qn̄ cibꝰ egredit̄; recipit corpꝰ. Odorabilis āt sensitiuū i capite ꝛ cū spūali itrat fumositate. Quare ad spiratiuuʒ vadet vtiq3 locuʒ.

¶ Et dic̄ q i oibus aīalibꝰ ē aliqs locꝰ i q̄ p̄ recipit̄ cibꝰ. s. stomachus vn̄ deriuat̄ ad singulas ptes corpis: q2 vō aīalia plūma respirādo odorāt. si ꝯsideremꝰ ipm ē odorabile manifestū ē q sentit̄ organo circa cerebrū existēte: vt supra dcʒ ē. ipe āt aer respiratꝰ cū q̄ odor attrahit̄ vadit ad locū respiratiuū. i. ad pulmonē: māifestū ē āt q i aīalibꝰ neq3 cerebrū neq3 pulmo ē locus recipiēs cibū: vn̄ māifestū ē q odor n̄ nutrit: ꝯfortat āt ꝓp imutationē q̄ ē a calido hūido ꝛ sicco: ꝛ ꝓp delectationē: sicut ꝛ malus odor corrūpit: vt supra dictū est. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Qz qdeʒ igr̄ nō cōfert ad nutrimētū odorabile fz qd odorabile manifestū. Qz aūt ad sanitatē ꝛ ex sensu ꝛ ex dictis māifestū. Quare q sapori nutritiuo ꝛ ad nutriēdū hoc ē ad sanitatē odorabile. Secūdū vnūquodq3 qdē igitur sensitiuū determinetur hoc modo.

¶ Rn̄det tacite obiectiōi posset eñ aliqs obycere si odor n̄ nutrit: g̃ ad nihil ē vtil': sʒ ipe rn̄det q lʒ n̄ nutriat: tn̄ cōfert ad sanitatē sic̄: māifestū ē ad sensū ꝛ p ea q̄ supra dicta sūt: vn̄ cōcludit q sic̄ sapor ordinat̄ ad nutritionē: ita odor ad sanitatem. vltimo aūt epilogādo ꝯcludit qd dictum est de sensibilibus fz vnūqdq3 organū sensus.

Obyciet āt aliqs: si oē corpꝰ i ifinitū diuidit̄: ꝛ passiōes g̃ sensibiles puta color: ꝛ sapor: ꝛ odor: ꝛ grauedo ꝛ frigiditas: ꝛ calidum: ꝛ leue: ꝛ durū: ꝛ molle.

¶ Lec. XV.

¶ Postq̄ phs determinauit de organis sensuū: ꝛ de sēsibꝰ: h̄ determiat q̄sdā q̄ōnes circa sensū ꝛ sensibilia. ꝛ p̄ mouet q̄ndā q̄ōnē circa ipa sensibilia. scdo mouet aliā circa imutationē sēsus a sēsibili ibi (Obyciet vtiq3 aliqs) 3° mouet tertiā circa ipʒ sē. uʒ ibi (Est āt q̄dā obiectio) circa p̄m tria facit. p̄ mouet q̄ōnē. 2° inducit rōes ad q̄ōnē ibi (aut ipole) 3° soluit ibi (de solutione āt eoꝝ) dicit g̃ p̄ q oē corpꝰ i ifinitū diuidit̄: h̄.n. ē de rōne ꝯtinui. vt pʒ i lꝰ phicoꝝ. q̄litates āt sensibiles q̄ passiones dn̄r: vt dicit̄ i p̄dicamētis sūt i corpore aliquo sicut i subiecto est g̃ q̄ō: quā qs obycere pt. vtꝝ ꝛ ipe q̄litates sensibiles. s. color: ꝛ sapor. ꝛ alia hꝰ in infinitū diuidantur. ¶ Scdo ibi.

¶ Aut ipole. Actiuū.n. ē vnūqdq3 ipoꝝ sensus. In eo.n. q pn̄t mouere illū dn̄r oia. Qr̄ necārū sēsū i ifinita diuidi: ꝛ oēʒ magnitudinē eē sēsibilē. Impole.n. albū qdē videre. Nō āt q̄tū.

¶ Obycit ad q̄ōnē motā: ꝛ p̄ ad ostendēdū q q̄litates sensibiles nō diuidunt̄ in infinitū: scdo ad oppositū ibi (si.n. nō sit) 3° excludit quandā solutionē ibi (sed si hec habere sic) dicit g̃ p̄ q ipossibile vr̄ q̄litates sensibiles diuidi i ifinitū: q2 vnaq̄q3 predictaꝝ sensibiliū q̄litatū ē nata agere

in sensum: et in hoc est ppa rō vniuscuiusq3 eaꝝ: cōsistit vt moueat sensum sicut ad rōnē coloris ptinet q possit mouere visum. Si g̃ pdicte q̃litates in infinitū diuidunt̃ cōns erit q sensus. i. ipm sentire i infinitum diuidatur fm q moueri diuidit̃ i ifinitū fm diuisionē magnitudinis f3 quā aliqd mouet̃: et ita sequeret̃. q sicut id qd mouet̃ ptrāsit q̃libet magnitudinē ita sentiēs sentiret oēm magnitudinē3: et sic ois magnitudo eēt sensibilis: subdit aūt rōnē q̃re non cōcludit ēt pūcta eē sensibilia: q2 impossibile ē videre albu3 q nō sit q̃tū: et eadē rō est de sensib⁹ alijs. huius aūt rō est q2 sensus est virt⁹ in magnitudine. cū sit actus organi corporei. Et iō nō pt pati nisi ab hñte magnitudinē: actiuū. n. d3 eē pportionatū passiuo: relinqt̃ āt p incōuenienti oē3 magnitudinē esse sensibilē: q quō sit intelligēdū infra potebit: vnde cōcludi pōt: q qualitates sensibiles nō diuidunt̃ in infinitū. ¶ Deinde cū dicit.

¶ Si. n. nō sic: vtiq3 cōtinget aliqd corp⁹ nullū hñs colorē neq3 grauedinē3 neq3 talē aliā passionē. Quare nec oīo sēsibile. h. n. sēsibilia sūt. sensibile igr̃ erit cōpositū: nec ex sensibilibus: sed necesse. Non. n. ex mathematicis.

¶ Obijcit ad oppositū duab⁹ rōnib⁹ quaꝝ pª talis ē si q̃litates sensibiles nō diuidant̃ cōtigit eē aliqd corpus minimū trāscēdēs diuisionē sensibiliū q̃litatū nullā hñs sensibilē q̃litatē. i. neq3 colorē: neq3 grauitatē: neq3 aliqd aliqd h°: et ita h° corpus non erit sensibile: q2 sole predicte qualitates sunt sensibiles: cū igitur h° pua corpora sunt ptes toti⁹ corporis: q est sensibile seqt̃ q corpus sensibile sit cōpositū nō ex sensibilib⁹: s3 necesse est sensibile corpus ex sensibilib⁹ cōponi. Nō. n. pt dici: q corp⁹ sēsibile cōponat̃ ex mathematicis. s. corporib⁹ i qb⁹ cōsiderat̃ q̃titas sine q̃litatib⁹ sensibilibus: relinqt̃ ergo q oportet q̃litates sensibiles in ifinitū diuidi. ¶ 2ᵃᵐ rationē ponit ibi.

¶ Amplius cui adiudicabimus hoc: aut cognoscemus nisi itellectui: s3 nō itelligibilia. Nec. n. intelligit intellectus: que exterius nisi cū sensu.

¶ Et pcedit rō sua ex h q aīa nata est cognoscere oīa vel fm sensū: vel fm itellectū: vt habitū ē in 3° de aīa. si g̃ pdicta mīma corpa q trāscēdūt diuisioē q̃litatū sensibiliū nō fuerūt sensibilia vtpote sensibilibus q̃litatibus carētia nō pnt adiudicari nisi p intellectū vt cognoscant̃ p ipm: sed nō pt dici q sunt itelligibilia: nihil. n. eoꝝ q sūt ex aiaꝝ itellect⁹ itelligit nisi cū sensu eoꝝ. i. sil ea sentiendo. Si g̃ h° minima corpa nō sentiūt: itelligi nō poterūt: dicit āt h ad excludēdū opinionē platōis: q posuit formas itellectiuas eē ex aiaꝝ. s3 āt Aristotelē res intellecte sunt ipse nature rerū q̃ sunt in singularib⁹: q̃ qdē s3 q in singularib⁹ sūt cadūt sub apphēsiōe sensus: itellect⁹ āt apphēdit h° nās abstracte et attribuit eis q̃sdā intētiōes intelligibiles. s. eē gñalia spēs que qdē itentiones sūt solū i itellectu nō āt exteri⁹. vñ sol⁹ itellect⁹ eas cognoscit. ¶ Deinde cū dicit.

¶ Sed si hoc hñt sic: videt̃ testificari illis qui indiuisibiles faciunt magnitudies. Sic quidē vtiq3 soluetur sermo: sed hoc impossibile: dictu3 est eni3 prius in sermōibus qui sunt de motu.

¶ Excludit falsā respōsionem. posset. n. aliqs dicere q ex q̃ posita diuisiōe magnitudinis i ifinitū sequit̃ icōueniēs: quod dicat̃ d sensibilibus q̃litatibus siue q diuidant̃ i infinitū siue q nō: videt̃ h attestari opinionē illoꝝ q posuit aliq̃s magnitudines idiuisibiles p hūc. n. modū pdicta dubitatio soluet̃. Si. n. corp⁹ non ē diuisibile i ifinitū nō seq̃tur aliq̃ corpa eē isensibilia si i infinitū nō diuidat̃ q̃litas sensibilis: sed h ē ipoe aliq̃s magnitudines eē idiuisibiles vt p3 p ea que dicta sūt i sermonibus de motu. i. in. vi. phi. ¶ Deinde cum dicit.

¶ De solutione aūt eoꝝ simul manifestū erit: et q̃re terminate spēs coloris et saporis et sonoꝝ et alioꝝ sensibiliū Quoꝝ quidē. n. sunt vltima: necesse terminata eē q̃ int⁹: cōtria āt vltia. oē āt sēsibile hēt cōtrietatē velut in colore albū et nigrū: in sapore dulce et amarum: et in alijs itaq3 omnibus sunt vltima que contraria.

¶ Soluit pdictā q̃stionē: quā mouerat de diuisiōe sensibiliū q̃litatū: et p agit de formali diuisione eaꝝ q̃ est gñis in spēs. scdo de diuisiōe q̃titatiua ibi (cōtinuū qdē igr̃) dicit g̃ p q cū solutiōe pdictaꝝ dubitationū sil manifestandu3 erit q̃re sunt finite spēs coloris: et saporis. et alioꝝ huiusmōi h. n. supra determinādū pmiserat: et hui⁹ rōnē assignat: q2 sī ē deuenire ad vltimū ex pte vtriusq3 extremi necē ē ea q̃ i medio sūt eē finita: vt pbatū ē in p posterioꝝ: manifestū ē aūt q in quolibet gñe sensitiuoꝝ ē q̃dā cōtrietas: q̃ ē maxima distantia: et iō cōtraria oportet eē vltima sicut i colore albū et nigrū. in sapore dulce et amaꝝ: et i alijs similiter: vñ relinquit̃ q spēs medie sunt finite. ¶ Scdo ibi.

¶ Cōtinuū qdē igr̃ ad ifinita diuidit̃ ieq̃lia: ad eq̃lia vero finita. Qd āt nō f3 se cōtinuū i spēs finitas.

¶ Soluit prius motā q̃ōnē de diuisiōe q̃titatiua sēsibiliū q̃litatū: et p psupponit quedā: scdo pcedit ad soluendū ibi (Qm igr̃ passiōes) circa pᵐ psuppōit duo. quoꝝ pᵐ ē q cōtinuū quodāmō diuidit̃ in ifinita. alio mō i finita. Si. n. fiat diuisio i ptes eq̃les nō poterit diuisio i infinitu3 pcedere: dūmō cōtinuū sit finitū: q2 si ab vnoq̃q3 finito semp subtrahat̃ aliqd ad mēsurā palmi totaliter cōsumet̃. Si vero fiat diuisio p partes ineq̃les pcedit diuisio in ifinitū: puta si totū diuidat̃ in dimidiū. Et iteꝝ dimidiū in dimidiū: qd est q̃rta ps totius: in infinitū pcedet diuisio. scda suppositio ē q id qd nō est fm se cōtinuū sed p accidēs sicut color: et alia h°: diuidit̃ per se qdē3. s. formaliter in species finitas: sicut paulo ante dictum est. ¶ Scdo ibi.

¶ Qm̄ g̃ passiones qdē sunt vt species dicēdū. Existūt āt in cōtinuitate: et i his sumēdū: q2 q potētia et q actu aliqd. Et pp hoc decimū millesimū milij latet visum q̃uis visus supuenrat et q in dyesi sonus latet: q̃uis cōtinu⁹ existēs audit̃ ois cantus. Distātia vero intus existētis ad vltima latet. Silr āt et i alijs sēsibilib⁹ pua oīo. Potētia nāq3 visibilia ipa: actu āt nō: qñ nō separauerit: etenim inest potentia que pedalis bipedi actu itaq3 diuisa.

¶ Procedit ad soluēdū pncipalē q̃ōnē: q̃ erat de diuisiōe sēsibiliū q̃litatū: et q2 ad hāc q̃ōnē rōnē assūpserat ex appentia sensus: iō p igrit de diuisiōe i ifinitū: q̃tū ad ip3 sentire: scdo cōcludit ppositū q̃tū ad ipa sensibilia ibi (cū āt vtiq3) circa pᵐ duo facit. p ingrit vtrū sentire pcedat i infinitū s3 ptes existētes i toto ēt moto: scdo vtrū fm ptes separatas ibi (separate) dicit g̃ primo q quia passiōes idest sensibiles q̃litates dicēde sunt: q̃si q̃dā spēs et forme: q̃ nō sunt infinite fm se cōsiderate sicut dictū est: et tñ existunt in continuo sic in subiecto fm cuius diuisionē p accidens diuidunt̃: cōsequens est q sicut i cōtinuo aliud est in actu sicut ps separata: et aliud in potentia. s. pars in cōtinuo existens nō separata. ita ēt in his qualitatibus que sunt diuisibiles per accidens

pars separata est actu existēs. vñ potest actu sentiri. ps aūt indiuisa est in potentia. τ ideo non sentit in actu: τ inde ē: φ q̄uis superueniat visus cū aliq̄ pars eius minima. puta decima millesima latet visum: τ silr q̄uis totus cantus ꝯtinuus audiat tamē auditū aliqd latet paruū de cantu. puta dyesis. qd est minimū i melodia q̄si q̄ distātia quedaȝ toni τ semitoni. huiusmodi autē distātia media inter vltimas latet: τ ita ē in alijs sensibus: φ ea q̄ sunt oīno parua latēt oīo sensuȝ: sunt enīȝ sensibilia in potētia nō autē in actu nisi q̄n do separant. sicut videmus i magnitudinibus φ linea vnius pedis est in potētia in linea bipedali sed tūc est actu q̄n do diuidit a toto: pȝ aūt ex premissis falsum eē φ qdā mathematici dicūt: φ nihil simul totum videt. sed visus percurrit p partes visibiles ac si videret sic ꝯtinuū sicut τ mouetur. decipiuntur aūt in h φ ptes cōtinui nō sunt visibiles actu sed solū in potētia: vñ visus vtit toto visibili vt q̄dam modo vno indiuisibili in suo gñe nisi forte vtat ptibus non diuisis. vt diuisis sic cū sigillatī inspicit vnā quāq̄. Sed tñ nec i hoc pcedit visus vsq̄ ad q̄scūq̄ minimas ptes qa sic sentire diuideret i infinitū: qd supra dimissū ē p icōueniēs.

¶ Separate autē tante superabundantie ratioabiliter vtiq̄ τ resoluūtur incōtinētia: velut minimus sapor mari infusus.

¶ Deinde cū dicit separate: ostēdit φ etiā partes separe nō sunt in infinitū sensibiles: τ pͦ ex parte ipsaꝝ partiū. scdo ex parte ipsius sensus. Quinimo dicit ergo primo: φ si ergo partes in paruitate superabundātes separant a toto. rōnabiliter videtur φ non possunt pmanere ꝓpter puitateȝ virtutis ꝯseruantis: qa virtus corpalis diuidit fm diuisionē magnitudinis: vt pȝ in. vij. phi. τ ideo illa minima sepata ꝯuertunt in corpus ꝯtinens. puta aerē vel aquā: sicut pȝ de aliq̄ liquore saporoso q infundit mari: τ ex hoc patet quare corpus mathematicū est diuisibile in infinitū in quo ꝯsiderat sola rō q̄titatis. in q̄ nil est repugnās diuisiōi infinite. Sed corpꝰ naturale qd ꝯsiderat sub tota forma nō potest in infinitū diuidi: q2 quādo iam ad minimū deducit statiȝ ꝓpter debilitatē virtutis cōuertit in aliud. vnde est inuenire minimā carnē sicut dicit in pͦ phy. nec tñ corpꝰ naturale ꝯponit ex mathematicis. vt obijciebat. ¶ Deinde cum dicit.

t.c.36.
t.c.36.

¶ Qui immo qm̄ neq̄ sensus supabūdātia: fm ipsam sensibilis nec sepata potētia inest certiori supabūdātia: nec tantū sensibile separatū erit actu sentiri: sed tñ erit sensibile: potētia enīȝ ē iā τ actu erit adueniēs. Quod qdē igitur q̄dā magnitudines τ passiones latēt: τ pp quā cāȝ: τ quo modo sensibilia: τ quomodo nō: dictum est.

¶ Ostendit ꝓpositum ex pte ipsius: sensus: ad cuius euidētiā sciendū est φ q̄to virtus sensitiua est excellentior tāto minorē imutatione organi a sensibili pcipit: manifestū ē āt φ quanto minus est sensibile tanto minorē imutationē facit organi: τ ideo indiget excellētiori virtute sensus. ad hoc φ sentiatur in actu manifestū est aūt φ potētia sensitiua n̄ crescit in infinitū: sicut nec alie virtutes naturales: vnde etiā si corpa sensibilia i infinitū diuiderent. tamē nō sp inueniret superabūdantia sensus in excelletia virtutis fm ipaȝ abūdātiā sensibilis in paruitate nec ēt hoc esset supabudāti paruitate sensibilis sepata remanente: qa superabudās paruitas sensibilis est i potētia vt sentiat a certiori τ pfectiori sensu: q si nō adsit nō poterit actu sentiri: sed tñ erit sensibile q̄tū ē in se: iā .n. ex q̄ sepatū ē hȝ potētiā actiuā ad mutādū sensuȝ τ qñ sensus adueniet sētiet i actu sic igit pȝ verū eē qd supra dixit nullā magnitudinē eē inuisibilē. l. q̄tū est i se. q̄uis āt

sit inuisibilis pp defectū visus: ꝯcludit g̃ φ dictū ē: φ q̄daȝ magnitudines: τ passibiles q̄litates lateāt sensuȝ: τ pp quā cāȝ τ quō sint sensibilia: τ quō nō. ¶ Deinde cū dicit.

¶ Cū āt vtiq̄ i existētia sic q̄ta q̄dā sūt: vt actu sēsibilia sint: τ n̄ solū φ i toto: sȝ scorsū finita necesse est fm aliquem numerum τ colores. τ sapores: τ sonos.

¶ Cōcludit ex pmissis: φ cū aliq̄ ptes sensibiliū corporuȝ h nō hēant q̄ntitatē vt sint actu sensibilia n̄ solū i toto existētes: sed ēt diuisiȝ. necē ē φ hꝰ ptes sint finite fm aliquē numeꝝ siue in colorib⁹. siue in saporib⁹: siue in sonis: τ sic fm φ actu sunt sensibilia in infinitū nō diuidunt.

Obijciet aūt vtiq̄ aliqs igit: puenīūt āt sensibilia vel motus q a sensibilibus q̄litercūq̄ fiat sensus: cū operētur i medū primo queādmodū odor vr facere τ son⁹: ꝓprius. n. pri⁹ sētit aliqd odoreȝ τ son⁹ Posterius ictu venit graue ita τ visibile τ lumen: ergo ne:

¶ Lec. XVI.

¶ Postq̄ phs ꝓsecut⁹ est qōnē pͦmam ptinentē ad ipsa sensibilia: hic accedit ad qōnē scdaȝ q̄ ptinet ad imutationē sensus a sensibilibus: circa h tria facit pͦ mouet qōnē: scdo argumentat ad ipam ibi (Queādmodū τ Empedo) 3⁹ soluit ibi (vel circa sonū) Circa pͦmū ꝯsiderādū est φ sicut supra habitū ē: q dā posuerūt sensū imutari a sensibilib⁹ p modū cuiusdā defluxus. ita φ ipsa sēsibilia τ defluētia ab eis pueniunt vsq̄ ad sensū ipse vero posuit φ sensibilia p moȝ cuiusdā alteratiōis imutāt mediuȝ: ita φ hꝰ pmutationes peruenīūt vsq̄ ad sensū: ē g̃ qd q̄litercū q̄ fiat sensus: vtrū vel ipa sensibilia fȝ alioꝝ opinionē vel imutatōes q̄ sunt a sensibilib⁹ fȝ suā opinionē pͦ puēiāt ad mediū: q̄ ad sensū: τ h n̄ hēt dubitationē i auditu: τ odoratu. māifestū ē. n. φ aliqs de ꝓpinq̄ pus sentit odorē: τ silr son⁹ posterꝰ puenit ad mediū audit⁹ q̄ faciat ictus pcussiōis q̄ cāt sonū sic māifeste pt pcipe: q pcussionē ispicit ex lōginq̄. māifestū ē ēt φ i gustu: τ tactu h qd locū n̄ hēt: qa nō sentiūt p mediū extrinsecū. vñ dubitatio vr eē de solo visu: vtrū. s. visibile: τ lumen: qd facit videre prius perueniat ad mediū q̄ ad sensum: vel ad quemcūq̄ terminū. ¶ Secundo ibi.

Lec. 3.
Lec. 5.

¶ Queādmodū τ Empe. dicit attigere pri⁹ qd a sole lumē ad mediū priusq̄ ad visū aut ad trā.

¶ Obijcit ad qōnē motā. Et pͦ arguitat ad ptē falsā qōnis: 2⁹ excludit q̄dā falsaȝ solutionē ibi (τ si oē sil) argumētat ad qōnē pͦ p auctoritatē Emp. q dixit φ lumē a sole pgrediēs pͦ puenit ad mediū q̄ ad visuȝ: q videt lumē. vl ad terrā q̄ vr p lumē: τ vltra quā radi⁹ solis n̄ pcedit: hanc qdē opinionē tetigit in 2⁹ de aīa: sȝ iprobauit eā p h: φ in tā magno spatio sic ē ab oriēte vsq̄ ad nos tpis latere nos successionē impossibile ē. ¶ Secundo ibi.

¶ Putabit autē vtiq̄ hoc rōnabiliter accidere. Motū. n. videt ab aliquo in aliqd. Quare necē q̄dā tēpus esse in quo mouet ab altero in alterū: tempus aūt oē diuisibile: quare erat quādo non videbat: sed adhuc ferebat radi⁹ in medio.

t.c.70.

¶ Argumētat ad idē p rōnē: τ dic φ h vr rōabiliter accidere. scilicet φ visibile: vl lumē pͦ pueniat ad mediū q̄ ad visuȝ. vr. n. eē qdā mot⁹ ipsius visibil' vl lūinis puenietis ad visū. oē āt qd mouet ab aliq̄ i aliud. ita se hȝ φ pri⁹ sit i termīo a q̄ mouet τ posteri⁹ i termīo ad quē mouet: aliogn si sil eēt in vtroq̄ termino n̄ moueret de vno i aliud: pus autē τ posterius i motu numerat tpe: ergo necesse est esse aliqd tps

in quo visibile vel lumē moueṫ a corpe visibili vel illuminate vsq ad visum. oē aūt tps est diuisibile vt pbatū est in vi. phi. Si ḡ accipiamus mediū illius tpis adhuc radi⁹ luminis: vel ipsi⁹ visibilis nōdū puenit ad visū. Sed adhuc mouebaṫ p mediū: qꝛ oꝫ diuidi p magnitudinē per quā aliquid mouetur sm diuisionem tpis: vt probatum est in. vi. phi. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et si oē siml' audit ꝛ audiuit: ꝛ oio sentit ꝛ sēsit: ꝛ nō ē gnatio eoꝝ: sed sūt absq fieri: tñ nihil minus quēadmōm son⁹ iā facto ictu nōdū apꝰ auditū. Manifestat āt h̄ ꝛ litteraꝝ trāsfiguratio: quēadmodū facta latiōe i medio: nō. n. dictū videṫ audiuisse qꝛ transfiguraṫ aer delat⁹: ergo sic ꝛ color ꝛ lumē. Nō enim in eo ꝙ quocūq habet hoc videt: h̄ vero videṫ: quēadmodū eq̄lia sunt. Nullū. n. oportet alicubi vtrūq eē: eq̄lib⁹. n. factis nō differt vel ppe vel lōge ad iuicē eē.

¶ Excludit quandā in sufficientē rñsionē. posset. n. aliqs putare ꝙ sensibilia nō pus puētāt ad mediū. q̄ȝ ad sensuꝫ: qꝛ sēsus sil' pcipit sensibile absq successiōe. ita ꝙ in auditiōe nō pus ē audiṫ. q̄ȝ auditū eē: sicut i successiuis pri⁹ ē moueri q̄ȝ motū eē. Sed simul qꝺ aliqs audit iā audiuit: qꝛ in istāti pficiṫ tota auditio: ꝛ vr̄ h̄ ē veꝝ i cōi sensu: ꝙ sil' aliqꝺ sentit: ꝛ sensit: ꝛ h̄ ideo. qꝛ nō est gn̄atio eoꝝ: sed sunt absq fieri: illoꝝ. n. dr̄ eē gn̄atio: ad quoꝝ esse pueniṫ per aliquē motum successiuū. siue illi⁹ successiui motus sit ipsa eoꝝ forma terminus: sic si albū dicaṫ gn̄ari: qꝛ p successiuā alterationē pueniṫ ad albedinē: siue ipsa dispō ad forāꝫ ipsoꝝ sit motus successiui termi: sic ignis ꝛ aq̄ dnr gn̄ari: qꝛ dispositiōes ad formā ipoꝝ: q̄ sunt q̄litates elemētales: p alterationeꝫ successiuā acqrunṫ. Illa vero incipiūt eē absq h̄ ꝙ gn̄enṫ: vt fiāt q̄ nec sm se: nec sm aliq̄s dispōnes pcedētes in ipis per motū successiuū cānṫ sicut dextrū cātur in aliq̄: nullo successiuo motu pexistēte in ipso: sed quodā alio facto sibi sinistro. silr ꝛ aer icipit illūinari nullo motu successiuo pexistēte in ipo: sed ad pn̄tiā corpis illuminatis: ꝛ silr sensus icipit sentire nullo motu i ipso pexistēte. sed ad debitā oppositionē sensibilis. Et iō sil' aliqs sentit. ꝛ iā sensit: nihilominus tñ ppter h̄ nō oportet ꝙ sensibilia: vel mot⁹ sensibiliū absq successiōe sensibiliū puentāt ad sensus. manifeste. n. appet: ꝙ simul aliqs audit: ꝛ audiuit statiꝫ: ꝛ tñ sonus nō statim facto ictu q cāt sonū puenit ad audituꝫ: ꝛ h̄ fit manifestū per trāsfiguratiōeꝫ litteraꝝ. qn̄ alicui⁹ locutio audiṫ ex longinquo: ac si sonus vocis litterate deferaṫ p mediū successiue: ppter h̄. n. audiētes sonū nō videnṫ auditu discreuisse litteras platas: qꝛ aer motus in medio trāsfiguramis q̄si admittet impssionē pmi sonātis. qꝺ qdē ꝯtingit q̄nq ppter aeris imutationē: sic cū multis loquētibus nō pōt discerni ꝙ aliqs dicat: pp h̄ ꝙ motus inuicē se impediūt. Q̄nq vero ꝯtingit pp distantiā. sicut. n. actio calefaciētis i remotioribus debilitaṫ ita ēt imutatio aeris q̄ est a p sonante: ex q̄ ꝯtingit: ꝙ ad illos: q sunt ppe loquētē pfecte ꝯtingit sonus locutiōis cū debita expssiōe litteraꝝ: ad remotos āt cū q̄dā ꝯfusiōe: vr̄ igr̄ silr se hēre: ꝛ de colore: ꝛ d lumine: qꝛ ēt color: ꝛ lumē nō vīr q̄nocūq sint disposita sm situ: sed requiriṫ determinata distātia. sicut. n. locutiōes a remotis audiunṫ absq discretione litteraꝝ: ita ēt corpa vīr a remotis absq discretione dispositiōis singulaꝝ partiū: nec ē ita de ratione visus ꝛ visibilis: sicut de rōne eq̄litatis: ad hoc. n. ꝙ aliq̄ sint eq̄lia nō reqriṫ aliqs determinatus situs: sed qualitercūq varieṫ eoꝝ situs sp manent eodē mō eq̄lia: nec differt vtrum sint ppe: vel longe. vr̄ ḡ ꝙ sicut trāsfiguratio litteraꝝ manifestat sonū successiue pueīṙ ad auditū: q̄uis postq̄ȝ iā puenerit sil audiaṫ ita ēt ipfecta visio visibiliū remotoꝝ vr̄ signare ꝙ color ꝛ lumē successiue puētāt ad visū q̄uis sil' videaṫ.

¶ Vel circa sonū quidē ꝛ odorē h̄ accidere rōnabile: quēadmodū. n. aer ꝛ aq̄ cōtinua qdē: partibiles āt amboꝝ mot⁹ ppter qꝺ ꝛ est qdē vt idē audierit primus ꝛ extremus ꝛ odoret: est autē quodāmodo. nō vr̄ aūt qbusdā eē obiectio ꝛ de his. Impossibile. n. dicūt qdā aliū p aliū idē audire ꝛ videre ꝛ odorare. Nō. n. possibile eē mul'tos ꝛ seorsū existētes audire ꝛ odorare. Intercipiēs. n. ipꝫ ipsius eē vel mouēs primū: puta cothonū vel tus vel ignē eūdē ꝛ vnū numero sentiūt oēs. Id āt qꝺ iaꝫ ppriū: alteꝝ nūero: specie āt idē. Quare simul multi videt ꝛ odorāt ꝛ audiūt. Sūt autē neq corpa hec: sed passio ꝛ motus qdā: nō. n. vtiq h̄ accideret: nec sine corpe. De lumine aūt alia est ratio: per inesse. n. aliqd lumen est: sed nō motus aliquid.

¶ Hic ponit verā solutionē ondēs dr̄iaꝫ visus ad alios duos sensus q sūt p media exteriora: s. auditū. ꝛ olfatū: ꝛ diuidiṫ i. p. d. p nāq assignat drīā visus ad auditū: ꝛ odoratuꝫ: 2° excludit obiectōꝫ ibi (rōnabiliter āt) pª ps diuidiṫ in. d. sꝫ duas drīas q̄s pōit: 2° icipit ibi (oīs āt: nec ꝛ silr) dicit ḡ p ꝙ rōale ē h̄ acccideṫ circa sonū: ꝛ odorē. ꝙ successiue puētāt c⁹ rōnē assignat ex h̄ ꝙ aer ꝛ aq̄ q̄ sunt media qb⁹ hꝫ sensibilia deferunṫ ad sensus. sunt qdē sm suā substāꝫ ꝯtinua. sed tñ i eis pñt fieri mot⁹ ab inuicē diuisi: qꝺ ꝯtingit pp facileꝫ diuisionē aeris: ꝛ aq̄ sic pꝫ i motu pīectōis: vt phs ondit. vij. phi. in q̄ sunt multi mot⁹ multa mouētia: ꝛ mota. Nā vna ps aeris moueṫ ab alia: ꝛ sic sūt diuersi mot⁹ sibi iuicē succedētes. qꝛ ps aeris mota adhuc remāet mouēs postq̄ȝ cessat mouens: ꝛ sic nō oēs mot⁹ ptiū aeris sūt sil'. Sꝫ sibi iuicē succedūt: vt ondiṫ i. viij. phi. ꝛ h̄ ēt appet i sono q causaṫ ex q̄dā aeris pcussione: nō n̄ta ꝙ tot⁹ aer q ē medius vno motu moueaṫ a pcutiēte. Sꝫ sūt mot⁹ multi sibi succedētes ex eo: ꝙ vna ps p mota mouet aliā: ꝛ idē ē ꝙ quodāmō idē ē qꝺ audit pim⁹ q ē ppinqu⁹ pcussiōi cānti sonū: ꝛ extrēus qui ē remot⁹: q̄dā āt mō nō idē: apud quosdā. n. vr̄ de h̄ eē dubitatio: qꝛ qdā dnt: ꝙ cū diuersi p diuersa organa sētiāt: ipoīe ē: ꝙ idē sentiāt. ꝙ qdē veꝝ ē si referaṫ ad id: qꝺ pxīe mouet sensuꝫ: qꝛ diuersoꝝ sensus imutātur imediate a diuersis ptib⁹ medij sibi ppinqs: ꝛ ita itercipiṫ h̄ ꝛ distinguiṫ illō: qꝺ vnus sentit ab eo ꝙ sentit ali⁹. Si vō accipiṫ id qꝺ p mouet mediū sic erit vnū ꝛ idē: qꝺ oēs sētiūt: sic vni⁹ pcussionis sonū audiunt oēs siue ppinq siue remoti ꝛ silr vnuꝫ corpus odoriferꝝ puta cothanū: vel thus in igne ardēs odorāt oēs: sed id qꝺ iam ppue puenit ad vnūquēq est alterum numero: sed est idē spē. qꝛ ab eadē forma primi actiui omnes huiusmodi imutatiōes cānṫ: vn̄ si sil' multi vident: ꝛ odorāt: ꝛ audiūt idē sensibile p diuersas imutatiōes ad eos puenītes: huiusmōi āt q̄ puenīūt ad singuloꝝ sensus nō sūt corpa defluētia a corpe sensibili: vt qdā posuerūt. Sꝫ singulū eoꝝ ē mot⁹ ꝛ passio medij imutati p actionē sensibilis. Si. n. eēnt diuersa corpa q̄ ad diuersos p defluxū puenirēt nō accideret hoc: ꝙ. s. idē oēs sentirēt: sed sentirent solū corpus ad ipsum puentēs: ꝛ q̄uis nō sint corpa nō sunt sine corpore: vel medio: q̄si moto a sensibili quasi pmo mouēte ꝛ agēte. Sic ergo p pdicta patet: ꝙ sonus puenit ad auditū per multos motus partiū medij sibi inuicē succedentes: ꝛ simile est de odore nisi ꝙ mutatio odoris fit per alterationē medij: imu

ratio autē soni p motū localē:sed de lumine est alia rō. Nō enim p motus sibi succedentes in diuersis ptibus medij puenit lumē vsqz ad visum:sed p vnū aliqd esse.i.per hoc q totū mediū sicut vnū mobile mouet vno motu a corpe illumināte.sz nō est ibi motus qui succedat motui sic dictū est de odore ⁊ sono.hꝰ aūt dr̄e rō est:qꝛ qd̄ recipit in aliquo sicut ꝓprio subiecto:⁊ naturali pōt in eo pmanere:⁊ eē principiū actionis.qd̄ aūt recipit ī aliquo solū:sic aduenticia q̄litas nō pōt pmanere:nec eē p̄ncipiū actiōis.qꝛ vero forme substātiales sunt p̄ncipia q̄litatū:⁊ oīuꝫ actionū:illa q̄litas recipit in subiecto aliquo ſꝫ eē ꝓpriū:⁊ naturale q̄ disponit subiectū ad formā naturalē:cuiꝰ est susceptiuū.sicut aqua rōne materie ē susceptiua forme sub̄alis ignis:que ē p̄ncipiū caloris.Et ideo calor recipit in aq̄ disponens ipsam ad formā ignis:⁊ iō remoto igne adhuc aq̄ remanet calida calefacere potēs:⁊ sil'r odor recipit in aere ⁊ aq̄:⁊ sonus ī aere ſm suū eē ꝓpriū:⁊ naturale:⁊ ſm q aer ⁊ aq̄ imutant ab inebria siccitate.⁊ aer a pcussione alicuiꝰ corporis:⁊ inde ē q cessante pcussione remanet sonus ī aere.⁊ remoto corpe odorifero adhuc sentitur odor ī aere:ꝓpter h̄ q pars aeris imutata ad sonū:vel ad odorē pōt aliaꝫ sil'r imutare:vt sic fiant diuersi motus sibi inuicem succedentes:sed dyaphanū non est susceptiuum forme substātialis corpis illuminātis.puta corpis solis q ē prima radix luminis neqꝫ per receptionem luminis disponetur ad aliquā formā substantialē vnde recipitur lumen in dyaphano sicut quedaꝫ qualitas aduenticia que nō remanet absente corpore illuminante: nec potest esse principium actionis in aliud.vnde vna pars aeris non illuminat ab alia:ſꝫ totꝰ aer illuminat a p̄mo illumināte q̄ntū pōt se extēdere virtus illumināntis:⁊ ideo est vnū illuminatū ⁊ vna illūmatio totiꝰ medij. ¶ Deīde cū dic̄.

¶ Omnino aūt nec similiter in alteratione se hēt ⁊ latiōe lata:nāqꝫ rōnabiliter ī medio prius attingūt. Videt aūt sonus lati eē cuiusdā motꝰ q̄cunqꝫ vero alterant non adhuc similiter. Cōtingit eniꝫ simul totū alterari:⁊ nō dimidiū prius. velut aquā simul oēm coagulari. Attamē si fuerit multū.qd̄ calefit aut coagulat habitū ab habito patit:primū aūt ab ipso faciēte trāsmutari necesse ⁊ simul alterari ⁊ subito:⁊ eēt autē vtiqꝫ ⁊ gustare:quēadmodū odor si in humido essemus ⁊ remotius aūt tangere sentiremꝰ.

¶ Similiter ostēdit scd̄am dr̄iam ⁊ dicit q si vniuersaliter loq̄mur d̄ alteratōe.i.loci mutatōe nō sil'r se hēt in vtroqꝫ: qꝛ loci mutatiōes rōnabiliter ptingūt prius ad mediū magnitudinis supra quā ē motus q̄ꝫ ad vltimū:qꝛ.s.ī loci mutatiōe est motus de extremo magnitudinis ad extremū eius: vnde oꝫ:q mobile ī medio tpis pertingat ad mediū magnitudinis:⁊ tunc ratio supinducta locū hꝫ in loci mutatione: sonus autē cōsequit quendā motū localem:inquātum.s.ex percussione causante sonū cōmouet aer vsqꝫ ad auditū:⁊ ideo rōnabile est:q sonus prius perueniat ad mediū:q̄ꝫ ad auditū:sed in his q̄ alterant non similiter se habet. termini .n.alteratiōis nō sunt ipsa extrema magnitudinis. Et ideo nō oportet:q tempus alt̄eratōis p se loquēdo commensuretur alicui magnitudini.ita q in medio tpis motus perueniat ad mediū magnitudinis sup quā fit motꝰ:qꝛ h̄ r.ō ē dare ī alteratiōe q̄ nō ē motꝰ in q̄titate vel ī vbi:sed ī q̄litates. neqꝫ ad mediū magnitudinis q̄ mouet:ptingit.n.aliqū q totū corpus simul alterat nō autē dimidiū eius prius. Sꝫ videmus q tota aqua cōgelatur.sicut.n.in motu locali tempus cōmensurat distantie magnitudinis sup quā trāsit motus:⁊ ſm diuisionē eius diuidit:vt ꝓbat in vi.ph̄i.ita ī alteratiōe tp̄s ꝯmēsurat distātie terminoꝝ.Et ideo maius tp̄s reqrit ceteris paribꝰ ad h̄ q d̄ frigido fiat calidū q̄ꝫ ad h̄ q de tepido fiat calidū.Et ideo si aliq̄ extrēa sunt iter q̄ nō sit accipe mediū q d̄ vno extrēo ī aliō fiat trāsitus sunt absqꝫ medio.ꝯdictio āt ē oppositio cuiꝰ n̄ ē mediū ſꝫ se:vt dr̄ in p̄ posterioꝝ:⁊ eadē rōe d̄ p̄uatōe supposita aptitudīe subiecti cū p̄uatio nihil aliō sit q̄ꝫ negō ī subiecto:vn̄ oēs mutatōes q̄rū termini sūt eē ⁊ nō eē:⁊ iō p̄uatio ⁊ forꝰ sunt īstātanee:⁊ n̄ pn̄t eē successiue.ī alteratiōibꝰ.n.successiuus attenditur. successio ſꝫ distātiā vnꝰ ꝯꝰij ab alio p determīata media:ī q̄ qdē distātia tota magnitudo corpis ī quā p̄t imediate virtꝰ p̄mi alterātis.ꝯsiderat sicut vnū subiectū:qd̄ statiꝫ fieri incipit moueri.sed si sit corpus alterabile tā magnū.q̄ꝫ q virtꝰ p̄mi alterātis nō possit ipꝫ attingere ſꝫ totū:sed ſm ptēꝫ eiꝰ seq̄t q p̄ᵃ ps p̄ alterata alterabit ꝯseq̄nter aliaꝫ:⁊ ideo dico q si fuerit multū corpus qd̄ calefit vel qd̄ ꝯgelat necesse ē:q habitū patiat ab habito.i.q ꝯn̄s ps ab īmediate p̄cedēte alteret. Sꝫ p̄ᵃ ps alterat ab ipso p̄ alterāte:⁊ sil' : ⁊ subito:qꝛ nō est ibi successio ex pte magnitudīs. Sꝫ soluꝫ ex pte ꝯ̄rarioꝝ q̄litatū.vt dictū est.hec āt est cā q̄re odor p̄us puēit ad mediū q̄ꝫ ad sensū:q̄uis h̄ fiat p alteratiōnē sine motu locali:qꝛ corpus odoriferū nō pōt sil' mutare totum mediū:ſꝫ imutat ptē vnā q̄ imutat aliā:⁊ sic successiue puenit imutatio ad olfatū p plures motꝰ.vt supradictū ē:⁊ eēt simile in gustū:sic ī odoratu si nos viuerēmꝰ ī hūido aq̄o:q solū susceptiuū ē saporis sicut ī aere:q ē susceptiuꝰ odoris ⁊ si ite p posset sētiri sapor p alteratiōnē medij a remotis anteqū tāgeremꝰ corpus saporosuꝫ sic ꝯtingit circa odoratū: vr̄ āt q h̄ dicit eē ꝯ̄rū ei p qd̄ p̄hs probat in.vi.ph̄i.oē qd̄ mouet esse diuisibile:qꝛ pars eiꝰ est in termino a q̄ ⁊ ps in termīo ad quē:sic igr̄ vr̄ q dū aliqd alterat d̄ albo ī nigrū q̄n vna ps eiꝰ ē alba altera fit nigra:⁊ sic n̄ p̄t eē q totū sil' alteret. Sꝫ ps post ptē.dicēit āt qdā.q itētio ph̄i ibi est ostēdere nō qdē q vna pars mobilis sit in termino a q̄:⁊ alia ī termino ad quē:ſꝫ q mobile sit in vna pte termini a q̄:⁊ in alia pte termini ad quē:⁊ sic ī alteratōe non oportet.q vna ps mobilis p̄us alteret q̄ꝫ alia:ſꝫ q totū mobile qd̄ alterat puta de albo ī nigrū hēat ptē albedinis ⁊ ptē nigredinis: h̄ aūt nō ꝯuenit intētiōi arist.qꝛ p h̄ nō ꝓbaret directe q mobile eēt diuisibile:ſꝫ q terminī motꝰ sint aliq̄'r diuisibiles: nec ēt ꝯpetit vbis qbus vtit:sic pꝫ diligēter īspicieꝰ intuētī ī q̄ māifeste h̄ refert ad ptes mobilis.Et iō ali'r dicēdū ē q demōstratio ī'intell'r de motu locali q ē vere.⁊ ſꝫ se ꝯtinuꝰ: agit.n.arist.in.vi.ph̄i.de motu sub rōe ꝯtinui:motꝰ vō augmēti ⁊ alteratiōis nō sunt simpliciter cōtinui vt dictū ē in viij.ph̄i.vn̄ in alteratiōe nō verificat illud aristo.dictū oīno:sed solū q accipit q̄ꝫdā ꝯtinuitatē ex mobili cuius vna ps alterat aliā:mobile vero.qd̄ totū sil' attingit a virtute p̄mi alterantis hꝫ se sicut quoddā indiuisibile:q̄tuꝫ ad hoc quod simul alterat. ¶ Deinde cū dicit.

¶ Rationabiliter aūt quoꝝ est inter mediū sensitiui nō sil' oē patit:nisi in lumine ꝓpter p̄dicta dicimꝰ:ꝓpter h̄ āt ⁊ dicimꝰ videre:lumē āt facit.

¶ Concludit ex premissis p̄ncipale intentum:⁊ dic̄ q rōabiliter in sensibꝰ ī qbꝰ ē aliqd mediū iter sēsibile:⁊ organū sētiēdi n̄ sil' patit ⁊ mouet totū mediū:ſꝫ successiue pter q̄ꝫ in lumine:⁊ hoc ꝓpter p̄dicta:p̄mo qdē:qꝛ illumīatio nō fit p motū localē:vt sonatio:sicut Empe.posuit.ſꝫ p motu alteratōis ſꝫ.scd̄o qꝛ n̄ sunt ibi multi motꝰ sicut dictū ē de odore: ſꝫ vnus tm̄:qbus addendū ē tertio qꝛ lumē nō hꝫ ꝯtrariū:ſꝫ tenebra oppōit ei.sicut simplex priuatio:⁊ ideo illumīatio fit subito:⁊ idem oportet dicere de visione:quia lumē facit videri.vn̄ mediū imutat a visibilibꝰ ꝓportōabiliter lumini.

Est autem ⁊ alia quedam obiectio talis circa sensus: vtrum contingit duos simul sentire in eodem ⁊ indiuisibili tēpore vel non. ℭ Lec. XVII.

ℭ Solutis duabus questionibus hic phūs ꝓsequitur tertiā que est ex parte ipsiꝰ sensus: ⁊ circa hec tria facit. primo mouet questionē. secūdo obycit ad partē falsam ibi (Si autē semper) tertio determinat veritatē ibi (De prius aūt dicta obiectione) dicit ergo primo ꝙ circa ipsos sensus est quedā alia talis obiectio vtrū. s. ꝯtingat. ꝙ simul ⁊ in eodē indiuisibili tpe sentiāt duo sensus. puta simul dū visus videt colorem: auditus audit vocē. 2°. ibi

ℭ Si autem semp maior motus minorē depellat. ꝓpter quod delata sub oculis non sentiūt: si fuerint vehemēter in aliqd intēdentes vel timētes vel audiētes multum sonū: hoc itaqꝫ supponatꝰ: ⁊ ꝙ vnūquodqꝫ magis est sentire simplex existens ꝙ̄ cōmixtuꝫ velut vinum intēperatū ⁊ mel ⁊ colorē ⁊ notam solam ꝙ̄ in diapason qa obscurant se inuicem. hoc aūt faciunt ex quibus vnū aliquid fit. si itaque maior minorem motuꝫ depellit. necesse si simul sint ⁊ ipsum minus sensibilē esse ꝙ̄ si solus esset. aufertur. n. aliquid minoris cōmixtione: siquideꝫ oia simplicia magis sensibilia sunt. Si igiꝰ equales fuerint alteri existētes: neuter erit sensibilis obscurat. n. alter alteꝝ: simplicē autē nō est sentire. Quare aut nullus erit sensus vel alter ex vtrisqꝫ: qd qdeꝫ ⁊ videre fieri ex cōmixtis in quocūqꝫ cōmisceantur. Qm̄ ḡ ex quibusdā quidē fit aliquid: ex qbusdā vero nō fit: talia autem que sub alio sensu: cōmiscētur enīꝫ quoꝝ vltima ꝯria. Nō est aūt ex albo ⁊ acuto vnū fieri: nisi ꝓm accidēs: sed non sicut ex acuto ⁊ graui symphonia: ergo nec sētire cōtingit ipsa simul: equales. n. existentes ipsorum motus exterminabunt inuicē: quoniā vnꝰ nō fit ex illis: si vero inequales: melior faciet sensum.

ℭ Obycit ad partē falsam. s. ad ostendendum ꝙ duo sensus nō possunt siṁ sentire. ⁊ p̊ ponit rōnes ad h̄ ostendēdū. secundo excludit quādā falsaꝫ solutionē per quā h̄ sustinebaꝰ ibi (Quod aūt dicit) circa p̊m. d. s. p̊. ponit tres ratiōes: quarū pⁱma accipiꝰ ex imitationibꝰ sensibiliū. secūda ex pte ipsiꝰ sensus ibi (adhuc si magis) 3° ex ꝯrietate sēsibiliū ibi (Amp. ꝯrarioꝝ) circa primā rōeꝫ ꝓmittit duas suppositiones. qrū prima est: ꝙ maior motus repellit minorē: ⁊ ex hoc dicit. ꝓuenire multotiens ꝙ es que iacent sub oculis hoīes nō sentiūt. ꝓpter aliū fortiorē motū: vel interiorē siue rōnis: sicut cū hoīes aliqn̄ vehemēter intēdūt ad aliquid: siue appetitiue virtutis sicut cū hoīes vehemēter timēt: vl' etiā exteriorē alicuius sensibilis. sicut cū hoīes audiūt magnū sonūꝫ. h̄ igiꝰ ꝓpter euidentiā dicit eē supponēdū. scd̄a suppositio ē ꝙ vnūquodqꝫ magis sentiꝰ si sit simplex ꝙ̄ si sit alteri pmixtū: sicut vinū puꝝ fortiꝰ sentiꝰ ꝙ̄ si sit tpatū aq̄: ⁊ idē ē d̄ melle ꝙ̄tū ad gustū. ⁊ de colore ꝙ̄tū ad visuꝫ: ⁊ ꝙ̄tū ad auditū de vna voce q̄ magis sentiꝰ si sola sit: ꝙ̄ si audiaꝰ in ꝯsonātia ad aliā vocē puta i dyapason vel in ꝗcūqꝫ alia ꝯsonātia: ⁊ h̄ ideo: qꝛ ea q̄ ꝯmiscētur obscurāt se inuicē. Sꝫ h̄ scd̄a suppositio nō hēt locū nisi in his ex qbus vnū fieri pōt: h̄. n. sola pmisceꝰ. ex his āt duabꝰ suppositionibꝰ vlteriꝰ ꝓcedit cū subdit (Si itaqꝫ maior) ⁊ dicit: ꝙ si maior motꝰ repellat minorē: vt pⁱ suppositio dicit: neēe ē si ambo motꝰ sunt siml' ꝙ ēt maior motus minus sentiaꝰ ꝙ̄ si eēt solus; qꝛ aliqd eius aufferꝰ p minoris ꝯmixtionē: vt pꝫ ex secūda suppōne. s. ꝙ simplicia sunt magis sensibilia ꝙ̄ pmixta. signāter dicꝰ āt si sint siml': qꝛ maior motꝰ q̄nqꝫ est tā fortis: ꝙ nō pmittit aliuꝫ motū fieri: ⁊ tūc i nullo diminuiꝰ ex motu minori: qꝛ nō ē: sed si non tantū ꝓualeat: ꝙ oīno īpediat minorē motū fieri duobꝰ motibꝰ existētibꝰ neēe est: ꝙ minor motꝰ in aliq̄ obscuret maiorē. Si ḡ motꝰ fuerint oīno eq̄liter diuersi existētes neuter erit sensibilis: qꝛ totaliter alter obscurat alteruꝫ nisi forte ex istis duobꝰ motibꝰ pmixtione fiat vnus motꝰ: Sꝫ nō pt aliqs eoꝝ simplex sētiri. ⁊ sic oporteat ꝙ vel nullus sensus faciꝰ illoꝝ motuū equaliuꝫ: vel ꝙ sit qdam alter sensus ꝯpositꝰ ex vtrisqꝫ: inquātū. s. id qd̄ sentiꝰ ē ꝯpositū ex vtrisqꝫ: ⁊ h̄ manifeste appꝫ i oībus q̄ ꝯmisceꝰ. pmixtū n̄ ē aliqd eoꝝ q̄ ꝯmiscēꝰ: sed q̄ddā alteꝝ ꝯpositū ex his. sic ḡ ex pmissis pꝫ: ꝙ si duo motꝰ fuerint ieq̄les maior obscurat minorē. Si āt eq̄les vel nīl sentiꝰ: vel aliqd ꝯmixtū. ex his aūt vlteriꝰ ꝓcedit ꝓponēs: ꝙ q̄dā ex qbus pt aliqd vnū fieri: q̄dā vero sunt ex qbꝰ vnū fieri nō pt ⁊ huiusmodi sunt illa. q sentiunꝰ diuersis sensibꝰ. sic color ⁊ odor. illa. n. solū ꝯmisceri pnt in qbꝰ extrema sunt ꝯria: qꝛ ꝯmixtio fit p quādā alterationē: sed ea q̄ sentiūt diuersis sēsibꝰ n̄ sūt ꝯria adinuicē. vn̄ nō pnt ꝯmisceri. vn̄ nō fit aliqd vnū ex colore albo ⁊ sono acuto nisi forte p accidēs inq̄ntū ꝯuenuīt in eodē subiecto nō āt p se sic simphōia ꝯstituiꝰ ex voce graui ⁊ acuta: ⁊ ex his ꝯcludit ꝙ nullꝰ ꝯtigit sentire sensibilia diuersoꝝ sēsuū siml'. qa si eoꝝ motꝰ sint eq̄les oīno destruēt seinuicē: cuꝫ nō possit vnū fieri ex ipsis. Si vero sint ineq̄les maior motus ꝓualebit ⁊ ipse solus sentietur. Secundo ibi.

ℭ Adhuc si magis simul duo sentiet vtiqꝫ anima vno sensu: quoꝝ vnus sensus velut acutū ⁊ graue: magis. n. simul motꝰ vnꝰ ipse ipsius ꝙ̄ duorū puta visus: auditꝰ: vno autē simul duo nō est sentire si nō mixta fuerint. Mixtura. n. vnū vult esse: vnius autē simul vnꝰ sensus: vnus āt siml' ipse. Quare neēe mixta simul sentire: quia vno sensu ꝓm actū sentit: vnꝰ qdem. n. numero q ꝓꝫ actū vnus: specie aūt q ꝓm potentiaꝫ vnus: ⁊ si vnus ergo sensus q ꝓꝫ actū vnū illud dicet: ⁊ misceri ergo neēe ipsa. Quando ergo non fuerint mixta: duo erūt sensus qui ꝓm actū: sed ꝓm vnā potentiam ⁊ indiuisibile tempus vnā necesse eē operationē: vnꝰ. n. qui ad semel visus ⁊ motꝰ vnus: vna aūt potentia. Nō ḡ ꝯtingit duo siml' sentire vno sensu: at vero si ea que sub eodeꝫ sensu simul impossibile si sunt duo: palaꝫ ꝙ adhuc minꝰ: q̄ ꝓm duos sensus ꝯtingit simul sentire velut albū ⁊ dulce. Videꝰ enīꝫ ꝙ idē vnū numero anima nullo alio dicere nisi in eo ꝙ simul. Dō aūt specie vnū iudicāte sensu ⁊ modo: dico aūt hoc qꝛ forte albū ⁊ nigrū alterū ꝙ ꝓpriū ideꝫ iudicabit ⁊ dulce ⁊ amaꝝ: idem qdeꝫ ipse: ab illo āt alius: sed aliter vtrūqꝫ ꝯrioꝝ. Eodem āt modo sibiipsis coelemētaria puta sicut gustus dulce. ita visus albū: ⁊ sicut iste nigrū: ita ille amaꝝ.

¶ Ponit secūdaȝ rationē que sumitur ex vnitate ⁊ plura/litate sensuū ⁊ arguit per locū a maiori negatiue. Magis enī vr̄ ꝙ anima possit duo aliqua sentire simul pertinētia ad vnū sensuȝ:sicut acutū ⁊ graue in sonis:ꝙ̄ diuersa sensi/bilia ad diuersos sensus pertinētia per duos sensus. ⁊ huiꝰ rōnē assignat:q: quāto motꝰ sunt magis diuersi minꝰ videt̄ tur eidē potētie simul attribui. duo aūt motꝰ qbꝰ aīa simul sentit diuersa sensibilia diuersoꝝ sensuū ⁊ diuersoꝝ gene/rū sunt magis diuersi ꝙ̄ duo motꝰ:qbꝰ per vnū sensuȝ sen/tit diuersa sensibilia eiusdē generis:vnde magis videt̄:ꝙ possit esse silr̄ in vna aīa motꝰ vnius sensus respectu diuer/soꝝ sensibiliū eiusdē generis ꝙ̄ motꝰ duoꝝ sensuū:puta vi/sus:⁊ auditꝰ:posita hac ꝯparatiōe:remouet id qꝺ magis vi/detur:⁊ dicit ꝙ nō cōtingit silr̄ sentire duo sensibilia ꝑ vnū sensuȝ:nisi fuerit ꝯmixta. ⁊ tūc qn̄ mixta sunt nō sūt duo: q: mixtū naturalr̄ est aliqd vnū:ꝙ aūt sensus vnꝰ nō pos/sit cognoscere multa nisi inquātū fuerit vnū per mixturā ꝓbat per hoc ꝙ vnꝰ sensus in actu nō pōt esse silr̄ nisi vnꝰ: sicut nec aliqua vna opatio:aut vnꝰ motꝰ terminat̄ nisi ad aliqd vnū:sensus aūt nō pōt esse simul in actu nisi vnꝰ:sic nec aliqua potētia simul recipit diuersas formas:vnde ne/cesse est ꝙ si aliqs sensus:puta visus:vel auditꝰ debeat sen/tire plura:sentiat ea:inqn̄tū sunt facta vnū permixtione:et hoc ideo:q: potētia sensitiua sentit illa duo fm̄ vnū sensū in actu.i.fm̄ vnā operationē sensitiuam:ex hoc aūt sensus fm̄ actū.i.operatio sensitiua hȝ vnitatem fm̄ numerū: qꝺ est vniꝰ sensibilis:spēs aūt est vnꝰ sensus fm̄ actū siue vna operatio sensitiua ex eo qꝺ est fm̄ potētiaȝ vnā: sic oēs vi/siones quoꝝcūqȝ visibiliū sunt eiusdē spēi ꝑpter vnitatē potētie:sed visio huiꝰ rei differt numero a visione alterius rei:necesse est ergo si est vnꝰ sensus fm̄ actū:ꝙ vnū dicat.i. iudicet:ergo opȝ ꝙ si sunt multa ꝙ cōmisceant̄ in vnuȝ:si nō fuerūt mixta:necesse est:ꝙ sint duo sensus fm̄ actuȝ.i. due operatiōes sensitiue:sed necesse est:ꝙ vniꝰ potentie in eodē indiuisibili tēpore sit vna operatio:q: vniꝰ rei nō pōt esse simul nisi vnus actꝰ ⁊ vnus motꝰ:vnde cū opatio sen/sitiua nihil aliud sit ꝙ̄ visus qdā:que aīa vtit̄ potētia sensi/tiua:erit motus qdā ipsiꝰ potētie inquātū sensus mouet̄ a sensibili. Cū ergo vnꝰ sensus sit vna potētia non ꝯtingit ꝙ sic multa sentiāt vno sensu. Si ergo ea que sunt vnius sen/sus nō possunt simul sentiri:si sunt duo. manifestū videtur adhuc ꝙ minꝰ ꝯtingit simul sentire. que sunt fm̄ diuersos sensus:sicut albū ⁊ dulce:hāc autē illationē ꝯsequēter ma/nifestat dicēs:ꝙ aīa nullo modo alio videt̄ diiudicare ali/quid eē vnū numero:nisi inqn̄tū simul ab ea ꝑcipitur.ipsa enīȝ opatio sensitiua est vna numero inqn̄tuȝ est simul: vt dictū est:sed aīa dicit aliqd eē vnū spē nō ex eo:qꝺ silr̄ sen/tit:sed q: est idē sensus q iudicat vtrūqȝ:⁊ q: est idem mo/dus.quo vterqȝ sentit:⁊ ad exponēdū h̄ qꝺ dixerat subdit ꝙ idē ꝓpriū.i.idē sensus ꝓprius iudicat de duobꝰ diuersis: scȝ de albo:⁊ de nigro:⁊ silr̄ dulce ⁊ amaꝝ diiudicat qdaȝ sensus:q est idē numero:q: eodem sensu.s.gustu vtrūqȝ co/gnoscit. Sȝ iste sensus:q idē exn̄s cognoscit dulce ⁊ amaꝝ alius est ab illo qui cognoscit albū ⁊ nigrū:sed tn̄ vnus et idē sensus alr̄ cognoscit vtrūqȝ cōtrarioꝝ:vnū enīȝ cogno/scit sicut habitū ⁊ aliqd perfectū:⁊ aliud sicut ꝓuationē ⁊ aliqd imperfectū:oīa enīȝ cōtraria hoc mō se habēt: tamē idē est modus quo vterqȝ sensus cognoscit coelemtaria.i. ꝓncipia ꝓportionaliter sibi respōdētia. Eo enīȝ modo quo gustꝰ sentit dulce visus albū:⁊ sicut visus nigruȝ: ⁊ gustus amarū:patȝ ergo ꝙ aīa iudicat aliqua esse diuersa spē vel diuerso sensu:sicut albū ⁊ dulce. vel eodeȝ sensu:sed diuer/so modo:sicut album ⁊ nigruȝ:vnū autem numero ex hoc ꝙ simul sentit. Si ergo impossibile est illud qꝺ est vnū spē esse vnuȝ numero videtur impossibile esse ꝙ anima simul sentiat. vel ea que cognoscūtur diuersis sensibꝰ:vel ea que cognoscit vno sensu:sed alio ⁊ alio modo:que minus diuer/sa esse videntur.

Amplius si contrarioruȝ motus con/trarij: simul autem contraria in eodē ⁊ atomo non contingit esse:sub sensu autēȝ vno contraria sunt: velut dulce ⁊ amarum:non vtiqȝ continget sentire simul. Similiter autem palam ꝙ neqȝ que contra/ria:hec quidem enim albi sunt:hec vero nigri: ⁊ in alijs similiter velut sapor:hi quidem dul/cis:hi vero amari:nec que cōmixta simul. pro/portiones enim sunt oppositorum: velut dya/pason ⁊ dyapente:nisi sicut vnum sentiantur: sic autem vna proportio extremitatum fit: ali/ter autem non. Erunt enim simul hec quidem multi ad paucum vel imparis ad parem: hec autem pauci ad multum vel paris ad impareȝ. Si ergo plus adhuc distant abinuicem ⁊ diffe/runt:coelementariter quidem dicta:in alio au/tem genere ꝙ̄ que in eodem genere: dico autē puta dulce ⁊ album voce coelementaria:gene/re autēȝ alia:dulce vero a nigro multo amplꝰ specie differt ꝙ̄ album:adhuc vtiqȝ minus cō/tinget ipsa simul sentire ꝙ̄ que genere: quare si nō hec:nec illa. ¶ Lec. XVIII.

¶ Positis duabus rationibꝰ ostēdēdū ꝙ nō cōtingit sensus duos simul sentire:h̄ ad ideȝ ponit tertiaȝ rationē:que su/mitur ex ꝯtrarietate sensibiliū:⁊ dicit ꝙ immutationes que sunt a ꝯtrarijs sunt cōtrarie:sicut calefactio ⁊ ifrigidatio. cōtraria aūt nō possunt simul eē in eodē atomo.i.indiuisi/bili.in eodē enīȝ diuisibili possunt simul esse cōtraria fm̄ diuersas partes:manifestum autē est:ꝙ ea que cadūt sub sensu sunt cōtraria:sicut dulce ⁊ amarum:ergo nō possunt simul sentiri:⁊ similis ratio est in his que nō sunt cōtraria scȝ in medijs:quoꝝ quedā magis appropinquāt ad vnuȝ extremū:quedā magis ad aliud:sicut supradictū est de co/loribus:⁊ saporibꝰ:q: coloꝝ medioꝝ quidā pertinent ad albuȝ:⁊ quidaȝ ad nigrū:⁊ silr̄ saporū medioꝝ quidam pertinent ad dulce:quidā ad amarum:⁊ eadeȝ ratio est de cōmixtis omnibꝰ:q: diuerse cōmixtiones habēt quādam ꝯtrarietatem:quia diuerse commixtiones fiunt fm̄ diuer/sas oppositiones que habēt quādaȝ oppositionē adinuicē vt patȝ in cōsonātijs:quarū vna dicitur dyapason que cō/sistit in dupla ꝓportione:que est duoꝝ ad vnum. alia aūt dicitur dyapente:que cōsistit in ꝓportione sexquialtera:q̄ est triuȝ ad duo:ista autē inquantū sunt cōmixta diuersis ꝓportionibus nō possunt simul sentiri ꝓpter oppositiōeȝ ꝓportionū:nisi forte duo sentiātur: vt vnuȝ:q: sic fiet vna ꝓportio ex diuersis extremitatibꝰ:ostēdit cōsequenter di/uersas ꝓportiones eē oppositas fm̄ duplicem oppositio/nem:que in numeris inuenitur:quarū vna est fm̄ multuȝ ⁊ paucum:⁊ fm̄ hoc opponūtur ꝓportio dupli: ⁊ ꝓportio dimidij. nam proportio dupli est multi ad paucuȝ. propor/tio vero dimidij est pauci ad multum. Alia vero est oppo/sitio fm̄ par ⁊ impar ⁊ fm̄ hoc opponuntur. proportio du/pla ⁊ sexquialtera. Nam proportio dupla est duorum ad vnum:quasi paris ad impar: vnum enim est forma impa/ris numeri:sexquialtera autem proportio est triuȝ ad duo

ꝓportiones

qđ est imparis ad pares. sic ergo patet ꝙ nõ possunt simul sentiri. que cadunt sub eodem sensu: plus autẽ distant ad inuicem que coelemẽtariter sibi correspondent in diuerso genere existendi. puta dulce ⁊ album: ꝙ̃ ea que sunt vnius generis: qꝫ ea que sunt vnius generis nõ distinguũtur spe/cie nisi ꝑpter moduꝫ sentiendi: sicut album ⁊ nigrum. Ea vero que sunt diuersorũ generum possunt differre specie nõ solum ex parte sensus: sed etiã ex parte modi. sicut dul/ce a nigro plus differt ꝙ̃ album: vnde minus possunt simul sentiri: qđ est quasi esse vnuꝫ numero: vt supra habitũ est. Si igitur ea que sunt vnius generis propter contrarietatẽ nõ possunt simul sentiri multo minus: ea que sunt diuerso/rũ generũ possunt simul sentiri. ¶ Deinde cũ dicit.

¶ Quod autem dicunt quidam eorũ qui circa sim/phonias: ꝙ non simul quidem pertingunt so/ni: videntur autem ⁊ latent cum tempus insen/sibile fuerit: vtrum recte dicitur vel non: forte enim vtiqꝫ dicet aliquis ⁊ nunc ex hoc puta/bit simul videre ⁊ audire: quia ĩtermedia tem/pora latent his.

¶ Excludit quãdam falsam solutionẽ huius questionis: et primo narrat eam. secũdo improbat ibi. (Hoc non est ve/rum.) Dicit ergo primo. ꝙ quidã de symphonijs: id est de consonãtijs musicis tractãtes dixerũt ꝙ soni consonãtes nõ simul perueniunt ad audituꝫ: sed vidẽtur simul perue/nire: eo ꝙ tempus mediuꝫ est insensibile propter paruita/tem: de quo potest esse dubiũ vtrum recte dicatur: vel nõ. si enim hoc recte dicatur poterit aliquis similiter in propo/sito dicere cõsentiens premissis rationibus: ꝙ nõ est possi/bile simul videre ⁊ audire: sed tamen sensibiliter videtur: ita contingere: quia latent nos tempora media visionis et auditionis. ¶ Secundo ibi.

¶ Aut hoc non verum: neqꝫ contingit tempus esse insensibile nullum neqꝫ latere: sed omnia quecũqꝫ contingit sentire.

¶ Improbat predictam solutionem: ⁊ circa hoc tria facit. primo interimit id quod predicta solutio supponit. secũdo narrat qđ dixerat ibi. (Omnia quideꝫ igitur.) Dicit ergo primo. ꝙ non est veruꝫ ꝙ predicta solutio supponit. scꝫ ꝙ ꝙ sit aliquod tempus insensibile vel latẽs sensum: nulluꝫ enim tempus est tale: sed omnia tempora contingit senti/re. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Si enim quoniam ipse seipsuꝫ sentit: vel aliã in continuo tempore nõ contingit tunc latere: quia est: est autem aliquid in continuo ⁊ tantũ quantum omnino insensibile est: manifestum ꝙ tunc latebit vtiqꝫ si est ipse: ipsuꝫ ⁊ qđ videt: ⁊ qđ sentit: ⁊ si sentit.

¶ Probat qđ dixerat duabus rationibus. Circa quarũ pri/maꝫ considerãduꝫ est: ꝙ tempus nõ sentitur quasi aliqua res permanẽs proposita sensui: sicut videtur color magni/tudo sed ꝑpter hoc sentitur tempus: quia sentitur aliquid qđ est in tempore: ⁊ ideo sequitur: ꝙ si aliquod tempus nõ sit sensibile: ꝙ id qđ est in tempore illo nõ sit sensibile. Di/cit ergo ꝙ si aliquãdo aliquis sentit seipsum esse in aliquo cõtinuo tempore nõ cõtingit latere illud tempus esse. ma/nifestum est autẽ ꝙ homo: vel aliquid aliud est in quodã continuo tempore: ⁊ quãtũcũqꝫ dicas paruuꝫ tempus esse insensibile manifestuꝫ est ꝙ latebit hominẽ si ipse sit in il/lo tempore: ⁊ latebit etiã si in illo tempore videt vel sentit: qđ est inconueniens omnino: ergo impossibile est aliquod

tẽpus esse insensibile. ¶ Secundã rõnem ponit ibi.

¶ Amplius nec vtique erit: nec tempus nec vl/la res que sentit in quo nõ sit: quia in huius ali/quo: vel quia istius aliquid videt si quidem est aliqua magnitudo ⁊ temporis ⁊ rei insensibi/lis omnino propter paruitatem. Si enim to/tam videt ⁊ sentit eodem continuo tempore: non eo ꝙ in huius aliquo auferatur. a. g. b. in qua nõ sentiebatur. Non ergo in huius aliquo vel istius aliquid: velut terram videt totam: quoniam hoc ipsius ⁊ in amne ambulat quo/niam in hac parte ipsius: at vero. in. g. b. nihil sentit: eo ergo ꝙ in huius aliquo: scilꝫ. a. b. sen/tit dicitur in totum sentire. a. b. ⁊ totam. Eadẽ autem ratio ⁊ in. a. g. semper enim in aliquo ⁊ in aliquid. totũ autem non est sentire. a. g. b.

¶ Circa quaꝫ primo considerandũ est: ꝙ sicut dicit philo/sophus in. 5. physic. tripliciter dicitur aliquod mouere aut moueri. vno modo per accidens: vt si dicamus musicum ambulare: alio modo ꝫm partẽ: vt si dicamus hominez sa/nari: quia oculus sanatur tertio modo primo ⁊ per se quã/do aliquid mouetur vel mouet nõ quia vna pars eius tan/tuꝫ mouetur aut mouet: sed quia totũ mouetur ꝫm quãli/bet suaꝫ partẽ: ⁊ similiter potest dici tripliciter aliquid sen/tiri: vno modo per accidens: sicut dulce videt̃: alio modo ꝫm parteꝫ: vt si dicamus hominẽ videri: quia soluꝫ caput eius videtur. tertio modo ꝑmo ⁊ per se. scꝫ quia aliqua ps eius videatur. Dicit ergo ꝙ si est aliqua magnitudo: vel tẽ/poris: vel etiaꝫ rei corporalis insensibilis ꝑpter paruitatẽ sequet̃: ꝙ nec tp̃s: nec illa res sit que sentit vt q̃ sensus sen/tit. s. in quo tp̃e. s. nõ sit: id est nõ sentiatur: q: in hu9 aliquo. quasi dicat. nulluꝫ temp9 erit possibile: ꝙ nõ dicatur senti/ri propter aliquã partem eius: ⁊ quantuꝫ ad rem corporeã subdit: vel quia illius aliquid videt. quasi dicat. nulla ma/gnitudo corporea erit que non sentiatur: quia aliqua pars eius sentitur: qđ est eam non esse sensibilem primo: ad ꝓ/bandum autẽ qđ dixerat subdit. ꝙ si aliquis videt: vel sen/tit quocũqꝫ sensu aliquo continuo tempore nõ ratione ali/cuius partis temporis: vel magnitudinis: ⁊ tamẽ ponatur aliqua magnitudo ⁊ tempus esse insensibilis ꝑpter parui/tatem. sic igitur quedam magnitudo vel temporis vel rei corporalis. s. a. g. b. ⁊ sit pars eius: que est. b. g. isensibilis ꝓ/pter paruitatem: nõ ergo de hac parte insensibili propter paruitatem poterit dici ꝙ sentiatur in huius aliquo: si sit tempus insensibile: vel ꝙ sentiatur aliquid istius: si sit in/sensibile corpus. eo modo quo dicitur de tota terra: ꝙ vi/detur ab aliquo: quia aliqua pars ei videtur: ⁊ de aliquo ꝙ ambulat in amne: quia ambulat in quadam parte amnẽ: quia ergo in. g. b. nil sentit relinquitur ꝙ dicatur sentire to/tum. a. b. siue sit tempus siue corpus: quia in residua par/te eius sentitur. s. a. g. ⁊ eadem ratio est de magnitudine. a. g. que ponebatur sentiri: quia aliqua pars eius erit insensi/bilis propter paruitatem. Et ita semper dicetur sentiri qđ/cũqꝫ sensibile: quia in aliquo eius sentitur si sit tempus: vl' quia aliquid eius sentitur si sit corpus. nihil autem totum erit sentire: sicut nec. a. g. b. hoc auteꝫ videtur inconueniẽs non ergo est aliquod tempus: vel aliquod corpus insensi/bile ꝑpter paruitatem. videtur auteꝫ hec ratio efficaciã nõ habere: sentitur enim aliquid per hoc: ꝙ habet virtutẽ im/mutandi sensum: probatur auteꝫ. 7. physi. ꝙ si aliquod to/tum mouet aliquod mobile in aliquo tempore non opꝫ: ꝙ

T. cõ. ꝑ.

T. c. 37.

pars eius moueat illud mobile in quocūqȝ tēpore: ⁊ tamē dicitur esse primū mouens: q: totū mouet: licȝ forte nulla pars eiꝰ moueat: similr̄ ergo videtur posse dici ꝙ aliquid sit primo sensibile. licȝ alique partes eius sint insensibiles ꝑpter paruitatē: est autē ad hoc dicendum: ꝙ differt loq̄ de parte in toto existēte: ⁊ de parte separata a toto: ps eiusȝ alicuius mouētis: primo si sit separata mouere nō poterit: sed si in toto existens nō cōcurret ad virtutē mouendi totius: sed oīo esset expers virtutis motiue: sequeretur ꝙ totum nō esset primo mouēs. Sed ratione partis ad quā ptinet virtus motiua. Similiter etiā nihil prohibet aliquam partē separatim acceptā latere sensum ꝑpter paruitatē: vt supra habitū est: que tamē put in toto existit cadit sub sensu inquātū sensus fertur super totū nō exclusa aliqua parte: ⁊ ideo ad hanc dubitationem aperiendam. ¶ Consequenter cum dicit.

¶ Omnia quidē igitur sensibilia sunt: sed non videntur quecūqȝ sunt: solum autem magnitudo videtur: ⁊ qđ quatuor cubitorum a longe: sed non videtur quantūcūqȝ: sed aliquando indiuisibile videtur non indiuisibile: dicta autem est causa in anterioribus de hoc. Ꝙ quidē igitur nullū est tēps insensibile: manifestū ex his.

¶ Ostendit quid sit verum circa predicta ⁊ dicit ꝙ omnia siue magna siue parua sunt sensibilia. Sed nō videtur q̄cūqȝ sunt: idest nō videtur omni modo s̄m ꝙ sunt: sicut patȝ de sole: cuius magnitudo est longe maior: tamē ꝑpter hoc ꝙ a longe est videtur quatuor cubitorū: vel etiam minus: similiter etiā licȝ omnia sint sensibilia sensu s̄m naturā: nō tamē videntur in actu quātūcūqȝ sint: sed aliqđ indiuisibile potest intelligi dupl̄r. vno modo s̄m ꝙ indiuisibile dicitur aliquod corpus naturale minimū: qđ non potest diuidi vlterius quin corrūpatur: ⁊ tunc resoluitur in corpꝰ ꝯtinēs: ⁊ tūc sensus erit: ꝙ corpꝰ idiuisibile ē q̄dē in seipso insensibile: s; tamen hꝰ indiuisibile sensus videre nō pōt: alio modo potest itelligi idiuisibile: qđ nō est actu diuisū sicut pars continui: ⁊ huiꝰ indiuisibile non videt sensus in actu: ⁊ quantū ad vtrāqȝ expositionē competit qđ subditur: ꝙ causa huiꝰ dicta est prius in determinatione prime questionis: videtur autē secūda expositio melior: quia per hoc soluitur obiectio predicta: q: s. pars quelibȝ continue magnitudinis sentitur quidem in toto prout est in potentia in ipso: licet nō sentiatur in actu quasi separata. vltimo autem concludit manifestum esse ex predictis ꝙ nullum tempus est insensibile.

De prius autem dicta obiectione considerandū: vtrum contingat simul plura sentire: aut nō cōtingat. Simul autem dico in vno indiuisibili tempore adinuicem. ¶ Lec. XIX.

¶ Postq̄ꝫ phꝰ exclusit secundā solutionē falsā hic inquirit verā: ⁊ circa h̄ tria facit. Primo inquirit veritatem predicte questionis. secūdo probat quoddā qđ in precedētibus supposuerat ibi. (Quoniā autē sensibile ēē). tertio epilogat que in hoc libro dicta sūt ibi. (De sensitiuis quidem igitur.) Dicit ergo primo. ꝙ ex quo cōclusū est: ꝙ quidam dixerunt plura sentiri simul nō quasi in indiuisibili temporis s̄m rei veritatē: sed quasi in tēpore imperceptibili ꝑpter paruitatē opꝫ cōsiderare de obiectione priꝰmo: s: vtrū s. cōtingat: vel nō cōtingat plura sentire simul: ita s. licet ꝙ intelligatur simul: hoc est indiuisibili temporis. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Primum quidem igitur vtrum sic contingit simul quidem altero autem anime sentire ⁊ nō indiuisibili: sic autem indiuisibili: vt omni existente continuo.

¶ Supposito ꝙ animal simul sentiat diuersa sensibilia: q: hoc manifeste experimur inq̄rit quomodo h̄ sit possibile: ⁊ circa h̄ tria facit. p̄mo ꝓponit quēdam modū falsum. secūdo iprobat ipsū ibi. (Uel quoniā primū.) tertio ꝓponit modū verū ibi. (Igitur s̄m ꝙ indiuisibile.) Dicit ergo primo. cōsiderādū est vtrū cōtingunt simul sentire diuersa sensibilia per aliquā partē anime quasi sensitiuū anime sit nō indiuisibile. i. nō ꝙ nō potest diuidi: sit tamē idiuisibile. i. nō diuisum in actu: ac si esset quoddā totū ꝯtinuū. Si autē itelligamus partē aīe sensitiuā esse: sicut qđdā cōtinuū soluētur premisse rōnes: q: nihil ꝓhibebit diuersa: ⁊ cōtraria esse in virtute vel potētia sensitiua aīe s̄m diuersas partes eius: sicut ī enim vnū corpꝰ ēē albū in vna parte. ⁊ nigrū in alia. ¶ Secundo ibi.

¶ Uel quoniam primum quidem ea que s̄cđm vnum sensum velut dico visum: si est alio sentiens alium ⁊ alium colorē: pluresqȝ vtiqȝ partes habebit specie easdem: etenim qđ sentit in eodem genere est.

¶ Improbat modū predictū: ⁊ circa hoc tria facit. p̄ ostendit ꝙ sequeret̄ ēt ꝙ vnꝰ sensus: puta visus diuidat̄ ī plures ptes. s̄cđo ondit h̄ ēē ipōle ibi. (Si aūt q:.) 3° ondit: q: nō est pōle q̄ꝫtū ad diuersos sensus. (Si aūt h̄) Dic̄ g̊ p̄. ꝙ cū ꝯtingit plura s̄ȝ eūdē sensū sentire: sicut cū visus discernit iter albū ⁊ nigrū. oportebit dicere s̄ȝ eādē rōnem ꝙ diuersos colores sentiat s̄ȝ diuersas sui ptes: ⁊ sequet̄ ꝙ idē sensus habebit plures ptes easdē spē: nō. n. potest dici ꝙ ptes sensus visus differāt spē: q: oē qđ sentit̄ ꝑ visum est eiusdē generis in potentijs sensitiuis nihil differt ens spē: nisi ꝑ diuersa gnā sensibiliū. ¶ Secundo ibi.

¶ Si autem quia ⁊ oculi duo dicat quis nihil prohibere: sic ⁊ in anima dicendū: quia forte ex his quidem vnū aliquid fit ⁊ vna operatio ipsorum. Ibi autem si quidem vnū qđ ex ambobus illud sentiens erit: si autem separatū: nō similiter se habebit.

¶ Improbat qđ dictū est duabꝰ rōnibꝰ: q̄ꝝ p̄ma ē. ꝙ si aliq̄s dicat ꝙ sicut sunt duo organa visus. s. duo oculi sic nihil ꝓhibꝫ in aīa sensitiua ēt ēē duos visus dōm est. Hoc ē falsū: q: ex duobꝰ oculis fit aliq̄d vnū: ⁊ vna ē opatio amboꝝ oculoꝝ: inq̄ꝫtū. s. visio vtriusqȝ oculi ꝯcurrit ꝑ quosdā neruos ad aliqđ itrīsecū in suū organū: qđ ē circa cerebrū vt supra dictū est. Si aūt sil̄r in aīa fiat vnū ex duobꝰ visibus ꝑ h̄ ꝙ vterqȝ visus ꝯcurrat ad vnū p̄nm̄ illi vni attribuet̄ opatio sentiēdi. si vō oīno sepatū se hn̄t duo visus in aīa qđ nō ꝯcurrāt in aliqđ vnū: tūc non sil̄r se habebit de visiōe in aīa: sicut de oculis in corpe: ita ⁊ silitudo nōꝰ fuit ꝯueniēs ad manifestādū ꝓpositū. Non g̊ rōnabil̄r audet̄ dici ꝙ sunt duo visus in aīa. ¶ Scđaꝫ rōnē ponit ibi.

¶ Amplius ⁊ sensus idem plures erunt: sicut si quis scientias indifferentes dicat. Neqȝ enim operatio erit sine virtute que secundū seipsaȝ nec absqȝ hac erit sensus.

¶ Et dicit ꝙ s̄ȝ p̄dictā pōnē h̄ .mō erūt plures sensus qui sūt idē spē. puta plures visus. aut plēs auditꝰ: sicut si aliq̄s dicat scīas nō differētes spē esse plēs in eodē hoīe: vt plēs

grāmaticas vel plures geometrias: esse qdē ples grāmaticas nūero: vel plures visus in diuersis hoib⁹ posse est: sz nō in vno ⁊ eodē hoie: sicut nec plures nūero albedines sunt in vno ⁊ eodē subiecto: subiūgit aūt ad ostēdēdū q̄ nō pōt esse ples sensus eiusdē spēi in eodē: qr v̄tus sensitiua ⁊ operatio scīūcē ꝯsequunt̄: ita q̄ neq3 virtus est sine ꝓpria: ⁊ ꝑ se opatiōe neq3 opatio sine ꝓpria v̄tute. opatio aūt sensitiua distinguit̄ s̄m sensibilia: ⁊ iō vbi sunt oīo eadē sensibilia nō sūt diuerse v̄tutes sensitiue causantes diuersas opationes: ⁊ sil̄r est de habitib⁹ sciaꝝ: quaꝝ act⁹ distinguit̄ s̄m obiecta. ℂ Tertio ibi.

ℂ Si autem hoc in vno ⁊ indiuisibili sentit manifestuʒ q̄ ⁊ alia: magis eniʒ contingebat hoc simul plura q̄3 genere altera. Si itaq3 alia quidem dulce: alia vero album sentit parte anima aut q̄ð ex istis vnum aliquid est vel nō vnum: sed necesse: vna eniʒ quedaʒ sensitiua est pars. Cuius ergo illa vnius: nulliū nāq3 ex istis vnū. Necesse ḡ vnū aliqd eē aīe quo oīa sentit: sicut dictū est pri⁹: aliud aūt genus ꝑ aliud.

ℂ Hic ostēdit esse īpoſe i sensibilib⁹ diuersoꝝ sensuū: vt. s. ꝑ eādē ptē aīe sentiant̄: ⁊ dicit q̄ si sensibilia diuersoꝝ generū sentiunt̄ ꝑ aliqd aīe vnū ⁊ idē īdiuisibile: manifestuʒ ē: q̄ multo magis alia q̄ sunt vni⁹ generis. ꝓbatū est. n. supra q̄ magis ꝯtingit ea q̄ sunt vni⁹ generis sil̄ sentire: q̄3 ea que sunt diuersoꝝ generꝝ: ⁊ h̄ maxie verꝝ est q̄tū ad idētitatē sentiētis: q̄ aūt eadem īdiuisibilis aīa sentiat sensibilia diuersoꝝ generꝝ ꝓbat: qr si aīa sentit ꝑ aliā sui partē dulce: ⁊ ꝑ aliā albū: aut ex istis duab⁹ ptib⁹ erit aliqd vnū vel non erit: sz necesse est dicere: q̄ sit aliqd vnuʒ ad q̄ð referantur oēs iste ptes. s. diuersi sensus: qr sensitiua est q̄dam vna ps aīe. nō aūt pōt dici: q̄ ps sensitiua aīe sit alicui⁹ vni⁹ generis sensibiliū: nisi forte diceret̄ q̄ ex oīb⁹ sensibilib⁹ ꝑticulariū sensuū. puta colore sono: ⁊ aliis h̄ð fieret vnū sensibile correspondēs isti vni parti sensitiue: que est cōis oībus ꝓpriis sensib⁹: hoc aūt est īpoſe. Necesse est ḡ q̄ sit aliqd vnū aīe quo aīal oīa sentit: sz aliud gen⁹ ꝑ aliud puta colorē ꝑ visuʒ ⁊ sonū ꝑ auditū: ⁊ sic de aliis: ꝯsiderādū ē hic: q̄ vbicūq3 sint diuerse potētie ordinate. īferior potētia cōparat̄ ad supiorē ꝑ modū īstrumēti. eo q̄ supior mouet īferiorē: actio aūt attribuit̄ ꝑncipali agēti ꝑ istrūm: sicut dicim⁹ q̄ artifex secat ꝑ serrā: ⁊ ꝑ hūc modū ph̄us dicit q̄ sensus cōis sentit per visum: ⁊ per audituʒ: ⁊ alios sensus ꝓprios: qui sunt diuerse partes: sicut alicuius cōtinui: vt superius dicebatur. ℂ Deinde cum dicit.

ℂ Igitur s̄m q̄ indiuisibile est s̄m actum vnuʒ est dulcis ⁊ albi: quando vero diuisibile factū fuerit s̄m actum alterum.

ℂ Ostēdit q̄uo eadē ps aīe īdiuisibilis possit sil̄ sentire diuersa: ⁊ assignat duos modos: quoꝝ p̄m̄ breuiter: ⁊ obscure ponit: qr in libro de aīa: aperti⁹ posit⁹ est: ad hui⁹ ḡ euidētiā ꝯsiderādū q̄ cū opationes sensuū ꝓprioꝝ referant̄ ad sensuʒ cōeʒ: sicut ad p̄m̄ cōe hoc mō se h̄3 sensus cōis ad sensus ꝓprios ⁊ opōnes: sicut vnū pūctuʒ ad diuersas lineas q̄ in ipm ꝯcurrūt. punctū aūt q̄ð est termin⁹ diuersaꝝ linearū: s̄3 q̄ in se ꝯsiderat̄ est vnū ⁊ īdiuisibile ⁊ isto modo sensus cōis s̄3 q̄ in se est vnū: est īdiuisibilis ⁊ est vnū sensitiuuʒ actu dulcis: ⁊ albi dulcis ꝑ gustū: ⁊ albi ꝑ visuʒ: si v̄o ꝯsideret̄ punctū seorsuʒ vt est termin⁹ hui⁹ linee: sic est quodāmodo diuisibile: qr vtimur vno pūcto vt duob⁹: ⁊ sil̄r sensus cōis q̄n accipit̄ vt diuisibile quoddā: puta cū seorsuʒ iudicat de albo: ⁊ iudicat seorsuʒ de dulci est alteꝝ s̄m actū: s̄m v̄o q̄ est vnū iudicat d̄rias sensibiliū: ⁊ ꝑ hoc soluunt̄ rōnes supradicte: qr quodāmodo est vnuʒ ⁊ quodāmodo nō est vnuʒ illud quod sentit diuersa sensibilia. ℂ Secundum modum ponit ibi.

ℂ Uel quemadmoduʒ in rebus ipsis contingit ita ⁊ in anima: idem enim ⁊ vnum numero album ⁊ dulce est: ⁊ alia multa: sed non separabiles passiones abinuicem: sed esse alteruʒ vnicuiq3: similiter ergo ponēdum ⁊ in anima idē ⁊ vnum esse numero sensitiuuʒ omniuʒ: scd'ʒ esse tamen alterum ⁊ alteruʒ horum quidē genere: horuʒ vero specie. Quare ⁊ sentiet vtiq3 simul eodē ⁊ vno: rōne autē3 nō eodem.

ℂ Et dicit q̄ sicut est in reb⁹ exteriorib⁹: ita pōt dici in aīa: videm⁹. n. q̄ corp⁹ vnū: ⁊ idē numero est album ⁊ dulce: ⁊ multa alia que accn̄tal̄r de eo ꝑdicant̄. Sz tñ hui⁹ passiones separant̄ abinuicē: sicut ꝯtingit q̄ aliq̄ð corpus retinet albedinē: ⁊ amittit dulcedinē: sz q̄ādiu nō sic separant̄ iste passiōes albū ⁊ dulce remanēt v̄l s̄t idē subo: sz differūt s̄3 eē: ⁊ sil̄r ꝑt poni de aīa: q̄ vnū ⁊ idē subo ē sensitiuū oīum sensibiliū tā coꝝ q̄ differūt gn̄e: sic albū: ⁊ dulce: q̄3 coꝝ q̄ differūt spē sicut albū ⁊ nigrū: ⁊ s̄3 h̄ d'ō3 erit q̄ aīa sentit diuersa sensibilia q̄dāmodo s̄m vnū ⁊ idē. s. subo q̄dāmō diuersa inq̄tuʒ rōne differunt. Pōt aūt ꝯ hoc obyci: qr in reb⁹ que sunt extra aīaʒ: licʒ idē possʒ eē dulce ⁊ albū non tñ pōt idē esse albū ⁊ nigrū: ⁊ ita videbit̄ q̄ aīa nō possit sil̄ sentire sensibilia vni⁹ generis cū sint ꝯria. hāc aūt obiectionē Arist. remouet in li. de aīa. cū dicit. ⁊ īpoſe est albuʒ ⁊ nigrū esse sil̄: quare neq3 spēs pati ipsoꝝ: ⁊ iruit solonem per hoc q̄ subdit si hui⁹ est sensus: ⁊ itelligētia vel itellect⁹. per q̄ð dat̄ itelligi q̄ nō oīo se h̄3 in sensu ⁊ itellectu: sicut in corporib⁹ nāl̄ib⁹. corpus eniʒ nāle recipit formas s̄3 esse nāle: ⁊ nāle s̄m q̄ h̄nt in se ꝯrietatē: ⁊ iō nō pōt ideʒ corp⁹ simul recipere albedinē ⁊ nigredinē: sed sensus. ⁊ itellect⁹ recipiūt formas reꝝ spūal̄r ⁊ imāl̄ter s̄m esse q̄ðdā itentionale ꝑut nō h̄nt ꝯrarietatē: vnde sensus ⁊ itellect⁹ simul̄ pōt recipere spēs sensibiliuʒ cōtrarioꝝ: cui⁹ sil̄e pōt videri in dyaphano: q̄ in vna ⁊ eadē sui pte imutat̄ ab albo ⁊ nigro: qr imutatio nō est mālis. s̄3 esse nāle: vt supradictū ē. Est ēt aliud ꝯsiderādū q̄ sensus ⁊ itellect⁹: nō solum recipiunt formas reꝝ: sz ēt h̄nt iudicare de ipsis: iudicium aūt q̄ faciūt de ꝯriis nō est ꝯriū: sz vnū ⁊ idē: qr ꝑ vnū ꝯrioꝝ sumit̄ iudiciū de altero: ⁊ q̄tum ad h̄ veꝝ est q̄ð supradictū est: q̄ magis sil̄ pn̄t sentiri sensibilia vnius generis: de quoꝝ vno iudicat̄ ꝑ alteꝝ q̄3 sensibilia diuersoꝝ sensuū. ℂ Est aūt ⁊ aliud circa h̄ dubiū: qr ꝑ p̄missa verba ph̄i. v̄r ꝯfirmari opīo stoycoꝝ. q posuerūt: q̄ nō diuersis potētiis sentit̄ color ⁊ odor: ⁊ alia sensibilia: sed nec sūt diuerse po^e sensuū. Sed ipsa aīa s̄3 seipsam cognoscit oīo sensibilia nō differēs nisi rōne. Sed d'ō3 est q̄ scd'a solutio supponit primaʒ: vñ itelligēdū est: q̄ aīa. i. sensus cōis vnus nūero existens: sola autē ratione differens cognoscit diuersa genera sensibiliū: que tñ referūtur ad ipsuʒ s̄m diuersas potētias sensuū ꝓprioꝝ. ℂ Deinde cum dicit.

ℂ Quoniam autem sensibile omne magnitudo est: ⁊ non est indiuisibile sensibile: manifestum est enim vnum quidem non videbitur infinita distantia: vnum autem videtur finita. Similiter autē ⁊ audibile ⁊ odorabile ⁊ quecūq3 nō ipsa tangentes sentiunt. Et itaq3 aliquod vltimuʒ distantie: vnde non videtur: ⁊ primū vn-

de videtur: hoc itaqz necesse est indiuisibile eẽ: ꝙ in vlteriori quidem non contingit sentire existens: in citeriori autem necesse sentire. Si itaqz aliquid erit indiuisibile sensibile componatur in vltimo vnde est: vltimo quidem nõ sensibile: primo autem sensibile: simul accidet visibile esse ⁊ inuisibile: hoc autez ĩpossibile.

Probat qđ supposuerat. s. ꝙ nihil sentiẽ nisi q̄tũ: ⁊ dicit. manifestũ est. n. ꝙ oẽ sensibile est magnitudo: ⁊ ꝙ nullum ĩdiuisibile est sensibile: ⁊ ad h̄ ꝓbãdũ ĩducit: ꝙ est q̄dam distãtia ex qua nõ põt aliqđ videri ⁊ hãc distãtiã dicit esse ĩfinitã: q2 si in ĩfinitũ illa distãtia ꝑtendaẽ nihil ĩde videẽ: est aũt aliqua distãtia: vnde aliqđ vr̃: ⁊ h̄ est finita distãtia a qua ĩcipit aliqđ videri: ⁊ simile est de alijs sensib⁹ q̄ sentiunt ab aliq̄ distãtia ꝑ mediũ extrĩsecum nõ tãgẽtes ipsa sensibilia: sicut auditus ⁊ odoratus: cũ igitur distantia: vñ nõ videtur aliquid: sit infinita per remotionem a visu: finita autem versus visum: sequitur ꝙ sit dare vltimuz aliqđ vnde nihil videatur: distãtia autem ex qua videtur aliqđ est ex vtraqz parte finita. est ergo dare aliquem terminuz vnde primo possit aliquid videri: omne autem qđ est medium duarum quãtitatum inuicem cõtinuatarũ est indiuisibile. ergo necesse est esse aliquid idiuisibile vltra quod nihil possit sentiri: ⁊ citra ꝙ necesse sit aliquod sentire. si ergo aliquid indiuisibile sit sensibile ⁊ ponatur in illo indiuisibili termino sequetur: ꝙ illud sit visibile simul ⁊ inuisibile: inuisibile quidem inquantum est in termino visibilis distantie: visibile autem inquantum est in termino visibilis: hoc autem est impossibile. Si enim aliquod indiuisibile in predicto termino ponatur partim videbitur: ⁊ partim non videbitur: ꝙ de diuisibili dici non potest: videtur ꝙ hec probatio non valeat: quia non est dare aliquem terminum: vnde omnia visibilia incipiant videri: quia maiora a maiori distantia videntur: minora vero a minori: dicẽcendum est ꝙ vnumquodqz sensibile ab aliqua determinata distantia videtur: si ergo illud idiuisibile qđ ponitur posse sentiri videatur ab aliqua determinata distantia: sicut ⁊ aliquod diuisibile concludet ratio Aristo. si vero nõ sit determinare aliquam distantiam ex qua simul incipit videri cum aliquo diuisibili: sequetur iterum ꝙ nullo modo possit videri: oportet enim accipere proportionem distantie ex qua videtur aliquod diuisibile sm̃ proportionẽ magnitudinuz que videntur: sed non est aliqua proportio indiuisibilis ad magnitudinem diuisibilem: sicut nec puncti ad lineam: ⁊ ita sequetur ꝙ ex nulla distãtia possit videri indiuisibile: quia cuiuslibet distantie est aliqua proportio ad aliam distantiam: sequetur ergo si videtur: ꝙ videtur coniunctum visui: qđ est contra rationez visus: ⁊ aliorũ sensuum: qui non tangentes sentiunt. Sic ergo indiuisibile non potest sentiri nisi forte f3 ꝙ est terminus continui: sicut ⁊ alia accidentia cõtinuorum sentiuntur. Deinde cum dicit.

De sensitiuis quidez igitur ⁊ sensibilib⁹ quomodo habent: ⁊ cõiter sm̃ vnũqđqz sensitiuũ dictũ est. Reliquorũ autez primo cõsiderãduz de memoria ⁊ reminiscẽtia ⁊ somno.

Epilogat que dicta sunt io hoc libro cõtinuãs se ad seq̄ntia ⁊ dicit ꝙ dictũ est de sensitiuis. i. de organo sentiẽdi. i. de sensibilib⁹ qũo se habeãt ad sensus. ⁊ cõiter: ⁊ sm̃ vnũqđqz organũ sensus partiz in hoc libro: partiz in libro de aĩa: inter reliq̄ vo ꝙ p̄mo cõsiderãdũ occurrit est memoria ⁊ reminiscẽtia ⁊ de somno: q2 sicut ꝑ sensum cognoscũtur presentia: ita per memoriam cognoscuntur preterita ⁊ in somno fit aliqua precognitio futurorum.

Explicit scriptũ Egregij doctoris sci Thome de aquino ordinis p̄dicatoꝝ sup libro Arist. de sensu ⁊ sensato.

Incipit liber de memoria ⁊ reminiscentia sm̃ expositionem beati Thome.

DE memoria autẽ ⁊ memorari dicendum quid est: ⁊ propter quaz causam fit: ⁊ cui anime partiũ hec accidat passio ⁊ reminisci. Nõ enĩ ijdez sunt memoratiui ⁊ reminiscitiui: sed vt frequenter memorabiliores quidez qui tardi. Reminiscibiliores aũt qui veloces ⁊ bene dicentes. Lec. I.

Sicut phs dicit in. 7. de hystorijs aĩaliũ. Nã ex inaĩatis ad aĩata ꝓcedit paulatĩ: ita ꝙ gen⁹ inaĩatoꝝ pri⁹ ĩueniẽ q̄ gen⁹ plãtaꝝ: qđ q̄dẽ ad alia corpora ꝯparatũ videẽ eẽ aĩatuz: ad gen⁹ aũt aĩaliũ inaĩatũ: ⁊ silr a plãtis ad aĩalia quodã ꝯtinuo ordine ꝓgrediẽ: q2 q̄dã aĩalia ĩmobilia: q̄. s. terre adherẽt paꝝ videnẽ a plãtis differre. ita ẽt ⁊ in ꝓgressu ab aĩalib⁹ ad hoiez q̄dã ĩueniunẽ: in q̄b⁹ aliqua similitudo ⁊ oĩs appareat: cũ. n. prudẽtia sit ꝓpria virt⁹ hoĩs: est. n. prudentia recta rõ agibiliũ: vt dr̃ in. 7. ethi. ĩueniunẽ q̄dã aĩalia quãdã prudẽtiã participare nõ ex eo ꝙ habeãt rõnẽ: s3 ex eo ꝙ ĩstinctu nãe mouenẽ ꝑ apprehẽsionẽ sensitiue partis ad q̄dã oꝑa faciẽda: ac si oꝑarenẽ ex rõne: pertinet aũt ad prudẽtiã: vt prudẽs dirigaẽ ꝑ eaz in his q̄ terminẽt sibi agẽda ex ꝯsideratiõe nõ solũ p̄sentiũ: sed ẽt preteritoꝝ: vñ Tullius in sua rhetorica ptes prudẽtie ponĩt nõ solũ ꝓuidentiã per quã futura disponunẽ: s3 ẽt itellectiuã ꝑ quã cõsideranẽ p̄sentia: ⁊ memoriã ꝑ quã apprehendunẽ p̄terita vñ ẽt in alijs aĩalib⁹: in q̄b⁹ ĩueniẽ prudẽtie siĩtudo participata necesse est eẽ nõ solũ sensum p̄sentiũ: sed ẽt memoriã p̄teritoꝝ: ⁊ iõ phs in p̄n⁹ meta. dicit ꝙ q̄busdaz aĩalib⁹ memoria fit: ⁊ pp h̄ prudẽtia sunt. S3 sicut prudẽtiã ipsectaz hñt respectu hoĩs: ita ẽt ⁊ memoriã. Nam alia aĩalia memoranẽ tñ: hoĩes aũt ⁊ memoranẽ ⁊ reminiscunẽ: ⁊ iõ gradatiz Arist. post librũ in quo ꝺtermiaẽ de sensu q̄ cõis est oĩb⁹ aĩalib⁹ determinat de memoria ⁊ reminiscẽtia: q̄ꝝ alteꝝ inuenĩẽ in solis hoĩb⁹: alteꝝ vo in his: ⁊ in aĩalib⁹ ꝑfectis. Diuidiẽ aũt liber iste in ptes duas. p̄mo. n. põit ꝓhemiuz in quo manifestat suũ ꝓpositum. scđo accedit ad tractãdũ ea de q̄b⁹ intẽdit ibi. (Primũ q̄dẽ igiẽ.) Circa p̄mũ dicit de duob⁹ esse dõm. p̄mo q̄dẽ de memoria ⁊ memorari qđ est act⁹ ei⁹: circa qđ tria se ꝓmittit dictuꝝ. p̄mũ q̄d sit memoria ⁊ q̄d memorari: ⁊ q̄ sit cã eius: ⁊ ad quã ptẽ aĩe ꝑtineat passio memorãdi. Oẽs. n. operatiões sensitiue partis passiones q̄dã sunt f3 ꝙ sentire pati quoddã est. Scđo ꝓmittit se dictuꝝ de reminisci: ⁊ ne videreẽ idẽ esse reminisci ⁊ memorari subiungit quoddã signũ differẽtie ipsoꝝ ex parte hoĩuz: in q̄bus ĩuenitur vtrũqz. Nõ. n. ijdez hoĩes inueniunẽ: ita bene memoratiui ⁊ bene reminiscitiui: s3 sicut frequẽter accidit sunt bene memorãtes qui sunt tardi ad ĩueniẽduz ⁊ discẽdum. Illi autem melius reminiscunẽ qui sunt velocis igenij ad ĩueniẽduz ex se ⁊ bene discẽduz ab alijs: cuius ratio est: q2 diuerse habitudines hoium ad opera aĩe ꝓueniũt ex diuersa corporis dispositiõe: videm⁹ autẽ in corporalib⁹: ꝙ illa que difficiliter ⁊ tarde recipiũt impressionẽ bene retinẽt eaz: sicut lapis: que vero de facili recipiũt nõ retinent bene sicut aqua: ⁊ quia memorari nil aliud est q̄3 bene cõseruare semel accepta: inde est: ꝙ illi q̄ sunt tardi ad recipiẽdum retinent bene recepta: qđ est hñ

memorari. Qui autem de facili recipiunt: plerū3 de facili omittunt. Sed reminisci est quedam reinuentio prius acceptorū3 nō cōseruatorū3: ⁊ ideo illi qui sunt velocis ingenij ad inueniendum ⁊ recipiendum disciplinam: etiā sunt bene reminiscitiui. ¶ Secundo ibi.

¶ Primū3 quidem igitur accipiēdum est qualia sunt memorabilia: multotiēs eni decipit h.

¶ Exequitur ꝓpositū3: ⁊ primo determinat de memorari secūdo de reminisci. ibi. (De reminisci aūt reliquū3 est dicere.) Circa p̄mū tria facit. p̄mo ostendit qd sit memorari scdo cui9 ptis aie sic. ibi. (Qm aūt de fantasia.) tertio pp quā cām fiat ibi. (Dubitabit autē3 vtiq3 aliqs:) ⁊ q2 operationes ⁊ habit9: ⁊ potentie specificanť ex obiectis: iō circa p̄m duo facit. p̄mo inqrit qd sit obm memorie. scdo ꝯcludit qd sit memoria ibi. (Est qdē igiť memoria.) Circa p̄mu3 duo facit. p̄mo dicit. de quo est itentio. scdo manifestat ꝓpositū3 ibi. (Neq3.n. futura.) dicit ergo p̄mo. ꝙ ad determinādū de memoria. p̄mo o3 accipere qualia sunt memorabilia: q2 obiecta sunt priora actib9: ⁊ act9 potentijs: vt dictū est in scdo de aīa. Necessariū aūt est h determinare: q2 multotiēs accidit. deceptio circa hoc: q2 aliq putāt quorūdā esse memoriā. quoꝝ nō est. ¶ Secundo ibi.

¶ Neq3 enim futura contingit memorari: sed est opinabile ⁊ sperabile: erit autē vtiq3 ⁊ sciētia quedam speratiua: quemadmodu3 quida3 diuinatiuam dicunt.

¶ Manifestat ꝓpositū. ⁊ primo dicit. ꝙ memoria nō est futuroꝝ. secūdo ꝙ nō est presentiū ibi. (Neq3 p̄ntis.) tertio ꝙ est p̄teritoꝝ ibi. (Memoria aūt facti est.) Dicit ergo ꝙ futura nō ꝯtingit memorari: sed eoꝝ est opinio ex pte virtutis cognoscitiue dū aliqs opinať aliquid esse futurum: ⁊ sperat ex parte virtutis appetitiue: dū. s. spes in aliquid futurū quādoq3 tendit: dicit aūt ꝙ ē quedā sciētia pōt eē futuroꝝ: que potest esse speratiua sciētia. quidā autē3 nominant ea3 diuatiuā: q2 per ea3 aliqui possunt cognoscere qd in futurū cōtingere de quo est spes: sed cū spes sit futuroꝝ que ab hoīe acquiri possunt. huiꝰ autem sunt futura ꝯtingentia: de quib9 nō potest esse sciētia: videtur ꝙ nulla sciētia possit esse speratiua futuroꝝ. dō3 autē est ꝙ de futuris cōtingētibus s̄m se ꝯsideratis nō pōt esse sciētia: sed cū in causis suis ꝯsideranť: pōt de eis scia esse ꝓut aliquę scientię cognoscūt eē iclusiones quasdā ad tales effectus: sic. n. ⁊ sciētia nālis est de generabilib9 ⁊ corruptibilib9: ⁊ hoc ē modo astrologi possunt per suā sciam ꝓnūciare quosdam futuros euētus sperādo: puta vbertatē vel sterilitatem pp dispōnē corpoꝝ celestiū ad tales effect9. ¶ Secūdo ibi.

¶ Neq3 presentis est: sed sensus: hoc eni3 neq3 futuꝝ neq3 factū cognoscimus: sed tantū p̄ns.

¶ Ostendit ꝙ memoria nō est p̄ntis: sed hoc dicit pertinere ad sensu3 per quē neq3 futurū: neq3 factum. i. p̄teritū cognoscim9: sed tm̄ modo p̄ns. ¶ Tertio ibi.

¶ Memoria autem facti est. presens autem cū adest: vt hoc album cum aliquis videt: nullus vtiq3 dicet memorari: neq3 qđ consideratur: cum sit considerans ⁊ intelligens: sed hoc quidem sentire dicunt: illud autem scire solum: cū vero sine actibus scientiam ⁊ sensum habeat: sic memoratur easq3 triāguli ꝙ duobus rectis equales: hoc quidem: quia didicit: aut speculatus fuit: illud vero quoniam audiuit aut vidit: aut aliquid tale. Semper enim cu3 s̄m memorari agat sic in anima dicit: ꝙ hoc prius audiuit aut sensit aut intellexit.

¶ Ostendit ꝙ memoria est p̄teritoꝝ: ⁊ hoc ꝓbat ex vsu loquēdi. Cū. n. aliqd p̄sentialiter adest: puta cum aliqs p̄sentialiter videt albū nullus diceret se memorari albū: sicut nullus dicit se memorari illud qđ per itellectū actu ꝯsideratur cū actu ꝯsiderat ⁊ itelligat: sed cum cōiter hoīes vident albū nomināt solū modo scire. Cu3 aliquis autē3 h3 sciam habitualē ⁊ potētiā sensitiua3 sine actib9 vel operationi h9 eorū: tūc dicitur memorari preteritoꝝ actuū: puta cu3 cōsiderat itellectū istius triāgulu3 habere tres angulos duob9 rectis equales: ⁊ forte sensibiliter descriptione3 figure videt: ⁊ ex q̄dā pte operationis itellectualis memoratur aliquis q2 didicit ab alio: vł q2 speculat9 est per seip3. ex parte vero sensibilis apprehēsionis memorať: q2 audiuit vel vidit: vel aliquo sensu ꝑcepit: sic eni3 cū aīa memoratur ꝓnunciat se vel pri9 audiuisse aliqd vel sensisse vel itellexisse ex quo p3 ꝙ nō est intentio p̄hi dicere ꝙ memoria nō possit esse ipsaꝝ rerū que in presenti sunt: sed solum eoꝝ que in p̄terito fuerūt: pōt. n. aliquis memorari non solu3 hoīu3 q mortui sunt: sed etiā qui nūc viuunt: sicut ⁊ sui ipsi9 aliquis dē reminisci s3 illud virgilij. Nec talia passus vlixes Oblitusue sui est itac9 discrimine tāto: per qđ itelligi voluit ꝙ meminit sui: sed itentio p̄hi est dicere ꝙ memoria est p̄teritoꝝ quātū ad nostrā apprehēsionē. i. ꝙ pri9 sensimus vel itelleximus aliqua idifferēter: siue ille res s3 se ꝯsiderate sunt in presenti siue nō. ¶ Deinde cū dicit.

¶ Est quide3 igitur memoria neq3 sensus neq3 opinio. Sed horum alicuius habitus aut passio: cum factu3 fuerit tempus: ipsi9 autem nūc in ipso nunc non est memoria: sicut dictu3 est: est enim presentis quidem sensus: futuri vero spes: facti aute3 memoria est: vnde post tempus memoria omnis. Quare quecūq3 temp9 sentiunt ⁊ quo hec sola animalia memorantur ⁊ isto quo sentiunt.

¶ Cōcludit ex premissis qd sit memoria: q2 neq3 est sensus: q2 solū est p̄ntiū: neq3 est opinio. que pōt ē esse futuroꝝ: s3 op3 ꝙ ad aliqd hoꝝ ꝑtineat vel per modū habit9: puta si sit aliqua vis permanēs: vel ꝑ modū passiōis: puta si sit aliqua ipressio trāsiens: sic aūt memoria ꝑtinet ad sensu3 vel opinionē cū iteruenit aliqđ tēpus medium iter priorē apprehēsionē sensus: vel itellectualis opinionis ⁊ memoria3 subsequētē: vt sic memoria possit eē p̄terite apphensionis: q2 eius qđ nūc apprehēdiť in ipso: nūc nō est memoria: vt dictū est: sed sensus quidē est presentis: spes vō futuri. memoria vō p̄terita. Et ideo o3 ꝙ oīs memoria sit cū aliquo tēpore itermedio iter ipsa3 ⁊ priorē apprehēsione3 ⁊ ex h concludit ꝙ sola aīalia que possunt sentire tempus memorantur ⁊ illa parte anime memorātur: que ⁊ temp9 sentiūt ⁊ de hoc in sequentibus inquiret.

¶ Quoniam autem de fantasia prius in his que sunt de anima dictu3 est: ⁊ itelligere nō ē sine fantasmate. L. II.

¶ Postq3 p̄hs ostendit quid est memoria: hic ostēdit ad quā partē aie ꝑtineat: ⁊ circa hoc duo facit. p̄mo premittit quoddā qđ est necessariū ad ꝓpositi manifestationē. scdo manifestat ꝓpositū ibi. (Magnitudinē autē ⁊ motū.) Circa p̄mū. p̄mo premittit qđ itendit. scdo manifestat qđ dixerat per exēplū ibi. (Accidit. n. eadem passio.)

tertio oſtẽdit qd circa hoc ſit alibi manifeſtãdũ ibi. (Propter quã igit̃ cãm.) ꝓponit ꝗ pmo ꝙ in libro de aĩa dictũ eſt: de fantaſia qd ſit: qꝛ. ſ. eſt fact⁹ mot⁹ a ſenſu ſm actũ in eodẽ aũt libro dictuꝫ eſt: ꝙ nõ cõtingit hominez ſine fantaſmate intelligere. ¶ Secũdo ibi.

z.t.c.61. 3.t.c.20 30.t.39.

¶ Accidit enim eadeꝫ paſſio intellectui: que ꝗdem ⁊ in deſcribendo: ibi enim nulla vtentes quantitate trigoni determinata: tamen finituꝫ ſecundũ quantitateꝫ deſcribimus: ⁊ intelligẽs ſimiliter: ⁊ ſi non intelligat quantum ponitur ante oculos quantum: intelligit autem non ſm ꝙ quantuꝫ eſt ſolum: ſi autem natura ſit quantoruꝫ infinitoruꝫ: anteponitur tamen quantuꝫ determinatũ: intelligit aũt ſꝫ ꝙ quãtũ ſoluꝫ.

¶ Manifeſtat hoc qđ vltimo dixerat: poſſet eniꝫ alicui videri icõueniẽs ſi nõ poſſit homo ſine fantaſmate ĩtelligere cũ fantaſma ſit ſiĩitudo rei corporalis: ĩtelligere aũt ſit vliũ: que a particularib⁹ abſtrahunt̃: ⁊ ideo ad hui⁹ manifeſtationẽ ĩducit qddã exemplũ dicẽs: ꝙ ita accidit circa ĩtellectuꝫ ꝗtũ ad hoc ꝙ ĩdiget fantaſmate: ſicut accidit in deſcriptionib⁹ figuraꝝ geometrie: in qbus deſcribit̃ qdaꝫ triãgulus qui ſit alicu⁹ determinate quãtitatis cũ geome. in ſua demõſtratiõe nõ vtatur aliqua determiata quãtitate triãguli: ſilr ⁊ hoĩ volẽti ĩtelligere rẽ aliquã ꝓponit̃ ante oculos fantaſma alicu⁹ determĩate quãtitatis: vtpote ſingularis: puta volẽti ĩtelligere homĩeꝫ occurrit imaginatio alicu⁹ hoĩs bicubiti: ſꝫ ĩtellect⁹ ĩtelligit hoĩem inꝗtũ eſt hõ: nõ aũt inꝗtũ hꝫ quãtitatẽ hãc: ſed qꝛ ĩtellect⁹ ĩtelligit nãꝫ quãtitatis: nõ ſubiũgit ꝙ ſi ea que debent ĩtelligi ſunt ſꝫ ſuã nãm quãta puta linea ſupficies ⁊ numerus: non tñ finita. i. determĩata determĩatiõe ſingularitatis: nihilominus tñ ponit ante oculos fantaſma quãti determĩati. ſicut volẽti ĩtelligere lineã occurrit fantaſma linee bipedalis: ſꝫ ĩtellect⁹ ĩtelligit eam ſolũ ſm nãꝫ ꝗtitatis nõ ſm ꝙ eſt bipedalis. ¶ Tertio ibi.

¶ Propter quam igitur cauſam non contingit intelligere nihil ſine continuo: neqꝫ ſine ratiõe temporis entia: alia vero ratio.

¶ Oſtendit ad quã ꝯſiderationẽ reſeruat̃ h: ⁊ dicit ꝙ ad aliã rõnẽ ptinet aſſignate cãm: quare nihil põt hõ ĩtelligere ſine ꝯtinuo ⁊ tpe: qđ qdẽ accidit ĩquãtũ nihil põt hõ intelligere ſine fantaſmate. fantaſma aũt opꝫ ꝙ ſit cuꝫ cõtinuo ⁊ tẽpore: eo ꝙ eſt ſimilitudo rei ſingularis que eſt hic ⁊ nũc: quod non põt ĩtelligi ſine fantaſmate: quare homo autẽ nõ poſſit intelligere ſine fantaſmate de facili põt aſſignari rõ quãtũ ad primã acceptionẽ ſpẽꝝ intelligibiliũ ꝗ a fantaſmatib⁹ abſtrahunt̃ ſm doctrinaꝫ Arꝫ. in 3° de aĩa. ſed experimẽto pꝫ. ꝙ etiã ille ꝗ iã acqſiuit ſciam ĩtelligibileꝫ p ſpẽs intellectas nõ põt actu ꝯſiderate illđ cui⁹ ſciaꝫ hꝫ niſi occurrat ei aliqđ fantaſma: ⁊ ide ẽ ꝙ leſo organo imaginationis ĩpedit̃ hõ nõ ſolũ ab ĩtelligendo aliqua de nouo ſed etiã ꝯſiderãdo ea que pri⁹ ĩtellexit: vt pꝫ in freneticis. poſſꝫ aũt adhuc aliqs dicere ꝙ ſpẽs intelligibiles non manẽt in ĩtellectu poſſibili humano niſi ꝗdiu actu intelligit: poſtꝗ aũt deſinit actu ĩtelligere pereũt ⁊ ceſſant ſpẽs ĩtelligibiles eẽ in ĩtellectu p modũ quo ceſſat lumẽ eſſe in aere apud abſentiã corporis illuminãtis: ⁊ ideo eſt neceſſe ſi intellect⁹ velit de nouo intelligere ꝙ iterũ ſe cõuertat ad fantaſma: vt acqrat ſpecies ĩtelligibiles: ſed hoc ẽ expreſſe cõtra verba Ariſto. in tertio de anima: vbi dicit ꝙ cũ intellect⁹ poſſibilis fiat ſingula intelligibilia: qđ eſt p ſpẽs eoꝝ: tunc etiã eſt in potẽtia ad intelligendum in actu: repugna-

T.cõ.3.

ẽt rõni ꝙ cũ ſpecies ĩtelligibiles recipiant̃ in actu in ĩtellectu poſſibili ĩmobiliter ſecũdũ modũ ipſius. Ex aũt intellectus poſſibilis habeat ſpecies ĩtelligibiles ẽt cũ actu non intelligit. Nõ eſt aũt ſicut in potẽtijs ſenſitiuis in qbus ꝓpter ꝯditionẽ organi corporalis aliud eſt recipere ĩpreſſionẽ qđ facit ſentire in actu: ⁊ aliud retinere: quãdo etiaꝫ res actu nõ ſentiunt̃: vt obicit Aui. ſed ꝯtingit ꝓpter diuerſuꝫ gradũ eſſendi formaꝝ intelligibiliũ: ſcilicet ſm potentiam purã: ſicut aut ẽ inuenire vel addiſcere: vel ſm actũ purũ ſicut quãdo actu ĩtelligit vel medio modo inter potentiaꝫ ⁊ actũ: qđ eſt eſſe in habitu. nõ ergo ꝓpter h ſolum ĩdiget ĩtellectus poſſibilis humãus fantaſmate vt acquirat ĩtelligibiles ſpecies: ſed ẽt vt eas quodãmodo in fantaſmatib⁹ ĩſpiciat. ⁊ hoc eſt qđ dicit̃ in tertio de aĩa. ſpecies igit̃ in fantaſmatib⁹ ĩtellectiuũ ĩtelligit: huius aũt ratio eſt: qꝛ operatio ꝓportionat̃ virtuti ⁊ eſſentie. Intellectiuũ autẽ hominis eſt in ſenſitiuo ſicut dicit̃ in ſcđo de aĩa. Et ideo ꝓpria operatio eius eſt ĩtelligere intelligibilia ĩ fantaſmatibus: ſicut ĩtellectus ſube ſepate opatio eſt ĩtelligere res ſm ſe intellectas. ⁊ h hui⁹ cauſa ẽ reddẽda a meta^{co}. ad quẽ ptinet ꝯſiderare diuerſos gradus intellectuũ. ¶ Deinde cũ dic̃.

T.c.39.

¶ Magnitudineꝫ autem ⁊ motuꝫ cognoſcere neceſſe: quo ⁊ temp⁹ ⁊ fantaſma cõmunis ſenſus paſſio. Quare manifeſtuꝫ ꝙ primo ſenſitiuo horũ cognitio eſt: memoria auteꝫ ⁊ que eſt intelligibiliũ nõ ſine fantaſmate eſt: quare ĩtellectiui ſꝫ accñs vtiqꝫ erit: p ſe aũt primi ſenſitiui.

¶ Oſtendit ad quã pte aĩe ptinet memoria: ⁊ pmo p rõneꝫ ſcđo p ſigna ibi. (Unde ⁊ alteris.) tertio ꝯcludit ꝓpoſitũ ibi. (Cuius qdẽ igit̃.) dicit ergo pmo. ꝙ neceſſe eſt ꝙ eadẽ pte aĩe cognoſcat̃ magnitudo ⁊ mot⁹: qua ẽt cognoſcit̃ tps h. n. tria ſe ſequunt̃ tã in diuiſione ꝗ: in eo qđ eſt eẽ ĩfinitũ ⁊ finitũ: vt ꝓbat̃ in 6° phy. magnitudo. n. cognoſcit̃ ſenſu: eſt. n. vnũ de ſenſibilib⁹ cõib⁹: ſilr aũt ⁊ motus pcipue localis cognoſcit̃ ĩquãtũ cognoſcit̃ diſtãtia magnitudĩs: tẽpus aũt cognoſcit̃ ĩquantũ cognoſcit̃ pri⁹ ⁊ poſterius in motu: vnde ⁊ ẽt ſenſu pcipi pñt: duplr aũt aliqd ſenſu pcipit̃ vno quidẽ modo per ipſam ĩmutationẽ ſenſus a ſenſibili: ⁊ ſic cognoſcunt̃ taꝫ ſenſibilia ꝓpria: ꝗ: ẽt cõia a ſenſib⁹ ꝓprijs ⁊ a ſenſu cõi: alio modo cognoſcit̃ aliqd quodã ſecundario motu: q relinqt̃ ex pma ĩmutatione ſenſus a ſenſibili. Qui qdẽ mot⁹ remanet ẽt quãdoqꝫ poſt abſentiaꝫ ſenſibiliũ: ⁊ pertinet ad fantaſiam: vt habitũ eſt in libro de aĩa. Fantaſia aũt ſm ꝙ apparet p huius ĩmutationẽ ſecundariaꝫ eſt paſſio ſenſus cõis: cõſeqtur. n. totã ĩmutationẽ ſenſus que ĩcipit a ſenſibilib⁹ ꝓprijs ⁊ termĩatur ad ſenſum cõem: vnde manifeſtũ eſt ꝙ predicta tria. ſ. magnitudo motus ⁊ tẽpus ſm ꝙ ſunt in fantaſmate comprehẽdũtur ⁊ cognoſcũtur per ſenſum cõem: memoria autem nõ ſoluꝫ eſt ſenſibilium: vtputa cũ aliqs memoratur ſe ſenſiſſe: ſed ẽt ĩtelligibilium: vt cum aliqs memoratur ſe ĩtellexiſſe: nõ autẽ eſt ſine fantaſmate: ſenſibilia. n. poſtꝗ pretereũt a ſenſu non percipiũtur: niſi ſicut in fantaſmate: ĩtelligere ẽt nõ eſt ſine fantaſmate: vt ſupra habituꝫ eſt: vnde concludit ꝙ memoria ſit ĩtellectiue partis anime: ſed per accidens: per ſe autem pmi ſenſitiui. ſ. ſenſus cõmunis: dictum eſt eniꝫ ſupra: ꝙ ĩtelligens ꝓponitur in fantaſmate quãtũ determĩatum: licet ĩtellectus ſm ſe conſideret rem abſentẽ: ad memoriaꝫ autem pertinet apprehenſio temporis ſꝫ determinationem quandaꝫ: ſm. ſ. diſtantiaꝫ in preterito ab hoc in preſenti nunc. vnde per ſe memoria pertinet ad apparitionem fantaſmatuꝫ: per accidens autem ad iudicium ĩtellectus: poſſet autem alicui videri ꝙ ex his que hic dicuntur

z.t.c.161.

ꝙ fantasia ⁊ memoria nō sunt potētie distincte a sensu cōi: sed sint quedam passiones ipsius: sed Auicenna rationabiliter ostendit esse diuersas potentias: cū enim potentie sensitiue sint actus corporalium organoꝝ necesse est ad diuersas potentias pertinere receptionem formarum sensibiliū: qđ pertinet ad sensum ⁊ conseruationem eorū: que pertinet ad fantasiam siue imaginationem: sicut in corporalibus videmus ꝙ ad aliud principiū pertinet receptio ⁊ conseruatio: humida enim sunt bene receptiua: sicca aūt ⁊ dura bene conseruatiua. Similiter etiā ad aliud principium pertinet recipere formā ⁊ conseruare receptam per sensum ⁊ intentionem aliquam per sensum non apprehensam: quamuis estimatiua: percipit etiam in alijs animalibus: vis autem memoratiua retinet. cuius est memorari rē non absolute: sed ꝓut est in preterito apprehensa a sensu vel intellectu: contingit tamen ꝙ diuersarū potentiarū: vna est quasi radix ⁊ origo aliarū potentiarum: quarum actus actio ipsius prime potentie presupponunt: sicut nutritiua est quasi radix augmentatiue ⁊ generatiue potētie quarum vtraqȝ vtitur nutrimento. Similiter autem sensus cōis est radix fantasie ⁊ memorie: que presupponunt actum sensus cōis. ¶ Secūdo ibi.

¶ Unde ⁊ alteris quibusdam inest animalium ⁊ non solum hominibus ⁊ habētibus opinionem aut prudentiam. Si autem intellectiuarū aliqua partium esset: nō vtiqȝ inesset multis alioꝝ animaliū: forte autē nulli mortaliū.

¶ Manifestat qđ dixerat per duo signa: quoꝝ primū sumitur ex parte animaliū habentiū memoriam: ⁊ dicit ꝙ: quia memoria est per se primi sensitiui inde est ꝙ memoria inest quibusdam alijs animalibus habentibus sensum ⁊ carentibus intellectu ⁊ nō solum homini ⁊ quibuscūqȝ alijs habentibus opinionem que potest ad intellectū speculatiuum pertinere: ⁊ prudentiā que pertinet ad intellectum practicū. Si autem memoria esset aliquid de potētijs intellectiuis nō inesset multis alioꝝ animalium: de quibus manifeste constat ꝙ habent memoriā: ⁊ tamen non habent intellectū: ⁊ forte nō inesset memoria alicui mortalium nisi homini qui solus homo inter mortales habet intellectū: dicit autē forte ꝓpter quosdam qui dubitauerunt de quibusdā alijs animalibus ab homine: vtrū habeant intellectū propter opera: quedā similia operibus rationis: sicut sunt opera symiarum: ⁊ quorūdā hoꝝ aīaliū.

¶ Secundum signū ponit ibi.

¶ Quoniā neqȝ nunc omnibus propter id ꝙ nō omnia temporis sensū habent: semper enī cum agat memoria: sicut ⁊ prius dixit: quoniā vidit: hic autem audiuit: aut didicit: simul sentit: quia prius: prius aūt ⁊ posterius in tpe sūt.

¶ Et sumitur ex animalibus nō habentibus memoriam: ⁊ dicit inde esse manifestū ꝙ memoria pertinet per se ad ptem sensitiuā: quid etiā nunc cum supponimus solum hominē inter mortales habere intellectū memoria nō īest omnibus animalibus: sed solū illa habent memoriā que sentiunt tempus: quedā enim animalia nihil percipiant nisi apud presentiā sensibilium: sicut quedā animalia immobilia: que ꝓpter hoc habent īdeterminatā fantasiam: vt dicitur in secūdo ⁊ tertio de anima. ⁊ ꝓpter hoc nō possunt cognoscere prius ⁊ posterius: ⁊ per cōsequens nō habēt memoriā: semper enim cum anima agit per memoriā vt prius dictum est: simul sentit ꝙ hoc prius vidit: aut audiuit aut didicit: prius autē ⁊ posterius pertinent ad tempus. ¶ Tertio ibi.

T. c. 20.
T. c. 56.

¶ Cuius quidem igitur eorum que sunt anime memoria sit: manifestū quoniam quidem cuius ⁊ fantasma est: ⁊ sunt memorabilia per se quidem quorū est fantasia: ꝑ accidēs autem quecūqȝ non sine fantasia.

¶ Concludit propositū: ⁊ dicit manifestū esse ex premissis ad quā partē anime pertineat memoria: quia ad eam ad quā ptinet fantasia: ⁊ ꝙ illa sunt per se memorabilia: quorum est fantasia. s. sensibilia: per accidens autē memorabilia sunt intelligibilia: que sine fantasia nō apprehenduntur ab homine. Et inde est ꝙ ea que habent subtilem ⁊ spiritualem considerationē minus possumus memorari. magis autem sunt memorabilia: que sunt grossa ⁊ sensibilia ⁊ oportet si aliquas intelligibiles rationes volumus memorari facilius ꝙ eas alligemus: quasi quibusdā alijs fantasmatibꝰ: vt docet Tullius in sua rhetorica: memoria tñ ponitur a qbusdā in parte itellectiua sȝ ꝙ hꝫ ꝑ memoriā itelligit ois habitualis cōseruatio eoꝝ que pertinēt ad partē anime: itelligitur ois habitualis cōseruatio eoꝝ que pertinent ad partem intellectiuam.

Dubitabit autē vtiqȝ aliquis propter quid quidē passione presente re vo absente memoratur quod non presens. ¶ Lec. III.

¶ Postqȝ phs ostēdit quid sit memoria ⁊ cuius partis aīe sit: hic ostendit causā memorādi ⁊ circa hoc duo facit. primo ꝓponit dubitationē. secūdo soluit ibi. (Aut est vt contingit.) Circa primū tria facit. primo mouet dubitationē. secūdo manifestat quoddā ꝙ dubitatio suppōit ibi. (Manifestū enim quoniā opꝫ.) tertio iducit rationes ad questionē ibi. (Sed quidē accidens est tale.) Dicit ergo primo. ꝙ pōt aliqs dubitare cū in memorādo: quedam passio ꝑsentialr afficiat aīam: re vō cuiꝰ memoramur sit absens: ꝓp quid memoramur id qđ nō est p̄ns. s. rē ⁊ nō memoramur passionē presentē. ¶ Secundo ibi.

¶ Manifestū enim quoniam oportet intelligere talem aliquam factam per sensum in anima ⁊ in parte corporis habente ipsam velut picturam quandam passionem cuius dicimus habitum esse memoriam: factus enī motus imprimit velut figuram quandam sensibilis sicut sigillantes annulis.

¶ Manifestat qđdā quod supposuerat. s. passionē quādā esse in aīa. dū memoramur: ⁊ p̄mo manifestat hoc p cām. scđo p signa ibi. (Unde ⁊ his qdē.) dicit ḡ p̄mo manifestū esse ꝙ opꝫ itelligere aliquā talē passionē a sensu esse factā in aīa. ⁊ in organo corpis aīati: cuiꝰ qdē anīe memoriā dicimus eē quēdā quasi habitū: que qdē passio est quasi q̄dā pictura. s. qꝛ sensibile iprimit suam similitudinē in sensu ⁊ huiꝰ similitudo remanet in fantasia ēt sensibili abeunte. Et ideo subiungit ꝙ motus q fit a sensibili in sensū imprimit in fantasia quādā figurā sensibilē que manet sensibili abeūte ad modū quo illi qui sigillāt cū annulis iprimunt figurā quādā in cera: que remanet ēt sigillo vel anulo remoto: dicit aūt in aīa ⁊ in pte corpis: qꝛ cū hꝰ passio pertineat ad partē sensitiuā: q̄ est actus organici corpis hꝰ passio nō ptinet ad solā aīā: sȝ ad ꝯiūctū: memoriā aūt noiat habitū ptis huiꝰ: qꝛ memoria est in pte sensitiua: ⁊ ea que in memoria ꝯeruamꝰ: qn̄qȝ nō actu apprehēdamꝰ: sed q̄si habitualiter tenemus. ¶ Secūdo ibi.

¶ Unde ⁊ his quidem qui in motu multo propter passionē: aut propter etatem sunt: non fit memoria tanq̄ vtiq̄ȝ in aquā fluentem inciden te motu ⁊ sigillo: alijs quidem propter frigida esse: sicut antiqua edificiorū: ⁊ propter duritiē accipientis passionē non infit impressio: ꝓpter quod quidem multū noui ⁊ senes imemores: fiunt enim hi quidem propter augmentū: illi vero ꝓpter decrementū. Similiter autē ⁊ mul tuȝ veloces: aut tardi neutri videnť memores: hi quidē eniȝ plus oportuno humidiores sunt: illi vero duriores: his quidem igitur nō manet fantasma in anima: alios vero non tangit.

¶ Manifestat ꝓpositum per signa. scȝ ꝙ in memorādo fit predicta passio presens: ⁊ dicit ꝙ ꝓpter hec talis passio ne cessaria est ad memoriā: cōtingit ꝙ quibusdā nō fit memo ria: q2 sunt in multo motu siue hoc fit ꝓpter passionē corpo ris sicut infirmis vel ebrijs vel aīe: sicut in his qui sunt cō moti ad irā: vel cōcupiscentiā: aut etiam hoc accidit ꝓpter etatem deputatā augmento siue decremento: ⁊ sic propter huiusmodi causas corpus hominis est in quodā fluxu: ⁊ iō non pōt retinere impressionē que fit ex motu rei sensibilis sicut cōtingeret si aliquis motus vel etiā sigillū imprimeret in aquā fluentē: statum enī ꝓpter fluxū deperiret figura: in quibusdā vero alijs non recipiť predicta impressio quan doq̄ȝ quidem ꝓpter frigiditatē cōgelantē humores sicut accidit in his qui sunt in magno timore cōstituti: ꝙ ꝓpter frigiditatē quandā: non pōt imprimi aliquid in aīa ipsoruȝ ⁊ ponit exemplū de antiquis edificijs cū paries est nouus anteq̄ȝ cementū inspissetur potest de facili immutari: non au tem postq̄ȝ inspissať: quādoq̄ȝ aūt accidit non ꝓpter infri gidationē: sed ꝓpter duritiem naturalē eius: qō debet reci pere passionē corporis: terrestria duritiē habēt etiaȝ si sint calida: corpora vero aquea indurātur per hoc ꝙ supra in frigidanť: ⁊ ꝓpter predictas causas illi qui sunt multū no ui sicut pueri: ⁊ etiā senes sunt imemores: q2 corpora puero rum sunt in fluxu pp augmentū: senū vero pp decrementū: ideo in neutris bene retineť impressio: ɔtingit tn̄ ꝙ ea q̄ qs ex nouitia accipit firmiter in memoria tenet ꝓpter vehemē tiā motus ex quo cōtingit vt ea que admiramur magis me morie imprimanť: admiranť aūt noua precipue ⁊ insolita pueri cū de nouo mundū ingrediunť maior aduenit admi ratio de aliqbus quasi insolitis: ⁊ ex hac causa firmiter me moranť. Sm̄ aūt cōplexionē fluentis corpis nāliter cōpe tit illis, vt sint labilis memorie: subiungit autē ꝙ similiter ꝓpter predicta neutri vr̄ esse bene memores neq̄ȝ illi qui sunt multū velocis apprehensionis: nec illi qui sunt multū tarde. Illi enī qui sunt multū veloces sunt magis humidi q̄ȝ oportet. humidi enī est facile recipe ipressiones. Illi autem qui sunt magis tardi sunt etiā magis duri: ⁊ ideo velocibus nō remanet impressio fantasmatis in aīa: duros aūt nō tan git. i. non recipiunt fantasmatis impressionē: pōt etiā aliter exponi qō dictū est: vt primo quidem intelligať assignasse cām defectus memorie ꝓpter motū superuenientē quā po stea manifestauit per exemplū iuuenū: ⁊ senuȝ. scḋo autem assignauit cām ex naturali cōplexione: vel q2 in aliquibus abūdat humor aqueus qui est frigidus ⁊ humidus: ⁊ ideo dispergūtur de facili in eis impressiones fantasmatū sicut faciliter dilabuntur antiqua edificia: vel q2 in aliquibus habundat humor terrestris qui propter duritiem non re cipiunt impressionē: ⁊ hoc postea manifestauit per exem plum velocium ⁊ tardorū. Est autem considerādū ꝙ ideo premisit impressionē fantasmatis fieri in anima: ⁊ in par te corporis: vt postmodū ostenderet homines diuersimo de se habere ad huiusmodi impressionem diuersam corpo ris dispositionē. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Sed si quidem tale accidens est circa memo riā: vtrum hanc memorať passionē: aut illud a quo facta est. Si quidē enī est hoc absentiū ni hil vtiq̄ȝ memorabimur: si vero illud quomo do sentiētes h̄ memoramur qḋ nō sentimus qḋ absens. Et si est simile sicut figura aut pictura in nobis huius ipsius sensus ꝓpter quid vtiq̄ȝ erit memoria alterius: sed non hu⁹ ipsius: agēs enim memoria speculatur hanc passionē: ⁊ sen tit hūc. Quomō igiť non presens memoratur: erit enim vtiq̄ȝ videre non presens ⁊ audire.

¶ Argumentať ad questionē prius propositā: ⁊ primo iam manifestato quod suppositū erat resumit qōnē: ⁊ dicit ꝙ si hoc accidit circa memoriā. s. ꝙ sit in ea passio q̄dā presens: vt in pictura querēdū est vtrum aliquis memoratur hanc passionē que presentialiter est in memorante aut rem sen sibilem a qua facta est ista impressio. scḋo ibi. (Si quidem enī. hic) obijcit ad vnā partē: ⁊ dicit ꝙ si quis dicat ꝙ ho mo memorať hanc passionem presentē sequiť ꝙ nihil ab sentium memoretur: quod est contra predeterminata. ter tio ibi. (Si vero illud.) obijcit ad partē aliaȝ tribus ratio nibus: quarum primā ponit dicens ꝙ si aliquis memoreť illam rem a qua facta est passio videť esse inconueniens ꝙ homo sentiat id quod est presens. scȝ passionem: ⁊ quod si mul cum hoc memoreť id quod est absens: quod non pōt sentire. dictū est enim ꝙ memoria pertinet ad primū sensi tiuum: ⁊ sic non videtur ꝙ sensus sit de vno ⁊ memoria de alio. Secundā rōnē ponit ibi. (Et si simile.) ⁊ dicit ꝙ si hȩ passio q̄ est pn̄s memoranti est in nobis sicut quedā figura aut pictura ipsius sensus in representādo p̄mā imutatiōē sensus a sensibili: q̄re memoria erit alterius. scȝ rei: ⁊ nō ip siusmet figure vel picture. cū enī sit figura sensus manife stū est ꝙ apprehendi pōt: ⁊ etiā hoc experimēto pȝ ꝙ ille q memorať speculať aliqḋ ꝑ intellm̄ circa hāc passionē vel sentit per partē sensitiuā: vr̄ aūt incōueniens ꝙ presente eo qō cadit sub apprehensione illud non apprehendať: sed ali quid aliud. Tertiā rōnē pōit ibi. (Quō igiť.) ⁊ q̄rit quō ali quis possit per sensum interiorē memorari illud qō nō est presens. Cū enī sensus exterior sit cōformis sensui interio ri sequiť ꝙ sensus exterior esset rei nō presentis: ita. s. ꝙ cō tingeret videre ⁊ audire rem non presentem: quod videtur inconueniens. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Aut est vt ɔtingit ⁊ accidit hoc: vt enī in tabu la scriptū aīal: ⁊ animal est ⁊ imago: ⁊ idem ⁊ vnum ipsum est ambo: esse tamen nō ideȝ am borū ⁊ est cōsiderare: ⁊ sicut aīal: ⁊ sicut imagi nem: sic ⁊ qō in nobis fantasma oportet suscipe re: ⁊ ipsum aliquid ƀm se esse ⁊ alterius fantas ma. Secūdum quidem seipsum speculamur: vt fantasma est. Inquātū vero alterius: vt ima go ⁊ memorale. Quare ⁊ cuȝ agat motus ip sius: si quideȝ inquantū ƀm se sic sumpserit ani ma ipsuȝ vt intelligibile aliquod aut fantasma: videtur adesse: si autē iquantū alterius: ⁊ sicut in pictura tanquā imaginem considerat ⁊ q nō vidit Coriscū vt corisci imagineȝ h̄ alia passio,

huius speculatiõis: ⁊ quãdo sicut animal pictũ cõsiderat in anima: hoc quidẽ fit sicut itelligibile solũ: hoc aũt vt ibi: q2 imago memorabile.

¶ Soluit propositã questionẽ: ⁊ primo ostẽdit per quã causam cõtingat memorari. secundo ostendit que sit causã q2 aliqd bene in memoria cõseruet̃ ibi. (Meditatiões aũt) tertio epilogat ibi. (Qz quidẽ igit̃.) circa primũz duo facit. primo soluit dubitationẽ. secũdo manifestat solutionẽ per signum ibi. (Et ob hoc aliquãdo.) dicit ergo primo q2 põt assignari quõ contingat ⁊ accidat hoc. qõ dictum est. scz q2 aliquis sentiat passionem presentem: ⁊ memoretur rem absentẽ. ⁊ inducit exemplũ de aĩali qõ pingit̃ in tabula: qõ quidem: ⁊ est aĩal pictũ: ⁊ est imago aĩalis veri: ⁊ cũ idẽ subiecto sit cui cõueniunt hec ambo: differunt tñ hec duo rõne; ideo alia est ɔsideratio eius inquantũ est aĩal pictuz: ⁊ alia iquantũ est imago aĩalis veri: ita etiã ⁊ fantasma: qõ est in nobis põt accipi: vel prout est aliqõ in re vel prout est fantasma alterius: ⁊ ſm se quidẽ est qõdã speculatũ circa qõ speculat̃ intellectus vel fantasia quantũ pertinet ad partẽ sensitiuã: ſm vero q2 est fantasma alterius qõ prius sensimus vel itelleximꝰ: sic ɔsiderat̃ vt imago i aliõ ducẽs: ⁊ pn̄m memorãdũ: ⁊ iõ cũ aĩa memoret̃ ſz modũ fantasmati. Si aĩa ɔuertat̃ ad ipm ſm se sic vr̃ aĩe ad esse vel aliqd itelligibile q2 intellectus in fantasmate inspiciat vel simpliciter fantasma qõ vis imaginatiua apprehendit. Si vo aĩa cõuertat se ad fantasma inquãtũ est fantasma alterius: ⁊ cõsideret ipz tanq̃ imaginẽ eius qõ prius sensimus: vel intelleximus: vt dictũ est circa picturã: ⁊ sic ille qui nõ videt corisicũ: ⁊ cõsiderat eius fantasma vt corisci imaginẽ hic iam est alia passio huius cõsiderationis: q2. v3. iam hoc ad memoriã pertinet: ⁊ sic accidit de fantasmate alicuius singularis hoĩs: puta corisci imaginẽ: q2 qñq3 cõsiderat̃ ſm se qñq3 vt imago. ita etiã accidit circa intelligibilia: qñ q3 eni intellectus inspicit ad fantasma: sicut ad quoddã aĩal pictuz: si inspiciat ad ipm ſm se sic solũ cõsiderat̃ quoddã intelligibile. Si autẽ intellectus inspiciat ad ipsuz inquãtũ est imago sic erit principiũ memorãdi sicut accidit ibi. i. circa pticularia: sic igit̃ manifestũ est q2 qñ aĩa ɔuertit se ad fantasma: put est quedaz forma reseruata in parte sensitiua: sic est actus imaginationis siue fantasie vel etiã intellectus cõsiderantis circa hoc vle. Si aũt aĩa cõuertat̃ ad ipsum inquãtũ est imago eius qõ prius audiuimus: aut intelleximus hoc ptinet ad actũ memorandi: ⁊ quia esse imaginẽ significat itentionem quandã circa formã: ideo cõuenĩeter Auĩ. dicit q2 memoria respicit intentionẽ. imaginatio vero formã per sensum apprehensam. ¶ Secundo ibi.

¶ Et ob hoc aliquãdo nescimus factis nobis in anima huius motibus ab eo qõ prius sensimꝰ: si ſm sensisse accidit: ⁊ si est memoria aut non: dubitamus quandoq3. Aliquando autem accidit intelligere ⁊ reminisci: quoniã aliquid audiuimus prius aut vidimꝰ hoc autẽ cõtingit: cũ speculans tanq̃ ipsuz permittet̃ ⁊ cõsideretur sicut alterius. Fit aũt aliquãdo ⁊ cõtrarium vt accidit antiforẽtite: ⁊ alijs extasiz passis: fantasma eni dicebant vt facta ⁊ vt memorãtes: hoc autem fit cum aliquis non imaginem tanquaz imaginem consideret.

¶ Manifestat qõ dixerat per quedã signa: ⁊ dicit q2 q2 tũc memoramur qñ attẽdimus ad fantasma ſm q2 est fantasma imago eius qõ prius sensimus ⁊ intelleximus: ideo circa actũ memorie tripliciter se habẽt hoĩes. Aliqñ eni quãuis in nobis sint motus fantasmatũ qui sunt facti ab eo qõ pmo sensimus: qui. s. relinquunt̃ ex pma inmutatiõe sensus a sensibili: tñ nescimus si accidat hos motus esse in nobis ſm hoc q2 prius sensimus aliquid. Et iõ dubitamus vtruz memoremur: vel nõ: scdo vero cõtingit aliqñ q2 homo itelligit: ⁊ reminiscitur quia prius audiuimꝰ aut vidimus. Aliqd cuius fantasma nũc nobis occurrit: qõ est ꝓprie memorari: ⁊ hoc contingit quãdo ille qui speculat̃ fantasma mouet̃ quidẽ ab ipso presenti fantasmate: sed cõsiderat ipsum inquantũ est imago alterius qõ prius sensit vel intellexit. tertio autẽ modo aliquãdo accidit ɔtrariũ primi modi. vt scz credat hõ se memorari cũ non memorat̃: sic accidit cuidã qui dicebatur antipheron: ⁊ erat origine orcicas: ⁊ similiter cõtingit illis qui patiuntur alienationẽ mentis fantasta eni que eis de nouo occurrunt existimant: ac si esset aliquorũ prius factorũ: ac si memorent̃ illa que nunq̃ viderunt vel audierunt: ⁊ hoc contingit cum aliquis cõsiderat id quod non est imago alterius prius facti: ac si esset eius imago. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Meditationes autez memoriaz saluant in reminiscendo: h autẽ est nihil alterũ q̃z speculari multotiens sicut imaginem: ⁊ non sicut ſm se.

¶ Ostendit per que memoria conseruetur ⁊ dicit q2 frequẽtes meditationes eorum que sensimus aut intelleximus cõseruant memoriã ad hoc q2 aliquis bene reminiscat̃ eorum que vidit aut intellexit. Nihil autẽ est aliud meditari quã multotiens cõsiderare aliqua. sicut imagine prioꝝ apprehensoꝝ: ⁊ non ſm se quidez modus cõseruandi ptinet ad rationẽ memorie: manifestũ autẽ est q2 ex frequẽti actu memorãdi habitus memorabiliũ cõfirmatur: sicut ⁊ quilibet habitus per similes actus: ⁊ multiplicata causa fortificatur effectus. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Quid quidẽ igitur est memoria ⁊ memorari: dictum est: quoniã fantasmatis vt imaginis cuius fantasma habitus ⁊ cuius particule earuz q̃ in nobis: q2 primi sensitiui; ⁊ quo tp̃s sentimus.

¶ Epilogat similiter supradicta: ⁊ dicit q2 dictũ est quid est memoria ⁊ memorari. quia memoria est habitus. idest habitualis quedã cõseruatio fantasmatis: nõ quidẽ ſm seipsũ: hoc eni pertinet ad virtutẽ imaginatiuã. sed inquantũ fantasma est imago alicuius prius sensati. dictũ est etiã ad quã partez aĩe earũ quẽ in nobis sunt pertineat: q2 scz pertinet ad primũ sensitiuũ: iquantũ per ipsuz cognoscimus tẽpus.

De reminisci aũt reliquũ est dicere. Primũ quidẽ igit̃ quecũq3 in argumentatiuis rationibꝰ vera sunt oportet ponere vt existentia. ¶ Lec. IIII.

¶ Postq̃z philosophus determinauit de memoria ⁊ memorari. Nunc determinat de reminisci. ⁊ primo dicit de quo est intentio. secũdo ꝓsequitur propositũ ibi. (Non eniz est memorie.) dicit ergo primo q2 postq̃z dictũ est de memorari reliquũ est dicere de reminisci hoc ordine: vt quecũq3 vera possint accipi per disputatiuas rões: primo supponatur quasi existẽtia vera per quod excusat se a ꝓlixa disputatione eoꝝ que ad reminiscentiã ptinẽt. ¶ Secũda ibi.

¶ Non enim est memorie resumptio reminiscẽtia neq3 acceptio.

¶ Exsequit̃ propositũ: ⁊ circa hoc tria facit. primo ostendit quid sit reminiscentia per cõparationẽ ad alias apphẽsiones: scdo dterminat modũ reminiscẽdi ibi. (cõtingit aũt.)

reminiscentie. tertio ondit q̄lis passio reminiscētia ibi. (Et aūt corpa q̄dā passio.) Circa pmū duo facit. primo ostendit ꝙ non sit reminiscentia. scdo quid sit ibi. (Sed cuz resumōt.) circa primū duo facit. pmo. ꝓponit qꝺ intendit. scdo manifestat ꝓpositū ibi. (Cū eni primū adiscat.) dicit ergo primo ꝙ reminiscendū neqꝫ est resumptio memorie. ita ꝙ nihil aliud sit. reminisci q̄ꝫ iterato memorari: neqꝫ iterū reminiscendū est pma acceptio alicuius cognoscibilis: puta que fit per sensum: vel per intellectum. ¶ Secundo ibi.

¶ Cū eni primū adiscat aut patiat: non resumit memoriā neqꝫ vnaz. Nulla eni ante facta est.

¶ Manifestat qꝺ dixerat: ⁊ circa hoc duo facit. pmo ondit differentiā duoꝝ q̄ proposuerat. s. resumptionis memorie ⁊ acceptionis. scdo ostendit ꝙ reminiscentia nō sit memorie sumptio: neqꝫ etiā acceptio ibi. (Amplius manifestū.) circa primū duo facit. primo ostēdit ꝙ acceptio nō est memoria: q2 ille qui accipit nō memorat. scdo ostēdit ꝙ nec econuerso memorari est acceptio eo ꝙ ille qui memorat nō de nouo accipit ibi. (Neqꝫ ex pncipio.) dicit ergo primo ꝙ cū aliquis primū adiscat quantū ad apprehensionē sensitiuā nullā memoriā tunc resumit: q2 nihil resumit nisi pus existens. Nulla aūt memoria pcessit. ergo primū adiscere vel sentire non est memoriam resumere. ¶ Secūdo ibi.

¶ Neqꝫ ex principio accipit: cum enim factus fuerit habit⁹ aut passio: tūc memoria est. Quare cum passione que fit non insit.

¶ Ostendit ꝙ memorari nō sit pma acceptio: ⁊ circa hꝫ duo facit. pmo ostēdit ꝙ memorari nō cōsistit in hoc ꝙ est prio acceptum esse. scdo ꝙ nec memoria est in pmo īstanti. noᶜ. ibi. (Adhuc aūt.) dicit ḡ prio ꝙ neqꝫ etiā memorās accipit a pncipio notitiā rei memorate. Cū eniꝫ memoria sit facti: vt supra habitū est: tunc est memor quādo notitia p modū habitus vel saltē passionis iam est in facto esse: sed cum fit prima passio in ipsa. scꝫ acceptione notitie non deesse in facto esse. ergo nondum fit memoria. ¶ Secūdo ibi.

¶ Adhuc autē cū primo facta est in idiuiduo ⁊ vltimo passio quidē inexistit iam patiēti ⁊ sciētia: si oportet vocare scientiā habitū aut passionem. Nihil aūt prohibet fm accidēs memorari quedā que scimus: memorari autē fm se non est factū tempus: memoratur eni nunc que audiuit: aut vidit: aut passus fuit prius: nō qꝺ nūc passus est: memoratur nunc.

¶ Ostendit ꝙ neqꝫ memoria est in pmo instātī in quo iam facta est noticia: siue per modū habitus: vl' per modū passionis sicut qn̄ nōdū notitia est in habitu versa: vbi cōsiderandū est ꝙ sicut ꝓbat in. 6. phy. primo dicit eē factuz aliquid in indiuisibili instanti qꝺ est vltimū tēporis mēsurātis motū. dicit ergo ꝙ cū primo facta est notitia in idiuisibili qꝺ est vltimū tēporis gnātionis notitie. In illo quidez instanti dici pōt ꝙ iam inest patienti. i. acquirenti notitiaz passio ⁊ sciētia. ita vt nō faciamus vim in noīe scie: qꝺ ꝓpe significat habitū: sed accipiamus hoc nomē cōiter pro habitu ⁊ pro passione: ⁊ rō huius qꝺ dicit est q2 semp in vltimo instanti generationis verū est dicere illud eē cui⁹ est generatio: sicut in vltimo instanti generationis ignis: ignis iam est. existente aūt scia hoc nihil prohibet memorari ea que iam scimus: sed hoc est per accidēs. Non eni memoramur ea inquantū in presenti eoꝝ sciaz habemus: sed per se memorari nō ꝯtingit ante factū tps. scꝫ anteq̄ꝫ interueniat tēpus mediū inter notitiā prius existentē: ⁊ ipsaz memoriaz: memorat eni nunc aliquis que prius audiuit: vel vidit: vel q̄litercūqꝫ passus fuit: nō autē nūc memorat qꝺ nunc passus est: manifestū est aūt ꝙ primo aliquis iam passus dicitur in ipso vltimo instanti passionis. Non ergo tunc potest esse memoria. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Amplius manifestū q̄m memorari est nō nūc reminiscentē: ꝫ a pricipio sentiētē aut patiētez.

¶ Ondit vlterius ꝙ reminiscentia nec est memorie resumptio nec noua acceptio. ⁊ dicit pmissū manifestū esse ꝙ memorari cōtingit nō nunc reminiscentē. i. non memorat aliquis huius qꝺ nunc reminiscit: sed eius qꝺ a principio sensit vel qualitercūqꝫ passus est. ⁊ sic reminiscentia nō est resumptio memorie: sed refertur ad aliquid qꝺ prius aliquis apprehendit. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Sed cum resumat quā prius habuit scientiā: aut sensum: aut cuius quidem habituz: memoriam diximus: hoc est: ⁊ tunc reminisci est: nō eorum que dicta sunt aliquid: memorari autez accidit: ⁊ memoriam sequitur.

¶ Manifestat quid sit reminiscentia: ⁊ primo dicit ꝙ reminiscentia est resumptio prime acceptionis. scdo ostendit ꝙ nō q̄libet talis resumptio est reminiscētia ibi. (neqꝫ itaqꝫ.) dicit ergo pmo ꝙ reminiscētia nō est resumptio memorie: sed cū resumit aliqs id qꝺ prius sciuit vel sensit sensu ꝓpo vel cōi: h⁹ habitū dicimus eē memoriā: sicut eni memorari refert ad prius factā noticiā: ita ⁊ reminisci: ⁊ tunc est reminisci. scꝫ cū aliq̄ mō resumimus pozē apphensionē: nō autē ita ꝙ reminiscētia sit aliqd eoꝝ q̄ dcā sūt: vel sensus vel memoria vl fantasia: vl' scia: sꝫ p reminiscētiā accidit memorari: q2 reminiscentia est qdā motus ad memorādū: ⁊ sic memoria sequit reminiscentiā sicut terminus motuz: vel fm aliā lrāz reminiscentia sequit memoriā: q2 sicut inquisitio rationis est via ad aliquid cognoscendū: ⁊ tn̄ ex aliquo cognito pcedit: ita reminiscētia est via ad aliqd memorādū: ⁊ tn̄ ex aliq̄ memorato pcedit: vt ifra patebit. ¶ Scdo ibi.

¶ Neqꝫ itaqꝫ hoc simpliciter: sed cuz ante cēnt: iterū fiant: sed est: vt est: aut vt nō: his eni discere: ⁊ inuenire contingit eundem idez. Oportet igit differre reminisci ab his ⁊ in ente pluri principio q̄ꝫ ex quo adiscunt reminisci.

¶ Hic ostēdit ꝙ nō quelibet resūptio sensus vel scie est reminiscētia: ⁊ dicit ꝙ nō est vlr hoc verū ꝙ reminiscentia fiat q̄ñcūqꝫ iterū fit cognitio scie vel sensus que pus fuerat: sed quodāmō cōtingit resumentē sciaz: aut sensum reminisci: ⁊ quodāmō nō: ⁊ ꝙ nō sit vlr verū ostendit per hoc qꝺ ꝯtingit eundē hoiez. scdo post amissaz sciaz idē adiscere aut inuenire qꝺ prius: hoc tn̄ nō est reminisci oporteret igit ꝙ reminisci differat ab his. iterato adiscere vel inuenire: ⁊ ꝙ aliqd plus insit ꝙ sit in pncipiuz reminiscendi q̄ꝫ requirat ad adiscendū: qd aūt sit id plus per sequentia manifestat.

Contingunt autē reminiscētie: quoniā aptus nat⁹ est hic motus iaz post hūc. Siquidē eni ex necessitate manifestuz ꝙ cuz moueatur illo: hoc mouebitur. Si autem non ex necessitate: sed ex cōsuetudine vt ad multuz mouebitur: accidit aūt quosdā semel consueuisse velocius q̄ꝫ alios multotiēs motos: vnde quedā semel videntes magis memoramur q̄ꝫ altera multotiens. ¶ Lec. V.

¶ Postq̄ꝫ phs inquisiuit quō reminiscētia se hēat ad alia q̄

ad cognitionē pertinet. hic incipit manifestare reminiscen di modū: et primo manifestat modū reminiscendi. scđo ostē dit differentiā inter memoriā et reminiscentiā ibi. (Qr quidem igit non idem sunt.) circa primū duo facit. primo osten dit modū reminiscendi quātū ad res quas reminiscimur. scđo quantū ad tēpus: reminiscentia enī cōcernit tēpus sic memoria: et hoc ibi. (Maxime autē oportet cognoscere.) circa primū duo facit primo ꝓponit causas reminiscendi. scđo ostendit modū quo procedit in reminiscēdo ibi. (Cū ergo reminiscimur.) causa autē reminiscendi est ordo motuū qui relinquunt in anima ex prima ipressione eius qđ primo apprehendimus. hanc ergo cām primo ꝓponēs dicit ꝙ reminiscentie cōtingunt per hoc ꝙ vnus motus natus est post aliqđ nobis occurrere: qđ quidē ꝯtingit dupliciter: vno modo qñ sensus motus cōsequit post primū motum ex necessitate sicut ad apprehensionē hoīs sequit apprehensio aīalis ex necessitate: et sic manifestū est ꝙ qñ sīa mouet: primo motu mouebit etiā. scđo alio vero modo cōtingit: qr secūdus motus sequit post primū nō ex necessitate: sed ex cōsuetudine: qr. s. aliquis cōsueuit post hoc cogitare vel dicere vel facere: et tunc scđs motus sequit post primū nō semp: sed vt ad multū. i. vt in pluribus sicut etiā effectus nāles: vt in plibus ex suis causis sequunt nō semp: dicta autē cōsuetudo nō firmat equalr in oībus hoībus: sed accidit ꝙ quidā simul cogitando velocius firmēt in se ꝯsuetudines ꝙ alij. Sed multotiens cogitent hoc post illud: qđ pōt cōtingere vel ꝓpter maiorē attentionē et ꝓfundiorē cognitionē vel ꝓpter nām que est melius receptiua et retētiua impressionis: et inde etiā cōtingit ꝙ nos semel vidētes qdā magl memoramur eoꝝ ꝙ alia multotiēs visa: qr ea quibus vehementius itendimus magis in memoria manent: ea vero que supficialiter et leuiter videmus aut cogitamus cito a memoria labuntur. ❡ Secundo ibi.

❡ Cum igitur reminiscimur: mouemur fm quēdaz priorū motuū: quousq; vtiq; moueamur: post quē ille cōsueuit: vnde et qđ ꝯsequenter venamur meditantes a nunc: aut alio aliquo et vt a simili: aut cōtrario aut propinquo: et ꝓpter hoc fit reminiscentia. Motus enī hoꝝ: horum quidem et idem: horum autē simul: illorū autē partē habent: quare reliquū paruū ꝙ motū est post illum. Querunt quidem igitur sic: et non querentes autē sic reminiscuntur: cum post alterū motū ille fiat: vt aūt ꝫ multa alteris factis motibus qualis diximus fiebat ille.

❡ Ostendit quō reminiscētia procedat supposito predicto ordine motuū. et circa hoc duo facit. primo manifestat modū procedēdi in reminiscēdo: scđo ostendit: vñ oporteat reminiscentē ꝓcedere ibi. (Ops aūt acceptū eē ꝑncipiū.) circa primū duo facit. primo manifestat modū quo ꝓceditur in reminiscēdo. scđo ex hoc ostendit qualr differt reminisci et adiscere: qđ supra indeterminatū dimiserat: et hoc ibi. (Et in hoc reminisci.) circa primum tria facit. primo ꝓponit modū reminiscendi. scđo ex hoc soluit quandā dubitationē ibi. (Nihil aūt ops.) tertio manifestat ꝓpositū ꝑ signa ibi. (Unde citissime.) primo ꝯcludit ex premissis ꝙ ex quo vnus motus sequit post alterū: vel ex necessitate vel ex cōsuetudine: oportet ꝙ quādo reminiscimur moueamus fm aliquē hoꝝ motuū quousq; veniamus ad hoc ꝙ moueamur apprehendendo illo motu qui ꝯsueuit esse post primū: quē. s. motū intendimus reinuenire reminiscēdo: qr reminisci nil est aliud ꝙ inquisitio alicuius qđ a memoria recedit: et

ideo reminiscendo venamur. i. iquirimus id qđ cōsequēter est ab aliquo priori qđ in memoria tenemus: sicut enī ille qui inquirit per demonstrationē procedit ex aliquo priori qđ est notū ex quo venat aliqd qđ est ignotū: ita et reminiscens ex aliquo priori qđ in memoria habet procedit ad reinueniēdū id qđ ex memoria excidit: hoc aūt primū a quo reminiscens suā iquisitionē incipit: qñq; qdē est tēpus aliqđ notū: qñq; aūt aliqua res nota. fm tps qdē incipit qñq; aūt. i. a pñti tpe ꝓcedendo ī pteritū cuius querit memoriā puta si querit memorari id qđ fecit añ. 4. dies meditatur sic: hodie feci hoc: heri illud. tertia die aliud: et sic fm ꝯñaz motuū assuetoꝝ puenit resoluēdo in id qđ fecit: q̄rta die: qñq; vero incipit ab aliquo alio tpe: puta si qs in memoria hēat qd fecerit. 8. die añ: et oblitus est qd fecerit q̄rto die procedet descendendo ad septimā: et sic inde quousq; veniat ad q̄rtā diē: vel etiaz ab octaua die ascendet in. 15. diez: aut in aliqđ aliud tps preteritū. Similiter et qñq; reminiscit aliqs incipiēs ab aliqua re cuius memorat a qua ꝓcedit ad aliā triplici rōne qñq; quidē rōne similitudinis sicut qñ aliqs memorat de sorte: et ꝑ hoc occurrit ei plo qui est silis ei in sapiētia: qñq; vo rōne ꝯrietatis sicut si aliqs memoret hectoris: et per hoc occurrit ei Achilles. Qñq; vo rōne ꝓpinquitatis cuiuscūq; sicut cū aliquis memor est pris: et per hoc occurrit ei filius. et eadē rō est de quacūq; alia propinquitate vel societatis vel loci vel tpis: et ꝑꝑ hoc fit reminiscētia: qr motus hoꝝ seinuicē ꝯsequūtur. quorūdā enī ꝑmissoꝝ motus sunt idē sicut ꝑcipue similiū: quorūdā aūt simul. s. ꝯriorū: qr cognito vno ꝯrioꝝ simul cognoscit aliud: qñ ꝙ vero qdā motus hñt partē alioꝝ sicut cōtingit in qbuscūq; propinqs: qr in vnoquoq; ꝓpinquoꝝ cōsiderat aliqd qđ pertinet ad alterū: et iō illud residuū qđ deest apprehēsioni cū sit paruū cōsequit motū prioris: vt apprehenso ꝑmo ꝯrio occurrat apprehensioni. Est autē ꝯsiderandū vlterius ꝙ qñq; peruenit ad motū posteriorē ex aliquo priori fm predictū modū ab his qui querūt inuenire motū ꝯsequentez ꝑditū: et hoc ꝓprie est reminisci: qñ. s. aliquis ex intentione inquirit alicuius rei memoriā. cōtingit aūt qñq; ꝙ etiā q nō querūt memorari: ꝓpter sic ꝓcedentes ex priori motu in posteriorē: vt dictū est deuenit in memoriā alicuius rei: cū ille motus rei oblite fiat in aīa post aliū: et hoc qdē erat preter intentionē: sed vt fm multa. i. in plibus factis alijs motibus quales diximus. s. silibus vel ꝯrijs vel ꝓpinquis insurgebat ille motus qui occurrit: ſ hoc abusiue dr reminisci. Est autem causaliter memorari fm similitudinez quandā reminiscentie. ❡ Secundo ibi.

❡ Nihil autē oportet intendere que procul sunt qño memoremur: sed non que prope. Manifestum enī ꝙ idem modus aliqualiter. Dico aūt qño dicit ꝙ cōsequēter nō perquirēs neq; reminiscens: cōsuetudine enī cōsequitur motus hic post hūc. Et cū igit reminisci voluerit: hoc faciet querere accipe principiū motus post qđ ille erit.

❡ Soluit ex premissis quandā dubitationē: posset eniz alicui venire in dubiū quare frequenter memoramur ea que procul sunt: puta ea que ante multos annos contigerunt: et non memoramur ea que sunt ꝓpe: puta que fuerūt añ paucos dies: sed ipse dicit ꝙ circa hoc nō opꝫ intendere. i. dubitando sollicitari: quia manifestū est ꝙ aliqualr eodem modo hoc accidit qui in premissis positus est: et exponit resumens quod dictū est. s. quod contingit qñq; ꝙ anima dicat apprehendēdo id qđ cōsequēter est cuius erat oblita absq; hoc ꝙ ꝑinquirat vel ex intentione reminiscat: qr ꝓpter cōsuetudinē vnus motus sequit ad aliū: vnde insurgente pri

mo motu sequit̃ secundus etiã si homo nõ intendat: ꝛ sicut cõtingit hoc ex cõsuetudine preter itentionẽ: ita etiã faciet aliquis cũ ex intentione noluerit reminisci: queret eni acci pere primũ motũ ad quẽ cõsequat̃ motus posterioꝛ: ꝛ quia quãdoq; cõtingit ꝙ motus eoꝝ que sunt procul magis per cõsuetudinẽ sunt firmati: ꝓpter hoc eoꝝ iterdũ magis me moramur vel ex inqsitiõe vl sine inqsitiõe. ⁋ Tertio ibi.

⁋ Unde citissime ꝛ optime fiunt a principio reminiscentie. Sicut enim se habent res adinuicem: in eo quod consequẽter: sic ꝛ motus.

⁋ Manifestat premissum modũ per duo signa; quoꝝ primũ ponit dicens ꝙ q: ex priori motu ꝓpter cõsuetudinez venit in sequentẽ: vel inquirendo: vel non inquirendo. Inde est ꝙ citissime ꝛ optime fiunt reminiscentie quãdo incipit aliquis meditari a p̃n° totius negocij: q: s̃m ordinẽ quo res sunt sibi inuicem cõsecute s̃m hunc ordinem facti sunt motus eaꝝ in aĩa: sicut quãdo q̃rimus aliquẽ versuz prius incipimus a capite. ⁋ Scd̃m signũ ponit ibi.

⁋ Et sunt magis reminiscibilia quecũq; ordinationem habẽt aliquaz sicut mathematica. Que autem praue grauiter.

⁋ Et dicit ꝙ illa sunt magis reminiscibilia quecũq; sunt bene ordinata sicut mathe^ca. ꝛ theoremata mathematicoꝛ quoꝝ 2^m cõcludit̃ ex p̃mo: ꝛ sic deinceps. illa aũt que sunt male ordinata difficulter reminiscũt̃: sic ergo ad bene memorandũ vel reminiscendũ ex premissis q̃ttuoꝛ documenta vtilia adiscere possumus quoꝝ primũ est vt studeat que vult retinere in aliquẽ ordinẽ ducere. scd̃o vt ꝓfunde ꝛ itẽte eis mentẽ apponat. tertio vt frequẽter meditet̃ s̃m ordinem. quarto vt incipiat reminisci a principio.

ET in hoc reminisci differt ab iterum adiscere: quia possunt quodammodo moueri in id quod est post principiũ: cum vero non sed per aliud: non adhuc memoratur. ⁋ Lec. VI.

⁋ Postq̃ph̃s ostendit modũ reminiscendi hic manifestat duo que supra dicta sunt. p̃mo quidẽ q̃uo differant reminisci: ꝛ iterũ addiscere. scd̃o ꝙ oz reminiscentẽ a p̃ncipijs incipere ibi. (Opz aũt acceptũ esse) circa primũ duo facit. primo ostẽdit q̃uo differt reminisci: ꝛ iterũ addiscere. secundo q̃uo differt reminisci: ꝛ iterũ inuenire ibi. (multotiẽs ãt.) circa primũ cõsiderandũ est ꝙ tam ille q reminiscitur q̃ ille q iterato addiscit recuperat noticiã quã amisit: sed ille qui reminiscit̃ recupat eaz sub rõne memorie in ordine. s. ad id qđ p̃us fuit cognitũ. Ille aũt qui iterato addiscit recuperat eã absolute nõ q̃si alicuius prius cogniti: cũ aũt ad noticiã ignotoꝝ nõ ꝑueniamus nisi ex aliqbus principijs ꝑcognitis necesse est ꝙ p̃ncipia: ex qbus ꝓcedimus ad aliqđ ignotũ cognoscendũ sint eiusdem generis: vt pz in p̃mo poste. ꝛ iõ necesse est ꝙ reminiscens ad recuperandũ noticiã sub ratione memorie ꝓcedat ex aliqbus a p̃ncipio memoratis q̃ non cõtingat iterato addiscere: dicit ergo ꝙ in h̃ differt reminisci ab hoc qđ est iterũ addiscere: q: reminiscens habet potestatẽ quodãmodo vt moueat̃ in aliquid qđ ꝯsequitur ad primũ in memoria retentũ: puta cũ aliquis recordat̃ ꝙ tale qđ dictũ est ei. oblitus est aũt quis dixerit ei: vtet̃ ergo ad reminiscendũ id cuius est oblitus eo qđ hz in memoria: sed qñ nõ peruenit ad recuperãdã amissam noticiã ꝑ principiũ in memoria retentũ. sed per aliqđ aliđ quod ei de nouo traditur a docente non est reminiscentia: sed hoc est de nouo adiscere ⁋ Secundo ibi.

⁋ Multotiens aũt iaz quidẽ non põt reminisci: querens aũt põt ꝛ inuenit: h̃ autẽ fit multa mouenti: si moueat h9 motu quem cõsequitur res. Meminere eni est in esse potentiã mouentez: hoc autẽ est vt ex ipso est: ꝛ qbus habet̃ motibus moueatur sicut dictum est.

⁋ Manifestat q̃uo differt reminisci: ꝛ iterũ inuenire. ꝛ dicit ꝙ multotiẽs hõ nõ põt iã reminisci eius qđ oblitus est: q: nõ manẽt motus aliqui ex quibus possit deuenire in id qđ querit memorari: sed si q̃rat. i. de nouo in noticiaz illius rei põt ꝓcedere: ꝛ multotiẽs inuenit id qđ q̃rit: ac si de nouo sciaz acqreret: id aũt cõtingit qñ aĩa diuersa excogitãs multis motibus mouet̃: ꝛ si cõtingat ꝙ ꝑueniat ad motũ: quez cõsequit̃ vnde cognitio rei: tũc dr̃ iuenire. iõ ante non põt reminisci. lz posset inuenire: q: reminisci cõtingit ꝑ hoc ꝙ homo interius retinet quandã potentiã: vel virtutẽ inducendi se ad motus rei quos querit: hoc aũt cõtingit cuz põt ꝑuenire ad hoc ꝙ moueat̃ motu quẽ amisit per obliuionẽ: ꝛ hoc ex seipso nõ ex aliquo docẽte vt cõtingit qñ iterũ adiscit: ꝛ ex motibus prehabitis sic̃ dictũ est nõ ex nouis motibus sicut quãdo iterũ inuenit ⁋ Deinde cum dicit.

⁋ Oportet autem acceptum esse principium.

⁋ Manifestat ꝙ oz reminiscentẽ a p̃ncipio icipere: ꝛ circa hoc duo facit. p̃mo oñdit ꝓpositũ. scd̃o assignat cãm defectus quẽ qñq; patimur in reminiscẽdo ibi. (eius aũt ꝙ ab eodẽ.) circa primũ duo facit. p̃ oñdit ꝙ oz reminiscẽtẽ incipere a p̃ncipio. scd̃o a q̃li p̃ncipio ibi: (vñ aũt.) circa p̃^m tria facit. p̃ ꝓponit qđ itendit: ꝛ dicit ꝙ oz eũ q vult reminisci accipe p̃ncipiũ a quo icipit moueri vel cogitando vel loquendo vel aliud faciendo. ⁋ Secundo ibi.

⁋ Propter qđ a locis vñr reminisci aliquando.

⁋ Manifestat qđ dixit ꝑ signũ: q: n. oz reminiscẽtez aliqđ p̃ncipiũ accipe: vñ incipiat ꝓcedere ad reminiscendũ inde est ꝙ aliqñ hoies vñr reminisci a locis in quibus aliq̃ sunt dicta vel facta vel cogitata vtentes loco quasi quodã p̃ncipio ad reminiscendũ: q: accessus ad locũ est principium qđdã eoꝝ q̃ in loco agunt̃: vnde ꝛ tullius in sua rethorica docet ꝙ ad facile memorandũ oportet imaginari quedã loca ordinata quibus fantasmata eorũ que memorari volumus quodam ordine distribuant̃. ⁋ Tertio ibi.

⁋ Causa autẽ est: q: velociter ab alio in aliud veniunt: vt a lacte in album: ab albo autẽ in aerez: ꝛ ab hoc in humidum a quo meminit autumni hanc querens horam.

⁋ Manifestat ꝓpositũ ꝑ cãm dicẽs ꝙ cã quare oportet reminiscentẽ accipere p̃ncipiũ est ꝙ hoies de facili ꝑ mentis quãdã euagationẽ de vno veniunt in aliud rõne silitudis: aut ꝯrietatis aut ꝓpinqtatis: sic̃ si cogitem⁹ vel loquamur de lacte de facili ꝑuenimus in albũ ꝓꝑ lactis albedinẽ: ꝛ de albo in aerẽ ꝓꝑ claritatẽ dyaphani q̃ cãt albedinẽ: ꝛ ab aere in humidũ: q: aer est hũidus ab hũido aũt ꝑuenit̃ ad reminiscẽdũ tpis autũnalis qđ q̃rebat rõne ꝯrietatis: q: hoc tẽpus est frigidum ꝛ siccum. ⁋ Deinde cum dicit.

⁋ Uidetur autẽ vniuersale principiuz ꝛ mediũ omniũ. Si eni non prius cum in hoc veniat reminiscetur: aut non iaz neq; aliunde: vt si quis intellexit in quibus. a. b. g. d. e. z. i. t. Si eni non in. e. reminiscitur in. t. meminit: hic eni ad ambo motũ esse contingit ꝛ in. a. ꝛ in. e. si vero nõ horum aliquid querit in. g. veniens reminiscet̃: si in. i. aut. z. ingrit. Si autẽ nõ in. a. ꝛ sic semper.

¶ Ostendit quale principium reminiscens debeat accipere. et dicit quod illud quod est universale videtur esse principium et medium per quod potest perveniri ad omnia. dicitur autem hic universale non illud quod praedicatur de pluribus sicut in logicis: sed id a quo aliquis consuevit ad diversa moveri sicut si post lac aliquis moveatur ad albedinem et ad dulcedinem. et iterum ab albedine ad quandam alia sicut dictum est: et iterum a dulcedine ad calorem digerentem et ad ignem: et ad alia consequenter cogitata lac erit quasi universale ad omnes istos motus: et oportet ad hoc recurrere si aliquis voluerit cuiuscumque consequentium reminisci: quia si non reminiscitur alicuius consequentium prius per alia posteriora principium. saltem reminisci poterit cum venerit ad illud primum universale principium: aut si tunc non reminiscatur non poterit aliunde reminisci. et ponit exemplum de diversis cogitatis per diversas litteras. s. a.b.g.d.e.z.i.t. quas quidem litteras enumerat secundum ordinem alphabeti greci: non tamen in reminiscendo est idem ordo: sed accipiendum est quod aliquis cogitando vel loquendo de. b. veniat in. a. de. a. vero quandoque quidem in. e. quandoque vero in. g. d. quandoque in. d. quandoque in. e. de. g. vero quandoque in. i. quandoque in. a. si igitur aliquis non reminiscatur eius quod est in. e. poterit reminisci eius quod est in. e. si veniat ad. e. ex quo movebatur ad duo. s. ad. e. et ad. d. sed forte non querebat. e. neque. d. sed querebat. i. vel etiam. z. tunc veniens ad. g. reminiscetur: sed quia nescimus utrum id quod querimus contineatur sub. e. vel sub. g. oportet recurrere ad. a. quod est quasi universale respectu omnium: et sic semper oportet procedere. puta si adhuc. b. sit ulterius quam. a. potest autem et aliter dispositio praedicta intelligi. ut ab. a. directe quidem veniatur in. g. litteraliter: autem in. b. quamvis de. b. in littera mentio non fiat. a. g. aut litteraliter quidem in. i. cum hinc inde directe autem in. e. a. quo in. d. et. e. et ideo dicit quod si aliquis meminit in. e. quod est ultimum venit in. e. quod est prius. et si forte in. e. non meminit: quia id quod querit non continetur sub eo recurrendum est ad. g. sub quo quedam alia continentur puta. a. z. et deinde in. a. ut prius dictum est sub quo continetur etiam. b. ¶ Deinde cum dicit.

¶ **Eius autem quod ab eodem aliquando quidem meminere aliquando autem non causa est: quia contingit ad plus motum esse ab eodem principio ut ab ipso. g. in. z. aut in. d. Si igitur non per antiquum movetur: in consuetius movetur: tanquam enim natura iam consuetudo est: unde que multotiens intelligimus: cito reminiscimur: sicut enim natura hoc post hoc est: sic et operatio hoc multotiens naturam facit.**

¶ Assignat causam defectus quem reminiscentes patiuntur. Et primo quantum ad hoc quod omnino non reminiscimur: secundo quantum ad hoc quod corrupte reminiscimur ibi. (Quoniam autem.) dicit ergo primo quod ideo ab eodem principio a quo movetur aliquis ad diversa pluries movetur ad unum quam ad aliud: puta si ab ipso. g. moveatur in. e. et in. d. pluries in unum quam in aliud: unde eo accepto de facili reminiscitur eius in quod pluries consuevit moveri. si vero non moveatur per antiquum. i. per id per quod magis consuevit moveri movetur minus consuete: et ideo non de facili reminiscitur: quia consuetudo est quasi quedam natura: unde sicut ea que sunt naturaliter de facili fiunt et reparantur inquantum res cito redeunt ad suam naturam propter nature inclinationem: ut patet in aqua calefacta que cito frigescit ad frigiditatem: ita etiam ea que multotiens consideravimus de facili reminiscimur propter inclinationem consuetudinis. Quod autem consuetudo sit sicut natura manifestat per hoc quod sicut in natura est quedam sic ordo quo hoc post hoc sit: ita etiam quando multe operationes per ordinem se consequuntur faciunt quandam naturam: et hoc praecipue contingit in operationibus animalium in quorum principijs aliquid est imprimens: et aliquid impressionem recipiens sicut imaginatio recipit impressionem sensus: et ideo que frequenter vidimus vel audivimus magis in imaginatione firmantur per modum cuiusdam nature. sicut etiam multiplicatio impressionis agentis naturalis producit ad formam que est natura rei. ¶ Secundo ibi.

¶ **Quoniam autem sicut in his que sunt natura: sic et extra naturam: et a fortuna adhuc magis in his que per consuetudinem sunt: quibus natura non similiter inest. Quare moveri aliquando et ibi et alicubi aliterque et cum retrahatur inde ipse casu quoque. Et propter hoc cum indigeat nomen reminisci dissimile quo scimus in illud solo erramus: reminisci quidem igitur hoc accidit modo.**

¶ Ostendit causam quare quandoque corrupte reminiscamur: et dicit quod sicut in his que sunt secundum naturam contingit aliquid quod est extra naturam: quod est a fortuna vel casu sicut monstratur in partibus animalium: multo magis contingit aliquid inordinatum et praeter intentionem in his que sunt secundum consuetudinem que et si imitetur naturam: deficit tamen a firmitate ipsius: et ideo etiam ibi. i. in his que per consuetudinem reminiscimur contingit reminisci aliter et aliter: et hoc accidit propter aliquod impedimentum: puta cum aliquis retrahitur inde. i. a consueto cursu ad quodcumque aliud: ut patet in his qui memoriter aliquid dicunt: quorum imaginatio si ad aliud distrahatur perdunt quod dicere debent: vel dicunt corrupte: et propter hoc cum aliquis indigeat reminisci aliquod nomen vel aliquem sermonem facimus circa alium sermonem dissimiliter ab eo quod scimus. Ultimo autem epilogat quod reminisci accidit secundum modum premissum.

Maxime autem oportet cognoscere tempus aut mensura aut infinite. **Lec. VII.**

¶ Postquam philosophus manifestavit modum reminiscendi ex parte rerum reminiscendarum. hic determinat modum reminiscendi ex parte temporis: et primo proponit quod intendit. secundo manifestat propositum ibi (Est autem aliquid.) dicit ergo primo quod in reminiscendo oportet maxime cognoscere tempus. s. preteritum quod concernit memoriam: cuius inquisitio quedam est reminiscentia tempus preteritum cognosci a reminiscente quandoque quidem sub certa mensura: puta cum scit se hoc sensisse quandoque ante tres dies quandoque ante infinite. id est indeterminate: puta si recordetur se alio hoc sensisse. ¶ Secundo ibi.

¶ **Est autem aliquid quo iudicat maius et minus: rationabile autem sicut et magnitudines. Intelligit magnas et procul non extendendo ibi intelligentiam: sicut visum dicunt quidam. Et namque cum non sint: similiter intelliget: sed proportionali motu. Sunt enim in ipsa similes figure et motus.**

¶ Manifestat propositum: et primo ostendit quomodo anima cognoscat mensuram temporis: secundo manifestat principale propositum. scilicet quod cognoscere tempus necessarium est reminiscenti ibi. (Cum igitur rei.) et circa primum duo facit. primo manifestat propositum: secundo solvit quondam questionem ibi. (Quo enim differt dicit ego primo quod aliquid est in anima quo iudicat maiorem et minorem mensuram temporis et hoc rationabile est esse circa tempus sicut et circa magnitudines corporales: quas quidem intulit anima: et magnas quidem quantum ad quantitatem corporum visorum: et procul quantum ad quantitatem distantie localis cui proportionatur quantitas temporis: que accipitur secundum distantiam a presenti nunc: has autem magnitudines cognoscit anima non extendendo ibi intelligentiam quasi anima cognoscat magnitudinem contingendo eas secundum intellectum: quod videtur dicere propter platonem. ut patet in primo de anima: et per hunc etiam modum quidam dicunt visum fieri per hoc quod radius visualis pertransit totam distantiam usque ad rem visam. ut dictum est in lib. de sensu et sensato: sed non potest esse quod magnitudines cognoscantur ab anima per con-

tactū intelligentie: qr sic non posset aīa intelligere nisi magnitudines existentes: nunc aūt videmus q intelligit magnitudines que nō sunt. nihil enī prohibet aīam intelligere quātitatē duplā quātitatis celi non ergo cognoscit aīa magnitudinē ei se extēdendo: sed per hoc q quidā motus a re sensibili reuolutus in aīa est ꝓportiōalis magnitudini exteriori. Sunt enī in aīa quedam forme ⁊ motus similes rebus per quas res cognoscit. ❡ Secundo ibi.

❡ Quo enim differt cum maiores intelligat?

❡ Determinat quandā qōnē. scdo soluit ibi. (Aut qr illa.) tertio solōnem exemplificat in līis ibi. (Sicut igit.) Querit ergo pmo cū aīa per silitudinē magnitudinis quā habz magnitudinē cognoscat in quo differt illud quo cognoscit maiorē ⁊ minorē magnitudinē: videt enī non hēre differentem similitudinē eo q differant specie. ❡ Scdo ibi.

❡ Aut qr intelligit que minora: oīa eniz que inter minora ⁊ ꝓportionalr ⁊ que extra. Est aūt forte sicut ⁊ speciebus ⁊ proportionale accipere: sed in ipso sic ⁊ distantijs.

❡ Soluit qōnem ⁊ dicit q aīa vel p similē figurā siue formā intelligit minora. i. minorē quātitatē sicut ⁊ per formā similē cognoscit maiorē magnitudinē: forme enī ⁊ motus iteriores ꝓportionalr corrñdent magnitudinibus exterioribus: ⁊ forte ita est de magnitudinibus siue distātijs locorū ⁊ temporū: vt de specieb⁹ rerū. vnde sicut in ipso cognoscente sunt diuerse similitudines ⁊ motus ꝓportionalr respōdentes diuersis spēbus rerū: puta equo ⁊ boui: ita etiaz ⁊ diuersis quātitatibus. ❡ Tertio ibi.

❡ Sicut igitur si ꝭm. a. b. b. e. mouetur: facit. g. d. ꝓportionale enī ē. a. g. ⁊. g. d. quid ergo magis. g. d. q̄z. z. i. facit: aut sicut. a. g. ad. a. b. se hz sic. k. t. ad. t. m. se hz ꝭz hos igitur simul mouetur. Si vero ꝭm. a. z. z. i. velit intelligere: ei qdē que. g. b. b. e. similiter intelliget. Sed pro. c. t. k. l. m. intelliget: hec enī se habēt sicut. c. a. ad. b. a.

❡ Manifestat hꝫ diuersam ꝓportionē per exemplū in līteris: ad cuius euidentiā cōsiderandū est q qr supra dixit in intelligentia esse similes figuras ⁊ motus ꝓportionales rebus vtrisqꝫ hic gratia exēpli silitudinē ponit figurā sicut geometre vtunt apud quos figure similes dicunt quarū latera sunt proportionabilia ⁊ anguli equales. vt patz in. 6. euclid. describat g triāgulus. b. a. e. cui⁹ basis sit. b. e. Deinde a pūcto. g. signato in latere. b. a. ducat linea eque distās basi vsqꝫ ad aliud latus que sit. g. d. ⁊ similr in triangulo. g. a. d. pducat linea ⁊. i. eque distans basi. est aūt demōstratū in pmo euclid. qd linea recta cadens sup duas eque distantes fac angulos oppositos eq̄les. angulus g. a. g. d. est eq̄lis angulo. a. e. b. ⁊ angulus. a. d. g. est equalis angulo. a. e. b. angulus aūt. a. est cōis. ergo tres anguli. a g. d. sunt equales angulis triāguli. b. a. e. ergo linee que subtēdunt eq̄libus angulis sunt ꝓportionales ꝭm quartaz ꝓportionē. vi. euclid. ergo ꝓportio que est ab. a. b. ad. a. g eadez est ꝓportioni. b. e. ad. g. d. ergo permutatiz que est ꝓportio. a. b. ad. b. e. eadē est ꝓportio. a. g. ad. g. d. ⁊ sic duo triāguli predicti sunt figure siles: per lineā vero. a. b. ⁊ ptes eius itelligit motus aie: qbus aīa cognoscat. per lineas aūt. b. e. g. d. ⁊. i. que sunt bases triangulorū intelligunt diuerse q̄titates magnitudine ⁊ paruitate differētes cōcludit ergo exēplificādo q si anima ꝭm motū. a. b. mouet ad cognoscendū quātitatē. b e. faciet etiā iste motus ꝭm aliqd sui cognosci q̄titatē. g d. quia motus. a. g. qui cōtinent in. a. b. ⁊ magnitudo. g. d. in eadez ꝓportiōe se hnt in q mot⁹. a. b. ⁊ magnitudo. b. e. sz tunc re-

dibit qd q supra mota est: qm̄ plus regrat ad cognoscendū q̄titatē. g. d. que est maior q̄z ad cognoscēdū q̄titatē. ⁊. i. q est minor: ⁊ vt hꝰ expssius videri possit: accipit motus vt distinctos quorū vnus nō cōtineat in altero. Sit g vna linea k. m. ⁊ diuidat in puncto. t. tali rōne vt eadez sit ꝓportio. k. t. ad. t. m. que est linee. a. g. ꝭm quā cognoscit q̄titas. g. d. ad lineā a. b. ꝭm quā cognoscit. b. e. sic g sil mouet ꝭz hos motus: qr sicut ꝭm motū. a. g. cognoscit quātitas. g. d. ita ꝭz motū. k. t. ⁊ sic ꝭm motū. a. b. cogscit q̄titas. b. e. ita ꝭm motuz t. m. Si vo aliqs velit ꝭm motū. a. ⁊ cogscere q̄titatem. ⁊. i. oportebit q subtrahat ab. a. g. hꝰ q ē. g. ⁊ sic ei addebat. g. b. ad cognoscēdū q̄titatē. b. e. sed si volum⁹ accipe motus distinctos oportebit accipe loco duorū motuū. t. ⁊. t. m. loco cui⁹ ponit. t. e. ita q est. c. ⁊. m. iscribant eidē pūcto alij duo mot⁹: quorū vn⁹ sit. k. l. ⁊ alius. l. m. ita q linea. k. m. diuidat in puncto. l. ⁊ ob hāc rōnez. vt sit ꝓportio. k. l. ad. l. m. sic ꝓportio. a. z. ad. a b. vn̄ sic p motū. l. m. cogscet q̄titatem. k. e. ita p motū. k. l. cognoscet. z. i. ❡ Deinde cum dicit.

❡ Cum igitur rei simul fiat motus ⁊ temporis: tunc memoria agit. Si autem putet non faciēs memorari: nihil enī probibet mentiri: quemadmodū ⁊ videri memorari nō memorantē: agere autē memoria nō putare sed latere: memoratū vo est. hꝰ enī erat ipz memorari: hꝫ si q rei fiat sine eo q tpis aut ipse sine illo nō reminiscetur.

❡ Manifestat pncipale ꝓpositū: ⁊ pōndit q reminiscētez oz cogscere tps. ⁊ᵒ manifestat duplicē modū cogscēdi tps ibi. (Qui vo est tpis.) dicit g p qd qn̄ in aīa sil occurrit motus rei memorāde ⁊ tpis pteriti tūc ē memorie act⁹. Si vo aliqs putet ita se hēre: ⁊ nō fiat memoria: qr vel deest motus rei vl mot⁹ tpis nō ē memoratū. Nihil. n. phibz q imemore insit mēdaciū: sic cū alicui vr q memorat ⁊ nō memoratur: qr occurrit ei tps pteritū. sz nō res quā vidit: sz alia loco ei⁹: ⁊ qn̄qꝫ aliqs memorat: ⁊ nō putat se memorari. sz latet ipm. qr s. nō occurrit ei tps: sz res: qr vt. s. dictū est: hꝰ est memorari fantasmati itendere alicui⁹ rei put est imago prius apprehēsi. vnde si motus rei fiat sine motu tpis aut ecōuerso non reminiscatur. ❡ Secundo ibi.

❡ Qui vo est tēporis duplex est: aliquādo qdē enī mensura nō meminit ipsuz: vt qr tertia die: qd tamē aliqn̄ fecit: aliqn̄ aūt ⁊ mensura. Sed memorat quāuis nō mēsura. cōsueuerūt enī dicere qm̄ memorant quidē: quādo tn̄ nesciunt: cum ipsius qn̄ nō cognoscunt quātitatē metro.

❡ Ondit diuersuz modū quo reminiscētes cogscunt tēpus. Qñqz. n. aliqs recordat tps nō qde sub certa mēsura: puta q tertia die fecerat aliqd. sz q aliqn̄ fecit. qñqꝫ aūt recordatur sub mēsura tpis pteriti: q̄uis nō sub certa mēsura: ꝯsueuerūt enī hoies dicere q recordant qdez alicui⁹ rei vt preterite: sz nesciūt qn̄ fuerit qr nesciūt tēporis metrū. i. mēsurā: ⁊ hoc cōtingit ꝓpter debilē impressionē. sicut contingit in his que videnī a remotis que indeterminate cognoscunt.

Quod quidem igitur non idē sunt memorantiū ⁊ reminiscētiū in priorib⁹ dictū est: differt autē memorari a reminisci non solū ꝭm tps: sed quoniā ipso quidē memorari ⁊ aliorū animaliū participant multa: sed reminisci nullū: vt est dicere que cognoscunt aīaliū nisi homo. Causa aūt qr reminisci est: vt syllis quidā. Quod enī prius: aut vi-

dit: aut audiuit: aut aliqd hꝰ passus fuit syllogizat reminiscens: ⁊ est vt inquisitio quedā: h aūt qbus ⁊ deliberatiuū icst: nā soli accidit. ⁊ nāq3 deliberare sylls quidam est. ❡Lec. VIII.

❡Postq̄ phs ondit modū reminiscendi: nūc ondit drīam memorie ⁊ reminiscentie inuit autem tres drīas: quarum pma est ex aptitudine ad vtrūq3: dictū est eni supra ꝙ non idē hoies sunt bene memoratiui ⁊ reminiscitiui. scda autez drīa est ex pte tpis: qꝛ. s. reminiscētia cū sit ordinata ad memoria tpe ipsam pcedit vt ex pdictis patz: tertia drīa est ex parte subi in quo vtrūq3 eoꝝ iuenin pōt: qꝛ hoc qd̄ est memorari multa alia aīalia pticipāt pter hoiez: vt etiaz supra dictū est: 3 nullū aīal qd̄ a nobis cognoscit reminiscit nisi hō: qd̄ quidē dicit: qꝛ apud quosdā dubiū fuit: an aliqd̄ aial eēt rōnale pter hoiez: cā quare soli hoi cōuenit reminisci ē qꝛ reminiscētia hz silitudinē cuiusdā sylli: qre sicut i syllo peruenit ad ꝯclusionē ex aliquibus principijs: ita ēt in reminiscēdo aliqs quodāmodo syllogizat se pus aliqd vidisse aut audiuisse aut aliquo alio mō pcepisse ex quodā pncipio in hoc deueniēs: ⁊ reminiscētia est q̄si qda3 inqsitio: qꝛ non a casu reminiscens ab vno in aliud sed cū intentōe deueniendi in memoriā alicuius procedit; hoc aūt. s. ꝙ aliqs inquirat in aliud puenire soliū illis accidit qbus inest nālis virtus ad deliberādū: qꝛ etiā deliberatio fit p modū cuiusdā sylli: deliberatio aūt solis hoibꝰ cōpetit: cetera vo aīalia nō ex deliberatione: sed ex quodam naturali instinctu operātur. ❡Deinde cum dicit.

❡Quod aūt corporea quedā passio reminiscētia q̄stio in tali fantasmatis signū turbari quosdam cū non possint reminisci ⁊ valde adhibētes intelligentiā ⁊ non adhuc conantes reminisci nihil minus: ⁊ maxime melācolicis: hos eni fantasmata mouent maxime.

❡Ostendit qualis passio sit reminiscētia: qꝛ eni dixerat ꝙ reminiscentia est sicut sylls qdā. syllogizare aūt est actꝰ rōnis: que nō est actus corpis cuiusdā. vt pbatur scdo de aia. posset alicui videri ꝙ reminiscētia nō esset passio corpea. i. operatio exercita per organū corpale. Phs aūt ondit 3riū p hoc: ⁊ pmo ꝙ est per quoddā qd̄ accidit reminiscentibꝰ. scdo per eos q hn̄t impedimētū reminiscentie ibi. (Sunt āt ⁊ superiora.) Circa pmū tria facit pmo inducit accn̄s pdictū. scdo assignat cām pdicti accn̄tis ibi. (Cā aūt eius.) tertio manifestat per sile ibi. (Vn̄ ⁊ ire ⁊ timores.) Dicit ḡ primo ꝙ signū huius ꝙ reminiscētia sit quedā corporea passio siue existēs inqsitio fantasmatꝭ in tali. i. in aliquo particulari vel in tali. i. in quodā organo corporeo est ꝙ cū qdam non pn̄t reminisci turbanť. i. quadā inquietudie sollicitāť: ⁊ valde apponūt mentē ad reminiscendū: ⁊ si contingat ꝙ iā decetero nō cōducanť ad reminiscēdū q̄si nō conantes cessantes a ꝓposito reminiscendi: nihilominus adhuc inquietudo illa cogitatōis remanet in eis: ⁊ hoc maxime cōtingit in melancolicis qui maxime mouetur a fantasmatibus: qꝛ ꝓpter terrestrem naturā impressiones fantasmatū magis firmantur in eis. ❡Secundo ibi.

❡Causa autem eius qd̄ nō in seipsis est reminiscētia sicut proijcientibus non amplius in ipsis sistere: sic ⁊ reminiscens ⁊ inuestigans corporale aliquod mouet in quo passio est.

❡Assignat cām predicti accidentis: ⁊ pmo ponit cām. scdo ondit in qbus maxie locū hz ibi. (Maxime aūt turbāť.) Circa pmū cōsiderandū ꝙ opationes que sunt ptis intellectiue absq3 organo corpali sunt in sui arbitrio vt possit ab eis desistere cū voluerit: sed non ita est de opationibus q̄ p organū corpale exerceť: qꝛ nō est in ptāte hoīs ꝙ ex quo organū corpale est mere eius passio statim cesset: ⁊ id dicit ꝙ causa eius ꝙ est reminisci. nō ita est in ipsis reminiscētibꝰ. i. in ptāte eoꝝ vt. s. possint desistere cū voluerint: qꝛ sic accidit proijciētibus ꝙ postq̄ mouerit corpus proiectū nō est amplius in eoꝝ ptāte vt sistant: sic etiā reminiscens ⁊ quicūq3 inuestigās per organū corporale: mouet corpale organum in quo est passio: vnde non statim motus cessat cum homo voluerit. ❡Secundo ibi.

❡Maxime aūt turbanť quibus humiditas fuerit existens circa locum sensitiuū. Nō enim facile pausat mota quousq3 superueniat quod queritur: ⁊ recte procedat motus.

❡Ostendit in qbus maxime predicta causa locū hēat: ⁊ dicit ꝙ maxie turbanť. i. cōmoueť in reminiscēdo isti qbꝰ humiditas abundat circa locū vbi sunt organa sensuū: puta circa cerebrū: ⁊ circa coꝛ. qꝛ hūiditas mota nō de facili qescit donec ⁊ quousq3 occurrat illd̄ qd̄ querit: ⁊ motus inq̄tionis ꝓcedat recte vsq3 ad terminū: nec est 3riū qd̄ supra dixi. hoc maxime accidere melācolicis q sunt sicce nāe: qꝛ in illis cōtingit: ꝓpter violentā impressionē in his autē ꝓpter facilem cōmotionem. ❡Deinde cū dicit.

❡Unde ⁊ ire ⁊ timores cum contramouerint: ⁊ contramouentibus iterū his non sedanť: sed ad eadem contramouent.

❡Manifestū qd̄ dixerat per sile: ⁊ pōit. duo silia quoꝝ primū est de passionibus aīe qbus organū corpale quodāmō cōmoueť: ⁊ dicit ꝙ q̄n ira vel timor vel cōcupiscētia vel si qd hꝫ moueť ꝯtra aliqd̄ obm etiā si hoīes velint in 3rium mouere retrahēdo se ab ira vel a timore non sedať passio. Sed ꝯtra idē adhuc moueť: qd̄ cōtingit: qꝛ cōmotio corpalis organi nō statim quiescat. scdm sile ponit ibi.

❡Et comparatur hec passio nominibus ⁊ melodijs ⁊ rationibus: cum per hos fiat aliquod ipsorum valde: pausantibus enim ⁊ non volētibus accidit iterum cantare aut dicere.

❡Et dicit ꝙ predicta passio q̄ accidit in reminiscendo cōparatur in hoībus ex melodijs ⁊ rōnibus cū aliqd̄ eoꝝ cū aliqua intentione per hos ꝓferať: sicut accidit his qui cū magna intentione recitant noīant vel cantant: vel argumentāť: qꝛ q̄n ipsi volunt desistere adhuc pter intentionē eoꝝ accidit ꝙ cantent: vel aliquid proferant: ꝓpter hoc ꝙ motus pristine imaginationis adhuc manet in organo corporali. ❡Deinde cum dicit.

❡Sunt aūt ⁊ superiora maiora habentes ⁊ nani peius memoratiui q̄3 cōtrarij: ꝓpter id qd̄ grauitatē multam habent in sensibili: ⁊ quia neq3 a principio motus possunt imanere: sed dissoluti sunt neq3 in reminiscendo facile recte procedunt. Penitus aūt noui ⁊ multū senes imemores sunt ꝓpter motū: hi quidē eni in decremento: illi vero in augmento multo sunt. Amplius autē pueri ⁊ nanosi sunt vsq3 ad longaz etatē. De memoria quidē igitur ⁊ memorari que sit natura ipsoꝝ: ⁊ qua causa que sunt aīe memorāť animalia: ⁊ de reminisci quid est: ⁊ quomodo fit: ⁊ propter quā causam: dictum est.

¶ Manifestat ꝓpositum per hoc ꝙ reminiscentia impeditur per aliquã corporalẽ dispositionẽ: ⁊ ponit duas dispositiões corporales impedientes reminiscentiã quaꝝ primã ponit dicens ꝙ illi q̃ hñt mẽbra superiora maiora q̃ɜ inferiorib⁹: que est dispositio nanorum: q̃ hñt curtas tybias: ⁊ superiorẽ partẽ corporis ꝓportionaliter maiorem sunt peius rememoratiui: q̃ɜ illi qui hñt cõtrariã dispositionẽ: ꝓp̃ hoc ꝙ organũ sensitiuũ i eis qḋ est in superiori parte: est aggrauatũ in eis multitudine materie: ⁊ ꝓp̃ hoc nec motus sensibiliũ in eis diu possunt ꝑmanere: sed cito dissoluunt̃ ꝓp̃ cõfusionẽ humoꝝ: qḋ ꝑtinet ad defectũ memorie: nec ẽt ĩ faciliꝑñt rectẽ ꝓcedere reminiscẽdo: q̃ꝛ nõ ꝑñt regulare motũ materie: qḋ ꝑtinet ad defectũ reminiscẽtie. 2ª dispositio impediẽs est ꝙ illi q̃ sunt penit⁹ noui sicut pueri nuper nati ⁊ multum senes sunt imemores ꝓp̃ motum augumenti q̃ est in pueris: ⁊ decrementi qui est in senibus: vt supra dictum est: Et hec dispositio portĩ ꝯuenit cũ pˀma. s. q̃ɜtũ ad pueros qui usq̃ɜ ad longã etatẽ sunt nanosi quasi hñtes superiorẽ portẽ corporis maiorẽ: sic ergo patet ꝙ reminiscẽtia ẽ corporalis passio: nec est act⁹ partis intellectiue: sed sensitiue: q̃ etiã in hoĩe est nobilior ⁊ virtuosior q̃ɜ in alijs aĩalibus ꝓp̃ ꝯiũctionẽ ad intellectũ. Semꝑ. n. qḋ est inferioris ordinis ꝑfectius fit suo superiori ꝯiunctũ quasi aliquid de eius ꝑfectione participans. vltimo aut epylogando ꝯcludit ꝙ dictũ ẽ de memoria ⁊ memorari que sit nã ipsoꝝ: ⁊ ꝑ quaꝫ partẽ aĩe aĩalia memorant̃: ⁊ similiter de reminiscentia q̃d sit: ⁊ q̃uo fiat: ⁊ ꝓp̃ quã causam.

¶ Explicit sñia super librum de memoria ⁊ rẽminiscẽtia.

¶ Incipit expositio libri super somno ⁊ vigilia sancti thome de aquino.

Lec. 1.

De somno autẽ ⁊ vigilia considerandũ est q̃d sint. Et vtruꝫ anime vel corporis ꝓpria sint vel cõmunia: ⁊ si cõmũia: cuius particule anime vel corporis: ⁊ ꝓp̃ quã cãꝫ insunt aĩalibus. Et vtrũ cõicãt oĩa simĩ amb⁹ ipsis aut alia q̃dẽ somno: alia ꝟo altero sõ: vel alia q̃dẽ neutro: altera ꝟo vtrisq̃ɜ.

In priori libro determinauit auctor de q̃busdam proprietatibus consequentibus sensum: que causant̃ ex ꝑte anime ⁊ isunt animalibus ꝑfectis: in hoc libro determinat de quibusdaꝫ proprietatibus ꝯsequẽtibus sensum a parte corꝑis: ⁊ insunt omni aĩali ⁊ soli q̃ sunt somnus ⁊ vigilia. Et diuidit̃ liber iste in partes duas. i. ꝓhemium ⁊ tractatũ: qui incipit ibi (primũ quidẽ ⁊c.) prima i duas fm ꝙ duo sunt intẽta in hac sciẽtia. in prima dat intentionẽ circa primũ intentũ. s. circa somnũ ⁊ vigiliaꝫ. in scḋa dat 2ᵐ intentũ. qḋ est passio somni. ⁊ secũda ibi (adhuc aũt ⁊c.) tractatus siĩr diuiditur i partes duas penes hec duo itẽta. in pˀª intendit de pˀ: in secũda ꝑte determinat de scḋa. ibi (post h̃ aũt q̃rendũ ẽ de somno) pˀª in duas. in pˀª ostẽdit ꝙ somnus ⁊ vigilia sunt passiões ꝯiuncti i oĩ animali vicissim ⁊ soli: Et in scḋa cui parti ꝯiuncti ꝑ debet̃: ⁊ ob q̃s causas ex quibus dubitationibus patebit sufficienter: quid sit somn⁹ ⁊ vigilia: ⁊ secũda ibi (quare aũt dormiant ⁊c.) pˀª ẽ ꝑñtis lectionis. Et diuidit̃ i duas. in pˀª oñdit ꝙ sunt passiones ꝯiuncti. in secũda oñdit ꝙ insunt oĩ aĩali. ⁊ vicissim: ⁊ soli: ⁊ secunda ibi (cũ aũt determinata) prima in duas. i prima parte ꝓbat minorẽ sue rationis. in secunda parte ꝓbat maiorem. ibi (quoniã autem ⁊c.) pˀma adhuc i duas. in pˀª declarat quoddã ꝑambulum ad minorem. in scḋa probat istam minorẽ. ⁊ secũda ibi (amplius autẽ) illa pars in qua ostendit ꝙ somnus ⁊ vigilia insint omni aĩali vicissim ⁊c. diuiditur in duas. i pˀ oñdit ꝙ soli aĩali insunt: i 2ª oñdit ꝙ oĩ insunt vicissim: ⁊ 2ª ibi (similiter autẽ ⁊c.) dicit ḡ pˀº ⁊ dat intẽtionẽ suã circa somnũ ⁊ vigiliam: ⁊ sunt cinq̃ɜ intenta: primũ est q̃d sit somnus ⁊ vigilia 2ᵐ ẽ vtrũ sint passiones aĩe solũ vel corꝑis tantũ: vel ꝯiuncti: tertiuꝫ si sint passiones ꝯ. q̃ua ꝑticula aĩe ⁊ corꝑis sit illud ꝯiunctũ. q̃rtũ est ꝓp̃ quã cãm insunt oĩbus aĩalibus. q̃ntuꝫ est vtrum oĩa aĩalia cõmunicẽt tã somno q̃ɜ vigilie: vel nõ. Et si non vtrũ h̃ aĩalia cõmunicẽt somno tãtuꝫ illa vigilia tãtũ. vel animalia neutrum: illa vtrunq̃ɜ. ¶ Secundo ibi.

¶ Adhuc autem quid est somniũ: ⁊ ꝓp̃ quã cãꝫ dormiẽtes interdũ q̃d somniant: iterdũ aũt nõ: vel accidit q̃dẽ semꝑ dormiẽtibus somniare: sꝫ nõ reminerũt. Et si hoc fiat: propter quã cãm fit. Et vtrũ cõtingat futura preuidere: aut ñ cõtingat: ⁊ qualiter si contingat: ⁊ vtrũ futura ab homine prospiciantur solum: ⁊ vtrũ agẽda ab homine solũ: vel quoꝝ demonum hẽt cãm: ⁊ vtrum a natura fiunt: aut ab euentu.

¶ Dat intentionẽ circa somnũ: ⁊ sunt tria. primuꝫ est q̃d sit somn⁹: 2ᵐ est ꝓpter quã cãm somniãtes aliquãdo somniant. aliquãdo nõ: vel semꝑ somniãt: ⁊ nõ semꝑ sunt memores somnii: ꝓpter quã cãm hoc est: tertiuꝫ est vtrũ ꝯtingat preuidere futura in somno: vel nõ. Et si sic q̃liter cõtingit. s. vtrũ homo inq̃ɜtũ homo põt ꝑuidere futura ꝑ reuelationẽ spirituũ. Et vtrũ h̃ a natura vel a casu. Et notãdũ ꝙ demon grece idẽ ẽ: qḋ sciens latine: est etiã nomẽ cõmune cuiuslibet itelligẽtie: ⁊ ꝯponit̃ cũ calodemõ ꝙ ẽ bon⁹ demõ: a calo: ꝙ ẽ bonũ ⁊ demõ q̃si bon⁹ demõ. ¶ Deiñ cũ dicit.

Primuꝫ quidẽ igit̃ hoc manifestũ: q̃m circa idẽ aĩalis vigilia quidẽ est ⁊ somnus. Opponũtur. n. ⁊ videt̃ somn⁹ vigilie quedaꝫ priuatio: nã extrema sẽmper i alijs ⁊ i naturalibus circa idẽ susceptibile vident̃ fieri: ⁊ eiusdẽ passiones eẽ. Dico ãt veluti vis⁹: cecitas: turpido: pulchritudo: sanitas: egritudo: fortitudo: ĩbilitas: audit⁹ ⁊ surditas.

¶ Prosequit̃ intẽtũ: ⁊ ꝓbat pˀ ꝙ somnus ⁊ vigilia sunt passiones ꝯiũcti sic. sensus ẽ passio ꝯiũcti. Sed somn⁹ ⁊ vigilia sunt circa idẽ: circa qḋ ẽ sensus: ḡ somn⁹ ⁊ vigilia sunt passiões ꝯiũcti. in hac rõne sic ꝓcedit. pˀ ꝓbat minorẽ. scḋo ꝓbat maiorẽ. tertio infert ꝯclusionẽ circa minorẽ. pˀ oñdit ꝙ somn⁹ ⁊ vigilia sunt circa idẽ: circa qḋ ẽ sẽsus sic: q̃ꝛ oĩa ꝑuatiue opposita habẽt fieri circa idẽ. Sꝫ somn⁹ ⁊ vigilia sunt ꝑuatiue opposita ḡ ⁊c. vñ pˀ ponit ꝯclusionẽ. cũ dic. ꝑmuꝫ: secũdo minorẽ ibi (opponunt̃. n.) vbi dicit ꝙ somnũ ẽ qḋdã vigilie extremũ ꝯrietatis imediate. 3º maiorẽ ibi (Naꝫ extrema sꝑ) ⁊ ꝯfirmat ꝑ exẽpla: ibi (dico autẽ) ⁊ accipit h̃ cõiter ꝑuatiue opposita sꝫ ꝙ ꝯtinẽt sb se ꝯria. Et iõ exẽplificat i ꝑuatiue oppositis a nã ⁊ i ꝯrijs ⁊c. ¶ Deiñ. cũ dic.

¶ Amplius autẽ ⁊ ex his mãifestũ. In quo. n. vigilãtẽ cognoscimus: i hoc ⁊ eum qui somno premit̃. Sentientẽ. n. vigilare putamus ⁊ vigilantẽ: aut eo ꝙ eoꝝ que extrinsecus aliquid sentit: vel eoꝝ q̃ in ipso motuũ aliquem. Si ḡ vigilare in nullo alio ẽ q̃ɜ in eo quod est sentire: manifestuꝫ q̃m quo quidem sentiunt hoc vigilans vigilantia: ⁊ dormiunt dormientia.

¶ Probat minorē in se sic. eodem sensu cognoscimus vigilantē et dormientē. Sed vigilantē cognoscimus per actū sentiēdi: eo q sentit aliquē motū iteriorē: vl' exteriorē. quare idem est vigilare: et sentire: et qua pte sentiūt aīalia eadē parte vigilant: et dormiūt. hāc ratione ponit totā ptinue. Et notādū: q mot⁹ exterior: est q fit a sensibili extra in organū sensus particularis. motus āt iterior qui fit a specie sensibili in organū sensus cōis qui superior ē. ¶ Dein cū dic.

¶ Quoniā aūt nō aie ppriū est sentire neqȝ corporis: cuius enīȝ est potentia: eius est et actio. Quoniā vero dicit sensus vt actio motus qdā per corpus anime est: manifestū quoniā neqȝ aie passio propria: neqȝ inanimatū corpus possibile est sentire.

¶ Probat maiorez sic: eiusdē est potētia cuius est actus pcedēs a potētia sed act⁹ sentiēdi est ipsius ptiūcti. est. n. motus ab aia mediante organo corporeo ergo sensus ē actus: vel passio ptiuncti. vn̄ hic primo ponit cōclusionē cū dicit (qm̄ autē) secūdo maiorē ibi (cui⁹. n.) tertio miorē cū dic (que vero est) q̄rto itez infert cōclusionem cuz dicit (manifestum quoniam. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Cū aūt determinatuz sit prius i aliȷs de his q̄ dicūtur quasi pticule aie et de nutritiua q qdez sepatur ab aliȷs in corpibus habentibus vitam aliorz vero nullo hoc sine existēte manifestū q qdē q̄cunqȝ viuētiū augmenti diminutionisqȝ pticipāt solū: qm̄ in his non est somnus nec vigilia velut plantis.

¶ Ostendit: q somnus: et vigilia insunt soli aiali: nō eniȝ insunt plātis. ergo insunt soli animali. solū pbat antecedēs sic. plante nō habēt particulā sensitiuā cuius passiones sūt somn⁹ et vigilia. ergo nō habēt somnū et vigiliā. huius rōnis solū ponit pclusionē dicens: q cū determinatū sit in lib. de anima: de his q̄ sunt pticule anime. s. q ps vegetatiua siue nutritiua separat ab aliȷs partib⁹ anime in qbusdā corpib⁹ sicut in plātis nulla autē pars aie reperitur sine vegetatiua manifestū est q nulla viuētia pticipātia solā partē aie vegetatiuā q̄ operat augmētū: et decremētū habent somnū: et vigiliā sicut plante. ¶ Deinde ponit mediū huius ratiōis cum dicit.

¶ Nō. n. hēnt particulam sensitiuam: neqȝ si separabile: neqȝ si non separabile: potestate enim et esse separabile est.

¶ Dicens: q plante nō hēnt sensitiuā particulaz: et hoc siue illa particula sit separabilis a potentia vegetatiua scḋz locum: sicut dixit plato qui dixit: q sensitiua est in corde vegetatiua in epate: siue nō sit separabilis a potentia vegetatiua secūdū locū: quia si non sit separabilis fm locum separabilis est tamen secūdum potentiam et diffinitionem.

Similiter autem q nihil est quod semper vigilet aut semper dormiat: sȝ eisdem insunt animalium vtreqȝ passiones he. Neqȝ. n. si est anial habēs sensum hoc contingit neqȝ dormire neqȝ vigilare: vtraqȝ enim passio hec circa sensum primi sensitiui.

¶ Lec. II.

¶ Tunc sequitur secūda pars pncipalis: in qua ostendit q somnus: et vigilia insunt aiali vicissim et ista in duas. p̊ ppoīt duas pclusiōes probādas. secundo probat eas ibi (non ptingit āt) et ista in duas. p̊ probat primā secundo secundā ibi (aialia qdē) p⁹ in duas. p̊ repetit pclusionē probandaz. scḋo pbat eā ibi (āplius āt et c̄.) et ista i duas. p̊ pbat q necesse ē oēz vigilātē aliquādo dormire. In scḋa pbat pueriaz. ibi (similiter autē et c.) Nūc seqtur scḋa psān qua pbat cōclusionē scḋaz. et illā in duas. in partē pncipalē et icidētalē. scḋa ibi. (Plātarz aūt et c̄.) pma in duas. pmo pbat: q somnus et vigilia isunt omni aiali. scḋo pbat q vlr insunt oi ibi. (qm̄ qdē et c̄.) seqt ps icidentalis in duas. p̊ repetit rōnē ppositā. scḋo pbat mediū rōnis ibi (Quibusdā vo et c̄.) et ista in duas fȝ duas rōnes: et scḋo ibi. (Signū aūt et c̄.) Ponit ḡ pmo duas pnes pbādas: et pma est q nulli aiali semp inest vigilia: et semp somn⁹ Sȝ vtraqȝ insunt vicissim. scḋa est. q nullū aial hn̄s sensuȝ pōt neqȝ dormire: neqȝ vigilare: sȝ necesse est alterz oi aiali inesse: eo q ambo sūt passiōes sensus cōis: q inest omni aiali. ¶ Secūdo ibi.

¶ Nō ptingit aūt neqȝ alterz horuȝ semper inesse eidē: veluti aliquod genus aīaliuȝ semp dormire vel sp vigilare. Amplius quorūcūqȝ ē aliquod opus secūdū naturam quando excesserit tēpus in quāto pn̄t aliqd facere vel aliquod eorū que pn̄t tpe facere necesse deficet: vt oculos videntes et quiescere facientes hoc. Similiter autem manū et aliud omne cuius est opus aliqd: si itaqȝ alicuius est opus sentire: et hoc vtiqȝ excedat quāto erat tpe potēs sentire ptinue deficiet: et nō amplius faciet hoc. Si igit vigilare diffinit solutione sensus: ptrariorz vero hoc qdē necesse alterz adesse: illō vero nō. vigilare āt ei quo ē dormire ptrariū: et necessariū omni alterū inesse necessarium vtiqȝ erit dormire.

¶ Probat pmā pclōnē: et p̊ repetit eā ibi. (Nō ptigit autē.) scḋo pbat eā p duas rōnes. pma talis est: quorūcūqȝ ē aliqḋ opus determiatū fm nām: qn̄ excedit tps determiabile a nā in opōne tali necesse est eā languescere: et qescere ab opatiōe tali. vt pȝ in visiōe q̄ est talis opatio oculorz. et etiā in opōne manus: q̄re cū sentire sit op⁹ sentiētis dtermiatū a nā si ptinue sentiet: necesse est ipȝ lāguescere: et cessare ab actu opandi. Et tūc cū dic. (Si igit.) pcludit iterū sic: si oi sensitiuo necesse ē cessare ab actu sentiēdi cū vigilare ptingat in actu sentiēdi. ḡ necesse ē ipȝ cessare ab actu vigilādi. Sȝ vigilare et dormire sunt pria imediate: q̄re necesse ē alterz inesse aliqn̄ oi aiali. ḡ necesse est aliqn̄ vigilare: et aliqn̄ dormire. ¶ Secūdo ibi.

¶ Si igit huius passio est somnus hoc āt est impotētia pp excessum vigilandi. vigilandi aūt excessus qn̄qȝ qdē ab egritudine qn̄qȝ absqȝ egritudine fit. quare impotentia et dissolutio similiter erit necesse omne quod vigilat ptingere dormire. Impossibile. n. semp agere.

¶ Ponit scḋaz rōnē q̄ talis est. somnus ē ipotētia sensus pp excessuȝ vigilādi: sȝ excessus vigilādi aliqn̄ accidit aniali a egritudīe. aliqn̄ sine. ḡ et hō ipotētia q̄re vigilātē: necesse ē aliqn̄ dormire: qn̄ nō possit amplius sentire. Et hāc rōnem ponit totā. pn̄r pbat pueriaz: et m. d. hō pmo ponit cōclōnē. scḋo pbat eā ibi. (Agere autē) dicit ergo q necesse est oēm dormiētez vigilare aliqn̄ et c̄. ¶ Deīde cū dicit.

¶ Silr aūt nȝ dormire sp nihil ptigit. Sōn⁹. n. passio sensitiue pticule est: vt vinculū et imobi

litas quedā. Quare necesse ē omne dormiens habere sensitiuā pticulā. Sensitiuū autē qd pt sentire fm actū: agere aūt sensu proprie & simpliciter impossibile ē dormientem: simul ideo necessarium est somnū omnē excitabilem esse.

Hoc pbat sic. oē dormiēs pōt sentire fm actū: sed h non ptigit dū dormit ḡ necesse est ipz excitari a somno: vt actu sentiat hu⁹ rōnis. pmo pbat maiorez sic. somnus est passio sensitiue pticule: est. n. imobilitas sensus: & q̄si vinculū. ḡ ne cesse est oēm dormiētē hr̄e pticulā sensitiuā: sed oē hns sensitiuā pticulā pōt sentire scdz actū. ergo oē dormiēs potest sentire scdz actū. hanc rōnē totā ponit post pclones que est maior pncipalis rōnis: & scdo infert pncipalē pclonē cū dicit ideo necessariū. Deinde cū dicit.

Animalia qdem igit̄ pene omnia somno cōicant: & natabilia & volatilia atq3 gressibilia.

Probat scdam pclusionē. s. q somnus & vigilia isunt pene omni aiali sic. oia aialia volatilia gressibilia & natabilia hn̄t somnū & vigiliam. Sz oia anialia pene sunt hō. ergo oia aialia pene hn̄t somnū & vigiliā huius rōnis pmo ponit pclusionē cū dicit. (Aialia &c.) subiungit minorē cum dicit. (Et natabilia &c.) Et nota q dicit pene pter aialia carētia motu pgressiuo. que sunt terre affixa que sunt cōchilia degentia. Deinde cum dicit.

Etenim genera pisciū oium & que marinorū vel malachioꝝ visa sunt dormiētia & alia oia q̄cūq3 habēt oculos: & n. que duros habēt oculos manifesta entoma q dormiūt: breuis autez somni sunt hō oia. ideoq3 latebunt vtiq3 qdem multotiēs: vtrū participant somno vel nō: eorū quidē que durā habēt testam scdm sensum qdē nūq3 factuz est manifestū si dormiūt. Si cui3 vo verisimilis dicta ratio est suadebitur.

Probat minorē per locū a minori sic. oia genera piscium etiā que sunt molachia: cuius sunt ostrege: & hō conchilia: & oia aialia que hn̄t oculos dormiūt aliqn̄. & que hn̄t oculos duros. & carent palpebris qbus videnr̄ vigiles oculi: q2 signū maxie dormiendi est clausio palpebraꝝ. Et sic aialia imprfecta aliqn̄ dormiūt: licz pp. leuitatē somni lateāt nos ipsos dormire: ipsa ēt aialia que habēt duꝝ coriuz: in quib⁹ parua ascēdit euaporatio: a nutrimēto pter eoꝝ duritiez: qd est cā somni aliqn̄ dormiūt: licz illud nōdum sit manifestū. Et ita est manifestū: q omnia aialia aliquando dormiunt. Deinde cum dicit.

Qd igit̄ quidē somno cōicant oia anialia manifestū ex his: eo. n. q ē sensuz hr̄e. diffinit̄ aial.

Probat q somnus & vigilia isunt omni aiali: & vr̄ sic. oē aial hō sensuz: sed somnus & vigilia sunt passiōes sensus. ergo oia aialia hn̄t somnū & vigiliā. huius rōnis primo ponit pclonē cū dicit. (Qd igit̄ qdez) scdo ponit declarationem maioris dicēs: q aial hab3 sensuz: q2 diffinit̄ per sensum: & ita pstat: q omne animal habet sensum: & hoc fit cum dicit: eo enim. Deinde cum dicit.

Sensus autē modo qdē aliquo imobilitatem & velut vinculū somnū eē dicimus: solōnē autē remissionēq3 vigiliaz. Plātaꝝ autē nullā possibile qdem cōicare neutra haꝝ passionuz. Nam sine sensu qdem non existit: neq3 somnus: neq3 vigilia.

Ponit declaratiōnē minoris sic. somnus est imobilitas: & vinculum sensus. & quodammodo dicit q non est vinculum nisi metaphorice accipiatur vinculum: vigilia enim est remotio: & solutio sensus a tali vinculo. & ita somnus & vigilia sunt passiōes sensus: & q2 supi⁹ pbauit somnū non inesse plātis eo q nō hn̄t sensuz h incidēter cū dicit. (Plātaꝝ &c.) reddit: vt pbet dcm̄ modū: & pmo repetit rōnē pus positā vt pz. Deinde cum dicit.

Quib⁹ vero inest sensus: & tristari & gaudere: qbus vo hec: & pcupiscētia: plāns autez nihil horum inest.

Probat mediū per duas rōnes. pma talis est qbus inest sensus. inest tristitia & gaudiū: & qb⁹ h insunt in eis est concupiscētia. Sed nihil horum inest plantis. ergo nec sensus. Deinde cum dicit.

Signū autem quoniā & opus suum facit nutritiua particula in dormiēdo magis q̄z i vigilādo. Nutriūt̄ autez & augent̄ tūc magis tāq3 nihil egentia ad hoc sensu.

Ponit scdam rōnē: & est talis pplexio plātaꝝ in nutrimē to & augmēto: & ista melius fiūt sine sensu. q̄z cū sensu. ergo plāte nō hn̄t sensuz: cū nā semp faciat qd melius est. h⁹ rōnis solū ponit miorē p signū dicēs: q signū ē q nutrimentuz & augmētū meli⁹ fiūt sine sensu q̄z cū sensu. q̄re aia vegetatiua siue nutritiua meli⁹ facit opus suū in aialib⁹ i dormiēdo: q̄z in vigilādo. (Nutriunt̄. n. & augent̄) magis cum dormiūt: q̄z cum vigilāt. Et ita nutrimētū: & augmētū non indigent sensu.

Quare aūt dormiunt & vigilant aialia: & pter qualē quēdam sensum: vel q̄les si pp plures psiderādū3. Lec. III.

Ostēso q sōn⁹ & vigi. isūt oi aiali vicissi3: & solū hac pte ondit q piūcti3 passiōes st̄ & pp quā cā3: & hec i. d. pmo dat itētionē suā. scdo psegt̄ ibi. (Qm̄ vo quedā &c.) & ista in. d. p dicit q sōn⁹ & vigilia sunt passiōes sensus cōis: & ei⁹ organi: in 2ª ondit pp quā cā3 eis isūt ibi (Propter quā cā3 accidit dormire &c.) pª i duas penes duas rōnes: & 2ª ibi (Si. n. eo) pª in duas. i pncipalē: & correlariā ibi. (Sine oibus &c.) pª in tres. i pª ondit maiorē. in 2ª ostēdit miorē ibi. (Qm̄ aūt &c.) in 3ª ifert pnē ibi. (Maifestū ē aūt &c.) media i duas. i pncipalē & icidētalē q̄ icipit ibi. (Hoc aūt sil.) & pª i duas. p ponit miorē. 2º pbat eā p duas rōes ibi (Que qm̄) & ista i duas s3 duas rōnes: & 2ª ibi (Et indicat &c.) dic̄ ergo p itētionē suā dicēs. pp quā cā3 dormiūt & vigilāt aialia psiderādū ē mō: & circa q̄les sensus. sic̄ si sint circa plures. Deinde cum dicit.

Quoniam vero q̄daz aialium habent sensus omnes: quedā vero nō habēt: vt visuz: tactū aūt & gustū oia habent: nisi sit qd aialiu3 imperfectū: dictū est aūt de his in his que de aīa. Impossibile aūt simpliciter q̄licūq3 sensu sentire q dormit aial: manifestū quonia3 oibus necessarium inesse candē passionez inuocato somno: nam si huic qdez: huic vero non hac dormiēs sentiet: hoc aūt impossibile est.

2. lect. 2. fi. 3. le. p̄ticul. & vltima.

Probat q sōn⁹ & vigilia sūt passiōes sensus cōis & ei⁹ organi sic. sōn⁹ & vigilia oib⁹ ptib⁹ aialiū isūt sil: s3 sensus cōis segt̄ ad oēs sensus pticulares. & ē cōe eis. ḡ sōn⁹ & vigilia sūt passiōes sensus cōis: & fundat̄ h ratio sup hac maximā oīs passio iherēs plib⁹ sensus iheret p nām sui subiecti p̄mi: qd

Lec.i.

repit̃ i oīb⁹.vt dicit Ar.i lib.posterio.τ ita cū sōn⁹ τ vigilia sunt passiōes sensus:τ isunt oīb⁹ ptib⁹ aīalis.ħ erit de necessitate p nāz sensus cōis hui⁹ rōnis.p̄ pbat maiorē sic.cuȝ q̄d ī aīa ia hēant oēs sensus.vt pfecta.q̄dā nō.sed solū tactū τ gustū.τ ad min⁹ illos:nisi fuerit aliq̄d aīal sūme ipfectū: q̄d aīal est terre affixuȝ more p̄lāte.vt spōgia maris.vel ps de aia aīalis ānulosi q̄ gustu caret.vlr ē ver̄ φ nō contigit aīal dormiēs a.aq̄ sensu pticulari sentire.ḡ necesse est hanc passionē q̄ ē somnus sil' inesse oīb⁹ sensib⁹ pticularib⁹.hui⁹ rōnis p̄ponit aīs cū dicit.(Qm̄ vo)z° ɔn̄s cū dicit.(Manifestū qm̄)z° declarat ɔn̄tiā dicēs.si somn⁹ iesset alicui sēsui.alicui nō.tūc sentiret ħm vnū τ dormiret ħȝ aliū q̄d est ipole:τ ħ ē q̄d dicit ibi.(Nam)(Deinde cū dicit.

¶ Qm̄ autē existit ħm vnūquenqȝ sensum: hoc quidem aliqd proprium: illud vero aliquid cōmune: p̄priuȝ q̄dem velut visui videre: auditui autē audire τ alijs ħm eūdem modū. Est autēȝ q̄dam τ cōis potētia que seq̄tur omnes.

¶ Probat miorē dicēs.φ in vnoquoqȝ sensu pticulari ē aliqd p̄priū:τ aliqd cōe.ɔn̄s ad ipȝ p̄priū:τ ē ei sua p̄pa opatio vt visui videre:τ auditui audire:τ q̄daȝ cōis potētia sentiendi est ɔn̄s ad omnes sensus pticulares.(Deiñ cū.d.

¶ Quia τ q̄d videt τ audit τ sentit. Nō.n. visu quidē videt quoniaȝ videt.

¶ Probat ɔn̄s duab⁹ rōnib⁹:quar̄ p̄ma talis ē.aliquo sensu sentimus nos videre:ȝ nō sensu p̄prio.ḡ aliq̄s ē sensus cōis sētiēs:τ ħ p̄ pōit ɔn̄ē:τ z° miorē ibi.(Nō.n.)(Deiñ cū.d.

¶ Et iudicat itaqȝ τ pōt discernere: qm̄ alia q̄dē dulcia sunt ab albis: nec gustu: nec visu: nec ambob⁹:ȝ q̄dā cōi pticula oīuȝ sensitiuor̄:nā ē q̄dē sensus vnus:τ p̄cipale sensitiuū vnū esse: aut sensui generis cuiuslibet alter̄ velut soni τ coloris. Hoc aūt sil' tactiuo maxie existit: ħ q̄dē eni sepat̃ ab alijs sensitiuis: alia v̄o ab ħ isepabilia: dcm̄ est de ipsis in his q̄ de aīa theorematib⁹: manifestū igitur quoniam huius ē passio vigilia τ somnus.

¶ Ponit scd̄am rōnē q̄ talis ē.aliq̄s sensus discernit sensibilia diuersor̄ gener̄:vt albū a dulci.Sȝ non fac̃ ħ vno sensu p̄prio nec plurib⁹.ḡ de necessitate ē aliq̄s sensus cōis faciens hō iudiciū τ discretionē.p̄ ponit maiorē.z° cū dicit(neqȝ gustu)ponit maiorē.3° cū dicit.(Sȝ q̄dā)ponit ɔn̄ē.Et ex ħ ɔcludit vlteri⁹:φ vn⁹ ē sensus cōis:τ p̄ncipalis:τ vnuȝ organū sentiēdi p̄ncipale.q̄d licȝ sit idē:τ vnū ħm subam:est tm̄ diuersū ħȝ eē:inq̄tū sentit sensibilia diuersa genere:τ ħ ē φ dicit ibi.(Nā q̄dē)Et q̄ supi⁹ dcm̄ ē φ sensus cōis seq̄t̃ maxie ad sensus pticulares:ne crederet q̄s φ ħ esset gnālr ter ver̄:addit ɔsiter:φ sensus cōis maxie seq̄t̃ ad tactum:τ sil' ē cū ipso.q̄ tact⁹ solus repit̃ sine sensib⁹ alijs:τ alij nūq̄ sine tactu:vt dicī libro d aīa.τ ħ ē ħ dicit.(Hoc aūt simil.) Et tūc concludit p̄ncipalē cōclusionē cū dicit.manifestum est ergo.(Deinde cum dicit.

z.t.9.17.3. lec.pe.τ vl.

¶ Propter q̄d omnibus inest animalib⁹. Naȝ tactus solus omnibus inest.

¶ Infert correlarie:φ somnus τ vigilia insunt oīb⁹ aīalib⁹: tactus.n.ad quē sequitur sensus cōis inest oībus aīalib⁹ ad minus.(Deinde cū dicit.

¶ Si.n.in eo φ oēs patiunt̃ aliq̄d sensus fieret dormitio icōueniēs:si q̄b⁹ neqȝ necesse nȝ possibile ē aliquo mō agere sil' hos vacare sil' τ imobiles existere. Contrariū.n.rōnabili⁹ accidit eis q̄ȝ sil' q̄escere: queādmodū aūt nūc dicimus rōnabilr se hn̄t.τ de his:nā cuȝ p̄cipale alior̄ oīuȝ sensitiuor̄:τ ad q̄d tendūt alia patiaut̃ aliq̄d cōpati necessariū:τ reliq̄ oīa: illor̄ aūt cū aliq̄d impotēs sit:nō necesse ē hoc ipotēs fieri.

¶ Ponit scd̄aȝ rōnē p̄ncipalē:τ ē talis ad cui⁹ vacationeȝ:τ q̄eteȝ seq̄tur vacatio τ q̄es oī sensuū:τ nō ecōuerso.illius est somn⁹.p̄ p se τ vigilia:ȝ ad vacationē sensus cōis.seq̄t̃ vacatio oīuȝ pticularū τ nō ecōuerso:ad vacationē aūt vni⁹ sensus p̄prij nō seq̄t̃ vacatio alior̄ sensuū pticulariuȝ: sicut nec ad actionē vni⁹ seq̄t̃ actio alteri⁹.ḡ sōn⁹ nō ē passio sensuū p̄prior̄:ȝ cōis.p̄ ponit ɔn̄ē cū dicit.(Si.n.)τ cōtinuat partē miorē cū aūte cū dicit.(Si.n.)τ tertio addit tertiaȝ ptē mioris cū dicit(Queādmodū aūt.)(Deiñ cū dic.

¶ Manifestū aūt ex plurib⁹ qm̄ nō in sensu sine opōne eē:τ nō vti ipsis somn⁹ ē neqȝ in nō posse sentire: nā τ mālfeste in aīe defectiōibus tale q̄d accidit: in potētia.n.sensuū aīe defectio: fiūt autē τ amētie q̄dā hō. Amplius aūt q̄b⁹ i collo vene apphēdunt̃: insensibiles fiūt. Sȝ qn̄ i potētia visus neqȝ in sensitiuo neqȝ p q̄cūqȝ cām:ȝ queādmodū dcm̄ ē nūc in primo quo sentit oīa: cū.n.hoc q̄dē ipotēs fuerit: necesse est τ sensitiua omnia impotētia esse sentire: cum vero illorum aliquid non est hoc necesse.

¶ Qr dixit φ somn⁹ ē vacatio sensuū ne crederet q̄s: φ ois vacatio eēt sōn⁹ ħ remouet dicēs φ nō:q̄ multiplr accidit impo^a sensus pp defectū spirituū aīaliū in cōparatione sensuū. Aliter pp defectū illor̄ ɔtigit aliq̄n amētia. Silr ɔtingit isensibilitas pp occupatiōes venar̄ q̄b⁹ deferunt̃ ipūs ad sensus exteriores nulla talis ipotētia sensus ē somn⁹:sed qn̄qȝ ē sensus i potētia nō pp d̄fectū organi pticularis:neqȝ ex q̄cūqȝ cā. Sed pp ipotētiā sensus cōis p organū q̄d p̄uenit ex defectu sensus mālis p cui⁹ ipotētiam reducunt̃ oia organa pticularia ipotētia ad sentiēdū:τ nō ecōuerso.

Ropter quā vero cām accidit dormire:τ cui⁹ passio ē dōm. Qm̄ v̄o modi plures sunt cāruȝ: nam τ φ cui⁹ gratia:τ φ vnde principiuȝ motus τ materiam τ rōnē causas esse dicimus. ¶ Le.IIII.

¶ Ostēso φ sōn⁹ τ vigilia sūt passiōes sensus cōis τ ei⁹ organi.in hac pte itēdit d̄terminare de cāis sōni:τ diuidit̃ i duas. in p̄^a dat itētionē suā.in z^a ħm modos cāru d̄clarat τ d̄terminat cās sōni ibi.(Primū q̄dē τc̄)τ ista i duas.p̄ dat cām finalē sōni.in z^a ibi.(Ampli⁹ τc̄.)determiat cāȝ mālē:i tertia pte d̄termiat cāȝ efficiētē ibi(Cōseq̄uēs aūt)p̄^a in duas. p̄mo p̄mittit q̄dā suppositionē.i z^a.p̄seq̄t̃ intētum:τ z^a ibi. (Quidē v̄o τc̄.)Et ista i duas.p̄ determiat sōni finē spectātē ad eē aīalis.i z^a finē spectātē ad bn̄ eē aīalis ibi(Vigilia vero τc̄)tūc seq̄t̃ illa ps in q̄ determiat de cā mālī:τ illa in duas ptes diuidit̃.i p̄^a dat intētionē suā.i z^a.p̄seq̄t̃ intētuȝ ibi(Qm̄ ḡ τc̄.)τ ista ps diuidit̃ i duas.in p̄ncipalē τ incidētalē:in q̄ mouet dubitationē ibi(Mouet̃ igit̃ τc̄.)p̄ma in duas.i p̄^a pbat sue rōnis maiorē.z° ponit miorē:τ isfert conclusionē ibi(Si v̄o ē)p̄^a in duas.p̄ ponit p̄syllogismuȝ ad maiorē.scd̄o d̄clarat ei⁹ p̄missas ibi(Mot⁹ q̄dē τc̄.)Et ista in duas.p̄ oñdit miorē.z° maiorē ibi(Media aūt)p̄^a i du-

ao. p̊ ponit minorē. scđo ꝓbat eā ibi. (Mot⁹ gdē τc̄.) Et ista in duas. p̊ ꝓbat pmā ptez minoris. s. ꝙ cor ē pn̄ᵐ spūs. in scđa ꝓbat scđaz. s. ꝙ cor ē pn̄ᵐ mot⁹ sensibilis ibi. (Qm̄ mouere τc̄.) p̊ⁱ in duas. p̊ ostēdit ꝙ cor est pn̄ᵐ hn̄tib⁹ sanguinez. 2° ońdit ꝙ in nō hn̄tib⁹ sanguinem est aliqđ pn̄ᵐ sile cordi ibi (Nō hn̄tib⁹ τc̄). pmo dat itentionē suā: τ ꝓsequitur τ diuidit cām in finalē formalem efficientem τ materialē: τ h̄ est quidem. ¶ Deide cū dicit.

¶ Primū gdē igit̄ qm̄ nām dicimus gratia huius facere: hoc aūt bonum aliquod.

¶ Determinat cām sōni finalē: τ p̊ pmittit quandā suppositionē dicēs: qm̄ nā facit: ꝙ facit ꝑꝑ aliquē finē: qui est bonū aliqđ: τ h̄ dicit ibi. (Primū gdē) τ ex hac suppositiōe seqt̄: ꝙ sōnus finē hz cū sit passio nālis. Nota ēt ꝙ qꝛ somn⁹ forᵃ nō ē imo ꝑuatio: iō ei⁹ cāz formalē non dterminat. Et qꝛ ex determiatis h̄ pz diffinitio somni per quā ei⁹ gditas signatur τc̄. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Quietem vo oī qđ natū ē moueri cū nō possit semꝑ 2tinue moueri cū delectatiōe necessariā eē atqz vtilē: somno quoqz ꝑꝑ ipsaz vitatez coaptant metaphorā hāc tāqz reges sit. Quare ꝓpter salutem aīalium existit.

¶ Ostēdit finē somni spectātē ad esse aīalis sic. cuilibz aīali nō potēti semꝑ 2tinue moueri cū voluptate necessarie est aliqn̄ ges ꝑꝑ salutē ei⁹: sz sōn⁹ est ges hm̄: qꝛ si aīal nō potest 2tinue sentire cū voluptate. g̊ necessari⁹ est sōn⁹ ꝑꝑ salutez aīalis. Et ita pz ꝙ diffinitio sōni ē salus aīa⁹is. hu⁹ rōnis p̊ ponit maiorē cū dic̄. (Quietē vo) scđo miorē cū dic̄ (sōno). Et nota ꝙ dicūt somni oīuz getē ꝑ metaphorā. i. per similitudinē: qꝛ nō ē ꝓp̄e ges: sicut nec sentire est ꝓp̄e moueri. Ez côuer: τ qꝛ licz sōn⁹ sit ges v̄tutū aīaliū: ē tn̄ magis labor virtutū nāliū: τ sunt v̄tutes nāles q̄ operant̄ digestionē virtutes aīales que opant̄ sensū τ motū: τ tūc ponit 2uē. cū dic̄. (Quapropter.) ¶ Deinde cum dicit.

¶ Vigilia vo finis: nā sentire τ sapere oīb⁹ finis quibus inest alterum eorum.

¶ Ostendit finē somni spectātē ad bn̄ eē aīalis: g est exercere τ excitare operā aīalis sic. vigilare fine exercere opa vigilie est finis aīalis: sz ista opa nō pōt anial aliqn̄ exercere: nisi aliqn̄ capiat sōnū τ getē. g̊ sōnus ē necessarius cuilibet aīali ꝑꝑ hūc finē huius rōnis. p̊ ponit maiorē dicit. (Vigilia vo) τ scđo ōclarat eā sic. sentire τ sapere sūt opa vigilie: sed sentire τ sape sunt opa cuiuslibz aīalis: cui īsunt. g̊ τ vigilare est finis. Huius rationis tn̄ ponit medium τ probat. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Optima. n. hec. finis vo optimus. Qđ autez necessariū vnicuiqz aīalū inesse somnū: dico autez ex suppositiōe necessitatē: qm̄ si aīal erit habēs suā nām ex necessitate inesse q̄dā eiꝰ: τ ex his existentibus alia existere.

¶ Probat sic: qđ ē optimū in vnoquoqz ē finis eius. Sz sentire τ sapere sūt optima eoꝝ in quo sūt. g̊ sūt finis. hu⁹ rōnis pmo ponit minorē cū dicit (Optima) 2° maiorē ibi (Finis vero) ¶ Deide ponit 2nē cū dicit. (Necessarium) τ ponit postea minorem ꝑncipalis rationis cū dicit. (Dico autem) τ vocat vigilare τ exercere operā eius fm̄ naturaz animalis. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Amplius aūt q̄l̄i motū τ actū in corporib⁹ aduenientib⁹ accidit vigilare τ dormire animalib⁹ post hoc dicendum.

¶ Determinat de cā mālī somni: τ pmo dat itētionē suā: vt patet. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Alijs gdē igit̄ aīalib⁹: queādmoduz nō hn̄tib⁹ sanguinē existumādū causas eē passiōis vel easdē vel ꝓportionales. Sāguinē vo hn̄tib⁹ que gdē hoīb⁹: quare ex his oībus speculādum.

¶ Et p̊ pmittit quādā suppositionē dicens: ꝙ eadē est causa mālis sōni τ ꝓportionalis aīalib⁹ hn̄tib⁹ sanguinē: τ in non hn̄tib⁹. Et nota ꝙ cām mālē sōni vocat istaz ptez corporis que est p̊ᵐ subm q̄ ē pn̄ᵐ sensus. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Qđ quidē igit̄ sensus principiuz sit ab eadem pte aīalibus: aqua gdē τ motus determinatum est prius in alijs: ipa vo ē triū determiatoꝝ locoꝝ q medi⁹ capitis τ deorsuz vētris: hn̄tibus gdē igit̄ sanguinē hoc est q̄ circa cor ꝑs. Oīa. n. habentia sanguinez cor habent τ principiū motus: τ sensus principalis huic est.

¶ Determiat intentū tali rōne. cor vel aliqd sile cordi ē pn̄ᵐ sensus: sed sōn⁹ τ vigilia p̊ τ ꝑ se sunt circa pn̄ᵐ sensus: vt ꝓbatū fuit prius. g̊ sunt p̊ circa cor vel aliqd sile cordi vt circa p̊ᵐ subm hu⁹ rōnis. ꝓbat maiorē tali ꝓsyllogismo eadē pars aīalis ē pn̄ᵐ sensus τ mot⁹: sicut dterminatū ē in lib. d̄ aīalib⁹. Sed cor: τ sile cordi: vel ꝓportionabile est pn̄ᵐ sensus. g̊ est pn̄ᵐ mot⁹ huius rōnis. p̊ ponit maiorē: τ scđo miorez: τ 2clusionē dicēs. ꝙ ista ꝑs aīalis est media triū locoꝝ. inter caput. n. τ dorsuz vētris. i. mediū fm̄ veritatē inter cerebrū τ caput que sunt talia mēbra ꝑncipalia: τ h̄ pars ī oīb⁹ hn̄tibus sanguinē est cor: in alijs nō hn̄tib⁹ sanguinē ꝓportionalem cordi est pn̄ᵐ mot⁹ τ sensus ab hac pte: τ h̄ dic ibi (Ipsa vero.) ¶ Deinde cum dicit.

¶ Motus gdē igit̄ τ spūs: mānifestū qm̄ principiū τ oīno refrigeratiōis est hic.

¶ Ostēdit pmissas ꝑdicti ꝓsyllogismi. τ p̊ minorē. s. ꝙ cor ē pn̄ᵐ spūs in hn̄tib⁹ sanguinē sic. cor ē pn̄ᵐ refrigeratiōis que fit ꝑ attractionē spūs. Cor ergo ē pn̄ᵐ spūs. hu⁹ rōnis solum ponit medium: cū dicit. (Mot⁹ gdē) ¶ Deide cum dicit.

¶ Et respirare aūt τ humido refrigerari ad salutez eius q est in hac particula caloris nā adepta est. Dicet̄ aūt de ipa postea scđm se.

¶ Declarat illđ sic. nā dedit aīali respirationē: vt ꝑ aerē humidū ispiratū ifrigidet̄ calor nālis cordis ꝑꝑ salutē ei⁹: aliter. n. sanguis calidus q est in corde inflāmaret̄ τ 2buret̄ cor: τ nascit̄ iste calor ꝑꝑ itermissionē sanguis ī talamis cordis: τ 2tinet cursuz illi⁹ in dextro talamo ei⁹: de hac autē nā respiratiōis determinat̄ in libro de respiratiōe τ ispiratiōe quē non habemus. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Nō hn̄tibus vo sanguinez τ entomis τ non suscipientib⁹ spiritū in ꝓportionali plātat⁹ spūs inflans τ residēs vr: palā aūt hoc in his q̄ sūt rotala puta vespis apib⁹ τ muscis τ q̄cūqz h⁹ sūt.

¶ Ostēdit idē in nō hn̄tibus sanguinē dicēs. ꝙ cuz illis non fit respirato ꝑ aliqđ organū deputatū ad hoc: cui⁹ ē camera pulmonis in hn̄tib⁹ sanguinē: in nō hn̄tib⁹ aliqd ꝓportiōabile cordi in quo ē spūs côplātatus ad refrigerationē caloris nālis in ipso existisq gdē spūs côplātatus est ꝑ subtiles porros corꝑis: cui⁹ sūt aīalia sensitiua q̄ vocant̄ rotala: sicut vermes τ vespes τ musce: τ h⁹ dicunt̄ rotales in q̄lib; parte alatera eo ꝙ per totū corpus: τ ita hn̄t spm̄ ad refrigerationē mēbri: qđ est sile cordi. ¶ Deide cum dicit.

¶ Qm̄ aūt mouere gdē aliqd aut facere fine ro-

bore nō ē poīe: vigorē autē facit spūs detētio ꝛ spirantibus quidem que deforis: non respirantibus vero qui complantatus.

℄ Probat scd͞az ptē minoris ꝓsyllogismi. s. ꝙ ē sīle cordi est pn^m^ mot^9^ sensibilis sic. si mot^9^ localis ē a vigore: ꝛ spūs ꝑseuerātia: qm̄ spūs ispirat̄ per organū ꝓpriū i aialib^9^ respirātib^9^ ꝛ nō respirātib^9^ est cōplātat^9^ itra. g^o^ ꝛ locus mot^9^ localis ē a spirit^9^ ꝑseuerātia: ꝛ ita a corde: qđ ē pn^m^ spūs. hui^9^ rōnis p̄ ponit p̄mā ꝓpōnē cū dicit (Qm̄ aūt) z^a^ scd͞am cū dic. (vigorem.) ℄ Deinde cum dicit.

℄ Ideo ꝛ bōbātia alata vident̄ cū moueant̄ attractiōe spūs offendētis ad succitoriū rotaloꝝ.

℄ Ondit z^m^ ꝑ signū dicēs: ꝙ qꝛ vigor ē a spūs ꝑseuerātia: ꝛ iō bōbātia q̄ sūt vmes facientes strideli q̄ cū vident̄ conti nue mota eo ꝙ mouet̄ ꝑ attractionē spūs reuersata ad mēbꝛu: qđ dr̄ succictoriū i rotalis. Et dr̄ a qbusdā succitorium dyafragma: qꝛ ē pellis diuidēs supiora vētris ab iferiorib^9^: siue spūalia a nutritiuis: ad quā pellē fit reuerberatio spūs: ꝛ pōt dici ꝙ ē mēbrū in rotalis: qꝛ ē ꝓportionabile cordi ad qđ oēs ptes rotalis succindunt̄: siue innitunt̄: sicut ad aliqđ sui pn^m^ per qđ sustētat̄: sicut oēs partes terre sustentāt̄ ad centrum. ℄ Deinde cum dicit.

℄ Mouet̄ aūt oē aliquo sensu facto proprio vel alieno in primo sensitiuo. Si vero ē somn^9^ ꝛ vigilia passio ptis hui^9^; in quo loco qdē ꝛ in q̄ particula primo sit somn^9^ ꝛ vigilia māifestū. Mouent̄ aūt qdā dū dormiūt ꝛ faciūt multa que vigilātib^9^ sūt: nō tm̄ absqꝫ fantasmate ꝛ aliquo sensu. Sōniū. n. est quodāmō sensatū. Dōm ē aūt postea de ipsis: q vero sōnia memorant̄ expgefacti: vigilum vero actus non memorantur: in problemmaticis dictum est.

℄ Ondit maiorē ꝓsyllogismi dicēs sic. oē aīal qđ mouet̄ ꝑ sensuꝫ aliquē factū in p̄ sensitiuo ad p̄ntiā alicui^9^ sensibilis ꝓprij vel alieni. i. sensibi is ꝑ accn̄s: iō illud ē pn^m^ motus ꝛ sensus hui^9^ rōnis ponit p̄missas cū dicit (Mouet̄ autem.) ℄ Deīde ponit maiorē p̄oris rōnis cū dicit. (Si vo) ꝛ tertio ifert p̄ncipalē ꝯ̄nē cū dicit (In qua qdē) Et qꝛ supradixit ꝙ mot^9^ localis fit ꝑ sensuꝫ factum in p̄ntia sensibilis: ne aliqs obijceret: ꝙ dormiētes mouent̄ localr̄: aliqñ qui non sentiūt in actu: rñdet dicēs. ꝙ dormiētes mouent̄ ꝛ faciunt opa vigilātiū ꝑꝑ p̄ntiā fantasmatū in p̄mo sensitiuo. Et iō mediāte sensu quodā ꝛ imagiatiōe q̄ sensu (assimilat̄) somniū. n. est silitudo sensibi^9^ iū. sicut dr̄ scd͞o b^9^. ꝛ hoc ē. (Mouet̄ aūt) Et tūc in fine addit cāꝫ. q̄re expgescētes a somno memorant̄ sōnia: q̄ vidēt ꝛ nō memorāt̄ actus vigilātiū: q̄s fecerūt dū dormierūt. h̄ dtermiauit i lib. ꝓbleu^m^. quē non habem^9^. in quo tractauit quasdaꝫ ꝯsimiles q̄ōnes de naturalib^9^. ꝛ hoc est ꝙ dicit (Qui vero somnis.)

℄ Cōsequēs autē est his q̄ dicta sūt ptrāsire: qb^9^ factis ꝛ vnde principium passionis sit vigilandi ꝛ dormiendi.

℄ Determinata cā finali somni ꝛ mālī: ꝛ et vigilie silr̄: h̄ determiat cām efficiētē coꝛꝫ: ꝛ diuidit̄ ista ps in duas. in p̄^a^ ponit itētionē. in z^a^ ꝓseq̄t̄: ꝛ scd͞a ibi (Palā itaqꝫ) Et ista i duas in p̄^a^ p̄mittit qnqꝫ suppositiōes: ꝛ subiūgit qđdā icidens cū dicit (Demū ē) in z^a^ ꝓseq̄t̄ itērū ibi (Nō est aūt somnus) ꝛ hec in duas. p̄ dtermiat cām efficiētē somni. in z^a^ dtermiat efficiētē vigilie ibi (Expgiscūt̄ aūt) ꝛ ista in duas: qꝛ n. oīs efficiēs est effect^9^ potētie eēndi: ꝛ nō ꝯuertit̄. Ideo p̄ ondit ꝙ aīal ē efficiēs in po^a^ eēndi. ita ꝙ somniat. in z^a^ vt dixim^9^ ondit qđ est cā efficiēs sōni. ꝛ ista in duas. p̄ dat cām efficientē sōni. z^o^ verificat eā: ꝛ z^o^ ibi (Signū aūt ꝛc̄) ꝛ ista in septē ꝑ̄te fm ꝙ septē signa: ꝛ z^m^ ibi. (Ampli^9^ autē) tertiū ibi (Et egritudines) 4^m^ vo ibi. (Ampli^9^ aūt) 5^m^ vo ibi (Et ꝑꝑ hanc vero cāꝫ) 6^m^ ibi. (Et oīno ꝛc̄) 7^m^ ibi. (Nec melācolici.) Et ista in duas. in p̄ncipalē ꝛ correlariū ibi (Iō melācolic^9^ ꝛc̄) p̄ma in duas. p̄ ponit signū. in z^a^ ibi. (Quare manifestū ex oībus p̄dictis) ifert p̄ncipalē ꝯ̄nē. p̄ g̃ dat intentionē suam. ℄ Secūdo ibi.

℄ Palā itaqꝫ ꝙ qm̄ necessariū aiali cū sensuꝫ habeat: tunc primo nutrimentum suscipere ꝛ augmentum. ℄ Le. V.

℄ Premittit qnqꝫ suppositiōes: quaꝝ p̄^a^ ē ꝙ necessariuꝫ est cuilibꝫ aīali q̄ꝫ cito h̄ꝫ sensuꝫ in pn^o^ recipe tā nutrimētū q̄ꝫ augmētū ꝛ nutrimētū recipit vsqꝫ ad extremū vite: licꝫ nō augeat̄ ꝛ cā hui^9^ est: qꝛ ꝯtinua fit dep̄ditio ptiū aīalis ꝑ mutuā actionē qualitatū elemētaliū in toto tp̄e vite sue. Et iō ꝯtinuo idiget restauratiōe q̄ fit ꝑ nutrimētū: sed augmēto nō indiget: nisi vsqꝫ ad pfectā q̄ntitatē sue speciei. Et iō non semp indiget augmēto. ℄ Secūdo ibi.

℄ Nutrimētū aūt est oib^9^ extremū: his qdē que sanguinē h̄nt sanguinis nā; his vero q̄ sanguinez non habent proportionale.

℄ Ponit scd͞az suppositionē q̄ talis ē: ꝙ sanguis ē p̄mūꝫ nutrimētū cuilibꝫ aīali h̄nti sanguinē: sed nō h̄ntib^9^ sanguinē est nutrimētū id qđ ē ꝓportiōabile sanguini. ℄ 3° ibi.

℄ Locus vero sanguinis vene.

℄ Ponit 3^am^. s. ꝙ vene sūt ꝯtinētia sanguinē ꝑ q̄s: sic̄ ꝑ vias defert̄ sanguis ad oēs ptes corꝑis alēdas. ℄ 4° ibi.

℄ Harum autē principium coꝛ: palam aūt quod dicitur est ex anatomis.

℄ Ponit 4^am^. ꝙ pn^m^ venaꝝ est a corde: ꝛ ab eo ortū h̄nt: sic̄ pꝫ in libro de aīalibus. ℄ 5° ibi.

℄ Deforis qdeꝫ igit̄ alimēto ingrediēte in suscep tiua loca fit euaporatio ad venas: ibi vero ꝑmutat̄ ꝛ in sanguinē vertit̄ ꝛ vadit ad pricipiū.

℄ Ponit 5^am^ q̄ ē. ꝙ nutrimētū ab extrīsec̄ oītrat in loca susceptibilia nutrimēti: quoꝝ aūt p̄mus ē stōus: scd͞s ē epar. tertius ē coꝛ: ꝛ ab istis locis egredit̄ nutrimētū ad venas: ꝛ qꝛ nō totū nutrimētū ē receptū: sꝫ solū ps subtilis ad venas defert̄. iō dicit (Oꝛ fit euaporatio ad venas) ꝛ ps grossa ꝑ digestionē i sanguinē ꝯuertit̄: ꝛ ꝯñr vadit ad suum pn^m^. s. coꝛ: vbi fit multa digestio sanguis p̄ter illā: que erit in singulis mēbris. ℄ Ultimo ibi.

℄ Dcm̄ est aūt de his in his q̄ de nutrimēto: nūc autē repetēdū est de ipsis hui^9^ gratia: vt principia mot^9^ speculemur: ꝛ qđ patiēte ꝑticula sensitiua: accidit vigilia ꝛ somnus.

℄ Excusat se a sufficiēti dtermiatiōe de nutrimēto dicēs. ꝙ sufficiēter determiauit de h̄ in lib. de aīalib^9^: ꝛ i alijs libris: p̄dicta aūt hic sūt repetita: vt ꝑ ea ingramus cās sufficientes somni: ꝛ vigilie q̄ꝫ. s. faciant h^9^ passiones in parte sensitiua. ℄ Deinde cū dicit

℄ Nō. n. est somnus quelibꝫ impotētia sensitiui vt dcm̄ est. Eteni amētia ꝛ suffocatio aliqua ꝛ aīe defectio facit h^9^ impotētiā. Iā aūt facta fuit fantasia qbusdam defectū aīe patiētib^9^ fortiter: hoc qdē igit̄ aliquaꝫ h̄ꝫ dubitationē: sꝫ. n. cōtingat obdormire defectionem aīe patiētem; con-

ningit vtriq3 somniũ eẽ ⁊ fantasma. Multa autẽ sunt q̃ dicunt qui aio defecerunt ⁊ qui visi sunt mortui esse. De quibus oibus eandem rationẽ esse opinandum est.

¶ Ostẽdit intẽtũ. Et p̄ ostẽdit ꝙ aliqđ ẽ efficiẽs in po⁹ senti endi nõ tñ sõnũ sicͣ amẽtia ⁊ suffocatio ⁊ aĩe õfect⁹ faciũt ĩpotẽtiã sentiẽdi. g nõ oẽ efficiẽs ĩpotẽtiã sentiẽdi effic̃ sõnũ: vñ ĩ ista rõne p̄mo ponit ꝯñe. Deide mediũ ibi (Et.n.amẽtia) 3° oñdit ip3 sic. sĩ õfect⁹ aĩe eẽt sõn⁹ cũ patiẽtib⁹ õfectu3 aĩe multa fantasmata appareãt: sic̃ ⁊ dormientib⁹ illa fantasmata sõnia eẽnt. S3 h̄ ẽ ĩpolẽ. g ⁊ p̄m. Eadẽ rõ ẽ de laborãtib⁹ morbo caduco: q sũt q̃si mortui: ⁊ alijs h̄ꝫ passiõib⁹ defectũ sensus faciẽtib⁹ aliqua passiõe graui: nullus.n.talis dormit: ⁊ h̄ dicit. vnde facta est.

¶ Sed vt diximus nõ est somn⁹ ĩpotẽtia ois sensitiui: s3 ex vaporatiõe circa nutrimẽtũ passio fit hec. Necesse.n.qđ euaporatũ ẽ pulsu3 quousq3 impelli: deide ꝯuerti ⁊ p̄mutari sicut euripũ: calidũ ẽo cuiusq3 aialiũ ad supiora natum ẽ ferri. Cũ aũt in supiorib⁹ locis fuerit multũ sil' iteru3 reuertit̃: ferturq3 deorsu3 ⁊ reuertẽdo ꝓpellit calorẽ: ⁊ iõ maxime fiũt somni a nutrimẽto: na3 repẽte tunc multa h̄uiditas ⁊ corpulẽtia sursu3 fertur: ꝯstãs qdẽ3 grauat ⁊ facit dormire. Cu3 vero fluxerit deorsu3 ⁊ reuertens repellit calore3: tũc fit somn⁹ ⁊ aial dormit.

¶ Oñdit qd ẽ cã efficiẽs sõni dicẽs. ꝙ nõ ois impo^a sensus ẽ sõn⁹: s3 illa q̃ fit ex euaporatiõe (nutrimenti) sic̃.n.p̄n^m qđ est feruor maris p incorporatiõe3 caloris ascẽdentis vsq3 ad mediũ iterstitiũ aeris ꝯgelat̃ ⁊ dscẽdit. ita est circa opõnes nutrimẽti qb⁹ calor ĩcorporat̃ necesse ẽ ascẽdere ad supiore3 p̃tẽ aialis.s.cerebꝝ: ⁊ cũ ibi fuerint ĩpellũt̃ ⁊ ĩspissant̃ in nube p friditatẽ cerebri: ⁊ ꝯñter dscẽdit pp̄ sui grauitate3 p venas in qb⁹ dfert̃ calor nãlis: ⁊ ẽt spũs ad sensus exteriores ministrãtes sensu3 ⁊ motũ aialis: ⁊ ita obturãt venas illas ⁊ repellũt calorẽ nãlẽ ⁊ spũs ad ĩteri⁹ corpis: ⁊ ita vacat offĩm sensus ⁊ fit somn⁹ est.n.vapor iste multũ h̄uidus. ⁊ ẽt corpulẽtus: ⁊ ita mouet̃ cũ ĩspissat̃ ĩ venis ⁊ grauat aial ⁊ facit illud dormire vel sommare. ¶ Deide cũ dicit.

¶ Signũ aũt hoꝝ ⁊ somnifera. Oia.n.grauedine3 capitis faciũt: ⁊ potus ⁊ cibi: vt opiũ ⁊ mãdragora: vinũ ⁊ loliũ ⁊ q deorsu3 ferunt̃: ⁊ qui dormitãt: hoc vident̃ pati: ⁊ nõ possunt leuare caput ⁊ palpebras: ⁊ post cibaria maxie talis somn⁹: multa.n.q̃ a cibis euaporatio.

¶ Uerificat hãc cã3 p septẽ signa. p̄^m ẽ. ꝙ oẽs cibi ⁊ pot⁹ sũt vaporatiui ⁊ faciũt grauitatẽ capitis ⁊ lõgũ sõnũ: ita ꝙ homines nõ pñt leuare ⁊ apire palpebras p multũ tp̄s cuiuꝫ cib⁹ ẽ opiũ tebaicu3: ⁊ ẽt vinũ in magna q̃titate acceptu3: post ẽt cibos quoscũq3 acceptos maxie accidit somn⁹: eo ꝙ multa euaporatio fit a cibis ⁊c̃. ¶ Deĩñ cũ.d.

¶ Ampli⁹ aũt ex laborib⁹ qbusdã. Na3 labor quidẽ colliq̃tiuũ. Colliq̃tiuũ ẽo fit queadmodum nutrimẽtũ idigestũ: si nõ frigidum sit.

¶ Ponit 2^m signũ: ⁊ ẽ ꝙ hoĩes multũ dormiunt post labores corporeos: ⁊ nõ ẽt spirituales. Na3 talis labor dissoluit partes corporis: ⁊ facit multos vapores ascẽdere a p̃tibus corporis dissolutis: sic̃ ⁊ nutrimẽtũ ẽ multũ vaporatiuũ: cũ nõ multũ fit digestũ p̃fecte: vt vino frido idigestum: ꝙ.s.fit ex euaporatiõe ascẽdẽte ad cerebꝝu3: ⁊ h̄ dic̃ ibi. (Amplius autem) ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et egritudies q̃dã queadmodũ illđ idẽ faciũt q̃cuq3 a supfluitate calida ⁊ h̄uida: vt accidit febricitãtibus atq3 letargicis.

¶ Ponit 3^m signũ. ⁊ ẽ ꝙ egritudies q̃da3 q̃ causant̃ a superfluitate h̄uida: cuiuꝫ sũt febres faciũt multũ dormire. ⁊ h̄ est pp̄ mltas euaporatiões ascẽdẽtes a tali supfluitate ascẽdẽte. h̄umidũ.n.ẽ mã vaporis ⁊ cal3 efficiẽs. ¶ Deĩñ cũ.d.

¶ Ampli⁹ aũt prior etas: pueri.n. dormiũt vehemẽter: eo ꝙ nutrimẽtũ sursu3 fert̃ oẽ. Signũ aũt ꝙ magnitudo supioꝝ mẽbroꝝ excedit ĩferiora ĩ prima etate: eo ꝙ adhuc fiat augmẽtum.

¶ Ponit 4^m. ⁊ ẽ ꝙ in p̄^a etate multus fit sõn⁹: vt ĩ pueris: eo ꝙ in ipsis maxie ascẽdũt euaporatiões a nutrimẽto: nutrimẽtu3 aũt ꝓ maiori p̃te sui sursu3 fert̃: ⁊ signũ hui⁹ est ꝙ in tali etate p̃tes supiores excedũt in magnitudie p̃tes ĩferiores pp̄ accessu3 nutrimẽti. ¶ Deide cum dicit.

¶ Propter hãc ẽo cã3 ⁊ epileptici fiũt. Silẽ.n. est sõn⁹ epilepsie: ⁊ ẽ quodãmõ sõn⁹ epilepsia. Et iõ accidit multis p̃cipiũ hui⁹ passiõis dormiẽtib⁹: ⁊ dormiẽtes qdẽ capiũt: vigilãtes ẽo nõ: cũ.n.mult⁹ ferat̃ spũs sursũ dscẽdẽdo rursũ venas tumefac̃ qb⁹ coartat poꝝ q̃ respiratio fit.

¶ Ponit 5^m signũ: ⁊ est ꝙ qdã morb⁹: q vocat̃ epilensia: q ẽ morb⁹ caducus: fit pp̄ multas euaporatiões ascendẽtes ad cerebꝝ. talis morb⁹ ẽ silis sõno: ⁊ est quodãmõ sõnus: qꝛ cũ deberet sõnus nãlis fieri pp̄ supabũdãtiã vapoꝝ densoru3 descẽdẽtiũ ⁊ obturantiũ venas itãtũ fiũt vene ꝙ arteria p quã fit respiratio vite intãtũ cõstringit: qđ pene dficit spiramen vite: ⁊ ita fit p sõnũ morb⁹: vñ ⁊ frequẽti⁹ dormientibus accidit talis passio: ⁊ raro vigilãtib⁹. ¶ Deĩñ cũ.d.

¶ Jđ pueris nõ ꝯferũt vina neq3 nutricib⁹. Differt.n.nihil forsitan ipsos bibere vl' nutrices: s3 oꝫ bibere aq̃ticũ ⁊ modicũ: spumosũ.n.vinũ. h̄ aũt magis nigrũ. Ita ẽo supiora plena sunt nutrimẽta pueris: ꝙ sex mẽsib⁹ neq3 ẽtũt collum: queadmodũ.n.embrijs sursum fert̃ humiditas multa. Rõnabile aũt hãc passionẽ esse cãm. q̃re gescũt in m̃ricib⁹ embria p̃rimum.

¶ Ponit 5^m signum correlarie s. ꝙ pp̄ h̄ꝫ ascẽsum vaporum nõ debẽt pueri ⁊ nutrices bibere vinũ: pax.n.differt nutrice3 bibere aliqđ ⁊ pueꝝ. S3 debẽt bibere potũ aquaticũ ⁊ modicũ: qꝛ vinũ est multũ vaporosum: ⁊ ẽt magis q̃ alius potus. Et tũc addit dicẽs: ꝙ p̃tes supiores pueri sunt ita replete nutrimẽto: ꝙ ẽt cũ iã sint vigilãtes: tñ suũ nõ possunt vertere caput: vt ebrij pp̄ multã euaporationẽ vini q̃ fert̃ sursum in eis ad cerebrũ. h̄ꝫ.n.supflua h̄uiditas est cã q̃re embrio gescat in m̃rice: ⁊ nõ mouet̃ donec illa h̄uiditas digesta fuerit ⁊ ꝯpleta. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et iõ amarores somni q occultas h̄ñt venas: ⁊ nani ⁊ magna capita h̄ñtes: nã hoꝝ vene angu ste vt nõ facile dfluat q̃ dscẽdit humiditas. Manosis ẽo magnaq3 capita h̄ñtib⁹ sursu3 ĩpetus multus ⁊ euaporatio fit. Mãifestas ẽo habẽtes venas nõ sonolẽti pp̄ amplitudinẽ venarũ: nisi aliquã aliã passionẽ habuerint ꝯtraria3.

¶ Ponit 6^m sig^m: ⁊ ẽ ꝙ illi q h̄ñt occultas venas ⁊ strictas:

τ silr hñtes magna capita sũt amatores sõni:τ hͦ ẽ qꝛ in habẽtibꝰ strictas venas õruaẽ vapoꝛ nutrimẽti õscẽdẽs a cerebro i venis pp eaꝝ fortitudiẽs:τ ñ õscẽdit facilr:τ ita diu repellit calor nãlis a sẽsibꝰ. in hñtibꝰ vo magna capita euaporatio sursuz. hñtes aũt magnas venas τ ãplas nõ sũt somnolẽti pp facilẽ fluxũ vapoꝝ p venas capitis: nisi hñent aliquã passionẽ effectiuã sõni:τ hͦ ẽ totũ signũ ꝙ euaporatio nutrimẽti õscẽdẽs a cerebro ẽ cã sõni efficiẽs. ¶ Dein cũ. d.

¶ Neqꝫ melãcolici. Jnfrigidatꝰ. n. ẽ locus itus: q̃re nõ fit ipsis multitudo euaporatiõis: ppea τ edaces dicũtẽ existes: queãdmodũ. n. nullo fruentia afficiũt eis corpora: nigra vo colera cum nãlr sit frida τ nutritiuũ locũ fridũ facit τ alias pticulas vbicũqꝫ existit ptãt hꝰ supfluitas.

¶ Ponit 7ᵐ sigᵐ. s. ꝙ melãci nõ sũt sõnolẽti:τ hͦ qꝛ in eis est melãcolia q̃ ẽ frida τ ĩfridat locũ nutrimẽti: vl ẽt hꝰ euaporatiões sũt duri τ edaces: sic nec q dilectabile ꝯprehẽdũt in nutrimẽto pp dispõnẽ cõez corporis sui: sp tñ aliqͦ dilectabile cupiũt ꝯphẽdere. Nigra. n. colera q̃ d sui nã frida ẽ oẽs ptes corpis i qbꝰ dñatur frigidas efficit. ¶ Deide cũ dicit.

¶ Quare mãifestũ ex his q̃ dicta sũt: ꝙ sõnꝰ est qdã cõuẽtꝰ caloris itrĩsecus: τ nãlis reciprocatio pp p̃dictã cãz. Jdõmotꝰ multus dormientis: cũ aũt dficit ĩfridaẽ: τ pp friditatẽ ꝯcidũt palpebre: τ supiora qdẽ ĩfridaẽ τ exteriora: interiora vero τ ĩferiora calida: velut que circa pedes τ que intrinsecus.

¶ Ex oibꝰ istis signis ĩfert ꝯnẽ pncipalẽ dicẽs. ꝙ sõnꝰ ẽ congregatio caloris ĩtrĩsecꝰ: τ recupatio caloris nãlis ab ex pp cãm p̃dictã. i. pp repulsionẽ caloris a vaporibꝰ descẽdẽtibꝰ. Et postea cũ dicit (ĩõ multus) ĩfert duo corrolaria. pᵐ ẽ ꝙ pp ꝯgregationẽ caloris hꝰ ĩtrĩsecus: multus ẽ motꝰ ĩtrĩsecꝰ in sõno: licꝫ qes sit extrĩsecus. Et tũc cũ dic. Nõ vo ponit secũdũ ꝙ ẽ pp recursuz caloris nãlis ad ĩterius ĩfridaẽ exterius τ superius: vñ ẽt palpebre incidunt interiora membra τ inferiora calefaciunt τc.

Q Uãquaz vtiqꝫ dubitabit aliqs: qꝛ post cibũ fortissimus fit somnus: τ est somniferum vinũ: τ alia hꝰ caliditates habentia. Est autẽ non rationabile somnum quidez esse infrigidationem: causas autez dormiendi calidas. ¶ Lec. VI.

¶ Supra posuit phs cãm efficiẽtẽ somni τ pbauit p signa: in ista pte mouet dubitationẽ circa hoc qͦ dcm̃ ẽ: ꝙ sõnus fit pp infrigidationẽ τ fugã caloris nãlis. Et ista in duas. in p̃ma mouet dubitationẽ. in scda soluit eã ibi (Utrũ ẽ accidat τc.) Et hec in duas. in p̃ma ponit solões alioꝝ. secũdo ponit solõnẽ ppriaz ibi (Hec aũt τc.) p̃ma pars in duas fm tres solões. scda ibi (Ut queãdmodũ) tertia ibi. (Amplꝰ multũ) tunc seqtur illa in qua dat solõnẽ ppriã. τ hͦ in duas. p̃mo increpat solutionẽ alioꝝ. scdo dat suam solutionẽ. scda ibi (Sꝫ pprie) Tũc seqtur alia pars q̃ supra fuit diuisa in qua dat cãm efficiẽtẽ vigilie. hͦ in duas. p̃mo ponit tres causas efficiẽtes vigilie. scdo adaptat illas ad ppositũ: τ 3ᵃ ibi (Est autẽ tenuissimus) τ hͦ i. d. p̃mo facit qͦ dcm̃ est. secũdo epylogat: τ secũda ibi (Que qdez ex cã.) dicit ẽ p̃mo. τ mouet dubitationẽ dicens. ꝙ ita est somnus infrigidatio: q̃uis aliqs dubitare possit: qualiter post cibũ τ potum somniferũ fiũt que calide nãe sunt: sicut τ natura hꝰ calida fortissimus somnus fiat: q̃re non videẽ rõnale somnũ esse ĩfrigidationẽ cũ a calidis causeẽ. ¶ Secũdo ibi.

¶ Utruz ergo hoc accidit qꝛ quemadmodũ venter vacuus cum sit calidus est: repletio vero infrigidat pp motum sic: τ qui in capite poꝛi loca infrigidãtur sursum lata euaporatione.

¶ Soluit dictã dubitationẽ τ ponit tres solutiões: quarum prima est ꝙ accidit somnũ eẽ infrigidationẽ. qꝛ venter vacuus est calidus de sui nã: q̃re ingrediens nutrimentũ τ replens infrigidat: mouetẽ. n. venter τ patitur a nutrimẽto vt nutrimẽtuz est frigidũ: cuz nihil patiaẽ nisi a suo cõtrario: τ eodẽ mõ loca capitis de se: τ vene calide sunt: infrigidantur aũt quãdo ad ipa eleuaẽ euaporatio frida nutrimẽti. Et sic per euaporationẽ frigidã superius fugatũ τ caliditate ventris phibeẽ administratio spirituum τ caloris nãlis circa sensũ τ efficiẽ ipoᵃ sentiẽdi q ẽ somnus. ¶ Scdo ibi.

¶ Uel queãdmodum profusis calido subito tremor fit τ in ascẽdente caliditate cõgesta caliditas infrigidat: τ ꝙ fm naturam calidũ facit languescere ac secedere.

¶ Secũda solutio poniẽ. ꝙ sicut cum calido infundiẽ frigidum fit tremor τ fuga calidi. τ eodẽ modo cũ nutrimentũ frigidum ascendit ad supiora capitis per calidũ fugans illͦ inter frigiduz ibidem collocatum: τ facit latitare calorẽ naturalẽ ibidẽ existẽtẽ τ recedere a sensibus: τ sic causaẽ ĩpotentia sentiẽdi qui est somnus. ¶ Tertio ibi.

¶ Amplius autem multo incidente nutrimento quod calor subleuat: quemadmoduz ignis impositis lignis ifrigidatur quousqꝫ digeratur: fit enim somnus queãdmodum dictum est: dum corpulentum sursuz fertur a caliditate per venas ad caput: cũ vero amplius non possit: sꝫ in multitudine excedit qͦd eleuatum est iterum repellitur: τ deorsum fluit. Jdeo cadũt homines subtracto calore q sursuz ferebat. Solũ. n. animalium rectũ τ incidens quidẽ desipientiaz facit: postmodum vero fantasiam.

¶ Tertia solutio poniẽ. ꝙ sicut ignis infrigidatur supra positis lignis viridibꝰ sic quãdo nutrimentum est in loco digestionis τ eleuatur per calorez ad cerebrũ calor naturalis ibidem existẽs infrigidatur donec digeratur nutrimẽtum: τ cessat euaporatio: τ ita fit somnus ppter infrigidationem nutrimẽti computati τ eleuati a calore per venas ad caput dum ibi aggregatum est in magna multitudine repellitur ppter sui grauedinẽ: τ fluit deorsuz impediẽs vias spirituũ τ caloris nãlis ministrãtium ad sensum: τ fit impotẽtia sentiẽdi qui est somnus. Et sic minuitur calor nãlis: τ fugatur a partibus exterioribus per vaporis frigiditatẽ descendentem: qui calor sursum ferebaẽ a corde τ cadunt hoies: hoc potest intelligi de casu somni siue epilensie: τ dicũtur homines cadere: qꝛ solus homo est aial recte stature. Et ideo solis illis pprie dicitur cadere. Et cũ cadit. p̃mo habet virtutem intellectiuaz alteratam. Et deinde fantasiaz τ illud pprie de epilensia est verum. Et nota ꝙ sic differt. secũda solutio a prima que ponit locũ cerebri de se caliduz esse: τ nutrimẽti euaporationem frigidã. secũda solutio ponit calorẽ a corde ascẽdentem ad cerebrum τ illum debilitari: τ etiaz fugari a frigiditate nutrimenti. tertia solutio differt ab illa: eo ꝙ ponit euaporationem frigidaz non solũ per sui actionẽ fugare calorẽ nãlem: sicut alie ponunt. Sꝫ ẽt pp sui descẽsum illum oĩno depellere. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Uel dicte quidem nunc solutiones contingẽtes quidẽ sunt fiat infrigidatio.

¶ In hac pte dat solutionẽ pprià. Et pmo increpat solutionẽ alioꝝ dicẽs: q̃ nõ sunt oĩno ↄuenientes: eo ꝙ ponũt causaz somni solũ infrigidationẽ nutrimẽti: ꝛ sic notat ꝙ oẽs solutiões peccabãt in h̄ ꝙ posuerũt euaporationẽ nutrimẽti de se frigidã eẽ: ꝛ ppter sui frigiditatẽ somnũ causare: q2 oĩs vapor de se calidus est. ¶ Secundo ibi.

¶ Quĩmmo ꝛ pprius est locus qui circa cerebrũ queadmodũ dcm̃ est in alijs. Diuꝫ vo que in corpore frigidissimũ cerebꝝ: nõ hñtib⁹ vo q̃ equalens huic ps queadmodũ igit̃ humidũ q̃d euaporat a solis caliditate cũ venerit ad supremũ locũ ppter frigiditatẽ suã infrigidat̃ ꝛ ↄgestũ deorsũꝫ fertur factũ rursus aqua: sic ĩ eleuatione calidi ad cerebꝝ supflua quedã euaporatio in flegma redigit̃. Ideo ꝛ catarri videtur ex capite fieri. Nutritiua vo ꝛ nõ egrotatiua deorsũꝫ fertur cõgesta ꝛ refrigerat calidũ ad infrigidandũ vero ꝛ non facile suscipiẽdũ euaporationẽ cõfert ꝛ tenuitas ꝛ angustia circa cerebꝝ venarũ. In frigidationis quidẽ igitur hec est cã q̃q̃ꝫ euaporatio transcendat caliditatẽ.

¶ Soluit dicẽs: ꝙ loc⁹ circa cerebꝝ est locus frigidissimus oĩuꝫ locoꝝ in aĩalib⁹ hñtib⁹ cerebrũ: ꝛ in nõ hñtib⁹ cerebꝝ illud qđ est pportionabile cerebro est frigidissimũ: vñ sicut ille vapor humidus in aere eleuat̃ ĩ aere p calorẽ adeptũ: vel calorẽ solis cũ deuenit ad mediũ inter solstitiũ aeris ĩfrigidat̃ p frigiditatẽ loci ꝛ cõgelat̃ in nubẽ: ꝛ fit aq̃: ꝛ ↄñr ppter sui grauedinẽ descẽdit: eo mõ vapor calidus de se eleuat̃ a nutrimẽto pp sui calorẽ cũ venit ad cerebrum ꝛ hñe cerebro ibidẽ infrigidat̃ per nãm loci ꝛ cõprimit̃ p nubẽ licꝫ de se calidus sit q̃re postea descẽdit: ꝛ qđ ẽ egrotatiuũ descẽdit ad nares ꝛ ad aures ꝛ fiũt catarri: ꝛ qđ nõ est egrotatiuũ ascendit. Sꝫ nutrimentũ descendit p vias venaꝝ ꝛ repellit calorẽ nãlẽ. Et spiritus ascẽdentes a corde quibus impulsis infrigidãtur loca supiora exteriora. Et fit impotẽtia sentiẽdi. Et ad infrigidãdũ hũ vaporẽ calidũ eleuatũ: ꝛ vt diu descendit: cõfert multũ tenuitas cerebri: ꝛ strictitudo venaꝝ circa cerebꝝ. Et q2 hẽ vene nõ suscipiunt talem euaporationẽ q̃diu detinẽt spiritũ: ꝛ cito ↄstringũt. Et ita patet ꝙ infrigidatio est causa somni: que tñ ĩfrigidatio est a frigiditate loci circa cerebꝝ originaliter: ꝛ nõ a frigiditate euaporatiõis ascẽdẽtis: sic ponũt alie solutiones: imo illa in suo ascensu calida est. ¶ Deinde cũ dicit.

¶ Expergiscuntur autem cũ digestio facta fuerit: ꝛ obtinuerit que in epate fuerit caliditas in angusto multa ab eo qđ circũstabat ꝛ discretis fuerit corpulentior sanguis atq̃ꝫ purissimus.

¶ Determĩnat cãm efficientẽ vigilie: ꝛ pmo ponit tres causas efficiẽtes vigilie. pma est cõpletio digestionis: qñ enim cõpleta digestio est cessat euaporatio que causa est somni. scda causa est quando calor naturalis qui expulsus est ad interius: ꝛ angustia venaꝝ a frigiditate ipsius vaporis circũstantis obtinuit ↄtra frigus illud. tũc enim dissoluit illuꝫ vaporẽ egestũ in venis: ꝛ facit descendere deorsũꝫ ꝛ ascendit sursum ad sensus: ꝛ h̄ forsan est causa vigilie: quãdo aliquis excitat̃ a somno. Tertia causa est: quoniã quando facta est diuisio sanguinis puri ab impuro in corde vbi est digestio: pma autẽ digestio est in stomacho: vbi colligit̃ subtile nutrimentũ ꝛ mittit̃ ad epar: grossum autẽ descendit ad intestina: secunda digestio est in epate. ibi enim digerit̃ illud subtile in sanguinẽ ꝛ mittit̃ ad cor: in medio talamo cordis fit tertia digestio: tũc ẽt fit discretio sanguinis puri ab impuro: ꝛ h̄ ibi. (Et discretis.) ¶ Deinde cũ dicit.

¶ Est autẽ tenuissimus quidẽ sanguis ꝛ purissimus qui in capite: dẽsissimus ꝛ turbidissimus qui in inferioribus partibus. Omnis vero sanguinis principiũ sicut dictũ est hic: ꝛ in alijs est cor. Horum autẽ qui in cordis vtrisq̃ꝫ talamis cõmunis qui medius: quoꝝ vterq̃ꝫ suscipit ex vtraq̃ꝫ vena: ꝛ ex ea que vocat̃ magna: ꝛ que adorti: ĩ medio vo fit discretio. Sꝫ diffinire q̃dẽ de his alioꝝ sermonũ est conuenientius.

¶ Manifestat hanc causaꝫ dicens ꝙ tenuissimus ꝛ purissimus sanguis est ille qui transmittitur ad nutrimentũ capitis: ꝛ turbidissimus qui mittit̃ ad nutrimentũ partis inferioris. vtriusq̃ꝫ sanguinis principiũ est cor: vt dictum est in tertio libro de animalibus. In corde sunt tres talami. s. dexter qui recipit sanguinẽ a vena que dicitur adorti: ꝛ est principiũ venarum non pulsatiuũ que cõmuniter vocantur vene. Et sinister qui recipit sanguinẽ a vena magna ꝛ est principium venarum pulsatiuum que vocãtur arterie. Et nota ꝙ in venis pulsatilibus multum est de spiritu vitali ꝛ calore naturali ꝛ parum de sanguine in venis non pulsatilib⁹ ecõuerso multũ est de sanguine ꝛ parũ de spiritu: ꝛ est medius talam⁹ inter vtrũq̃ꝫ qui recipit sanguinẽ ab vtroq̃ꝫ: ꝛ fit ibi discretio sanguis puri ab ĩpuro: sꝫ determinare de his ppe ptinet ad librꝝ de aĩalib⁹ siue ad medicinã.

¶ Quia vo fit maxime sanguis post nutrimentũ oblationẽ indiscretus somnus fit: quo ad secernat̃ sanguis: h̄ qdẽ purissimũ sursũꝫ. Illud vo turbidissimũ deorsũꝫ. Cũ aũt h̄ acciderit: expergiscuntur absoluta ex nutrimenti grauitate.

¶ Adaptat ad propositum dicens ꝙ sanguis cum effertur cordi ꝛ recipitur in medio talamo est indiscretus: ideo fit somnus: quia grauatur cor ex sanguine donec fiat discretio sanguinis puri ab impuro ꝛ purus mittatur ad mẽbra superiora ꝛ turbidus ad inferiora: cũ autẽ facta fuerit digestio ista vel diuisio sanguinis: tũc aĩal soluit̃ a grauitate nutrimenti ꝛ vigilat ꝛc. ¶ Deinde cũ dicit.

¶ Que quidẽ igitur causa dormiendi dictũ est: q2 a corpulento qđ sursum fertur per ingenituꝫ calorẽ subito ad primuꝫ sensitiuum: ꝛ quid est somnus: qm̃ primi sensitiui cõprehensio vt nõ possit agere ex necessitate quidẽ factũ.

¶ Epylogat. ꝛ primo in cõi: ꝛ secundo in speciali. Et p̊ dicit ꝙ somnus est reductio caloris naturalis a loco superiori ad locũ qđ est cor cũ expellit̃ a vapore corrupto nutrimẽti per venas descendentes quib⁹ vapor ferebatur sursum ad cerebrũ per calorẽ pprĩũ: ꝛ sic tangit duplicem causam somni efficientẽ: ꝛ ex cõsequenti materialẽ: ꝛ hoc dicit ibi (Que quidẽ.) ¶ Deinde cũ dicit.

¶ Nõ. n. ↄtingit aĩal eẽ non accĩdib⁹: que ipsum pficiũt ppter salutẽ vere est: saluat enim quies.

¶ Tangit causam finaleꝫ dicens ꝙ somnus est necessarius animali. non enim potest vꝫ. aĩal. esse nisi insint sibi ea que perficiãt que habere nõ põt nisi dormiat̃ p̄sens determinatũ est: ꝛ ideo somnus necessari⁹ ad salutẽ: quies. n. saluat ipsum: ꝛ h̄ dicit ꝛ que ex necessitate est ꝛc.

POst hoc aũt querẽdũ est de somnio: et primo cui eorũ q̃ aie passio hoc incẽ vr: et vtrũ itellectiue pticl'e passio ẽ hec vel sensitiue. His.n. solũ eorũ q̃ in nobis sunt cognoscimus aliquid. Lec. VII.

¶ Determiato de sõno: in hac pte determiare itẽdit de passione ei⁹ q̃ est somniũ. Et diuidit̃ in duas h ps. s. in phemia lẽ et executiuã: ibi. (aũt etc.) Et ista i duas. i pᵃ oñdit c⁹ p se passio sit. in zᵃ determiat de qdditate sõni. zᵃ ibi. (Quidaz aũt.) pᵃ in duas. p oñdit cui⁹ p se nõ ẽ passio sõniũ. in zᵃ cui⁹ passio sit ibi. (Sz q̃ten⁹ etc.) pᵃ in duas. p dic ꝙ sõniũ nõ ẽ passio sensus nec intellect⁹. zᵒ oñdit ꝙ nec est sine illis ibi. (Ampli⁹ aũt etc.) pᵃ i duas. p oñdit ꝙ sõniũ nõ ẽ passio sensus: et in zᵃ oñdit ꝙ nõ est passio itellect⁹. Sz neqꝫ in opione. illa ps in q̃ oñdit ꝙ sõniũ ẽt est sine illis diuidit̃ i duas. p oñdit ꝙ somniũ est passio sensitiue. in zᵃ oñdit ꝙ est passio fantasie ibi. (Sz aũt de fantasia.) In spãli g̃ sic pcedit. p dat itẽtionẽ suã: et pz. ni zᵃ cũ dicit. et p dat modũ agẽdi cũ sua causa dicens ꝙ pmo determinandũ est cui⁹ partis aie somniũ passio sit vtrũ sensitiue: vel intellectiue: qꝛ solũ his duob⁹ cognoscim⁹ q̄cqd cognoscim⁹. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Si itaqꝫ visus visus visio: et auditus audire et oino sensus sentire: cõia aũt sunt sensuũ velut figura et mot⁹ et magnitudo: et alia h⁹: aut ppria veluti color sonus sapor. In potẽtia aũt sũt oĩa claudẽtia et dormiẽtia videre. Silr aũt et in reliquis manifestũ: qm̃ nõ sentimus nihil in somnis. Nõ ergo sensu somniũ sentimus.

¶ Prosequit̃ et p oñdit ꝙ sõniũ nõ ẽ passio sensus sic. i sõno nõ opat̃ sensus: nec sensus sõniũ pcipit. Et ita nõ est passio sensus. hui⁹ rõnis p ponit declarationẽ medij dicens ꝙ cũ act⁹ cuiuslꝫ sensus fiat circa sensibile cõe et ppriũ et neqꝫ illa sensibilia neqꝫ illa psit apphendere in sõniũ: tũc manifestũ est ꝙ in somnio non opat̃ sensus. ¶ Deinde cum dicit.

¶ At vero neqꝫ opione: nõ.n. solũ adueniẽs dicimus hoiẽ eẽ vel equũ: sz et albũ vel pulchruz: quorũ opio sine sensu nihil vtiqꝫ dicet: neqꝫ vero neqꝫ falso: in somnis aũt accidit aiaz hoc facere: similiter enim qm̃ homo est: et qm̃ alb⁹ est: et qd adueniens videmur videre.

¶ Probat ꝙ nõ est passio itellect⁹ sic. qꝛ nõ solũ apphendimus in somniãdo itelligibile: sz ẽt sensibile: g̃ nõ est sõniũ p se passio itellect⁹. Et tũc ponit mediũ in spãli exẽplo: et declarat dicẽs: ꝙ nõ solũ apphẽdimus h⁹ itelligibilia hoiem et equũ in somno. Sz ẽt h⁹ albũ et nigrũ: de qb⁹ nõ põt itellect⁹ iudicare neqꝫ vere neqꝫ false sine sensu. Sz de his iudiciũ facit aĩa in somno: silr etiã apphẽdit: qm̃ aliqs est hõ et aliqd album. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Ampli⁹ pter somniũ aliud aliqd itelligim⁹ quẽadmodũ in vigilãdo sentientes aliqd. De eo.n. qd sentim⁹: sepe ẽt itelligim⁹ aliqd: sic et i sõnijs pter fantasmata alia aliqñ intelligim⁹. Videbit̃ aũt alicui h siqs adhibeat mẽtẽ: et tentet memorare surgẽs. Jã vero qdã viderũt sõnia h⁹ velut q videnẽ ẽm memoratiuũ pceptuz ponere que pponunt̃: accidit.n. eis aliud qd pter somniũ ponere ante oculos i loco fantasma. Quare manifestũ: qm̃ neqꝫ somniũ oẽ qd i sõnijs fantasma: et qm̃ itelligim⁹ que opinione opinabamur.

¶ Oñdit ꝙ somniũ nõ fit oĩo sine itellectu sic. i sõnio itelligit̃ aliqd pter sõniũ qd nob appet. Sic appet i vigilãdo ꝙ cũ nos sentim⁹ aliqd imediate post illud aliqd intelligim⁹: g̃ sõniũ nõ fit sine itellectu. h⁹ rõis solũ põit mediũ: et tũc zᵒ ofidit ipꝫ dicẽs ꝙ mãifeste appebit isõniũ eẽ aliqd itelligere a fantasmatib⁹ sibi appentib⁹ si surgẽs a sõnio reduc̃ ad memoriã vigilãs q̃ sõniauit: mlti.n. vident h⁹ sõnia: in qb⁹ opat̃ itells: sic q disponũt et iudicãt qd ptseq ex his q̃ apparẽt i sõnio. ponũt.n. aliqd aliud illi añ oclos suos i loco fãtasmatũ appentiũ: et a'id ↄueniẽs qd itẽdat psegi: et fugere et. h. d. ibi (Videbit̃ autez.) zᵒ ↄcludit ꝙ nõ oẽ de q̃ fit iudiciũ in somno est somniuz: et qd ↄtingit intelligere in somno ea que sola opinione pcipi possumus: et hoc. d. ibi. (Quare manifestũ etc.) ¶ Deinde cũ dicit.

¶ Palã ãt de his vniuersis in tm̃: qm̃ eodẽ quo vigilãtes i egritudinib⁹ decipimur h idẽ i sõnio facit passionẽ: et sanis vero et sciẽtib⁹ cũ pedalis sol vr̃ eẽ: sz siue idẽ siue diuersuz fantasticuz aie et sensitiuũ: nihilomin⁹ nõ fit absqꝫ vider̃ et sentire aliqd pter videre: sentit̃.n. et pter audit̃ videtis verũ aliqd et audiẽtis: neqꝫ tñ id qd arbitrabat̃ in sõno ãt poith ẽ nihil videre: atqꝫ audire neqꝫ oio sentire: g̃ nõ vr̃ verũ: nihil ãt pati sensũ nõ ẽ verũ: sz ↄtigit et visuz pati aliqd: et alios sensus. Singulũ ãt horũ queadmodũ vigilãdi adiacet qdẽ quodãmodo: nõ sic aũt vt vigilanti. Et qñqꝫ idẽ opio: dicit qm̃ flm: queadmodũ vigilãs: qñqꝫ vero detinet̃: et seq̃t fantasma. Quodẽ igit̃ nõ est opinãtis neqꝫ itelligẽtis passio h: qd vocam⁹ sõniare manifestũ. Sz neqꝫ sentiẽtis simplr: videre.n. vtiqꝫ et audire simplr.

¶ Probat ꝙ sõniũ nõ fit sine sensu sic. eadẽ ẽ deceptio q̃ fit in vigilãdo circa sensibilia: et q̃ fit circa sensibilia i dormiẽdo et eodẽ mõ: sz talis deceptio nõ accidit nisi mediãte sensu: g̃ nõ fit somniũ nisi mediãte sensu. hui⁹ rõis p ponit maiorẽ: et h ibi. (Palã aũt.) zᵒ ↄclusionẽ cũ dicit: sed siue idez et addit cõclusionẽ ꝙ nõ est siue virtus sensitiua sit eadem cũ fantasmate: siue nõ: et h dicit: qꝛ manifestũ est somniuz esse virtutis fantastice passionẽ. tertio ponit minorem ibi. (Et hoc in vidẽdo.) Et qꝛ aliqs diceret ꝙ sensus nõ errat circa propriũ obiectũ minor falsa est: et ideo addit dicẽs ꝙ licz visus et auditus vera sint circa propriũ obiectũ: Non tñ vera sunt circa oẽ illud de q̃ iudicãt: psũt.n. errare circa sensibile cõe: et per accñs: et h est videntis vere. ¶ Deinde pbat ꝙ somniũ nõ fit sine sensu et itellectu ↄiunctũ sic. sensus et intellect⁹ eodẽ mõ patiunt̃ a somnijs in dormiendo quo patiunt̃ in vigilãdo: ergo somniũ nõ fit sine itellectu et sensu: hui⁹ rõnis nõ ponit ↄclusionẽ: sed solũ ponit primaz partẽ medij cũ declaratõe. d. ꝙ in somno nõ fit sensus simplr aliq̃ passio tñ tũc sit in sensu q̃libet. ꝙ q̃libet sensus eãdẽ passionẽ recipit i dormiẽdo quã recipit i vigilãdo: sz nõ eodẽ mõ penit⁹. et h est in somno. Et tũc pbat scdaz ptẽ dicẽs: ꝙ sicut in vigilãdo itellect⁹ aliqñ dicit eẽ falsũz: qd sensus dicit eẽ verũ: aliqñ sequit̃ sensuz dicẽs cũ sentiat eodez mõ: et h ibi. (Et qñ idẽ.) Et nota ꝙ accipit hic opionẽ p intellectu. ¶ Deinde pbat ↄclonẽ dictã. s. somniũ nõ eẽ passionẽ itellect⁹ neqꝫ sensus: qꝛ nõ fit sensus simplr in dormiendo: et hoc ibi. (Quod quidẽ). ¶ Deinde cũ dicit.

¶ Sed qualiter opozter et secundũ quẽ moduz

consideradū: ponat̄ ergo q̄ ⁊ manifestū est: q̄ ⁊ sensitiui passio ⁊ somnus. Nō .n. alicui aialiū inest somnus: aliȷ̄ vo alicui somniare sed eidē. Qm̄ vo de fantasia in his que de aia dictū est: ⁊ est quidē idē sensitiuo fantasticū: eē aūt sensitiuo ⁊ fantastico alteꝝ. Est autē fantasia quia sensu secundū actū fit mot⁹: somniū vo fantasma quoddā videt̄ eē: nā qd̄ in somno fantasma somniū dicimus siue simplr̄ siue quodāmodo factum. Manifestū q̄ sensitiui quidē est somniare: huius aūt secundū q̄ fantasticū.

℄ In hac pte ondit cui⁹ per se sit passio somniū. Et pmo dat intētionē. scdo ꝓsequit̄. pmo ondit q̄ est per se passio ptis sensitiue: sic. circa idē sunt somnus ⁊ somniū: sꝫ somnus est per se passio ptis sensitiue: g̃ ⁊ somniū: pmo ponit ꝯclusionē ibi. (Ponat̄ g̃.) scdo minorē ibi. (Si quidē ⁊ somnus.) Tertio maiorē ibi. (Nō .n.) Et nota q̄ non est sibi contrarius: q2 prius quādo ꝓbauit q̄ somniū nō est passio sensus accipit sensū pro sensu fm actū: qui actus in somno ligat̄: hic aūt ꝓbat q̄ somniū est passio sensitiue ptis aie: que nō solū cōparat̄ sensui: sed imaginationi: ⁊ iō ꝯsequēter ondit q̄ somniū est passio sensitiue inquātū fantasmatia est: sic. eadē virtus fm substātiā est sensui ⁊ fantasmatiuꝫ: sꝫ differunt fm eē: sꝫ somniū est qddā fantasma: g̃ somniū est passio sensitiue inqꝫtū fantasma est. huius rōnis ponit maiorē: ⁊ h̄ ē de fantasia. ℄ Deide ondit eā p diffinitionē fantasie. 2° ponit minorē cū sua declaratōe: ⁊ h̄ ibi. (Somniū vo.) Tertio ꝯclusionē: ⁊ h̄ ibi. (Manifestū quidē ⁊c.)

Quid aūt est somniū: ⁊ quō fit: ex his q̄ circa somnuꝫ accidunt: maxime vtiqꝫ speculabimur. Sensibilia .n. fm singulū sensitiuū nobis efficiūt sensuꝫ: ⁊ que fit ab eis passio non solū inest sensitiuis: dum sensus agunt: sed ⁊ dū abeunt.

℄ Ostenso cuius ptis aie somniū p se passio sit. hic determinat de qditate eius cū aliȷ̄s ꝓprietatib⁹: ⁊ diuidit̄ in duas ptes. in pma determinat de somnio qd sit: ⁊ quō fit. in scda determinat de diuisione somniȷ̄ ibi. (De diuisione vo ⁊c.) pma ps diuidit̄ in .2. in prima determinat de somnio absolute. in scda de somnio in cōpatione ad nos ibi. (Cum vo qbuslibet ⁊c.) pma in duas. pmo dat intētionē: 2° ꝓsequit̄ ibi (Sensitiuo .n.) Et ista i duas: q2 somniū est appitio simulacroꝝ in somno. in p° determinat oēs appitiōes simulacroꝝ. in 2° ꝯcludit cuius appitio simulacri facit somniū. 2° ibi. (Si fantasma.) prima in duas. p̊ determinat de mō appitiōis simulacri sensibilis. in 2° determiat modū appitiōis simlacri itelligibilis: ⁊ q2 oē simulacrū sensibile appet simplr̄ vigilādo ⁊ simplr̄ dormiēdo: ⁊ i lāguedie dormiēdo ⁊ vigilādo: iō determinat mot⁹ simulacroꝝ i his p°. i 2° modos simulacroꝝ appentiū in lāguedie vigilādo ⁊ dormiēdo ibi. (Ex his ⁊c.) p° in .2. p̊ ondit q̄ simulacra apparēt in vigilādo i abſētia sensibiliū. 2° determiat q̄ h⁹ appitio est deceptiua aliqñ ibi. (Ad h̄ aūt ⁊c.) p° in .2. in pncipalē ⁊ icidētalē ibi. (Qm̄ vo ⁊c.) p° in .2. p̊ ondit suū intētū p rōnes sumptas a silī. 2° p signa ibi. (Palā aūt.) p° i .2. penes duo silia 2ᵐ ibi. (Silr̄ aūt ⁊c.) 2° in .2. p̊ ꝓbat illō p signa i visu. 2° p signa in aliȷ̄s sensib⁹ ibi. (Fiunt aūt.) p° in q̃tuor ptes fm q̃tuor signa. 2° ibi. (Ab his ⁊c.) in spāli sic pcedit p̊ dat itētionē: ⁊ pꝫ. 2° ꝓsegt̄ ꝓbās p̊ hāc ꝯclonē. q̄ simulacra sensitiua nō solū agūt i sensuꝫ ⁊ mouēt ipꝫ i p̄sentia sensibiliū: sꝫ ēt in coꝝ absentia. ℄ Deinde cū dicit.

℄ Simul enim passio in his: ⁊ in his que feruntur vr̄ eē. Etenim in latis eo q̄ mouit nō vlteri⁹ ꝯtingēte mouēt̄. Nā qd̄ motū fecit: mouit aerē quēdā: ⁊ rursus mot⁹ aliū: ⁊ hoc itaqꝫ mō quousqꝫ qdē stet: facit motū: ⁊ i aere ⁊ i humidis.

℄ Probat h̄ p duo signa. pᵐ tale. sicut in motu ꝓiectoꝝ ꝯtyciente gescente ipsuꝫ ꝓiectū. Nihilomin⁹ mouet̄. nā p° mouens mouet aerē sibi ꝯtinuū cū ipo ꝓiecto: ⁊ ipse aer mot⁹ mouet aliū aerē sibi ꝯtinuū: ⁊ sic successiue q̃libet ps aeris mouet aliā silr̄ ꝓiectū donec cesset tot⁹ mot⁹. ⁊ nō solū accidit h̄ in aere: sꝫ i aq̄: ⁊ in aliȷ̄s hūidis: ⁊ eodē mō gescēte sensibili ex̄ vel absente qd̄ est pᵐ mouēs in sensu: nihilominus mouet mot⁹ in sensu mediāte simulacro derelicto. hui⁹ rōnis p̊ ponit ꝯclonē: ⁊ post mediū. ℄ Secundo ibi.

℄ Similiter aūt opꝫ opinari hoc ⁊ in alteratione: nā qd̄ calefactū est ⁊ calido ꝓximū calefacit: ⁊ hoc distribuit vsqꝫ ad principiū: q̃re ⁊ in quo est sentire: qm̄ est alteratio quedā qui fm actuꝫ sensus necesse est hoc accidere. Ideo passio est non solum sentientibus in sensitiuis: sed quiescentibus: ⁊ in profundo ⁊ superficietenus.

℄ Ponit fm sile: sicut est in alteratione: q̄ pᵐ alterās alterat sibi ꝓximū: ⁊ illud sibi ꝓximuꝫ: ⁊ sic successiue vsqꝫ ad vltimū alteratiōis: qd̄ est pncipiū gēris: q2 in ipso p̊ deficit pmo v̄tus pmi mouētis: cū sensus sit q̃dā alteratio: sic erit in sensu: vn̄ passio fit in organo sentiendi: ⁊ h̄ in ꝓfundo qñ est fortis: ⁊ debilis: primo ponit medium: secundo conclusionem. ℄ Deinde cum dicit.

℄ Palā aūt cū ꝯtinue sentiamus aliqd. trāsferētib⁹ .n. fm sensuꝫ sequit̄ passio: velut de sole ad tenebras: accidit enim nihil videre ꝓpter adhuc subsistentē motum in oculis a lumine.

℄ Ondit idē p signa i visu. s. qñ aliqs videt aliqd̄ lucidū excellēs si trāsferat visuꝫ ad res aliqs alias: nihil videbit ꝓp motū ipsi⁹ simulacri detētū in visu q expellit aerē sibi ꝓximū: ⁊ sic successiue vsqꝫ ad vltimū gñatiōis qd̄ est pᵐ pncipiū gēris: q2 in ipso deficit. p̊ v̄tus pmi mouentis: cū sit sensus quedā alteratio: sic erit in sensu. s. q̄ gescente sensibili p̊ moto adhuc fit mot⁹ in sensu: vn̄ passio fit in organis sentiēdi ⁊ mot⁹ simulacri i sensu expellūt mot⁹ minores. ⁊ h̄ ē signū q̄ silacra manēt i sensu i absētia sensibiliū. ℄ 2° ibi.

℄ Et si ad vnum colorem multo tempore aspiciamus aut album vel viridem eiusdem modi videt̄ ad quodcūqꝫ visum permutemus.

℄ Ponit 2ᵐ signū: ⁊ est si aliqs videat diu aliquē colorē vehemēter īmutātē vt albū ⁊ ceruleū deide trāsferat visum ad alios colores oēs apparebūt esse talis coloris: qui pri⁹ videbatur: ⁊ hoc non est nisi ꝓpter simulacrū primi coloris mouens ipsuꝫ. ℄ Tertio ibi.

℄ Et si ad solē ꝓspicientes vel aliqd̄ splendidū ꝯcluserimus obseruātib⁹ qdē vr̄ fm directionē qua accidit visuꝫ videre: primū qdē h⁹ coloreꝫ donec ꝓmutat̄ in puniceū: deinde i purpureū: quousqꝫ in nigrū veniat colorem: ⁊ euanescat.

℄ Ponit tertiū signū: ⁊ si aliqs videt aliquid lucidū: vt solē ⁊ subito claudat oculos non auertendo visum: sed abscondendo illud directe. primo apparebit ei color rei splendide: deinde mutabitur in medios colores successiue donec veniat ad nigrū: ⁊ omnino euanescat: ⁊ hoc nō cōtingit nisi

ꝓpter simulacra splēdidi derelicti in visu. ¶ Quarto ibi.

¶ Et ab his que mouenī aut permutantur velut a fluminib⁹: maxie aūt ab his que cursime fluunt: videnī.n.qescentia moueri.

¶ Probat per quartum signū: ⁊ est si quis velocissime fluens vt flumen respiciat: ⁊ deinde transferat visum ad res quiescentes oēs apparebunt moueri. ⁊ hoc non contingit nisi ꝓpter simulacrū motus manens in sensu: q̄re hec oīa sunt signa q simulacra manent in sensu in absentia sensibiliū: ⁊ hoc dicit. (Et ab his.) ¶ Deinde cum dicit.

¶ Fiūt aūt ⁊ a magnis sonis obsurdescētes: fiūt aūt ⁊ a validis odorib⁹ difficile odorantes similia: hec itaq manifeste accidunt hoc modo.

¶ Ostendit idem per signa in oībus sensibus dicens q ab excellētib⁹ sensibilib⁹ corrūpūtur sensus oēs: vt excellētes odores nō odoranī: ⁊ h nō ꝯtingit nisi ꝓpter impressionē simulacrorū taliū sensibiliū factorū in sensu que nō cessant agere in sensū donec corrūpant ipsum ⁊c.

Quod autem sensitiua cito ⁊ modicas differentias sentiunt: signum est q in speculis accidit. Lec. IX.

¶ Hec est ps icidētalis i q̄ remouet duas dubitatiōes: ⁊ diuidit in duas. in p̄ª remouet eas. in 2ª: q2 fecit digressionē a ꝓposito redit ad aliud ibi. (Ad eā vo.) p̄ma in duas. p̄mo remouet p̄ᵐᵃᵐ dubitationē: scdo scdaz ibi. (De quo eadē.) ⁊ ista in duas. p̄mo reddit causaz a parte oculorū. in scda a parte speculi ibi. (Queadmodū ⁊c.) Et ista in duas. p̄mo panit causaz. scdo ꝯfirmat eā per sile ibi. (Attestanē aūt.) p̄ma in duas. p̄mo panit causaz. scdo ifert ꝯclusionē super vtrāq dubitationē ibi: ⁊ tunc sequif illa pars. (Adhuc aūt.) in qua ōndit q appitio hꝰ simulacrorū est simulatio: ⁊ diuidit i duas. p̄mo ōndit qū decipiūt ⁊ qū nō. scdo reddit causaz vtriusq ibi. (Causa vo.) ⁊ ista in duas. p̄mo reddit causaz quare aīa nō decipif per simulacra hꝰ scdo reddit cām q̄re decipif ibi. (Necesse aūt ⁊c.) in sp̄ali sic ꝓcedit: q2 ex dictis crederet aliqs q si sensus retinet simulacrū rei sensibilis: iō si ꝯuertat se ad aliqd sensibile nō de facili recipiet simulacra ipsius. crederet etiaz q sensus nō agit: sed solū patif: iō remouet hic vtrūq: ⁊ p̄mo p̄muz dicēs q sensus spēs sensibiliū differētiū cito recipit: vt videf in speculo: qm̄ nō obstante simulacro p̄us statim recipit simulacrū alteri⁹ obiecti: ⁊ h est verū. si aliqd sensibile nō fuerit excellens: tunc.n. impedit receptionem minoris. Et ideo dicit modicas. ¶ Secundo ibi.

¶ De quo eodē insistens vtiq ꝯsiderabit quis ⁊ dubitabit. Simul aūt ex ipso manifestū: qm̄ queadmoduz visus patitur: sic ⁊ facit aliquid.

¶ Remouet scdm qd̄ fit per signum in speculo: ⁊ est q sicut aliqs posset sup hoc admirari q visus nō solū patif aliqd: sed aliquo modo agit. ¶ Deinde cum dicit.

¶ In speculis.n. valde puris cū menstruis supuenētib⁹ mulieres inspiciāt in speculū: fit supficies speculi: sicut nubes sanguinea: ⁊ si quidē nouū sit speculū: nō facile est abstergere hꝰ maculā: si vo vetus facile. Causa vo vt diximus: quoniā non solū visus patif aliquid ab aere: sed ⁊ facit aliquid ⁊ mouet queadmoduz splendida: nā visus splendidorū ⁊ habentiū colorē.

¶ Ōndit hoc signū sic. si mulier patiens mēstruū inspiciat speculū apparebit nubes sanguinea in supficie speculi: ⁊ si nouū sit speculū nō pāt illa macula abstergi faciliter: si vetus faciliter: hoc est: qm̄ visus non solū patif ab aere deferenti specie visibilez: sed agit in aerem: ⁊ mouet ipsuz sicut alia splendida. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Oculi quidez igif rōnabiliter cū fuerint menstrua afficiunī: sicut ⁊ alia ps q̄liber corporis: etenim nā existunt pleni venaruz. Ideo.n. fiunt mēstrua ꝓpter turbationē ⁊ flegmasiā sanguineā nobis quidez que in oculis dr̄ia incerta est: inest aūt. Nā eadē nā seminis ⁊ mēstruorū: aer quoq mouef ab ipsis ⁊ euz qui in speculis est aerē ꝯtinuū existentē qualē quēdā facit: ⁊ talez velut ipse patif: hic vero speculi superficiē.

¶ Dat causaz hui⁹ signi: ⁊ p̄mo a parte oculorū: dicēs q cuz menstruo afficif q̄libet pars mulieris. ⁊ maxime in ocul'o q2 pleni sunt venarū: in quib⁹ abūdat feruor sanguineus in tpe mēstrui. qui turbat dispositionē mulieris: ⁊ inficit totū oculū: q2 eadē est nā seminis ⁊ menstrui. vñ sicut semen generatur ex supfluitate vltimi digesti: sic ⁊ menstruū: ⁊ ita est in mulieris oculo: ⁊ oculus infectus mouet aerē sibi cōtinuū: ⁊ ille aliū successiue vsq ad aerē continuum speculo qui aer est infectus cōsimili passione qua inficitur oculus: ⁊ sic inficit superficiē speculi. ¶ Secundo ibi.

¶ Queadmodū.n. vestiuz que maxime munde sunt: citissime inquinanī. Nā puruz diligenter monstrat quequid exceperit ⁊ ꝑsertim minimos motus: es vo eo q planū sit q̄lēcūq tactū: maxime sentit. Oportet vo intelligere tāq attractionē esse aeris tactū ⁊ tāq extersionē ⁊ ablutionē: ꝓpter mundiciā vo manifesta fit qualiscūq sit. Nō exeūdi vo celeriter ex nouis speculis cā est: q sit ⁊ planū: serpit eniz p hꝰ in ꝓfundū: ⁊ oino magis in talib⁹. Nā eo qdē qd̄ purū est in ꝓfundū: eo aūt qd̄ planū oino. In veteribus vo nō imanet: qm̄ nō silr subit macula: sed supficietenus magis. Qm̄ qdē igif ⁊ a paruis differentijs fit motus: ⁊ quoniam celeres sunt sensus: ⁊ q non solū patitur: sed contrafacit colorū sensitiuū manifestum ex his.

¶ Dat causaz a pte speculi: ⁊ est mūdicia: puritas ⁊ planities: hec enim est natura mundi q valde cito inquinatur: ⁊ secundū qd̄ recipit: cito minimas coinquinationes: vt apparet in vestibus pretiosis si palam est q vbilibet recipit quantitatē impressionis: sicut es propter planitiez sui vbicūq sonat propter partium tactū eodem modo intelligendū acumen aeris contiguari ad speculum per quendaz tactum. ipsum autē speculum est tersum ⁊ politū ⁊ munduz: vnde propter sui mundiciam manifestat sui impressionez receptam ab aere propter sui puritatem in nouis speculis serpit in profundum. propter planitiem vndiq in speculo recipitur: sed in veteribus propter defectum puritatis parum manet hꝰ impressio: eo q non subintrat speculū: sed in superficie solū: ⁊ ita non inficit speculū inquantū vidēs: sed inquantū inquinatū vel incomplexionatuz vt in basilisco: ⁊ ideo sequitur q visus inquantū sentit aliquid agat: ⁊ q2 videt radios emittunt huiusmodi īfectio est naturalis inquinatio: vt patet. Deinde concludit p̄ncipalem ꝯclōnē.

videns

⁊ primo partem primam: ⁊ hoc ibi. (Quoniam quidem.) secundo secundã: cum dicit.

¶ Attestantur autem his que dicta sunt: ⁊ que circa vina: ⁊ que circa pigmata eueniunt: nãqȝ qđ preparatur est oleum: cito accipit proximorum odores: ⁊ vina hoc ipsum patiuntur. Nõ solum enim eorum que imittuntur vel cõmiscẽtur: sed eorum que prope vasa ponuntur vel nascuntur: recipiunt odores. Ad eam vero que ex principio est: considerationem ponatur vnum quidem qđ ex his que dicta sunt: patet ꝙ recedente sensibili extrinsecus immanent simulacra que sensibilia sunt.

¶ Cõfirmat cãm quã posuit p silẽ a pte speculi dicẽs ꝙ speculũ distãs ab oculo põt infici ab ipso mediãte aere: sic euenit in vino in vase eneo. qđ cito recipit corpoꝝ in eo existiuȝ sapores mediãte aere: ⁊ ẽt corpoꝝ pximoꝝ si cũ eis miscẽãtur: ⁊ ex his patet ꝙ emissio radioꝝ talẽ infectionẽ facit in speculo: ⁊ qꝛ fecit disgressionẽ redit ad propositum ⁊ repetit prius probatam. s. ꝙ simulacra manent in sensu in absencia sensibiliũ. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Adhuc aũt qđ facile decipimur circa sensus: cũ i passiõib⁹ existim⁹. Alij aũt i alijs: velut trepidus ⁊ in timore: ⁊ amat i amore: ita vt videat̃ a modica silitudine his qdẽ hostes videre: ille ꝟo dilectũ: ⁊ hˀ vtiqȝ q̃to possibilioꝛ qs fuerit: tanto a minori silitudine vr̃. Eodẽ ꝟo mõ ⁊ in ira ⁊ in oĩb⁹ ꝯcupiscẽtijs facile decipiũtur oẽs: ⁊ magis q̃toctiqȝ in passiõib⁹ magis fuerit. Jđo ⁊ febricitãnb⁹ interdũ aĩalia vident̃ in parietib⁹ a modica silitudine linearũ cõpositaꝝ: ⁊ hi quidem aliquando decertant in passionib⁹ sic vt si vehementer nõ laborant: non lateat qm̃ falsuȝ. Quod si maior sit passio: ⁊ mouet̃ ad ipsa.

¶ Oñdit ꝙ appitio in sensu deceptio est dicẽs: ꝙ sensus decipit̃ p simulacra ei apparentia: ⁊ appet ꝙ videat hostes: ⁊ silr̃ appet amãti ꝙ videat quẽ diligit: ⁊ q̃to vehemẽtioꝛ fuerit passio tãto minoꝛ est silitudo: vñ febricitãtes credunt se videre aĩalia: ⁊ aliqñ in hꝫ passionibus nõ est vehemẽs passio: ⁊ differunt talia simulacra apparentia: ⁊ dicit esse falsuȝ ꝙ apparet. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Causa ꝟo vt hec accidãt hec est: qꝛ nõ ẽm cãdẽ potẽtiã iudicat qđ principale est: ⁊ quo fantasmata fiũt: hui⁹ ꝟo signũ est: qm̃ vr̃ sol pedalis. Cõtradicit aũt aliud aliqd sepe ad fantasiam ⁊ permutationẽ digitoꝝ vnũ duo videt̃: attñ nõ dicimus qm̃ duo. Dignioꝛ eniȝ tactu visus. Si ꝟo eẽt tactus solus: iudicaremus vnuȝ duo.

¶ Dat cãm q̃re aĩa nõ decipitur: ⁊ dicit tãdẽ ꝙ nõ est eadẽ ṽtus iudicãdi itra: ⁊ apphẽdẽs fantasmata extra. Et iõ iudicũ ẽ ꝯrũ illi qđ appet: sic sol appet visui bipedalis: tñ rõ iudicat ipm̃ eẽ multo maiorẽ: ⁊ alijs pp puitatẽ appet vnũ eẽ duo: ⁊ tñ rõ iudicat illũ eẽ vnũ. ¶ Deinde cũ dicit.

¶ Mouentiẽdi aũt cã: qm̃ nõ solũ cũ sensibile mouet: appent qlibet. Sȝ ẽt cũ sensus ipse moueat̃ si eodẽ modo mouet̃ queadmodũ ⁊ a sensibili. Dico aũt velut terra videt̃ nauigantibus moueri: dũ mouet̃ visus ab alio.

¶ Dat cãȝ q̃re sensus decipit̃: ⁊ est: qꝛ nõ solũ appet spẽs res sensibil sic simulacra rei mote mouẽt: sȝ ẽt cũ sensus ipse mouet̃ vbi moueat̃ eodẽ mõ q̃ mouet̃ a sensibili: vñ moto oculo i naui oĩa gescẽtia videt̃ moueri: ⁊ sic itelligit̃ ꝙ spẽs rei dilecte manẽs i sensu amãtis ppea fortiter amãtis sensũ mouet. ⁊ silr̃ pp puã silitudinẽ appet: ⁊ silr̃ de alijs passionib⁹.

Ex his itaqȝ manifestũ: qm̃ nõ solũ in vigilãdo mot⁹ a simulacris fiũt ⁊ q̃ extrĩsecus: ⁊ q̃ in corpore sunt. Sȝ ẽt qñ fit passio hec q̃ vocat̃ somn⁹: ⁊ magis tũc apparẽt: sub die. n. repellunt̃: dũ opant̃ sensus: ⁊ itelligẽtia extermianant̃: queadmodũ iuxta magnũ ignẽ minoꝛ ⁊ tristitie ⁊ oblectatiões parue secus magnas. Dũ ꝟo quiescunt: supnatant: ⁊ parua simulacra. Nocte ꝟo pp vacationẽ particulariũ sensuũ: ⁊ impotentiaȝ agendi: eo ꝙ ab exterioribus ad id qđ itrinsecus est: fiat caloris reflexio: ad pricipiũ sensus referunt̃: ⁊ fiũt manifesta sedata turbatione. Lec. X.

¶ Supius determiauit apparitionẽ simulacroꝝ in simplr̃ vigilãdo. Jn hac pte determinat in simplr̃ dormiẽdo: ⁊ hec ps in duas. p̊ oñdit ꝙ simulacra magis appent in dormiẽdo q̃ȝ in vigilãdo. in scđa determinat modos ⁊ differentias hꝫ apparitionis ibi. (Opȝ aũt ⁊c̃.) p̊ª in. 2. p̊ oñdit duos modos iudicioꝝ. 2º oñdit qñ ꝯtingit vnũ iudiciũ: ⁊ qñ aliud ibi. (Queadmodũ g̃ ⁊c̃.) p̊ª in duas. in p̊ ponit duos modos iudicioꝝ. in 2ª ꝯfirmat eos p silẽ ibi. (Queadmoduȝ ꝟo diximus.) p̊ª in duas penes duos modos: ⁊ 2ª ibi. (Quõ ãt ⁊c̃.) in spãlr̃ g̃ sic pcedit p̊ repetit pdeterminata: ⁊ ponit ꝯclonẽ dicẽs: ꝙ ex dictis est manifestũ ꝙ nõ soluȝ mouet silacra in vigilãdo: sȝ apparẽt in dormiẽdo: ⁊ hˀ tã ab ex̃ veniẽtiũ quã itrinsecus manetiũ: sȝ ẽt mouẽt simulacra in somno magis: ⁊ tũc apparẽt magis q̃ȝ vigilãdo: ⁊ tunc oñdit hãc ꝯclonem sic. in die repellũt mot⁹ simulacroꝝ pp mot⁹ maiores ⁊ excellentiores dũ opãt sensus tã exteriores q̃ȝ interiores: nec opat̃ intellect⁹: sic minoꝛ lux nõ appet iuxta magnã: sed in somno gescũt maiores mot⁹: eo ꝙ sensus est tũc ipotẽs pp reflexionẽ caloris nãlis sensuȝ ministrãtis ab exterioribus sensibilib⁹ ad p̊ᵐ sensitiuũ: ⁊ tũc dormiẽdo silacra mouent ipȝ: ⁊ ita appet de alijs motib⁹: ⁊ nota ꝙ mot⁹ silacri int⁹ minoꝛ ẽ q̃ȝ mot⁹ silacri ab ex̃: qꝛ oĩs mot⁹ a ṽtute sensitiua est p sensibile obm̃: ⁊ iõ q̃to motus ppinquioꝛ est sensibili etiaȝ tanto fortioꝛ est. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Oportet aũt opinari tãq̃ȝ modicas vertigines: que in fluminib⁹ referunt̃ sic motũ vnicuiqȝ fieri ꝯtinue: sepe quidẽ similes. Sepe ꝟo dissolutas in alias figuras ppter repulsioneȝ. Jdeo ⁊ post nutrimentũ ⁊ omnino teneris existẽtibus veluti pueris nõ fiũt somnia. Multus. n. mot⁹ est ppter eã que ex nutrimento est caliditatẽ.

¶ Oñdit q̃o apparẽt hꝫ silacra in sõno dicẽs ꝙ sic i fluminib⁹ fiũt q̃dã imagines q̃ si nõ ipediant̃ recte sunt. Si aũt repcutiant̃ ad aliqđ obstaculũ siue ad aliũ fortiorẽ motuȝ dissoluunt̃: ⁊ trãsmutant̃ in alias figuras: eodẽ mõ silacra in sõnis ferũt̃ a pprijs organis sentiẽdi ad sensuȝ cõeȝ: vel integra manẽtia: ⁊ sub eisdẽ figuris: sȝ vl̃ aliqñ ipediunt̃: ⁊ dissoluũt̃ i alias figuras si ad mot⁹ maiores repcutiant̃: ⁊ tũc

īfert ex h̄ q̄ .s.statī facto somno p̄ nutrimētū nō fiūt sōnia. Nec ēt pueris apparēt somnia p̄p vehemētē motū sīlacrorū: τ h̄ est qd̄ dicit ibi. (Post nutrimētū.) ¶ Deīn cū dic.

¶ Ut quēadmodū ī humido: si vehemēter moueat qs: qn̄qʒ nl'lʒ app̄et idolū: qn̄qʒ vō app̄et qdē distortū: aut oīo vt app̄eat alteriusmodi q̄ʒ sit: q̄ si qescat pura τ manifesta idola: sic τ dormiēdo fantasmata τ reliq motꝰ qui p̄ueniunt a simulacris: interdū quidem cū vehemētior fit qui dictus est motus: exterminatur omnino. Interdum vero conturbate apparent visiones τ monstruose τ deteriora somnia: velut melācolicis τ febricitantibus τ vinolētis. Oēs enīʒ hꝰ passiones cū spumose sint: multū faciūt motū τ turbationē. Sedato aūt τ discreto sanguine in hn̄tibꝰ sanguinē ꝯseruat̄ simlacrorum motꝰ ab vnoquoqʒ sensuū valida facit somnia.

¶ Cōplet itētionē sic aq̄ si fuerit vehemēter mota nl'lʒ apparet idolū in ipa. s; si paꝝ moueat̄ app̄et idolū distortū τ alteriꝰ figure q̄ʒ eē dʒ: s; oīo sedata tūc app̄ent idola recta: τ manifesta: sic ī dormiēdo qn̄ vehemēs ē motꝰ itrinsecꝰ ex nutritiō a passiōe aliq̄ extinguit̄ motꝰ simlacroꝝ τ nō apparēt oīno. Cū aūt iste motꝰ sedatꝰ est: nō tn̄ oīo apparēt simulacra: s; distorta: τ tūc fiūt somnia mōstruosa τ mala: vt in melācolicis τ febricitantibꝰ: cū aūt motꝰ totalr̄ est sedatus: tūc tales euaporatiōes faciūt iterꝰ: τ currūt motꝰ simulacroꝝ sedato oīno tali itrinseco sicut in sanis p̄p discretionē sanguīs puri ab ipuro apparēt simlacra recta: eo q̄ ipedit̄ motꝰ ipsoꝝ: τ iō faciūt somnia recta: τ hoc ibi. (Ut quēadmodū in humido.) ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et apparere τ videre: p̄pterea qdēʒ q̄ a visu deferunt̄ videre: τ p̄pterea vō q̄ ab auditu audire. Silr̄ aūt ab alijs sensitiuis: ex eo .n. q̄ inde p̄gredit̄ motꝰ ad principiū putat̄ videre τ audire τ sentire. Quia aūt visus interdū moueri vr̄: qui nō mouet̄ vt dicimꝰ: τ q̄ꝛ tactꝰ duos motꝰ annūciat: eo q̄ vnū duo videat̄. Oīno .n. qd̄ ab vnoquoqʒ sensu dicit principiū: nisi aliꝰ dignior ꝯtradicat: apparet qdē igr̄ semp̄: putat̄ aūt non semper qd̄ apparet. Si qd̄ diiudicat non detineatur: vel etiā moueatur p̄prio motu.

¶ Determinat duos modos app̄itiōis iudicioꝝ huiꝰ apparitiōis. p̄mus est q̄ aīa aliqn̄ detinet̄ a simulacro apparēte: τ seq̄t̄ ipsʒ: τ iudicat eē sic app̄et. ꝓ dicit q̄ hꝰ sīlacra faciūt aliq̄ app̄ere τ iudicare: put app̄et: τ q̄ a visu p̄ spēs visibilis ab auditu spēs audibilis: τ sic de alijs: τ q̄ꝛ iste modus p̄cedit a sensibꝰ p̄prijs: iō app̄et aīe q̄ videat ꝑ audiat τ decipit̄: τ sic in vigilādo visus τ tactꝰ decipiūtur: τ h̄ ibi. (Apparere τc̄.) secūdus modus qn̄ vtus sup̄ior sitie rō nō detinet̄ a fantasmate: s; mouet̄ motu p̄prio: tunc ꝯdicit motui simulacri: τ iudicat aliter esse q̄ʒ apparet: tn̄ nisi virtus illa ꝯtradicat semper iudicat anima eē sicut apparet. τ hoc ibi. (Omnino aūt τc̄.) ¶ Deinde cum dicit.

¶ Quēadmodū vō diximus: q̄ aliq p̄pter aliā passionē facile decipiunt̄: ita dormientes p̄pter sōniū: τ q̄ꝛ mouet̄ sensitiua: τ alia accn̄tia. circa sensusʒ. Quare modicā hn̄s sīlitudinē vr̄ illud.

¶ Ista in duas. p̄ ꝯfirmat illos modos p̄ sīle. 2ͦ cōplet intētū ibi. (Eiꝰ vō τc̄.) p̄ꝰ in duas. p̄ ponit sīlitudinē. 2ͦ ꝯfirmat ibi. (Quēadmodū in nubibꝰ.) ꝯfirmat duos modos iudicioꝝ p̄ sīle tale: sic vigilādo qn̄ qs p̄cipies sensuʒ decipi iudicat sic sensui app̄et. τ tūc decipit̄ eodē mō in dormiendo aīa p̄cipit eē fm̄ q̄ app̄et. τ nō iudicat f; q̄ app̄et aliqn̄ qn̄ nō p̄cipit illd̄ eē p̄ sōnū: τ tūc decipit̄ credēs eē veꝝ qd̄ apparet duplr̄. p̄ sicut dcm̄ est p̄ somnū: q̄ꝛ p̄p diuersas passiones decipiunt̄ ī vigilādo. q̄ꝛ mouet̄ organa sentiēdi a silacris ān eis exn̄tibꝰ: τ p̄p diuersa accn̄tia circa sensum: sicut p̄pter diuersas passiōes: vt amor timor illd̄ qd̄ hʒ modicā sīlitudinē ad qd̄ timet̄ τ amat̄: app̄et sīlitudo: τ ita decipit̄: τ aīa in dormiēdo decipit̄ p̄p sōnū. ¶ Deinde cū dicit.

¶ Cū .n. dormierint descēdēte plurimo sanguine ad principiū cū descēdūt: τ mouēt qui insunt motꝰ: hi quidē p̄tāte: illi vō actu. ¶ Sic aūt se hn̄t: vt in motu: hi qdē sup̄natat ex ipo motus. Si vō hic corrūpit̄ τ hic: ad inuicē itaqʒ se hn̄t quēadmodū facti ramuli ascendentes in aq̄ liq̄facto sale: ita insunt p̄tāte. Cedēte vō qd̄ p̄hibebat agūt τ solute in exiguo reliquo sanguine sensitiuis mouētibꝰ hn̄tes similitudines.

¶ Manifestat sīlitudinē hāc dicēs q̄ in dormiēdo descendit multꝰ sanguis ad p̄m sensitiuū: τ sīlacra sil'r ī ipsis p̄prijs organis descēdūt ad p̄m sensitiuū: τ mouēt ipsuʒ: alia quidē mouēt in actu. sic illa q̄ p̄xima sunt: alia aūt mouēt solū in poᵃ q̄ nō deuenerūt ad p̄m sensitiuū: s; in p̄ sensitiuo motꝰ factus ex sanguine descēdēte ad ip̄m minuit motꝰ simulacrorū τ impedit ipsos: s; qn̄ sanguis nōdū digestus est: τ p̄tes sanguinis digesti se hn̄t adinuicē: sic aq̄ in qua resolutū est sal. Et ita durāte motu sanguis solū est sīlacrū ipsiꝰ sensibilis in ipso sensitiuo in poᵃ: remoto illo motu post digestionē q̄ p̄hibeat motū simulacroꝝ: tā fiūt in actu τ mouet̄ p̄m sensitiuū: post sanguinis resolutionē in p̄tes exiguas: sic in vigilādo sicut simulacrū mouet organū sentiēdi p̄ticulare: τ h̄ ibi. (Cū dormierit τc̄.) ¶ Deinde cū dicit.

¶ Quēadmodū in nubibus que similes dicunt̄ hominibus τ centauris cito permutata.

¶ Ondit quō est ista sīlitudo dicēs: q̄ sic aspicienti ī nubibꝰ ī vigilādo apparēt similatōes hoīuʒ: τ alioꝝ q̄ cito p̄mutātur a figura in figurā qn̄ mouet̄ successiue post aliā: eodeʒ mō ē de sīlacris q̄ qdl'ʒ app̄et post aliud: τ vnū ī aliū cito p̄mutat̄: τ h̄ ibi. (quēadmodū ī nubibꝰ τc̄.) ¶ Deīn cū dic.

¶ Hoꝝ aūt vnūqdqʒ est: sicut dcm̄ est: reliquie eiꝰ qd̄ in actu simulacri. Et abeūte vō est verū dicere: qm̄ h̄ q̄le coriscus: s; nō est coriscꝰ. Cuʒ aūt sentiebat nō dicebat coriscū qd̄ p̄priū: qd̄ τ diiudicabat. Sʒ p̄ h̄ illū coriscū veꝝ. Qd̄ itaqʒ sentiēdo dicit eē h̄: si nō oīno detineat̄ a sanguine: quēadmodū sentiens h̄ mouet̄ a motibꝰ qui sunt in sensitiuis: τ videt̄ quidē simile ipsuʒ esse qd̄ veꝝ est: τ tāta sōni potētia qd̄ facit h̄ latere.

¶ Cōplet intētū dicēs q̄ abūdāte sanguine īpediēte motꝰ simulacroꝝ: τ simulacro mediante fm̄ actū aliqn̄ ꝯtingit aīaʒ iudicare fm̄ veritatē q̄ est simulacrū rei τ nō res ipa: sicut in vigilādo aliqs sentit sīlitudinē chorisci nō choriscū iudicat f; sīlitudinē eiꝰ: q̄ꝛ sic rē iudicat aliqn̄ de eo qd̄ app̄et sensu vigilādo sic iudicat ī dormiēdo: q̄ꝛ nō decipit̄ a sanguie: q̄ꝛ deceptꝰ p̄t errare iudicare: sic vtꝰ idicatiua qn̄ nō sentit rē veꝝ: s; solū mouet̄ a sīlacris rei credit eē veꝝ qd̄ sibi app̄et: tanta enīʒ est potentia somni sup̄ra aīaʒ q̄ facit

laterē ipsiuȝ simulacrū eē qđ sibi paret credēdo ipȝ eē veꝝ: ⁊ hoc ibi (Eiusqȝ vo ⁊c̃.) ¶ Deinde cum dicit.

¶ Queādmodū igit̃ si q̃ lateat supposit⁹ digit⁹ oculo nō solū appebit: sȝ ⁊ putabit̃ eē duo: qđ est vnū. Si vo nō lateat: apparebit qđē: nō putabitur aūt. Sic ⁊ in somnis: si sentiat qđē: qm̄ dormit ⁊ passionē in qua est sensus dormitiōis appet qđē: dicit aūt qm̄ videt̃ qđē in ipso vt coriscus: nō est aūt coriscus. Sepe.n. dormiendo dicit aliqđ in aīa: qm̄ somniū est qđ appet. Si vo lateat qm̄ dormit nihil cōtradicit fantasie.

¶ Ondit qn̄ fit vnū iudiciū: ⁊ qn̄ fit aliud dicēs q̄ sicut qn̄ supponit̃ digit⁹ oculo: vnū apparet eē duo: ⁊ si lateret aīaȝ digitū supponi oculo iudicat eē q̄ apparet. si aūt nō lateat digitū oculo supponi: tunc apparet sensui vnū esse duo. Sȝ ratio eū dicet ecōuerso ſȝ vitatē: sicut est in somno: quādo aīa simul in apprehensione simulacroꝝ ppendit se dormire: tunc nō iudicat eē veꝝ: qđ apparet: sed dicit esse somnū ⁊ simulacrū rei ⁊ nō rem si non latet se dormire credit esse veꝝ qđ apparet: ⁊ hoc ibi. (Queādmodū ⁊c̃.)

Uoniā aūt vera dixim⁹: ⁊ quot sunt mot⁹ fantastici in sensitiuis manifestū: si qs attēdēs tentet memorare que patiunt̃ dormiētes qđē ⁊ expergefacti. Jnterdū.n. que apparēt idola dormiēti aspiciet expergefactus eē mot⁹ in sensitiuis. Quibusdā.n. iunioꝝ ⁊ oīno ꝓspicientib⁹: ⁊ si sint tenebre idola apparēt plura que mouent̃: ita vt velent̃ frequēter timentes. Lec. XI.

¶ Hic determinat apparitionē simulacroꝝ in languedine dormiendo ⁊ in languedine vigilando: ⁊ diuidit̃ ista ps in duas. in pma determinat de lāguedine vigilādo. in scđa de lāguedine dormiēdo ibi. (Sȝ neqȝ dē ⁊c̃.) pma in duas. in pncipalē ⁊ incidentalē vel correlariā ibi. (Ex his aūt.) tūc seqtur illa in qua determinat apparitionē simulacri itelligibilis ⁊ illa remanet idiuisa. ⁊ tūc seqtur illa ps in qua determinat de somno in cōparatione ad nos: ⁊ hec silr remanet idiuisa. in spāli sic ꝓcedit. in pma determinat apparitionē simulacroꝝ in lāguedine vigilādo dicēs q̄ manifestuȝ est motū simulacroꝝ fieri in organis sentiēdi in dormiendo: sicut pri⁹ determinatū est: ꝓ h̄ q̄ aliqn̄ dormiētes subito expergefacti sunt: ⁊ illud idē patiunt̃ in vigilādo qđ patiunt̃ in dormiēdo: simulacra vo q̄ apparēt: apparent ēt ipsi dormiēti vigilāti aliqn̄: ⁊ ita idē mot⁹ simulacroꝝ manet in organis sentiēdi post expgefactionē: qm̄ fuit in sōno: ⁊ iō pueri aliqn̄ expgefacti a somno si tenebre sunt vidētes eadē silacra q̄ videt̃ in dormiēdo: ita q̄ dormiēdo timēt q̄ sit verū qđ apparet: ⁊ hoc ibi. (Qm̄ vero.) ⁊ nota q̄ h⁹ apparitio nō fit simplr̄ vigilando sed languendo. i. ſm q̄ somnus inest sensibus ſm quid. ¶ Deinde cū dicit.

¶ Ex his itaqȝ vniuersis oȝ syllogizare q̄ est somniū fantasma quidē aliquod ⁊ in somno. Naȝ que mō dicta sunt idola nō sunt somnia. Neqȝ siqđ aliud sensibus solutis videtur.

¶ Jnfert correlarie q̄ aliqđ est qđ appet pter somniū in sōno. nā ꝑdicta simulacra apparentia vigilantib⁹ lāguide nō sunt somnia: neqȝ si aliqđ aliō appet h̄ est sensu soluto ⁊ nō ligato p somnū ⁊ h̄ ibi. (Ex his ⁊c̃.) ¶ Deide cū dicit.

¶ Neqȝ qđ i somno fantasma omne. Nā primū qđē aliqb⁹ accidit ⁊ sentire aliquo mō ⁊ sonos ⁊ lumē ⁊ saporē ⁊ tactū languide qđē ⁊ veluti de longe. Jā.n. in dormiēdo respiciētes ⁊ mox excitati: qđ debiliter videbāt lumē lucerne dormientes vt arbitrabant̃ expergefacti statim cognouerunt q̄ lucerne erat: ⁊ galloꝝ: ⁊ canū debiliter audiētes vocē expergefacti cognouerūt manifeste. Quidā vo respondent interrogati.

¶ Ondit illō i lāguedine dormiēdo. i. q̄ nō oē silacꝝ apparēs i sōno ē somniū. Nā aliqn̄ silacra sensuū ve mouēt sensuȝ dormiētiū: apparet etiā dormiētu sentire sonos: ⁊ audire sonos: ⁊ sic de alijs: lāguedo tn̄ erit a longe: ⁊ deinde expgefacti ppendūt nō fuisse sōniū qđ apparuit: sed se vidisse lumen vel tactū: ⁊ h̄ ibi. Neqȝ q̄ i sōno. ¶ Deide cū dicit.

¶ Contingit enim ⁊ vigilare ⁊ dormire simpliciter altero existente ⁊ alteꝝ aliquo modo ineē: quoꝝ nullū somniū dicendū.

¶ Dat cāȝ hui⁹ appitiōis: ⁊ est q̄ cū vigilare ⁊ dormire sint ꝯria: vnū pōt eē simplr̄ ⁊ aliō ſȝ qđ: lāguide.n. vigilās simplr̄ nō vigilat: sȝ dormit ſȝ qđ lāguide dormiēs ecōuerso ⁊ nullū simulacrū ei appens est somniū: ⁊ hoc ibi. (Contingit.n. ⁊c̃.) ¶ Deinde cū dicit.

¶ Sed neqȝ quecūqȝ in somno quidē fiunt vere intelligentie preter fantasmata.

¶ Ondit apparitionē simulacri intelligibilis dicēs q̄ quecūqȝ simulacra intelligibilia apparēt esse in somno nō mediāte aliq̄ fātasmate aut sensibili nō sunt somnia: sed visiones: ⁊ hoc ibi. (Sȝ neqȝ quecūqȝ.) ¶ Deinde cū dicit.

¶ Sȝ fantasma qđ ē a motu simulacroꝝ cū in dormiēdo fit: ⁊ in eo qđ dormit: h̄ est somniū.

¶ Cōcludit q̄ simulacrū facit isōniū dicēs q̄ silacrū sensibile ē qđ appet dormiēti inq̄tū dormit. ⁊ sic ē sōniū. p h̄ qđ dicit dormiēti excludit oīa q̄ apparēt lāguide dormiēti: q̄ illa apparent ſm q̄ vigilat: ⁊ hoc ibi. (Sed fantasma ⁊c̃.) ¶ Deinde cum dicit.

¶ Jā vo quibusdā accidit: vt nullū somniū viderint in vita. Raꝝ quidē h⁹ est: accidit tn̄: ⁊ his qđē ꝑseuerāt. Quibusdā vo ⁊ multū ꝓuectis etate accidit: cū primū nullū somniuȝ viderint. Causaȝ aūt q̄re non fiat sile aliqđ oȝ arbitrari: qm̄ neqȝ qui post cibū dormitauerūt: neqȝ pueris fit somniuȝ. Quibuscūqȝ.n. hoc mō cōstitut nā: ⁊ ita: vt multa ascendat euaporatio in supiorē locū: vel iteꝝ deorsuȝ lata facit multitudineȝ mot⁹ cōueniēter istis nullū appet fantasma: ꝓdeunte vero etate nihil inconueniens est apparere sōnia: ꝑmutatione.n. aliq̄ facta vel ſȝ etatē vsqȝ passionē necāriū accidere ꝯrietateȝ hanc.

¶ Determiat ð sōno i cōpatōe q̄ ad nos dicēs q̄ aliqb⁹ nullū accidit sōniū i tota vita: licȝ h̄ fit raro: ⁊ cā ē ꝯtinua turbatio cerebri: ⁊ mot⁹ ꝯtinu⁹ iterioꝝ q̄ ipedit motū silacri: accidit āt alqs sōniū i tota vita vt his q̄ sūt i ꝯtinua gete: alijs in pᵃ etate nō accidit sōnus: sȝ cū fuerint ꝓuecti: ⁊ cā cōis ē i istis ⁊ i illis q̄ statiȝ dormiūt post cibū: ⁊ cā illi⁹ q̄re deficit sōniū ē ascēsus multi vapoꝛis nutrimēti ad cerebrū: q̄ ꝯsequēter descēdēs variatione mot⁹ iterioꝛis ipedit mot⁹ silacroꝝ. ⁊ iō nullū eis appet somniū: sȝ alꝭ ꝑmutatōe facta interius ⁊ mutatiōe iferioꝛis q̄ ꝯtingit ꝑꝑ pueritiā: ⁊ ita sedata passione q̄ turbationē faciebat: tūc apparēt somnia: ꝯria eniȝ cā ponit ꝯtrariū effectū: ⁊ hoc ibi. (Jā vo quibusdā.)

De diuinatione vero que in somnis fit: et dicitur accidere a somnis neque contemnere idoneum neque suaderi. Lec. XII.

¶ Determinato prius de sono et quibusdam proprietatibus eius: hic determinat de quodam consequente ad somnum. s. de diuinatione somnii: et est diuinatio alicuius futuri et absentis significati precognitio: et ista pars in duas diuiditur: in prima ponit intentum. in secunda prosequitur de intento ibi. (Nam oes etc.) et ista in duas. primo procedit opponendo. secundo determinando ibi. (Necesse est etc.). prima in duas. in prima ostendit diuinationem per duas rationes. secundo ponit communem ad oppositum ibi. (Nullam vero.) Prima in duas secundum duas rones: et secunda ibi (Sed de quibusdam.) illa pars in qua procedit determinando in duas diuiditur. primo determinat de diuinatione somniorum quantum est ex parte ipsorum: et secundo quantum est ex parte somniantium ibi. (Quidam. n.) prima pars diuiditur in duas. primo determinat de somnijs quorum origines sunt semper in somnis. secundo determinat de illis quorum origines non sunt in somnis ibi. (De his vero etc.) prima in duas. primo ponit tres questiones et exponit eas cum dicit. (Dico aut.) secundo verificat eas ibi. (Ergo somniorum.) Et hec in duas. primo verificat questiones illas. secundo mouet quasdam dubitationes circa illas ibi. (Omnino aut etc.) prima in duas secundum numerum trium conclusionum. secunda ibi. (Atvero quedam.) Tertia ibi. (Plura vero etc.) illa pars in qua remouet dubitationes prima in duas. primo remouet vnam circa conclusionem vltimam. secundo remouet dubitationem circa primam ibi. (Cum non eueniunt). prima in duas secundum duas rones. secunda ibi. (Signum aut etc.) similiter alia pars habet duas rones. secunda ibi. (Cum multa consulta.) in speciali sic procedit primo ponit intentum dicens quod diuinatio somniorum que accidere dicitur neque erit contemnenda neque omnino suadenda. Deinde cum dicit.

Nam quod oes quidem vel plures existimant habere aliquam significationem somnia: prestat fidem tanquam ab experientia dictum.

¶ Prosequitur: et primo probat per duas rationes quod diuinatio somniorum est: et primo ponit rationem a rei iudicio: sic oes vel plures dicunt somnia aliquid significare: et ita diuinatio somniorum potest adesse: quia sic ostendit causam in isto tractatu secundum hunc librum impossibile est famosum esse falsum secundum totum. ¶ Secundo ibi.

¶ Et quod de quibusdam fit diuinatio in somnis: non est incredibile: habet enim aliquam rationem. Ideo et de alijs somnis similiter vtique quis arbitratur.

¶ Ponit secundam ronem que talis est de quibusdam somnijs fit vera diuinatio. ergo et eadem rone de oibus. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Nullam vero ronabilem causam videre secundum quam vtique fiat hoc decredere facit. Nam deum quidem esse mittentem cum alia irrationabilitate et non optimis et prudentissimis: sed quibuslibet mittere inconueniens: ablata vero que adeo causa nulla aliarum conueniens esse videtur causa. De his que secus herculeas columnas: et que in boristene preuidere aliqua super naturam videre esse prudentiam inuenire originem horum.

¶ Arguit ad oppositum si ipsa somnia inmitterentur a deo: et ipsa diuinatio nulla alia causa est ipsorum somniorum diuinationem esse: sed deus non inmittit somnia. ergo non est aliqua causa in illis quare debeant somnia aliquid significare: et eorum diuinatio esse. minor sic probatur: somnia etiam accidunt quibusdam fatuis magis quam sapientibus: sed si essent adeo conueniens esset ipsa potius immittere fatuis quam sapientibus: et oibus hominibus indifferenter: ergo deus hec somnia non immittit. huius rationis primo ponit medium. secundo ponit maiorem: et hoc ibi. (Ablata.) Tertio probat eam sic. supra naturam est cognoscere ea que sunt in remotissimis partibus per somnia: quoniam manifestum est quod hoc: non potest esse nisi per immissionem diuinam: et hoc ibi. (De his enim.)

¶ Necesse igitur somnia vel causas esse vel signa eorum que fiunt aut accidentia vel oia vel aliqua eorum vel vnum solum.

¶ Procedit determinando: et primo ponit tres conclusiones quas intendit probare: et est prima talis: quod somnia sunt signa eorum que fiunt. secunda est quod somnia sunt cause eorum que fiunt. tertia est quod somnia sunt accidentia eorum. ¶ Secundo ibi.

¶ Dico autem causam quidem vt lunam defectus solis vel laborem febris. Signum vero defectus stellam subintrare: asperitatem vero lingue febriendi: accidens vero aliquo ambulante deficere solem. Neque enim signum deficiendi hoc est: neque causa neque defectus ambulandi: ideo accidentium nullum neque semper fit neque vt multum.

¶ Exponit eas dicens quod causa alicuius est somnium sicut est causa interpositio lune eclypsis solis: et asperitas lingue signum est febris: sicut accidit soli eclypsari aliquo ambulante. Neutrum tamen est causa alterius vel signum: sed solum a casu est quod simul sunt. Et quia a casu nullam causam habent: ideo non fiunt semper neque frequenter: vt probatur in sexto meth. ¶ Tertio ibi.

¶ Sunt ergo somniorum hic quidem cause et signa velut eorum que circa corpus accidunt. Dicunt quidem et medicorum grossi: quoniam oportet valde intendere somnijs: conueniens autem sic existimare: et artificibus autem considerantibus aliquid et philosophantibus.

¶ Verificat has conclusiones: et primo ponit simul primam cum secunda cum dicit. sunt igitur. Et postea declarat primam dicens quod boni medici dicunt quod oportet multum intendere somnijs: et causa est vel potest esse quod somnia sunt signa egritudinum futurarum vel sanitatis future: abundantia aut caloris in somno mouet fantasma et facit apparere homini quod sit in igne: et ita abundantia flegmatis quod sit in aqua: quia talis abundantia aliquo modo mouet sensum tactus: licet in vigilia talis motus propter sui paruitatem lateat. similiter omnibus mechanicis accidunt somnia que sunt signa fiendorum ab ipsis: et hoc ibi. (Dicunt quidem.) ¶ Deinde cum dicit.

¶ Nam qui in die motus nisi magni valde fuerint: et fortes latent secus maiores qui in vigilando sunt motus: in dormiendo autem contrarium: etenim parui magni videntur esse. Manifestum autem ex his que in somnijs accidunt frequenter. arbitramur. n. fulgura cadere ac tonitrua fieri: paruis sonis in auribus factis: et melle et dulcibus saporibus perfrui tenui flegmate defluente: et ambulare per ignem: et calefieri vehementer paruo calore circa quasdam partes facto: expergefactis autem manifesta hoc modo se habentia. Quare quoniam parua omnium principia manifestum quoniam et egritudinum et aliarum

passionum que in corporib⁹ dicunt̃ fieri. Manifestum ergo quoniam necessariũ hec in somnijs esse patẽtia magis q̃ȝ in vigilando.

¶ Dat causaȝ huiusmodi apparitiõis de nocte: ⁊ est ꝙ motus simulacrorũ que fiunt in die non sunt valde magni ⁊ fortes: ⁊ ideo latẽt aĩam: sed in dormiẽdo apparent huiusmodi motus: eo ꝙ tũc quiescunt sensus a magnis motib⁹ sensibiliuȝ exteriorũ: ⁊ ideo apparẽt ꝙ multo maiores videntur esse q̃ȝ sunt: sicut enĩ paruus sonus in aure dormiẽtis appet dormiẽti tonitruus esse: ita credit se gustare mel siue hõ dulcia paruo flegmate descẽdẽte ad gustuȝ: appet etiã sibi qȝ sit in igne ꝑpter paruũ calorẽ in ipso abũdãtẽ: ⁊ ꝙ his causis appare: ⁊ talia somnia perpendũt expergefacti post somniũ. Nã cause ꝑsentes fortes taliũ passionũ magis pñt appere in dormiẽdo q̃ȝ in vigilia: ⁊ ita sõnia ipsaꝝ figuraꝝ pñt esse. ¶ Deinde cũ dicit.

¶ At vero quedam quidem que in somnijs fantasmata causas esse propriorũȝ cuiusqȝ actuuȝ non est irrationabile: quemadmodũ enim debentes agere ⁊ in actibus existentes aut olim agentes sepe recta his somnia intuemur ⁊ agimus. Causa autem quoniaȝ preparatus existit motus a diurnis incboationibus: sic rursus necessarium est eos qui in somno sunt motus frequenter principium esse diurnorum actuuȝ: eo ꝙ preparata sit rursus ⁊ horum intelligentia in fantasmatib⁹ nocturnis: sic ergo contingit somniorum quedam signa ⁊ causas esse.

¶ Intẽdit verificare scḋaȝ ꝯclusionẽ. ⁊ pͥmo ponit eã. scḋo verificat eã dicẽs: ꝙ illi q debẽt facere aliquã opationeȝ in futuro vel cũ sint in ꝑsenti in actu operãdi vel dudũ inceperũt agere cã ꝯplemẽti ⁊ intẽdunt ꝑ fantasmata recta in somno: ⁊ cã hui⁹ est ꝙ aliqua operatio icboatur in vigilãdo ⁊ nõ ꝑficit̃: q2 nõ potest anima cõplete eius ꝑfectioneȝ cognoscere ꝑpter occupationẽ anime circa simulacra ei⁹ opationes que imprimunt̃ in anima ⁊ mouent ipsaȝ: nõ tũ possunt diiudicare ꝑpter varias occupationes impressas anime circa aliqua ĩ vigilãdo: si tamẽ dormit: q2 tunc quiescit ab omni occupatione exteriori cõuertit se super simulacruȝ ⁊ cõplet in eis dormiẽdo q̃ȝ icepit in vigilando: ⁊ ita acquirit cognitionẽ per somnũ mediãte quo perficit qḋ intendit: ⁊ ita sunt somnia cause operationum fiendaruȝ: ⁊ h̃ dicit ibi. (Quẽadmodũ eniȝ.) ¶ Deinde cum dicit.

¶ Plurima vero accidẽtibus assimilantur maxime vt transcendentia omnia: ⁊ quorum non est origo in nobis. Sȝ de nauali bello ⁊ de his que procul accidunt sunt.

¶ Uerificat tertiã cõclusionẽ. ⁊ primo ponit eaȝ dicens: ꝙ maior pars somniorũ sunt accidẽtia respectu eoꝝ que sũt ⁊ hoc est solũ a casu ꝙ futura manifestantur: sicut oĩa alia somnia que transcẽdunt scientiam ⁊ aliorũ origo nõ est in simplicitate: sicut ea que sunt de casualib⁹ futuris ⁊ de his que sunt in portib⁹ remotis. ¶ Deinde cum dicit.

¶ De his enim eodem modo se habere verisimile est velut quando memorãti de aliquo cõtingit hoc factum esse. Quid enim prohibet ⁊ in somnis ita: magis autẽȝ verisimile multa huiusmodi accidere. Quemadmoduȝ igitur neqȝ meminisse de aliquo: neqȝ signum neqȝ causa accidendi ipsum. Sic nec ibi post euentum somnij videnti neqȝ signum neqȝ causa: sȝ hec symptoma: ideo multa somniorum non eueniunt. Symptomata enim neqȝ semper neqȝ vt frequenter fiunt.

¶ Uerificat eaȝ per simile sicut cõtingit aliqueȝ cognoscere de aliquo futuro cõtingẽti: ⁊ deĩde accidit illud contingẽs vel aliqḋ simile. Nec tamẽ ista cognitio est causa nec signũ illius futuri. eodẽ modo ꝯtigit aliquid somniare: ꝙ cõtingẽter sit vel ex suo consimili. Nec tamẽ est somnium causa illius futuri. sed solũ a casu: ⁊ ita accidit. Et ideo etiã pro minori parte somnia eueniũt. q2 qḋ casuale est nõ semper est sicut nec frequenter: vt dictum est prius: ⁊ hoc ibi. (De his enim ⁊c̃.) ¶ Deinde cum dicit.

¶ Omnino autem quoniam ⁊ aliorũȝ animalium somniant quedam a deo vtiqȝ missa non erunt somnia: neqȝ facta sunt hui⁹ gratia. Daimonia tamen: nã enim daimonia nõ diuina.

¶ Remouet dubitationẽ cõtra cõclusionẽ vltimã: diceret enim aliquis hõ somnia que transcendũt sciam humanaȝ ⁊ fiunt de valde remotis cũ sint causa ⁊ nãliter imittũtur a deo ẽt per ipsam possunt futura cognosci ⁊ remouet per duas rationes: prima est. huiusmodi somnia fiunt in alijs animalibus: ergo nõ sunt missa a deo: nec fiunt per gratiã diuinam. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Signum autem. valde enim stulti homines preuidentes sunt ⁊ recte somniantes tãq̃ȝ deo non imminente.

¶ Ponit secũdam rationem que talis est. homines mali ⁊ infirmi somniant ⁊ preuident futura per somnia: sed talibus non imittit deus aliquam gratiam siue cognitionem. ergo solum a casu: ⁊ non per imissionem diuinam sic somniant. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Sed quorũcunqȝ quasi loquax natura est ⁊ melãcolica: multimodas visiones videns: eo enim ꝙ ꝭm plura ⁊ multifaria moueantur cuȝ theorematibus existens in his si vt quidam rapiunt contendentes. Nam quemadmoduȝ ⁊ dicitur si multa iacias: alias dispariter iacis: ⁊ in his hoc accidit.

¶ Subiungit causaȝ quare quidã multũ somniant: ⁊ est ꝙ natura istoꝝ circa multa est occupata i. multoruȝ fantasmatũ ĩformata: sicut cõtingit melãcolicis: ⁊ ideo multa vident somnia. quasi eniȝ circa plura ⁊ diuersa occupant̃ in in vigilãdo: ideo a similib⁹ fantasmatib⁹ manifestantur in dormiẽdo. fortunati aũt aliquãdo diuinant futura: sed h̃ est a casu ⁊ nõ ab arte nec per nãm: sicut ẽt multi ꝯtendũt circa aliquid a casu est ꝙ vnuȝ illoꝝ vincat: ⁊ h̃ est ꝙ dicit (sed quorũcũqȝ.) ¶ Deinde cũ dicit.

¶ Quoniam autẽȝ nõ eueniunt multa somniorum non est inconueniens. Neqȝ enim eorum que in corporibus sunt signoruȝ ⁊ celestiũ velut aquaꝝ ⁊ ventoꝝ. Si eniȝ alius vehementior isto accidit mot⁹ a quo futuro nõ fit signuȝ.

¶ Remouet aliã dubitationẽ circa ꝑmã ꝯclusionẽ: q̃reret eniȝ aliquis cũ somnia sint futuroꝝ: quare nõ semper accidunt: ea quoꝝ sunt signa: multis eniȝ apparẽt signa ꝙ sũt in igne: ⁊ tñ nõ febricitãt: sȝ hoc remouet per simile dicẽs: nõ esse icõueniẽs multa euenire quoꝝ signa somnia sunt:

ita eniz est in nã q͛ multa signa apparẽt in corporib⁹ inferioribus. quoꝝ ꝯsignata nõ sequunt̃. sicut i infirmo apparet aliq͛ñ signũ mortis vel sanitatis: ⁊ tñ nõ seq͛tur signatuz. ⁊ sic in celestib⁹ aliq͛ñ apparet signũ pluuie vel vẽti: ⁊ tamẽ nõ sequũtur significata ⁊ cã hui⁹ est: qꝛ signa futuroꝝ cuz fiunt a causis presentib⁹ eorũdẽ. cũ autem causa superior ⁊ fortior superuenerit tunc non sequitur signatum ipsum signum. ℂ Deinde cum dicit.

ℂ Et multa cõsulta bene que fieri expediebat: dissoluta sunt propter alias digniores inchoationes. Omnino enim nõ omne fit q͛đ futuruz erat: neqꝫ idem q͛đ erat ⁊ q͛đ futuruz erat: neqꝫ idez erat: ⁊ quod futurum: verũtamen quidem principia dicendũ esse a quibus non perfecta sunt ⁊ signa: ⁊ signata sunt hec aliquorum que non sunt.

ℂ Cõfirmat ꝓ p aliđ sile in his que sunt a ꝓposita dicẽs: q͛ multotiẽs in his que sunt ꝓuisa vt fiant licet expediat ipsa fieri: tamen ꝓpter aliqua digniora ⁊ meliora que fieri pñt omittunt̃: ⁊ ideo nõ est nece͂ pp signum euenire signatuz. nullũz eniz cõtingens futurũ ad vtrũqꝫ de necessitate eueniet: ⁊ licz nõ eueniat multo minus ponẽduz est ipsa habere principia in reꝝ natura: mediãtibus q͛b⁹ nata sunt fieri Nihilomin⁹ tamẽ ponẽda sunt hec signa vera dicentiũ signa existere. Et nota q͛ cause nãles vt frequenter causant effectus suos: ⁊ nõ necessario: ⁊ iđ licz ita sit tamẽ effect⁹ ad vtrũlibz dr̃: qꝛ contingẽs natum contingens ad vtrũlibet est: ⁊ omne q͛đ a necessario deficit ⁊c̃.

De his vero somnĳs que nõ huiusmodi habet origines. Sed dilationes vel temporibus vel locis vel magnitudinibus vel horum quidem nihil: nõ tamen habentibus in seipsis principia qui vident somnia: nisi preuisuz fiat ab accidente: tale vtiqꝫ erit magis: quoniam vt dicit Democritus idola ⁊ defluxiones causans. Lec. XIII.

ℂ Supra ph̃s determinauit de his quoꝝ origines sunt in somnis hic determinat de his quorum origines nõ sunt in somnĳs. ⁊ ꝓ in duas. in p̃ncipalẽ ⁊ correlariũ q̃ ibi incipit: (⁊ iđ accidit) ⁊ p̃ma in duas. p⁹ determĩat q͛ũo fiunt somnia h͛ꝫ. secũdo dat causaz quare apparent dormientib⁹ de nocte ibi. (Et quascũqꝫ ꝯtingit ⁊c̃.) p̃ma in duas. p̃mo ponit modũ illũ. secũdo ꝯfirmat hoc per simile ibi. (Quẽadmoduz. n. cũz quis ⁊c̃.) alia pars in duas. p̃ma dat causam quare apparẽt magis de nocte q͛ꝫ de die. secũdo quare apparent dormiẽtib⁹ ibi. (Et in corpore ⁊c̃.) Tunc sequitur illa pars in qua determinat de diuinatiõe in somnis a parte somniãtiũ: ⁊ illa in duas. p̃mo determĩat de illis q͛ bene diuinant in somnis. scđo determiat q͛ opione diuinãt in artificiosis ⁊c̃. p̃ⁿ in duas sꝫ q͛ sunt tria gnã hoiuz hñ diuĩatiũ. in 2⁹ ibi. (Quosdã aũt ⁊c̃.) 3⁹ ibi. (Melãcolici aũt ⁊c̃.) p⁹ q͛ ostendit modũ quo fiunt h͛ꝫ somnia dicẽs: q͛ h͛ꝫ somnia q̃ nõ habent originez in somnis: sed de distãtib⁹ p multa tẽpora vel loca: siue magnitudines nõ preuidẽtur in somno nisi a casu: qꝛ nõ habẽt in se p̃ncipiũ somnioꝝ. ĩ. nihil precognoscit somniãs de tali somnio. Nõ eniz prius fit ab aliquo simulacro pri⁹ in sensu vt ab ipso recepto h͛ꝫ somnia fiunt p defluxiones a reb⁹ sensibilib⁹ remotis que mouent̃ p medĩuz ⁊ ĩtrant per sensum vsqꝫ ad aĩam somniantis ⁊ apparent ei: sicut vult Democritus per defluxionem a rebus sensibilibus: ⁊ tunc ponit causam compositionis cuiusli-

bet sensitiue. ℂ Secundo ibi.

ℂ Quemadmodũ eniz cum quis moueat aquã vel aerem: hoc aliud mouit ⁊ quiescente illo accidit huiusmodi motum prodire vsqꝫ ad aliquid: illo q͛đ mouit non presente sic nihil ꝓhibet motuz aliquem ⁊ sensum ꝑtingere ad aĩas somniãtes: a q͛b⁹ ille idola facit ⁊ defluxiões.

ℂ Confirmat hoc per simile tale: sicut cum aliquis mouet aerez vel aquaz vel pars aque vel aeris mouet aliaz: ⁊ sic successiue vsqꝫ ad remotũ terminũ primo motore quiescẽte vel absente eodẽ modo mot⁹ factus in aere a re sensibili vel quiescẽte potest succedere successiue ad loca remota vbi est somniãs: quẽ motũ Democrit⁹ vocat ydolũ motũ medio sine defluxione facta a sensibili. Et nota q͛ in ꝓ errabat q͛ posuit aliq͛đ mãle egredi ⁊ moueri per mediũ vsqꝫ ad sensuz. Nõ est aũt hoc veꝝ. Sꝫ sensibile mouet aerẽ mediũ generãdo sui spẽm in ipso, ita q͛ nil egredit̃ a sensibili ⁊ talis motus procedit successiue vsqꝫ ad sensuz a medio. ℂ Deinde cum dicit.

ℂ Et quascũqꝫ cõtingit pertingẽtes magis sensibiles esse nocte: eo q͛ que in die deferuntur: dissoluuntur magis: plus enim sine turbatiõe aer noctis eo q͛ silentiores sint noctes.

ℂ Dat causaz quare somnia apparẽt de nocte dicẽs: q͛ talia fantasmata rerũ absentiuz magis appropriare ad somnia de nocte ⁊ appere q͛ꝫ de die: qꝛ fantasmata delata đ die p mediũ pp motus maiores dissoluunt̃: sꝫ in nocte est mediuz min⁹ turbulẽtuz pp silentiũ ⁊ quietẽ noctis: ⁊ pp hoc manẽt fantasmata mota itegra. ℂ Deinde cũ dicit.

ℂ Et in corpore facere sensum propter somniũ Ideo ⁊ paruos motus intrinsecus sentire dormientes magis q͛ꝫ vigilantes: hi vero mot⁹ fantasmata faciũt ex quib⁹ preuident futura de h͛ꝫ.

ℂ Dat cãm quare h͛ꝫ fantasmata apparẽt in dormiẽdo ⁊ ẽ q͛ dormiẽtes minores mot⁹ ĩtrinsecus simulacroꝝ percipiunt q͛ꝫ vigilãtes pp getez extrinsecoꝝ: vnde mot⁹ h͛ꝫ fantasmatũ fiũt in sõno v̄tute fantasmatis: ⁊ faciunt somnia p que somniãtes preuident futura de his quorum sunt fantasmata. ℂ Deinde cum dicit.

ℂ Et ideo accidit passio hec quibuslibet ⁊ non prudentissimis. In die enim vtiqꝫ fierent ⁊ sapientibus. Si deus esset mittens. Sic autem verisimile quoslibet preuidere. Nam intelligẽtia horum non est curis affecta: sed tãq͛ꝫ deserta ⁊ vacua ab oĩb⁹ ⁊ mota sꝫ mouẽs ducit̃.

ℂ Infert ꝯclusionẽ q͛ qꝛ h͛ꝫ somnia sic fiunt per ĩfluxiões ydoloꝝ ⁊ nõ per missionẽ diuinã: iđ euenĩũt: ĩdifferẽter ẽt fatuis ⁊ ĩprudẽtib⁹. Si aũt de⁹ ĩmitteret somnia que sunt signa absentiũ ĩmiteret ipsa de die ⁊ sapientib⁹ solũ q͛ melius iudicaret de his accipiẽs vigilãdo q͛ꝫ dormiẽdo: sed qꝛ fiunt per defluxiones ydoloꝝ: ideo põt q͛libet preuidere futura ĩdifferenter per h͛ꝫ somnia: eo q͛ virtus cognoscitiua in somnis est absoluta a motibus reꝝ exterioꝝ ⁊ quiescẽs ab oĩ motu exterioꝝ: ⁊ iđ aĩa mota ab h͛ꝫ fantasmatibus deducit̃ ⁊ ꝑficit̃ per h͛ꝫ mot⁹ apprehẽdẽdo que ipsis p̃mo latebant. ℂ Deinde cum dicit.

ℂ Et q͛ quidez extranei preuident causa ẽ quoniam proprĳ motus nõ ĩfestant. Sed lõge ꝓĳciuntur: extraneos ergo maxime sentiunt.

¶ Determinat de diuinatione in somnis a parte somniantiū dicēs: ꝙ extatici bene preuidēt de somnis ⁊ causa est: q2 non sunt solliciti solū circa ꝓprios motus: sed circa alienos: ⁊ ideo maxime percipiūt per somnia que sunt circa aliquos. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Quosdā autē recte somniātes esse notos de notis maxime preuidere accidit: eo quidem ꝙ noti maxime pro seiuicē solliciti sunt: quemadmodū ꝓcul entes maxime cognoscūt ⁊ sentiūt: sic ⁊ motus. Notorū .n. notiores sunt motꝰ.

¶ Addit ꝙ sic noti recte somniāt de notis ⁊ preuident multa de ipsis: eo ꝙ maxīe sunt solliciti de inuicē: in illis .n. sollicitudo facit magnā īpressionē simulacrorū: ⁊ ideo nō recessi abinuicē piꝰ vidēt in somnis de seinuicē ꝙ̄ de alijs: sic se meliꝰ cognoscūt adinuicē: sicut ⁊ simulacra eoꝝ magis sunt eis nota ꝙ̄ alioꝝ ⁊c. ¶ Deinde cū dicit.

¶ Melācolici autem ꝓpter vehementiā: quēadmodū iacentes longe bene cōiectant: ⁊ ꝓpter permutationē cito habitū imaginant ipsi: quēadmodū enī philegidi poemata ⁊ q furiosi sunt habita similia dicunt ⁊ itelligunt: veluti venerē ⁊ verē: ⁊ sic copulant ad id qḋ longe. Amplius autem ꝓpter vehementiā nō repellitur eorū motus ab aliquo motu.

¶ Addit ꝙ melācolici ꝓpter vehementiā bene ꝯiecturant de somnis. īueniūt enī cito signata somniorū: eo ꝙ cito ꝑtātur a simili in simile: ⁊ isti ēt furiosi indicāt de silibꝰ fantasmatibꝰ eis apparētibꝰ faciliter: ⁊ q2 vnū simile aliud apprehēdit: sicut in colore rhetorico q dr̄ inoīando fit facilr trāsmutatio ab vno sili in aliud ꝑꝑ vehementē īpressionē taliū fantasmatū in melācolicis nō faciliter repellit motꝰ ipsoꝝ a motu exterioꝝ. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Artificiosissimus autem est iudex somniorū qui potest similitudines īspicere: recte enī somnia iudicare cuiuscꝫ est. Dico autē similitudines: quoniā similia accidūt fantasmata eis que in aquis sunt ydolis: sicut ⁊ prius dixīꝰ. Ibi vero si multus fiat motus: nō simul fit apparitio ⁊ ydola veris: ꝓmptus vero erit emphases iudicare q potest cito īspicere ⁊ sentire dissipata ⁊ distorta ydolorū: quoniā est hominis vel equi aut cuiuscꝫ ⁊ ibi. Itaqꝫ aliqd pōt silr somniū hic: motꝰ enī īpedit rectū somniū.

¶ Ostēdit ꝙ q similitudines reꝝ in fantasmata vēt īspicere ipse bene diuinat in somnijs cuiꝰ silitudines faciliter apprehēdit: sicut qn̄ fit motꝰ magnꝰ aliūde in aqua apparent simulacra distorta: ⁊ tñ q nouerit silitudinē in ꝓprijs ꝓmpte erit: ⁊ cito ꝑpēdit quoꝝ sunt hec ydola distorta ⁊ quid significēt ꝓmpte eodē mō indicare de somno: q2 tale fantasma apparēs in somno silitudo alicuiꝰ rei extra est in distortum tamē aliquādo motus interior rectū somnū impedit. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Quid quidem igitur est somnus ⁊ somniū: ⁊ ꝓpter quā causam vtrūqꝫ hoꝝ fit. Amplius aūt ⁊ de ea q̄ in somnis est diuinatiōe dcm̄ est.

¶ Epilogat omnia determinata in hoc libro ⁊c.

¶ Explicit expositio super librum de somno ⁊ vigilia fm sanctum Thomā de aquino.

¶ Incipit expositio super librum de motibus animalium fm Petrum de Aluernia.

De motu autem eo qui animaliū quecūqꝫ quidem circa vnūquodqꝫ genus ipsoꝝ existunt: ⁊ que differētie: ⁊ que cause singulariū accidentiū ipsis ꝯsiderandū est de omnibus in alijs. Lectio .I.

¶ Sicut innuit phs in 3° phy. volētē ꝯsiderare de nā necēe est ꝯsiderare de motu. Et rō huiꝰ est. Nā nā p motū diffinit. Est .n. nā pn̄m motꝰ in eo in quo est pmo p se ⁊ nō fz accidēs. Qn̄ aūt aliqd diffinitur p aliud volētē ꝯsiderare de illo: opꝫ ēt ꝯsiderare illud p qḋ diffinit. q̄re manifestū est est ꝙ ad pfectā cognitionē nāe oꝫ ꝯsiderare de motu. Iterū volentē ꝯsiderare de motu oꝫ ꝯsiderare de nālibꝰ: q2 nālia sunt illa q̄ hn̄t in se pn̄m sui motus. Sunt aūt q̄dam que hn̄t in se pn̄m sui motꝰ passiue tm̄. Quedā que hn̄t pn̄m sui motꝰ actiuū solū. quedā que hn̄t ⁊ pn̄m actiuū ⁊ pn̄m passiuū: pn̄m passiuū sue gn̄ōnis hn̄t elīta. Ignis .n. ⁊ aer hn̄t in se solū pn̄m passiuū quo ex eis pōt aliquid gnāri: vt dicit ꝯmē. sup 2° phy. q2 gnō elemētoꝝ est nālis nālitate mãe: nō nālitate forme. pn̄m actiuū hꝫ illud qḋ ex simplici aliqḋ generat: sicut ignis ex aere generat ignē. ignis dr̄ hr̄e pn̄m actiuū. pn̄m aūt actiuū ⁊ passiuū simul hn̄t aīata: nō ꝙ idē sit mouēs pmo ⁊ motū: q2 ostēsū est hoc esse īpōle. 8. phy. sed ita hn̄t in se vtrūqꝫ pn̄m sui motus: q2 vna ps mouet ⁊ alia mouet. Qr aūt aīata habeāt in se pn̄m sui motus apparet: q2 aīatū distinguit ab inaīato in mouēdo. ¶ Sed constat ꝙ aīata hn̄t in se pn̄m sui motus passiuū cū manifeste videamꝰ ipsa moueri: quare aīata ēt cū hoc hn̄t pn̄m actiuū hec enim dicimꝰ viuētia que habent in se pncipiū sui motꝰ vtrūqꝫ: vnde viuere transfertur ad illa que videnē hr̄e in se pncipium sui motꝰ: sicut dicimus argentū viuum: quia videt ex se moueri. Silr aquā scaturientē dicimus viuā. Motus aūt ꝓprie dr̄ triplr. Est enī qdā localis ⁊ qdā alterationis: ⁊ qdā diminutiōis ⁊ augmēti: sed extēdēdo nomen motꝰ generatio ⁊ corruptio possunt dici motꝰ vt habetur in predicamētis. Manifestū autem ꝙ īpossibile est ꝙ aliqd se moueat motu gn̄ōnis ⁊ corruptiōis: q2 illud qḋ generat est ens actu. illud autē qḋ generatur tantū inuenitur in actu in fine generatiōis: ⁊ ideo nihil est qḋ habeat in se pncipiū generationis sue: ⁊ ideo si animata habēt in se pncipiū sui motus hoc est fm alterationē ⁊ augmētū ⁊ motū localem. Qr autē animata habeāt in se principiū alterationis patꝫ: q2 in animatis cōtinua fit deperditio: ⁊ ideo necesse est cōtinua restauratio: fit autē restauratio per nutritionē. Nutritio autē fit per alimentum adueniēs existens in pncipio contrariū: ⁊ ideo oꝫ ipsum transmutari ⁊ digeri. vt fiat simile per virtutem alterantem existentē in ipsis: quare manifestū est ꝙ in animatis est principiū actiuū alterationis. Itē alimētū primo recipitur in ptibꝰ exterioribus. vt in ore: ⁊ ibi recipit quādā alterationē: hoc autē fit per virtutē que primo est in corde. non mittitur autē virtus ad ptes exteriores nisi p quandā alteratiōē: quare manifestū est ꝙ in animatis principium actiuum est sue alterationis. Itē in animatis est principium actiuum augmenti: ⁊ hoc quia animata ipsa generātur sub imperfecta quātitate: ⁊ natura nō intendit ducere ad imperfectionē. sed ad perfectionē magis: ⁊ ideo oportet ꝙ habeant virtutē per quā possint deduci ad perfectā quātitatem. ducūtur autē per augmentū quare manifestū est ꝙ oportet ꝙ habeant in se principiū actiuū sui motus augmenti. Item animalia habent in se principium sui motus

2° phy.

ṗ aīe. t.c.19.

in fine.

localis:ꝛ hoc apparet ꝙ animal est animal per sensum. habet autē animal sensū tactus. tactus vero est mediū vel est in media ꝓportione tangibiliū qualitatū. Existit autē in ꝓportione media vt possit cognoscere qualitates corrūpentes Cū autē percipit qualitates cōuenientes mouetur ſm motū dilatationis. Cum autē percipit corrūpentes ſʒ motū cōstrictionis:ꝛ ideo manifestū est ꝙ animalia habent in se p̄ncipiū actiuū motus localis. de motu autē quo mouentur animata motu nutritionis ꝛ augmentationis in alijs dictū est. de motu autē locali dicendū est nūc sed consideratio de motu locali duplex potest esse: potest enim motus considerari in se ꝛ absolute. Alio modo quantū ad organa ꝛ partes mediātibus quibus exercetur. Aliter potest dici ꝙ motus potest considerari ratione forme vel ratione materie. Si cōsideretur motus ratione materie: vel quantum ad partes per quas exercetur motus determinatū est in libro de ꝓgressu animaliū. Si consideretur in se vel ratione forme sic cōsideratur de ipso in isto libro: vn̄ ꝯsideraṫ de motu hic absolute:ꝛ de p̄ncipijs motus:ꝛ qualiter mot9 procedit ex istis nec refert ad ꝓpositū siue dicamus motū absolute esse subiectū in hoc libro siue animal qđ mouetur isto motu. Et sic apparet que sit intentio Ar. in hoc tractatu. Intendit enim facere considerationē de motu ꝓgressiuo animalium in vniuersali vel de ipso animali ſʒ ꝙ mobile est isto motu. Diuiditur autē iste libellus in duas partes. in prima dat intentionē suā. in secūda ꝓsequitur ibi. (Qđ quidē igitur p̄ncipiū.) Adhuc prima in duas. in p̄ma recolligit quedā determinata in alijs. in secūda dat intentionē suā respectu eoꝝ que hic determinaturus est ibi. (Uniuersaliter autē.) in prima dicit ꝙ de motu appetitiuo siue voluntario qui debeṫ ipsis animalibus nō in vniuersali ſm ꝙ motus volūtarius est absolute:ꝛ cōsequitur omne animal ſm se: sed in particulari ſm ꝙ cōsequitur vnūquodqꝫ genus animalis: puta volatile aut gressibile: aut reptile. Adhuc aūt ꝛ de differētijs generū animaliū ꝛ motuū ꝛ de causis passionū ꝛ accidentiū eis per se ꝯsiderationē fecimus in alijs: puta in libro de generatione animaliū vbi cōsideratur de generatiōe ipsoꝝ ꝛ natura ꝛ accidētibus ꝛ passionibus:ꝛ per cōseq̄ns de motu ſm ꝙ ꝯpetit vnicuiqꝫ nāe ipsoꝝ. ¶ Secūdo ibi.

…anie
…c.z.9.

¶ Uniuersaliter autē de cōmuni causa eius qđ est moueri motu quocunqꝫ: hec quidem enim volatione mouentur: hec autem natatione: hec autem gressu animalium: hec autem ſm alios modos tales considerandū nunc.

¶ Dat intentionē suā respectu eoꝝ que hic determinaturus est: ꝛ dicit ꝙ nūc vniuersaliter dicendum est: de vniuersalibus causis motus animaliū quocūqꝫ motu moueantur Quedam enim animalia mouētur motu volationis q̄dam motu reptionis ꝛ ſm alios motus nec dicendū est de causis motus ambulationis ſm ꝙ ambulatio nec volationis ſm ꝙ volatio:ꝛ sic de alijs. Sʒ dicendū est de causis istorū ſʒ ꝙ sunt motus quidā appetitiui simpliciter. Et est cōsiderandū qđ motus potest tripliciter ꝯsiderari. in se ꝛ absolute. Alio modo quātū ad differētias. tertio modo quantū ad organa. Si cōsideretur motus p̄mo modo: sic considerat de ipso hic ꝛ tertio de aīa. vbi ꝯsideratur de motu ex parte anime: declarādo quomodo aīa est principiū motus principaliter ꝛ parū determinatur de ipso ex parte corporis ibi: hic autem determinatur de ipso ex parte corporis p̄ncipaliter declarādo ꝙ opꝫ in omni motu animalis aliquā partē quiescere ꝛ alia hēꝛ parū determinatur de ipso quātū ad aīaʒ. Si ꝯsideretur motus quātum ad suas differētias ſm ꝓprias rationes ipsarū sic determinatū est de motu libro de generatione aīaliū. Si cōsidereṫ q̄ quātū ad organa ꝛ ptes ex qb9 exerceṫ sic determinādū est de ipso libro de ꝓgressu aīaliū. ¶ Deinde cū dicit.

lec.i5.i6.

¶ Qđ quidem igitur principium aliorum motuum ꝙ ipsum seipsum mouet: huius autē qđ imobile. Et quod primū mouens necessariū imobile esse determinatum est prius: quando quidem ꝛ de motu supremo vtrum est aut nō est: ꝛ si est: quis est.

¶ Prosequitur itentionē ꝛ p̄mo premittit quedā necessaria ad ꝓpositū ostēdēdū. scđo ꝓseq̄ṫ de causis ibi. (Uñ aūt in aīata) vel ibi. (reliquū est aliqd ꝯsiderare) adhuc p̄ma in duas. in p̄a ostēdit ꝙ ad hoc ꝙ aliqd moueaṫ oꝫ esse aliquod quiescens. secūdo iuxta hoc remouet quasdā dubitationes ibi. (Dubitabit autē.) Adhuc p̄ma in tres. in p̄a tangit quid in alijs dictū est. scđo ostēdit illud esse isufficiens ibi. (Opꝫ autē hoc nō soluʒ.) tertio ostēdit ꝓpositū. s. ꝙ ad hoc qđ aliqd moueatur opꝫ esse aliquid fixū. i. stās ibi. (Manifestū est ꝛ in his) de p̄mo dicit ꝙ in alijs puta in 8° phy. vbi igsituʒ est: vtꝝ sit mot9 aliqs sempitern9 vel nō:ꝛ si est sempiternus quis est mot9 ille: dictū est. ꝙ illud ꝙ mouet seip̄m est p̄n^m ꝛ cā alioꝝ motuū. Et cā hui9 est: qꝛ in vnoquoqꝫ genere p̄mū est cā oīuʒ alioꝝ. mot9 aūt ex se p̄muʒ est: qꝛ qđ est per se prius est eo qđ per aliud: ideo est alioꝝ. Et dictū est ꝙ moti ex se p̄n^m mouens qđ est p̄^m mouens opꝫ oīo esse imobile. ¶ Secūdo ibi.

lec.i.

¶ Oportet autem hoc nō solum vniuersaliter ratione accipere: sed ꝛ in singularibus ꝛ in sensibilibus: propter quod quidem ꝛ vniuersales querimus sermones: ꝛ in quib9 putamus oportere adaptare ipsos.

¶ Ostendit illud esse isufficiens ad ꝓpositum quod determinatū est in 8° phy. ꝙ cum ostēsum est ꝙ p̄mū mouens oꝫ esse imobile:ꝛ ipse causa oīs motus ex his apparet ꝙ id qđ moueṫ ex se est cā oīuʒ alioꝝ que moueṅṫ ab alio: ideo si aīalia moueṅṫ ex se moueṅṫ ab aliquo imobili:ꝛ illud ē isufficiēs qꝛ dictū est in vli ꝛ nō solū opꝫ dicere in vli: sed oꝫ applicare illa vlia ad singularia ꝛ sensibilia. Ad pfectā enim cognitionē rei nō sufficit cognitio in vli: qꝛ talis cognitio est iperfecta ꝛ in potētia. Sʒ oꝫ applicare ad sensibilia Et pp hoc vbi oꝫ adaptare vlia ad ꝑticularia q̄rim9 p9 sermōes vlēs ꝛ adaptam9 eos ad ꝑticularia. ¶ Tertio ibi.

lec.iz.iz.

¶ Manifestū enim ꝛ in his ꝙ impossibile moueri nullo q̄scēte. Primū q̄dē in ipsis aīalib9.

¶ Ostendit ꝙ ad hoc vt animal moueatur opꝫ aliquod eē quiescens. Et circa hoc duo facit. primo enim proponit qđ itendit. secūdo manifestat ibi. (Oportet enim.) In prima dicit qđ in singularib9 manifestū est ꝙ ipossibile est moueri motu locali si nō sit aliquod aliud quiescēs: vt istud primo manifestū est in animalib9. ipossibile enim est aīal moueri si nō sit aliqđ quiescens. ¶ Secūdo ibi.

¶ Oportet enim si moueatur aliqua particula quiescere aliquam ꝛ propter hoc iuncture animalibus sunt: quemadmodum enim centro vtuntur iuncturis: ꝛ fit tota pars in qua iunctura ꝛ vna ꝛ due ꝛ recta recuruata permutans potentia ꝛ actu propter iuncturam: reflexo autem ꝛ moto hoc quidem mouetur signū: hoc autem manet corpꝰ que in iuncturis: quemad-

modũ vtiq₃ siquidē dyametri: que quide₃.a.⁊ d.maneat: que aũt.b.moueat: ⁊ fiat.a.⁊.g.

℄ ꝓbat ꝓpositũ ⁊ diuidit in duas. in pͥma ostendit ꝙ si aliqua ps aialis moueat ꝙ o₃ aliquā partē qescere. in scda vo ostēdit ꝙ si aial moueat op₃ extra ipm esse aliqđ quiescens fixũ ⁊ stans ibi. (Sz tñ oēs.) Adhuc duo facit. pͥmo ꝓbat ꝙ si aliqua pars aialis moueat necesse est aliquam aliā qescere. scdo recolligit illud ꝓbatũ ibi. (Cō gđe igr) pͥma in duas. in pͥma facit qđ dictũ est. in scda remouet dubitationē ibi. (Sed hic gdē) ꝯsiderādũ est ꝙ aial mouet seipm nō hoc modo qꝛ totũ aial pͥmo moueat totũ aial: qꝛ tūc idē moueret seipm pͥmo. qđ est ipossibile: nec totũ moueat partē: qꝛ tūc ps moueret seipsam. Sed sic aial mouet seipm ꝙ vna ps mouet aliā: nō ita ꝙ aīa moueat corpꝰ. Et ratio huiꝰ est: qꝛ oē mouēs deb₃ esse aliqđ in actu. qđ mouetur silr d₃ esse ens in actu: sz aīa nō est aliqđ ens in actu sed est actus: nec corpꝰ: sed h₃ rōnē mãe ⁊ entis in potētia: ⁊ ideo nō sic aial mouet se: qꝛ aīa moueat corpꝰ. Sz qꝛ vna pars quātitatiua mouet alia₃. dicit igr̃ phus ꝙ si aliq ps aialis moueat op₃ aliquā aliā qescere: ⁊ ideo iūcture isunt aialibus: ⁊ causa huiꝰ: qꝛ mouens ⁊ motũ nō possunt eē cōtinua: op₃ aũt qđ sint approximata. Si igr̃ vna pars moueat aliā partē nō debēt esse cōtinua nec separata: sed debent esse approximata colligationē habētia. igr̃ manifestu₃ est: ꝙ necessarie sunt iuncture: partes enim ille vtuntur iuncturis: sicut centro ⁊ tota illa ps in qua est iūctura est vna aliquo modo: aliquo modo plures. Sicut brachiũ si cōsiderer̃ fm̃ semō fm̃ ꝙ mouet̃ vna ps: sed totũ vnũ ē. Si vo consideret̃ fm̃ ꝙ vna ps mouet̃ ⁊ alia qescit: sic est duo: ⁊ pars que est in iunctura qñq₃ est recta: qñq₃ est curua permutās: hoc est permutata a potētia in actũ: ita ꝙ pp iuncturā h₃ permutatione₃ de potētia in actu₃: in potētia curua actu recta sic ⁊ ecōuerso. Cũ autē fit reflexio vna ps mouet̃ ⁊ alia qescit ⁊ cōtiguant̃ ad iuncturas. ⁊ declarat p simile. vbi gratia. sit circulus.g.d.b. cuiꝰ sit dyameter.b.a. ⁊ sit.a. centrũ si moueat̃ medietas dyametri vtputa.b.a. ⁊ moueat̃ vsq₃ ad punctu₃ hoc signatũ in circūferentia.f.g. alia medietate qescēte circa centrũ.a. nunc manifestũ est ꝙ tota linea dyametri que fuit vna vtitur vt duabꝰ ⁊ manet aliqđ imobile: silr videt̃ de brachio: cuiꝰ vna pars mouetur ⁊ alia quiescit: vtitur vt duobꝰ vno ⁊ remanet aliqđ imobile illo motu: ⁊ vtitur illa extremitate partis qescentis que trahit aliā partē mota₃ per neruos similem vt centro: ⁊ si totũ brachiu₃ moueatur vtitur illa parte que trahit brachiũ vt centro. ℄ Secũdo ibi.

pelcha(?) — Opm hꝰ phy t.c. 27.

℄ Sed hic quidem videtur fm̃ omne₃ modu₃ indiuisibile esse centru₃: ⁊ enim moueri vt aiũt fingunt in ipsis: non enim moueri mathematicorum nihil. Que autem in iuncturis ponitur: ⁊ actu fiunt aliquando quidem vnum: aliquādo autem diuiditur. Sed equidem semper prīcipiũ primum inquantum principiu₃ quiescit mota particula que de subtus: vtputa brachio quidem moto cubitus: toto aũt mēbro hūerus ⁊ tybia qdē genu: toto aũt sceleo vertebꝛ.

℄ Remouet dubiũ: cōparauit eni₃ iuncturā centro ⁊ ptes dyametri partibꝰ aialis: quaꝝ vna mouet̃ circa iunctura₃ ⁊ alia qescit. crederet aliquis forte ꝙ oio eēt simile in dyametro ⁊ in ꝓposito: hoc remouet ⁊ dicit ꝙ nō: qꝛ centru₃ simplr̃ ⁊ potētia ⁊ actu idiuisibile. Iunctura aũt que ei ꝓportionat̃ nō est idiuisibilis. Ite₃ falsum est ꝙ semidyameter moueat̃: qꝛ dyameter est res mathematica: sed mathematicalia sunt abstracta a motu ⁊ a mã ⁊ nō mouent̃ fm̃ ꝙ huiꝰ: ⁊ ideo dyameter est abstractus ⁊ imobilis. partes aũt aialis. que ad iuncturā copulātur: ⁊ iunctura aliqñ est vnũ aliqñdo plura fm̃ potentia₃ ⁊ actũ. Quādo eni₃ totu₃ quiescit tunc iunctura est vna. Quādo aute₃ vna ps qescit ⁊ alia mouet̃: tūc iunctura est plēs. Et iūctura inq̃tum est principiũ primũ motus est imobile: ⁊ inquātu₃ est principiu₃ motus tunc iunctura est plures: ⁊ inquantũ est principiũ motus qescit alia pte inferiori mota. v.g. brachio moto qescit iunctura siue cubitus moto cubito qescit humerus. Silr tybia mota qescit genu: toto aũt scbilen moto qescit vertebrũ: vocat̃ aũt scbilen totũ aggregatũ ex tybia ⁊ ipa: vertebrũ vo vocat̃ illud os in quo vertit̃. Cōsiderādũ est aũt ꝙ cũ dicimꝰ ꝙ vna pte mota oportet qđ alia quiescat veꝝ est vel simplr̃ vel ab illo motu quo alia mouent̃. Aut si moueat̃ illo motu op₃ ꝙ qescat ab illa velocitate qua mouet̃ alia pars. Itē p₃ ꝙ motus ꝓcessiuꝰ est ꝯpositus ex motu pulsus ⁊ tractꝰ. Semꝑ eni₃ si vna pars pellitur ⁊ alia trahitur. Itē p₃ ꝙ motꝰ partiũ aialis ꝓgressiuus q̃si circularis est. Cũ eni₃ aliqua ps expellit̃ trahit̃ alia: ⁊ io vr̃ q̃si circularis. ℄ Deinde cum dicit.

℄ Quod quidē igitur vnūquodq₃ in seipso aliquid oportet habere quiescens vnde principiũ eius qđ mouetur erit: ⁊ ad quod pulsu₃ qđ appulsum totum integrum mouebitur ⁊ secundum partes manifestum.

℄ Recolligit cōclusionē iā ꝓbatā: ⁊ dicit ꝙ manifestũ est. ꝙ in aiali qđ mouetur ꝓcessiue cũ vna ps mouet̃: op₃ aliquid esse qescēs: vnde est pͥmũ motus in pte que mouet̃: ad qđ pͥncipiũ pars que mouet̃ appulsa tota itegra mouetur. Similr̃ si aliqua ps illius qđ mouet̃ moueat̃ motu ꝓprio quodā op₃ ꝙ sit aliquid aliud quiescens ad qđ appulsu₃ moueatur. ℄ Deinde cum dicit.

℄ Sed tamen omnis que in ipso quies insufficiens si nō aliquid sit extra simpliciter quiescēs ⁊ imobile. Dignum autem scientes considerare de dicto: habet enim theoria₃ non solũ quātu₃ ad animalia: sed ⁊ ad totius motum ⁊ lationem protensam: quemadmodu₃ enim ⁊ in ipso oportet aliquid immobile esse: si futurum sit moueri. Similiter adhuc magis extra animal debet esse immobile ad quod appulsum mouetur quod mouetur.

℄ Ostendit ꝙ si aial debeat moueri op₃ extra ipm esse aliquid quiescēs: ⁊ diuidit̃ in duas. pͥmo ꝓponit cōclusione₃ scdo ꝓbat eā ibi. (Si eni₃ cedet.) pͥmo dicit. ꝙ ad hoc vt aial moueat̃ nō sufficit quies alicuiꝰ partis aialis: sed op₃ extra aial esse aliqđ quiescēs ⁊ imobile: ⁊ de hoc dignũ est facere cōsiderationē ipsis sapiētibus. Hec eni₃ ꝯsideratio vtilis est nō solũ quātũ ad illa vt cōsideret̃ pͥncipiũ ⁊ motus ipsoꝝ: imo quātũ ad motũ celi. Sicut enim ad hoc ꝙ celum moueat̃ op₃ ꝙ aliquod sit quiescēs ⁊ stans. Sic ad hoc ꝙ aial moueatur op₃ ꝙ extra ipsum sit aliquod imobile ad qđ appulsum aial qđ mouetur moueat̃: ⁊ ampliori rōne ꝙ intendit per hoc qđ dicit. Sed adhuc magis. Sed est ītelligendũ ꝙ nō oino est eadē ratio quare extra celu₃ op₃ esse aliqđ fixu₃ cũ aiali. Sed cōis vna ratio est. Quia si aliqđ moueatur o₃ ꝙ sit aliquid circa qđ mouetur respectu cuius se hab₃ nūc ⁊ prius aliud autē est quiescēs vl̃ nō mouetur eadē spē motus aut nō tāta velocitate: ⁊ si qdem illud moueatur: aut erit ꝓcessus in īfinitũ: aut erit deueni

re ad aliquid qd̄ oīno imobile est. Ista ratio cōis est aiali ⁊ celo. Sed alia ꝓpria est in aiali: animal enim mouetur. Impellēdo ⁊ trahēdo. Impellēdo trahit se ad aliud. ergo opȝ ꝙ animal simpliciter supra aliquid figat in se. Non ꝗ extra se requirit aliquid ad qd̄ appulsum pellat. In motu autem tractus fit motus ab alio in ipsum. quare opȝ aliqd aliud esse fixum. ¶ Secundo ibi.

¶ Si enim cedet semper vtputa muribus qui in terra aut in arena progrediuntur: non procedit nȝ erit: neqȝ gressus: si nō terra māeat neqȝ volatio aut natatio: si nō mare aut aer sistat.

¶ Probat propositū ⁊ diuiditur in duas partes. pmo enī ꝓbat ꝓpositū īducēdo. secūdo ꝓbat ꝙ illō nō sit pars ani molis: nec aliquid eius ibi. (Necesse autē.) In prima dicit: ꝙ si cum animal mouetur nō sit aliquid quiescens ⁊ fixū. Sed illud ad qd̄ appellit cedat sicut mures cū ambulare volunt vel in terra vel in arena: si terra vel arena nō quiesceret sed cederet: nūqȝ ꝓcederent nec irēt. Silr nūquā esset volatio: nec natatio si aer vel aqua non qesceret ad min⁹a motu illo vel velocitate illa. ¶ Secūdo ibi.

¶ Necesse autem hoc alterū esse a moto: ⁊ totum a toto: ⁊ partem nullam esse eius qd̄ mouetur q̄d sit imobile: si aūt nō: nō mouebit.

¶ Ostendit ꝙ illud fixum ⁊ imobile est diuersum ab aiali nō aliquid ipsius. ⁊ primo proponit conclusionem. secūdo ꝓbat ibi. (Testimonium.) In prima dicit ꝙ illud fixum ⁊ stans qd̄ extra requiritur nec est animal nec aliquid animalis qd̄ mouetur: ita ꝙ totum fixum ⁊ imobile est alterū a toto qd̄ mouetur ⁊ pars a parte. Si vero non est ita non poterit moueri aial motu ꝓcessiuo. ¶ Secundo ibi.

¶ Testimonium autem huius qd̄ dubitatur: quare quidē nauem ad extra: si quis pellat fuste attingens malum aut aliquam aliam partē mouet facile. Si autē in ipsa existens quis naui hic tentet agere non vtiqȝ mouebit: neqȝ vtiqȝ eurus neqȝ boreas flans intrinsecus ex naui ui si accidat flans ſm modum istum: quē quidē pictores faciunt. Ex ipsa enim ventū emissum pingunt. Siue enim remisse spiritum ꝓijciat quis siue vehementer sit vt ventum faciat maximū: siue aliquid aliud proiectum aut pulsum: necesse primam quidem acquiescens aliquid suarū partium appulsum propelli. Deinde iterum hec pars aut ipsum aut cuius accidit pars existens ad aliquid extrinsecorum firmatum manere: nauem autem pellens in naui ipse existens ⁊ firmatus ad nauē rationabiliter non mouet nauem: quia necessarium est ad qd̄ firmatur manere. Accidit autem ipsi idem quod mouetur: ⁊ ad quod firmatur: ab extra autem pellens aut trahens mouet: terra enim nulla pars nauis.

¶ Probat hoc ex solutione eiusdē dubitationis ⁊ dicit ꝙ testimoniū huius qd̄ dictū est: solutio questionis de qua solet dubitari. Solet enim dubitari quare cū aliquis est extra nauem si cū baculo attingat ad nauem vel ad malū ⁊ impellat potest de facili mouere ipsā. Si autem esset in naui ⁊ cū baculo appodiaret se ad pupim vel ad aliquā partem nauis nō mouebit ipsam. Nec iterum si vētus qui dicitur eurus vel boreas qui sunt venti septētrionales flarent ex aliqua parte nauis ad velum ipsius vel aliā ipsi⁹ partem ſm quā depingunt pictores. depingunt enim ventos flare ex naui siue remisse emittantur siue cū magno impetu nō moueretur nauis. soluit hanc dubitationē dicens. Sed necesse est ꝙ impellens aliquid appellatur ad aliquā suarū partium. Deinde oportet ꝙ ipsa pars: vel ipsum totum siue illud cuius est pars appelletur ad aliqd extrinsecum firmatum siue fixum ⁊ imobile. Ille autem qui est in naui ⁊ vult nauē impellere cū ipse appodietur ⁊ firmetur ad ipsam rationabiliter nō mouebit eam: quia opȝ illud ad qd̄ appodiamȝ esse quiescens. Si enim moueret eam appulsus ad eā sequeretur qd̄ moueretur ⁊ quiesceret: quiesceret quidem: quia mouens eā innititur ei: moueretur autem ex hypotesi: quare moueretur ⁊ quiesceret: sed hoc est impossibile: quare existens in naui si appodiatur ad eā nō mouebit eam. Cum autem est extra: ⁊ affigitur ipsi terre mouet eā: sed terra nulla ps nauis est. Quare manifestum est ꝙ illud fixum ⁊ imobile qd̄ requiritur ad hoc ꝙ animal moueatur nec est aial qd̄ mouet: nec aliqua pars ipsius: ſȝ aliquid diuersum ab eo.

Dubitabit autem vtiqȝ aliquis vtrum si qd̄ mouet totū celū vult esse imobile: ⁊ hoc nullam esse celi partem: neqȝ in celo. Lectio. II.

¶ Postqȝ philosophus probauit ꝙ animalis qd̄ mouetur necessariū est vnam partē quiescere ⁊ aliā moueri. Similiter necessarium est extra ipsū esse aliquod fixum ad quod appulsū mouetur quod nō est aliqua pars illius: ſȝ aliquid extrinsecū: in parte ista iuxta precedentia mouet quasdam dubitationes ⁊ diuiditur in partes tres. Primo mouet dubitationē circa celū ⁊ motus eius. secundo circa motū animatorū ibi. (De animatis aūt.) Tertio mouet dubitationem circa motus animatorum alios a motu locali ibi (vtrū autem in mouente) circa primum duo facit. Primo mouet dubitationem primas partes duas habentem. secundo dissoluit eam ibi. (Siue enim ipsū.) In prima dicit: qd̄ occasione eorum que dicta sunt dubitabit aliquis cum tota natura celestis moueatur ab aliquo vtrū motor ille sit aliquid immobile corporeum vel non: ⁊ dato ꝙ sit aliquid immobile corporeū dubitabit. secundo vtrū sit aliqua pars ipsius celi vel nulla. Et patet esse ratio dubitationis: quia celum mouetur ex se. sicut animalia que sunt hic: animalia autem que sunt hic mouētur ab aliquo corporeo fixo ⁊ immobili qd̄ est pars eorum innixa alicui fixo extrinseco. Quare similiter celum videtur moueri ab alquo immobili quod est pars illius ⁊ alicui fixum extrinseco. ¶ Secundo ibi.

¶ Siue enim ipsum motum mouet ipsum necesse alicui immobili adhibitū mouere: ⁊ hoc nullam esse partem mouentis siue confestim immobile est quod mouet. Similiter nullam fore partem eius qd̄ mouetur: ⁊ hoc recte dicunt dicētes q̄d circulatio lata spera nulla manet particula: aut enim totam necessariū erat manere aut distrahi continuitatem ipsius.

¶ Dissoluit dubitationem: et quia dubitatio habuit duas partes. Primo soluit secundam. Secundo primam: quia secunda valet ad dissolutionem prime ibi: (vtrum autē

oportet) in fine lectiõis. Circa primum duo facit. Primo ostendit ꝙ dato ꝙ celum moueatur ab aliquo corporeo imobili ꝙ illud non potest esse pars ipsius celi. Secundo remouet errorez: circa hoc ibi. (Sed qꝺ polos.) Circa primum est intelligendum. Ꝙ si celũ mouetur ab aliquo corporeo aut illud est motum de se aut est statiꝫ immobile si sit motum ex se oportet statim reduci ad aliquod immobile: ⁊ ideo dicit. Ꝙ si dicamus ꝙ celum mouetur ab aliquo corpore cui appellitur in motu suo necesse est reduci ad aliquod immobile: ⁊ si sit corporeuꝫ cui appodiatur in motu suo illud non poterit esse aliqua pars ipsius mouentis hoc est ipsius mobilis. Accipit enim mouens pro mobili. Similiter si dicamus ꝙ celum statꝫ mouetur ab aliquo immobili corporeo necesse ē ꝙ nulla pars celi sit. Et ratio huius est: quoniam si illud immobile fixum esset aliqua pars ipsius oporteret aliquam partem celi quiescere reliquis partibus motis ⁊ vt est manifestum ex se: hoc autem si fieret: fieret destructio in partibus celi: qꝺ est impossibile. Et hoc est quod quidam dicunt ⁊ conuenienter ꝙ illius spere secundum locum circulariter mote nulla particula manet. Aut enim totam necesse est manere aut totam moueri secundum quãlibet partez eius: aut partem moueri ⁊ partẽ quiescere: qꝺ ē impossibile: quia tunc celuꝫ diuideretur: qꝺ est impossibile: ergo si moueatur necesse est quãlibet partem eius moueri: ⁊ si quiescit quãlibet quiescere. ¶ Secundo ibi.

¶ **Sed qꝺ polos putant quandam virtutez habere nullam habentes magnitudinem: sed existentes extrema ⁊ puncta non bene. Cum hoc enim qꝺ est nullam substantiam esse nullius talium. Et moueri vnum motum a duobus impossibile: polos autem duos faciunt.**

¶ Remouet errores circa hoc. secunda ibi. (Quod quidē igitur.) Circa primum considerandum qꝺ quidam dixerunt ꝙ celum mouetur ab immobili corporeo: ⁊ illud dixerunt esse polos celi: quia soli poli videntur esse immobiles: ⁊ ideo dicitur ꝙ illud quod quidam dixerunt volentes soluere predictam dubitationem: nõ conuenienter est dictum: dixerunt enim ꝙ duo poli ipsius celi virtutez habent vt super ipsos firmetur motor celi in mouendo ipsuꝫ. sed hoc est impossibile ꝙ poli celi nullam habent magnitudinem: quia sunt extrema dyametri siue axis ⁊ sunt indiuisibilia. Si ergo poli sunt illud fixuꝫ immobile qꝺ exigitur in motu celi non erit aliquod corporeuꝫ ⁊ magnitudo: ⁊ hoc est contra positionem eorum. Adhuc illud cui affigitur motor celi in mouendo oportet esse aliquam substantiaꝫ: quia prius est celo ⁊ motore celi: sicut firmans illa in mouendo: poli autem non sunt substantia: sed accidentia puta extrema celi. Preterea impossibile est vnum motũ esse a duobus motoribus per se non ordinatis: poli autem duo sunt: sicut ipsi dicunt: ergo impossibile est motuꝫ celi esse a duob⁹ polis: sicut ab eo super quo firmatur mouēs: ⁊ sic manifestuꝫ est ꝙ tres rationes adducit philosophus breuiter contra ipsos. ¶ Secundo ibi.

¶ **Quod quidem igitur habet aliquid: ⁊ ad totam naturam sit quemadmodum terra ad animalia ⁊ ad mota per ipsa: ex talibus vtiqꝫ quis dubitabit. Qui autem fabulose athlantem faciunt in terra habentem pedes videbitur vtiqꝫ ab intellectu dixisse fabula ꝙ habet velut dyametrum existentem ⁊ vertentem celum circa polos: hoc autem vtiqꝫ accidit secundum causam: quia terra manet.**

¶ Remouet secundum errorem. Et primo tangit ipsum. Secundo iprobat ibi. (Sed hoc dicentibus.) In prima dicit ꝙ alij dixerunt ꝙ oportet aliquid esse: qꝺ ita se habeat ad motuꝫ celi: sicut terra se habꝫ ad animalia ⁊ ad ea que mouentur in ipsa terra. Hoc autem dixerunt esse terram: ita ꝙ celum mouetur firmatũ ad ipsam: ⁊ hoc ex his duobus dixerunt figurari per fabulam de athlante. finxerunt enim quidam athlantem esse magnum hominez caput habentem in vno polo ⁊ pedes in alio ⁊ brachium dextrum in oriente sinistrum in occidente. primum sic sustinere celum ⁊ mouere celum ipsum a dextro in sinistruꝫ. Istud autem si intelligatur secundum ꝙ littera sonat falsum est: et incredibile. Si autem consideretur. quantum ad illud qꝺ intelligebant signari per istud. intelligentiam veritatis dixerunt ꝙ per athlantem voluerunt intelligere axem celi: qui transit a polo in polum ⁊ per centrum mundi: ꝙ centrum fixum est fixione terre: ⁊ voluerunt ꝙ motor celi in mouendo figuratur per huiꝰ axem: qui firmatur ad terram: ⁊ hoc secundum rationem accidit: quia terra per quã transit ſm se est immobilis: ⁊ ita voluerunt ꝙ motor celi in mouendo firmaretur ad terram. ¶ Secundo ibi.

¶ **Sed hoc dicentibus necessariũ dicere ipsam nullam esse partem totius.**

¶ Improbat istam opinionem ⁊ habet duas partes, secundum qꝺ improbat per duas rationes. secũda ibi. (Adhuc autem oportet.) In prima dicit. Ꝙ si motor celi firmatur ad terram in mouendo celuꝫ: qꝺ isti dicunt: ⁊ terra nõ est pars totius celi quod mouetur sequeretur ꝙ fixum exigitum ad motum celi nõ sit aliqua pars eius: hoc autem ⁊ si verũ est: tñ cõtra eoꝝ opinionez est. ¶ Secundo ibi.

¶ **Adhuc autem oportet virtutem equare mouentis ⁊ eam que manentis. Est enim aliqua multitudo vigoris ⁊ virtutis: secũduꝫ quã manet qꝺ manet: quemadmoduꝫ ⁊ secundũ quã mouet mouens. Et est quedam proportio ex necessitate quemadmodum ⁊ contrariorũ motuum sit ⁊ quietum: ⁊ equales autē impassibiles adinuicem: obtinētur aũt ſm excessum.**

¶ Ponit secundam rationem Et primo ponit eam. Secũdo incidentaliter mouet dubitationem. circa dicta ibi. Est autem quedam. Circa primum duo facit. primo declarat quandam propositionem qua vtitur. secundo ex illa arguit ibi. (Propter hoc seu athlas.) Circa primum considerandum ꝙ adequatio vno modo attenditur secunduꝫ equalitatem quantitatis secunduꝫ ꝙ equalitas est comitans quantitatem. Alio modo attenditur secundum proportionem quandam secunduꝫ ꝙ dicimus: ꝙ virtus agētis adequatur virtuti patientis: quando hoc natum est agere in illud: ⁊ illud pati ab illo. Et sic accipiens adequationem dicit ꝙ quandocũqꝫ aliquod mouens mouet aliquod innixum alicui fixo in mouendo oportet adequari: idest proportionari virtutem mouentis in mouendo ⁊ quiescentis in quiescēdo ſm aliquam determinataꝫ proportionem: mouens enim in mouendo habet determinatũ quēdam vigorem seu virtutē ſcꝺm quã mouet mobile: ⁊ illud cui innititur similiter habet quandam determinataꝫ virtutem in quiescendo: ſm quã quiescens potest figere mouens: ⁊ est determinata quedam proportio ſm virtutem mouentium inuicem ⁊ quiescentium. Sed hoc innixum quiescentium potest mouere: ⁊ ſm quã fixum ⁊ quiescens

potest mouens figere: τ s3 quã hoc potest mouere innixũ quiescenti τ mobile: τ vniuersaliter agentia cõtraria: si fuerint omnino equata fm suas virtutes. fm quas agũt τ patiuntur. impossibile est φ vnum in alterum agat. Primo q̃uis possit in ipsum agere fm partez: sed si debeat agere vnum in aliud. oportet φ excedat in virtute. Secundũ.n. hoc mouet τ illud mouetur: τ hoc agit τ illud patitur. Qδ vnum excedit in virtute τ aliud exceditur. Quandocũq3 ergo mouens mouet aliquod mobile per hoc qδ innixum est alicui quiescenti quiescẽs illud est maioris virtutis in quiescendo q̃ mouens i mouendo. ¶ Secũdo ibi.

¶ Propter quod siue athlas siue aliquid tale est quod mouet alterum ab his que in terra: nõ oportet magis contratendere mansione q̃ terra manens: aut mouebitur terra a medio τ ex proprio loco. Sicut enim pellens pellit: sic pulsum pellitur τ simul secundum virtutem: mouet autem quiescens primum: quare magna τ amplior virtus τ similis τ equalis quieti. Similiter autem τ moti quidem non mouens autem: tantam ergo oportebit virtutem esse terre in quiescendo quantam totum celuz habet τ mouens ipsum. Si autez hoc impossibile: impossibile moueri τ celum ab aliquo tali eorum que in terra.

¶ Arguit ad propositum: et dicit propter quod seu athlas seu quodcũq3 aliud moueat celum firmatum ad terram sez ad aliquid eoruz que sunt in terra qδ intendit per hoc quod dicit non potest esse maioris virtutis in mouendo q̃ sit in quiescendo. Si enim sit maioris virtutis in mouendo terram q̃ terra in quiescẽdo impellet eam ex loco suo: quoniam sicut huiusmodi mouens pellit celum in mouendo ipsum sic pellet terram τ fm virtutem eius: τ ita φ sicut ipellẽs pellit: sic qδ pellitur. Quare si athlas sit maioris virtutis impellet eaz. Sed manifestum est φ primũ qδ mouet celuz quiescit: quia est omnino immobile: vt probatum est. octauo physicorum. Quare est maioris virtutis aut equalis cum eo cui innititur et verificatur disiunctiua pro altera parte. Similiter oportet ipsuz habere maiorem virtutem in mouendo q̃ celum in quiescendo. Sic igitur terra cui firmatur in mouendo ipsam oportebit esse maioris virtutis in quiescendo q̃ sit celuz τ motor eius in mouendo. hoc autem est impossibile: quia virtus terre per quam quiescit est grauitas eius que causatur a motu celi: τ manifestum est motorem celi maioris virtutis esse q̃ sit celum: τ celum q̃ sit grauitas terre: ergo impossibile est celum moueri ab aliquo motore firmato ad terram vel ad aliquid corporeũ intra ipsaz existens. ¶ Deinde cũ dicit.

tec.iz.t.iz.

¶ Est autem quedam dubitatio circa motus partium celi: quã vt existentem conuenientem dictis considerabit vtiq3 quis. Si eniz aliquis excedat virtute motus terre quietem: palam quia mouebit ipsam a medio virtus aut aqua hec potentia qδ non infinita manifestum: neq3 eniz terra infinita: quare neq3 grauitas ipsius. Quoniam autem impossibile dicitur multipliciter. Non enim similiter dicimus vocem esse impossibile videri τ eos qui in luna a nobis: hoc quidem enim ex necessitate: hoc autez natum videri non videbitur. Celuz autem incorruptibile quidem esse τ indissolubile putamus quidem ex necessitate esse: accidit autem secundũ hanc rationem non ex necessitate natum: est enim vt contingit esse motum maiorem: τ a quo quiescit terra: τ a quo mouetur ignis τ qδ sursum corp9. Si quidez igitur sint excedentes motus dissoluentur hic abinuicez.

¶ Occasione cuiusdam dicti introducit quandam dubitationem. Et primo iangit ipsam cum ratione eius. Secundo remouet responsionem que posset dari. ibi. (Si vero non sunt.) In prima dicit: φ ex precedentibus potest accidere dubitatio quedam circa motum celi τ partium eius: puta speram. quaz dubitationem sic consequentem ad ea que dicta sunt: prius potest aliquis cõsiderare: φ si motor celi firmatus ad terram in mouendo excederet terram in quiescendo vt suppositum est: manifestum est φ mouebit ipsam a medio: sicut si terra ad quam firmatur nauta in mouendo non esset maioris virtutis in quiescendo q̃ nauta in mouendo: moueretur terra. Sic est in proposito: Si motor celi firmatus ad terram esset maioris virtutis: in mouendo q̃ terra in quiescendo moueret terram. Non enim potest dici φ terra sit infinite virtutis in quiescendo. Et ideo mouetur a motore celi: seu motor celi sit finite virtutis seu infinite. Terra enim quiescit propter grauitatem eius. grauitas autem eius finita est: quia quantitas eius finita est. Quare virtus propter quam quiescit terra finita est: potest igitur moueri a maiori virtute. Ulterius considerandum est: qδ impossibile multipliciter dicitur. Uno modo per se τ simpliciter. Alio modo per accidens τ secundum quid. Non enim eodem modo dicitur impossibile vocem videri τ eos qui sunt in luna: vocem eniz impossibile est videri per se τ simpliciter: quia non est de numero eorum que apta sunt videri. Illa autem que sunt in luna sunt de natura eorum: que sunt apta videri. nobis autem impossibile est ea videre propter remotionem: vel propter excellentiam luminis. Celum autem impossibile est corrumpi simpliciter τ per se loquẽdo de impossibili. Nec enim habet materiam per quam possit corrumpi nec contrarium a quo corrumpatur habet: si tamen motor celi firmatus ad terram moueret terraz ex medio sequeretur φ ipsum corrumperetur. Et huius ratio est. Quoniaz si motor celi mouet terram ex medio contingit motorem motũ esse aliquem q̃ sit motus quo natum est celum moueri. Celum enim natuz est moueri terra quiescente: motus autem quo mouetur terra ignis τ celum motor est illo: quare motor celi natus est facere maiorem motum q̃ celum natum sit moueri: hoc autem accidente dissoluetur proportio motus ad mobile determinata: quare motus τ mobile corrumperentur: quia motor celi: sicut est causa motus celi: ita τ esse. Si igitur motor celi in mouendo sit maioris virtutis vt suppositum est: q̃ terra in quiescẽdo dissoluetur celum τ motus celi. ¶ Secundo ibi.

¶ Si vero non sunt quidez: contingunt autem esse: infinitum enim non contingit propter neq3 corpus contingere infinitum esse: contingit itaq3 dissolui celũ: quid enim prohibet hoc accidere si quidem non impossibile: non impossibile autem si non oppositum necessarium: sed de hoc quidem dubio alter sit sermo.

¶ Remouet responsionem que posset dari: posset enĩ quis dicere. Qꝫ motor celi cum firmatur ad terram potest ipsaꝫ mouere ex medio: nunq̃ȝ tamen mouebit ipsam: ⁊ ideo non sequitur ꝙ celum nunq̃ȝ corrumpatur. Et ipse dicit ꝙ si alis quis dicat sic: ꝙ motor celi non mouebit terram: ⁊ ꝙ non erit maior motus q̃ȝ sit: q̃uis contingat etiam esse ita. terra enim infinita non est: ita vt moueri non possit: sequetur ꝙ quãuis non corrumpatur motus eius: ꝙ contingat ipsum corrumpi. vel quid prohibet ipsum corruptuꝫ esse si nõ est impossibile ipsam corrumpi. Non est autem impossibile: si oppositum scilꝫ ipsam esse non est necessarium. Et iterum possibili posito in esse qđ sequitur non est impossibile. Sed de hac dubitatione: vtrũ celum ⁊ motus quandoqꝫ corrumpatur aut non: alis considerandũ est. puta. primo de celo. ⁊ octauo phẏorũ. Similiter de dissolutione dubitationis proposite consequenter erit sermo. apparebit enim ex dissolutione principalis dubitationis.

Utrum autẽ oportet aliquid immobile esse ⁊ quiescẽs extra id quod mouetur nulla pars illius existens aut nõ: ⁊ hoc vtruꝫ: ⁊ in omni sit existere necessarium est.

¶ Lec. III.

¶ Postq̃ȝ philosophus dissoluit dubitationem: quantuꝫ ad secundam partem ipsius: soluit nunc quantũ ad p̃mã ⁊ principalem: ⁊ diuiditur in duas. primo enim resumit eam vniuersalius q̃ȝ prius proposuerit. in secunda soluit cum dicit. (Forte enim.) Primo repetit dubitationem vniuersalius dicens ꝙ resumendo prius quesitũ querimus vtruꝫ extra illud qđ mouetur oportet esse aliquod quiescens: ad quod appulsum moueatur. Et hoc quantũ ad animata que sunt hominis: ⁊ querimus: ⁊ vtrum in primo moto qđ est celum oporteat esse aliqđ tale quiescens corporeum: ad qđ motor eius firmetur in motu eius. Et hoc est qđ dicit quantum ad primam partem dubitationis. ¶ Secundo ibi.

¶ Forte enim vtiqꝫ videbit incõueniens esse: si pricipiũ motus in terra: ꝓpter qđ videbit vtiqꝫ sic existimantibus bene dictum esse apud Homerũ. Sed nõ vtiqꝫ amouebunt de celo in terram iouem supremũ oium. Neqꝫ si valde multum laborent apprehendere oẽs dij oẽsqꝫ dee: totalr enĩ imobile a nullo contingit moueri.

¶ Soluit: ⁊ primo quantum ad celum. secundo quantũ ad animalia cum dicit. (In animalibus autem.) Circa p̃mũ. primo facit qđ dictũ est. secundo cõcludit solutionẽ dubitationis incidentaliter mote prius cuꝫ dicit. (Unde soluit.) In prima dicit. Cum queritur vtrum celum moueatur ab aliquo que sunt intra: ꝙ forte icõueniens videret: ⁊ est ꝙ enim celum mouetur ab aliquo firmato ad aliquid corporeum eorum que sunt intra celum incõueniens: quia omne qđ continetur intra: celuꝫ ⁊ dependet ex eo. Si ergo motor celi dependet ex aliquo qđ sit intra celum dependebit ex suo mobili: qđ est impossibile. quia manifestũ est ꝙ ĩpossibile est ꝙ motor in mouendo celuꝫ dependeat ex aliquo corpore intra celum. ¶ Deinde quia omnis motor ꝙ mouendo firmatur ad aliquid aliud habet aliquid prius eo in mouendo scꝫ illud cui confirmatur: motore autẽ celi nihil est prius. ergo non firmatur ad aliqđ aliud in mouendo: ⁊ cum etiam motor celi est immobilis. ideo conuenienter videtur dictum sm istam existimationẽ qđ dictũ est ab Homero dicẽte ꝙ si omnes dij ⁊ dee: hoc est oẽs virtutes maiores ⁊ minores laborent apprehendere iouem: hoc est primum motorem non poterunt ipsuꝫ mouere de celo ad terram: ⁊ intendit sm ꝙ videtur ꝙ quãtũcũqꝫ multiplicẽtur virtutes aliorũ non poterunt ipsum mouere. Et causam subiungit. Quia illud qđ omnino est ĩmobile a nullo contigerit moueri: primus autẽ motor celi oĩno ĩmobilis est per se: ⁊ per accidens. vt ꝓbatũ est octauo phẏcoꝝ. ergo a nulla virtute quãtũcũqꝫ multiplicetur potest moueri. Si aũt firmetur ad terrã in mouendo celum aliqualiter moueret a terra: vel saltem dependeret in motu ex ea. ¶ Scđo ibi.

¶ Unde soluitur ⁊ olim dicta dubitatio: vtruꝫ contingit: aut non contingit dissolui celi cõstantiam: si ex imobili ortum est principio.

¶ Solutionem concludit cuiusdam questionis prius mote incidentaliter. scꝫ in illa parte. (Est autem.) Et dicit: ꝙ ex his que dicta sunt: manifestum est ꝙ non oportet dicere ꝙ celum corrumpatur propter rationẽ predictam: quia illud qđ immediate procedit a p̃ncipio oĩno ĩmobili non potest corrumpi: sed celum procedit imediate a principio immobili: quare celum non potest corrumpi: nec oportet ꝙ dicamus ipsum corrumpi per rationẽ que dicebaẗ: arguebatur ita. Si motor celi sit maioris virtutis in mouendo mouebit terram: sed si terra moueatur celum non mouebiẗ: ⁊ ita corrumpetur. Dicenduꝫ ꝙ nõ oportet: si motor celi sit maioris virtutis in mouendo q̃ȝ terra in quiescendo ꝙ ꝓpter hoc moueat ipsam. Uerum enim esset hoc. si motor celi affigeretur ipsi terre in mouendo: sed non est ita vt probatum est. ¶ Deinde cum dicit.

Lec. 2.

¶ In animalibus autem non solum sic ĩmobile oportet existere: sed ⁊ in ipsis que mouenẗ sm locũ quecũqꝫ mouent ipsa seipsa: oportet enim ipsius hoc quidem quiescere: hoc auteꝫ moueri: ad quod appulsum quod mouetur mouebitur velut siquid moueatur partiũ: appellaẗ enĩ alterũ vt ad manens alterum.

¶ Dissoluit dubitationem predictam quantũ ad animalia. ⁊ dicit ꝙ illud non solum necessariũ est in animalibus. scꝫ ad qđ moueãtur ꝙ sit aliquod affixum extra. imo oportet in aiali qđ mouetur vnã partẽ quiescere si alia moueẗ quecũqꝫ. dico animalia mouent seipsa necesse est ꝙ si aliq̃ partium moueatur alteram quiescere cui alia appellitur vt ad naues: sicut ostensum est prius.

¶ De inanimatis autẽ quecũqꝫ mouenẗ dubitabit vtiqꝫ aliquis vtrũ omnia habent in ipsis: ⁊ quiescens ⁊ mouens ⁊ ad aliquid extrinsecorũ quiescentium appelli necesse ⁊ hoc.

¶ Mouet dubitationẽ circa motus inanimatorum: ⁊ diuiditur in duas partes. In prima mouet questionẽ circa inanimata. scilicet vtrum inanimata indigeãt in motu suo aliquo affixo: qđ sit pars eoruꝫ: ⁊ aliquo extrinseco qđ non sit pars eorum. secundo mouet dubitationẽ de alijs motibus a motu locali in animatis ibi. (Utruꝫ autem in mouẽte.) Circa primum duo facit primum mouet dubitationem. secundo soluit ibi. (Aut ĩpossibile.) In prima dicit. circa inanimata que mouenẗ dubitabit aliquis vtrum in motu suo locali indigeant aliquo fixo ⁊ quiescẽte ipsa: qđ nõ sit pars eoruꝫ cui mouens ipsa affigatur: ⁊ vtrum in ipsis sit aliqua pars quiescens: sicut est in animalibus. Et dicit phs. Quecũqꝫ mouentur propter terram que non mouetur: vel saltem partes que sunt circa centrum. ¶ Secundo ibi.

¶ Aut impossibile: puta ignē aut terrā aut inanimatorū aliquid. Sed a quibus primis mouentur hec: omnia eni ab alio mouent inanimata: principiū autē omniū sic motorū ipsa seipsa mouentia. Talium autē de aīalibus quidem dictū est: talia enim oia necesse ⁊ in ipsis habere qescens ⁊ extra ad quod propulsent. Si aūt aliquid est superius ⁊ primū mouēs immanifestum: talius sermo de tali principio: alia aūt quecūqz mouentur oia ad exteriora appulsa mouent ⁊ respirātia ⁊ expirantia. Nihil eni differt magnā proycere grauitatē: aut paruā quod quidē faciūt spuētes ⁊ tussientes: ⁊ inspirantes ⁊ expirantes.

¶ Soluit dubitationē: ⁊ dicit q̄ impossibile est q̄ inanimata: sicut ignis aut terra habeant in se aliquid quiescens: quia non habent in se principiū sui motus: quoniā manifestuz est q̄ inanimata tota sunt continua ⁊ eiusdem nature in toto ⁊ parte: nec est aliqua pars cōtigua alij. In continuis autem impossibile est vnā partē moueri alia non mota nisi soluatur cōtinuitas: ⁊ ideo inanimata non habent aliquid quiescēs in seipsis: similiter nec extra se. Et ratio huius est: q̄r ratio quare animata habent in seipsis aliquod quiescens est: quia habent in se principiū actiuū sui motus: oportz aūt principiū motus esse imobile: ideo hn̄t in se aliqd quiescēs. Talia autē nō hn̄t in se principiū sui motus. Iterū hn̄t intra se aīalia cū mouent aliqd fixum ⁊ quiescēs: q̄r ipsa mouent motu pulsus ⁊ tractus qui sunt quasi violenti: in motu aūt pulsus impellit aliquid a se vel ab aliquo fixo ⁊ in motu tractus trahūt aliqd a se vel ad aliud: ideo oportet q̄ sit aliqd fixuz ex q̄ se a q̄ trahūt: talis aūt nō est motus hoꝝ corpoꝝ: ⁊ ideo non indigent aliquo fixo extra se ad qd̄ firment in motu suo: q̄r mouētur ab extrinseco vt ab ipso generante nois: tn̄ oia ista reducūtur ad motū ex se: q̄r dē motū ab alio reducitur ad motuz ex se ⁊ talia sunt ipsa animata: ⁊ hoꝝ mota ex se habent aliqd fixū. sed de aīalibus quidez que sunt de numero taliuz que mouent ex se dictū est q̄ necessariū est oia talia habere in seipsis aliquod quiescens. Iterū necessariū est q̄ habeāt extra aliqd fixū ⁊ ppulsa moueantur: ⁊ si moueantur reducūtur ad aliquā cām superiorē imobilē. Sed vtrū sit aliqua causa superior imobilis immanifestū est: nūc ex tractatu isto. Alibi eni dictū est de hoc: sed istud manifestuz est q̄ oia aīalia quecūqz mouent habēt aliqd fixum extra ad quod appulsa mouent: ⁊ istud verū est in respirātibus ⁊ expirantibus nec refert siue proyciant magnā molez: seu paruā: sicut sunt spuentia ⁊ tussiētia: semp eni in talibus opz eē aliqd fixuz. Si eni moueat pedē aliqs quiescit tybia: si pedem ⁊ tybiā quiescit aliud. si totum aggregatum ex omnibus istis quiescit vertebrum: ⁊ tunc impellit magnam grauitatez. Similiter si spuat aliquid intus quiescet.

¶ Utrū aūt in mouente seipsum fm̄ locum solo oportet aliquid manere: aut etiā in alterato ipso amme ipso ⁊ augmentato. De generatione aūt ea q̄ a principio ⁊ corruptione altera ratio. Si eni est quā quidē dicimus primus motus generationis ⁊ corruptionis: hec cā quidē vtriqz erit ⁊ alioꝝ forte motuū oiūz. Queadmodū aūt in toto ⁊ in aīali motus primus iste cū perficiatur.

¶ Mouet dubitationē de alijs motibus a motu locali inanimatus: ⁊ primo mouet dubitationē. scdo soluit eam ibi. (Quare ⁊ augmentationis.) In prima dicit. Q̄r dubitabit aliqs vtrū in animali qd̄ mouet seipsuz motu locali solum isto motu requiratur aliqd fixum ⁊ stans ⁊ non in alijs. Aut requiratur in alijs motibus: sicut in motu alterationis ⁊ augmentationis de generatione vero ⁊ corruptione que fit a principio intrinseco alteratio est: q̄r fm̄ gn̄ationē: que est a principio intrinseco acquirit eē: ⁊ ideo nō pōt eē q̄ tali motu aliqs seipsum moueat: cuius ratio est: q̄r oz mouēs eē in actu: fz eni hoc mouet ⁊ agit vnūqdqz fm̄ q̄ est in actu. qd̄ gn̄atur aūt cū generatur nō est in actu fm̄ q̄ huius: sed tn̄ in via generationis: ⁊ iō nō pōt esse q̄ motu gn̄ationis aliqd moueat seipsuz. Si aūt gn̄atio sit primus motus erit cā alioꝝ: q̄r primū in vnoquoqz genere est cā alioꝝ. Silr eēt in vniuerso si gn̄atio eēt primus motus in celo eēt cā motus localis: nō est aūt quia generatio est finis: motus alterationis: qui presupponit motū localē: ⁊ iō gn̄atio nō pōt esse primus motus sicut in celo. tn̄ motus localis primus in vniuerso. ita gn̄atio in aīali cū gn̄atur primus motus est. dico via gn̄ationis: via tamē perfectionis motus localis est prior. vl' alr potest exponi q̄ sicut in toto generatio esset primus motus si totū esset gn̄atum. sic in animali cū generatur generatio est primus motus. ¶ Secundo ibi.

¶ Quare ⁊ augmentationis siquidē fit ipsuz sibijpsi causa ⁊ alterationis. Si autem non: non necesse. Prime autez ⁊ augmentationes ⁊ alterationes ab alio fiunt ⁊ per alteras.

¶ Soluit qōnē: ⁊ primo soluit quātū ad augmentationē ⁊ alterationē. scdo quātū ad gn̄ationē ibi. (Generatiōis aūt.) Soluit aūt sub cōditione quantū ad augmentationē ⁊ alterationē. ⁊ dicit. Q̄r si aīalia habēt in se principiū sue augmentationis habēt in se principiū sue alterationis: ⁊ huius rō est: q̄r augmentū fit aliquo adueniente: qd̄ cōuertitur in substantiam membroꝝ: qd̄ dicitur nutrimentū Et ideo q̄r opz ipsuz digeri. hoc aūt fit per alterationē: alteratio autē non fit nisi aliqua virtute existente. ergo si habēt in se principiū sue alterationis ⁊ augmentationis a se augmentantur ⁊ a se alterātur: prime tn̄ augmentationes ⁊ alterationes fiunt ab alijs causis ⁊ alio principio: sicut apparet in embrione. Alteratio eni que fit in materia ex qua generatur embrio nō est a principio intrinseco: sed a principio extrinseco. Et veruz est q̄ animalia mouent istis motibus a se: quia habent principiū istoꝝ motuum in se: illud autē principiū quiescēs est. ideo in motu augmentationis ⁊ alterationis est aliquod fixuz ⁊ stans q̄ vel est vtus aīe ⁊ augmētat in alterata ⁊ ī augmētata saltē illa alteratiōe vel fm̄ illū gradū. ¶ Scdo ibi.

¶ Generationis autez ⁊ corruptionis nequaq̄ possibile est ipsum causam esse sibijpsi nullam. preexistere eni oportet ei qd̄ mouetur mouēs: ⁊ generās ei qd̄ generatur: nihil autē prius est ipsum seipso. De anima quidē igitur siue moueatur siue non: ⁊ si mouetur quomodo mouetur prius dictum est in determinatis de ipsa.

¶ Soluit questionem quantū ad generationē: ⁊ dicit q̄ nihil pōt moueri a seipso motu gn̄ationis: ⁊ hui' rō est. Quia sicut dictū est generās ex h̄ gn̄at: q̄r est mouēs: est aūt mouēs ex hoc q̄ est actu: q̄re gn̄āns oz q̄ sit actu: qd̄ aūt gn̄atur est in po: ⁊ est in fieri gn̄ōnis. g̊ nihil pōt moueri isto motu. Tūc. n. idē eēt prius seipso ⁊ posteri' ⁊ cā sui ipsi' q̄ sūt ipossia. Et q̄r primuz prīm motus in aīali est aīa crederet aliqs qd̄ ipse vellet dicere quō aīa mouetur si moueatur: ⁊ ideo dicit hoc remouens q̄ siue aīa moueatur siue non ⁊ si mouetur quomō mouetur. dictuz est in libro de anima vbi dictū est de ipsa ⁊ ideo hic nihil de hoc determinatur.

Quoniam autē inanimata omnia mouentur ab altero: de primo autē moto ⁊ semper moto ſm quez motū mouetur: ⁊ quomodo mouet primum mouēs: determinatū est prius in his que de prima phylosophia. Reliquum est ꝯsiderare quomodo anima mouet corpus: ⁊ ꝙ principiuz motus animalis. ¶ Lec. IIII.

¶ Postq̄ phs declarauit ꝙ in aīali qđ mouet̄ oꝫ esse aliqđ quiescēs intra ⁊ extra ad qđ appulsuz mouet̄. In parte ista declarat de principijs ⁊ modo motus: qui fit in aīalibus: ⁊ hꝫ duas. primo ponit intentū suū ⁊ cām intenti. secūdo prosequit̄ ibi. (Uidemus aūt.) Circa primū duo facit. primuz dat intentionē suā. scđo causaz intenti cū dicit. (Aliorū. n.) In p̄ris dicit ꝙ cū ita sit ꝙ inanimata moueant̄ ab aliquo ⁊ motū ex se reducit̄ ad aliqđ mouens imobile. motū autez ex se est celū ⁊ aīata quomō celū qđ est primū motū ⁊ semper motū ſm ipsuz mouet̄: ⁊ q̄uo primū mouens mouet celū dictū est. Alibi enī hoc dictū est in. 8. phy. ⁊ primo de celo que scīe dr̄ prima phylosophia dictū enī est ibi. Qꝛ mouetur perpetuo motu vniformiter ⁊ regulariter. nunc vero reliquū est cōsiderare q̄uo aīa mouet corpus: ⁊ quid est p̄ncipiū quo mouet̄ aīal siue principale p̄ncipiū siue īstrumētale de istis enī cōsiderabit. scꝫ quid est principiū motus: ⁊ qualiter motus procedat ab isto. ¶ Secundo ibi.

¶ Aliorum enim preter totius motum que animata causa motus quecūq; non mouent̄ abinuicem: propter qđ ⁊ finem habent omnes ipsorum motus: etenim qui aīatoꝝ: oīa eniꝫ animalia ⁊ mouent ⁊ mouent̄ gratia alicuius: quare hoc est ipsis oīs terminus motus ex cui⁹ grā.

¶ Dat cām intenti: ⁊ dicit ꝙ de motu aīalium: dicendū est: qꝛ ea que animata sunt sicut aīalia sunt causa motus alioꝝ entium: excepto tamē motu totius. Animalia enī que mouent̄ ex se ⁊ sunt hic: non sunt causa motus celi; sed potius ecōuerso: sunt autē causa alioꝝ inquā quecūq; non moueātur ab inuicē: hoc est naturalr̄ ex se: sicut ignis sursum ⁊ terra deorsum: hoc est ꝙ resistūt sibi abinuicē. sed mouent̄: ⁊ dicit abinuicē sicut est in motu protectionis tractionis pulsionis: ⁊ causa huius est: quia ꝑpter hoc ꝙ talia inanimata mouent̄ ab animalibus motus ipsoꝝ finem hꝫ: ⁊ ratio huius est: qꝛ motus animatoꝝ finē habet. Oīa eniꝫ animalia mouent ⁊ mouent ꝑpter finē. finis autē iste est gratia cui⁹ fiunt omnes motus aīalis: fine autez adepto: manifestum est ꝙ cessat motus: quare manifestū est ꝙ motus aīaliū terminat̄: quādoq; terminato autē motu aīaliū necesse est terminari motū in aīatoꝝ: cuius aīalia sunt causa. Et quia motus inanimatoꝝ fit ab animalibus motus aīalium fit ab aīa. dicendū est: q̄uo aīa mouet: ⁊ corpus mouet̄: ⁊ dēm est de alijs principijs motus animalia: vt de instrumētalibus qualiter motus fiat per ista. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Uidemus autē mouere animal intellectum ⁊ fantasiam: ⁊ electionē ⁊ voluntatē ⁊ concupiscentiam: hec autē omnia reducuntur in intellectum ⁊ appetitū: etenī fantasia ⁊ sensus intellectui eundē locū habent indicatiua enim omnia. Dr̄nt aūt ſm causas in alijs dictas. volūtas aūt ⁊ ira: ⁊ concupiscētia omnia appetitus: electio autem cōmunis intellectui ⁊ appetitui.

¶ Prosequitur intentum suum: ⁊ diuiditur in partes duas. In prima determinat de causis ⁊ principijs motus voluntarij: ⁊ qualiter fit ab illis principijs. secūdo determinat de causis ⁊ principijs motus inuoluntarij: ⁊ qualiter fit ab illis principijs motus inuolūtarijs ibi. (Mouent̄ autez ab aliquibus inuoluntarijs.) Circa primuz. primo facit qđ dictū est. scđo cōparat animal ad ciuitatē ad euidentiā dictorū ibi. (Existimandū autē.) Circa primū duo facit. principioꝝ enim motus aīalis quoddaz est p̄ncipale ⁊ alia īstrumentalia. primo ergo determinat de principijs ⁊ causis p̄ncipalibus motus in animalibus: ⁊ quomodo fit ab illis. in secūda determinat de principijs ⁊ causis instrumentalib⁹. ⁊ qualiter fit ab istis ibi. (Quemadmodum autem anthomata.) Circa p̄mū duo facit. p̄ determinat de p̄ncipijs p̄ncipalibus motus voluntarij: que sunt: ⁊ quot sunt. secundo ostendit quomodo motus fit ab istis principijs ibi. (Quoniam autem intellectus.) Circa primū determinat de illis principijs. secundo infert quedam correlaria ibi. (Ita palam adhuc.) prima in duas: principioꝝ enim motus volūtarij quoddaz est immobile: quedaz sunt mouentia mota. primo igitur determinat de mouente primo īmobili in eis ibi. (Quare mouet primum.) In prima dicit ꝙ ea que mouent animal sunt ista. intellectus. fantasia: sensus: appetitus: voluntas: ira: concupiscentia: ⁊ electio: cum tamen oīa ista reducant̄ ad duo mouentia. scꝫ intellectum ⁊ appetitū. Sunt enī quedā que mouent per modum iudicantis sicut intellectus: sensus: fantasia: verūtamē sensus exterioꝛ non mouet: quia nō comprehendit rem sub ratione cōuenietis. Non enim comprehendit intentiones indiuiduales sensibiles: sed hoc pertinet ad alium sensum vt ad fantasiam: tamen sensus exterioꝛ principiuz est huius: ideo philosophus nominat hic sensum: fantasia autem mouet: ⁊ quia fantasia cōmuni nomine nominantur intellectus. ideo ista causa ad intellectū reducitur: quomodo autem intellectus ⁊ fantasia differunt ⁊ sensus dictum est libro de anima. Sunt aūt alia que mouent per modū inclinantis: seu principalis mouentis sicut voluntas ⁊ ira ⁊ cōcupiscentia: ⁊ electio omnia enim ista sunt quidam appetitus: appetitus autē est quedā inclinatio: ⁊ electio est quidam appetitus: non cuiuscūq; sed eius quod prius habitum est per deliberationem: ⁊ hoc est qđ intendit per hoc quod dicit ꝙ electio cōmunis est appetitui ⁊ intellectui. ¶ Secundo ibi.

¶ Quare mouet primuz quod appetibile: ⁊ qđ intellectuale: non autez intellectuale: sed quod operabilium finis: ꝑpter quod tale est bonorū quod mouet: sed non omne quod bonū: inquātum enim gratia huius aliud: ⁊ inquantū est finis eorū que alterius alicuius gratia existunt sic mouet. Opꝫ aūt ponere ⁊ apparēs bonū: boni locū hr̄e ⁊ delectabile apparēs enī est bonum.

¶ Determinat de primo mouente īmobili: ⁊ dicit. Ita dictū est ꝙ intellectus ⁊ appetitus sunt mouentia. Animalia aūt mouent̄ ab appetibili ⁊ itelligibili que nō mouent̄ ab alio. manifestū est ꝙ p̄ma mouentia aīal sunt intelligibile ⁊ appetibile: sed non dē intelligibile est p̄n^m motus: sed itelligibile qđ est finis opabiliū: ⁊ qꝛ itelligibile qđ mouet ē finis opabiliū: ꝑpter hoc rationē boni hꝫ: ⁊ debet esse aliquod bonū: tamē non omne bonū mouet: qꝛ nō bonū vl̄e: sed particulare bonum: sed bonum ſm hoc mouet ſm ꝙ gratia ipsius aliquid fit ⁊ existit: ⁊ ſm ꝙ est finis eorum que fiunt gratia alicuius mouet: ⁊ quia bonū rationez finis operabilium: ⁊ operationum habet non nisi sub ratione particulari. quia finem oportet proportionari eis que sunt ad finez. ideo nō mouet nisi sub ratione particulari: quia finez opor

tet proportionari.nõ autẽ in vl'i.Et quia aliqs posset dicere ꝙ bonũ qḋ mouet semp est bonũ ƒm veritatem:dicit ꝙ istud ponẽdũ est ꝙ bonũ non mouet nisi ƒm ꝙ apprehensum:⁊ ƒm ꝙ hꝫ apparẽs:⁊ huius appetitus fertur in illud qḋ apprehensum est sub rõne boni:⁊ q2 illud ꝙ non est bonũ potest apprehendi sub ratione boni.⁊ per cõsequẽs apparere bonũ.bonum apparens bonũ ipsũ potest mouere. Similiter ⁊ delectabile oportet enĩ ꝙ illud qḋ mouet ad persecutionẽ habeat rationẽ delectabilis:ideo delectabile mouet ⁊ apparens.Apparens enim aliquod bonum est apparens delectabile.¶ Deinde cum dicit.

¶ Itaqꝫ palam quia est quidem vt similiter mouetur quod semper mouetur a semper mouente animal talium ⁊ alium vnumquodqꝫ:est autem vt aliter:propter quod ⁊ hoc quidem semper mouetur:animaliũ aũt motus habet terminuꝫ.sempiternũ autẽ bonũ: ⁊ qḋ vere ⁊ primo bonũ: ⁊ non aliquãdo quidẽ:aliquando aũt nõ diuinius ⁊ honorabilius aliqualr̃ esse ad alterꝫ.

¶ Infert tria correlaria:⁊ diuidit̃ in tres ƒꝫ hoc.secũda ibi.(Or quidẽ igit̃.)tertia ibi (Manifestũ est.)primo igit̃ infert pmũ dicẽs:ꝙ q2 bonũ qḋ est finis operabiliũ apparẽs mouet in actu.manifestuꝫ est ꝙ pma mota ex se scꝫ diuina corpa:que tamẽ mouent̃ a semp mouente vnũquodqꝫ ipo rũ ƒm intentionẽ phi:⁊ vniformiter in ratione aiati ⁊ intellecti semp cõtingit ⁊ vniformiter moueri.ecõtra autẽ quedaꝫ alia esse hic que aliter ⁊ non vniformiter mouent̃.⁊ iõ celũ semp mouet̃ vniformiter.Motus aũt aialium q̃ sunt hic:habet terminũ.Si enĩ motor ⁊ mobile:similr̃ se hẽant ⁊ in se ⁊ adinuicẽ semp necesse est mobile semp ⁊ vniformiter moueri.Si aũt dissimilr̃ aut in se aut adinuicẽ se hẽant vtraqꝫ vel alterũ aut nõ semp aut non vniformiter mouet̃ qḋ mouet̃:⁊ hoc ex se manifestũ est.primũ aũt mouẽs simpliciter in ratione amati est bonũ eternuꝫ semp existens:⁊ est vniuoce.i.per essentiã suã bonũ.⁊ non per aliqd additũ. ⁊ primũ bonũ oĩno ex quo per essentiã suã est bonũ. Siqdeꝫ est primũ principiũ ⁊ nõ est bonũ aliter ⁊ alr̃ se habẽs in se trãsmutabile existens.esset enĩ aliquid prius eo.Et iterũ hoc diuinius ⁊ honorabilius omnibus posteriorib' opꝫ equaliter.adest vniformiter se habere ad alterũ.scꝫ ad mobile:siquidẽ illud inalterabile est.ergo semp ⁊ vniformiter hoc mouet ⁊ illud mouet̃:bonũ aũt cuius gratia mouẽtur aialia aut nõ similr̃ se habet in se siquidẽ sit bonũ trãsmutabile aut non in cõparatione ad aialia. Et enĩ cũ sint trãsmutabilia cognitionẽ ⁊ appetitũ habẽt trãsmutabileꝫ.⁊ iõ aut non semper apprehendunt ⁊ appetunt idem bonũ aut non similiter.igitur aut non semper mouentur vno motu: aut non vniformiter.¶ Secundo ibi.

¶ Quod quidem igitur principium non motuꝫ mouet:appetitus autẽ ⁊ ẽppetitiuũ motũ mouet:vltimũ aũt motor nõ necẽ mouere aliqd.

¶ Cõcludit scḋm correlariũ:⁊ dicit ꝙ manifestuꝫ est.ꝙ primũ mouẽs aial.scꝫ appetibile non mouet̃:sed est imobile. Appetitus vero siue appetitiuuꝫ mouet.s.animal ⁊ mouetur ab appetibili.Sed vltimum non necesse est moueri ab aliquo. ¶ Tertio ibi.

¶ Manifestũ aũt ex his etiã q2 rationabiliter latio vltima factorũ in his que fiũt. Mouetur.n. ⁊ procedit animal appetitu aut electione alterato aliquo ƒm sensum aut fantasiam.

¶ Cõcludit tertiũ correlariũ:⁊ dic̃ ꝙ manifestũ est ex his q̃ dicta sunt ꝙ in aialibus motus localis posterior est oĩbus motibus que fiunt in eis dico posterior via generationis. Et istud manifestũ est q2 mouet̃:⁊ procedit aial ꝑ appetitũ vel electionẽ aliqua alteratione in partibus corporis vel ꝑ sensuꝫ vel per fantasiã.Cũ enĩ sensus alterat̃ peruenit alteratio vsqꝫ ad fantasiã:fantasia autẽ alterata mouet̃ intellectus:⁊ sequit̃ appetitus vel voluntas quo existente alteratur alia pars corporis que primo mouet̃:⁊ tunc mouet̃ animal:⁊ sic manifestũ est:ꝙ motus localis est finis alterationis.Quare manifestũ est ꝙ motus localis vltimus est via generationis omniũ motuũ.qui fiunt in aiali:prior tamen ƒm substantiam ⁊ perfectionem.

Quoniam intellectus quãdoqꝫ quideꝫ operatur:quandoqꝫ autem non operatur: ⁊ mouet quãdoqꝫ:aut non mouet:videt̃ similr̃ accidere ⁊ de imobilibus itelligentibus ⁊ syllogizãtibus. Lec.V.

¶ Postqꝫ phs determinauit de principijs ⁊ causis principalibus motus animaliũ:concludit qualr̃ motus procedat ex talibus principijs:⁊ diuidit̃ in duo:duo enĩꝫ sunt principia motus aialium:vnũ motus est itellectus:⁊ aliud est appetitus.primo ostendit qualr̃ intellectus practicus mouet. scḋo qualr̃ appetitus speculatiuus ibi.(Ultima quidem.) primo declarat modũ ƒm quẽ mouet intellect' practicus ꝑ habitudinẽ ad intellectũ speculatiuũ:⁊ diuidit̃ in duas.primo cõparat intellectũ practicũ ad speculatiuũ ƒm ꝯuenientiã.scḋo ƒm differentiã ibi.(Sed ibi quidẽ theorema.)In prima ergo dicit ꝙ q2 ita est ꝙ intellectus practicus aliqñ operat̃:⁊ aliquãdo nõ operat̃:sicut speculatiuus aliquãdo itelligit ⁊ aliquãdo nõ:operatio itellectus practici ⁊ speculatiui videnẽ esse similes.attendit̃ aũt similitudo quantũ ad hoc ꝙ sicut in speculabilibus oportet deuenire ad aliquod vnũ sicut ad rationẽ entis:sic in operatiõe itellectus practici ad aliqḋ vnũ .s.ad bonũ.Sicut enĩ intellectus speculatiuus in speculabilibus oĩa reducit ad ens: ⁊ ex ratiõe entis syllogiçat:sic practicus oĩa reducit ad bonũ:⁊ ex rõne boni syllogiçat:⁊ sicut in speculabilibus est deuenire ad aliquod cõplexũ:ad qḋ alia reducunt̃.scꝫ de eodẽ non verificat̃ simul esse ⁊ nõ esse. Ita in agibilib' est deuenire ad vnũ cõplexũ:ad qḋ alia reducunt̃:sicut finis est appetendus:⁊ sicut intellectus speculatiuus cũ arguit.primo accipit vnã ꝓpositionẽ vl'em postmodũ:⁊ aliã sub illa:⁊ ex illis cõcludit.Sic praticus.primo accipit vnã ꝓpõnẽ indeterminatã: ⁊ sub ista accipit vnã particularẽ:⁊ ex illis cõcludit:⁊ iõ dixit phs ꝙ similiter se habet intellectus speculatiuus sicut practicus:⁊ econuerso.¶ Secundo ibi.

¶ Sed ibi quidem theorema finis:cũ enĩꝫ duas propositiones intellexerit conclusionem intellexit ⁊ composuit:hec autem ex duabus propositionibus conclusio fit operatio.

¶ Comparat intellectũ practicũ ad speculatiuũ ƒm dr̃iam ex quo aliqualiter apparebit modus quõ mouet itell's practicus.Et prĩo ponit dr̃ã.scḋo mãifestat ibi.(vt puta.)In primo dicit ꝙ quãuis sit ꝯuenientia iter itellectũ practicũ ⁊ speculatiuũ quantũ ad dicta:Tamẽ differẽtia est:q2 intellectus speculatiui finis est cõsideratio siue cognitio. Cũ.n. itellectus speculatiuus accipit duas ꝓpões:⁊ eas ordinat ƒm debitũ modũ ⁊ figurã statim itulit ꝯñẽ:⁊ cognitio ꝯclusionis finis est ratiocinationis.Sed finis itellectus practici est oꝑatio.Cũ enĩ itellectus practicus accipit duas ꝓpositiones non concludit cõclusionem:sed opus:⁊ hoc est qḋ dicit phylosophus.in scḋo meth.ꝙ finis speculatiui est veritas:practici finis est opus.¶ Secundo ibi. T.c.3.

¶ Ut puta cū intellexit: quia omni homini ambulandū ipse homo ambulat confestī. Si aūt quod nulli nunc ambulandū homini: ipse autē homo statim quiescit: & hec ambo facit: si non aliquid ꝓhibeat aut compellat faciēdū nisi bonū: domus aūt bonum facit domum statim.

¶ Manifestat istud ꝙ dictū est per exemplū. & diuidit in duas. in prima ostēdit quare intellectus practicus aliquādo vtit̄ duabus ꝓpositionibus: secūdo ostēdit qualiter supponit vnā quādoq; sicut manifestā inferens operationē ex alia sola expressa ibi. (Quemadmodum autem.) Adhuc prima in duas. In pⁱma ostēdit qualiter intell's vtitur duabus ꝓpositionibus. In secūda ostēdit: vnde sumat̄ ratio illarū ibi. (Propositiones aūt.) In prima ꝯsiderandū ꝙ sicut in speculatiuis speculatiuus deuenit in cōclusionē per vnū syllogismū. Aliquādo per duos. Ita practicus intellectus aliquādo venit in cōclusionē suā per vnū syllm: aliquādo per duos. & iō diuidit̄ in duas. pⁱo ostēdit qualr venit in cōclusionē per vnū. scđo qualiter venit per duos ibi. (Tegumēto.) In pⁱma dicit. ita dictū est ꝙ practicus vtit̄ duabᵘ ꝓpōnibᵘ sic cū itellexit ꝙ oī hoi est ambulādū: & ipse est hō. statim ambulat: nō ergo cōcludit̄ cōclusio ꝙ sibi est ambulandū: sed sumptis duabus ꝓpositionibus cōcludit̄ ipsa operatio. ambulat ergo. Si autē intelligat ꝙ nulli homini est ambulandū. & ipse est homo statī quiescit: & istud accidit si nō aliquid impediat vel extra ipsū aut in ipso: vt si intelligat ꝙ faciendū est sibi bonum & domus est bonū statim faciet domum. ¶ Secundo ibi.

¶ Tegumento indigeo: vestimentū autē tegumentū vestimento indigeo: quo idigeo faciēdum vestimento indigeo: vestimentū faciendū & conclusio vestimentū faciēdū operatio est. Operat̄ autem a principio si vestimentum erit necesse hoc ipsum. Si autē hoc & hoc operat̄ statim quod quidē igitur operatio manifestū.

¶ Ostēdit qualiter intellectus practicus deuenit in ꝯclusionē per duos syllos & dicit ꝙ aliquādo contingit ꝙ intell's practicus nō pōt venire ad cōparationē per vnū syllm: sed per duos: & tunc facit duos syllos. vbi grā. Tegumento indigeo vestimentū est tegumentū. ergo vestimento indigeo. Tunc vlterius arguit. quo indigeo faciendū est. vestimento indigeo. cōcludit vestimentū faciendū est. & sequit̄ operatio: & sic procedit ab eo qđ primo intēdit vsq; ad illud ex quo icipit operatio. vt verbi grā. Si vestimentū erit necesse est hoc esse primo. scꝫ pānū: si pānus opꝫ esse pecuniā. Et ita procedendo vsq; ad illud ex quo incipit operatio: & si illud sit in potestate nostra operamur: & sic ꝙ ꝯclusio intenta est operatio: sic ergo appet ꝙ siue sit vnus syll's siue duo ꝙ semꝑ in practicis cōclusio est operatio. ¶ Deide cū dic.

¶ Propositiones autem factiue per duas species fiunt per bonum & per possibile.

¶ Ostēdit a quo sumitur ratio ꝓpositionū ꝓpositarum: & a quo determinat̄ & dicit ꝙ ꝓpositiones in syll'o practico debēt determinari per bonū & possibile: & ista oportet ꝯsiderare in oībus ꝓpositionibus: sicut enī in speculatiuis omnes ꝓpositiones determinant̄ per rationē entis: silr in practicis omnia determinant̄ per bonū: qđ est pⁱmū in genere: & ad illud reducunt̄. Cum enī per ratiocinationē deuentum est ad aliquid nisi illud sit bonū cessat intellectus. Si autē fuerit bonū: nō tamē est possibile cessat: & ideo si debeat sequi operatio oportet ista duo ibi cōsiderari & ꝙ sit bonum & ꝙ sit possibile. Et est intelligendū ꝙ in syllogismo practico ꝯclusio imediata nō est operatio: qꝛ ratiocinatio est motus quidā rationis. oportet autē motū esse eiusdē speciei cū termino ad quem. sed ratiocinatio practica nō est de genere operationū: & ideo finis illius nō debet esse operatio: sed cognitio alicuius operabilis: quod etiā per aliud patꝫ: quia operatio non fit nisi ꝓpter appetitū eius qđ debet fieri: appetitus autē alicuius non nisi ꝓpter cognitionē illius appetibilis: quare imediata cōclusio est cognitio nō autē operatio. Sed propositis duabus ꝓpositionibus statim intellectus intelligit operationē cuius est appetitus: & quia est appetitus. quia manifestum est ꝙ sequitur talis conclusio non exprimit intellectus conclusionē immediatam: quia euidens est ¶ Deinde cum dicit.

¶ Quemadmodum autē interrogantium qdā sic alteram propositionē eam que manifesta: neq; intellectus insistens considerat nihil: puta si ambulare bonum homini: quod ipse homo: non iam immoratur.

¶ Ostendit qualiter aliquādo supponit vnam ꝓpositionē sicut manifestā: & alterā solam exprimit: & habet duas. primo proponit intentum. secūdo probat, ibi. (Propter qđ.) In pⁱma dicit ꝙ sicut in speculabilibus interrogantes non accipiunt duas ꝓpositiones. sed vnam: & alterā: que est manifesta supponūt: ita ꝙ intellectus non insistit circa illā: sic est in practicis ꝙ intellectus practicus vnam exprimit vel cōsiderat actu: & aliā: qꝛ manifesta est: dimittit: sicut si intelligat ꝙ ambulare sit bonū homini circa hanc ꝙ ipse sit homo non īmoratur: quia manifestum est: sed statim concludit conclusionem. ¶ Secundo ibi.

¶ Propter quod & quecunq; non ratiocinātes operamur velociter operamur. Cum enī operatus fuerit aut sensu ad id qđ cuiᵘ grā. aut fantasia aut itell'u: qđ appetit statim facit. p iterrogatiōe. n. aut itelligētia appetitᵘ fit opatio potabile mihi concupiscentia dicit. Istud autem potabile sensus dixit: aut fantasia: aut intellectus statī bibit. Sic quidem igitur ad moueri & operari animalia impetum faciunt.

¶ Declarat istud ex quadā similitudine. & dicit ꝙ qꝛ in syllogismo practico non accipit̄ vna propositio: sed supponit̄ multotiens fit error. Sicut enī in speculabilibus cum non accipiatur minor ꝓpositio vel maior qꝛ credit̄ esse manifeste vera: multotiens fit error: sic in practicis fit error: quia illa ꝓpositio nō accipit̄ que supponit̄ sicut manifesta. vnde quecūq; operamur non deliberātes cito operamur. Cū enī deuenit homo vel per sensū vel per intellectū: vel per fantasiā ad aliqđ qđ operandū est ꝓpter illud gratia cuius fiunt alia: in quod fertur appetitus: statī operatur: vt si cū cōcupiscentia dicat ꝙ potandū est. si sensus vel intellectus dicat hoc est potabile: quāuis nō sm̄ certitudinē deliberet statī bibit nō cōsiderādo de altero vtrū hoc sit faciēdū. ex appetitu autē ꝯcludit cōclusionē & ifert operationē sic aūt nō est faciendū: sed opꝫ eū deliberare iquiri vtrū illud sit tale quale dic̄ appetitus alr contigeret error. Sic ergo aīalia faciunt impetū ad motū & opatiōē. ¶ Deide cū dicit.

¶ Ultima quidem causa eius quod est moueri appetitu existēte: hoc aūt facto aut per sensū: aut per fantasiam & intelligentiam: appetentium autem operari hec quidem propter con-

cupiscentiã: aut iram: hec autẽ ꝓpter appetitū aut voluntatẽ: hec quidē faciūt: hec aūt agunt.

¶ Ostendit qualiter mouet appetitus qui est causa proxima. Et dicit q ultima causa ꝛ prima ipsius motus est appetitus: quia ratio non mouet nisi sm q determinata est per appetitū: vt dr in .x. ethi. ꝛ nõ quicūq appetitus: sꝫ existens in actu non in potentia: quia nihil agit nisi sm q est in actu. fit autẽ appetitus in actu vel p sensum: vel per fantasiam vel intellectū. Appetitus vero est principiū operationis: appetitus aūt diuidit in appetitū itellectualẽ ꝛ sensitiuū. appetitus intellectualis dicit volūtas vel electio. appetitus autẽ sensitiuus quidā est ↄcupiscibilis ꝛ quidā irascibilis: ꝛ iō quedā fiunt per cōcupiscentiā quedā per irā: hec autẽ per appetitū intellectualẽ seu voluntatẽ. ꝛ que faciūt aliquid vel agunt pp appetitū: aut voluntatem aut concupiscentiam vel iram faciunt ꝛ agunt.

Quemadmodū autē anthomata mouētur modico motu facto solutis strebilis ꝛ pellentibus inuicē strebilas: ꝛ currus quē qd insidet mouet ipsū in rectum ꝛ iterū circulatio mouet: eo q inequales habeat rotas minor enim quasi centrū fit: quēadmodū in chylicidis: ꝛ sic ꝛ animalia mouentur: habēt eni organa talia: eā que neruorꝫ naturā: ꝛ eam que ossium: hec qdē vt ibi lignū ꝛ fere: nerui autē vt strebile: quibus solutis ꝛ remissis mouentur. ¶ Lec. VI.

¶ Postq phs determinauit de principijs ꝛ causis pncipalibus motus nunc determinat de pncipijs ꝛ causis motus organici que sunt partes animalis. Inter aūt istas est deuenire ad vnā: que primo mouetur a primo mouente principali ꝛ que mouet alias. ꝛ ideo diuiditur in duas. In prima determinat qualiter mouetur pars organica a pmo mouēte pncipali. scđo ostēdit que est illa pars que primo mota est: ꝛ simil͛r qual͛r mouet alias ibi. (Primū autem mouens.) prima in duas. Et qꝛ artificialia sunt posteriora natura q naturalia ꝛ posteriora natura sunt nobis magis nota ꝛ prius q alia: declarat intentū suum per simile de artificialibus: primo cōparat artificialia ad animata sm conuenientiā quantū ad motū a principali mouente: secūdo sm differentiā ibi. (In anthomatis quidem igitur.) In prima cōsiderandū est q artificialiū quedā habēt principium sui motus imanifestū nobis sicut anthomata que quasi vidētur ex se esse mota. Alia habēt principiū sui motus manifestū nobis sicut currus. His visis dic phs q sic anthomata. idest ea artificialia que videnť is se habere principium sui motus. Anthomata dicanť eni quasi per seipsa mota. sicut horologium modico motu mouetur solutis screbilis. i. vinculis a pmo mouente: ꝛ vna scribila aliā pellente ꝛ trahente inuicem per virtutē eius sicut currus ab eo qui insidet equo mouetur: puta ab auriga per hoc q mouet equū ꝛ equus trahit lignū ad quod est ligatus. Lignū autē ligatum est ad axem currus. axe autem tracto per equum mouenť modioli sm circulū: ꝛ per ↄsequēs rote maiores que sunt in extremitatibus colligate ad mediolos p radios sicut in chilindris, idest in horologijs parua rota mota moueť maior. ita q in tali motu est cōsiderare illū qui insidet super equum sicut pncipalis motor ꝛ equū ꝛ lignū ad qd ligatus est. ꝛ chordas cū quibus ligatus est. ꝛ apex ꝛ modiolos ꝛ rotas. Est autē modiolus parua rota que est sicut centrū. Sic est de motu aīalis. moueť eni aīal facta extensione ꝛ retractione neruorū. Sunt enim in aīali partes proportionales eis que ↄcurrunt ad motū currus. est eni in aīali aliquid qd proportionať ei qui insidet. scꝫ aīa. Et est qd ꝓportionať equo qui trahit qui mouet ꝛ moueť. Et hec est pars prima organica que moueť ꝛ habet virtutē mouendi alias partes. ligno ad qd equus ligatur. proportionanť ossa vincula autē quibus ligatur equus proportionātur nerui. Sicut enī extensis chordis siue vinculis mouetur currus sic neruis extēsis ꝛ retractis moueť aīal ꝛ gescit. ¶ 2° ibi.

¶ In anthomatis quidem igitur ꝛ curribus nō est alteratio: etiam si fiant minores que intra rote: ꝛ iterū maiores: ꝛ si circulo idem moueatur in animali: aut potētia idem ꝛ maius ꝛ minꝰ fieri ꝛ figure permutari augmētatis partibus ꝓpter calorem ꝛ spiritū ꝛ frigiditatē ꝛ alteratis.

¶ Assignat drīā iter motū istorꝫ q moueť p artē. ꝛ motū aīalis: ex q appent modus motꝰ organice moti. p a mouēte pncipali: ꝛ hꝫ duas ptes. primo ponit differentiā. scđo assignat causā differentie ex altera parte ibi. (Alterant autē.) In prima dicit q quāuis motus aīalis ꝓportioneť motui currus: ꝛ eorū artificialiū que videntur in se habere principiū sui motus: sicut horologiū: tamē differt: Quia auriga ꝛ currus nō mouēt p alterationē: ꝛ dato q minor rota sicut mediolus fieret maior: nō tū hoc eēt p alterationē: sic quātis idē mediolus factus maior vel minor circulariter moueret. Nō sic autē est de motu aīalis. Immo in aīali fit eadē para maior ꝛ minor: ꝛ pmutať eius figura facta extensiōe vel retractione in partibus. fit aūt ista retractio ꝛ extensio partibus alteratis diuersimode per calorē ꝛ spiritū. Cū enī spūs diffunditť ꝛ dilatať mēbrū moueť sm extensionē. Cū aūt retrahiť spūs retrahiť mēbrū fit aūt hꝫ retractio a frigido. Et per hunc modū fit motus brachij. Cum enim spiritus extēditur brachium extenditur. cū retrahitur ꝛ brachium retrahitur.

¶ Alterant autē fantasie ꝛ sensus ꝛ meditationes: sensus enim statim sunt alterationes quedam existentes: fantasia autem ꝛ intelligentia habent rerū virtutē aliquo eni modo species intellecta calidi aut frigidi: aut delectabilis: aut tristabilis: talis existit qualis quidē ꝛ rerum vnaqueqꝫ ꝓpter qd tremūt ꝛ timēt intelligētes solū. hec aūt oīa passiones ꝛ alterationes sunt.

¶ Declarat istā scđaꝫ partē drīe: ꝛ diuidiť in duas. primo declarat que sit cā alterationis ad caliditatē ꝛ frigiditatē. scđo declarat qual͛r istis cōcurrētibus moueť aīal ibi. (His autem.) pma in duas sm q dupl͛r ꝓbat. scđa ibi. (Principiū si quidē igiť.) Adhuc pma in duas. prio ondit q sensus fantasia ꝛ intellectus alterāt corpus ad caliditatē ꝛ frigiditatē. scđo qꝛ spēs exñs in sensu vel fantasia vel vel intellectu vr hre modicā ṽtutē in alterādo declat qual͛r modico motu facto fit alteratio in partibus remotis ibi. (Ex aūt modica.) Adhuc pma in duas. primo facit qd dictū est. scđo cōcludit q alteratis partibus ptes fiunt maiores ibi. (Alteratis autē.) In prima dicit q pncipia alterandi corpus ad caliditatē ꝛ frigiditatē sunt sensus fantasia ꝛ intellectus in actu cum enim fit sensus in actu statiꝫ est alteratio. Fit enī sensus in actu a sensibili in actu: vnde sensus in actu nō est aliud q motus sensibilis sm actum in sensum. Et ita manifestū est q sensus in actu retinet virtutem sensibiliū. Si igiť sensibile imutās sensus fuerit calidū vel frigidū talis in virtute est sensus ꝛ habet virtutem alterandi corpus: qꝛ

hꝫ rerũ virtutez. Et ratio huius est. Quia fantasia inactu talis est virtute: quales res sensibiles extra sunt in virtute in actu: qꝛ fantasia fit aliquid simile sensui. Similr intellectus fit aliqualiter similis rebus. ita ꝙ hoc videt̃ esse verũ vniũsalr ꝙ quãdo aliqua sunt ordinata essentialr: ita ꝙ vnũ agit in virtute alterius. scdm retinet virtutẽ primi. Sicut videmus in mixtis. vñ dic̃ Seneca ꝙ sapor pabuli remanet in lacte: ⁊ vis vini remanet in aceto. Silr v̓tus hõis remanet ĩ semine: ⁊ v̓tus cause pᵉ remanet in 2ᵃ cã. Et iõ si res agat suas apprehẽsiones in sensuz fantasiaz ⁊ intellectuz. sensus fantasia ⁊ intellectus retinebit virtutẽ rerũ. Et ꝑpter hoc dic̃ phs ꝙ species calidũ ⁊ frigidũ delectabilis ⁊ tristabilis talis existit qualis vnaqueqꝫ rerũ. Et ꝑpter hoc aliquando cõtingit ꝙ ad solã apprehensionẽ alicuius extimabilis statim tremunt hoĩes: ⁊ timent: dato ꝙ nihil videant de timibili: sed ꝙ intelligant: cũ eni aliqs pcipit aliqḋ timibile statim fit reuocatio caloris ⁊ spiritus ad interiora: ⁊ remanẽt partes exteriores in frigiditate: ⁊ ideo tremunt ⁊ timẽt ⁊ talia sunt q̃dam passiones ⁊ alterationes. ❡ Secũdo ibi.

❡ **Alteratis autez in corpore hec quidem maiora: hec autem minora fiunt.**

❡ Cõcludit ꝙ alteratis partibus fiunt maiores ⁊ minores: ⁊ dicit ꝙ alteratis partibus que sunt in corpe quedaz fiunt maiores: si alteratio fit ad caliditatẽ quasi ꝑ quandã rarefactionẽ si ad frigiditatem fiunt minores per condensationem. Iterum cum vna pars alteratur ⁊ extenditur alia retrahitur. ❡ Deinde cum dicit.

❡ **Ex autem modica permutatio facta in principio multas ⁊ magnas facit differentias deinceps nõ imanifestũ: velut gubernaculo: ſm aliquid modicũ transposito magna pro re fit trãspositio. Adhuc autem ſm caliditatem aut frigiditatem: aut ſm aliam aliquã talem passionem cum fiat alteratio extra cor: ⁊ in hoc ſm magnitudinem in sensibili parte multã facit corporis differentiã in ruboribus ⁊ palloribus ⁊ tremoribus: ⁊ timoribus ⁊ hoꝝ contrarijs.**

❡ Declarat qualiter modica facta alteratione in principio fit magna diuersitas in cõsequẽtibus partibus: ⁊ istud manifestũ est ad sensuz: videm⁹ eni ꝙ gubernaculo nauis modice translato ſm potentiam magna fit transpositio nauis vel ad dexterã partẽ vel ad sinistrã: ⁊ causa huius est. quia gubernaculũ se hꝫ in ratione p̃ncipij: ⁊ ea que sunt post p̃ncipiũ v̓tute sunt in p̃nᵒ: ⁊ iõ regimẽ p̃tũ nauis: ⁊ totius nauis vi gubernaculi regimine est ꝑpter qḋ modico transposito gubernaculo tota nauis transponit̃: cor autẽ est principiũ in aiali. ergo modica facta alteratione in corde vel circa cor ad caliditatẽ vel frigiditatẽ magna ⁊ mlta fiet diuersitas in partibus exterioribus: quia partes exteriores vl alterant̃ ad ruborẽ palorẽ vel tremorẽ vel timorẽ vel ad cõtraria istorũ. Si enim fiat alteratio circa cor ad frigiditatẽ reuocat̃ calor ⁊ spiritus ab exterioribus ad interiora ⁊ remanent partes exteriores in frigidate: ⁊ tũc fit palor: ⁊ q̃nꝫ tremor vel timor. Si autẽ fiat alteratio ad caliditatẽ mittũt̃ spũs ⁊ calor ad exteriora ⁊ fit rubor. ❡ Deide cũ dicit.

❡ **Principium quidem igitur queadmoduz dictuz est motus quod in operabilibus persequibile ⁊ fugibile: ex necessitate autem cõsequitur meditationi ⁊ fantasie ipsoruz caliditas ⁊ frigiditas: tristabile enim fugibile. delectabile autez ꝓsequibile: sed latet circa modica hactenus ſ. Sunt autem tristabilia ⁊ delectabilia omnia fere cum frigiditate aliqua ⁊ caliditate: hoc autẽ palam ex passionibus: audacie enim ⁊ timores ⁊ ad venerea motus ⁊ alia corporalia tristabilia ⁊ delectabilia: hec quidẽ ſm partẽ cũ caliditate aut frigiditate sũt: h̃ aũt ſm totũ corpus.**

❡ Ponit secũdã rationẽ ad probandũ ꝙ fantasia ⁊ sensus ⁊ intellectus habeant virtutẽ alterandi corpus. Et diuidit̃ in duas. in prima facit qḋ dictũ est. scdo ↄcludit alterã partẽ eius qḋ prius probauit ibi. (Quare rationabilr.) prima in duas. primo ostẽdit ꝙ fantasia sensus ⁊ intellectus alterãt corpus. scdo dicit ꝙ hoc idem faciunt memorie ⁊ spes ibi. (Memorie autẽ ⁊ spes.) in p̃ma dicit ꝙ principiũ in operabilibus est appetibile ⁊ fugibile: ita ꝙ duo sunt principia motus appetibile ⁊ fugibile: appetibile inclinat ad prosecutionẽ. ipsum fugibile ĩclinat ad fugam que necesse est meditari anteq̃ꝫ moueant̃: meditationez autẽ ⁊ fantasiã ipsorũ necessario sequit̃ caliditas ⁊ frigiditas. illḋ vero qḋ est appetibile est delectabile. secũdũ vero fugibile tristabile: sed ꝙ fantasiã ipsoꝝ ⁊ meditationẽ sequat̃ caliditas ⁊ frigiditas nõ imanifestũ est circa modicas passiones. Quãdo enĩ delectabile ⁊ tristabile faciũt diuersas passiões pꝫ ꝙ alterãt ad caliditatẽ ⁊ frigiditatẽ. Ex autẽ apprehẽsionẽ delectabilis ⁊ tristabilis seq̃t caliditas ⁊ frigiditas: manifestũ ẽ: qꝛ delectabilia ⁊ tristabilia oĩa fere sunt cũ caliditate ⁊ frigiditate: dicit eni fere ꝑpter delectabilia intelligibilia que per se non necessario sunt cũ caliditate ⁊ frigiditate. Ex aũt delectabilia ⁊ tristabilia sint cuꝫ caliditate ⁊ frigiditate pꝫ. ex passionibus enĩ audacie ⁊ timores ⁊ cõcupiscentie ad venerea: ⁊ similr cetera delectabilia ⁊ tristabilia sunt in caliditate ſm totũ corpus: quedã ſm partẽ sicut timiditas. Cũ enĩ apprehenditur tristabile sub ratione tristabilis: tunc infrigidat̃ spiritus ⁊ fit alteratio ad frigiditatẽ: cũ autẽ apprehendit̃ delectabile sub ratiõe delectabilis calefit spiritus ⁊ fit alteratio ad caliditatẽ. Totuz autẽ fit in virtute calidi ⁊ frigidi: quoꝝ spẽs sunt in ĩtellectu vl' in fantasia. ❡ 2ᵒ ibi.

❡ **Memorie autem ⁊ spes quasi idolis vtentes his aliquãdo autem minus: aliquando autẽ magis cause eorundem sunt.**

❡ Ostẽdit ꝙ idẽ faciũt spes ⁊ memorie: ⁊ dicit ꝙ spes ⁊ memorie: qꝛ speciebus delectabilium ⁊ tristabiliũ cõtingũtur: habẽt alterare corpus ad caliditatẽ ⁊ frigiditatẽ: ⁊ cãe per q̃s hoc faciũt eedẽ sunt cũ illis ꝑꝑ q̃s spẽs calidi ĩtellecta vel apprehensa hñt virtutẽ alterãdi corpus. manifestũ est autez hoc: quia memoria est certa acceptio alicuius sub rõne p̃us cõprehẽsi. ꝑꝑ qḋ memoria hꝫ v̓tutẽ eius qḋ p̃us fuit apprehensuz: qꝛ hꝫ spẽm illius: sed spẽs calidi v̓tutẽ hꝫ calefaciẽdi ⁊ alterãdi corpus q̃re hꝫ v̓tutẽ alterãdi corpus: Similr spes v̓tutẽ hꝫ alterãdi corpus: qꝛ spes est expectatio futuri magni boni: ⁊ hoc nõ est nisi cũ apprehensione illius: ⁊ ideo est cũ delectatione. delectatio autẽ est cũ caliditate: q̃re spes alterare habet corpus: ⁊ similr memoria ⁊ aliquãdo minus ⁊ aliqñ magis. Manifestũ est enĩ ꝙ quanto passum est magis dispositũ ad receptionẽ actionis agentis tanto facilius recipit: ⁊ quãto virtus est maior tãto fortius alteratur. Contingit autem aliquãdo vnum magis esse dispositum ad tristitiam sicut melancolicis. aliquãdo ad delectationẽ ⁊ gaudium. ❡ Itez contingit ꝙ species sit fortius impressa in vno q̃ꝫ in alio: ⁊ tunc contingit tales magis alterare ⁊ fortius. ❡ Deinde cum dicit.

❡ **Quare rationabiliter iam condita sunt que in**

tus: ⁊ que circa principia organicarum partiuȝ permutantia ex condensans humida: ⁊ ex vel humidis compacta ⁊ mollia: ⁊ dura ex inuicē.

¶ Concludit q̄ partes quedā corporis alteratione facta extendunť quedā cōtrahuntur. Et dicit q̄ cum fiat aliquādo alteratio ad caliditatē cuius est extendere: quādoqȝ ad frigiditatē cuius est cōdensare: rationabiľr sunt disposite ptes que sunt intus: ⁊ partes similiter organice ⁊ de facili a dispositione ad dispositionē permutantur. ita q̄ cōdensanť ⁊ rarefiunt: ⁊ fiunt dura ⁊ mollia ⁊ ex adinuicem.

¶ His autē accidentibus ſm modū hunc: ⁊ adhuc passiuo ⁊ factiuo talē habentibus nām q̄lē in multis locis diximus: qñ contingit vt sit hoc qdē factiuū: hoc autē passiuū ⁊ nihil deficiat ipsorū vtriūqȝ eorū que in ratione confestim: hoc quidem facit: hoc autem patitur.

¶ Declarat qualiter istis cōcurrentibus mouetur aial: ⁊ primo facit hoc. scđo cōcludit correlariū ibi. (Propter hoc.) In prima dicit q̄ accidētibus his que dicta sunt: ⁊ scđ̄ȝ modū qui dictus est. Et iterū actiuo ⁊ passiuo existentibus talibus que dicta sunt sicut in alijs: puta q̄ factiuū sit in dispositione in qua natū est facere: ⁊ passiuū in illa in qua natū est pati ⁊ nil deficiat de rōne actiui ⁊ passiui: de necessitate hoc agit: ⁊ hoc patiť ⁊ mouebitur aial ſm totum vel ſm partem. ¶ Secundo ibi.

¶ Propter hoc autē simul vt est dicere itelligit: quia ambulandū ⁊ ambulat: si non aliqd impediat alterū. Organicas enim partis preparant idonee passiones: appetitus autē passiones: appetitū aūt fantasia: hoc aūt fit aut per itellectū: aut per sensuȝ. Simul autē ⁊ cito: qȝ passiuum ⁊ factiuū eorū que adinuicem ſm naturā.

¶ Infert correlariuȝ ⁊ dicit: q̄ qȝ presente actiuo ⁊ passiuo necessario fit actio ⁊ passio: accidit ⁊ cū aliquis intelligit: qȝ ambulandū est cōsequēte volūtate statiȝ vt est dicere ambulat si nō fit impedimentū: ⁊ dicit. vt est dicere: qȝ non statim moueť semp: quia cōtingit aliquis deficere vel ex pte aīe vľ ex pte organorū qñqȝ: pp qd aūt moueť manifestū est: qȝ passiones idonee. s. calidū ⁊ frigidū ꝑparāt ptes organicas ⁊ appetitiue passiones appetunt fantasiam. fantasia autē fit per sensum vel per intellectū. Simul autē cito itelligit: qȝ ambulandū est mouetur: quia actiuū ⁊ passiuū istorū que adinuicē sunt ordinata ſm naturā presentia sunt ⁊ in dispōne in qua hoc natū est agere ⁊ illud pati natū est.

Primum autem mouens aīal necesse esse in aliquo principio. ¶ Lec. VII.

¶ Postq̄ phs declarauit qualiter primū mouens organice moueť a ꝑncipali mouēte in pte ista ostendit in qua pte existens ꝑͫ mouens ꝑncipale mouet ꝑmū organice motū: ⁊ diuidiť in duas. in prima ostendit phs in qua parte ꝑmū mouens. s. virtus aīe sit situatū. in scđa quid ⁊ quale est ꝑmū mouēs organice ibi. (Secūdū rationē adhuc.) prima in duas. primo ꝓponit q̄ est in aliqua parte. secūdo inquirit que est illa pars ibi. (Junctura.) De primo dicit q̄ primū mouēs aīal. puta virtus seu potentia aīe imediate. qȝ est mouēs organice corporeū necesse est esse in aliqua parte corporis: qȝ est virtus in corpore. Et siľr cū moto primo corporeo: qȝ mouens ⁊ motum proximū oportet esse simul. ¶ Secūdo ibi.

¶ Junctura autē quia quidē est huius qdē principij: huius autē terminatio dictū est. ꝓpter qd̄ est quidē vt vno: est autē vt duobus vtitur natura ipsa. Cum eni moueatur hinc: necesse hoc quidē quiescere signorū extremorū. hoc autem moueri. quod enim acquiescens oportet appelli qd̄ mouetur dictum est prius.

¶ Inquirit in qua parte sit: ⁊ primo declarat qualē opȝ esse partē. in qua est virtus aīe motiua scđo cū dicit. (Qñ aūt ↄtingit.) declarat q̄ nō est in extremis ptibus nec ēt in iuncturi. tertio cū dicit (qñ siľr hȝ) declarat i qua pte existit determinate: ⁊ qȝ vľr q̄ magis virtus motiua in iunctura esse. primo declarat qūo ipsa iunctura se habet ad motuȝ. scđo cum dicit. (Moueť quidē igiť.) dicit qualis est pars in qua est prima virtus motiua. de prima dicit q̄ superius dictū est in principio q̄ iunctura est principiū vnius ⁊ terminus alterius partis: ⁊ ideo nā vtitur iunctura aliquādo vt vno: aliqñ vero vt duobus: qñ vero tota ps moueť in qua est iunctura vel gescit tunc nā vtiť eo vt vno: cū autem vna pars quiescit alia mouetur: tunc vtitur ipsa vt duobus quando vna pars moueť necessarium est q̄ altera quiescat quia dictuȝ est q̄ omne qd̄ mouetur oportet appelli alicui quiescenti. ¶ Secundo ibi.

¶ Mouetur quidē igitur ⁊ non mouet extremū brachij. eius aūt que in cubito iuncture. hoc q̄dem mouet ⁊ moueť qd̄ in ipso toto moto. necesse autē esse aliquid imobile qd̄ vtiqȝ dicim⁹. potentia quidē vnū esse signū: operatione autē fieri duo: quare si aīal eēt brachiū: hoc vtiqȝ alicubi esse principiū anime mouens.

¶ Ostendit qualiter ꝑ primū mouens: ⁊ quasi inferens ex predictis dicit q̄ extremū brachij non mouet: sed moueť: qȝ extremū brachij nō est ꝑnū alterius sicut iunctura: sed est terminus: ⁊ iđ nō mouet: sed iunctura que in cubito est aliquid eius qd̄ mouet ⁊ aliqd qd̄ moueť. Et ↄsimiľr est in toto aiali q̄ moueť: ⁊ oȝ qd̄ sit aliquid gescens qd̄ est vnuȝ potentia seu virtute: operatione aūt duo: qȝ illud vnū in se est ꝑncipiū motus ⁊ quietis: sic est duo opatione. Et ex his manifestū est q̄ si totū brachiū eēt aīal q̄ in eo eēt aīa mouens: ⁊ sic apparet q̄ primā partē in qua est primū mouēs oȝ eē vnā subito plures ſm opīonē. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Quoniā autē contingit vt ad manū habere aliquid sit inanimatorū: puta si moueat baculum in manu: manuȝ: quia non vtique erit in neutro extremorū anima: neqȝ in extremo eius qd̄ mouetur: neqȝ in altero principio.

¶ Ostēdit q̄ talis pars nō est iunctura nec aliqua ps extrema. Et circa hoc primo ꝓponit intentionē suā. scđo probat cū dicit. (Eteni lignū.) in prima dicit q̄ cōtingit aliqd inanimatoꝝ: sic se hr̄e ad manū sicut manus ad iuncturā manus: vt si manus moueat baculū sicut iam iunctura man⁹ mouet manū: sed in neutro extremoꝝ baculi est aīa: nec. n. est i principio in quo tāgit manū nec in alio: ita aīa mouēs non est in extrema parte manus: nec in alia in qua tangit carpon iuncturam. ¶ Secundo ibi.

¶ Etenim lignū habet ⁊ principium ⁊ fineȝ ad manum. Itaqȝ ꝓpter hoc si nō ⁊ in baculo mouens ab anima principium inest: neqȝ in manu Similiter eni habet ⁊ extremū manus ad carpon: ⁊ hec pars ad cubitum.

¶ Probat intentū suū: ⁊ habet duas partes. Prio ꝓbat. secūdo remouet dubiū deducendo rōnē suā vlteri⁹. ibi. (Nihil enī differt) In p̄mo dicit. ꝙ sicut baculus se h₃ ad manū: sic ⁊ manus ad cubitū: quia sicut baculus principium h₃ ⁊ finē ad manū: ita manus silr̄ ad carpon ⁊ cubitū: ⁊ sicut baculus mouet̄ a virtute existente in manu: ita manus mouet̄ a virtute existēte in carpon et cubito. Sed manifestū est ꝙ virtus baculū mouens nō est in aliqua extremitate baculi: nec in cōiunctiōe man⁹ ad baculum: sed magis in manu. q̄re nec silr̄ virtus mouēs. p̄mo manū est in aliqua extremitate man⁹ nec in iunctura ꝓxima: sed in aliquo p̄ori. ¶ Secūdo ibi.

¶ Nihil enī differt que sūt ad nata ab his que nō: sit enī quēadmodū auferibilis pars baculus: necesse igit̄ in nullo esse principio qđ est alterius terminatio: neq₃ si quid ē alterū illo magis extra velut extremi baculi in manu pricipiū hu⁹ aūt in carpo. Si aūt ē neq₃ in manu: q₂ superius adhuc principiū: neq₃ hic: adhuc. n. manēte cubito mouet̄ totū qđ deorsū ↄtinuū.

¶ Remouet dubiū deducendo rōnē vlteri⁹. Aliquis enī posset dicere ꝙ nō est simile: q₂ manus est ps adnata ipsi carpon: sed baculus nō est adnata manui: hoc remouens Arist. dicit ꝙ q̄tū ad ꝓpositū illa que sunt adnata nō differunt ab his que nō sunt adnata. Baculus enī est sic ps auferibilis a manu. Man⁹ aūt est pars nō auferibilis s₃ nāā a carpon: ⁊ sicut carpon cōtinuat̄ nāliter manui mote: sicut manus quādam cōtiguitatē h₃ ad baculū motū in actu. Cum igit̄ in nullo extremo baculi sit virtus mouens ipm manifestū est ꝙ silr̄ virtus partē aliquā mouēs nō est in p̄ncipio aliquo alteri⁹ partis ad qđ terminat̄ ps illa. puta virtus motiua man⁹ nō est in extremo brachij ad qđ terminat̄. Sicut igr̄ si sit aliquid extrinsecū ab homine qđ a manu moueat̄ extremū hñs in ipsa sicut baculus motus extremū h₃ in manu virtus mouēs ipm non est in extremo manus ad baculū: sed superi⁹ magis. silr̄ si manus mota terminet̄ ad carpon brachij virt⁹ mouens ipsam nō erit in ipso carpon sicut nec mouēs baculum in extremo manus: sed superius magis in eodē: ita se habz de extremo brachij respectu cubiti. contingit vero totū inferius ad cubitum moueri virtute existente in supiori cubito. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Quoniā aūt silr̄ habz a sinistris ⁊ a dextris ⁊ simul contrarijs mouent̄: vt nō sit in quiescendo semp dextrū moueri sinistrū: neq₃ in eo ꝙ hoc illud: semper aūt in supiori amboꝝ principiū: necesse in medio principiū eē aīe mouētis: amboꝝ enī extremoꝝ mediū vltimū.

¶ Declarat in qua parte existit. Et p̄mo ostēdit ꝙ p̄ncipium mouēs est in medio supioris ⁊ iferioris dextri ⁊ sinistri. ⁊ posterioris ⁊ anterioris. Scđo ꝙ illa pars est dissimilis. ibi (Mediū aūt corporis) Tertio ꝙ nō cōsistit in tota illa parte: sed in medio ei⁹. ibi (S₃ adhuc cōtingit) Adhuc p̄ma in duas s̄m ꝙ ꝓbat intentū suū per duas rationes. scđa ibi (Et rōnabilr̄ adhuc duo facit.) Prio ostēdit ꝙ virtus illa mouens est in medio dextri ⁊ sinistri. 2° ꝙ in medio superioris ⁊ iferioris. ibi (Silr̄ aūt habz) In p̄ma intendit ꝙ quādo aliqua duo simul mouent̄ vel simili motu vel cōtrarijs op₃ p̄ncipiū motus illoꝝ esse in aliquo priori ad illa duo. q₂ mouēs est p̄us moto ⁊ diuersum ab eo. cōtingit aūt dextrū ⁊ sinistrum simul moueri motibus cōtrarijs. ⁊ hoc simul ⁊ nō est semp: ita ꝙ cū sinistrum moueat̄ dextrū quiescat nec dextrum moueat̄ ⁊ sinistrū quiescat sed simul mouent̄. ergo necesse est p̄n^m mouens esse in aliquo p̄ori. hoc aūt est mediū dextri ⁊ sinistri. q̄re p̄ncipiū anime mouēs est in medio. ꝙ aūt p̄us sit mediū. p₃. q₂ vltimū dextri ⁊ sinistri mediū est eoꝝ. Illud aūt vltimū est in quo est p̄n^m mouēs: q̄re p̄ncipiū mouens est in medio. ⁊ dr̄ vltimū illud partiū exteriorū diuisim sumptarum: quia medium cōparatū ad vtrūq₃ extremoꝝ rōnē h₃ vtriusq₃ extremi. est aūt me^m respectu dextri ⁊ sinistri sil'r suptoꝝ. ¶ Scđo ibi.

¶ Similiter aūt habet ad motus hoc ⁊ ad eos qui sursū ⁊ deorsum: puta eos qui a capite ad eos qui a spina habētibus spinā.

¶ Ostendit ꝙ p̄mū p̄n^m motus sit in medio supiore ⁊ iferiore. ⁊ dicit ꝙ istud qđ dictū est cōsimiliter se h₃ ad motus oīum partiū. Silr̄ ad motus supioris ⁊ iferioris, sicut est caput ⁊ spina in hñtib⁹ eam: sed sicut dictū est. qñ aliq̄ duo mouent̄ op₃ ꝙ p̄n^m mouens illoꝝ sit in aliquo p̄ori. cōtingit aūt superi⁹ ⁊ iferius moueri. ergo op₃ ꝙ p̄n^m motus istoꝝ sit in aliquo p̄ori. h aūt est mediū: q₂ op₃ ꝙ mouens sit cōiunctū moto. Mouēs aūt vnū ē: ⁊ istud nō posset esse cōiūctū supiori ⁊ iferiori nisi eēt in medio: q̄re manifestū ē ꝙ p^m p̄n^m mouēs in aīali est in medio supioris ⁊ iferioris: ⁊ dextri ⁊ sinistri. ¶ Deide cū dicit.

¶ Et rōnabiliter aūt hoc accidit: ⁊ enī sensitiuū hoc dicimus esse: quare alteratio ꝓpter sensū loco qui circa principiū ⁊ permutato habito simul p̄mutant̄ extēse ⁊ cōducte ptes: vt ex necessitate ꝓpter hoc fiat mot⁹ in aīalib⁹.

¶ Probat secūda rōne ꝙ p̄mū mouens sit in medio. ⁊ dicit ꝙ rōnabiliter accidit ꝙ p̄mū mouēs sit in medio: q₂ sensitiuū p̄n^m est in medio: ⁊ ꝓpter alterationē factā ab illo fit alteratio in partib⁹ cōsequēter se habētib⁹: ꝓpter quā alteratiōnē ptes p̄mutant̄ s̄m extensionē ⁊ sil'r ducūtur. ⁊ ꝓpter hoc necessario fit motus in alijs partib⁹. Si igitur sensitiuum p̄mū est in medio. p̄mū aūt p̄ncipium mouens est vbi est sensitiuū p̄mū: quia motus fit ꝓpter alterationem factā ab illo: manifestū est ꝙ p̄mū p̄n^m mouens est in medio. ¶ Deide cum dicit.

¶ Mediū aūt corporis partē potētia quidem vnā. operatione aūt necesse fieri plures: etenī simul mouent̄ mēbra a principio: ⁊ altero q̄escente alteꝝ mouet̄. Dico aūt puta in a. b. g. b. mouet̄: mouet aūt a. sed adhuc op₃ quidē aliquid quiescere si futurū sit hoc quidē moueri. hoc aūt mouere: vnū igit̄ potētia existēs: ip₃ aūt operatiōe duo erit: quare necesse nō pūctū: sed magnitudinē aliquā esse.

¶ Ostēdit ꝙ illa pars media in qua ē p̄mū p̄n^m mouens est diuisibilis ⁊ ꝙ nō est in toto: sed in medio ei⁹ est. ⁊ dicit ꝙ pars illa media in q̄ est p̄mū p̄n^m mouēs est vna subo. plures aūt s̄m operationē. ⁊ hoc manifestū est. Cōtingit enī mēbra. i. partes ipsi⁹ simul moueri. ⁊ cōtingit alterā partē moueri. altera q̄escente. vt si ponam⁹ a. b. g. corporis esse partes a. g. vnā partē eius ⁊ g. b. aliā cōtingit a. b. g. totam magnitudinē ⁊ g. d. partes extremas moueri diuisim. s. vnā: quiescēte altera: simul ēt ↄtingit ambas moueri: puta g. ⁊ b. a. mouente ipsi⁹. op₃ aūt cū aliqđ mouet̄ esse p̄mū p̄n^m mouens in aliquo supiori cū igit̄ b. mouet̄:

Spb⁊ sl. T. c. 6.

opꝫ in ipso a. esse illud a quo mouet̃ b. ⁊ cū g. quiescit oꝫ ꝙ in a. sit aliquid a quo quiescit: quare a. est aliqd vnum subiecto. duo aūt fm̄ operationem. necesse est igit̃ a. cum in ipso sit aliquid qd̓ mouet ⁊ aliquid qd̓ quiescit. ipm̄ a. non esse aliquid indiuisibile sicut punctus. sed diuisibile fm̄ magnitudinem aliquā. ¶ Deinde cū dicit.

¶ Sed adhuc cōtingit ⁊ g. simul cū b. moueri: itaqꝫ necesse ambo principia ea que in a. mota mouere. Opꝫ igitur aliquid esse p̄ter hoc alterum mouens ⁊ nō motū: appellent̃ quidē igit̃ extrema ⁊ principia motorum que in a. adinuicem quēadmodū vtiqꝫ si qui dorsa cōtra tenētes moueant crura: sed mouens ambo necesse esse vnū: hoc aūt est anima alterū quidē existēs a magnitudine tali in hac aūt existēs.

¶ Ostēdit ꝙ virtus mouēs nō cōsistit in tota illa parte: sꝫ est in cōtactu ipsoꝝ: accidit eni vtrāqꝫ partē ipsi⁹ a. partis. s. medie moueri insil̓. Cū. n. a. st indiuisibile si diuidatur in g. a. ⁊ a. b. ꝯtingit g. a. quā vocat g. ⁊ a. b. quā vocat b. simul moueri ⁊ necesse est ipam simul moueri ab aliquo mouente imobili illo motu. huius aūt mouens imobile p̄us est ⁊ diuersum a partibus que mouent̃: opꝫ igit̃ in a. p̄ter g. ⁊ b. esse aliqd̓ diuersum p̄us qd̓ est mediū vtriusqꝫ. s. b. ⁊ g. copulabit̃ igit̃ vtrinlibet extremoꝝ mobiliūꝫ q̄ sunt in a. toto a seinuicē sicut duo cōtra seinuicē dorsa tenentes mouent̃ fm̄ crura q̄si per virtutē existēꝫ in cōtactu ipsarū videt̃ esse p̄n̄ᵐ mouēs. Mouēs ꝙ est virt⁹ aie motiua quare pars aie motiua existit in magnitudine sicut virtus quedā ipsi⁹ diuersa tn̄ ab ipsa fm̄ rōnez erit, in ipso contactu duaꝝ partiū p̄maꝝ adinuicē.

Secundū rōnem quidē igitur dicērem causa motus est appetitus mediū qd̓ mouet motū. In animatis aūt corporibus opꝫ aliquid esse corpus tale qd̓ quidē igitur mouet̃. non natū aūt mouere pōt pati fm̄ aliam virtutem. Lec. VIII.

¶ Postq̄ p̄hs determinauit de mouente p̄ncipali in aialibus. In ista p̄te determinat de eo ꝙ mouet sicut instrumentū. ⁊ diuidit̃ in partes duas. In p̄ma inuit ꝙ p̄ter p̄ncipale mouens in aialib⁹ opꝫ esse mouēs aliqd̓ organicū ꝙ mouet sicut istr̄m vel organice. In scd̓a ostēdit qd est illud ibi. (Mouēs aūt necū) In p̄ma dicit ꝙ mouēs in aialib⁹ fm̄ formā ⁊ rōnē q̄ dicit cām mot⁹ per se: sed non p̄mo ē appetit⁹: nō mouēs p̄ncipale ⁊ p̄mo: sed est mouēs motū: mouet̃. n. ab appetibili qd̓ ē mouēs p se: ⁊ p̄mo nō motū: ⁊ mouet p̄tes organicas ad motum. p̄ter aūt istud mouēs opꝫ ponere in aialibus aliqd corporeū organicuꝫ motū mouens alias partes organicas: ⁊ aliquā que moueatur nō nata mouere. pars aūt illa que mouet̃: ⁊ nō nata est mouere: est que patit̃ vel nata est pati a v̄tute alterius partis ⁊ nihil agere in aliā ⁊ talē partē necesse est in corpe. Sic ē ex̄ma ps mon⁹ q̄ mouet̃ ab alia p̄te: ⁊ nō hꝫ v̄tutē mouēdi aliquā p̄tē aliā corpis p se. ¶ 2ᵒ ibi.

¶ Mouēs aūt necessariū hēre quādā potētiā ⁊ virtutē. Oia aūt mouent̃ aialia hn̄tia spiritum cōplantatū ⁊ potētia ista. Que quidē igit̃ saluatio spūs cōplātati dictū est in alijs.

¶ Declarat qd est mouens organice qd̓ qdē est corporeū: Et intēdit declarare ꝙ hm̓ mouēs organice sit spūs. Et diuiditur in partes duas fm̄ ꝙ p̄bat hoc per duas rōnes: scd̓a ibi. (Videt̃ autē bene nōliter) Adhuc p̄ma in tres. P̄rimo ponit rōnē ad p̄bandū ꝙ spūs est hm̓ mouēs. Secundo ostēdit in quo est spūs hm̓ mouens ibi (Hoc autēꝫ ad p̄ncipiū.) Tertio excusat se a solutione cuiusdā q̄ōnis que posset sibi fieri ibi. (Utrū aūt) In p̄ma dicit ꝙ mouens p̄mū organice in aialib⁹ debet habere potentiā per quā possit ab alio moueri ⁊ ipelli: ⁊ virtutē per quā possit mouere ⁊ ipellere de facili: sed manifestuꝫ est ꝙ oia aialia a p̄ma sui gn̄atione hn̄t spōm cōplantatū ⁊ p̄portionatum eis qui hꝫ potentiaꝫ per quā de facili pōt moueri: ⁊ hꝫ virtutē per quā pōt mouere aliud ⁊ ipellere. hoc autē cōtingit spiritui. q̄ꝛ subtilissimū est corporū mixtoꝝ. subtilissimū aūt de facili p̄pellitur ⁊ citissime trāsfert̃ q̄si p oia potens penetrare. ⁊ ideo vehemētissime ipellit ⁊ mouet. istud manifestū est ad sensuꝫ. ventus aūt qui spūs q̄dam dicit̃ de facili ipellit̃ ab aliquo: ⁊ virtutē hꝫ ipellendi alia: impellit enim aliquādo illa quibus obuiat vehementissime: q̄re rōnale est ꝙ spūs cōplantat⁹ in aialibus habeat potentiā per quā possit moueri: ⁊ virtutē actiuaꝫ per quā possit mouere. Si igit̃ tale opꝫ esse mouēs organicum in aialibus manifestū est ꝙ spūs est mouens organicum in aialibus. Et q̄ꝛ fecit mentionē de spiritu quem oportet saluare. ⁊ nō dixit qualr̄ saluat̃ addit post: ꝙ q̄liter spiritus cōplantat⁹ saluet̃: dictū est in libris alijs. s. in libro de generatiōe animaliū. videt̃ eniꝫ esse eadē rō de saluatiōe spiritus: ⁊ de alijs partib⁹. vnde intelligendū ē qd̓ in aialibus cōtinue fit aliqua deperditio. calidū eniꝫ agens in humidū aliqd resoluit: ⁊ cū cōtinue agat in humidū cōtinue resoluit: ⁊ ideo fit deperditio p̄pter qd̓ oꝫ si debeant saluari ꝙ fiat restauratio per alimentum aduenient. quādo enim calidū tantū vel plus restaurat q̄ deperditum sit saluatur anial. per istū igitur modū spiritus saluatur in aialibus. Cuꝫ eniꝫ cōtinue fiat aliqua deperditio spūs per calidum: quādiu qd̓ depdit̃ pōt restaurari: saluatur. ¶ Secundo ibi.

¶ Hoc aūt ad principiū aial hēre silr̄ visum est: quēadmodū qd̓ in iuncturis signum mouēs ⁊ motuꝫ ad imobile. Qm̄ aūt principiū his quidem in corde: his aūt in proporcōali: p̄pter qd̓ ⁊ spūs cōplantatus hic videt̃ existēs.

¶ Declarat in quo p̄mo inuenit̃ spūs. Et dicit ꝙ qui mouet in aialibus: organice videt̃ se habere ad p̄ncipale mouens imobile: sicut signum mouens in iunctura se hꝫ ad mouens imobile: signū aūt in iunctura mouet motū. mouet enim partē corporis posterioreꝫ ⁊ mouet̃. Sicut igit̃ hm̓ signū recipit a mouente imobili virtuteꝫ mouendi: ⁊ motū. Sic spūs recipit virtutē per quā mouet ⁊ mouet̃: ⁊ modū mouendi a mouēte p̄ncipali. nunc est ita ꝙ p̄ncipale mouens est in corde vel p̄portiōali. Et rō huius est q̄ꝛ ibi debet esse p̄ncipale mouēs vbi terminat̃ alterationes ⁊ mutationes sensuū. hoc aūt est cor vel sibi p̄portionale: quare mouēs p̄ncipale in corde erit: vel p̄portiōali: ergo spūs p̄mo debet esse in corde. cuius ratio est: q̄ꝛ p̄mo mouens ⁊ p̄mo motum debent esse proxima ⁊ simul. Si ergo principale mouens est in corde ⁊ p̄mo motum. s. spiritus manifestū est ꝙ debet esse in corde in habentibus cor: vel in proportionali cordi in animalibus nō habentibus cor. ¶ Tertio ibi.

¶ Utrū quidem igit̃ idem est spiritus semper: aut fit semper alter: alter sermo: idem eniꝫ est de alijs partibus.

¶ Excusat se a solutione cuiusdam questiōis dictū est eni ꝙ spūs est mouēs organice quereret aliquis vtrū iste spūs

vnus ⁊ idem maneat in tota natura ⁊ vita. ⁊ dicit ꝙ vt spūs maneat vnus ⁊ idem in tota vita alibi dictū ē. Eadē enim ratio videt esse de spiritu ⁊ de alijs partibus. qualr aūt maneant partes alibi dictū est. s. in libro de generatione aīalium. vnde intelligendum est ꝙ sm qd dicit ibi phs. Caro ⁊ os: ⁊ vnūquodqz naturaliū dicunt ⁊ sm formam: ⁊ sm mām. Et eadem est pars subo que sm mām est: ⁊ sm formaz: sed sm ꝓprietates māe dicit sm mām: sm ꝓprietates forme dicit sm formā. In tota aūt duratione rei naturalis partes sm formā manent: sed partes sm materiā non manēt oīno: sed fluūt. sicut videmus in fluuio ꝙ partes fluuij manēt sm formā: sed fluūt sz materiaz: nisi ꝙ diuersitas est: ꝙ in fluuio non manet aliqd idem sm numerū: sed sm spēm sed in aīalibꝰ semp aliqd manet sm numerū: qz aqua que aduenit nō cedit in eandem substantiā nūero cū aqua que pus aduenit: sed ē extra ipsam: quāuis ꝯiuncta. In partibꝰ aūt coꝝ que nutriūtur illud qd aduenit trāsmutat in illō cui aduenit ⁊ efficit vnū nūero cū illo. ita vt nihil vnꝰ sit ex aliqd alterꝰ: ꝛiō manēt eedē nūero in actu toto tpe. qūuis aliqd resoluat ab eis ⁊ aliqd aduenit. ℭ Deide cū dicit.

ℭ Videt aūt bene nāliter habens hoc ad qd sit motiuū ⁊ exhibeat virtutē: opera aūt morꝰ pulsio ⁊ tractio: q̄re oꝫ organū augeri posse ⁊ breuiari: talis aūt est spūs ⁊ nā: creui sine violētia correpta ⁊ tractiua: ⁊ pulsiua ꝑ eādē cām: ⁊ hꝫ grauitatē ad ignea: ⁊ leuitatē ad ꝯria.

ℭ Ponit scdām rōnem ad ꝓbandū ꝙ spūs est mouens organice. Et diuidit in duas. In pma ponit rōnem. In secunda declarat quoddā acceptū in ea ibi. (Oꝫ aūt qd futurum est) In pma dicit ꝙ mouens organice in aīalibꝰ naturaliter debet esse tale vt bene possit moueri a mouēte pncipali: ⁊ ꝙ hēat virtutē mouēdi aīalia de facili ⁊ sine violentia. motus aūt quo mouent aīalia motu ꝓgressiuo est motus pulsus ⁊ tractus. in motu aūt pulsiuo oportet ꝙ mouēs īpellat se ad aliud. in motu tractus opꝫ ꝙ aliud trahat ad se: vel ad aliū: quare manifestū est ꝙ in vtroqz motu opꝫ ꝙ mouens organice sit cōiūctū mouēti pncipali ⁊ mobili non mouēti. H aūt nō pōt eē nisi mouens organice possit augeri ⁊ minui. augeri ꝑ rarefactionē. minui per ingrossationē. tale aūt est spūs. Spūs eniꝫ pōt trahi: ⁊ iterū impelli: cōtrahi ⁊ augeri sine violentia ꝓpter eandē cām: qz hꝫ grauitatē ⁊ leuitatē sm ꝙ cōparat ad diuersa. Scdm enim ꝙ cōparat ad ignea ⁊ leuia grauitatē habet inquātū in ipso virtute manent corpora grauia ⁊ pōt ingrossare. Sm aūt ꝙ comparat ad cōtraria vt ad grauia leuitatē habet: qz leuia manēt in ipso virtute ⁊ pōt rarefieri: quare manifestū est ꝙ spūs pōt augeri ⁊ minui: ⁊ sic habet potentiā per quā pōt moueri ⁊ ipelli ab alio: ⁊ virtutem per quā pōt mouere de facili. Si igit tale est mouens organicū manifestū est ꝙ spūs ē mouēs organicū in animalibus. ℭ Scdo ibi.

ℭ Opꝫ aūt qd futurū est mouere non alteratione tale esse: obtinent enim sm excessum naturalia corpora inuicem leue quidez deorsuz a grauiori detinerum: graue autem sursum a leuiori. Qua quidem igitur mouet mota parte aie dictum est: ⁊ ꝓpter quā cām.

ℭ Manifestat quoddā dictuꝫ: dictū est enim ꝙ spūs pōt augeri ⁊ minui: qz habet grauitatem ⁊ leuitatē. declarat qūo habet ista. Et dicit ꝙ illud quod mouet organice in animalibꝰ debet esse tale. s. graue ⁊ leue nō alteratione. s. solum: sed cōpositione. Contingit. n. ꝙ aliquid per alterationē est graue vt ignis pōt ingrossari a frigido: ⁊ sic grauitatem habet: sed non vt ignis ⁊ naturaliter sed violenter. Similiter aer rarefieri vt si calefiat pōt etiaz similr habere leuitatē. similiter spūs grauitatē pōt habere per alterationē: vt si ingrosset ⁊ infrigidet. et leuitatē si rarefiat ⁊ calefiat: sed non solum grauitatē habet isto modo: sed habet hoc ex cōpositione. Si enim solū sm alterationem grauitatē hēret ⁊ leuitatē non posset sine violentia constringi ⁊ rarefieri. videmus enim ꝙ illa que solū alteratione sunt grauia vel leuia cōtinere seinuicē violenter vt leue a grauiori detinetur deorsum: graue a leuiori sursum. Si ergo spiritus sine violentia pōt ingrossari et rarefieri: ⁊ extendi ⁊ remitti: manifestum est ꝙ non solum alteratione est ⁊ grauis ⁊ leuis: sed cōpositiōe: tūc recapitulat ⁊ dicit. Qz in qua parte anima existens mouet corpus: ⁊ ꝓpter quā cām dictum est.

Existimandū aūt constare aīal queadmodū ciuitatē bene legibus rectā. In ciuitate enim quādo semel stabilitus fuerit ordo nihil opus est sepato monarcho quē oportet adesse per singula eoruꝫ q̄ fiunt: sed ipse quilibet facit que ipsius vt ordinatū est: ⁊ fit hoc post hoc ꝓpter cōsuetudinē. In aīalibus aūt idem hoc ꝓpter nām fit: ⁊ qz natum est vnūqdqz sic constātiū facere ꝓpriū opus: vt nihil opus sit in vnoquoqz esse aīam. Sed in quodam principio corporis existente alia qdē viuere eo ꝙ adnata sūt: facere aūt ꝓpriū opus ꝓpter naturam. Lec. IX.

ℭ Postqꝫ phs determinauit de pncipijs: ⁊ modo motus qui fit in animalibꝰ. in ista ꝯparat motus qui fiūt in aīali ab aīa: motibꝰ eoꝝ qui fiunt in ciuitate a monarcha: cōparans aīal ciuitati: ⁊ motus aīalis motibus eorū in ciuitate: ⁊ aīaꝫ que est causa motuū in aīalibꝰ: ad monarchā ciuitatis qui est causa motuū qui sunt in ipsa: ad determinandū illud qd dixit pus aīam existere in aliqua parte: ⁊ pncipaliter mouere totū corpus. Et diuidit in duas partes. In pma facit qd est dictū. In secunda recapitulat ibi (Quo quidē ergo) In pma dicit ꝙ existimandū est q̄liter animal qd mouet motu ꝓgressiuo se hꝫ sicut ciuitas bene cōstituta ⁊ legibꝰ ordinata. Sicut enī ciuitas cōposita est ex partibꝰ habētibꝰ ordinē adinuiceꝫ ad aliquod vnū: ⁊ sic in ciuitate oēs partes recipiunt virtutē operādi ⁊ modū ab aliquo vno ⁊ bonū suū ordinant in bonuꝫ illius sic est in aīali oēs partes virtutē ⁊ modū operandi accipiunt ab aliquo vno: ⁊ bonū suum ordināt in bonuꝫ illius. Sic aūt videmus in ciuitate ꝙ quādo ordo politie semel bene stabilitus est per legem vel consuetudinē: nō opꝫ ꝙ in operatiōe cuiuslibet ciuis sit semper presens monarcha sm substantiā: sed quilibet facit que ad ipsiuꝫ pertinent: ⁊ sm qd ordinatū est: ⁊ vnum fit post aliud ꝓpter consuetudinē vel legem. Similr in aīalibus contingit. Cum enī cōstitutū est sm oēs suas partes tunc quelibet pars nāliter operat sm ꝙ nata est operari: nec necesse est aīam esse pñtē cuilibet parti corporis: sed pñs ē vni parti. alie aūt nate sunt viuere eo ꝙ cōiuncte sūt vel adnate illi parti in qua est anima. operat enim quelibet pars ꝓpriuꝫ opus ꝓpter naturā ⁊ nō cōsuetudineꝫ. Sed est intelligendū ꝙ si aīa consideret sm substantiā suam sic est in toto corpore ⁊ in qualibet parte sicut actꝰ ⁊ perfectio substātialis eorum: quāuis pncipaliter in vna par-

te.s. in corde: vel ꝓportionali sibi: et sic nõ loquitur hic phs de ipsa. Si aũt consideret̃ sm virtutem motiuã sic est in principali aialis pte: et in illa existẽs mouet alias mediante spũ. Et sic intelligẽdũ est hoc qđ dicit phs. Sz in quodam pn° existente corporis. alia quidez viuere: et viuere exponatur per mouere. ¶ Scđo ibi.

¶ Quõ quidẽ igit̃ mouent̃ voluntarijs motib⁹ aĩalia: et ꝓpter quas causas dictum est.

¶ Recapitulat et dicit qđ quõ aĩalia mouent̃ motib⁹ voluntarijs: et ꝓpter quas causas dictum est.

¶ Mouent̃ autẽ et in aliquibus inuoluntarijs quedã partiũ: plurimis aũt nõ volũtarijs. Dico aũt inuoluntarios: vt puta eum qui cordis et eum qui pudẽdi: multotiẽs eniz apparente aliquo non tamen iubente intellectu mouent̃. Non voluntarios autem vt puta somnũ et vigiliam et respirationem et quicunqz alij tales sunt: nullius eniz horũ domina simpliciter est neqz fantasia: neqz appetitus.

¶ Postqz phus determinauit de causis motus voluntarij determinat de causis motus inuoluntarij. Et diuidit̃ in duas. In pma ponit intentũ suum. In secũda ꝓbat ibi (Sed quoniã necesse) In pma dicit qꝫ sicut aĩalia mouentur motibus volũtarijs: sic cõtingit ipsa moueri motibus inuolũtarijs. et motibus nõ volũtarijs: et pluribus nõ voluntarijs mouent̃ qꝫ volũtarijs: et exponit qui sint motus voluntarij et nõ voluntarij dicens qꝫ mot⁹ volũtarij sunt motus qui fiunt per sensum vel per imaginationem. inuoluntarij aũt fiunt a natura: sed nõ mediãte appetitu animali vel itellectuali: sed nãli magis sicut sepe cõtingit in corde et in genitalibus. Cõtingit enim apparẽte aliquo delectabili vl' tristabili moueri cor et pudẽda et hoc cõtra imperiũ rationis et intellectus et hõ mot⁹ inuoluntarius est: qz fit contra imperiũ volũtatis. Mot⁹ vero nõ voluntarij sunt sicut somnus et vigilia et inspiratio: et cõsimiles. isti sunt non volũtarij: quia fantasia simpliciter nõ est dña alicuius istorum. Similiter nec appetitus et dicit simpliciter: quia fantasia aliquo modo dña est et nõ dñr inuoluntarij: non qz sunt contra imperiũ rationis vel voluntatis. ¶ Secundo ibi.

¶ Sed quoniã necesse alterari nãli alteratione aĩalia: alteratis aũt partib⁹ hec quidez augeri: hec aũt decrementũ pati: vt iam moueantur et permutent̃ natis haberi pmutationib⁹ inuicẽ. Cause aũt motuum caliditas et frigiditas que de foris et intus existentes naturales: et preter rationem vtiqz facti motus dictarum partiũ alteratione incidente fiunt. Intellect⁹ eñi et fantasia sicut dictũ est prius factiua passionũ afferunt: spẽs enim factiuoꝝ afferunt.

¶ Assignat causaz huius motus inuolũtarij. Et pmo facit hoc. Scđo recapitulat ibi (De partib⁹ qdẽ igit̃) Adhuc pma in duas. Primo assignat cãm motus inuolũtarij. 2° modũ huius motus ibi (Motus aũt) Adhuc circa pmũ duo facit. Primo assignat cãm huius mot⁹. Secũdo declarat quare ptes maxime mouent̃ isto motu ibi. (Maxime aũt partiũ.) In pma dicit qꝫ aĩalia mouent̃ motib⁹ inuolũtarijs quoniã necesse est aĩalia: et partes aĩalium cum sint corpora naturalia: alterari quibusdã alterationibus naturalib⁹ ab intrinseco vel a cõtinente. alteratis aũt partibus aĩalis necesse est quasdaz dilatari et augeri: quasdam diminui et restringi. et hoc sm qꝫ spũs ingrossat̃ vel rarefit: ita vt moueant̃ abinuicẽ permutationib⁹ quibus nate sunt moueri. Causa aũt hoꝝ alterationũ et transmutationum sunt caliditas et frigiditas cõtinentis: et caliditas et frigiditas intrinsece et naturales. Si eñi cõtinẽs fuerit calidũ vel frigidũ calefacit vel frigefacit cõtentũ. Similiter calidũ intrinsecũ naturale et frigiduz alterant corpus: et tũc cõtingit partes alterari nõ iubente intellectu: qua rõne mouent̃ quedã partes sicut pudẽda incidẽte tali alteratiõe ab exteriori vel ab interiori. Incidit aũt interius alterãs per itellectũ vel fantasiã. intellect⁹ eniz et fantasia afferũt hõꝝ passionẽ vel trãsmutationẽ. nã itellectus et fantasia afferũt spẽs rez. spẽs aũt calidi virtutẽ habet calidi: qz effectus calidi virtutẽ habz calidi. Species autem calidi itellecta vel imaginata effectus est calidi. ideo habet virtutem calefaciendi. Simil'r species frigidi virtutem habet infrigidandi corpus cum sit effectus ipsius. ¶ Secundo ibi.

¶ Maxime aũt partiũ hec faciũt notabiliter ꝓpter velut animal vtrãqz separatã esse partiũ. Huius aũt causa quia habẽt humiditatẽ vitalem. Cor quidẽ igitur manifestum ꝓpter quã cãm: principia eniz habẽt sensuuz: pars autem genitalis: qz talis est signum: etenĩz exit ex ipsa velut aĩal quoddã spermans virtus.

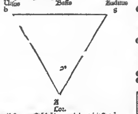
¶ Declarat q̃liter quedã partes maxime mouẽt̃ isto motu inuoluntario: et dicit qꝫ inter oẽs partes corporis ille que maxime notabiliter mouent̃ isto motu sunt cor et genitalia. Et causa hui⁹ est: quia vtraqz pars est velut aĩal separatum habẽs humiditatẽ vitalem. Cor quidez quia in corde est pmũ pncipiũ sensituum: et ad ipm terminãtur alteratiões eorum. animal aũt habet humiditatẽ vitalem hoc est spũm cõplantatuz: et ideo cor cum sit velut aĩal habet talem humiditatem. talis aũt humiditas est mobilis de facili a natura vt dictũ est prius ꝓpter qđ de facili mouetur. Sic igitur apparet ꝓpter qđ cor mouet̃ isto motu. et ꝓpter quã cãm simil'r genitalis pars mouet̃ isto motu: qz est velut aĩal separatũ: qz hõ figuratiuũ est aĩalis: qz ab hõ pte exit sperma qđ hz ṽtutez aĩalis: et opz qꝫ hẽat hũiditatẽ vitalez q̃ hñ moueat̃ sic dcm ẽ: et iõ hõ ps nata est moueri motu inuolũtario. ¶ Deinde cũ dic.

¶ Motus autem ad principia a partib⁹: et partibus a principio rationabiliter eueniunt: et adinicem aũt sic pertingunt.

¶ Dat modũ mot⁹ in aĩalib⁹. Et pmo facit hoc. 2° soluit qõnẽ quãdaz que posset fieri ibi. (Oz aũt qñqz) In pma duo facit. Primo ꝓponit intentũ suũz. Scđo manifestat ibi. (Opz eniz itelligere) In pma dicit qꝫ rõnabil'r mot⁹ fit a partibus ad pn^m: qñqz a pncipio ad ptes: qñqz a pte ad partẽ: ita qꝫ motus: qñqz incipit ab vna pte: et tẽdit in aliam partem vel eandẽ. ¶ Secũdo ibi.

¶ Oportet enim intelligere a. principiũ motus igitur sm vnũqđqz elementũ inscriptorum ad principium pertingunt. et a principio moto et permutatione: quoniã multa virtute est principium quidem ipsius b. ad b. qđ autez ipsius g. a. d. g. qđ autez amborũ ad ambo a. b. aũt ad g. ꝓpter a. b. quidẽ ad a. venire vt ad principiũ ab

a. aũt ad g. vt a principio.

¶ Manifestat ꝓpositũ suũ in terminis: ⁊ dicit sit a. pmũ pncipiũ motus. s. cor. b. ⁊ g. sint due ptes: vtputa sit b. visus ⁊ g. auditus: ita q̄ describat̃ vnus triãgulus. ⁊ a. sit in cono ipsius. b. ⁊ g. in extremitatib⁹ basis: tunc manifestũ est q̄ motus ipsius b. ⁊ ipsius g. i. visus ⁊ auditus ad pnci pium ptingũt. s. ad a. i. ad cor. alterationes. n. sensuũ exte rioꝝ terminant̃ ad cor. ⁊ ideo facta alteratiõe in sensum visus ⁊ auditus pertingit vsq̄ ad cor hꝫ alteratio. Silr motus ⁊ trãsmutatio facta in corde ptingũt ad visum et auditum. Cum. n. cor alterat̃ alterant̃ partes exteriores Silr cõtingit motũ ab eodẽ venire in idẽ vt visu ad visũ vel a. g. ad g. i. ab auditu ad auditũ. Cum eniꝫ alterat̃ vi sus hꝫ alteratio peruenit ad cor ⁊ alterato corde iterum alterat̃ visus ad magis inspiciẽdũ vel min⁹. Silr altera to auditu alterat̃ cor: quo alterato. iterũ alterat̃ auditus ad magis ⁊ minus audiendũ. iteruꝫ põt motus ptingere ab vno sensu ad aliũ sensum vt a visu ad auditũ: ⁊ hoc fit: cũ alteratur visus cõtingit alterari cor corde alterato alterat̃ auditus ad audiendũ: ⁊ sic ptingit motus a visu ad auditũ. Silr põt fieri eꝯ. Cũ auditus alterat̃. alterat̃ cor. corde alterato alterat̃ visus ad videndũ. Sic igit ap paret q̄ motus põt ptingere ab vno sensu ad aliũ: ⁊ econ uerso: ⁊ ab vno sensu ad cor: ⁊ ecõuerso. ⁊ iterũ ab eodem in idẽ põt fieri. ¶ Secundo ibi.

¶ Qđ aũt quãdoq̄ quidẽ eadẽ intelligẽtib⁹ fit motus: qui pter rõnem in partib⁹: quando aũt nõ: causa quãdoq̄ quidẽ inesse passiuã mãm: quãdoq̄ aũt non tantam aut talem.

¶ Soluit questionẽ quãdã que posset fieri. cõtingit. n. ali quãdo q̄ idẽ apprehendentib⁹ fit motus: cõtingit qñq̄ q̄ nõ. Sicut eni aliqñ aliquis pñte delectabili vel trista bili mouet̃: aliqñ ille idẽ pñte illo delectabili vel trista bili nõ mouet̃. aliqñ pñte delectabili vnus mouet̃. alius nõ. ⁊ posset aliquis querere ꝓpter quã cãm hoc est: ⁊ sol uit dicens q̄ cã ꝓpter quã eadẽ intelligentibus qñq̄ fit motus: aliqñ nõ: est: q: ad motũ nõ solũ reqrit̃ appetit⁹: sꝫ q̄ mouet̃: ⁊ dispositio eius qđ mouet̃. ⁊ iđ ſm diuersitatẽ eius qđ mouet̃ sequit̃ diuersitas motus. aliqñ eniꝫ subm est dispositũ ad motũ: ⁊ tunc pñte delectabili mouetur aial: ⁊ sꝫ q̄ magis est dispositũ magis ⁊ citius mouet̃: ita q̄ ſm maiorẽ ⁊ minorẽ dispositionẽ sequit̃ maior motus vel minor. si aũt nõ fuerit subiectũ dispositũ ad motũ nõ mouet̃ presente delectabili. contingit aũt q̄ vnus aliqñ dispositus est ad motũ ⁊ alter nõ: ⁊ tũc presente eodẽ de lectabili vnus mouebit̃ alter nõ. iterũ cõtingit q̄ vnus ⁊ idem aliqñ disponit̃ ad motũ aliquãdo nõ. ⁊ ideo presen

te eodem delectabili aliquãdo mouetur aliquando nõ. ¶ Deinde cum dicit.

¶ De partibus quidẽ igit̃ vniuscuiusq̄ aialiuꝫ ⁊ de aia: adhuc aũt de sensu ⁊ somno ⁊ memo ria ⁊ cõmuni motu diximus cum causas: reli quum aũt de generatione dicere.

¶ Recapitulat ⁊ dicit q̄ dictũ est de partib⁹ cuiuslꝫ anima lis sicut in libro de aialib⁹ dictũ est: ⁊ de aia in li⁹ de aia di ctũ est ẽt de sensib⁹ ⁊ sensibilib⁹ ipsis ⁊ de memoria ⁊ re miniscentia. iterũ dictũ est de causis mot⁹ aialiũ: ⁊ hoc in vlti. cõsequẽter dicendũ est de gnãtiõe aialiũ.

¶ Explicit expõ lib. de motu aialiũ sꝫ Petꝝ de aluernia.

¶ Incipit expositio super librũ de longitudine ⁊ breuita te ſm Petrum de aluernia.

DEeo autem qđ est hoc quidem esse longe vite animaliuꝫ: hoc au tem breuis vite: ⁊ de vite totali ter longitudine ⁊ breuitate consi derandum causas.

¶ Sicut scribit̃ quarto ⁊ sexto metaph. eiusdẽ scie est cõsiderare subiectũ ⁊ per se passiões illius subiecti: sicut ⁊ pmi phi est considerare ens ſm q̄ ens: et passiões per se entis ſm q̄ ens est. Et rõ hui⁹ põt esse: qñ scia est habit⁹ ꝯclusiõis syllĩ demõstratiui. Syllis aũt de mõstratiuus cõcludit passionẽ de subo per cãm ꝓximã ⁊ imediatã: ⁊ iđ sciam opꝫ cõsiderare subm ⁊ passiões illi⁹. In scia aũt nãli cõsiderat̃ ens mobile. ideo opꝫ cõsidera ri in scia nãli passiões entis mobilis ſm q̄ mobile ẽ. Cor pus aũt aiatũ est ens mobile: q: hꝫ in se pnᵐ motus. ideo nãlis cõsiderare hꝫ corp⁹ aiatũ: ⁊ ea que debent̃ corpori aiato ſm q̄ hui⁹modo passiões corporis aiati diuersifi cant̃ ſm diuersos gradus viuẽtiũ. alie. n. sũt passiões aia ti: vt aiatũ est: ⁊ alie aiati ſm q̄ sensitiuũ: ⁊ alie ſm q̄ alia hꝫ. gradus aũt viuẽtiũ sunt q̃tuor. q̃dã. n. viuẽtia sũt solũ aia vegetatiua: quedã aũt vegetatiua ⁊ sensitiua. imobi lia tñ ſm locũ sic sũt cõchilia maris bruta iperfecta: q̃dã sunt que viuũt vita vegetatiua ⁊ sensitiua ⁊ mobilia sũt ſm locum vt bruta perfecta: quedã aũt cũ hꝫ sunt intelle ctualia: vt hoies ⁊ ſm hoc sunt diuerse passiões corporis aiati: quedã enim sunt passiões corporis aiati ſm q̄ viuit vita vegetatiua: quedã ſm q̄ viuit vegetatiua et sensiti ua: quedã ſm q̄ pticipat motũ ſm locũ: quedã est passio aiati ſm q̄ pticipat rõnem ⁊ est intelligere q̄ ſm q̄ hui⁹ non est de cõsideratiõe naturalis passiões corporis aiati ſm q̄ mobile est moueri ⁊ de talib⁹ cõsiderat phs in lib. de motibus aialiũ ⁊ in lib. de ꝓgressu. In libro. n. de mo tu aialiũ cõsiderat cãs motus aialiũ. In libro de ꝓgressu cõsiderat de partib⁹ aptis ad motũ mediãtib⁹ quib⁹ ani mal mouet̃ de passionib⁹ vero que sequunt̃ corp⁹ aiatuꝫ ſm aiam sensitiuã determinat̃ in libro de sensu ⁊ sensato ⁊ de somno ⁊ vigilia: ⁊ de memoria ⁊ reminiscẽtia passio nes vero que sequunt̃ corpus aialiũ ſm q̄ hꝫ sunt ꝓprie mors et vita ⁊ longitudo ⁊ breuitas vite ⁊ alie que coor dinant̃ ad istas: ſm. n. ptem anime vegetatiuã pmo vi uunt aiata ſm q̄ dicit Arist. pmo de generatiõe aialium. q̄ embrio pus vita plante viuit q̃ vita aialis ⁊ tales pas siones sunt sanitas ⁊ egritudo. sanitas eni bona est dispo sitio ad vitam ⁊ egritudo mala dispositio tales sunt silr nutrimentũ ⁊ nutribile: de morte ⁊ vita determinat̃ in li bro de morte ⁊ vita in quo determinat̃ de inspiratiõe et respiratiõe que sunt necia ad vitã in quibusdã ⁊ de iuuẽ tute ⁊ senectute que diuersificant vitã ⁊ de istis insimul: q: fere easdeꝫ causas hñt. de sanitate aũt ⁊ egritudine in

Text. cõ. i.

libro separato silr de nutrimēto ꝛ nutribili quilibri nōdum peruenerūt ad nos de causis vo longitudinis ꝛ breuitatis vite in isto libro cōsideraꝛ. Cōsiderat eniz ꝓpter quā cām quedā sunt lōgioris vite q̄dā aūt breuioris. Diuiditur aūt liber iste in ꝓhemiū ꝛ executionem. scḋa ibi. (Sūt aūt hītiā) Prima diuidiꝛ ī ptes tres. In pͥma dat intentionē suā. In secūda dat modū ꝓcedendi ibi (Principiū aūt cōsideratiōis) In tertia dat ordinē huꝰ doctrine ad quasdā alias ptes sciē nālis ibi. (De sōno q̄dē igr̄) In pͥma intelligendū est ꝙ cū cōsideratio effectꝰ dependeat ex cōsideratiōe cāꝝ ꝛ ꝑncipioꝝ: consideratione de longitudine ꝛ breuitate vite opꝫ cōsiderare de causis et ꝑncipijs longitudinis ꝛ breuitatis vite. iō dicit ꝙ nobis cōsiderātibꝰ longitudinē ꝛ breuitotē vit: considerandū est ꝓpter quā cām quedā aīalia sunt longioris vite: ꝛ ꝓp quā cām quedaz sunt breuioris: longioris sicut elefas et hō: breuioris sicut sunt aīalia quoꝝ periodus non est nisi vnius mēsis: ꝛ alia quoꝝ vnꝰ dies notabilis tm̄: ꝛ vlr cōsiderandū est cā lōgitudinis ꝛ breuitatis vite: q̄ dicit ꝓp plantas quaꝝ q̄dā sunt longioris vite: quedaz breuioris q̄rū causas assignabit. (Scḋo ibi.

Principiū aūt ꝯsideratiōis necessariū primo ex eo q̄ est dubitare de ipsis.

Dat modū cōsiderādi. Et diuidiꝛ in duas ptes. In pͥma dat modū cōsiderandi. In secūda dat cām hꝰ ibi. (Non enī est palā) In pͥma dicit ꝙ cū in his que sūt imanifesta ꝓcedendū sit ex manifestis. Et pͥmo dubitādo: volentibꝰ cōsiderare cās longitudinis ꝛ breuitatis vite. pͥmo ꝓcedendū est dubitādo. (Secundo ibi.

Non enim est palā vtrū alterū: aut idem causa omnibus animalibus ꝛ plantis eius q̄ est: hec quidē esse longe vite: hec aūt breuis: ꝛ plātaruz has quidē pauci temporis: has aūt multum durabilem habere vitam.

Assignat cām huius. Et diuiditur in duas ꝑm duas cās quas assignat. scḋa ibi. (Adhuc aūt vtrū eadeꝫ) In pͥma dicit. in his que sunt imanifesta nobis rōnabile est ꝓcedere dubitādo: sed imanifesta est nobis cā lōgitudinis ꝛ breuitatis vite in viuētibꝰ. ergo in hac ꝓcedēdū est pͥmo dubitādo. minorē declarat dicēs ꝙ rōnabile est ꝓcedere dubitādo. qꝛ non est manifestū: vtrū ꝓpter candem cām oīa que sunt longioris vite sint longioris vite: nec similr̄ est manifestū vtrū ꝓpter cādem cām oīa que sūt breuioris vite sint breuioris vite. similiter in plantis nō est manifestū vtrum ꝓpter candem cām h̄ sunt breuioris vite: ꝛ alia longioris. (Secundo ibi.

Adhuc aūt vtrū eadem que lōge vite: ꝛ que ꝑm nām sana natura cōstantiū: aut separata sūt Et q̄ breuis vite ꝛ langorosum. aut ꝑm quosdam quidā langores appropinquant langorosa ꝑm naturā corpora his que breuis vite: ꝑm quosdam autem nihil prohibet langorosos eē longe vite existentes.

Assignat cām aliā ꝓcedendi dubitādo: ꝛ posset esse declaratio minoris perfecta. ꝛ dicit ꝙ rōnabile est procedere dubitādo: qꝛ imanifestū est: vtrū eadem sint aīalia sanatiua: ꝛ que sunt longioris vite: aut alia sunt sanatiua et alia que lōgioris vite. ꝛ imanifestū silr̄ est: vtrū eadē sint anīalia egrotātia: ꝛ q̄ breuioris vite: aut sīt aliq̄ egrotatiua: que tn̄ sunt lōgioris vite. (Deīde cū dicit.

De somno quidē igiꝛ ꝛ vigilia dictū est priꝰ. De vita aūt ꝛ morte dicendum est posterius. Similiter autem de langore ꝛ sanitate quantum adiacet naturali philosophie. Nunc autez de causa eius q̄ est: hoc quidez esse longe vite: hoc autem breuis vite: sicut dictum est prius considerandum.

Dat ordinem istius partis ad quasdā alias partes sciētie naturalis. in libro enī de somno ꝛ vigilia: ꝛ sensu ꝛ sensato dixerat de istis passionibꝰ dicendū esse: iō dicit ꝙ de somno ꝛ vigilia dictū est pͥus in libro de somno. De vita aūt ꝛ morte dicendū est posteriꝰ: ꝛ silr̄ de sanitate ꝛ egritudine: ꝛ hoc q̄tū ptinet ad nālē: ꝛ dico hoc: qꝛ considerare cās sanitatis ꝛ egritudinis in vniuersali pertinet ad nālem: sed in pticulari ptinet ad medicū. Nunc vero dicendum ē de causis longitudinis ꝛ breuitatis vite: sicut pͥus dictum est. (Deinde cum dicit.

Sunt autez habentia differentiā hāc tota ad tota genera ꝛ eorum que sub vna specie altera ad altera. Dico autez ꝑm genus quidez differre: vt hominē ad equū. longioris enim vite genus hominū q̄ꝫ q̄ equoꝝ. Scḋm speciē autez hominem ad hominē. Sunt eniz ꝛ homines: hi quidē longe vite: hi autem breuis vite: alteri ꝑm altera loca distantes. Que quidē enim ꝛ calidis gentium longioris vite. Que autem in frigidis breuioris vite: ꝛ habitantium aūt eundem locum differunt. Similiter aliqui qui hac differentia adinuicem.

Prosequiꝛ de causis longitudinis ꝛ breuitatis vite. Et diuidiꝛ in ptes duas. In pͥma pͥmittit duas differētias viuentiū in longitudine ꝛ breuitate vite animaliū. In secūda inquirit de causis ꝛ ꝑncipijs ipsorū ibi. (Opꝫ aūt accipere) In pͥma dat duas differētias aīaliū in longitudine ꝛ breuitate vite. ꝛ dicit ꝙ aīalia in longitudine ꝛ breuitate vite diuersificanꝛ: ꝛ hoc duabus differētijs. Quedā .n. sunt aīalia que ꝑm totā suā speciez sunt longioris vite q̄ꝫ aīalia alterius speciei vt homo ꝑm totū suum genus vel ꝑm totam suā spēm longioris vite est q̄ꝫ equus. appellat ibi genus spēm. Alia sunt anīalia que sunt longioris vite q̄ꝫ quedā aīalia eiusdem speciei: vt quidā hoīes sunt longioris vite q̄ꝫ alij: ꝛ hoc ꝓpter duas cās contingere pōt: quarū vna est diuersitas cōplexionis. Alia autē diuersitas regionis. Illi enī qui moranꝛ in calida ꝛ humida regione vel tēperata sunt longioris vite q̄ꝫ illi qui habitāt in frigida. Item cōtingit ꝙ homines qui sunt in vna regiōe q̄dā sunt longioris vite quidā breuioris. Et cā huꝰ est diuersitas cōplexiōis. Illi eniz qui sunt sanguinei longioris vite: quia sunt calidi ꝛ humidi. Uita autē fiat per calidum ꝛ humiduz. econtra melancolici sunt breuioris vite. (Secundo ibi.

Oportet autem accipere quid facile in natura corruptibile constantibus: ꝛ quid q̄ nō facile corruptibile.

Inquirit de causis longitudinis ꝛ breuitatis vite. Et diuiditur in duas. In pͥma determinat de causis longitudinis ꝛ breuitatis vite dubitādo. In secūda determinat ꝑꝫ veritatē ibi. (Erunt aūt) Adhuc pͥma in duas. In prima inquirit causas corruptionis. In secūdo mouet quādam dubitationem ibi. (Forte aūt) Prima diuidiꝛ in duas.

In pma pmittit intentionē suā. In secūdo prosequit̄ ibi. (Ignis) In pma intelligendū φ mors corruptio q̄dā ē. ideo volentē ɔsiderare de cāis lōgitudinis ⁊ breuitatis vite opꝫ cōsiderare qd corruptibile: ⁊ qd facile corruptibile: ⁊ qd difficile corruptibile. ¶ Scđo ibi.

¶ Ignis ⁊ aqua ⁊ his cognata nō habētia eandem virtutē existunt generatiōis ⁊ corruptionis causa alijs. Itaqꝫ ⁊ quelibet aliorū ex his entia ⁊ cōstituta participare hoꝝ nāñi.

¶ Prosequit̄ et diuidit̄ in partes duas. In pma assignat cām corruptionis in his que fm naturam sunt. Scđo in his que sunt fm artē. ibi. (Rōnabile aūt) In pma dicit φ ignis ⁊ aqua ⁊ aer ⁊ terra cū nō habeant eandē virtutem: qꝛ ignis cōtrariat̄ aque in vtraqꝫ qualitate: ⁊ aqua terre. iterum qꝛ materiā habent: ipsa sunt cā corruptionis in alijs. ppter qđ rōnabile est φ illa que cōponūtur ex istis sint corruptibilia. vnde posset fieri talis rō. illa q̄ componunt̄ ex igne ⁊ alijs elemētis sunt corruptibilia: sed mixta sunt hō. ḡre ⁊c. ¶ Secūdo ibi.

¶ Rationabile aūt. Quecūqꝫ quidem cōposita ex multis sunt: vt domus.

¶ Ostendit cām corruptionis in artificialibus. ⁊ dicit φ rōnale est quecūqꝫ cōposita sunt ex multis sint corruptibilia ⁊ nō solum mixta: sed ⁊ alia vt domus. Et rō huius est: quia cōpositum ex aliquibus resoluit̄ in ea ex quibꝰ componitur. ¶ Deinde cū dicit.

¶ De alijs quidē igitur altera ratio. Sunt enī ⁊ pprie corruptiones multis existentiū: vt sciētia sanitas ⁊ egritudo: hec enim corrumpunt̄ etiā nō corruptis suis susceptiuis sed saluatis vt ignorantie quidē corruptio: reminiscentia ⁊ eruditio. Scientie autem obliuio ⁊ deceptio. Secundū accidens autē consequunt̄ naturalibus que aliorū corruptiones. Corruptis enī animalibus corrumpunt̄ ⁊ scientia ⁊ sanitas que in animalibus.

¶ Assignat cām corruptionis in simplicibꝰ. Et diuidit̄ in ptes duas. In pma facit qđ dictū est. In secūda infert correlarium. secūda ibi (Propter qđ de aīa) In pmo dicit φ in alijs a mixtis est alia cā generationis ⁊ corruptiōis: sunt enim alique forme que habent aliā corruptionē q̄ꝫ sit corruptio coꝝ in q̄bus sunt: sicut ignorantia corrūpit̄ dupliciter nō corrupto subiecto in quo est. vno modo per eruditionem. alio modo per reminiscentiā. similr̄ sciētia ⁊ sanitas ⁊ egritudo corrumpuntur saluatis subiectis in quibus sunt. scientia quidē per obliuionē: vt quādo delet̄ spēs in aīa. Alio mō per ignorantiā dispositiōis. Alio modo corrūpunt̄ per accidēs per corruptionē eorum in quibus sunt. corrupto enī aīali corrūpitur sanitas que est in eo vel egritudo: vel sciētia: ⁊ in hoc tangit Arist. duplicem modū corruptionis talium formarū: quorum vnus est a contrario alius est per corruptionem subiectorū in quibus sunt. ¶ Secundo ibi.

¶ Propter qđ de anima rōnabitur quis vtiqꝫ ex his. Si enī est non a natura: sed quēadmodum sciētia in anima: sic ⁊ anima in corpore: erit vtiqꝫ ipsius ⁊ alia corruptio preter corruptionē qua corrūpit̄ corrupto corpore. Itaqꝫ qm̄ non videtur talis existēs: ⁊ aliter vtiqꝫ habebit ad corporis corruptionē.

¶ Infert correlariū: qꝛ dixerat φ sanitas que forma quedam est: aliā hꝫ corruptionē a corruptione qua corrūpit̄ corrupto corpore: dicit φ cū aīa sit forma quedā rōnabiliter dubitabit aliquis. si enim aīa nō sit nā̄ subsistens: sꝫ sit sic in corpore sicut scientia in aīa: erit ipsius alia corruptio q̄ꝫ illa qua corrūpitur corrupto corpore. Rñ φ manifestū est φ aliter se habet ad corpus q̄ꝫ scientia ad animā. intelligendū φ aut phūs loquitur de aīa sensitiua ⁊ vegetatiua: aut de intellectiua. Si pmo modo manifestum est φ corrumpitur corrupto corpore: ⁊ non aliter corrumpitur: ideo alio modo se habet aīa ad corpus q̄ꝫ scientia ad animā: quia scientia se habet ad aīam non sicut actus pmus: sed sicut actus secūdus: ideo sciā pōt habere aliam corruptionē ⁊ generationē pter generationē ⁊ corruptionē corporis: ideo si loquit̄ de aīa vegetatiua ⁊ sensitiua: rōnabiliter loquit̄. Si loquatur de intellectiua non pōt esse verū: qꝛ ille simplr̄ est icorruptibilis: nec ipse loquit̄ de intellectu: qꝛ dixit. Si. n. nō existēs nā̄. intellectus aūt aliq̄ nā̄ est fm se. ¶ Deīde cū dicit.

¶ Forte autē vtiqꝫ quis dubitabit rōnabiliter verū est vbi incorruptibile erit qđ corruptibile vt vbi ignis sursū: vbi nō est ꝯrīū.

¶ Postq̄ꝫ declarauit que sunt cāe corruptiōis in mixtis ⁊ in simplicibꝰ. In parte ista mouet quādā dubitationē ⁊ eam dissoluit. Et diuidit̄ in partes tres. In pma mouet dubitationē. In secūda arguit ad partem vnam ibi (Corrumpit̄ enī) In tertia soluit ibi. (Aut hoc sic) In pma dicit φ circa ea que dicta sunt dubitabit aliquis. ⁊ hoc rationabiliter vtrū cōtingat esse aliquē locum in quo qđ est corruptibile fm naturā suam nō possit corrumpi propter similem dispositionē: sicut ignis qui de nā̄ sua corruptibilis est positus in concauo orbis lune sit ibi incorruptibilis: vbi nō videt̄ habere cōtrariū. ⁊ rō dubitationis pōt esse: qꝛ si nihil corrūpit̄ nisi a cōtrario: si corpus corruptibile fm nām̄ suam in aliquo loco non habeat contrarium videtur φ in illo nō possit corrūpi. ¶ 2ꝰ ibi.

¶ Corrūpunt̄ enim que quidē inexistūt contrarijs fm accidens: eo φ illa corrūpunt̄. Interimunt̄ enim cōtraria abinuicem. Scđm accñs aūt nihil contrarioꝝ in substantijs corrūpit̄ ppter de nullo subiecto pdicari substāntiā. Quare cui nō est contrariū: ⁊ vbi non est: ipossibile vtiqꝫ erit corrūpi. Quid enī erit corrūpens. si a contrarijs quidē corrūpi accidit solis: hoc. n. non existit: aut totaliter aut hic.

¶ Arguit ad vnam partē dubitationis. Et pmo assumit φ quecūqꝫ insunt contrarijs ipso corrumpunt̄ fm accidens: contraria aūt que habēt materiā vnam ⁊ formas contrarias per se corrumpunt̄: ⁊ ideo per corruptionem cōtrariorum corrumpunt̄ que cōtrarijs insunt: illud aūt qđ est subiectū duorū cōtrarioꝝ per accidens nō corrūpitur: quia qđ corrumpit̄ habet subiectū qđ est in potentia ad aliqd. pmū subiectū nō habet subiectū: ⁊ ideo pmū subiectum duorum cōtrarioꝝ nō corrumpitur fm accidēs. dico aūt fm accidens: ita φ corruptio nō intrat substantiam eius: sed aut sicut dicimus materiā corrūpi inquantū aliquid in ipsa corrumpit̄. Ex his accipit hoc φ contraria fm se corrumpuntur illa autē que insunt ipsis: fm accidens. qđ ergo non habet contrarium: ⁊ vbi nō habet non corrumpitur. aut ibi non potest corrumpi: quia

oportet esse corrumpens. ibi aūt non est corrumpens: cū corruptio solum fiat a contrario. ⁊ ibi non fit contrariuꝫ: sed ignis in superiori loco non hꝫ contrarium. ergo ignis vel simpliciter erit incorruptibilis: aut in superiori loco est incorruptibilis. ¶ Tertio ibi.

¶ **Aut hoc sic quidē verū est: sic aūt non.**

¶ Soluit dubitationem. Et diuiditur in partes duas. In prima ꝓponit solutionem suam. In secūda manifestat ibi (Impossibile enīꝫ materiā) In prima dicit ꝙ corpus corruptibile fm naturā suā esse incorruptibile in aliquo loco ꝓpter similē dispositionē. vno modo verum est. alio modo nō. falsuꝫ quidē est esse incorruptibile simpliciter: verū est aūt esse incorruptibile. i. nō de facili corruptibile. incorruptibile. n. dicit̄ duꝫ aut oino est non corruptibile: aut ꝙ nō de facili. ¶ Secūdo ibi.

¶ **Impossibile enim materiam habenti nō existere aliqualiter contrarium. Omnino quidez enim inesse calidum aut rectū cōtingit. Omne aūt esse impossibile aut calidum aut rectuꝫ aut albū. Erunt. n. passiones separate.**

¶ Manifestat suam solutionē. Et diuidit̄ in duas. In prima parte declarat ꝙ illud qđ est corruptibile fm naturā suā non potest esse incorruptibile simpliciter. In secūda ostendit quomō potest esse incorruptibile. i. non de facili corruptibile ibi (Propter qđ ⁊ trāsposita) In prima pmo facit qđ dictum est. In secūda infert correlariū ibi (Propter qđ omnia) In prima duo facit. Primo ꝓbat ꝙ omne habens materiā habet cōtrariū necessario. Scđo ex hoc concludit ꝙ omne corruptibile de necessitate corrūpet̄ ibi. (Si igitur quando) In pmo dicit ꝙ ipossibile est id qđ habet materiā nō habere aliquo modo contrariū. Et ratio huius est contrariuꝫ necessario inest alicui nature subiecte. Natura aūt subiecta in potētia est ad duo contraria. Iterum possibile est id cōtrariū inesse nature subiecte fm quālibet eius partē vt possibile est aliquid esse calidum oino vel rectuꝫ: sed ipossibile est omne ens esse calidum aut rectum: nihil enim esset frigidū aut curuū: hoc est contrariū eis: ⁊ si nihil esset eis cōtrariū nō transmutarentur nisi transmutaret̄ a formis oppositis separatis a materia. hoc aūt est impossibile. qꝛ cum iste passiones calidum ⁊ humidū imediate transmutent̄ a formis ⁊ accidentibus que sunt imediata pncipia alterationis: sequit̄ ꝙ passiones siue accñtia erunt sepata a mā: qđ est ipossibile. ergo ipossibile est omne ens esse calidū aut rectum. ergo oportet aliquid aliud esse frigidū aut curuū: quare manifestū est ꝙ omne habens manifestū contrarium habet. ¶ Secundo ibi.

¶ **Si igitur quando simul fuerunt factiuum ⁊ passiuū: hoc quidē semper facit: hoc aūt patit̄ impossibile non permutare.**

¶ Probat ꝙ omne corruptibile de necessitate corrumpetur. ⁊ habet duas partes. In prima supposita ista cōclusione ꝙ omne habens materiaꝫ habet cōtrariū. Probat qđ est habēs materiā est corruptibile. Secūdo qđ corruptibile vbicūqꝫ ponatur necessario corrumpet̄ ibi. (Si aūt omne) Prima in duas fm ꝙ dupliciter probat. scđa ibi. (Adhuc) In pma dicit Adhuc dictū est ꝙ omne habēs materiā habet cōtrariū cōsequēs aūt cōtrariū approximari cōtrario. actiuis aūt ⁊ passiuis contrarijs approximatis impossibile est ea nō agere: sed contraria agentia siue patientia impossibile est non permutari. quare manifestum est ꝙ corruptibile de necessitate corrumpetur. ¶ Secundo ibi.

¶ **Adhuc si necesse superfluū facere. superfluū aūt cōtrariū: ex contrario enim super permutatio. superfluū aūt reliquus prioris.**

¶ Arguit hoc idē scđo. ⁊ dicit ꝙ idē rōnabilr appet si supponamꝰ qđ superfluū agit in minꝰ. ⁊ hoc rōnabile est: qꝛ superfluū aliquo mō ꝯrīū est minori. vel diminuto. ꝯtrīuꝫ aūt natū est pmutare ꝯrīū. ergo māifestū est ꝙ corruptibile nectio corrūpet̄: qꝛ corruptibile superfluū hꝫ ꝯrium. Et subdit ꝙ ista rō non est alia a pma; sed est aliqd poris rōnis: qm̄ superfluū est qđ accipiebat̄ in pma rōne: ⁊ supqō fundabat̄: ⁊ hac intendit per istam litterā. superfluū aūt reliqūe poris. ¶ Deinde cū dicit.

¶ **Si aūt oē expellit qđ actu ꝯrīū: ⁊ si hic corruptibile vtiqꝫ sic aut nō: sed a cōtinēte corrūpit̄: siquidē sufficiēs ex dictis. Si aūt nō supponere opꝫ: qꝛ iest aliqd actu ꝯrīū. Et supfluūꝫ fit: ꝓpter qđ ⁊ minor flāma cōburit̄ a multa fm accñs: qꝛ alimentū qđ illa in multo tēpore consumit fumū: hoc flāma multa cito.**

¶ Probat ꝙ corruptibile vbicūqꝫ ponat̄ necessario corrūpet̄. ⁊ dicit ꝙ ꝯrīū fm actū corruptiuū ⁊ expulsiuū est sui ꝯrīj. Si. n. fuerit ꝯrīū formalr approximatū ꝯrīo agit ⁊ corrūpit suū ꝯrīū: ⁊ si corruptibile ponat̄ in aliquo loco vbicūqꝫ corrūpet̄ a suo cōtrario. Si aūt psens nō fuerit ꝯrīū formaliter: ita ꝙ in loco aliquo nō habeat ꝯrīuꝫ formaliter: corrūpet̄ nīsi a cōtinēte: siquidē fuerit cōtinēs fuerit ei ꝯrīū virtute: ⁊ fuerit sufficiens ad corruptionē: ⁊ hoc manifestū est ex dictis. actiua enīꝫ ⁊ passiua approximata ipossibile est nō agere: ideo si cōtinēs fuerit virtute ꝯrīū corruptibili corrūpet ipm. Si aūt cōtinēs nō fuerit virtute ꝯrium oportet supponere qđ adsit formalr aliquid excellens seu cōtrariū. ⁊ sic superfluū est: ⁊ id qđ est excellens in virtute ipm corruptibile. iam corrūpet ipꝫ. vel aliter ꝗꝫ ecōtrario: qđ oportet ponere qđ sit supfluuꝫ: ⁊ in aliquo modo cōtrariū: ꝓpter qđ minor flāma a maiori corrumpet̄ fm accidens: cum qꝛ humidū vel fumus minoris flāme qđ erat nutrimentū eius in magno tēpore ⁊ cōsumebat̄ in multo: cōsumit̄ in paruo a maiori flāma. humido aūt corrupto qđ erat nutrimentuꝫ minoris flāme corrūpitur illa flāma. ¶ Deīde cū dicit.

¶ **Propter qđ omnia semꝑ in motu sunt ⁊ fiunt: aut corrūpunt̄. Continens aūt aut cooperatur: aut contra operatur.**

¶ Infert ex dictis vnū correlariū. ⁊ dicit ꝙ qꝛ necessariū est vbicūqꝫ ponat̄ corruptibile ad esse ꝯrīū vel formalr vel virtute: qđ corrumpit vel expellit illud hinc ē qđ oia mālia sunt in cōtinuo motu ⁊ trāsmutatiōe: ⁊ de viuentibus manifestū est hoc: cum enīꝫ sint ex ꝯrijs que in ipsis sunt aliquo mō vt vtute saltē sunt aliquo mō actiua ⁊ passiua. ideo manifestū est ꝙ ipsa sūt cū ꝯtinuo motu. silr aūt de alijs: ꝗuis nō sit ita manifestū. ꝯtinēs vō aliqñ cooperat̄ cōtēto: aliqñ ꝯopat̄. si. n. cōtinēs fuerit silis dispōnis nō corrumpit cōtentuꝫ. sed potiꝰ saluat. si aūt fuerit ꝯrie dispōnis debilitat ⁊ trāsmutat ad aliā dispositionē: ⁊ per ꝯñs corrūpit ipm. ¶ Deinde cum dicit.

¶ **Et propter hoc transposita durabiliora quidem fiunt ⁊ paucioris durationis natura: eterna aūt nūsꝗꝫ quibuscūqꝫ cōtraria erunt. Confestum enī materia ꝯtrarium hꝫ: quare siqdem eius qđ vbi fm locū permutat. Si autēꝫ quān

fm augmentū ꝛ decrementum. ſi autem paſſionis alteratur.

¶ Declarat quomodo verū eſt ꝙ illō qō eſt corruptibile fm naturā ſuam fit incorruptibile: ꝛ eſt intelligendū ꝙ corruptibile duobus modis dicit̄. vno.n. modo dicit̄ incorruptibile: qō nullo mō ē corruptibile: alio mō dicitur incorruptibile ꝙ ō facilī nō ē corruptibile: ꝛ iō dicit ꝙ cū continēs cooperet̄ rei: vel cōtra operet̄ ſi transferat̄ rea de regione ad regionē erit maioris duratiōis vel paucioris. ſi eni transferat̄ ad regionē cōſimilis diſpoſitiōis fortificatur ꝛ cōſeruat̄ a cōtinēte. ſi aūt trāſferat̄ p ꝯtrariū: debilitatur ꝛ alterat̄ ꝛ corrūpit̄: vt ſi hō ſit calidus tēperate ꝛ transferat̄ ad regionē calidā excellentis exterminatur calidū naturale hoīs: ꝛ diſponit̄ ad corruptionē ꝛ cito corrūpitur ſimul ſi transferat̄ ad regionē frigidā excellenter extinguit̄ calidū a frigiditate regionis. ſi autē ad aliam conſimilē transferat̄: difficilius corrumpet̄. ſed non ꝑpter hoc eternus erit. Nullum.n. qō ꝯtrariū habꝫ eternum eſt: qꝛ corruptibile materiā habet: ꝙ aūt mām habet neceſſario contrariū habet: tale aūt corrumpet̄: ꝛ ideo ſi contrariū habet aliquid fm vbi: corruptibile eſt fm vbi. ſi vō cōtrariū habꝫ fm q̄tum: tranſmutabile eſt fm augmentū ꝛ decrementū: ſi vō cōtrarium habet fm qualitatem alterabile eſt.

E Sunt aūt neqꝫ maxima incorruptibiliora: equꝰ.n. hoīe breuioris vite: neqꝫ parua. Epeteia.n. multa entomorū: neqꝫ plante totaliter aīalibus. Epeteia.n. quedā plātarū neqꝫ ſanguinē hñtia. Apis eni durabilior quorundā ſanguinē hñtiū neqꝫ exanguia malachia eni. Epeteia q̄dē exāguia: aut neqꝫ que in terra. Eteni plante epeteia ſūt ꝛ alia greſſibilia: neqꝫ que in mari. Etenī ibi que breuis vite ꝛ oſtrakura ꝛ malakia.

¶ Determinat de cauſis longitudinis ꝛ breuitatis vite: ꝛ diuiditur in duas. In prima remouet quedā q̄ videbant̄ eſſe cauſe longitudinis vite. In ſcd̄a aſſignat cām ipſius ibi. (Cauſa aūt) prima in duas. In prima remouet q̄daꝫ que vident̄ eſſe cauſa longitudinis vite. In ſcd̄a enumerat quedam que in pluribꝰ ſunt cā longe vite ibi. (Omnino aūt.) In prima dicit ꝙ magnitudo vīr non eſt cauſa longioris vite: qꝛ videmus ꝙ equus maior eſt q̄ꝫ homo: ꝛ tamen eſt breuioris vite q̄ꝫ homo: itē nec paruitas eſt cā longe vite: qꝛ multa animalia que dicūſa ſunt Epeteia. i. per annum vnū ſeu per parū tēpus durantia. Itē plāte vniuerſaliter nō ſunt longioris vite q̄ꝫ animalia. Sūt.n. quedam plante Epeteia. i. duranta per vnū annum ſicut ſunt iſta terre naſcentia. iterū nec habentia ſanguinem ſunt longiora vite q̄ꝫ non habentia ſanguinē. Apes eniꝫ longioris vite ſunt q̄ꝫ quedā animalia que ſanguinē habent. Item nec animalia ſanguinem nō habentia lōgioris vite ſunt q̄ꝫ aliqua habentia ſanguinē: qꝛ malakia q̄ ſunt animalia mollis teſte nō durant niſi per annum aut aliquod breue tempus. Item nec illa que ſupra terrā viuunt ſunt longioris vite q̄ꝫ que in mari: qꝛ plāte ꝛ quedā animalia greſſibilia non durant niſi per annū aut paruū tempus. Iteꝫ nec illa que in mari viuunt ſunt longioris vite: quoniā que i terra qꝛ oſtrocoderma que ſunt animalia dure teſte: ꝛ malakia que ſunt animalia mollis teſte breuis vite ſunt: qꝛ non viuunt niſi per annū. aut aliō paruum tempus.

¶ Omnino aūt longiſſime vite in plantis ſunt:

neqꝫ magnitudo, neqꝫ paruitas neqꝫ hre ſanguinem neqꝫ nō habere neqꝫ eē greſſibilia neqꝫ que in mari,

vt palma ꝛ cypreſſus. Et in ſanguinē hñtibꝰ aīalibus magis q̄ꝫ exanguibꝰ: ꝛ in greſſibilibꝰ magis q̄ꝫ in aquatilibꝰ. Quare ꝛ cōbināntibus in ſanguinē hñtibus: ꝛ greſſibilibꝰ que longiſſime vite aīalium ſunt: vt hō ꝛ elephas: ꝛ vtriqꝫ que quidē maiora vt ad plus eſt dicere minoribus longioris vite. Etenī aliīs accidit his q̄ longioris vite magnitudo ſic dictis.

¶ Enumerat q̄dā q̄ vt in plibꝰ ſūt cā lōgioris vite: ꝛ q̄ ſūt lōge vite: ꝛ d. ꝙ iter plātas palma ꝛ cypſſus ſūt lōgioris vite. viuit.n. palma p q̄ntētos annos: ꝛ iter aīalia: vt i pluribꝰ q̄ ſūt ſanguinē hñtia ſūt lōgioris vite q̄ꝫ aīalia nō habentia ſanguinē: ꝛ greſſibilia vt i plībꝰ lōgioris vite ſūt q̄ꝫ aq̄tilia: ꝛ iō ſi ꝯiugemꝰ iſta duo greſſibilia ꝛ ſanguinē habētia ineniemꝰ ꝙ aīalia q̄ ſūt greſſibilia ꝛ hñtia ſanguiē ſunt lōgioris vite: imo lōgiſſime viuūt aīalium. ſicͭ hō ꝛ elephas. Itē aīalia q̄ ſūt maioris q̄titatī vt i plībꝰ lōgioris vite ſūt q̄ꝫ illa q̄ ſūt mioris q̄titatis. Nā aliīs aīalibꝰ ab hoīe ꝛ elephāte quecūqꝫ ſunt longioris vite ineſt magnitudo ſicut homini ꝛ elephanti.

¶ Cauſam aūt de his omnibus huic vtiqꝫ qs contemplabitur.

¶ Poſtq̄ꝫ phs enūerauit ea q̄ videtur eē cā lōgioris vite: ꝛ declarauit illa nō eē cāꝫ vīr. i pte iſta aſſignat cōꝫ lōgitudis ꝛ breuitatī vite pmā ꝛ vlēꝫ: ꝛ diuidit̄ i ptes duas. p̄ eni pmittit itētionē ſuā. 2ᵒ māifeſtat ibi. (Oꝫ.n accipe.) In pma dicit qꝛ aīalia ſanguinē hñtia ꝛ greſſibilia ſunt lōgioris vite q̄ꝫ oppoſita vt i plibꝰ: ꝛ ſilr maiora miorībꝰ cāꝫ iſtoꝝ poterit aliqs ꝯtēplari ex his q̄ ſequūt̄. 2ᵒ ibi.

¶ Oportet.n. accipe ꝙ aīal eſt natura humidū ꝛ calidū ꝛ viuere tale. Senectꝰ aūt frigida ꝛ ſicca: ꝛ qō mortuū. Vr̄ eni ſic mā corpoꝝ exiſtētibꝰ h calidū ꝛ frigidū: ꝛ ſiccū ꝛ humidū.

¶ Declarat ꝛ diuidit̄ in duas: ꝛ pmo declarat cām longitudinis ꝛ breuitatis vite in vlī. ſcd̄o in pticulari ibi. (pp qō cottiua.) prīs in q̄ttuor. q̄ttuor eni ſunt ex qbꝰ aggregatur cā lōgitudinis ꝛ breuitatis vite: ꝛ fm hoc diuidit̄ in partes q̄ttuor. In pma ponit primū. In ſcd̄a ſcd̄m ibi. (Neqꝫ rurſum.) In tertia tertiū ibi. (Nō ſolū.) In q̄rta quartū ibi. (Eſt aūt aliqbus.) pma in duas. In pma premittit duas ſuppoſitiones. In ſecunda ex illis infert primam cām longitudis vite ibi (Neceſſe igit̄ ſeneſcētia.) In prima dicit ꝙ ad declarandū cām lōgitudinis vite: oportet accipe ꝙ oē aīal eſt calidū ꝛ humidū. Et aūt ſit ſit calidū hoc apparet. Omne eni viuēs nutrimēto indiget: vnde oīa viuentia nutrimentum recipiunt. Nutrimentum aūt in principio eſt contrariū in fine ſimile: iō oportet ipꝫ alterari a principio aliquo intriſeco. Alterās aūt tranſmutās alimētū eſt calidū: q̄re oē aīal ꝛ oē viuēs caliditatē hꝫ. calidū aūt ſine humido ſtare nō pōt. qꝛ ipꝫ humidū eſt ꝑpriū ſubiectū calidi: iō oē viuēs calidum ꝛ humidū hꝫ. in iſtis aūt conſiſtit ipm viuere. Senectꝰ vō frigida ꝛ ſicca ē: qꝛ ſenectus ꝯiat̄ iuuētuti q̄ calida ꝛ humida ē: mortua vō ſilr frigida ꝛ ſicca ſunt: morbūda enī frigida inueniunt̄ ꝛ viuētia calida: ꝛ iſta manifeſta ſunt ad ſenſum: vnde mā corpoꝝ ſūt: calidū humidū frigidū: ſiccum. Ex iſtis eni exñtibꝰ eſt corpus viuens fm materiam: iſta igit̄ duo ſunt q̄ pmittit. ſ. ꝙ oē aīal eſt calm ꝛ humidū: ꝛ ꝙ ſenectus ē frigida ꝛ ſicca. ¶ Secundo ibi.

¶ Neceſſe igit̄ ſeneſcentia deſiccari: ꝑpter qō oportet non facile deſiccabile eſſe humidum.

¶ Infert ex istis cāz longitudinis vite: ꝛ diuidit̃ in duas. In prima facit qḋ dictū est. In scḋa declarat per signum ibi. (Propter hoc ꝛ pinguia.) In prima dicit ꝙ cū semē sit frigidū ꝛ siccū necessario oīa senescētia infrigidantur ꝛ desiccant̃. In etate eni priori calidū consumebat humidum: ꝛ iō necessariū est ꝑ ꝓcessum tpis calidū debilitare qꝛ cōsumendo ꝛ corrūpendo humidū ꝑ accidens corrūpit seip̄ am. qꝛ igit̃ calidū exiccat si aliqḋ debeat esse lōge vite opꝫ humidū nō esse exiccabile cito. Illa. n. q̄ hn̄t hūidū de facili exiccabile sūt breuis vite: q̄ aūt nō hn̄t humidū ď facili exiccabile sūt lōge vite. ¶ Scḋo ibi.

¶ Et propter hoc pinguia imputribilia. causa autem ꝙ aeris: aer aūt ad alia ignis. Ignis aūt non fit putrefactus.

¶ Declarat qḋ dixit ꝑ signū: ꝛ dicit ꝙ illa q̄ hn̄t humidū nō de facili exsiccabile sūt lōge vite: ꝛ ꝓpter hoc pinguia longe vite sunt: ꝛ imputribilia lōge vite qdē vl̄r sunt: qꝛ pinguedo ptes ꝯglutinat: q̄ tenēt se ad inuicez. Et iō non sunt de facili sepabiles: ꝓpter hoc tale humidū nō est de facili exsiccabile: itē pinguia sūt īputribilia: qꝛ talia hn̄t aerē a dominio. Aer āt sic se hꝫ ad aquā ꝛ terrā sic ignis ad oīa alia elemēta qui imputribilis est respectu ipoꝝ: q̄ silr̄ aer imputribilis est respectu terre ꝛ aque: iō illa que habēt aerē a dominio de difficili putribilia sunt. Illa vo que hn̄t aquā a dominio citi⁹. Alia rō pōt esse: qꝛ putrefa ctio accidit cū exalat humidū intrinsecū: qꝛ cū humido ipso tunc exalat calidū. Cū aūt totū humidū exalatū est: ꝛ totū calidū silr̄. Et iō illa q̄ habēt humidū cito exsiccabile ꝛ exalabile cito putrefiunt. Illa vo q̄ non hn̄t hūidū cito exsiccabile. Sꝫ hn̄t humidū pingue nō de facili exalabile. de difficili putrefiūt: ꝛ hoc ꝓpter viscositatē ptiū: ꝛ tenacitatem: ꝛ ideo pinguia non sunt de facili putribilia. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Nec sursum paucū oportet esse humidum: facile siccabile enim qḋ paucū: ꝓpter qḋ ꝛ magna ꝛ animalia ꝛ plāte vt vl̄r dicere lōgioris vite: vt queēadmodum dictū est prius. Rationabile. n. maiora plus habere humidum.

¶ Tangit scḋm qḋ est cā longitudinis ꝛ breuitatis vite: ꝛ dicit ꝙ nō solū opꝫ humidū esse pingue. Sed opꝫ ipm eē multum: qꝛ paucū humidū est de facili exsiccabile: q̄ aūt habēt humidū de facili exsiccabile cito senescūt ꝛ corrūpuntur: ideo si aliqua debeāt esse lōgioris vite: opꝫ ꝙ habeāt multū humidū: silr̄ opꝫ ꝙ calidū sit multū: qꝛ si humidū esset multū ꝛ calidū paucū: suffocaret̃ calidū: itez si humidū paucū ꝛ calidū multū cito ꝯsumeret̃ humidū: ꝛ ideo opꝫ vtrūqꝫ esse magna ꝓportionalr̄: ꝛ ꝓpter hoc magna animalia. ꝛ plante in plurib⁹ sunt longioris vite: sicut dictū est prius: qꝛ rōnabile est: ꝙ q̄ maiora sūt plus habeāt de humido: ꝛ dicit vt vl̄iter dicere: qꝛ sermo suus non est vl̄r verus. Modus eni Aristo. est dicere qñ s̄mo suus non habꝫ veritatē vsquequaqꝫ. ¶ Deinde cū dicit.

¶ Nō solū aūt ꝓpter hoc longioris vite. Hic enim cause qḋ q̄ntum: ꝛ qḋ quale quare oportet nō solū multitudinē esse humidi: sed hoc ꝛ calidū: vt neqꝫ facile cōgelabile sit. Et ꝓpter h̄ homines longioris vite magis quibusdā maioribus longioris vite deficiens multitudine humidi: si pluri ratione excedat s̄m quale q̄z deficiat s̄m quantum.

¶ Ponit tertiū ꝙ vr̄ esse cā longitudinis vite dicens: ꝙ non solum ex hoc ꝙ plante ꝛ aīalia hn̄t multū humidū sunt lōge vite: qꝛ tunc oīa que hn̄t multū humidū essent longe vite. qḋ falsuz est: sed ēt qꝛ humidū qḋ est subiectū vite debet esse q̄ntuz: ꝛ q̄le. i. habere q̄ntitatē: ꝛ q̄le. i. ꝓportionem cū calido. si. n. humidū eēt q̄ntuz. i. magne q̄ntitatis: ꝛ non quale. i. nō bene ꝓportionatū: tunc calidū non consumeretur cito sed suffocaretur ab illo multo: humido: vel illud humidū congelaretur q̄z calidum cito deficeret: ꝙ si esset calidū multum ꝛ humidum paucum humidum consumeretur cito: ꝛ omnino oportet ad hoc ꝙ aliquid sit longe vite ꝙ humidum sit q̄ntum ꝛ quale. i. habens quantitatem proportionatam cum calido. vt nō cito sit congelabile vel desiccabile: ꝛ ꝓpter hoc cōtingit ꝙ homo sit longioris vite: q̄z quedaz animalia que plus habent de humido: qꝛ ꝛ si homo non plus habeat de humido s̄m q̄ntitatem: tamen plus excedit s̄m proportionem q̄z deficiat s̄m quantitatem: propter hoc homo longioris vite est q̄z equus: vel etiaz q̄z quedā animalia que excedūt ipsuz s̄m q̄ntitatē. ¶ Deinde cū dicit.

¶ Est aūt aliquib⁹ quidez calidū pingue: qḋ sil facit non facile siccabile ꝛ nō facile infrigidabile: quedā aūt animaliū habēt humorez. Ideo oportet firmū esse nō leuiter corruptibile neqꝫ superfluū. Interimitur eni qḋ tale: aut lāgore aut natura ꝯria: aut est superfluitatis virtutis ꝛ corruptiua: hec qdē nāe: hec aūt ꝑticule.

¶ Tangit quartum qḋ est causa longitudinis vite: ꝛ dicit ꝙ quibusdam animalibus inest humidum pingue: ꝛ ex hoc duo accidunt. vnū est ꝙ tale humidum non sit de facili exsiccabile. Aliud est ꝙ nō est de facili infrigidabile. pingue enim aereum est. Aer aūt calidus est. calidū vo non est de facili congelabile. Ideo pingue non de facili est congelabile. Sed illa que habent aquaticum humidum sunt breuioris vite: qꝛ tale humidum est grossum ꝛ frigidum: ꝛ de facili potest infrigidari ꝛ congelari: nec ēt pingue est congelabile propter causam prius assignataz. Sunt autem quedam animalia que habent aliū humorem. i. alienum ꝛ superfluum humidum quod est causa facilis corruptionis: ꝛ propter hoc oportet id quod est futurum corruptibile non de facili carere superfluo humido: talia enim corrumpūtur cito: qꝛ calidū naturale suffocatur per huiusmodi superfluum: siue fuerit naturale siue egritudinale: huiꝰ autez humidum superfluum: aut est diffusum in tota substantia vel i aliqua particula vel in membro. ꝛ vtroqꝫ modo est causa facilis corruptionis quāuis illud magis quod est diffusum per totam substātiam: ꝛ ideo si debeat animal longe vite eē oportet ꝙ humidum sit constans non de facili exsiccabile neqꝫ congelabile nec superfluum: sic igitur ex istis quattuor potest colligi causa longitudinis ꝛ breuitatis vite. scꝫ ꝙ si aliquid debeat esse longe vite: oportet ꝙ habeat humiduz non de facili exsiccabile. ꝛ multum: ꝛ ꝙ habeat bonam proportionem cum calido: ꝛ ꝙ non sit in eo aliquid superfluum. Si autem deficiat in aliquo istorum erit breuis vite. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Propter qḋ coitiua ꝛ multisperma senescūt cito. Sperma eni superfluū ꝛ amplius desiccat emissum: ꝛ ꝓpter hoc est mulus lōgioris vite equo ꝛ asino: ex quib⁹ genitus est. Et femelle masculis si coitiui sint masculi: ꝓpter qḋ ꝛ passeres masculi breuioris vite femellis.

¶ Assignat cām lōgitudinis ⁊ breuitatis vite in particulari: ⁊ diuidit̃ in duas. In prima assignat cāz lōgitudinis vite in aīali. scđa in plātis ibi (In plantis aūt) Adhuc pᵃ diuiditur in duas. In prima assignat cām quare quedaz aīalia sunt lōgioris vite: ⁊ hoc absolute. In scđa facit h̃ in comparatiōe ibi (Aquatilia autē) Adhuc prima ī duas. In prima assignat cām essentialē longitudinis ⁊ breuitatis vite. In scđa assignat cām accidētalē ibi (Alimētum aūt) pᵐa in duas. In pᵐa assignat cāz breuitatis vite in aliquibus. scđo cām longitudinis ibi (Natura aūt) pᵐa in duas fm q̃ duas causas dat. scđa ibi (Adhuc aūt q̃cūq̃ laboriose) In prima intelligendū ē q̃ sperma est supfluū tertie digestiōis. ↄtingit. n. q̃ calidū qđ digerit cibū plus digerat q̃ sit necessariū ad nutritionē ⁊ augmentuz: ⁊ id superfluū est semē: ⁊ ē humidū: ⁊ mittit̃ ad vasa seminaria: ⁊ expellitur in coitu: ⁊ ex illo q̃nq̃ generat̃ simile generāti: q̄ꝛ id semē q̄si de substātia generātis erat: ⁊ q̄ꝛ statim erat natū cōuerti in substātiā rei alende. contingit q̃ quādo deficit tale humiduz q̃ natura mittit humidum qđ erat necessariū ad nutritionē. Ideo dicit Arist. q̃ animalia que sunt coitiua multū ⁊ multi spermatis sūt breuioris vite q̄ alia: ⁊ citius senescūt. sperma. n. superfluuz est alimēti: ⁊ ideo cum tale supfluuz nō est: natura mittit humidū qđ deberet esse nutrimētum: ⁊ ideo desiccantur talia multū: ⁊ ꝓpter hoc nullus lōgioris vite est q̄ equ⁹ ⁊ asinus: ex quib⁹ est genitus: ⁊ vl̃r femine q̃ masculi: cuꝫ tñ masculi coitiui sint multū: q̄ꝛ plus spmatizāt masculi q̄ femine: ⁊ ꝓpterea pasceres masculi sūt breuioris vite q̄ femelle: quia plus emittunt de semine: ⁊ ideo citius exsiccantur. ¶ Secundo ibi.

¶ **Adhuc aūt quecūq̃ laboriosa masculoꝝ ꝓp laborem senescunt magis: desiccat eñ labor: senectus autem sicca est.**

¶ Dat aliam cām breuitatis vite: ⁊ dicit q̃ masculi illi q̄ plus laborant sunt breuioris vite: ⁊ cā huius est: q̄ꝛ ꝓpter laborez citius senescūt. labor eñ exsiccare h̃z: q̄ꝛ excitat calidū: ipꝫ excitatū incipit exalare: ⁊ ꝑ ↄsequēs humidū trahit: ⁊ ideo ꝓpter laborē citius exsiccantur: ⁊ per cōsequens senescunt citius: q̄ꝛ senectus est sicca ⁊ vlteri⁹ corrumpunt̃. veruntamē est q̃ exercitiū ⁊ labor aliq̄bus cōpetunt: vt illis q̄ habēt humidū supfluū extraneū ⁊ paucum calidū: ⁊ eñ ꝓpter laborē calidū exsiccat̃. Calidum aūt exsiccatum cōsumit humidū supfluū: sed hoīb⁹ attenuatis ⁊ qui nō habent tale humidum non cōpetit propter dictam causam. ¶ Deinde cum dicit.

¶ **Natura aūt est: vt ad oē ē dicere masculi femellis lōgioris vite. Causa aūt q̄ꝛ calidius animal masculinus est q̄ femella.**

¶ Assignat cām longitudinis vite: ⁊ diuidit̃ in duas. In prima assignat cām longitudinis vite ex calido naturali. In secūda ex calido regiōis ibi (Eadē aūt) In pᵐa dicit q̃ masculi naturaliter: ⁊ vt vl̃r dicit̃ lōgioris vite sunt q̄ femelle: ⁊ cā est q̄ꝛ masculus est calidior femella in eadē specie. ¶ Secundo ibi.

¶ **Eadem aūt in calidis lōgioris vite sunt q̄ in frigidis locis ꝓpter eādem cām: ꝓpter quam quidez ⁊ maiora: ⁊ maxime notabilis magnitudo aīalium solidoꝝ fm nām: ꝓpter qđ ⁊ serpentes ⁊ saure ⁊ solidora magna in calidis locis: ⁊ in rubro mari ostracoderma. augmēti. n. calida humiditas cā ⁊ vite. In frigidis aūt locis magis aquosū humidū qđ in animalib⁹ est: propter quod facile congelabile.**

¶ Assignat cām quare sunt in calidis regionib⁹ longioris vite q̄ in frigidis: ⁊ diuidit̃ in duas partes. In prima facit h̃. In scđa īfert correlariū. scđa ibi (Quare hec q̄dē.) In prima dicit q̃ eadē fm spēm animalia longioris vite sunt in calidis regiōibus q̄ in frigidis ꝓpter eādez cām que dicta est: ⁊ ꝓpter istā eandē cāz animalia frigida naturaliter maiora sunt in regiōibus calidis q̄ in frigidis: ita q̃ magnitudo eaꝝ est valde notabilis: ⁊ ꝓpter h̃ serpentes ⁊ rane ⁊ solidata q̄ sunt variȷ coloris magne q̄titatis sunt in locis calidis ⁊ ī mari rubro ostrocoderma ⁊ causa huius est: q̄ꝛ calidū humidū est cā vite ⁊ augumēti. calidū eñ principiū vite est: itē ꝑ calidi est extēdere ⁊ dilatare humidū: ⁊ iđ causa augmēti est: ⁊ ideo in regiōib⁹ calidis tēperate ⁊ in mari rubro ꝓpter calidā multitudinem inueniuntur serpētes magne ⁊ notabilis q̄titatis: ⁊ in mari rubro ostrocoderma. in locis v̾o frigidis humidū qđ est in animalibus est aquosum ⁊ grossum: ⁊ tale de facili congelabile. Et ideo animalia frigida in tribus locis parue q̄titatis sūt: q̄ꝛ frigidi est ↄstringere ⁊ nō dilatare. contingit tamē in locis frigidis ꝓpter dispositionez loci ⁊ inuenire magna animalia: vt sunt illa q̄ habitant iuxta mare ꝓpter caliditatez maris ⁊ in vallibus. valles eniꝫ calide sunt respectu mōtiū: ⁊ ideo videm⁹ hoīes q̄ morantur in talibus locis esse magne q̄titatis: ⁊ intelligendum est qđ dictum est de calidis regionibus temperate: que. n. sūt in calidis excellēter sunt pua. ¶ Scđo ibi.

¶ **Quare hec q̄dem non fiunt oīno aīaliū: que pauci sanguinis aut sanguinē habentiū in his q̄ ad arctū locis neq̃ gressibilia ī terra: neq̃ aq̄tilia mari. Hec aūt fiunt q̄dem: minora autē ⁊ breuioris vite. Aufert eniꝫ ↄgelatio augmētū.**

¶ Infert correlariuꝫ ⁊ dicit: q̃ cū illa animalia que generantur in locis calidis sunt magne q̄titatis ⁊ accidit q̃ oīno nō sunt animalia que parum habēt de sanguine: vt animalia que habēt sanguinem. s. frigidū in septētriōib⁹ locis: nec gressibilia in terra: nec aquatilia in mari sunt: aut siquidem sint q̄titatis minime sunt: q̄ꝛ frigus excellens: aufert ⁊ impedit augmētum: ⁊ sunt breuioris vite: ⁊ ista satis apparent ex dictis. ¶ Deinde cū dicit.

¶ **Alimentū aūt nō sumentia ⁊ plāte ⁊ animalia corrūpunt̃. cōsumit eniꝫ ipm seipm: quēadmodum eñ multa flama cōburit ⁊ corrumpit paucā: eo q̃ alimentū cōsumat: sic nāle calidū primo digestiuū ↄsumit māꝫ in qua est.**

¶ Ostendit cām breuitatis vite accidētalem: ⁊ dicit q̃ cū viuentia alimētum recipiant quecūq̃ stāt per aliqđ tēpus continuum: ita q̃ alimētum nō recipiūt aut corrūpuntur aut sunt breuis vite: q̄ꝛ calidum qđ digerit nutrimentum nō inueniēs nutrimētum qđ digerat: ↄuertit se supra suū humidū ⁊ ↄsumit humidū qđ est. s. ībm sibi: ⁊ ꝑ ↄñs ↄsumit seipꝫ. Sicut. n. multa flāma corrūpit paruā: q̄ꝛ cōsumit humidū qđ erat nutrimētum minoris flāme: ⁊ sic corrūpit se ꝑ accñs. sic calidū nāle qđ ē digestiuū nutrimēti. Cōsumit subꝫ ī q̄ ē: ad cui⁹ corruptiōez seq̄t̃ corruptio ipsius: ⁊ ꝑ ↄñs toti⁹ aggregati. ¶ Deinde cū dicit.

¶ **Aquatilia aūt gressibilib⁹ minus lōge vite: nō q̄ꝛ humida simplr̃: sed q̄ꝛ aquosa. Tale aūt humidum facile corruptibile: q̄ꝛ frigidum ⁊ congelabile de facili.**

¶ Assignat phs causam longitudinis vite in quibusdam animalib⁹ in cōparatione: ꝛ diuidit̃ in ptes duas. In prima pbat ꝙ aquatilia sunt breuioris vite gressibilibus. In scd̃a ꝙ sanguinē hñtia sunt lōgioris vite q̃ꝫ exanguia ibi (exanguia) In prima dicit ꝙ aq̃tilia sunt breuioris vite gressibilib⁹: sed nō: q꞉ sunt hūida sūt breuioris vite: tunc eni oīa aīalia humida eēnt breuioris vite: qd̓ falsuꝫ est: iō nō ex hoc: ꝙ humida sint sunt breuioris vite: ſꝫ q꞉ aquatilia sunt: aquosa aūt habēt humidū grossum ꝯgelabilia sunt ꝛ frigida: ꝛ talia de facili sunt corruptibilia ꝛ moribunda. ¶ Secundo ibi.

¶ Et exanguia ꝑpter idem: si nō magnitudine recompenserut. Neqꝫ eniꝫ pinguedineꝫ habet neqꝫ dulce. In animali enim qd̓ pingue dulce: propter quod apes longioris vite alteris maioribus animalibus.

¶ Declarat ꝑ quaꝫ cām exanguia sūt breuioris vite q̃ꝫ gressibilia: ꝛ dicit: ꝙ exanguia ꝑpter idē sunt breuioris vite q̃ꝫ sanguinē habētia: q꞉ habēt humidum aquosum. Sunt eni sine sanguine: sanguis vō est calidus ꝛ hūidus. tale eni aereū est: q꞉ igitur carent sanguine. habent humidum aquosum: ꝛ talia sunt de facili corruptibilia: nisi fiat recōpensatio humidi in magnitudine. Si eni humidum fuerit magnū: cū tamē humidū fuerit ꝑportionale: erunt lōge vite: q꞉ que nō habent sanguinē nō habēt nutrimentū dulce neqꝫ pingue. si aūt sunt aīalia q̃ hñt nutrimētum dulce sicut sunt apes: talia sunt longioris vite quibusdam sanguineꝫ habētib⁹: ꝛ ideo apes cū vtantur dulciori nutrimēto longioris vite sunt quibusdā animalibus maiorib⁹ sanguinē hñtib⁹. ¶ Deinde cū dicit.

¶ In plantis aūt sunt que lōgissime vite: ꝛ magis q̃ꝫ in aīalibus. primū qdeꝫ q꞉ aquosa min⁹: quare nō facile ꝯgelabilia. Deinde habēt viscositatem ꝛ frigiditatem ꝛ sicca ꝛ terrestria existentia: nō tm̃ aūt hñt facile siccabile humidū.

¶ Assignat cām longitudinis vite in plantis: ꝛ diuidit̃ in duas. In prima assignat cām lōgitudinis vite in plantis comparādo ad animalia ſm dr̃iam. in scd̃a ſm cōuenientiam ibi (Accidit aūt) adhuc prima in duas. In prima assignat cām essentialē ꝛ naturalē. In secūda accidentalem ibi (De hoc aūt) In prīa dicit ꝙ in plantis sunt q̃dā que sunt lōge vite magis q̃ꝫ in aīalibus: ꝛ rō huius est: q꞉ minus habēt humidū aquosum: ꝛ ideo minus ꝯgelabile ꝛ exsiccabile: iterum: quia habent viscositatem: ꝛ hoc patet: q꞉ inflammabilia sunt cito: que auteꝫ sunt cito inflāmabilia viscosa sunt: ꝛ iterum habent frigiditatem terrestria ꝛ sicca: sed non habent siccitatem mortiferam: ſꝫ repumentem ꝛ domantem humidum: sed non propter hoc habent humidum de facili exsiccabile: q꞉ aereum est non aquosum. ¶ Secundo ibi.

¶ De hoc aūt ꝙ est nām arborū esse durabileꝫ oportet accipere cām. Habent eni ꝑpriam ad animalia preter q̃ꝫ ad antoma.

¶ Assignat cām accidētalē: ꝛ ꝑmo ꝑponit intentū. 2° assignat cām ibi (Iuuenes) In prīa dicit ꝙ ex his q̃ dicētur oportet accipere cām ꝑpter quā quedā plante sunt longioris vite quibusdā animalib⁹. habēt eni ꝑpriā causam quare longioris vite sunt in comparatione ad animalia preter q̃ꝫ ad entoma. ¶ Secūdo ibi.

¶ Iuuenes eni semꝑ plāte fiūt: ꝑpter qd̓ multi temporis. semper enim altere germinationes: hec aūt senescūt: ꝛ radices similr: sed nō simul. Sed aliq̃n qdeꝫ solus stipes ꝛ rami perierūt: alteri aūt iuxta nati sunt. Cū aūt sic fuerit radices alie generātur: ꝛ sic semper manet: h̃ qdeꝫ corruptū: hoc aūt factū: ꝑpter qd̓ lōge vite.

¶ Assignat cām huius: ꝛ prīo facit hoc. scd̓o cōparat plantas ad aīalia q̃ntū ad hoc ibi (Assimilātur) In prima dicit ꝙ cā quare plāte quedā sunt lōgioris vite quibusdaꝫ animalib⁹ est: q꞉ reuiuiscūt semꝑ: ꝛ ꝑpter hoc multū tēpus durāt germinatiōes: ita ꝙ mō germinat vn⁹ ramus ꝛ alius exsiccat̃. Simılr̃ mō germinat vna radix alia exsiccat̃: sed nō simul: nō eni sil̓ semꝑ radix germinat: ꝛ radix exsiccat̃: sed ꝯtingit ꝙ radix germinat: ꝛ stipes ꝛ rami exsiccati sunt ꝛ corrupti: ꝛ aliȷ iuxta illos nati sunt: cū aūt radices fuerint alie: ꝛ alie fit generatio radicis ex ꝑexñtib⁹ radicib⁹: vl̓ qd̓ expōat̃ ex. i. p⁹ vt sit sensus ex existente generātur. i. post radicē existentē generātur alie: ꝛ sic semꝑ istud corrūptitur. Illud aūt generat̃. ꝛ ꝑpter hoc plāte vident̃ eē lōge vite: ꝛ lōgioris quibusdā aīalibus. Utꝝ aūt talis planta sit vna: ꝛ eadē nūero nunc ꝛ prius: dubiū est. sic aūt est de plātis vt de aīalibus. In aīalibus aūt forte est vna pars per cui⁹ vnitatē aīal est vnū: sicut cor. Si eni cor vnū: ꝛ aīal vnū: si nō est vnū: aīal nō ē vnū ſm numerū: imo aliud: ꝛ hoc dicit Aris. in lib. de aīalib⁹. querit eni de mōstris. vtrū sit vnū aīal numero: vt si habeat duo capita vel vnū caput: ꝛ partes inferiores duplices: ꝛ dicit ꝙ si cor: vel ꝑportionale ei ē vnū: aīal est vnū. si nō: nō. Silr̃ dicendū est de plantis: ꝙ si est vna pars in plantis per cuius vnitatem dicit̃ plāta vna: que cōsistit in contactu trunci ꝛ radicis: que sit vna ꝛ plāta vna: si vō non: non est vna. ¶ Secundo ibi.

¶ Assimilātur aūt plante entomis: sicut dictuꝫ est prius: diuise enim viuunt: ꝛ duo ꝛ multa fiunt ex vno.

¶ Comparat plantas ad entoma. Et primo ſm ꝯuenientiam. scd̓o ſm differentiā ibi (Entoma aūt) In prima dicit ꝙ plāte in hoc assimilātur entomis: ꝙ sicut entoma decisa viuunt: q꞉ habēt vnam animā que actu est vna: ſꝫ virtute ꝛ potentia plures: similiter plante hñt aīam: que quidem actu est vna: potētia aūt plures. ¶ Scd̓o ibi.

¶ Entoma aūt vsqꝫ ad viuere ꝑuenerūt: multo aūt non pñt tp̃e. Nō eni hñt organa: neqꝫ facere pōt ipsa principium in vnoquoqꝫ: qd̓ aūt in planta pōt. vbiqꝫ eniꝫ habꝫ radicē ꝛ germē potentia: ꝑpter qd̓ ab hac semꝑ ꝑuenit: hoc qdē nouū: hoc aūt senescēs modico aliquo differētia in esse longe vite sic: quēadmodū q̃ absplantantur. Etenıꝫ in absplātatiōe mō aliquo dicet vtiqꝫ aliq̃s eadē accidere. Particula eni qdeꝫ que absplātatur. In absplātatione qdem igit̃ separās accidit: hoc ibi autē ꝑ ꝯtinuuꝫ. Causa aūt q꞉ inest vbiqꝫ principiū v̓tute ex̃ns.

¶ Cōparat plantas ad entoma ſm dr̃iam: ꝛ dicit ꝙ q̃uis plante cōueniant cum entomis in hoc: ꝙ sicut entoma decisa viuunt: sic ꝛ plante. In hoc tamen differunt ꝙ entoma licꝫ decisa viuant; tamen multo tempore viuere non possunt: ꝛ ratio huius est: quia ad hoc ꝙ possent conseruari in esse oporteret ꝙ haberēt organa diuersa: vt os ꝛ stomachum. Nunc autem non habēt. Non eni pñt habere in quacūqꝫ parte ꝑncipiū quo recipiāt nutrimētuꝫ:

ꝛ ideo nõ possunt multo tpe viuere: possunt tñ per aliqđ tẽpus: qꝛ põt esse per aliqđ tps absq; hoc q recipiant alimentuȝ. Sed plãte decise multo tpe viuere possunt: ꝛ rõ huius est: qꝛ fere hñt in qualibȝ pte potẽtia ꝛ virtute germen ꝛ radicẽ. Habent enĩ in nodis. Ideo decisa viuũt ꝑ multum tẽpus: qꝛ possunt trahere alimentũ: ꝛ qꝛ habent germẽ possunt generare. Ita q mõ generat᷑ vnus ram᷒ ꝛ alius corrũpit᷑: ꝛ modica est differentia q̃tũ ad esse iter ista: vnde sic accidit in istis: sicut in asplantatis. In asplãtatis enĩ mouet᷑ vnus ramus de vno loco: ꝛ asplantat᷑ alibi: sic in ꝓposito vnus ramus corrũpit᷑ ꝛ alius generat᷑. In hoc tñ est dr̃ia: qꝛ in asplãtatis accidit hoc i diuersis: sed in proposito hoc accidit in vno ꝛ eodẽ indiuiduo: cã aũt quare ramus sic põt asplantari est: qꝛ q̃si in qualibet parte potẽtia ꝛ virtute existit principiũ. Ex q̃ põt accipe alimentũ ꝛ alius ramus gñari. ¶ Deinde cũ dicit.

¶ Accidit aũt idem in animalib᷒ ꝛ plantis. In animalibus enĩ longioris vite masculi vt i pluribus: hoꝝ aũt superiora maiora q̃ȝ inferiora: magis enĩȝ nanus masculus q̃ȝ femella. In superiori aũt calidũ ꝛ frigidũ in inferiori: ꝛ plantarum q̃ capite graues lõgioris vite: tales autẽ que non epeteia sed arborosa. Superius enĩȝ plante ꝛ caput radix est. Epeteia aũt ab iferi᷒: ꝛ fructum accipiunt augmentum.

¶ Assignat cãm longitudinis vite in plantis ꝑ cõparationem ad alia fm̃ ꝯuenientiã. Et primo facit hoc. scđo excusat se ab insufficienti determinatione: ꝛ dat intentionẽ suam respectu partis seq̃ntis ibi (Sed de hoc quidem) In prima dicit q idẽ accidit in aĩalib᷒ ꝛ plantis: sic autẽ accidit in aĩalibus q masculi vt in plurib᷒ sunt longioris vite q̃ȝ femelle. Mascul᷒.n. ꝛ femella ĩproprie iueniunt᷑ in plantis. Masculus enim ꝓprie dr̃ qui põt generare in alio: femella in qua aliqđ põt generari ab alio: sed sic nõ accipitũtur masculus ꝛ femina in plantis: sed qꝛ hñt q̃sdã proprietates masculoꝝ: ꝛ femellaꝝ. masculus enĩȝ maioris v̓tutis est vt in plurib᷒ femella ꝛ iõ in eadẽ spẽ plãte que maioris virtutis sunt i fructificãdo dicunt᷑ masculi: que aũt minoris femelle. masculus i aĩalib᷒ habȝ partes superiores grossiores: q̃ȝ inferiores. femelle v̓o ꝯ̃rio: ꝛ rõ huius est: qꝛ masculi calidiores sunt femellis. Calidi aũt est mouere ad superius: ideo plus eleuat᷑ de nutrimento in masculis ad superius q̃ȝ in femellis. Sed femelle sunt frigide. frigidi v̓o est mouere ad inferi᷒. Iõ femine ptes illas grossiores habent q̃ȝ masculi: ꝛ ex hoc potest reddi causa cuiusdã qđ accidit in casu masculi ꝛ femelle. Si.n. cadit masculus partes superiores primo cadit: ꝛ hui᷒ rõ est: qꝛ partes ille sũt magis graues. Si v̓o cadit femella. primo cadit fm̃ partes inferiores: ꝛ hoc est q magis graues sunt. Et iterũ nanus magis est masculus q̃ȝ femella. non intẽdit aũt q semper nanus fit masculus ꝓprie. sed pro tãto magis nanus est q̃ȝ femella: qꝛ participat magis proprietateȝ nani masculus q̃ȝ femella: qꝛ nanus partes superiores grossiores habȝ q̃ȝ inferiores. sĩlr est ꝛ i plãtis q quedam habent partes superiores grossiores q̃ȝ inferiores: alie aũt hñt inferiores grossiores: ꝛ ille que habẽt superiores grossiores longioris vite sunt: ꝛ arborose magis superius. pars enĩ superior plãte ꝛ caput est radix: tales aũt multã caliditatẽ habẽtes per radices trahũt alimentũ ꝛ longe propellunt ad superius: ꝛ iõ arborosa sunt superius: ꝛ ꝓpter abũdãtiaȝ ipsius cali sunt longe vite: femelle aũt breuis vite sunt ꝑꝑ defectuȝ calidi: ꝛ fructus emittunt: ꝛ augmẽtant magis circa partes iferiores: qꝛ calidum paucum existens non potest lõge propellere nutrimentum. ¶ Secundo ibi.

¶ Sed de hoc quidem fm̃ se in his que de plãtis determinabit᷑. Nunc aũt de aliis animalib᷒ dicta est causa de magnitudine vite: ꝛ de vite breuitate. Reliquũ aũt nobis cõsiderare de iuuentute ꝛ senectute: ꝛ vita ꝛ morte: his enim determinatis finem vtiq; habebit: que de animalibus methodus.

¶ Excusat se de insufficientia: ꝛ dat intentionẽ suam respectu partis sequentis: ꝛ qꝛ aliquis crederet q deberet de plãtis determinare: dicit q de hoc. s. de plãtis fm̃ se: que est natura plantaꝝ in libro de plantis determinabit᷑: sed ad presens dictũ ẽ de causa longitudinis ꝛ breuitatis vite in animalibus. Sed adhuc relinqtur nobis ꝯsiderare de iuuentute ꝛ senectute: de morte ꝛ vita. Cum enĩ determinatũ fuerit de istis sufficiẽter: determiabit᷑ de aĩalib᷒.

¶ Explicit liber de longitudine ꝛ breuitate vite.

¶ Incipit expositio super librum de iuuẽtute ꝛ senectute fm̃ Petrum de Aluernia.

De iuuentute aũt ꝛ senectute ꝛ vita ꝛ morte nunc dicenduȝ: simul autem ꝛ de respiratione necessariuȝ forte causas dicere. Quibusdam enim animaliũ propter hoc accidit viuẽ ꝛ nõ viuere. Lec. I.

¶ Sicut dicit phs ꝑmo phisicoꝝ. innata est nobis via ex nobis notioribus ꝛ prioribus in notiora ꝛ priora nature. Sumus enĩ fm̃ naturam rationales. rationis aũt est deuenire in cognitionẽ ignoti q̃ non fit nisi per cognitioneȝ alicuius prius magis noti. ꝛ cognitum non fit nisi ex cognitis. Hinc ergo innata nostra est ex prioribus ꝛ notioribus nobis procedere in cognitionem ignoti. Sed nobis ignotiora: vt frequentius sunt notiora nature: quia ignotiora nobis sunt magis entia: ꝛ talia sunt nota magis fm̃ naturam. ergo innata est nobis via ex nobis notiorib᷒ procedere in notiora ꝛ priora nature. priora ꝛ notiora nobis sunt vniuersaliora magis: cui᷒ ratio est. Quia illud quod est propinquius ei q est nobis maxime notũ fm̃ intellectum est nobis prius ꝛ notius fm̃ intellectuȝ: ꝛ hoc patet per diffinitionem prioris ꝛ notioris. Maxime autem nobis est notum ens simpliciter sumptum. qđ est maxime vniuersale: huic autem est propinquius magis vniuersale ergo prius ꝛ notius est nobis fm̃ intellectum. particularia aũt ꝛ minus vniuersalia ꝛ magis determinata sunt notiora nature. Illud enĩȝ est notius fm̃ naturam: quod est magis ens actu: vt dicit᷑ nono meth᷒. minus autem vniuersalia ꝛ magis determiata sunt magis entia in actu: ꝛ ideo minus vniuersalia sũt magis notiora ꝛ priora nature. Procedenduȝ est igitur nobis fm̃ naturam nostram ex vniuersalioribus magis ꝛ indeterminatis ad minus vniuersalia ꝛ magis determinata: ꝛ hunc processum tenuit Aristo. in omnibus suis considerationibus: fere maxime autem in scientia naturali. primo enim considerauit ens mobile ꝛ de principiis eius: ꝛ de his que consequuntur ipm̃ fm̃ q huius: puta in libro physicoꝝ qui apud antiquos dicitur de naturali auditu. In ipso enim cõsiderauit de ente mobili ꝛ de principiis eius: ꝛ de his que insunt ipsi fm̃ q huius. Deinde ꝯsiderauit de ente mobili sub ratiõe magis determinata: ꝛ qꝛ pria determinatio entis mobilis: vt fieri ꝑ motũ localeȝ simplicem qui est prim᷒ motuũ: ideo scđo determinauit

Tex.cõ.2.

de ente mobili ſm ꝙ eſt pmo mobile motu ſimplici ad vbi: ⁊ de ↄtrarijs eius ⁊ principijs ⁊ per ſe paſſionibꝰ ſm ꝙ huiuſ: ⁊ hoc fecit in libro de celo ⁊ mũdo poſt hec aũt fit determiãtio entis mobilis ꝑ motũ ad formaꝫ. ſimplr aũt ens mobile ad formã pprie eſt generabile ⁊ corruptibile: ⁊ ideo tertio ↄſiderauit de ente ſm ꝙ eſt generabile ⁊ corruptibile in vniuerſali: ⁊ qꝛ eiuſdem ſciẽ ẽ ↄſiderare aliqđ genus: ⁊ pmũ in illo genere. Jdeo in eadem tertia parte ↄſiderauit de generabilibꝰ ⁊ corruptibilibꝰ: que ſunt cauſa generationis ⁊ corruptiõis in alijs. Fecit aũt hoc in libro de generatiõe. Sequẽs aũt terminatio entis mobilis fit ꝑ motũ ad formã mixti ſꝫ ꝙ mixtũ eſt. Sed eſt ↄſiderandũ ꝙ de corꝑe mixto in vli põt eſſe triplex ↄſideratio. Eſt enĩ quoddã corꝑꝰ mixtũ: qđ nõ vere mixtũ eſt ex quattuor elemẽtis: ſed in via ad mixtionē: vel magis ad mixtũ: qđ fit per hoc ꝙ vnum elementum mouet̃ ad locũ alterius: ⁊ alteratũ ad nãꝫ illius ↄſtituit̃ mediũ quodãmodo: vel generat̃ in loco eiuſdẽ multum alteratũ ad naturã ipſius: ⁊ de tali corꝑe mixto: ⁊ de cãis ⁊ principijs eiũs: ⁊ de his q̃ inſunt ei ſm ꝙ huiꝰ facit phs conſiderationẽ in tribꝰ libris pmis methoꝝ: fere ĩ qbꝰ determinat̃ đ methorologijs: a quibꝰ liber ille denoiat̃: qđ dico ꝑpter finẽ tertij vbi ↄſiderationẽ quandã facit de generatiõe mineraliũ ĩ vli: puta ĩ illo caplo. Quecũqꝫ aũt in ipſa terra incluſa. Aliđ eſt mixtũ vere ex quattuor elementis. Et qꝛ eiuſdẽ eſt conſiderare aliquã nãm vlr: ⁊ pmũ ĩ illa natura ſicut ens vlr: ⁊ ens primuꝫ: ſicut pꝫ ex. 4. methꝫ. prima aũt in genere mixtoꝝ ſꝫ nãꝫ ſunt mineralia: nõ in eodẽ parte ↄſiderandũ eſſet de mixtis ĩ vli ⁊ mineralibꝰ: ſed nõ eſt a phõ traditũ. vel ſi eſt: nobis nõ apparuit: q̃uis ab aliquibus traditũ inueniat̃: de mixtis aũt in vli nõ habemus a phõ: niſi inq̃tum determinauit de ipſis ſcđo de generatiõe: nec de mineralibꝰ: niſi q̃tum breuiter: dixit in fine tertij methoꝝ. cap. dicto. Sũt etiã quedã paſſiões ⁊ ꝑpetates. que ſequũtur tã vere mixta: q̃ ea dicũt̃ admixta ratiõe qualitatũ pmoꝝ corpoꝝ ſimplicũ ſm ꝙ huius: vtputa generatio: corruptio. putrefactio: digeſtio: indigeſtio: liquatio: coagulatio: ⁊ ſpẽs eaꝝ: de quibus phs conſiderationẽ facit ĩ. 4. methoꝝ. ꝑpter qđ Alexã. dicit in cõmẽ. ſuo ſuꝑ eundem quartũ ꝙ meliꝰ continuat̃ lib. de generatiõe q̃ primis libris. dicũt tamẽ aliqui ꝙ in eiũdẽ fit ↄſideratio đ mixtis ĩ vli. ſꝫ ꝙ mixta ſunt. Sꝫ pmũ videt̃ rõnabilius vlterius determinatio entis mobilis fit ad formã mixti animati: puta de corꝑe animato: ⁊ de his que inſunt ſm ꝙ animatũ eſt. ⁊ de ente ſm ꝙ mobile eſt ad hꝫ formã mixti animati puta de corpore animato: ⁊ de his q̃ inſunt ꝑ ſe: h fit ↄſideratio in ſequentibꝰ libris. Jſta aũt cõſideratio de corporibus animatis diſtinguit̃ in tres partes in eã que eſt de aia: ⁊ ĩ eã que eſt de cõibus paſſionibus anime ⁊ corporis: ⁊ in illã que eſt de corporibꝰ animatis: cuius rõ poteſt ſumi ex h: qꝛ ſicut phs dicit in pmo de generatiõe partiuꝫ aialis. Quando aliqđ cõe ↄſequit̃ aliqua plura opꝫ ſeorſum cõſiderare illud cõe: ne oporteat idẽ ſepius repetere conſiderando ſingulas partes illius: aia vo cõiter ineſt oibus corporibꝰ animatis ſicut actus: ſimilr ⁊ paſſiones predicte conſequunt̃ oĩa vel plura illoꝝ: ⁊ ideo ſeorſum conſiderandũ eſt de anima ⁊ de paſſionibꝰ eius. Sed eſt intelligendum ꝙ paſſionũ conuenientiũ aĩe ⁊ corꝑi q̃dã ſunt que ſufficienter cauſant̃ in corꝑibus aiatis ab aia: q̃dam aũt in hoc dependẽt ex aliqua cã vel diſpoſitiõe corꝑis: vel aliquo exteriori: ⁊ de illis que ſufficienter ab anima cauſant̃ ſm ꝙ huius nõ opꝫ cõſiderationẽ eſſe ſeparatã ab illa que eſt de corꝑibus: vel ab illa que eſt de anima. Jlle vo q̃ dependẽt ex cauſa extrinſeca poſſunt ↄſiderari

Tex.cõ.i.

ſm ordinem queꝫ hñt ab aia: puta ſm ꝙ cauſant̃ ab aia: vel ſm principiũ cognoſcendi ipſius. ⁊ ſm hãc rationem conſideratur de ipſis in lib. de aia: ⁊ ſic cõſiderat phs de nutrimẽto ⁊ nutribili ⁊ ſentire ⁊ ſenſibili ⁊ motiuo ⁊ mobili in libro de aia: vel poſſunt ↄſiderari ſm illud qđ ſũt: ⁊ ſm ꝙ depẽdẽt a cauſa extrinſeca: vel ex diſpoſitiõe corpoꝝ: ⁊ ſic pñt ſeorſum cõſiderari ab aia. Scđm vo hanc rationẽ phs ↄſiderauit de ipſis in parte ſcie naturalis q̃ inſcribit̃ de paſſionibꝰ cõibꝰ anime ⁊ corporis. diſtinctio aũt haꝝ paſſionũ põt accipi ſm diſtinctionẽ partiũ aĩe. partes aũt aĩe ſm phm. 2. de aia. ſunt q̃ttuor ſm gradus viuẽtiũ ſm vegetatiuũ: motiuũ: ſenſitiuũ: ⁊ intellectiuũ. Jntellectiuũ autẽ nulla ſequit̃ paſſio cõis eius ⁊ corꝑis: qm̃ per ſe non vtitur corꝑe: cum non ſit virtus organica. Et ideo relinquit̃ ꝙ paſſiones predicte diſtinguunt̃ ſm diſtinctionem triuꝫ partiũ: ita ꝙ quedã conſequunt̃ vegetatiuũ ſm ꝙ vegetatiuũ: quedam ſenſitiuũ: quedam motiuum ſm ꝙ motiuum. Jlle vo q̃ conſequunt̃ vegetatiuum ſunt ſm doctrinam ↄſiderande prius. Sicut. n. vegetatiuũ prius eſt ſm viã nature ⁊ doctrine ſm phm ⁊ ſenſitiuũ motiuo ſicut apparet ex ſcđo de aĩa. Sic paſſiones vegetatiui precedũt poſſiões ſenſitiui ⁊ hec illas: que motiui. vegetatiuũ aũt põt ↄſiderari q̃tuꝫ od acceptionem nature vel eſſe. vel q̃tum ad ipſam naturã vel eſſe: vel q̃tum ad amiſſionẽ. q̃tum ad primũ debetur ei generatio que eſt via in eſſe coꝝ q̃tum ad ſecũdum vita que eſt vel ipſa natura: vel operatio ↄſequens naturam quãtum ad tertium mors. vita aũt vegetabilium conſiderat̃ vel ſm ſe: vel q̃tum ad cauſas: vel q̃tũ ad ea qbꝰ conſeruat̃ in eſſe: vel q̃tum ad diſpoſitiões conſequẽtes ipſaꝫ. Jllo aũt quibꝰ conſeruãtur ſunt duoꝝ generũ. vita enim in iſtis ↄſiſtit per calidũ ↄtinue reſoluẽs humidũ: ⁊ ideo continua fit in habentibus ipſam deꝑditio: ꝑpter quod nutrimento indigent. Nutrimentum aũt dicit̃ od nutribile: ⁊ ideo circa viuentia oportet ↄſiderare de nutrimento ⁊ nutribili. Jterum vita conſtat per calidũ qđ indiget refrigeratione: vt apparet infra: ⁊ iđ circa ipſam conſideranda eſt cauſa talis refrigeratiõis ⁊ motus ſm quem fiunt diſpoſitiones que conſequũtur viuentia: vel conſequuntur ratione cõmixtionis qualitatũ ſm aliquã proportioneꝫ: ſicut ſanitas ⁊ infirmitas: vel conſequunt̃ diſpoſitioneꝫ alicuius partis organice pncipaliter: ſicut iuuentus ⁊ ſenectus. eſt enĩ iuuentus augmentatio pris refrigeratio: ſenectus eſt defectus eiuſdem cuius eſt pulmo: vel brãchie: vel aliquid ꝑportionale. Circa vitã aũt oportet conſiderare cauſas vite abſolute vel cauſas longitudinis ⁊ breuitatis ipſius: ergo ad perfectaꝫ cognitionem vegetabiliuꝫ oportet omnia iſta ↄſiderare. Mors aũt ⁊ generatio in vegetabilibus attributionem habent ad vitam. generatio quidem eſt ſicut vita: mors vo ſicut priuatio. Similiter refrigeratio naturalis calidi in quo conſiſtit vita attributionem habet ad ipſam. Sicut conſeruatiuũ. iuuentus autẽ ⁊ ſenectus ſimiliter attributionem habent ad ipſaꝫ ſicut diuerſi ſtatus eiuſdem: ⁊ ideo de iſtis oibꝰ ↄſiderat̃ ĩ li. de morte ⁊ vita: ſm ꝙ hñt attributionẽ ad vitã. Sic. n. de ipſis q̃dãmõ ẽ ſcĩa vna. Et circa iſta p̊ ↄſiderãdũ eſt de morte ⁊ vita: qꝛ iſta pora ſũt ſm gñationẽ: ꝑp qđ ⁊ via doctriẽ. Deĩde de nutrimẽto ⁊ nutribili: qbꝰ ĩdigẽt viuẽtia ad ꝑfectionẽ ⁊ ↄſuationẽ. Deinde de cauſis longitudinis ⁊ breuitatis vite. Jllud enim qđ eſt cauſa vite amplius vel minus factũ eſt cã longitudinis ⁊ breuitatis vite que precedit ↄſiderationẽ đ morte ⁊ vita. qꝛ ibi cõſiderat de cauſis cuiuſdã corruptiõis animaliũ que ſupponit̃ in libro de morte ⁊ vita. Deinde de ſanitate ⁊ egritudine đ nutrimẽto ⁊ nutribili: de ſanitate

Tex.cõ.

⁊ infirmitate ĩ vniuersali: aut nõ ꝯsiderauit philosophꝰ seorsum: aut ad nos non peruenit: q̃uis aliqui expositores ipsius de his tractatus cõposuerit. Circa sensitiuum vero considerare ꝯtingit ipsum sensibile ꝙ est motiuuz sensus: ⁊ sensum qui mouetur a sensibili ⁊ ipm̃ sentire ꝙ est eius operatio sequens. De sensibili ſm ꝙ motiuũ est actu: ⁊ sensitiuo ſm ꝙ mouet̃: determinatuz est in libro de anima. de sensibilibus aũt ſm se quale existẽs potest mouere sensum. De sensitiuo q̃tum ad dispositionẽ materie: que disponit ad ipm̃ sentire. determinatum est ĩ libro de sensu ⁊ sensato. Circa sentire aũt ꝯtingit ꝯsiderare operationem sensitiuaꝝ virtutum exterioꝝ principaliter que dicitur vigilia: ⁊ eius priuationem que dicit̃ somnus. Et de istis determinatuz est lib. de somno ⁊ vigilia: in quo determinat̃ de istis ſm se: ⁊ ſm ꝙ pendẽt ex aliq̃ dispositione corporis: potest etiã cõsiderari operatio alicuius: vel aliquaꝝ virtutũ interioꝝ: ⁊ hoc mõ cõsiderat̃ de memoria ⁊ reminiscentia. in lib. de memoria ⁊ reminiscentia. Circa motuũ aũt animalis ꝯtingit cõsiderare causas motus animaliũ partiũ organicaꝝ motus. primo modo fit ꝯsideratio de causis motus animaliuz. libro de motibus animaliũ oppoꝛtunis ad motum. pars aũt scie naturalis que est de corporibus animatis. diuidit̃ in eaz que est de corporibus animatis anima vegetatiuo: ⁊ ĩ eã que est de corpibus animatis anima sensitiua. pars autẽ que est de corporibus animatis. anima vegetatiua traditur in libro de plantis: quẽ nõ fecit phs: sed discipulus eiꝰ Theofrastus illa aũt que ẽ de corpe animato anima sensitiua tradita est in libro de animalibus. Et sic apparet que est intentio phi in tota naturali phia: ex quo patz ꝙ intentio phi est in hoc tractatu: qui scribitur de morte ⁊ vita: vel de iuuentute ⁊ senectute: de vito ⁊ de his que attribuunt̃ ei: puta inspiratione ⁊ respiratione. Juuentute ⁊ senectute ⁊ morte determinare. Diuiditur autem iste liber in duas partes: prohemium ⁊ tractatũ: in pꝛhemio dat intentionẽ suam. In tractatu prosequitur suum intentũ. secũda ibi (Quoniã aũt de anima) In prima dicit: ꝙ postq̃ determinatum est de causis longitudinis ⁊ breuitatis vite tã in plantis q̃ in animalibus: ꝯsequẽter dicendũ est de iuuẽtute ⁊ senectute: qui sũt quidã status viuentiũ. Juuentus quidem est quidã status perfectus. Senectus aũt est status defectus. Similiter dicendum est de vita ⁊ morte: que quidẽ est terminus vite. Simil'r dicendũ est de infrigidatiõe: que in q̃busdã fit per inspirationem ⁊ respirationẽ. In quibusdam aũt fit ꝑ inspirationem ⁊ nõ al'r. refrigeratio aũt necessaria est viuentibꝰ propter saluationẽ naturalis calidi. determinandum est igitur de causis respiratiõis ⁊ inspiratiõis. hoc aũt faciendum est: q2 quibusdam aĩalibꝰ inest viuere ꝓpter respirationem. non viuere aũt siue mors ꝓpter defectũ respirationis. Sic igitur patet ꝙ dat intentionẽ suaz respectu triũ: quoꝝ est primũ iuuentus ⁊ senectus: 2ṁ mors ⁊ vita: tertium ẽ inspiratio ⁊ respiratio. dicit aũt quibusdã: q2 in quibusdam animalibus magis manifestũ est respirationem esse necessariam ad vitam: q̃ in alijs: ⁊ defectũ ipsius esse causam mortis. ℂ Secundo ibi.

ℂ Quoniam aũt de anima in alijs terminatuz est. Et palã: q̃m non est possibile substantiam ipsius esse corpus. Sed m̃ ꝙ in aliq̃ existit corporis pticula manifestũ: ⁊ in h aliquo habentium virtutẽ in particulis. Que quidem igitur alia anime: aut partes: aut virtutes. Qualitercunq3 quidẽ opoꝛtet notare dimittat̃ nũc.

ℂ Prosequitur intentũ suũ: ⁊ diuidit̃ in duas. Quia eniz prius opoꝛtet ꝯsiderare cãm q̃ effectũ: in quibꝰ causa notioꝛ est: refrigeratio aũt ẽ causa vite ⁊ moꝛtis. Ideo pͥo determinat de refrigeratiõe. 2° de morte ibi (Est quidez igitur) 3° redit ad determinandũ modũ refrigerationis in aĩalibus ibi (Tria aũt sunt necessaria) Et adhuc pͥma in duas. primo resumit quedam determinata in libro de anima. 2° de infrigidatione determinat ibi (Quecunq3 aũt) In prima dicit: ꝙ cũ in libro de aĩa sit determinatũ de anima ⁊ de eius potentijs. manifestũ est ꝙ substãtia ⁊ natura anime nõ potest esse corpus: q2 corpus h3 nõ esse in corpore aliquo. Sed est subiectuz alterius: aĩa aũt h3 esse in aliquo: iõ non est anima corpus. Sed tamẽ q̃uis nõ sit corpus: existit nihilominus in aliqua parte corpis determinata. Sed est ꝯsiderandũ ꝙ aĩa duobus modis potest cõsiderari. Uno mõ ſm suam sũbam. alio mõ ſm suas potentias ⁊ virtutes: mediantibus quibus operat̃. Si primo modo considerat̃ ſm suã substantiaz: perficit sic totum corpus: tota ipa est in toto: ⁊ tota in q̃libet pte: sicut albedo tota est in tota superficie: ⁊ tota in q̃lib3 pte. Tota quidem est ſm suam essentiã: nõ ſm suã q̃titatez. Si cõsideret̃ ſm potentias ⁊ virtutes ſm quas operat̃: cũ ad operatiões suas per istas virtutes requirant̃ ptes corporis ſm istas virtutes est aĩa in diuersis partibꝰ: vt ſm potentiam visiuã in oculo auditiuam in aure: ⁊ sic de alijs: ⁊ sic loquit̃ phs hic: ꝙ anima est in aliqua pte corporis determinata ſm ꝙ per virtutez suem determinat sibi aliquam partem corporis: que q̃dem pars assignata est de numero partium habentiũ virtutẽ aliquã: ⁊ in illa est anima: ⁊ subdit dicens: ꝙ vtrum iste virtutes que in sunt anime ſm diuersas particulas corporis debeãt dici virtutes: vel potentie: vel ptes anime: ad presens dimittatur. Non eñi refert ad ꝓpositũ: vtꝝ sint partes: vel potentie siue virtutes: veruz est ꝙ Plato voluit ꝙ eẽnt diuerse anime in diuersis partibus corporis: sed istud non est de intentione Aristo. ℂ Secundo ibi.

ℂ Quecunq3 aũt animalia dicunt̃: ⁊ viuere ĩ his quidem que adepta sunt in vtraq3 hec. Dico aũt vtraq3: ⁊ qȯ est esse animalia: ⁊ qȯ viuere necesse eadem esse: ⁊ vnam particulã: ſm quã viuit: ⁊ ſm quã appellamus ipm̃ animal.

ℂ Determinat de infrigidatiõe: ⁊ circa hoc duo facit. pͥo probat ipsam esse necessariam viuentibus. scḋo cũ dicit. (Quoniam aũt omne viuens) determiat qũo fiat. circa primũ duo facit. primo ꝓbat ꝙ omnia viuentia habent aliquam caliditatẽ naturalez: quam necesse est saluari si viuant animata. scḋo cũ dicit (Palã igit̃) probat ipsam esse necessariã. prima in duas. In pͥma ostẽdit: ꝙ in oibꝰ viuentibus primũ principium partis anime vegetatiue est in aliqua pte determinata. scḋo ostendit: ꝙ in illa pte est calidum ꝙ opz saluari ibi (Omnes aũt ptes) Adhuc prima in duas. primo ostendit ꝙ in oibꝰ viuentibꝰ pͥmuz principium aĩe vegetatiue est in aliqua parte determinata ex habitudine sensus ad partem aĩe nutritiue. scḋo probat hoc ꝑ alias rationes ibi (Sed principiũ) Adhuc prima in duas. in prima ostẽdit: ꝙ in oibus animalibus necesse est esse vnã ⁊ eandem partez: ſm quã pͥmo viuit aĩal: ⁊ ſm quã est aĩal: scḋo ex hoc ꝓbat intentũ suum ibi. (Qm̃ igitur ꝓpriaꝝ) Adhuc duo facit. primo ꝓponit qȯ intendit. scḋo ꝓbat ibi (Animal quidez. n.) In pͥa dicit: ꝙ in oibus illis que dicũtur aĩalia ⁊ viuũt: ita ꝙ ista duo habent. s. ⁊ ꝙ viuunt: ⁊ ꝙ sunt aĩalia: necessariũ est vnam ⁊ eandem particulã esse ſm quã. primo viuũt: ⁊ ſm quã primo sunt animalia. ℂ Secundo ibi.

¶ Animal quidē eni̅ fm̅ q̄ aial impo̅le est non viuere. Si aūt viuit: sic aial existere nō necessarium: plante eni̅ʒ viuūt qdē: nō hn̄t aūt sensuʒ: per sentire aūt aial ad nō aial determinamus. Numero quidē igit̄ necesse vnam esse ⁊ eādē hanc particulā: in esse aūt plura ⁊ alteraʒ. Nō enim idem animal esse ⁊ viuere.

¶ Probat hoc ⁊ intendit istā rōneʒ: fm̅ illud scd̅m quod aial viuit primo ⁊ realr̄ est aial: ergo necessariū est eē eādem particulā fm̅ quā p̄mo est aial ⁊ viuit: ꝯntia mānifesta est: nec eā declarat: sed declarat an̄s: ⁊ dicit q̄ impo̅le est q̄ animal fm̅ qd̄ aial: nō viuat: ḡ fm̅ q̄ p̄io ē aial: primo viuit: nā si nō: da oppositū q̄ nō viuat: sequit̄: si nō viuat: q̄ nō sit aial: ⁊ tale debet esse sine vita: qd̄ est impo̅le: quare fm̅ q̄ primo est animal: viuit: ⁊ dico fm̅ q̄ primo est aial: ⁊ nō econuerso: q2 nō est necessariū q̄ si aliqd viuit: q̄ sit animal. plante eni̅ viuūt: ⁊ non sunt aial: q2 non habent sensum: animal aūt est aial per sensuʒ. Et concludit vlterius ꝯsequens q̄ necessarium est esse eandē particulam fm̅ quā primo viuit aliquid: ⁊ est aial: numero quidem vnum ⁊ subiecto: sed ratione differunt. Cōis. n. idem sit subiecto: ⁊ eē animal ⁊ viuere: tn̄ ratiōe differūt: q2 aliud est eē animal ⁊ viuere. ¶ Secūdo ibi.

¶ Quū igit̄ ꝓprioꝝ sensitiuoꝝ vnū aliqd̄ cōe est sensitiuū: in qd̄ eos qui fm̅ actū sensus necessarium obuiare: hoc aūt vtiq3 erit mediū anterioris vocati ⁊ posterioris. Anterius qdē eni̅ dr̄: in quo est nobis sensus: posterius aūt oppositum. Adhuc aūt diuiso corpe viuentiuʒ oīum superioꝝ ⁊ inferioꝝ. Omnia eni̅ habent superius ⁊ inferiꝰ. Quare ⁊ plante palā: q2 nutritiuū principiū habebūt vtiq3 i medio hoꝝ.

¶ Probat intentū suum. s. q̄ primū principiū partis anime vegetatiue sit in aliqua parte corporis determinata: ⁊ vult ꝓbare q̄ sit in medio superioris ⁊ inferioris: anterioris ⁊ posterioris: ⁊ diuidit̄ in partes tres. In prima facit qd̄ dictum ē. In scd̄a exponit quoddā dictū ibi (particula enim) In tertia assignat rōnem nominis particule illiꝰ medie ibi. (Tribus autē existentibꝰ.) In prima intendit istam rationē. Eadeʒ est particula fm̅ quā aliqua sentiunt ⁊ nutriunt̄. Sed particula fm̅ quā p̄io sentiūt est in medio superioris: inferioris: anterioris: ⁊ posterioris: ergo particula fm̅ quaʒ animal primo nutritur est in medio supioris ⁊ inferioris: an̄rioris ⁊ posterioris. huius rationis maior probata est in precedēti particula: sed minorem probat: ⁊ dicit q̄ cū sensus particulares ꝓpriꝫ habent sensuʒ cōmunē: ad quē terminātur alteratiōes sensuum ꝓprioꝝ: ⁊ q̄ hoc sit verum patet ex scd̄o de anima. patet enim q̄ homo iudicat differentiaʒ inter sensibilia diuersorum sensuum: vt inter albū ⁊ dulce: qd̄ non potest facere per sensum aliquem particularem: ⁊ ideo oportet ponere sensum per quem hoc ipse faciat: ⁊ iste est sensus cōis. Item manifestū est q̄ sensus particularis non iudicat de sua operatione: ergo oportet q̄ sit aliqua virtus q̄ hoc faciat. hoc aūt est sensus cōis. est igit̄ ponere vnū sensum cōem oībꝰ sensibus ꝓpriꝫ. Iste aūt sensus cōis est in media p̄te an̄rioris ⁊ posterioris: superioris ⁊ iferioris: ⁊ huiꝰ rō pōt eē: q2 ꝓmū mouēs: ⁊ ꝓmū motuꝫ debent eē sil̄ p̄mū ⁊ ꝓmū mouēs in aiali ē sensus cōis. p̄mū motum est cor: ḡ sensitiuū cōe est in corde: sed cor ē in medio anterioris ⁊ posterioris: ḡ ⁊ sensus cōis. particula igit̄ fʒ quam aīalia p̄mo sentiunt est in medio anterioris ⁊ posterioris. dr̄ aūt interius vnde fit motꝰ sensibiliū in ipos sensus. posterius p̄s opposita. Iteꝫ cū corpus cuiuslʒ viuentis diuidat̄ in superius ⁊ inferius: erit h̄ in medio superioris ⁊ inferioris. Si ḡ p̄n̄m nutritiuū sit in eadē parte cum p̄n̄o sensitiuo: ⁊ illud ē in medio an̄rioris ⁊ posterioris: inferioris ⁊ supioris: palā q̄ p̄n̄m nutritiuū est i medio supioris ⁊ iferioris an̄rioris ⁊ posterioris. ¶ Scd̄o ibi.

¶ Particulā eni̅ʒ fm̅ quā ingreditur alimentū: superius vocamus ad ipsam respicientes: sed non ad ambiens totum. Deorsuʒ aūt fm̅ quā superfluum dimittunt primo.

¶ Expōit quoddā dictū. facta eni̅ est mētio de superiori ⁊ inferiori in plātis: iō hic ōndit qd̄ vocat̄ in plātis supius ⁊ inferius: ⁊ p̄mo facit h̄. scd̄o ōndit q̄ntū ad hoc diuersitatem inter plātas ⁊ aīalia: ibi (hʒ aūt ꝯrie.) In prima aūt intelligēdū est q̄ in plantis ista. s. superius ⁊ inferiꝰ: dextrum ⁊ sinistrū: ante ⁊ retro sunt determinata fʒ virtutē. dr̄ aūt anterius p̄n̄m motus sensibiliū i ipsos sensus: posterius aūt p̄s opposita. dextrū vō p̄ncipiū motꝰ localis. sinistrū vō pars opposita. supius vn̄ alimētū sumitur inferius pars opposita. secus aūt i vniuerso: iō dicit q̄ p̄s illa in plātis in q̄ vel fm̅ quā recipit̄ alimētū: dr̄ esse superius p̄s aūt fʒ quā supfluū emittit dr̄ esse inferius: ⁊ ē inspiciēdū ad plātas nō ad vniuersum: ꝯtrio eni̅ est inferius ⁊ superius in plantis ⁊ in vniuerso. ¶ Scd̄o ibi.

¶ Habet aūt cōtrarie in plantis h̄ ⁊ aīalibꝰ: homini qdē eniʒ ꝓpter rectitudineʒ: maxie existit hoc animaliū hr̄e que sursum particulaʒ ad id qd̄ totius sursum: alijs aūt intermedie: plantis autē immobilibꝰ existentibꝰ ⁊ accipientibꝰ ex terra alimentū necessariū semꝑ deorsum hanc habere particulā: ꝓportionales aūt sunt radices plātis: ⁊ qd̄ vocat̄ os aialibꝰ: ꝑ qd̄ alimētū hec qdē e terra accipiunt: hec autez per ipsa.

¶ Assignat diuersitatē q̄ntum ad superius ⁊ inferius i animalibus ⁊ plantis: ⁊ dicit q̄ supius ⁊ inferius eꝯ se habēt in plantis ⁊ in animalibus. hō eniʒ propter rectitudineʒ quā habet: maxie inter oīa aīalia hʒ particulā illam: que superius dicit̄ ad sursum totius vniuersi: habʒ aūt rectitudinem ⁊ superius ad superius vniuersi ꝓpter duo. primum est: q2 homo est perfectissimū animaliuʒ: ⁊ maxie accedit ad equalitateʒ celi. ⁊ ideo suū superius est ad superius vniuersi. Secūdum est q̄ homo maiorem caliditatem habet q̄ꝫ aliquod aliud animal fm̅ q̄ntitatem sui corporis. Calidi autem est dirigere ad superius: ⁊ ideo superius hominis est ad superius vniuersi animalia auteꝫ alia medio modo habent superius: q2 minus accedunt ad equalitatem celi: ⁊ minus habent de calido dirigēte. plante autem habent hanc particulaʒ simpliciter ad inferius vniuersi. Et huius ratio est: q2 plante immobiles sunt: sursum autem in plantis est: vnde recipiūt alimentum: recipiunt autem alimentū per radices: radices aūt sunt terre affixe: quare sursum in plantis est ad inferius: ⁊ subdit q̄ radices in plantis proportionales sunt ori in animalibus. Sicut enim plante per radices recipiūt alimentum ex terra. Ita animalia per os recipiunt alimētum. Item plante imperfectissime sunt ⁊ minus habent de calido: q̄ꝫ bruta animalia. Iterum minus accedūt ad equalitatem celi. ⁊ ideo sursum in plantis est ad deorsuꝫ vniuersi. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Tribus autez existentibus partibus in quas diuidunt̄ omnia perfecta animaliū: vna quidē qua suscipit alimentū. vna autez qua superfluum emittit. tertia autem harum media: hec in maximis animalibus vocatur pectus. in alijs autem proportionale. Dearticulata autē sunt magis alteris altera. Quecunqz autem ipsorū sunt processiua apponuntur ⁊ particule: que ad hanc administrationē quib⁹ totū fert̄ kicos crura ⁊ pedes ⁊ habētia eādē his virtutē.

¶ Declarat qualr̄ vocat̄ illa particula media. ⁊ dicit. ꝙ cū sint tres particule in aiali. vna p quā recipiūt alimentū. Alia per quā superfluū emittūt: ⁊ alia ps media: illa media vocat̄ in aialib⁹ maximis pect⁹. In alijs aūt ꝓportionale est aliqd isti parti. Sunt .n. quedā aialia q̄ istas partes habent magis dearticulatas ⁊ distinctas: q̄cūqz aūt alie particule aialiū que mouent̄ motu ꝓgressiuo apponunt̄ ꝑpter istas particulas. Sicut ossa ꝑpter sustentationē. caro ꝑpter repletionē istaꝝ vacuitatuz ⁊ kachos ⁊ crura ⁊ pedes. Pedes .n. sunt necessarij nō simpliciter: sȝ si dȝ ire. Et ꝑpter hoc phs reddēs cām istarū partiū reddit ex fine: ⁊ sic de alijs ꝑncipalib⁹.

Sed principiū quidem nutritiue anime in medio trium particularuz fm sensum existens videtur ⁊ secunduz rationem. Lectio. II.

¶ Postqȝ phs ꝓbauit ꝙ ꝑn^m partis aie nutritiue sit i medio anterioris ⁊ posterioris supioris ⁊ iferioris per habitudinē nutritiue ad partē sensitiue anime. hic ꝓbat per alias rōnes. Et diuidi t̄ in partes duas. Primo .n. ponit intentionē suam dicens: ꝙ manifestū est ꝙ ꝑncipiū partis anime nutritiue sit in medio trium ꝑticularū: ⁊ ꝑ rōnes nāles que sumunt̄ ex sensu: ⁊ per rōnez etiā cōem ⁊ logicam. ¶ Secundo ibi.

¶ Multa eniz animalia ablata vtraqz particularū: ⁊ ea que vocat̄ caput: ⁊ susceptiua alimēti viuūt. Cum quocūqz vti fuerit mediū.

¶ Prosequit̄. Et circa hoc duo facit. Primo ꝓbat intētū per rōnes ꝓprias ⁊ nāles. Scdo per cōes: cū dicit. Secūdum rōnē aūt. Circa ꝑmū ꝓponit rōnes ostendētes suū ꝓpositū. secūdo cū dicit (Secūdū apparentiā) iducit cōclusionē intentaz. Prima diuidit̄ in tres fm tres rōnes quas ponit. scdam ponit cū dicit. (Adhuc aūt in plātis) tertiā ibi. (Sed adhuc ꝙ ꝑncipale) Prima in tres. Primo ꝓbat per signū. scdo manifestat suppositū quoddaz ibi. (Palā aūt) Tertio assignat diuersitatē inter aialia ⁊ plantas ibi (Necessario aūt) In ꝑma dicit ꝙ ꝑmū ꝑncipium nutritiue aie sit in medio superioris ⁊ iferioris. Manifestū est ꝙ videmus ꝙ multa aialia decisa vtraqȝ ꝑticula. s. inferiori parte ⁊ capite: qd̄ est pars susceptiua alimenti pars media viuit: ⁊ quecūqȝ ꝑticula in qua est pars susceptiua alimēti ps media. sir̄ viuit. Ħ aūt nō esset: nisi ꝑmū ꝑn^m partis aie nutritiue esset in medio superioris ⁊ iferioris: anterioris ⁊ posterioris. g̃ p^m ꝑn^m nutritiuum est in dicta pte. ¶ Scdo ibi.

¶ Palā aūt in entomis ⁊ vespis ⁊ apibus hoc accidēs: ⁊ multa aūt nō entomoruz diuisa ꝓñt viuere ꝑpter nutrimentū vel nutritiuū. Talē aūt particulā actu quidē hȝ vnam: virtute aūt plures. Eodem enim modo plantis cōstituta sunt: etenīȝ plante diuise viuunt ⁊ separatiȝ: ⁊ fiunt multe arbores sub vno principio.

¶ Declarat illud signū. Et habȝ duas partes. Prio facit hoc. Scdo excusat se a determinatiōe cuiusdā questiōis ibi (Propter quā aūt cām) In ꝑma dicit ꝙ manifestuz est ꝙ partib⁹ illis decisis pars illa media viuit in aialibus entomijs. i. incisis que hñt ventrē ad vnā partē: caput ad aliaz colligato aliquo gracili ⁊ tenui: sic sūt vespe ⁊ apes. Multa .n. taliū vident̄ viuere diuisa: ⁊ possunt. Ħ aūt est ꝑpter ꝑn^m nutritiuū qd̄ est in partib⁹ illis: nec Ħ accidit in talib⁹ aialib⁹ solū: sed etiā in plurib⁹ nō entomijs sicut in lūbricis terre ⁊ silib⁹. ꝑpter eandē cām: hȝ aūt particula in qua est ꝑmum ꝑn^m partis aie nutritiue: in ꝑdictis aialib⁹ actu quidē est vna: sed virtute est plures. ⁊ q̄tū ad hoc cōsimilr̄ sunt cōstituta aiā ipsis plantis. videmus .n. ꝙ quedā plante decise viuunt ⁊ fiūt multe ex vna: ⁊ cā huius est. Quare aia in plantis vna qdem est fm actū: plures aūt fm v̄tutē: ⁊ ꝑficit totā plātā actu: ꝑtes aūt in potētia. Et sic ꝑtes actu sūt vnū: plures autē potētia ⁊ v̄tute. Ita aia actu est vna: ⁊ plures v̄tute: ⁊ sic plures actu per diuisionē. ¶ Scdo ibi.

¶ Propter quā aūt cām he quidez non possūt diuise viuere: hec aūt a plantatiōe: plantarū aliter erit sermo. Sed similr̄ habēt fm hoc plante ⁊ genus entomorum.

¶ Excusat se a dissolutiōe cuiusdā qōnis: quereret .n. aliquis: q2 videmus ꝙ plante quedā decise viuūt: quedā aūt ita sunt ꝙ si planta diuidit̄ vna pars viuit: alia non: que hui⁹ ratio est. Et ratio dubitationis pōt eē. Cum aia perficiat nō solū illam partē: que decisa viuit: īmo alias: quare vtraqȝ nō viuit. A dissolutiōe hui⁹ excusat se. ⁊ dicit. ꝙ ꝑpter quā causaz ista pars decisa nō viuit si transplantat̄: hoc ergo habet videri: sed alibi opȝ fieri sermonem de hoc sicut in libro de plantis. Sed tñ sciendū est ad presens ꝙ causa. quare quedaz plante decise viuunt quedaz nō: nō est ex parte subiecte aie nutriti: q2 illa totum ⁊ quālibet partē perficit: sȝ hoc est ex parte illorum que necessaria sunt ad hoc ꝙ planta viuat. Ad hoc enim ꝙ viuat indiget potētia nutritiua ꝑmū: vel ꝑmo ꝑn°. p^m aūt ꝑnci^m partis anime nutritiue est in aliqua parte: pōt igit̄ sic abscindi planta: ꝙ vna pars nihil habebit ex illo ꝑncipio. Alia aūt totū habebit: ⁊ tunc illa pars que habȝ de illo principio nutritiuo deciso viuit: alia nō. Similiter planta decisa in qua est ꝑmū principiū partis nutritiue anime: si transferat̄ ad locū sibi ꝓportionalē fm cōplexionē viuunt. Si vero nō. non. Non ergo est causa ex parte subē nutritiue aie: sȝ ex parte eorū q̄ necessaria sūt ad hoc ꝙ viuat planta. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Necesse autem ⁊ nutritiuam animam. actu quidem in habentibus esse vnam: virtute autem plures. Similiter autem ⁊ sensitiuū principium: videntur enim habentia sensum diuisa ipsorum.

¶ Comparat aialia ad plātas: quo ad quoddā dictū. ⁊ p° fm ꝯueniētiā. ⁊ 2° fm diuersitatē: ibi. (Ad saluari.) In p° dicit. ꝙ in habētib⁹ partē aie nutritiue oȝ aiaȝ nutritiuā actu esse vnā: virtute plures: ⁊ causa hui⁹ est: q2 aīa ipsa perficit totā plantā ⁊ partes: partes aūt actu sunt aliqd̄ vnū: plures fm virtutē. Similiter ꝑn^m sensitiuū est vnū actu plures virtute. Vident̄ .n. quedā aia decisa habere sensum: qd̄ nō cōtingeret si ꝑn^m sensitiuū nō esset plu

res virtute. (Scd'o ibi.)

¶ Sed ad saluari naturam: plante quidem possunt: hec autem non possunt: quia non habent organa ad salutem. Et quia indigentia sunt hec quidem capientis: hec autem suscipientis alimentum: hec autem aliorum et horum amborum: assimilantur enim talia animalium multis animalibus simul iunctis. Optime autem constituta hoc non patiuntur animalium propter esse naturam ipsorum: vt contingit maxime vnam: propter quod et paruum sensum quedam faciunt: diuise particularum: quia habent aliquam animalem passionem: separatis enim visceribus faciunt sensum: vt cortice corde ablato.

¶ Ostendit diuersitatem inter animalia et plantas. Et dicit quod quamuis ita est quod principium nutritiuum in habentibus ipsum sit actu vnum virtute plures. Similiter principium sensitiuum. Tamen in hoc est diuersitas inter plantas et animalia quod plante diu possunt viuere: quia paucam exigunt diuersitatem organorum ad operationes vite que est virtute in pluribus partibus: et potest esse actu post decisionem. animalia autem non possunt diu viuere: quia indigent ad operationes per quas saluantur diuersitate organorum. Multa enim indigent ad minus vno organo: quo ab extra statim nutrimentum suscipiant sicut ore: et cum hoc aliquo suscipiente intra et digerente: et aliquo per quod expellatur superfluum talys diuersis: et quanto perfectiora sunt animalia pluribus indigent: sicut apparet in progressiuis. vnde animalia talia assimilantur multis animalibus imperfectis simul iunctis. Animalia autem que maxime sunt perfecta sicut homo: talem diuisionem non sustinent. Et causa huius est: quia talia animalia maxime vnitatem habent: et ideo partes talium animalium diuise paruum faciunt sensum: faciunt autem aliquem sensum propter motum siue passionem determinatam in illis partibus. In viuentibus autem est vna pars principalis: a qua mittitur virtus ad singulas partes. Et ideo cum abscinditur vna pars remanet virtus in parte illa: que dicitur facere sensum aliquem et motum. Et non quod hoc peruenerit a substantia anime ibi existente in actu: sed a virtute per modum passionis ibi existente in actu: et hoc videtur intendere philosophus per illa verba. habent aliquam animalem passionem. quod autem partes tales decise faciant sensum aliquem declarat. dicens. quod separatis visceribus faciunt sensum: sicut tortuce ablato corde mouentur.

Adhuc autem in plantis palam et animalibus eam que ex spermatibus generationem considerantibus et incisiones et absplantationes. Lec. III.

¶ Postquam philosophus probauit quod principium nutritiuum est in medio superioris inferioris: anterioris et posterioris: per rationem sumptam ex diuisione animalium et plantarum. In parte ista ostendit per rationem sumptam ex generatione animalium et plantarum: et habet partes duas. primo premittit intentum suum. secundo probat ibi. (Que enim.) In prima dicit quod manifestum adhuc considerantibus generationem animalium que est ex spermatibus et considerantibus ad plantationes et incisiones quod primum principium partis anime nutritiue est in medio superioris inferioris: anterioris et posterioris. ¶ Secundo ibi.

¶ Que enim ex spermatibus generatio accidit omnibus ex medio.

¶ Declarat. et primo declarat in animalibus. secundo in plantis ibi (Dettiron enim.) tertio regreditur ad declarandum in animalibus ibi. (Et animalium sanguinem.) In prima intendit rationem hanc. anima nutritiua est in parte illa: ex qua accidit generationem fieri omnibus animalibus generatis ex semine. hoc autem fit ex media. Est enim semen superfluum tertie digestionis: quod quidem alimentum natum est conuerti ad membra. Ultima autem digestio fit in corde. et ideo peruenit semen ex media: quare manifestum est quod generationes accidunt animalibus ex medio. Quare primum principium anime nutritiue est in medio. ¶ Secundo ibi.

¶ Dittiron enim existentibus omnibus secundum quod nata sunt: medium enim vtriusque est particularum: hinc ramusculus oritur et radix nascentium: et primum autem medium horum est in incisionibus: que et absplantationibus hoc maxime accidit circa ortus. Est enim principium quoddam os rami. simul autem et medium. Quare aut hoc auferunt: aut in hoc insunt: vt aut ramus aut radices ex hoc generentur tanquam existente principio ex medio germine et radicis.

¶ Probat illud idem de plantis per incisionem. Et dicit quod in plantis que non sunt orbate: sed sunt secundum quod nate sunt esse dytiron est particula media inter partem superiorem et inferiorem: et ab illa parte oritur ramus et radices terre affixe. Principium enim rami et radicis est in parte illa media: et istud maxime apparet in incisionibus et transplantationibus. In illo enim est principium nutritiuum. ex quo incipiunt pullulationes. Incipiunt autem ex medio. Videmus enim quod in planta ramus oritur ad superius: radix ad inferius: quare manifestum est quod primum principium nutrimenti est in parte media: et propter hoc illi qui volunt asplantare: aut inserere illam partem simul cum ramo accipiunt vt ex illa parte generetur ramus: tanquam ibi existente principio nutritiuo: et germinis radicis et rami. Et est intelligendum quod dytiron est pars que est in contactu rami vel radicis. Nec est opinandum quod pars illa sit medulla: quia medulla in plantis proportionaliter sumitur et in animalibus. In animalibus autem medulla non est primum principium nutritiue. quare nec est in plantis. ¶ Tertio ibi.

¶ Et animalium sanguinem habentium cor fit primo: hoc autem palam ex quibus in contingentibus adhuc factis videre contemplati sumus. Quare et in exanguibus necessarium analogum cordi fieri primo. Cor autem quod est venarum principium in his que circa partes animalium dictum est prius: et quod sanguis in sanguinem habentibus est vltimum alimentum: ex quo fiunt particule. Manifestum igitur quod vnam quandam operationem oris virtus exercet: alteram autem que ventris circa alimentum. Cor autem gratia operis anime huius est: oportet quidem enim principale ad id cuius gratia perficere: sed non: in his que huius gratia: vt medicus ad sanitatem.

¶ Regreditur ad declarandum istud idem in animalibus: et intendit talem rationem. primum principium generationis aliarum partium est a corde. Sed cor est in medio superioris et inferioris: quare primum principium nutritiuum est in medio superioris et inferioris. Minorem supponit: sed maiorem probat. Et assumitur quod illud quod primo generatur

est cor: ⁊ dicit. istud est manifestū in his que fiunt. Dicit ēt hoc se experisse in quibusdam iā factis. Et istud verū est. Sperma enī maris in matrice mulieris resoluit in spūm. Spūs aūt iste penetrat mestruū mulieris: ⁊ facit sibi domiciliū: ⁊ istud vocatur cor: ⁊ ibi icipit generatio aliorum mēbrorū: quare manifestuz est ꝙ in aīalib⁹ cor ꝑmo generatur. Sicut in nō habētib⁹ sanguinē ꝓportionale cordi ꝑmo. Ulterius assumit ꝙ cor est ꝑncipiū venaruz hoc apparet: q2 vene sūt delatiue sanguinis. Sanguis aūt generatur in corde: ⁊ ideo ꝑnᵐ venarū est i corde: nec dicit sanguis humidū rubeū: sz humidū pingue ⁊ dulce: ꝙ aūt cor sit ꝑncipiū venarū dictū est in libro de aīalibus. Et dictū est ꝙ in habētibus sanguinez: sanguis est vltimū alimentū. Ex vltimo aūt alimento ⁊ vltima digestiōe terminata generant alie particule a corde sic epar ⁊ cerebrū. Manifestū est aūt ꝙ ꝑma digestio ipsi⁹ fit in ore vel si nō fit digestio: tn̄ est ꝑparatio ⁊ via q̄daz ad digestionē. Alia digestio est in stomaco: ⁊ alia in epate: sed de istā non facit mentionez: cor aūt operat ad hāc digestionē complementū inducēdo. Qn̄ enī plura agentia ordinant ad aliquē effectū inducendū illud qd ꝑncipalius est inducit cōplementū ⁊ finez: cuius gratia sunt alie dispōnes: non tn̄ inducit dispositiōes ꝑcedētes: que sunt gratia finis ⁊ cōplementi sicut apparet in gnātiōe sanitatis que ꝓcedit a medico: ⁊ medicina ⁊ ipm cōplementū sanitatis medico dirigenti attribuit. dispō autez ad sanitatem medicine: sed cor est mēbruz ꝑncipale. ergo operat ad digestionē cōplemētū iducēdo: q̄re manifestuz ꝙ cōpletio digōnis alimēti ex quo ꝑ se gnānt alia mēbra est a corde: opz igit ꝙ ꝑncipiū gnātiōis aliorum mēbroꝝ sit ex corde. ⸿ Deinde cū dicit.

⸿ Sed adhuc ꝙ pricipale sensitiuū in hoc i sanguinē hn̄tib⁹ oib⁹. in hoc. n. necēū eē: ꝙ oium sensitiuoꝝ cōe sensitiuuz: duos aūt maifeste h tēdētes videmus gustū ⁊ tactū quare ⁊ alios necēū. In h qdē. n. ex alijs sensitiuis ꝯtingit fieri motū. hec aūt nihil tēdūt ad eū q sursum locū: sine his aūt si viuere in hac pticula oib⁹ ē: palā q2 sensitiuū pricipiū necāriū. Qō qdē. n. aīal hac ⁊ viuere dicimus: qua. n. sensitiuum hac corpus animal esse dicimus.

⸿ Declarat ꝙ ꝑᵐ ꝑᵐ nutritiuū sit in medio supioris ⁊ inferioris ꝑ situationē ꝑmi sensitiui: siue redit ad declarandū ꝙ ꝑᵐ ꝑnᵐ sensitiuū sit in medio supioris ⁊ inferioris. Et diuidit in duas. ꝑ ponit rōnē. 2ᵒ infert correlariū. ibi. (Propter qd aūt) In ꝑᵃ itendit talē rōnē. Sēsitiuū ꝑᵐ: ⁊ ꝑncipiū nutritiuū sunt i eadē pte: sz ꝑᵐ sensitiuū ē i corde. q̄re ⁊ ꝑᵐ ꝑnᵐ nutritiuū. Minorē declat: ⁊ dicit ꝙ ꝑncipalis ⁊ colligi sensus iter oēs ē in h. i. in medio. s. supioris ⁊ iferioris. s. i corde: ⁊ hoc in hn̄tib⁹ sanguinē. In alijs aūt ꝑmū sensitiuū ē in ꝓportiōali cordi: ꝙ aūt sensitiuū cōe sit in medio māifeᵐ ē. videmus. n. ꝙ duo sensus imediate tēdunt ad cor. s. tactus ⁊ gust⁹: ⁊ si isti imediate tendunt ad cor: ⁊ alij mediate tēdūt ad ipm. Nā alij sensus fundāt i sensu tact⁹: q̄re si tact⁹ imediate tēdit ad cor ⁊ oēs alij sēsus. Alteratōes. n. oiuz sensuū ꝯtigit fieri i sensū cōez. Et dico ꝙ tact⁹ ⁊ gust⁹ imediate tēdūt in sensuz cōez: q2 nō tēdūt ad cerebꝝ: nec colligationē hn̄t ad aliqd qd sit in cerebro: ⁊ ēt ex his q̄ dicta sunt: in aīalib⁹ vita est ꝑ in corde: q2 cor ꝑ mouet. Quare ꝑmū ꝑnciᵐ sensitiuū est in corde. scdm. n. eādē pticulā scdm quā aīal ꝑmo est aīal ꝑ viuit. Et adiūgat alia ꝓpō ꝙ sunt idē subto ꝑᵐ ꝑnᵐ nutritiuū ⁊ sensitiuū: dēnt tn̄ rōne: q2 ꝑᵐ ꝑnᵐ nutritiuū ⁊ sensitiuū sūt i medio supioris ⁊ iferioris. ⸿ 2ᵒ ibi.

⸿ Propter quod autem hi quidem sensuum manifeste tendunt ad cor: hi autem sunt in capite: propter quod ⁊ videtur quibusdam sentire animalia propter cerebrum: causa in alteris dicta est seorsum.

⸿ Infert correlariū: vel melius excusat se a dissolutione cuiusdā q̄ōnis. dixit. n. ꝙ duo sensus imediate tendūt ad cor alij ad caput ꝓpter qd visuz fuit ꝙ sensitiuū cōe eēt i cerebro. dicit. ꝙ de hoc dictū est alibi. s. in libro de generatiōe partiū aīaliū. Sed est intelligēdū ꝙ sensus tact⁹ ⁊ gustus imediate tendūt ad cor: alij nō. ⁊ causa hui⁹ est. Q2 sensus tactus materialis est magis q̄ alius aliquis alioꝝ sensuū: ⁊ magis materialiter alterat. Alterat. n. a qualitatib⁹ sensibilib⁹ q̄ materialiter alterant. ideo opz ꝙ sit talis sube vel dispōnis: per quā possit magis sostinere talez alterationē: pōt aūt si fuerit sube solide. Soliditas aūt terre est. Quare opz sensum tactus esse terre a domínio. ⁊ ideo oz ipsuz esse in tali parte q̄ sit magis terrestris. inter āt partes sensitiuas hoc est cor: ideo sensus tactus tendit ad ipsoz cor: ⁊ ꝓpter hoc q2 sensus tactus indiget maiori caliditate in actiōe sua: q̄z aliquis alioꝝ. In corde autē est maxima caliditas. ideo sensus tactus dicit esse in corde. Et q2 gustus est qdā tactus: gustus oz imediate tendere in cor. Alij aūt sensus indigent caliditate remissa magis: q2 actiōes coꝝ magis sunt ꝓportionate: ⁊ ideo imediate tendunt in partē illā ꝑ quā caliditas refrigerari pōt. hoc aūt est cerebrū: iō imediate tendūt illi tres sensus in cerebrū. ⸿ Deinde cū dicit.

⸿ Secundum apparentia quidem igitur palaz ex dictis ꝙ in hoc ⁊ in medio corporis trium partium sensitiue anime principium est ⁊ augmentatiue ⁊ nutritiue.

⸿ Concludit cōclusionē ꝑncipalē. Et dicit ꝙ ex apparentibus de quib⁹ dictū est manifestū est ꝑnᵐ partis aīe sensitiue: nutritiue ⁊ augumētatiue est in corde ⁊ in media. s. triū partiū: quaꝝ vna est supi⁹. Alia vocat inferi⁹: tertia media: ⁊ ista est illud ꝑnᵐ. ⸿ Deinde cū dicit.

⸿ Secundum rationem autem quia naturam videmus in omnibus ex possibilibus facientē optimum. In medio autem substantie principio existente vtroqz maxime proficit vtraqz particularum proprium opus operans. s. vltimum alimentum ⁊ suscipiens: penes vtrūqz enim ipsorum sic erit.

⸿ Probat hoc idem per rationes cōes ⁊ logicas: ⁊ habz duas partes. ꝑ facit hoc. 2ᵒ inducit correlariū ibi. (Siquidem igitur aīal) ꝑᵃ in tres: scdm ꝙ ponit tres rōnes. 2ᵃ ibi. (Et ē talis medij) Tertia ibi (adhuc vtēs.) In ꝑᵃ dic ꝙ manifestū est per rōnes cōes ꝙ ꝑᵐ ꝑnciᵐ sensitiuū sit in medio superioris ⁊ inferioris. Q2 videm⁹ ꝙ natura ex oibus possibilibus facit optimuz. ⁊ ratio hui⁹ est. Q2 oē agēs intēdit bonū. Natura aūt agēs est: quare bonū intendit. Agit aūt ex mā sibi subta. Quare scdm diuersitatē materie diuersificat eius actio. Intēdit igit natura facere optimū. possibile tn̄. ꝑnᵒ aūt nutritiuo ⁊ sensitiuo in medio existentib⁹ maxime perficit opatio: ⁊ optime. s. dirigere alimētū ⁊ nutrire membra. Si. n. virtus nutritiua sit in medio magis pōt mittere equaliter ad singula membra alimētū ⁊ suscipere ipsuz. Iterū ⁊ a sensitiuo

cōi fiūt alteratiōes ad particulares sensus: ⁊ deriuatꝰ virtus ab illo in sensus particulares. hoc aūt meliꝰ pōt fieri si primum principium sensitiuū sit in medio. ¶ Scḋo ibi.

¶ Et est talis medij regio principantis.

¶ Ponit 2am rōnē. Et dicit. ꝙ principalis virtutis debꝫ eē regio principalis ⁊ locus. Et ratio huiꝰ est qꝛ locus sequitur naturā locati: ⁊ ideo principali virtuti debetur locus principalis magis. Inter aūt omnes virtutes sensitiuas principales virtus est sensus cōis. Locus aūt principalis est locus medius: qͣre primum principium sensitiuū est in medio: sꝫ in eodē est nutritiuū in quo est sensitiuū: qͣre manifestuꝫ est ꝙ primum principium nutritiuū sit in medio. ¶ Tertio ibi.

¶ Adhuc vtens ⁊ quo vtitur oportet differre quemadmodum fistule ⁊ mouens fistulas manus.

¶ Ponit 3am rōnē. ⁊ ē talis. Illō q̄ vtimur ⁊ ꝙ vtitur differūt sicut fistule ⁊ manꝰ: q̄ mouēt fistulas. Illud. n. qḋ vtitur est principale. quo aūt vtitur est instrumētū. sensitiuū autē cōe vtitur sensibꝰ particularibꝰ sicut organis ⁊ instrumētis. ergo sensitiuū cōe est principale magis. Sꝫ principalis dꝫ eē locus principalis. talis aūt est locus medius: qͣre primum principium sensitiuū est in medio: ⁊ in eodē loco est principium nutritiuū: qͣre nutritiuū principium est in medio. ¶ Deinde cū dicit.

¶ Siquidem igitur animal determinatum est per habere sensitiuam animam. in sanguinem quidem habentibus necessariuꝫ in corde: hoc habere principiuꝫ ex sanguinis: aut in proportionali particula.

¶ Inducit correlariū. ⁊ pōt hoc legi sicut ps rōnis precedentis vt inducatur ad ꝓbandū minorē: ꝙ. s. ꝙ cū aīal determinatū sit p hr̄e aīaꝫ sensitiuā. manifestū estꝙ in habentibꝰ sanguinē necessariū est eē primum principium sensitiuū in corde. In nō habētibꝰ aūt sanguinē necessariū est eē primum principium sensitiuū ⁊ nutritiuū in parte ꝓportionali cordi.

Omnes autem particule ⁊ totum corpus animalium habent quandam caliditatē naturalem: propter quod viuentia quideꝫ videntur calida. Morientia autem ⁊ priuata viuere contrarium. Lectio. IIII.

¶ Postq̄ phs determinauit ꝙ primum principium nutritiuū ē in medio superioris ⁊ inferioris in oībus viuentibꝰ declarat ꝙ necessariū est oīa viuētia habere caliditatē: ⁊ diuiditur in partes tres. In pͣ ꝓbat ꝙ necessariū est in oībus viuentibus eē aliquā qualitatē. 2o ꝙ primum principium illius caliditatis est in medio ibi necessariū aūt. 3o ꝙ necessariū est illam caliditatē saluare si debeat eē aīal ibi. (Necessariū igitur) In pͣ dicit ꝙ oēs partes corporis: ⁊ totū corpus aīaliuꝫ necessariū est habere caliditatē naturalē: ⁊ propter hoc viuētia calida sunt. moriētia āt frigida inueniuntur. ⁊ similiter q̄ sunt mortua. ratio aūt qͣre viuētia habēt caliditatem est: qꝛ oīa viuētia indigent nutrimēto: nutrimentū aūt in principio est cōtrariū. in fine aūt sile. nō fit aūt sile nisi per actione calidi. quare manifestū est ꝙ viuētia necessariū est habere caliditatē. ¶ Scḋo ibi.

¶ Necessarium autem esse caliditatis huius principium in corde sanguinem habentibꝰ: ex sangui autem in proportionali.

¶ Ostendit ꝙ primum principium caliditatis est in corde: ⁊ pͦ ꝓponit intētū suū. ⁊ dicit. ꝙ cū necessariū sit oīa viuētia hr̄e caliditatē necessariū est principiū huius caliditatis in habentibus sanguinē eē in corde in nō habentibꝰ sanguinē in ꝓportionali cordi. ¶ Scḋo ibi.

¶ Operantur eniꝫ ⁊ digerunt naturali calido alimentū oīa. maxime āt qḋ principalissimū.

¶ Probat ⁊ pͦ p rōnē. 2o p signū ibi ꝓpter qḋ alijs. In pͣ dicit ꝙ oīa viuētia indigēt nutrimēto. Nutrimētū āt in principio est cōtrariū. (In fine aūt sile.) Contrariū aūt nō fit sile nisi p alterationē. viuētia aūt corpa agūt in ipm nutrimētū ⁊ digerūt nāli caliditate sicut dictū est priꝰ. sꝫ maxime in ipsuꝫ alimētū agant p partē principalissimā. vnūquodq̄ ꝫ. n. agēs agit p illud qḋ principale est. hoc aūt est cor vel ꝓportionale cordi: ergo necesse est esse maxime principium caliditatis in eo. ¶ Scḋo ibi.

¶ Propter quod alijs quidem partibus infrigidatis remanet viuere: eo autem qui in hoc corrumpitur omnino: quia hinc oritur principiuꝫ omne caliditatis ⁊ anime tanq̄ꝫ ignitis in his particulis ex sanguinū quidē in ꝓportionali: in corde aūt sanguinē habentiū.

¶ Declarat illud idē p signū. ⁊ dicit. ꝙ primum principium caliditatis sit in corde manifestū est: qꝛ ꝓpter hoc videmꝰ ꝙ alijs partibꝰ īfrigidatis remanet adhuc vita in corde. Corde āt infrigidato corrūpitur ipsuꝫ aīal. ⁊ rō huiꝰ est: qꝛ in corde ē primum principium caliditatis ⁊ virtutis aīe tanq̄ꝫ ptes aīalis q̄ sunt circa cor sunt ignite pp vehemētē caliditatē. principium igitur caliditatis in nō hn̄tibꝰ sanguinē in ꝓportioli cordi. in habētibꝰ aūt in corde ipso. ¶ Deinde cū dicit.

¶ Necesse igitur simul viuere existere ⁊ calidi huius saluationem ⁊ vocataꝫ mortem: ⁊ huius corruptionem.

¶ Ondit necīuꝫ est istud calidū saluari si debeat saluari aīal: ⁊ diuiditur in duas. In pͣ ꝯcludit hoc ex p̄determinatis. 2o ponit modos corruptiōis calidi: ⁊ cām corruptionis ibi. (Sꝫ adhuc.) In pͣ dicit ꝙ cū oīa viuētia caliditatē habeāt necē ē ista duo sil' existere. s. vitā ⁊ calidi saluationē. Nō. n. viuit aliqd sine calido. nec calidū ē in viuētibꝰ sine vita. ⁊ iō necīuꝫ ē ista duo sil' cōsistere vitā ⁊ calidū. silr ⁊ mortē q̄ ē priuatio vite ⁊ corruptio oē huiꝰ calidi. sic g̃ manifestū est ꝙ necīuꝫ ē saluari calidū: si debeat saluari viuens. ¶ Scḋo ibi.

¶ Sed adhuc quidē ignis videmus duas corruptiones marcedinemq̄ꝫ ⁊ extinctionem: vocamus autem eam quidem que a seipso marcedinē eaꝫ que a cōtrarijs extinctionē: hāc qdē senectutē: hanc aūt violentiā.

¶ Assignat modos qbꝰ corrūpitur huiꝰ calidū: ⁊ pͦ facit hoc. 2o assignat cām istarꝫ corruptionū ibi. (Accidit āt.) In pͦ dicit ita dictū ē ꝙ necīuꝫ ē sil' existere vitā: ⁊ saluationē calidi: huiꝰ āt calidū 2r corrūpi pōt. vnoꝰ a seipso. altoꝰ a ꝯtrario. corruptio calidi q̄ ē a seipso dicitur marcedo. sꝫ illa q̄ est a ꝯtrario dicitur extinctio: ⁊ pͣ corruptio dicitur senectus: alia corruptio dicitur violentia. ¶ Scḋo ibi.

¶ Accidit auteꝫ ambas propter idem fieri corruptiones: deficiente enim alimento nō potēte calido accipere alimentū corruptio fit ignis contrarium quidem enim cessare faciens digestionem prohibet nutriri. Quandoq̄ꝫ autem marcescere accidit ampliori congregato calo-

re propter non respirare neqꝫ infrigidari: cito enim ⁊ sic consumit alimentum multum congregatum calidũ ⁊ preuenit consumens ante ad esse ventationem.

¶ Assignat cām vtriusqꝫ corruptiōis. ⁊ p̊ facit hoc. 2° īfert correlariū ibi. (Propter qḋ qdē.) In p° dicit q̄ vtraqꝫ corruptio accidit pp eādē cām. calidū. n. indiget alimēto. alimētū calidi ē humidū: ⁊ ideo deficiēte humido calidū corrūpit: ſꝫ illa corruptio q̄ fit a ꝯtēto fit: q2 ꝯtēū p̄hibet digōnē. ingrossat. n. humidū. humidū aūt ingrossatum fit ineptū ad nutriēdū calidū: q2 debilitat ⁊ deficit calidū pp defectū nutrimēti ꝯuenientis: qñqꝫ aūt accidit corrūpi calidū in se marcescendo a calido interi° adunato ⁊ fortificato pp defectū refrigeratiōis: q̄ in qbusdā fit p respirationē: in qbusdā aliter: ⁊ ēt pp motū cordis cōtinuū in habētib° ipsuꝫ calidū aūt adunatū ⁊ fortificatuꝫ sic cito cōsumit alimētū multū q̄ multo tpe sufficeret si eēt ꝑportionatū ⁊ ꝑueit citi° ꝯsumēdo q̄ꝫ euentatio eueniat ad reprimēdū ipsum. ⁊ sic consumpto alimēto marcescit calidū quare vtraqꝫ corruptio accidit ꝑpter defectum alimenti. ¶ Scḋo ibi.

¶ Propter qḋ quidē nō solū marcescit qḋ minus secus plurimū ignē. Sed ⁊ ipsa ſm seipsā lucerne flāma iposita in maiori flāma cōburitur: sicut qḋcūqꝫ aliud vstibilium.

¶ Infert correlariū. ⁊ pmo facit h. 2° reddit cām illi° ibi (Cā aūt) In pma dicit q̄ ita dictū est q̄ calidū multuꝫ cito cōsumit hūdū. pp hoc ēt accidit q̄ non solū paruū calidū ve paru° ignis iuxta magnū cito ꝯsumit: imo minor flāma ſm seipsam positā in maiori ꝯsumit ⁊ ꝯburit sicut qḋcūqꝫ cōbustibiliū. ¶ Scḋo ibi.

¶ Cā aūt q2 alimentū quidē exñs in flāma p̄occupat accipiēs maior flāma: priusq̄ꝫ adueniat alterū. Ignis aūt permanet semp fact° ⁊ fluēs sicut fluuius: sed latet ꝑpter velocitatē.

¶ Assignat cām hui° correlary. ⁊ dicit q̄ cā q̄ flāma minor cito pp maiorē cōsumit est: q2 in minori flāma ē aliqḋ humidū: q2 flāma nō est aliqd aliud nisi fum° ardēs. fumus aūt humidū hꝫ. est. n. cōposit° ex sicco terrestri ⁊ hūido aereo vnctuoso. maior aūt flāma h° hūidi attrahit ⁊ subtiliat ⁊ p̄occupat anteq̄ꝫ eueniat ad humidū: ita q̄ ignis semp manet idē ſm spēm: non tñ ſm mām: sed fluit sicut fluuius: sed latet nos ꝑpter velocitatē. Cā aūt q̄re nō manet idē ſm nūerū est hūiduꝫ qḋ est subꝫ ⁊ mā flāme nō manet idem: sed est aliud ⁊ aliud.

PAlam igitur q̄ siquidē opꝫ saluari calidū: hoc aūt necessariū si futuꝝ sit viuere: opꝫ fieri ei° qḋ in pricipio calidi p̄ q̄ꝫdā refrigerationē. Lec. V.

¶ Postq̄ꝫ ph̄s declarat q̄ oīa viuētia hñt caliditatē: ⁊ q̄ est i corde i hñtib° sanguinē i alys i ꝑportōali cordi: ⁊ q̄ necēū est h̄ꝯ calidū saluari si debeat viuere viuēs. in pte ista ondit q̄ si d̄beat saluari h̄ꝯ calidū. oꝫ fieri refrigerationē: ⁊ diuidit in duas. In pma facit qḋ dcm̄ ē. In scḋa remittit nos ad aliū locuꝫ de dissolutiōe cuiusdā qōnis. ibi (Sꝫ de cā qdē.) Circa p̄m adhuc. d. f. In pma ꝑbat h̄ p rōnes. In scḋa p exēplū. ibi. (Exēplū aūt.) In pma dicit: q̄ cū oīa viuētia hēant caliditatē ⁊ necēū ē saluari h̄ꝯ cali° iū si debeat viuere palā est: qḋ oꝫ fieri refrigerationē. Opꝫ. n. oīa viuētia hr̄e calidū. Calidū aūt corrūpit ⁊ a ꝯtēo ⁊ marcescēdo. vitat aūt corruptio q̄ fit marcescendo p refrigerās. q̄re māifestū ē: q̄ oꝫ si debeat saluari calidū fieri refrigerationē. ¶ Secundo ibi.

¶ Exēplū aūt h° accipe est q̄ accidit in suffocatis carbonib°. Si. n. fuerit circūqꝫ obstructi vocato suffocatorio ꝯtinue extiguunt cito. Si aūt secus iuicē qs faciat frequēter ablationē ⁊ appōnē manēt igniti multo tpe. Occultatio aūt saluat ignem: neqꝫ. n. respirare ꝑhibet ꝑpter raritatem cineris recōditurqꝫ eo qui in circuitu aere: vt nō extinguat multitudine existentis in ipso caliditatis.

¶ Māifestat h̄ qḋ dcm̄ ē p exēplū: qḋ videm° accidere i carbonib°. Si. n. carbōes suffocatorio apposito obstruūtur ꝯtinue cito extiguunt. Si aūt vicissꝫ ponat suffocatoriū ⁊ amoueat multo tpe durat ignis: p talē. n. occultatione vicissꝫ diu pōt saluari ignis: q2 tūc nō ꝑhibet ifrigidatio. Si aūt cooꝑiat ignis cinerib° diu pōt durare: q2 cineres raritatē hñt: ⁊ iō aer circūstās hn̄ pōt subintrare: ita vt carbones pp defectū refrigeratiōis nō extiguant. est. n. itelligendū q̄ cū apponit suffocatoriū supra carbones: ita q̄ nulla respiratio pōt ptingere ad ipsos calidū reflectit in seipsuꝫ ⁊ fortificat. fortificatū āt resoluit humidū subtile: ⁊ ꝯsumit ipꝫ ⁊ remanet grossuꝫ qḋ ē ieptū ad nutriendū ignē. ipso āt humido subtili resoluto ⁊ consumpto cōsumit ignis. ¶ Deinde cū dicit.

¶ Sed de causa quidem hac q̄ contrarium accidit occultato ⁊ suffocato igni: hic quidē eniꝫ marcescit: hic autem permanet pluri tempore dictum est in problematibus.

¶ Remittit nos de solone cuiusdā qōnis ad aliū locū. et dicit. q̄ de cā pp quā suffocatorio apposito supra carbones ꝯtinue extinguit ignis. vicissim āt apposito diu manet ⁊ saluat: dictū est libro de ꝑblematib°: in q̄ māifeste iuenit assignasse cām isti°. sꝫ aliq̄ mō pōt hri ex his q̄ dic ptiōa 3a ꝑblemate. 5. vbi q̄rit pp qd ebry tremūt ⁊ magis q̄ꝫ itēperatū vinū bibūt. ē āt vinū calidū. tremor āt fit a frigido maxime. ⁊ soluit dicēs q̄ tremor vlr causat ifrigidationē. fit āt ifrigidatio: aut pp repcussionē calidi iteri° pp frig° sicut in hyeme accidit: aut pp extinctionē calidi nālis. Extinctio āt fit a ꝯtēo: vel pp lōgitudinē tpis sicut in senescētib° ꝯtingit: aut pp supabūdātiā exnei calidi sicut accidit in estuatis a sole vel igne vel attenuatis ex labore itēperato. h̄ āt accidit bibētib° intēperatū vinū. vinū. n. itēperatū bibitū cū sit calidū virtute: supabūdātiā caliditatis exnee iduc̄ in corpe: supabūdās āt calidū citi° dissoluit hūidū nāle. ⁊ iō debilitat calidū nāle. debilitato āt calido iducit frigiduꝫ qḋ iduc̄ tremorē. ex q̄ hr̄ q̄ supabūdātia calidi iproportiōalis corrūpit calidū ꝑportionale ⁊ nāle: ex hoc ēt pōt hri cā pp quaꝫ apposito suffocatorio marcescit ignis. nō āt si occultet cinere vel si vicissim apponat ⁊ admoueat: q2 cooꝑtorio apposito reflectit calidū in seipsuꝫ ⁊ fortificat. fortificatū āt cōsumit humidū. humido ꝯsumpto corrūpit calidū. ⁊ sic manifestū ē q̄ ē cā q̄ suffocatorio apposito ꝯtinue cito corrumpit. cū aūt vicissim apponit ⁊ admouet. fit aliq̄ refrigeratio: qua facta debilitat calidū: quo debilitato humidū diu saluat: ⁊ p ꝯñs calidū saluat: ⁊ ista arte vtunt illi qui faciūt carbones. ¶ Deinde cū dicit.

¶ Quoniam autēꝫ omne viuens habꝫ animā: ipsum autem non existit sine naturali caliditate: sicut diximus. Plantis quidem per alimē-

tum & continens sufficiens fit auxilium ad naturalis calidi saluationem.

¶ Determinat de ista refrigeratiõe q̃uõ fiat: & diuidit̃ in duas partes. p̃o ostendit q̃uõ fiat in plantis. 2° in aĩalib⁹ ibi. (Aialiũ aũt.) adhuc p̃ᵃ in duas diuidit̃. p̃o dicit p gd fiat refrigeratio. 2° pbat ibi. (etenim alimẽtũ.) in p̃ᵃ dicit ꝙ cũ ita sit ꝙ cũ oẽ viuẽs habeat aĩam: & ipo͛e sit viuẽs eẽ sine nãli caliditate: plante igit̃ habẽt aĩaʒ & caliditatẽ: & cũ caliditas nõ possit saluari sine refrigerãte manifestũ est ex dicẽdis ꝙ refrigeratio sufficiẽter fit in plãtis p alimẽtũ & ↄtinẽs ad saluationẽ calidi. ¶ Scdo ibi.

¶ Etenim alimentum facit refrigerationeʒ ingrediens: sicut & hominibus primo oblatis: ieiunia autẽ calefacientia sitim faciunt: immotus enim existens aer semper calefacit. Alimẽto autem ingrediente refrigeratur corpus donec vtiqʒ accipiat digestionem.

¶ Ostendit ꝙ alimentũ refrigeret. 2° ꝙ ↄtinẽs ibi. (Si aũt ↄtinẽs.) In p̃ᵒ dicit ita dictũ est ꝙ alimentũ sufficiẽter refrigerationẽ facit in plantis: & hoc est ꝙ alimentũ ingrediens in plantis facit refrigerationẽ sicut videm⁹ in hominib⁹ ꝙ cũ alimẽtũ p̃ recipit̃ in homine fit q̃dã infrigidatio: & hui⁹ ratio est: q2 videm⁹ ꝙ ieiuniũ sitim inducit: q2 in ieiunio calidũ ↄuertit̃ supra humidũ radicale: & tũc accuit̃ calidũ nãle & calefacit. agit eni in siccũ: & siccũ est lima caloris. & tũc fit cõsumptio humidi. cõsumpto humido causat̃ appetitus nãlis humidi. talis dicit̃ sitis. & ideo ieiunia p accidens sunt causa sitis: & aer ibi motus intus etiã hominẽ calefacit. cũ aũt alimentũ ingredit̃ fit infrigidatio donec alimentũ fuerit digestũ: q2 alimẽto ingrediẽte caloꝛ cõuertit̃ supra alimentũ: ita ꝙ in partibus alijs min⁹ est de caliditate. & ideo remanẽt infrigidate. sic. n. in plantis fit refrigeratio per alimentum ingrediens. ¶ Scdo ibi.

¶ Si autem aut continens excedat frigiditate propter horam fortibus factis omnibus exsiccantur: aut si estate fortia accidũt caumata: & non possit tractum ex terra humidum refrigerare: corrumpitur marcefactuʒ calidum: & dicuntur spakellinʒin & astroblice fieri arbores circa tempora hec: ꝓpter quod & genera quedam lapidum radicibus subinmittunt & aquaʒ in vasis: vt radices infrigident̃ plantaꝝ.

¶ Oñdit ꝙ ↄtinẽs refrigeret sufficiẽter calidũ i plãtis. & dic̃ ꝙ mani͂ ẽ ꝙ ↄtinẽs causat infrigidationẽ in plãtis q̃m si ↄtingat ꝙ ↄtinẽs excedẽs fit multũ in frigiditate accidit tũc ꝙ corrũpit̃ calidũ in plantis: & hoc accidit q2 calidũ multũ debile ẽ: & nõ põt resistere: & tũc extinguit̃ aut q2 pp excellẽtiã frigidi calidũ repellit̃ ad iteriora & fortificat̃. fortificatũ ↄsumit humidũ qð ẽ subʒ. humido ↄsumpto ↄsumit̃ calidũ. & iõ si frigus fuerit excellẽs corrumpit̃ calidũ plantarũ: & p ↄñs plante. si aũt in estate fiãt magna caumata ita ꝙ alimẽtũ attractũ ex terra nõ possit infrigidare corrũpit̃ calidũ corruptiõe q̃ dr̃ marcedo. & rõ hui⁹ est: q2 tũc calidũ plãtaꝝ fortificat̃. fortificatũ corrũpit humidũ qð est subʒ caliditatis. & ideo tũc corrũpit̃ vel pp aliud: q2 calidũ ↄtinẽtis pp sui excellentiã facit euaporare humidũ radicale plãte: & ita ↄsumit̃ humid̃ cõsumptio humidi cã est corruptiõis calidi: & iõ in estate si fuerint magna caumata corrũpit̃ calidũ. & iõ accidit illis tpib⁹ folia fluere & decidere & arbores exsiccari. & iõ hoĩes in tali tpe volẽtes saluare arbores apponunt radicib⁹ plantaꝝ quosdã lapides frigidos & aquã in vasis: vt frigiditate illorum lapidis & aque possint refrigerari.

¶ Explicit expositio super librũ de iuuẽtute & senectute fm petrum de aluernia.

¶ Incipit expositio super librum de respiratione & inspiratione fm eundẽ petrum de aluernia.

Animaliũ aũt qñ hec quidẽ sunt aquatilia: hec aũt in aere faciunt dictã: ex his & per hoc acquirũt refrigeriũ: hec quideʒ aqua: hec aũt aere: quo aũt modo & qualr̃ dõm rõnẽ sciẽtib⁹ magis.

Postq̃ phs declarauit q̃lr̃ fiat refrigeratio in plãtis: oñdit q̃lr̃ fit i aĩalib⁹: & circa hoc p̃ dat itẽtionẽ suã ponẽdo p gd fiat refrigeratio. 2° cũ dic̃ (ꝙ gdẽ igit̃) p sequit̃ itẽtũ. circa p͂m dat p̃ itẽtionẽ suã i gnãli. 2° i spãli magis ibi. (De respiratiõe. n.) In p̃ᵒ dic̃ ꝙ cũ aĩaliũ sunt q̃dã aq̃tilia q̃dã viuẽtia in aere: & oia caliditatẽ hñt & oʒ calidũ saluari si debeat viuere istis aialib⁹ sufficiẽs fit refrigeratio p aerẽ & aquã: p aquã aq̃tilib⁹. p aerẽ terrestrib⁹. q̃uõ ãt & q̃lr̃ fiat refrigeratio ↄsiderãdũ est sciẽtib⁹ magis cãm. ¶ Scdo ibi.

¶ De respiratione. n. aliqui quidẽ pauci prioꝝ physicoꝝ dixerũt: cuius tñ gratia existit aĩalibus: hi quidẽ nihil enũciauerũt. hi aũt dixerũt quidẽ: nõ bene dixerũt: ʒ inexperte accidẽtib⁹. Adhuc aũt oia aĩalia aiunt respirare: hoc autẽ nõ est veꝝ. Quare necẽiuʒ de his primo superuenire: vt nõ videamur eos inaniter accusare.

¶ Dat itẽtionẽ suã in spãli. & dic̃. ꝙ de respiratiõe aliq dixerũt: ʒ pauci iter nãles phõs dixerũt pp quẽ finẽ respiratio inest aĩalib⁹ gdã nil dixerũt oĩo. gdã ãt dixerũt gdẽ pp quẽ finẽ iest respiratio ipsis. ʒ icõplete & isufficienter dixerũt: & locuti fuerũt de respiratõe sic hoĩes iexperti ignorãtes circa accñ͂ respiratiõis: iterũ dixerũt oia aĩalia respirare: ʒ istud falsũ ẽ sic mãi͂ ẽ: & appebit: q2 igit̃ aut icõplete aut nil dixerũt de respiratiõe aut false. necẽiũ ẽ dicere de ipso. ↄsiderãde ãt sũt opiones antiquoꝝ & exponẽde vt nõ videat̃ ꝙ inaniter reprobent̃ ille dr̃ inaniter accusare opiõnẽ alteri⁹ q nõ põt ptingere ad iprobationẽ illi⁹. hoc ãt fac̃ q nõ videt positionẽ nec rõnẽ positiõis. sic ãt se hñ͂e circa opiõnẽ alicui⁹ ẽ icõueniẽs: & iõ cõsiderãde sũt opiones ãtiq̃rũ ð ipa. ¶ Deide cũ dic̃.

¶ Quod quidẽ igit̃ quecũqʒ aĩaliũ habent pulmonẽ respirant oia manifestũ.

¶ Prosegt̃. & p̃ pmittit q̃ sũt respirãtia: & q̃ nõ. 2° ðtermi nat ð ipa respiratiõe ibi. (democrit⁹ ãt) p̃ᵃ i. d. In p̃ᵒ pmittit q̃ aĩalia sũt q̃ respirãt. 2° q̃ ñ respirãt ibi. (aliquoꝝ ãt adhuc). p̃ᵃ i duas. In p̃ᵃ oñdit q̃ aĩalia sũt q̃ respirãt. 2° q̃ magi vl̃ min⁹ idigeat respiratõe ibi. (Sʒ & hoꝝ.) In p̃ᵒ dic̃ ꝙ aĩalia q̃ pulmonẽ hñt oia talia mãi͂ ẽ eẽ respirantia & hñ͂e vocalẽ arteriã necẽiaʒ ad h. ¶ Scdo ibi.

¶ Sed & horũ ipsoꝝ quecũqʒ quidẽ exsangue habẽt pulmonẽ & cõcauũ minus indigent respiratione: ꝓpter qð multo tempore possunt

pe rmanere pter corporis valitudinē. pulmonem aūt cōcauū habēt oīa ouificātia: vt ranaꝝ genus: adhuc autē omideus ꝛ tortuce multo tempore manent in humidis. pulmo.n. modicam habet caliditatē. pauci.n. sanguinis habēt ipsuȝ. Inflatus igiꝰ ipse motu refrigerat: ꝛ facit ꝑmanere multo tempore. Si tamen cogatꝰ valde detinēs longo tpe: suffocanꝰ oīa: nihil.n. taliū suscipit aquā sicut pisces.

¶ Ondit q̄ aīalia minus ꝛ q̄ magis idigēt respiratiōe: ꝛ ꝑ ondit q̄ minꝰ. 2° q̄ magis ibi. (habētia āt.) In pª dicit ꝙ q̄dā sunt aīalia q̄ pulmonē habēt cū pauco sanguine. habēt ēt ipm in figura ꝯcauū ꝛ talia minꝰ idigēt respiratione. pp hoc.n. talia aīalia multo tpe pñt eē sine respiratione sine aliq̄ corpis iualitudine vel detrimēto. aīalia aūt quē pulmonē cōcauū hñt sunt aīalia ouificātia: sicut sūt rane ꝛ qðdā genꝰ anīaliū qð vocaꝰ omerides ꝛ tortuce ꝛ multo tpe manēt in aq̄ sine respiratiōe: ꝛ cā huius est: qꝛ pulmonē hñt sine magna caliditate: qꝛ parū hñt de sanguine. pulmo aūt īflatus semel multū recipiēs aerē fm q̄titatē corpis pp figurā ꝛ pp motū aeris subīgredientis refrigerat caliditateȝ cordis multo tpe: qꝛ igiꝰ talia aīalia parū hñt de sanguīe ꝛ pulmonē hñt ꝯcauū nō multū indigēt respiratōe ꝛ hoc appet. si aūt aliqs multo tpe tenrat ipsa in aq̄ suffocanꝰ: qꝛ nullum istoꝝ refrigeraꝰ per aquā sicut pisces. in piscibus.n. sufficiens fit infrigidatio per aquā: nō tamē in istis. nō.n. recipiunt aquā ad refrigerandum. ¶ Secundo ibi.

¶ Hñtia aūt pulmonē hñtem sanguinē oīa magis idigēt respiratōe pp mltitudinē caliditaꝰ.

¶ Ondit que aīalia indigēt respiratiōe: ꝛ dicit ꝙ omnia aīalia q̄ hñt pulmonē multi sanguis. qꝛ talia magnā hñt caliditatē idigēt respiratiōe frequenti ꝛ multa: ꝛ hoc est pp magnā caliditatem. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Aliorum autē quecūq; non habent pulmonem: nullum respirat.

¶ Ondit que sunt aīalia q̄ nō respirāt: ꝛ dicit ꝙ aīalia nō hñtia pulmonē nō respirant ꝛ cā hꝰ est: qꝛ pulmo nō daꝰ aīalibus nisi ꝑpter refrigerationē que fit per aerē inspiratuȝ ꝛ impossibile est inspirare aerē sine pulmone. que igiꝰ nō hñt pulmonē non respirant.

Democritꝰ aūt abderites ꝛ qdā aliȷ̄ q de respiratiōe dixerint: nihil de aliȷ̄s determinauerūt aīalibꝰ: visi sunt tn̄ dicere q̄si oībꝰ respirātibꝰ. Lec. II.

¶ Postq̄ phs ꝑmisit q̄ sunt respirātia ꝛ que nō: determinat de respiratiōe ꝛ hȝ duas. In pª determiat de respiratiōe fm opionē alioꝝ. In 2ª fm opionē suā. ibi (Qm̄ aūt dcm̄ est.) Adhuc pª in duas. ꝑ ponit opionē illoꝝ q oīa posuerūt respirare. 2° opiones illoꝝ que nō. ibi. (In thimeo aūt.) Adhuc ꝑ ponit in gn̄ali. 2ª ꝓseqꝰ in spāli. ibi. (Anaxa. qdē) In pª dic: ꝙ Democri. abderites ita nominatus a loco: ꝛ quidaȝ aliȷ̄ phī determinātes de respiratiōe que ꝯuenit tantū aīalibꝰ hñtibꝰ pulmonē de ipsa ꝯsiderationē fecerunt volentes dare cām ꝛ modū respirandi: de aliȷ̄s aūt animalibus nīl dixerūt nisi visi sunt opinari omnia animalia respirare. ¶ Scdo ibi.

¶ Anaxagoras aūt ꝛ diogenes oīa dicētes respirare: de piscibꝰ ꝛ ostreis dicūt q̄liō respirāt. Et aūt Anaxagoras qdē cū dimittāt aquā per brāchias cū q in ore fcm̄ aerē trahētes respirare pisces. nō.n. eē vacuuȝ nihil. Diogenes aūt cum dimittant aq̄ per branchias ex circūstante circa os aqua trahere vacuo in ore aerē tāq̄ in aqua existente aere.

¶ Prosequꝰ magis in spāli: ꝛ ꝑ ꝓseqꝰ opionē anaxagore ꝛ diogenis. 2° democriti. ibi (Democri. aūt.) Adhuc. ꝑ ponit opioneȝ anaxagore ꝛ diogenis. 2° reprobat eam. ibi. (Hec aūt sunt īpossibilia.) In pª dicit: ꝙ anaxago. ꝛ diogenes dixerūt oīa aīalia respirare. q̄lr aūt respirāt nō dixerūt nisi de piscibꝰ ꝛ ostreis ꝛ dixꝰ anaxa. ꝙ pisces cū expellūt aquā ꝑ brāchias attrahūt aerē q est in ore factꝰ ex aq̄ ꝑ vtutē calidi. hoc aūt fit ne ponaꝰ vacuū. Cuȝ.n. expellūt aquā nisi aer attraheretꝰ eēt vacuū itra pisces: ꝛ iō ne ponaꝰ vacuū oȝ ꝙ attrahāt aerē. aer āt attractꝰ infrigidat calidū qð ē in piscibꝰ: diogenes āt dixit ꝙ cū pisces expellūt aquā ꝑ branchias fieri respirationē ꝑ hoc ꝙ ex aq̄ circūstāte circa os ꝑ nāȝ vacui attrahiꝰ aer q ē cā refrigerationis. dixit.n. ꝙ vacuū habet nāȝ attractiuā ꝛ dixit aerē eē in aqua. ¶ Scdo ibi.

¶ Hec aūt sunt īpossibilia. Primo qdē.n. medium rei auferunt ꝑpter dicere ꝙ cōmune in altero solo: respiratio.n. vocaꝰ: huius aūt: hoc qdē expiratio: hoc aūt inspiratio: de qua nihil dicunt: q̄liō expirant talia animaliū: neq; contingit ipsis dicere.

¶ Improbat opiones istoꝝ: ꝛ ꝑ īprobat opiones istas isilꝰ 2° dat cāȝ erroris coꝝ: pp quā ꝺcepti fuerūt ibi. (cū āt) adhuc pª diuidiꝰ in tres. qꝛ ꝑ īprobat opiones illas q̄tū ad īsufficiētiā. 2° qꝛ falsuȝ dixerūt ibi. (adhuc āt dicere) 3° qꝛ oīa posuerunt respirare ibi. (adhuc si oīa.) circa pªᵐ tria facꝰ. ꝑ īprobat illas opiones pp īsufficiētiā. 2° manifestat qðdā suppositū ibi. (Cū.n. respirauerint.) 3° ꝯcludit falsitatē opionis ibi. (Quare si nece.) In pª dicꝰ ꝙ illa q̄ isti dnt icōueniētia sūt ꝛ īpolia. ꝛ hoc ꝑ pp īsufficiētiā. ipsi .n. medietatē rei dimittūt. q̄n.n. aliq̄ duo ꝯtienꝰ sub aliq̄ nā: si aliqs velit sufficienter determinare de nā illa. si ꝺteriat fm alterā nāȝ: ꝛ nō fm aliā īsufficiēter ꝺterminat: qꝛ medietatē rei hic dimittit: ēt hoc ipe itēdit cū dicꝰ mediū rei auferūt. mō ita ē ꝙ respiratio cōis ē ad īspirationē ꝛ expirationē. volētes āt ꝺ respiratiōe determiare ꝺ īspiratiōe solū ꝺtermināt: nō ꝺ expiratiōe vt ex dictis ab ipsis ꝯtingit cām reddere. ¶ Scdo ibi.

¶ Cum enim respirauerint hac qua respirauerunt iterū oȝ exspirare: ꝛ hoc semꝑ permutatim faciūt. Quare accidit simul suscipere aquā fm os ꝛ exspirare. Necesse aūt obuiās impedire alterū. Deinde cū dimittant aquā: tūc expirant fm ora: aut fm branchias. Quare accidit simul exspirare ꝛ respirare. Tunc enim aiunt ipsuȝ respirare: simul aūt inspirare exspirare impossibile.

¶ Manifestat qðdā suppositū ꝙ. s. ex dictis eoꝝ nō posset eē maiꝰ: q̄liō īspirāt hꝰ aīalia. ꝛ dicꝰ. cū hꝰ aīalia īspirauerint aerē iterꝰ necesse ē ipm calefactū expirare ꝛ fm illā partē fm quā īspirauerint sicꝰ videmꝰ in aīalibꝰ manifeste respirātibꝰ vt ī hoīe ꝛ hoc vicissim mō hoc īspirādo ꝯñter expirādo. si igiꝰ pisces ꝛ ostree expirāt: nece ē hoc eē aut sīl cū suscipiūt aquā ab ex aut cū dimittūr: si sīlꝰ attrahūt eā: cū motꝰ aq̄ ad iterꝰ: ꝛ aeris ad exterꝰ sint ꝯtraꝰ

g seitice ipediũt sequer̃ ꝙ aq̃ obuiãs aeri in motu suo ipediet ipm ꝛ ecõtra q̃re nõ possunt si sicu attrahũt aq̃ expirare aerẽ. Si ãt si cũ dimittũt aquã ꝑ brãchias vt ꝑ ora expirãt aerẽ si accidet ĩspirare ꝛ expirare ipsu aerẽ. si.n. cũ expellir̃ aq̃ oñt fieri ĩspirationẽ. hoc ãt est impossibile. ḡ ꝛ pᵐ: ipossibile est igir̃ fm eos assignare causam expirationis. ℭ Tertio ibi.

ℭ Quare si necesse respirãtia expirare ꝛ inspirare. Expirare ãt nõ ꝯtingit nullũ ipsoꝝ palã: qm̃ respirat: neq3 ipsorũ nullũ.

ℭ Cõcludit falsitatẽ opionis illoꝝ: ꝛ dic̃ ꝙ maiᵐ ẽ ꝙ necesse ẽ q̃cũq3 ĩspirãt expirare. Si igir̃ pisces ĩspirãt nece ẽ eos expirare: ſ3 nullus piscis expirat q̃re nullus inspirat. ℭ Deinde cum dicit.

ℭ Adhuc autẽ dicere aerẽ trahere ex ore aut ex aq̃ ꝑ os ipole. Nõ.n. hñt arteriã ꝑꝑ pulmonẽ ñ hñe: ſ3 stati vẽter penes os ẽ: q̃re necũ vẽtre trahere: h ãt ꝛ alia vtiq3 facẽ aĩalia: nũc ãt non faciũt. Et si illa ex humidũ cẽnt: manifeste vtiq3 hoc facerent: videnr̃ ãt nõ faciẽtia hec.

ℭ Improbat opiones coꝝ: eo ꝙ falsu3 assumebãt. s. ꝙ sit respirare ꝑ attractionẽ aeris: ꝛ diuidir̃ i ptes qnq3 fm ꝙ iprobat ꝑ. v. rõnes. 2ᵃ ibi. (adhuc oĩu3.) 3ᵃ ibi. (adhuc cũ moriãr̃.) 4ᵃ ibi. (quo ãt mõ.) 5ᵃ ibi. (adhuc ãt ꝑꝑ quã.) In pᵃ dicit ꝙ dicere pisces attrahere aerẽ ꝑ os est ipole: qꝛ aĩalia attrahẽtia aerẽ ꝑ os arteriã hñt. pisces ãt arteriã nõ hñt: qꝛ pulmonẽ nõ hñt. q̃cũq3.n. pulmonẽ hñt et arteriã hñt: qꝛ arteria est instrm ꝑ qd attrahir̃ aer a pulmone: ꝛ iõ q̃cũq3 hñt pulmonẽ arteriã hñt: ſ3 pisces non hñt h: ſ3 venter coꝝ statim ꝯtiguar̃ ori. ꝛ iõ si attraherẽt aerẽ ad ventre attraherent: ꝛ vẽter ẽt attraheret. h ãt ẽ icõueniẽs qꝛ seq̃rer̃ ꝙ alia aĩalia attraherẽt ipm ad vẽtrẽ: ſ3 maiᵐ ẽ ꝙ h nõ faciũt. Itẽ si pisces attrahũt aerẽ i aq̃: ꝛ fit sufficiẽs refrigeratio ꝑ illũ aerẽ: cũ eẽnt ex aquã attraherẽt aerẽ ꝛ viuerẽt. h ãt ñ faciũt: ꝛ ist9 vltimũ posset eẽ alia rõ ad ꝑncipale. ℭ Scdo ibi.

ℭ Adhuc oĩu3 respirantiũ ꝛ trahentiũ spiritu3 videm9 quẽdã motũ factũ particule trahẽtis. In piscib9 aũt nõ accidit. Nihil.n. videnr̃ mouẽtes coꝝ q̃ circa vẽtrẽ nisi brãchias solũ ꝛ in hũido ꝛ in sicco excidẽtia: cũ capta fuerint.

ℭ Ponit 2ᵃᵐ rõnẽ. ꝛ dic̃ ꝙ in oĩb9 ĩspirãtib9 ꝛ expirãtib9 cũ ĩspirãt ꝛ expirãt appet mot9 cuiusdã ꝑticle fm eleuationẽ ꝛ depssionẽ sic̃ i hoĩb9: cũ.n. ĩspirar̃ aer inflar̃ pulmo. cũ ãt expirar̃ depmir̃. i piscib9 ãt ñ appet aliqs talis motus. Nõ.n. videm9 aliquã ꝑticulã circa vẽtrẽ moueri: ſ3 solũ circa brãchias ꝛ i hũido: ꝛ ẽt cũ i sicco sr̃ ꝛ palpitãt nõ apparet aliq̃ talis particula moueri. ℭ Tertio ibi.

ℭ Adhuc cũ moriãr̃ suffocata in hũidis oĩa respirãtia fiũt ãpullo spũ exeũte violẽter: vt si qs cogat torculatas aut ranas aut aliqd aliõ taliũ generũ. In piscib9 ãt nõ accidit expientib9 oẽ3 modũ tãq3 nõ hñtib9 spm̃ deforis vllũ.

ℭ Ponit 3ᵃᵐ rõnẽ. ꝛ dic̃. ꝙ i oĩb9 respirãtib9 cũ suffocanr̃ i aq̃ appent q̃dã ampule i supficie: ꝛ cã hui9 ẽ: qꝛ i talib9 aĩalib9 aer expellir̃ ad supficiẽ q erat ĩspirat9 pri9. expulsio ãt isti9 cãt ampulas sic̃ app3 ĩ tortucis ꝛ ranis si violẽter detinerenr̃ sub aq̃ vel aliqd tale aĩal. i piscib9 ãt ñ app3 h ſ3 quẽcũq3 mõ expiar̃ aliqs ꝛ detineat pisces in aq̃. h ãt ẽ qꝛ nõ hñt aerẽ ĩspiratũ.

ℭ Quo ãt mõ dñt fieri respirationẽ ipsis cõtingit ꝛ hoĩb9 existẽb9 i hũido accidere. Si.n. pisces trahũt ex ea q̃ in circuitu oris aq̃: ꝑꝑ qd h nõ vtiq3 faciunt ꝛ homines ꝛ alia aĩalia: ꝛ eũ qui ex ore vtiq3 trahent similr̃ piscibus. Quare si quidẽ ꝛ si illa essent possibilia: ꝛ hec cẽnt: qm̃ aũt nõ sunt palã ꝙ neq3 in illis est.

ℭ Ponit rõnẽ 4ᵃᵐ. ꝛ dicit. ꝙ eodẽ mõ q̃ isti dñt ꝙ pisces respirare pñt in aq̃: ꝛ hoĩes poterũt. si.n. pisces attrahũt aerẽ aq̃ circũstãte: eadẽ rõne ꝛ hoĩes: ꝛ alia aĩalia. hoĩes .n. trahũt aerẽ q ẽ iux̃ os sic̃ pisces fm ipos. si igir̃ pisces possunt hoc facere in aqua ꝛ homines. cũ igir̃ homines nõ possint: neq3 pisces. ℭ Quinto ibi.

ℭ Adhuc ãt ꝑꝑ quã cãm i aere moriũr̃ ꝛ videt exterminata sic̃ suffocata siqdẽ respirãt. Nõ.n. vtiq3 alimẽti idigẽtia h patiũr̃. Quã.n. dic̃ diogenes cã stulta: ait.n. ꝙ aerẽ multũ valde trahũt in aere: i aq̃ ãt moderatũ: ꝛ ꝑꝑ h mori. Etenĩ ingressibilib9 oportebat pole esse hoc accidere: nunc autem nullum per valde respirare suffocatur gressibile animal.

ℭ Ponit quintam rationem. ꝛ dicit. si animalia aquatica respirant propter quam causam moriuntur ꝛ exterminatur in aere sicut suffocata animalia. quasi dicat. nõ videtur esse aliqua ratio: ꝛ quia aliquis posset dicere ꝙ est hoc propter defectum alimenti: nõ aeris: dicit ꝙ hoc non potest esse: ꝛ ratio huius esse potest: quia pisces pluri tempore sunt sub aqua q̃3 sit tempus in quo sũt extra aquam. quare propter defectum alimenti non moriuntur extra aquam. item causa propter quam pisces moriuntur extra aquam quam dabat dyogenes stulta est et fatua. dixit enim dyogenes ꝙ pisces extra aquã attrahebant multũ aerẽ ꝛ ĩproportionalẽ sibi. in aqua aũt proportionalẽ: ꝛ iõ ꝑꝑ ĩproportionalẽ aeris attracti in aere pisces moriunr̃. in aq̃ ãt nõ. hoc nõ valet: qꝛ aĩalia gressibilia in aere possunt attrahere sibi aerẽ ĩproportionalem: ꝛ tamen nullum animal gressibile quãtũcunq3 valde respiret nõ suffocar̃. quare nec similiter accidit in piscibus. ℭ Deinde cum dicit.

ℭ Adhuc autem si omnia respirant: palam qꝛ ꝛ entoma animalium respirant. Uidentur autem ipsorum multa decisa viuere: non solum in duas partes: sed ꝛ in plures: vt que vocantur scolopendre: que qualiter aut quibus contingit respirare.

ℭ Improbat opiones illas i h ꝙ posuerũt oĩa respirare: ꝛ dic̃. ꝙ si oĩa aĩalia respirarẽt ẽtoma respirarẽt: ꝛ qꝛ ista decisa vider̃ viuere ñ solũ diuisa ĩ duas ptes. ſ3 ẽt cũ diuidunr̃ i plesvt illa q̃ vocanr̃ scolopẽdre. q̃lr ãt ista respirẽt ñ ꝯtigit dicere. si n. talia decisa respirarẽt: tũc ꝯtingeret ꝙ hñent organa respirãdi. s. pl̃monẽ ꝛ vocalẽ arteriã ſ3 hoc est falsu3: qꝛ sequerer̃ ꝙ in diuersis poribus esset pulmo ꝛ vocalis arteria: ſ3 hoc est falsu3. ergo ꝛ primu3. ℭ Deinde cum dicit.

ℭ Causa autem maxime non dicendi bene de ipsis: ꝙ inexperti erant earũ q̃ intus partiũ: ꝛ quia non accipiebant gratia alicuius natura3 omnia facere. Querẽtes enim cuius gratia re-

spiratio animalibus existit ⁊ in particulis hoc incipientes vt in branchia ⁊ pulmone: inuenirent vtiq̧ velocius causam.

¶ Assignat cāz erroris pp quā decepti sunt: ⁊ dicit. causa quare decepti fuerūt. fuit: qꝛ nesciebāt anathomiā ptiū intrinsecarꝫ siue dispōnē: vtputa pulmōis ⁊ arterie: itē decepti fuerunt: qꝛ nō supponebāt nām opari ꝑpter finē. si.n. posuissent ꝙ natura agit propter finem: ⁊ ꝙ respiratio inest animalibus ꝑpter finē: ⁊ īspexissent ad anathomiā ptiū itrinsecarꝫ sic pulmōis ⁊ arterie: ⁊ ēt brāchiarꝫ: cuiꝰ cāz respiratiōis iuenissent: ⁊ qꝛ ista nō īspexerūt decepti fuerūt ī determinādo de respiratione.

Democritus aūt qꝛ qdē ex respiratiōe accidit respirātibꝰ aliqd dicit ingens ꝓhibere extrudi aīaz: nō tñ vt huius qdēz grā faciētē hoc nām nihil dicit. omnino enī sicut ⁊ aliȷ̄ physici: ⁊ iste nihil tetigit talem causam. Lec. III.

¶ Postq̄ phs improbauit positionē anaxagore: ⁊ diogenis īprobat opionē democriti: ⁊ p̄ ponit cā. 2ᵒ improbat. ibi. (Cā aūt) p̄ᵃ in duas. In p̄ᵃ tāgit ṡm democritū qd accidit aīalibꝰ ex respiratiōe p̄mo. scd̄o qd ex ꝯtti. ibi. (Et ꝑp hoc ex respirare.) Adhuc circa p̄ᵐ duo facit. p̄mo ponit qd accidit aīalibꝰ. p̄mo ex respiratiōe. scd̄o declarat. ibi. (Dicit aūt ꝙ aīa.) In p̄ma dicit: ꝙ cū ex respiratiōe aliqd accidat aīalibꝰ respirātibꝰ. dixit Democri. ꝙ ex respiratiōe aīalibꝰ respirātibꝰ accidit h̄ p̄. s. aīam nō extrudi a corpore: tñ nō dixit ꝙ nā eēt cā respiratiōis pp hoc sicut ꝑp finē: vt aīa nō extēderet. qꝛ sicut aliȷ phi nihil tetigerunt de causa finali: ita nec iste. ⁊ ideo nō dixit respirationē fieri grā alicuius. ¶ Secundo ibi.

¶ Dicit aūt ꝙ aīa ⁊ calidū idē prime figure specorꝫ. Segregatis igit̄ ipsis a ꝯtinente ⁊ cōprimēte auxiliū fieri respirationē ingr. In aere.n. multū numerū eē taliū: que vocat ille itellectū ⁊ aiam. Respirato igit̄ ⁊ igrediēte aere ꝯgrediētia hec ⁊ ꝓhibentia cōpressionē ꝓhibere in aialibus existentē aiam pertransire.

¶ Declarat h̄ ⁊ est itellīgdū ꝙ democritꝰ posuit corpora idiuisibilia eē p̄nᵃ rerꝫ. cū.n. corpora cōposita diuisibilia sint: ⁊ diuisio ṡm ipm nō ꝑcedat in īfinitū: necē est deuenire ad talia corpora q̄ sint indiuisibilia ex qbꝰ dixit oīa alia cōponi ⁊ cāri. dixit ēt ista idiuisibilia terminari figuris: ⁊ qꝛ figure ꝑcedūt in īfinitū. dixit ista corpora eē īfinita. ex figura aūt ⁊ ordine ⁊ pōne reddit cās accñtiū ⁊ passionū in aliȷs. inter ista aūt corpora idiuisibilia corpora circularia sunt aptiora ad motū. ⁊ iō ex illis reddit cām motus in anīalibus. dixit.n. aiam componi ex athomis circularibꝰ que sunt de nā ignis. dicit.n. ꝙ democritus dixit ꝙ anīa ⁊ calidū ⁊ figura sp̄ica sunt idē. ⁊ cā hꝰ est: qꝛ aīa cā est motus in aīalibꝰ. Ista aūt sunt maxime apta ad motū: calidū. s. ⁊ sperica figura. ideo animā dixit componi ex istis: ⁊ esse idem cū istis. In aere autem sunt multi tales athomi: quos vocauit intellectum ⁊ animā Democritus. cū igit̄ ex aere continente ⁊ comprimente ipsum animal ⁊ animā intus cōtentam segregent̄ athomi ⁊ mouētur ad interius animalis fit respiratio in anīmalibus ⁊ prebetur auxiliū athomis intus existētibus. cum igit̄ respiratur aer ⁊ ingrediunt̄ athomi ingredientes comprimunt athomos ex quibus est anima: ⁊ prohibentur eam exire ⁊ iuuant ad repellendum compressionem factam ex athomis extra in continente existentibus. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et ꝑpter hoc ex respirare eē viuere ⁊ mori. Cū.n. ꝑualuerint cōtinēs opprimēs ⁊ nō amplius de foris igrediēs pōt ꝓhibere nō potente respirare. tunc accidere mortem animalibꝰ: esse enim mortē taliū figurarꝫ ex corpore exitū ex continentis oppressione.

¶ Ostendit quid accidit ex cōsequētī anīalibus ex respiratione. ⁊ dicit ꝙ per talē ingressum ⁊ cōpressionē athomorꝫ in anīalibus accidit viuere ⁊ mori ⁊ expirare ⁊ respirare. quādiu.n. continens ꝑualuerit vt possit comprimendo repellere athomos ex quibus est anima ⁊ prohibere ingressum eorum que sunt exterius id adiuuantiū deficiēte respiratione accidit mors ipsis anīalibus. Alia littera hꝫ: ⁊ amplius de foris ingrediens nō potest prohibere. cum negatiōe: ⁊ tūc exponendum est sic. continens exterius preualuerit comprimēdo athomos iteriores: ⁊ athomi qui ingressi fuerāt coadiuuantes animā nō possunt ꝓhibere impetū cōtinentis ꝑpter defectū respirationis accidit mori anīalia. mors.n. nō est aliud q̄ extrusio athomorꝫ existētiū in anīali ad exterius ꝑpter compressionem cōtinentis. ¶ Deīde cū dicit.

¶ Causam aūt q̄re oībꝰ qdē necīū mori: nō tñ qñ ꝯtingit: h̄ ṡm nām qdē senectutē. violentia aūt p̄ter nām nihil demōstrauit: q̄uis oporteret: qm̄ aliqñ qd videt̄ hoc factū: aliqñ aūt nō videt̄ vtrū cā extrinsecus est aut intus.

¶ Improbat predictaꝫ positionē. Et diuidit̄ in duas. In prima improbat opinionē ꝑpter insufficientiā. Secundo qꝛ falsa. ibi. (Si aūt opꝫ.) p̄ᵃ in duas. In p̄ᵃ iprobat de insufficiētia q̄tū ad assignatōeꝫ cāe mortis. 2ᵒ q̄tū ad assignationē cāe respiratiōis. ibi (Nō dicit aūt) In p̄ᵃ dic ꝙ Democri. bene dedit causaꝫ ꝑpter quā quedā mors inest anīalibus: tamē cū sit quedā mors naturalis que dicit̄ senectus quedā preter naturā que dicit̄ violenta nō dedit causam vtriusq̧: qꝛ nō eius que est per violentiā: ⁊ tamē hoc oportebat: quoniā videmus aliquādo mori anīalia violētia: sicut illa que suffocant̄ aliquādo videntur mori naturaliter sicut illa que per senectutem. oportet aūt vtriusq̧ istarū esse aliquā causam: ⁊ tunc illa causa aut est extrinseca: aut intrinseca. sed ipe non tetigit cām ⁊ sic manifestū est: quia insufficiēter dixit quātū ad causam mortis. ¶ Secundo ibi.

¶ Nō dixit aūt neq̧ de pricipiȷs respirādi quid cā vtrū itrinsecus aut extrinsecus: neq̧.n. qui deforis itellectꝰ ṡuat auxiliū. Sed intrinsecus principiū respiratiōis fit ⁊ motus nō vt inferēte vim ꝯtinēte: inconueniens aūt ⁊ simul continens cōprimere ⁊ ingrediens dilatare: que quidē igit̄ dixit: ⁊ vt fere hec sunt.

¶ Improbat quātū ad cām respirationis: ⁊ dicit ꝙ de principio ⁊ causa respiratiōis quid sit vtrū illud pricipiū sit intrinsecū vel extrinsecū nō dixit nec videt̄ esse verum ꝙ athomi qui sunt exterius quos ille vocauit intellectū sint causa respiratiōis prebendo auxilium athomis qui sunt in animali: qꝛ principiū respirationis est ab itrinseco: ⁊ talis motus non videtur fieri ab inferente violentiā: qꝛ iste motus semper durat q̄diu durat animal. violentia vero non sic. Iterum incōueniens est ꝙ cōtinens

ingrediēs sit cā cõpressionis aĩalis: qz videmus φ cuz ingreditur est causa dilatationis: qz idē ſm φ idē nõ est causa oppositoꝝ simul: ꝫ cõpressio ꝛ dilatatio sunt opposita. ḡ ꝯtinēs nõ est causa istoꝝ simul: ista igr̄ sunt q̄ posuit ꝛ dixit fere. ℂ Deinde cū dicit.

ℂ Si aũt opꝫ putare vera eē prius dicta: ꝛ nõ oĩa aĩalia respirare nõ de oĩ morte cām putādū dictā eē hãc: ꝫ solū in respirātib⁹.

ℂ Improbat opionē democriti in ħ φ falsa: ꝛ diuidit̃ in duas. p̄ ĩprobat in ħ φ male assignauit cāz mortis. 2° in ħ φ nõ bñ assignauit cām respiratiõis. ibi (Quinimo.) In p̄ª dicit: φ ſi vera sūt q̄ dicta sunt supi⁹ mãife^m ē φ cā mortis quā assignauit Democri. nõ ē cā cuiusꝫ mortis: ꝫ solū ĩ aĩalib⁹ respirātib⁹: qz mors ſm ipm nõ est aliud q̄ꝫ extrusio athomoꝝ exītū ĩ aĩali pp ꝯtinēs ꝯprimēs. sic aũt nõ accidit in nõ respirātib⁹. ℂ Scđo ibi.

ℂ Quinimo neqꝫ ĩ his bñ. Palā aũt ex accidētibus ꝛ talib⁹. quoꝝ hēmus oēs expientiā. In estib⁹. n. calefacti magis: ꝛ respiratiõe magis idigemus: ꝛ spissi⁹ respiramus oēs. Cuz. n. in circuitu fuerit frigidū: ꝛ ꝯstrigat̃: ꝛ cõpingat̃ corpus detinere accidit spm̄: q̄ꝫuis sic oportebat deforis igrediētē ꝓhibere ꝯcussionē. Nūc aũt fit ꝯ̃riū: qñ aũt multū valde ꝯgregatū fuerit calidū nõ expirātiū: tūc indiget̃ respiratiõe. Necēium aũt ĩspirātes respirare. Estuātes aũt frequēter respirāt tāq̄ꝫ refrigeratiõis grā respirātes: qñ q̄d facit ignem super ignem.

ℂ Improbat in ħ φ nõ bñ assignauit cām respiratiõis in aĩalib⁹ respirātib⁹: ꝛ ħ mãife^m ē ex his q̄ accidūt circa respirationē. iteꝝ mãifestū est ex talib⁹. quoꝝ oēs pñt hr̄e expiētiā. videmus. n. φ ĩ estate q̄ꝫto haies magis calefacti sūt: tāto magis idigēt respiratiõe ꝛ frequēti⁹ respirāt: ꝫ cū ꝯtinēs vndiqꝫ fridū fuerit ꝛ corp⁹ ꝯstrigit̃ ꝛ ꝯpigit̃ aer iclusus detinet̃ ĩ aĩali: ꝛ põt dui ĩfridare calm̄: ꝛ tñ ſꝫ opionē Democri. oportebat tūc fieri sepi⁹ respirationē: qz cū ꝯtinēs ē frigiduꝫ corp⁹ cõpumit̃. q̄re ꝛ athomi extrudunt̃. Erat aũt respiratio necīa vt ꝓhiberet̃ extrusio ꝛ ꝯcussio ad exteri⁹ istoꝝ athomoꝝ. quare tpe frido ſm ipm respiratio ē magis necīa. ꝯ̃riū aũt manifestū ē. videmus. n. φ cū calidū ē multū ꝛ ē valde vnitū ꝛ ꝯgregatū. tūc aĩalia ĩspiratiõe magis idigēt. necīū est aũt aĩalia q̄ respirāt aliqñ inspirare ꝛ expirare ſi debeāt saluari. q̄ꝫto aũt calidiora sunt tāto frequēti⁹ respirāt: qz respirāt grā infrigidationis. q̄ꝫto aũt calidiora tāto magis indigent infrigidatiõe. ideo tunc frequentius respirāt cū calidūꝫ cõtinentis augmētat calidū intrinsecum.

In timeo autē scripta circūpulsio de alijs aĩalib⁹ nihil determinauit: quo ipsi⁹ calidi fit ĩ alijs: vtrū eodē aut pp aliā aliq̄ꝫ cām. Si. n. solis cāpestrib⁹ q̄d respiratiõis existit dõm causam: q̄re solis. Si aũt ꝛ alijs: modus autem alius: ꝛ de hoc determinanduꝫ: siquidem possibile respirare omnibus.

Lectio. IIII.

ℂ Postq̄ꝫ p̄hus ĩprobauit opionē Democri. q̄ visus est dicere omnia animalia respirare. In parte ista improbat opionē Platonis ꝛ Empedo. ꝛ diuidit̃ ĩ duas. p̄ ĩprobat opionē Plōnis. 2° Empedo. ibi (Dicit aũt de respiratione.) Adhuc p̄° ĩ duas p̄ ĩprobat opionē Plōnis pp īsufficiētiā. 2° pp falsitatē ibi. (Adhuc aũt ꝛ sic.) in pte p̄ª est ĩtellīgendū φ Plō voluit φ respiratio fit p quādā circūpulsionē aeris. dixit. n. ſm φ appebit statim cū aer ĩtra ē calidus expellit̃ p os ꝛ poros ꝛ ĩgredit̃ ali⁹ circunstās: ꝛ fit respiratio. dicit ḡ Aristote. φ circūpulsio de q̄ determinauit Plō ĩ thimeo: quā dixit eē cā respiratiõis ĩsufficiēs est in assignādo cām respiratiõis ꝛ ĩsufficiēter determinauit de respiratiõe: qz cū dixit φ circūpulsio erat cā respiratiõis dixit hoc esse in aĩalib⁹ pfectis ꝛ cāpestrib⁹: sed q̄uo fit saluatio calidi in alijs aĩalib⁹ impfectis nõ dixit: vtrū eodē mõ q̄ in pfectis aut aliter: ꝛ pp cām aliq̄ꝫ. ſi. n. sola aĩalia campestria respirāt oportebit assignare cām. q̄re illa solū respirāt. Si aũt alia respirāt ꝛ modus respirationis est alius oportebit de hoc reddere cām huius ꝛ determinare oportebit vtruꝫ respirare insit omnibus animalibus. ℂ Secūdo ibi.

ℂ Adhuc aũt ꝛ fictici⁹ modus cāe. Exeūte. n. ex calīo p os ambiētē pulsum aerē latū icidere in eūdē locū aĩt p raras exītes carnes. Vñ q̄d ĩtra exiuit calidū pp nihil eē vacuū antipistasiꝫ patiētibus inuicē: calefactuꝫ aũt iterū exire ſm eundē locum ꝛ circūpellere intra per os aerē excidentem caliduꝫ: ꝛ hoc itaqꝫ agere semper facientes respirantes ꝛ expirantes.

ℂ Improbat opionē ꝓpter falsitatē. ꝛ p̄mo ponit cā. scđo reprobat. ibi (Accidit aũt.) In p̄ma dicit: φ modus ſm quā plato posuit aĩalia terrestria respirare ficrici⁹ videt̃ eē ꝛ nõ verus. dixit. n. plato φ cū aer iterius est calidus expellit̃ ex p os: ꝛ tūc aer qui est ex circunstās corp⁹ mouet̃ ad eundē locū in quo erat alius: ꝛ per os ꝛ per raras carnes que porositates hñt. mouet̃ aũt aer iterius cum expellit̃ calidus ne pmittat̃ vacuūꝫ: ita φ in eius motu fit quedā antipistasis itrātis ꝛ egrediētis. cū aũt ille aer calidus fuerit exit p os: ꝛ alius itrat per raras ꝛ porosas carnes: ꝛ p os: ꝛ istud ꝯtingit fieri ꝯtinue per totā vitam q̄ꝫdiu aũt fit ħ ĩspirāt ꝛ respirāt aĩalia. ℂ Scđo ibi.

ℂ Accidit aũt sic putātib⁹ prius expirationem fieri q̄ꝫ ĩspirationē: signū aũt. fiūt q̄dē. n. adinuicem hec secus inuicē. Moriētia aũt expirant: q̄re necīū esse principiū inspirationē.

ℂ Posita opione improbat eā: ꝛ diuidit̃ in duas partes. In p̄ma ĩprobat opinionē. In secūda remouet quādam rīsionē. ibi. (Sed etiā neqꝫ alimēti.) p̄ma in q̄ttuor ſm q̄d q̄druplr̄ reprobat opinionē. scđa ibi. (Adhuc aũt cuius grā.) tertia ibi. (Adhuc aũt incõueniens.) q̄rta ibi. (Incõueniēs aũt.) In p̄ma improbat opinionem platonis in hoc φ ſm ipsuꝫ opꝫ φ expirare p̄mo insit animalibus: ꝛ dicit φ putātib⁹ φ respiratio fiat ſm modū p̄ta cū accidit φ expirare p̄us insit aĩalibus q̄ꝫ ĩspirare: ꝫ istud falsuꝫ est: ꝛ huius signū est φ inspirare ꝛ expirare fiunt ꝓmixtim adinuiceꝫ: ita φ post vnū fit aliud: mors aũt ꝛ vita sunt ꝯ̃ria. q̄re opꝫ φ fiāt motibus ꝯ̃rijs. sed videmus φ moriētia vltimo expirāt. q̄re manifestū est φ p̄mo inspirant viuētia. ℂ Secundo ibi.

ℂ Adhuc aũt cui⁹ grā hec existūt aĩalib⁹. Dico aũt respirare ꝛ expirare nihil dixerūt hoc mõ dicētes: ꝫ velut de icidente aliquo enūciāt solū: q̄ꝫuis pricipalia hec videam⁹ viuēdi ꝛ moriēdi. Cū. n. respirare nõ potuerint: tūc accidit

corruptionẽ fieri respirantibus.

¶ Improbat plonẽ ĩ alio.s. in h q nõ posuit respirationẽ fieri p aliquẽ finẽ: τ dicit q illi q sic dixit de respiratione insufficiẽter dixit: qz nõ dicit pp quẽ finẽ isit aialib⁹. s3 loquunt de istis: sic de aliqb⁹ q̃ õtingunt a casu: τ tñ iste vident pncipales cãe moriẽdi τ vivẽdi: cũ.n. aialia respirãtia nõ pñt ampli⁹ respirare accidit ea corrumpi. q̃diu pñt vivunt. Nõ igit̃ ista casualiter accidunt: s3 sunt pncipales cãe vite τ mortis. ¶ Tertio ibi.

¶ Adhuc aũt icõueniẽs calidi qdẽ p os exitũ: τ iterũ introitũ nõ latere nos. In pect⁹ aũt spũs introitũ τ iter3 calefacti exitum latere.

¶ Tertio iprobat ipm ĩ alio.s. in h q posuit q itroit⁹ aeris p os τ exit⁹ nõ latẽt nos: s3 itroit⁹ aeris p pectus τ exitus latet nos τ phs dicit: q illud incõueniẽs est q nõ lateat nos itroit⁹ τ exitus aeris p os. S3 p pectus τ raras carnes lateat. τ rõ h⁹ ẽ: qz aer calidus ex sentit̃ τ q̃tũ ad alteratõẽ3 que est p calefactionẽ τ q̃tũ ad motũ. silr aũt aer q igredit̃ p poros carnis fm platonẽ vĩ q alterat pectus ad caliditatẽ τ mouet̃. q̃re si nõ lateat nos mot⁹ aeris p os: nec p pect⁹ τ ẽt poros. ¶ Quarto ibi.

¶ Inconueniẽter aũt τ calidi respiratiõe3 itroitũ ẽe. Videt̃.n. 3riũ: q qdẽ.n. expiratus ẽẽ calidus. Qui aũt ĩspirat⁹ fridus. Qñ aũt calidus fuerit: senciẽs respirãt: qz.n. nõ refrigerãt sufficiẽter igrediẽs multotiẽs accidit spm̃ trahẽ.

¶ Improbat ipm in 4°. posuit.n. plo q aer calefact⁹ ĩspirabat. h remouet dicẽs: q icõueniẽs est q aer calidus ĩspiret: imo poti⁹ aer fridus. 3riũ.n. appet nobis ad sensum. videm⁹.n. q illud qd expirat̃ calidu3 est qd ĩspirat̃ fridũ: τ qñ aer igrediẽs calefact⁹ est: tũc ĩspirat̃ τ cã h⁹ ẽ: q ipse igrediẽs nõ sufficiẽter põt infrigidare: τ q̃to aer ĩspirat⁹ calidioz ẽ tãto citi⁹ ĩspirãt. ¶ Deinde cũ dicit.

¶ Sed ẽt neq3 alimẽti gratia existim ãdu3 fieri respirationẽ tãq3 alito spũ eo q ĩtus igne τ respirãte qdẽ: quẽadmodũ ignẽ sup hipcauma adiici. alito aũt igne fieri respirationẽ.

¶ Remouet quãdã solõnẽ q̃ posset dari ad qdã̃ qd arguebat 3 platonẽ: τ p pponit rñsionem. 2° reprobat. ibi. (Hoc.n. dicem⁹) In p° dicit: q rñsio quã aliqs daret ad rõnẽ quãdã pnus factã nõ valet. iprobat̃.n. plo pp insufficiẽtiã: q nõ dixit grã: cui⁹ fit respiratio ĩ aialib⁹ aliqs posset dicere q respiratio fit vt p aerẽ ĩspiratũ calidũ iteri⁹ nutriat̃ τ fit alimẽtũ illi⁹. calidũ.n. 3tinue agit in humidũ 9sumẽdo ipm. 9sumẽdo aũt ips3 debilitat̃. igit̃ vt ips3 9seruet̃ fit respiratio vt spũ respirato nutriat̃ τ augmentet̃: sic nos videmus q ignis nutrit̃ τ 9seruat̃ cũ apponitur aliqd hipcauma siue ĩ fensm̃ seu exalatio calã τ sic. alito aũt calido fit respiratio: τ phs dicit: q ĩspiratio nõ fit vt ipsis ĩspirat⁹ fit alimẽtũ calidi iteriozis. ¶ 2° ibi.

¶ Hoc.n. dicemus ver3: τ ad hũc fmonẽ que quidẽ ad priores: etenĩ in alĳs aialibus oportebat hoc accidere aut pportionale huic. Oia enim habent caliditatem vitalem.

¶ Improbat istã rñsionẽ p duas rõnes. 2° ibi. (Deinde τ fieri. In p° dicit: q 3 istã rñsionẽ dicemus q 3 pores dicta sũt.s.n. ĩ aialib⁹ terrestrib⁹ fit ĩspiratio pp nutriendũ calm̃ oporteret calm̃ ĩ alĳs aialib⁹ nutriri p spm̃ ĩspiratũ: cũ nõ possit saluari sine infrigidatõe: τ oia talia habe3 t caliditatẽ: vl̃ ad min⁹ hẽant aliqd pportiõale huic: s3 illud nõ appet. ¶ Scdo ibi.

¶ Deide τ fieri calidũ ex spũ: quo o3 mõ dicere fictitiũ: magis.n. ex alimẽto hoc factũ videmus accidere: q̃ fm h suscipe alimentũ τ supfluũ emittere: h aũt i alĳs nõ videm⁹ fcm̃.

¶ Ponit scdam rõnẽ ad h τ dicit q dicere q calidu3 nutriat̃ ex spũ: τ q ita oporteat dicere fictitiũ ẽ τ dr̃ fictitiũ q nõ 9cordat̃ appẽtib⁹ q calidũ nutriat̃ a spũ inspirato: s3 ex nutrimẽto magis. ex alimẽto.n. gnãtur hũidũ qd ẽ subm̃ calidi: τ iõ o3 sumere alimẽtũ τ emittere supfluũ. alimẽtũ.n. i pn° 3riũ est: τ iõ o3 ipm alterari τ trãsmutere: τ iterũ h3 aliqd impux: τ iõ op3 q illud abyciat̃: τ iõ aliqd h3 purũ τ aliqd ipurũ. hoc aũt nõ est fcm̃ si calidũ nutriatur a spiritu inspirato.

Dicit aũt τ de respiratiõe Empedoc. nõ tñ cuius grã. Lec. V.

¶ Postq̃ phs improbauit opiõnẽ plõnis de mõ respirãdi iprobat opiõnẽ Empedoclis de insufficientia. 2° de falsitate. ibi. (Fieri aũt.) Adhuc. p° i duas. p facit qd dcm̃ ẽ. 2° ifert correlariũ. ibi. (Propter qd qdẽ.) Adhuc tria facit. p iprobat ipm in h q nõ dixit grã cui⁹ fieret respiratio. 2° i h q modũ respirãdi nõ declauit ĩ oib⁹ aialib⁹. ibi (Nec de oib⁹) 3° q posuit respirationẽ solũ fieri p nares. ibi. (Et de ea.) In p° dicit: q sicut alĳ ĩsufficiẽter dixerunt de respiratione: ita Empedo. cũ.n. loqueret̃ de respiratiõe nõ fecit mentionem grã cuius hoc fit. hoc autẽ oportebat: τ ideo insufficienter dixit. ¶ Secundo ibi.

¶ Neq3 de omnibus animalib⁹ nihil facit manifestum: siue respirant siue non.

¶ Reprobat in h q modũ respirãdi nõ declauit in oib⁹ aialib⁹: τ dicit q ĩ alio silr defecit q nõ declauit: vtx oia aialia respirẽt vel nõ: qd oportebat: τ si q̃da3 sint que nõ respirẽt: quõ τ p quẽ modũ fit ifrigidatio in istis que nõ respirãt nõ declarauit. ¶ Tertio ibi.

¶ Et de ea q̃ p nares respiratiõe dicẽs: puta τ de pricipali dicere respiratione. Est aũt p arteriã ex pectore respiratio: τ q̃ p nares: ipsis aũt narib⁹ sine illa nõ est respirare: τ ea qdẽ q̃ per nares facta respiratiõe priuata aĩalia nihil patiunt̃: ea aũt q̃ fm arteriã moziunt̃. Vtit̃.n. natura ex abundãti ea que per nares respiratione ad odoratum quibusdã animalium.

¶ Improbat ips3 i h qd posuit solũ respiratiõe3 p nares: τ dic: q Empedo. loquẽs de respiratõe q̃ fit p nares credebat sufficiẽter dtermiare d respiratõe: s3 h nõ ẽ ver3. Est .n. q̃dã respiratio p nares: alia p vocalẽ arteriã. Ista vo q̃ est p vocalẽ arteriã ẽ pricipalis: qz illa q̃ fit p nares nõ ẽ sine alia. aer.n. q ĩspirat̃ p nares transit p vocalẽ arteriã. illa aũt ẽ p vocalẽ arteriã põt ẽẽ sine illa q̃ ẽ p nares: τ h ps: qz puata illa respiratiõe nõ moziunt̃ aialia: s3 puata illa q̃ ẽ p arteriã moziunt̃ aialia. vñ sic nã lingua vtit̃ ad duo ad gustũ τ ad loquelã: ita narib⁹ vtimur ad duo: τ h pp hñ ẽẽ. q. ad respirationẽ τ olfatũ: τ h in qbusdã aialibus. sunt.n. q̃da3 aĩalia q̃ pox odoratiõis hñt coopertu3 quadã caruncula τ nõ odorãt talia nisi amoueat̃ illa caruncula: hoc autem fit per inspirationẽ τ expirationem quedã sunt animalia que habẽt porũ odorationis discoopertũ: τ talia statim ad p̃sentiam odorabilis odorant: sicut aĩalia q̃ nõ hñt aliqd velamẽ sup oculos: sic palpebras stati videt ad pñtiã visibilis: ita talia aĩalia pñtẽ odorabili stati pcipiũt odorẽ: τ ĩ talib⁹ nã nõ vtit̃ narib⁹

ad olfatū: in ꝑmis āt aialib⁹ vtit̄ narib⁹ ad olfatū ⁊ respirationē: q2 meli⁹ ⁊ citi⁹ fit ifridatio ⁊ ꝑ nares ⁊ ꝑ arteriā q̄3 per arteriā solū: ⁊ hoc innuebat ph̄s cū dixit quibusdā animalium. ℂ Deide cū dicit.

ℂ Propter qḋ qdē3 odoratu fere ꝑticipāt oīa aīalia. Est aūt nō oib⁹ idē organū sensus. Dictū est aūt de ipsis in alijs planius.

ℂ Infert correlariū ⁊ ē h̄. ita dcm̄ ē: ꝙ nā vtit̄ ex abūdāti narib⁹ ꝑꝑ olfatū ⁊ respiratōez: ⁊ h̄ i q̄busdā. ad olfatū: ita ꝙ i q̄busdā ad respiratōez: in q̄busdā. ad olfatū: ꝑꝑ h̄ .n. fere oīa aīalia odoratu ꝑticipāt: tn̄ nō ē organū eodē mō dispositū i oīb⁹ aīalib⁹. Nā q̄dā h̄nt organū olfatus q̄dā pellicula coopt̄ū: q̄dā nō: sic dcm̄ est alibi .s. libro de sensu ⁊ sensa. ⁊ dicit̄ fere ꝑꝑ aīalia īpfecta q̄ solū tactū h̄nt vl' cū h̄ gustū ſm qḋ ē q̄dā tactus. ℂ Deide cū dicit.

ℂ Fieri aūt ait respiratōez ⁊ expiratōez ꝑꝑ venas eē q̄sdā i q̄b⁹ iēst qdē sanguis: nō tn̄ plene sīt sanguie: h̄nt aūt poros i eū q̄ eē̄ acrē ꝑtib⁹ qdē corꝑis minores: his aūt q̄ aeris maiores: ꝑꝑ qḋ sāguinē suū moueri sursum ⁊ deorsu3: deorsum qdē lato ifluere aerē: ⁊ fieri respirationē: sursum aūt ꝓcedēte excidere eē̄: ⁊ fieri respirationē: assimilās qḋ accidit clepsidris.

ℂ Reprobat opionē Empedo. ⁊ ꝑ ponit eā diffuse. 2⁰ reprobat. ibi (Respirāt aūt) Adhuc. circa ꝑᵐ duo facit. ꝑ⁰ ponit opionē. 2⁰ vba ei⁹. ibi (Sic aūt respirāt) In ꝑᵃ dicit: ꝙ Emped. posuit fieri respiratōez ⁊ expiratōez isto mō. dixit .n. ꝙ i corꝑe aīalis sūt q̄dā vene i q̄b⁹ ē sāguis. Sūt .n. vene vehiculū sāguis: tn̄ dicebat ꝙ iste vene nō sunt plene sāguie: ⁊ iste vene i ꝑte exteriori v̄sus sup̄ficiē corporis h̄nt poros minores q̄3 sint ꝑtes corꝑis: s3 maiores sūt q̄3 sint ꝑtes aeris. mō dicebat ꝙ cū sanguis natus eēt moueri ⁊ sup̄i⁹ ⁊ iferi⁹ cū moueret̄ iteri⁹ aer seq̄t̄ ⁊ subītrat: ⁊ fit inspiratio ⁊ cū mouet̄ exteri⁹ aer egredit̄ ⁊ fit expiratio: ⁊ ite3 cū mouet̄ ad iteri⁹ aer subītrat ⁊ fit inspiratio. cū aūt ad exteri⁹ fit expiratio: ⁊ sic ꝯtinue: ⁊ assimilabat h̄ ei ꝙ accidit in clepsedris. Clepsedra est corp⁹ vnū qḋ h3 vnū foramē ad sūū sup̄ius ⁊ h3 multa ad inferi⁹: cū aūt ponit̄ i aq̄ ex ꝑte iferiori in q̄ sunt multa foramia: tūc aer expirat̄ ꝑ foramē sup̄i⁹: cū aūt aq̄ descēdit ꝑ illa foramia aer sequet̄ sic i ꝓposito tn̄ sāguis q est in venis exūdat ad exteri⁹ expellit̄ aer ⁊ fit expiratio: cū aūt mouet̄ ad iteri⁹ seq̄t̄ aer ⁊ fit ispiratio. ℂ Scḋo ibi.

ℂ Sic aūt respirāt oīa ⁊ expirāt oib⁹ deficiētes sanguie carnalīū canales i vltimis ſm corpus tēdunt̄ ⁊ ipsis orib⁹ spissis sil' ꝑforare sūt canalib⁹ carnīū vltime sūmitates ꝑ totū: vt exūdās qdē occultet̄: etheri aūt facile iter duplici via pateat. Quapropter cū redierit tener sanguis ether calens descendat tumore magno; cum autem exiliat iterum expirat.

ℂ Ponit v̄ba Empedo. ⁊ facit duo. ꝑ ponit v̄ba ⁊ opionē. 2⁰ māifestat ꝑ sile. ibi (Queadmodū cū puella) In ꝑᵃ dicit: ꝙ aīalia sic īspirāt ⁊ expirāt. i oib⁹ .n. aīalib⁹ canales carniū. i. vene i carnib⁹ exūtes deficiētes sūt sāguie. i. sī nō sūt plene sāguie ⁊ ꝓtēdunt̄ ſm corpora vsq3 ad vltīᵃ .i. vsq3 ad sup̄ficies: ⁊ post posita sunt orificia venaꝝ ⁊ vltime sūmitates venaꝝ ꝑforate sunt: ita vt sanguis possit exundare ꝑ motū ad sūmitates illas: ⁊ postmodū regredi ad iferi⁹: ita ꝙ aeri. tunc p3 2ᵃ via ītrādi vna ꝑ nares alia ꝑ poros sive ꝑ orificia venaꝝ cū sanguis ꝑꝑ h̄ tener reuertit̄ ad inferi⁹ aer magno motu descendit: ⁊ tunc fit inspiratio: cū aūt iteru3 sanguis exundat expellitur aer ⁊ fit expiratio. ℂ Secundo ibi.

ℂ Queadmodū cū puella clepsidra ludēs per h̄n malleatū es: cū qdē fistl'e apturā obstruēs formosa manu i aq̄ clara tixerit. Et delectabile corp⁹: neq3 i vas aq̄ igredit̄: s3 ꝓhibet aeris molles interi⁹ ludens ad foramina spissa: donec reuelauerit crebrū fluxū. Deinde vno spū deficiente ingreditur aqua munda.

ℂ Probat ꝑ sile: ⁊ ꝑ fac̄ h̄. 2⁰ applicat ad ꝓpoᵐ. ibi (Eodē aūt mō.) In ꝑ⁰ dicit: ꝙ sic cū puella aliq̄ tenet clepsedrā q̄ qdē ē d ere h̄n maleato ⁊ vult bibere cū ea ⁊ manu sua formosa claudit ⁊ obstruit foramē sup̄ius ⁊ ponit clepsedrā i aliq̄ clara q̄ ē corꝑi delectabilis ⁊ ponit i aq̄ nō ingredit̄ aq̄: q2 aer intus exn̄s ꝓhibet aq̄3 itus igredi ꝑ foramina spissa donec remouerit manū: ⁊ tunc aer crebro expelletur ⁊ aqua subintrabit. Cum enim spiritus expellitur intrat aqua. ℂ Secundo ibi.

ℂ Eodē aūt mō cū aq̄ qdē hēat ſm ꝓfunda aeris: canali aūt obstructo h̄iana manu ⁊ poro: aere aūt deforis itus angustat⁹ aq̄3 ꝓhibet circa pōtas canalis male sonās extrema obtinēs q̄3diu manu obstruat̄. Tūc aūt ite3 aut prius spū icidēte effluit aq̄ mūda. Silr aūt ⁊ delectabilis sanguis exundās per mēbra cū ipse retro actus redierit ad intimu3 alte3: mox rheuma descēdit tumore ipetuoso: cū exilierit ite3 expirat eque postea: dicit qdē igit̄ h̄ de respirare.

ℂ Applicat ad ꝓpoᵐ: ⁊ dic̄ ꝙ sic clepsedra se h3 cū aq̄ posita i ea: ita ꝙ aer exn̄s i clepsedra fit ꝓfundat⁹ i aq̄: foramine tn̄ sup̄iori obstructo cū manu. tunc aer intus exn̄s extrema clepsedre obturet: ⁊ ꝓhibet ne aq̄ ingrediat̄: ⁊ istud ꝯtingit q̄3diu foramē exteri⁹ claudit̄ manu: cū aūt foramē ap̄it̄ aer egredit̄ ⁊ aq̄. tūc igredit̄. silr dicit accidere de respiratione: q2 cū sanguis delectabilis ꝑ mēbra exūdās redierit ad intimū corꝑis: tunc fit rheuma ⁊ aer descēdit motu quodā impetuoso ⁊ fit inspiratio: cū autē sangu aiterum exit expirat ex eode3 modo fit post modum: sic igitur loquebatur de inspiratiōe ⁊ expiratione Empedocles. ℂ Deinde cum dicit.

ℂ Respirāt aūt queadmodū dixim⁹ manifeste respirātia ꝑ arteriā ꝑ os simul ⁊ ꝑ nares.

ℂ Improbat predictā opiōnē: ⁊ ꝑ ꝑmittit q̄dā necūi. 2⁰ iprobat. ibi (Quare siqdē) In ꝑ dicit: ꝙ māifestū est. sic dcm̄ ē: ꝙ aīalia respirāt ꝑ os ⁊ nares ⁊ ꝑ arteriā sil'. q̄nq3 autem inuenitur respirare per arteriam ⁊ q̄uis non ꝑ nares. ℂ Secundo ibi.

ℂ Quare siqdē de hac respiratiōe dicit: necūi3 q̄rere q̄ōo ꝯgruit dcā rō cāe. vr̄ .n. ꝯtiū accn̄s: eleuātes qdē .n. locū queadmodū folles i erarijs respirant: attollere aūt calidū rationabile. Habere aūt sanguinē calidū locū: cōprimētes aūt ⁊ deponētes queadmodū ibi qdē tales expirāt. Verūtn̄ ibi qdē nō ſm ide3 suscipiūt aerē: ⁊ ite3 emittūt: respirātes aūt s3 idē. Si aūt de ea q̄ ſm nares dixit sola: multum peccauit

Nõ.n.est respiratio nariũ ꝓpria: ſ ſm canalẽ q circa guttur: ſm q̃ð extremũ palati in ore ſilr ꝑforatis naribꝰ cedit: hoc qdẽ ſic ſpſis: h aũt ꝑ os ſilr exiẽs ⁊ itrãs: ab alijs qdẽ igiẽ dcã de reſpiratiõe tales ⁊ tãtas hñt difficultates.

¶ Improbat: ⁊ dicit ꝙ ſi Empedocles ingrit de reſpiratione que eſt ꝑ arteriã: dubitationẽ hꝫ necnõ quo cã quã ponit de reſpiratõe ſit ↄueniens: qꝛ ↄ̃riũ vr̃ accidere. videmus.n.ꝙ cũ aĩalia iſpirãt ꝙ pectꝰ iſlat ⁊ eleuat. ſicut vr̃ in follibꝰ ꝙ cũ aer iſpirat ꝑ folles ꝙ iſlãtur: ſic eſt in ꝓpoſito: ꝙ cũ aer iſpirat iſlat pectꝰ ⁊ eleuat. rõnabile.n. eſt calidũ extollere: qꝛ ſanguis hꝫ locũ calidi: cũ aũt pectus deprimit ſic folles: tũc aĩalia expirãt: tñ dria eſt qꝛ aĩalia ſm eãdẽ ꝑtẽ iſpirãt ⁊ expirãt aerẽ: ſꝫ folles nõ ſm eãdẽ ꝑtẽ emittũt aerẽ: ⁊ iſpirãt: ⁊ ſic appꝫ ꝙ ↄ̃riũ accidit q̃ ſic Empedocles voluit. dicebat.n.ꝙ cũ aer iſpirat comprimit pectus. cũ aũt expellit eleuat. Si aũt Empedo. ſolũ loquat de reſpiratione q̃ fit ꝑ nares multũ errauit: qꝛ reſpiratio q̃ fit ꝑ nares nõ eſt ꝓpa aĩalibꝰ: ſꝫ illa q̃ eſt ꝑ vocalẽ arteriã q̃ ↄtinuat a pulmone uſqꝫ ad extremũ palati in q̃ qdẽ eſt foramẽ ⁊ aer ꝑ os itrat ⁊ exit ⁊ per nares in fine ↄcludit dicẽs: ꝙ dcã ab alijs de reſpiratiõe tales hꝫ dubitatiões: ⁊ tãtas. ſicut iã dcm̃ eſt.

Quoniã aũt dcm̃ eſt priꝰ: ꝙ viuere ⁊ aĩe hitus cũ caliditate q̃dã eſt. Igne igit opat oia. Lec. VI.

¶ Poſtq̃ phs reprobauit opiones alioꝝ de reſpiratiõe determiat de ipſa ſm opionẽ ꝓpriã: ⁊ diuiditur in duas. In pͣ repetit q̃dã determiata prius. 2° de ipſa ꝓſequit. ibi (Om̃ aũt aĩaliũ) pͣ in tres. In pͣ repetit qð dcm̃ fuit de necitate calidi ⁊ loco. 2° repetit qð dcm̃ ẽ de corruptiõe calidi. ibi. (Corruptio aũt ignis.) 3° repetit qð dcm̃ eſt de necitate reſpiratiõis. ibi. (Quare neceẽ eſt fieri.) Adhuc pͣ in tres. In pͣ repetit qð dcm̃ eſt de necitate calidi. 2° qð dcm̃ eſt de loco. ibi (Propter qð qdẽ.) 3° ponit icidẽs ibi (Alias qdẽ igit) In pͣ repetit qð dcm̃ eſt de necitate calidi. 2° qð dcm̃ ꝙ aĩa ẽ forã ſubalis corporis ⁊ hitus: ⁊ ꝙ ipſa eſt pñm viuẽdi: ita ꝙ viuere eſt ab ipſa mãifeſm eſt ꝙ aĩa nõ eſt niſi cũ caliditate: ⁊ hoc declarat: qm̃ illa idiget aĩa de necitate q̃ opat ⁊ ſine quo non põt opari. hoc aũt eſt calim. aĩa.n. hꝫ nutrire. hoc vero non põt niſi ꝑ alimẽtũ. alimẽtũ aũt opꝫ aſſimulari rei alẽde. opꝫ igit ipſum alterari ⁊ digeri. hoc aũt nõ fit niſi ꝑ calidum. eſt igit anima ⁊ ſm ꝙ eſt forma ⁊ ſm ꝙ operatur cum calido. ¶ Secundo ibi.

¶ Propter qð qdeꝫ in quo primo loco ⁊ corporis ⁊ i q̃ prima loci hꝰ ꝑte pricipiũ necũ eẽ tale h: ⁊ primã nutritiuã aĩaꝫ necũ exiſtere.

¶ Repetit qð dcm̃ eſt ð loco: ⁊ facit duo. pͦ oñdit ꝙ iſtud calidũ inenit in quo inenit pñm nutritiuũ. 2° oſtẽdit qs eſt locus ille. ibi (Iſte aũt eſt.) In pͣ dicit: qð dcm̃ eſt. ꝙ aĩa idiget in ſua opõne caliditate ꝑꝑ hoc necẽꝫ eſt pñm caliditatis eẽ in illo loco ⁊ in illa ꝑte corpis in quo ẽ pñcipiũ nutritiuũ. ⁊ rõ hꝰ eſt: qm̃ in illa ꝑte in q̃ eſt pñm nutritiuũ opꝫ eẽ illud ſine quo nõ põt opari. hoc aũt eſt calidũ. quare mãifeſtũ eſt ꝙ in illo loco ⁊ in illa ꝑte corporis in qua eſt principiũ nutritiuũ opꝫ eẽ pmũ pncipium caliditatis. ¶ Secundo ibi.

¶ Iſte aũt eſt mediꝰ locus ſuſcipiẽtis alimẽtũ: ⁊ ſm quẽ emittũt ſuperfluũ ex ſanguinibꝰ. quidem igit inominatũ. Sãguinem habentibus autem cor hec particula eſt.

¶ Oñdit qs ẽ locꝰ iſte: ⁊ pͦ facit h. 2° ꝓbat qðdã acceptũ. ibi. (Alimẽtũ qdẽ.) In pͣ dicit. ꝙ iſte locꝰ ẽ mediꝰ ſſupioris ſm ꝙ recipiũt alimẽtũ: ⁊ iferioris ſm ꝙ emittũt ſuꝑfluũ ⁊ in nõ hñtibꝰ ſanguinẽ locꝰ ille inoiatus eſt in habentibus ſanguinẽ ꝑticula illa in qua eſt principium caliditatis eſt cor. ¶ Secundo ibi.

¶ Alimẽtũ. qdẽ.n. ex quo iã fiũt ꝑtes aĩalibꝰ: ſanguis nã eſt. Sãguinis aũt ⁊ venarũ idem pricipiũ eẽ necũ. Alteriꝰ.n. grã alteꝝ ẽ: vt vas ⁊ ſuſcipiẽs: pricipiũ aũt venaꝝ cor ſanguineꝫ hñtibꝰ. Nõ.n. ꝑ hoc: ſꝫ ex h ꝑtractate oẽs exiſtũt: palã aũt hoc nobis ex anathomijs.

¶ Declarat quoddã dictum. dixerat.n.ꝙ in habentibus ſãguinẽ ꝑticula illa i q̃ eſt pñm caliditatis ẽ cor. h declat: ⁊ dicit ꝙ vltĩm alimẽtũ ẽ ſãguis ex q̃ fiunt ꝑtes aĩaliũ: ſꝫ ſãguis ⁊ venaꝝ cor ẽ pñm ⁊ iſtud necũ ẽ: qꝛ vena fit grã ſãguis: ſicut vas ſuſcipiẽs aliqd eſt grã illiꝰ qð ſuſcipit. ſꝫ pñm venaꝝ ẽ cor i hñtibꝰ ſanguinẽ: ⁊ h declat ꝑ ſignũ: qꝛ vene nõ penetrãt cor: ſed ꝓcedunt a corde ad ſingulas ꝑtes: ⁊ iſtud mãifeſm ẽ ↄſiderãtibꝰ ad anathomiã: qm̃ cor eſt pñm ſanguis: ſꝫ in q̃ eſt pñm ſãguis ⁊ caliditatis. q̃re in corde eſt pñm caliditatis. ¶ Deinde cũ dicit.

¶ Alias qdẽ igit ṽtutes aĩe ĩpoſẽ exiſtere ſine nutritiua: ꝑpter quã aũt cãm dcm̃ eſt prius in his que de aĩa: hãc aũt ſine nãli igne. In hoc enim nã collocauit ipſam.

¶ Ponit icidẽs: ⁊ dicit: ꝙ alias ṽtutes aĩe nõ ẽ poſẽ eẽ ſine nutritiua i mortalibꝰ: puta rõnalẽ: gñãtiuã ſenſitiuã: ſꝫ nutritiuã poſẽ ẽ eẽ ſine alijs: cã aũt hꝰ dcã ẽ in his q̃ de aĩa. rõnãtiũ.n. i his nõ ẽ ſine ſenſitiuo: qꝛ itelligẽteꝫ neceẽ eſt fantaſmata ſpeculari ſenſitiuũ nõ ẽ ſine nutritiuo: qꝛ mẽtio idiget nutrim̃to qð nõ ꝑparat ſine nutritiuo pñº. eꝫ aũt nutritiuũ eſt ſine alijs: qꝛ pius ſm viã gñõnis ſiue poſteriori ↄtigit eẽ ſic ſenſitiuũ ſiue itellectiuo. Alie aũt ṽtutes nõ ſunt ſine nutritiuo. ſilr ⁊ mãifeſtũ eſt: qꝛ nutritiua nõ põt eẽ ſine nãli caliditate. nã.n. collocauit nutritiuã in calõ ⁊ igne. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Corruptio autem ignis queãdmodũ dictus eſt prius extinctio ⁊ marcor.

¶ Repetit qð dcm̃ ẽ de corruptiõe calidi: ⁊ pͦ pmittit duplicẽ corruptionẽ. 2° mãifeſtat eã. ibi (Extinctio qdẽ) In pͣ dic: ſic dcm̃ ẽ prius duplex ẽ corruptio calidi: vna q̃ dicit extinctio que fit a ↄtrario: alia que dr̃ marcor que fit a ſenectute. ¶ Secundo ibi.

¶ Extinctio qdẽ que a ↄ̃rijs: ꝑpter qð qdẽ ſubito q̃ a ↄtinẽtis friditate ⁊ quã celeriter extinguitur diſtractus: hec qdẽ igit corruptio violẽta. Silr in aĩatis ⁊ in inaĩatis: ⁊.n. orgãis diuiſo aĩali ⁊ ↄgelato ꝑꝑ frigoris excellẽtiã moriũt.

¶ Mãifeſtat: ⁊ pͦ pmã. 2° ſcðam. ibi. (Marcor aũt.) In pͣ dic: ꝙ illa corruptio q̃ dr̃ extinctio fit a ↄ̃rijs: ⁊ ꝑꝑ h videmus ad ſenſum ꝙ calidũ corrũpit cito a friditate ↄtinẽtis cũ eſt excellẽs ⁊ multũ cito corrumpit cũ calidũ diſtrahitur a frigido: ⁊ ideo manifeſtuꝫ eſt ꝙ iſta corruptio eſt violenta ⁊ fit duobus modis. vno modo agẽdo in humidũ ⁊ ingroſſando ipſum: ⁊ per ↄñs diminuẽdo ipm. alio mõ cuꝫ frigidum circunſtãdo calidum fortificat ipm ⁊ ipm fortificatũ ↄſumit ſuũ humidum qð erat ſubm ipſiꝰ: q̃ ↄſumpto corrumpit calidũ. talis aũt corru

ptio nõ solũ fit in aĩatis: sʒ ēt in inaĩatis: qꝛ videmus ꝙ cũ aĩal diuidit̃ in ptes orgãicas ⁊ ĩfridat̃ ꝙ moꝛit̃ anĩal ⁊ ptes aĩalis ⁊ calidũ. ¶ Scḋo ibi.

¶ Marcoꝛ aũt ꝓꝑ multitudinẽ caliditatis: ⁊ .n. si excedat qḋ ĩ circuitu calidũ ⁊ alimentũ: si nõ accipiat coꝛrũpit̃ qḋ ignitũ nõ infrigidatũ: sed marcoꝛem passum.

¶ Manifestat secundã coꝛruptionẽ: ⁊ dicit ꝙ illa coꝛruptio q̃ dr̃ marcoꝛ accidit ꝓꝑ multũ calidũ ⁊ excellẽs. cũ .n. calidũ circũstãs hũidũ ē excedẽs si nõ recipiat̃ alimẽ cũ coꝛrũpet̃ calidũ nõ coꝛruptõe q̃ dr̃ extĩctio: sʒ marcore siue ꝑ suffocationẽ. ¶ Deide cũ dicit.

¶ Quare neccẽ fieri refrigeratõeʒ si debeat salutẽ adipisci. Hoc .n. auxiliat̃ ad hãc cõꝛuptiõeʒ.

¶ Recolligit qḋ dcm̃ ē de necẽtate refrigeratiõis: ⁊ dicit ita dcm̃ ē ꝙ excellẽs calidũ cã ē coꝛruptõis calidi: qḋ de necẽtate reqrit̃ si debeãt viuere aĩata. ex h̃ ꝯcludit ꝙ necẽ est fieri refrigidatõeʒ si calidũ debeat saluari: qꝛ si nõ fiat refrigeratio augmẽtat̃ calidũ. istud aũt facit ad coꝛruptiõeʒ ipsi⁹. sic dcm̃ ē ꝑus. ¶ Deide cũ dicit.

¶ Quã aũt aĩaliũ hec qdẽ aquatilia. h̃ aũt in terra faciũt ꝯuersationẽ: hoꝛ ꝑuis oĩno ⁊ exãguinib⁹ facta ex ꝯtinẽte aut aq̃ aut aere infridatio sufficiẽs aut auxiliũ cõꝛuptiõis h⁹. modicũ .n. h̃ntia caloꝛẽ modico indigẽt auxilio: ꝓꝑ qḋ ⁊ breuis vite fere omnia talia sũt. Ad ambo .n. existẽtia modica soꝛtiunt̃ inclinatione.

¶ Proseqt̃ de illa respiratiõe: ⁊ diuidit̃ ĩ duas. In p̃a determiat de mõ respirãdi ⁊ de respiratõe in aĩalib⁹ nõ habẽtib⁹ sanguinẽ. In 2ª ĩ h̃ntib⁹ sãguinẽ. ibi (Sãguinẽ aũt h̃ntib⁹.) p̃ma ĩ duas: ⁊ p̃ dat modũ ⁊ cãm refrigidatiõis in h̃ntib⁹ sãguinẽ. in 2ª maĩfestat qdã supposita ꝑus ibi. (Sãguinẽ adhuc) p̃ma ĩ duas: qꝛ .n. aĩaliũ nõ respirãtiũ qdã sũt lõgioꝛis vite: qdã breuioꝛis vite. p̃ declat̃ modũ ĩfridatiõis ĩ aĩalib⁹ breuioꝛis vite. 2° ĩ aĩalib⁹ lõgioꝛis vite. ibi (Quecũq; aũt lõgioꝛis vite.) In p̃° dicit ꝙ aĩaliũ qdã h̃itant ĩ aqs ⁊ dr̃ aq̃tilia: ⁊ qdã in terra siue ꝯuersationẽ faciũt ĩ terra ⁊ dr̃ terrestria. hoꝛ aũt aĩaliũ siue sint aq̃tilia siue terrestria q̃ qdẽ ꝑua sũt ⁊ siue sãguĩe penit⁹ sufficiẽter refrigeratio fit ex ꝯtinente siue fuerit ꝯtinẽs aer siue aq̃: ita ꝙ ꝑ h⁹ ĩfridationẽ ĩ tãtũ adiuuant̃ ꝙ calidũ saluat̃ in ipsis ⁊ nõ coꝛrũpit̃: ⁊ rõ h⁹ ē .s. ꝙ fiat ĩfrigidatio sufficiẽs a ꝯtinẽte: qꝛ talia aĩalia modicã h̃nt caliditatẽ. iõ modica idigẽt ĩfridatõe: ⁊ ꝓꝑ h̃ oĩa ista aĩalia fere breuis vite sũt ⁊ cito deficiũt ⁊ dicit fere ꝓꝑ multa aĩalia talia q̃ multũ durãt: qꝛ ĩ illis calidũ h̃ ꝓpoꝛtionatũ ē hũido: cũ .n. talia aĩalia ēt ꝑticipẽt vita: ⁊ indigeãt respiratõe vtrũq; soꝛtiunt̃ ꝑ modicã iclinatiõeʒ: vitam qdẽ ꝑ modicũ calidũ; refrigeratõeʒ ipsi⁹ ꝑ ip̃m ꝯtinẽs: sʒ posset alicui videri ꝙ istis aĩalib⁹ nõ fiat sufficiẽs ĩfridatio ꝑ ꝯtinẽs: qꝛ aĩalia maioꝛẽ caliditatẽ h̃nt q̃; plãte: sʒ plãtis ñ fit sufficiẽs ĩfridatio ꝑ ꝯtinẽs: sʒ ꝑ ꝯtinẽs ⁊ alimẽtũ. q̃re istis aĩalib⁹ nõ fit sufficiẽs ĩfigidatio ꝑ ꝯtinẽs. dõm ꝙ oĩa aĩalia h̃nt caliditatẽ: ⁊ iõ ĩfridatiõe idigẽt. q̃ aũt min⁹ h̃nt calidũ idigẽt minoꝛi infridatiõe. ista aũt aĩalia: qꝛ ꝑua ⁊ exãgua ꝑuũ calidũ h̃nt: ⁊ iõ suffic̃ eis ꝑua refrigeratio. talis aũt ē: ⁊ q̃ fit ꝑ alimẽtũ ⁊ ꝑ ꝯtinẽs: ꝓꝑ qḋ sufficiẽter ꝑ alimẽtũ: ⁊ ꝑ ꝯtinẽs ĩfridant̃: ꝑ quẽ aũt modũ fit ĩfrigidatio ꝑ alimẽtũ: visũ est ꝑus. magis aũt fit ĩfrigidatio in istis aĩalib⁹ a ꝯtinẽte: q̃; ꝑ alimẽtũ. ⁊ iõ h̃ solũ nomiauit ĩfrigidationẽ: q̃ fit a ꝯtinẽte q̃; mis ⁊ alimentũ aliqd faciat: in plãtis aũt maxime ⁊ ꝑncipalr̃ fit infrigidatio per alimentũ: ⁊ ideo illã noĩauit ibi. ¶ Ad rationem autem patet solutio.

Quecũq; aũt lõgioꝛes vite entomoꝛ. exãguia .n. sunt oĩa entoma his subdiazomate diuisum ē: vt ꝑ subtilioꝛẽ existẽtẽ ꝑticulã ĩfrigident̃. Magis eni existẽtia calida amplioꝛi ĩdigẽt refrigeratiõe: velut apes. Apũ .n. qdã viuũt septẽ annis: ⁊ alia aũt quecũq; sonant: vtputa surbones ⁊ melolonce ⁊ tectiges. Etenim sonũ faciunt spiritu velut astimatica. Lec. VII.

¶ Postq̃; p̃hs assignauit cãm ĩfridatiõis: ⁊ modũ ĩ aĩalibus: q̃ sũt breuis vite: assignat cãm ĩfridatiõis in aĩalib⁹ q̃ sunt lõge vite: ⁊ p̃ facit h̃. 2° cãm quoꝛũdã assignat ibi. (In ip̃o .n.) In p̃° .n. dic̃ ꝙ aĩalia entoma q̃ sunt lõgioꝛis vite: ⁊ sine sanguie ⁊ dico h̃ñ sine sãguie: qꝛ oĩa entoma sine sãguie sũt. talia aũt aĩalia sub dyaçomate q̃ ⁊ dr̃ pellicula qdã q̃ diuidit ip̃a aĩalia a nãlib⁹ diuisa sunt: ⁊ h̃nt quãdã pelliculã subtilẽ: ⁊ ꝑ illã recipiũt ĩfrigidatiõeʒ. illa .n. pellicula p̃ ĩfrigidat̃. illa aũt ĩfridata ĩfridant̃ alia vsq; ad illã ptẽ in q̃ est p̃m p̃nm caliditatis: ⁊ cũ ista aĩalia sint magis calĩa q̃; illa de qb⁹ dcm̃ ē: qꝛ sunt lõgioꝛis vite maioꝛi ĩdigẽt refrigeratõe. Talia aũt aĩalia sunt sicut apes: q̃ inueniunt̃ viuere septẽ ãnis: ⁊ oĩa illa q̃ in motu suo faciũt quẽdã sonũ sicut surbones: ⁊ mellolõte: ⁊ tetraiges. faciũt .n. sonũ quẽdã sic astamatica. ¶ 2° ibi.

¶ In ipso eni succinctoꝛio insito spũ eleuato ⁊ depresso ⁊ accidit s̃m pelliculã fieri detractionẽ. Mouẽt .n. locũ h̃uc: queãdmodũ respirantia defoꝛis pulmonẽ: ⁊ pisces brãchias. Sille .n. accidit ⁊ vtiq; si qs aliq̃ respirãtiũ suffocet os tenẽs. Eteni hoc faciet pulmõe eleuationẽ hãc. Sed his qdẽ nõ sufficientẽ facit talis motus refrigerationẽ. Illis aũt sufficiẽter.

¶ Reddit cãʒ quoꝛũdã dictoꝝ. dixit .n. ꝙ aĩalia q̃ motu alic⁹ ꝑticule faciũt sonũ refrigerant̃ mõ dicto. reddit cãʒ mot⁹: ⁊ soni: ⁊ p̃ assignat cãm motus. 2° cãm soni. ibi (Et ꝯcussiõe) In p̃° dic̃ ꝙ talia aĩalia entoma h̃nt ĩ succinctoꝛio spm̃ cõplãtatũ. Iste aũt spũs q̃nq; mouet̃ ad exteri⁹: q̃nq; ad interi⁹: ex q̃ accidit fieri depssionẽ: ⁊ eleuationẽ talis ꝑticule. cũ .n. spũs mouet̃ ad exteri⁹ eleuat̃ pellicula: cũ eleuat̃ spũs ad iteri⁹ depmit̃. talia .n. aĩalia mouẽt ptẽ istã: sicut aĩalia q̃ respirãt mouẽt ip̃m pulmonẽ. Ita ꝙ cũ expirãt pulmo eleuat̃: cũ inspirãt pulmo depmit̃. silr̃ pisces s̃m brãchias mouent̃. cũ .n. attrahũt aquã branchie depmũt̃: cũ expellũt eleuãt̃: ⁊ accidit sil̃e ĩ h̃ aĩalibus entomis: sic si in aqs aliqḋ respirãtiũ aĩaliũ vitat̃ suffocare claudẽdo os: ⁊ nares. tũc .n. aĩal suffocãdũ eleuat pulmonẽ: ⁊ pect⁹ ꝓꝑ refrigeratõis indigẽtiã: qḋ ēt videmus ĩ epilẽticis. silr̃ aĩalia entoma ꝓꝑ refrigerationẽ mouẽt succinctoꝛiũ: sʒ dr̃ia est: qꝛ in aĩalib⁹ respirãtib⁹ talis motus. tũc nõ facit sufficiẽtẽ refrigerationẽ. in entomis aũt sufficientẽ facit. ¶ Scḋo ibi.

¶ Et ꝯcussiõe ad pelliculã faciũt sonũ: queãdmodũ diximus qualẽ per calamos ꝑfoꝛatos pueri qñ superposuerũt pelliculã subtilẽ: per hoc .n. ⁊ tetigni decantantes cantant: calidiores enim sunt ⁊ diuisuʒ est ipsis subcinctoꝛiũ. nõ cantantib⁹ aũt hoc est nõ scissum.

¶ Declarat cãm soni: τ dicit: ꝙ talia aialia ex concussiõe spũs ad pelliculã cãnt quedã sonũ: sicut diximus sic nos videmus: ꝙ pueri cũ apponũt subtilẽ pelliculã calamis ꝑforatis faciũt quedã sonũ. silr ista aialia ꝑꝑ motũ spũs ad illã pelliculã subtilẽ ex ꝑcussiõe faciũt quedã sonũ: τ ꝑ istũ modũ aĩalia que dñr cortigu es faciẽtia sonũ τ cãtãtia cantãt. talia. n. aialia calidiora sunt aliis. τ iõ mo tus spũuz maior est in istis: ꝙ̃ in aliis: τ iõ talia sonant: τ cãtant. talia ẽt aialia i succictorio diuisa sũt: illa aũt que nõ cantãt nõ sunt diuisa. ¶ Deinde cũ dicit.

¶ Et sanguinẽ aũt hñtiũ τ pulmonẽ habentiũ. pauci aũt sanguinis hñtiũ τ inanẽ: quedã horum multo tpe pñt sine respiratiõe viuere: qr pulmo eleuationẽ hꝫ multã: pauciũ hꝫ sanguinem τ humidũ: ꝑpri⁹. n. mot⁹ ad multuꝫ tps sufficit refrigerãs: tãdẽ. n. aut nõ põt: ꝫ suffocant nõ respirãtia: queãdmodũ dictum est τ prius. Marcoris aũt que ꝑpter nõ refrigari corruptio vocatur suffocatio: τ sic corrupta suffocari dicimus.

¶ Manifestat q̃dã τ facit duo. ꝑmo manifestat illa. scdo ponit icidẽs. ibi (Et aialiũ) ꝑma in duas: fm ꝙ duo manifestat. zª ibi. (Que aũt nõ respirãt.) dcm̃ fuit ꝑius. ꝙ quedaꝫ aialia respirãtia diu pñt viuere sine respiratiõe. hoc manifestat in ꝑma: τ dicit: ꝙ quedã sũt aĩalia q̃ sanguinem hñt τ pulmonẽ: hñt tñ pulmonẽ pauci sanguinis: τ porosuꝫ: τ ꝯcauũ τ talia diu pñt eẽ sine respiratiõe: τ pñt viuere: τ rõ hui⁹ est: qr talia aialia hñt paucã caliditatẽ. iõ modica idigẽt ifrigidatiõe. itẽ pulmo in talib⁹ aialibus porosus est: τ ꝯcauitatẽ hꝫ multã. τ iõ multuꝫ põt recipe de aere ifrigidãte calidũ: τ diu retinere: qr igr̃ talia modicã caliditatẽ hñt τ pulmonẽ porosum in quo multus aer recipir̃ sufficit multo tpe ille aer ad refrigerãdũ: τ iõ multa tpe pñt viuere sine respiratõe finaliter: tñ nõ põt ifridare. Sꝫ si nõ respirẽt aliũ aerẽ sufficiẽter: sicut dcm̃ fuit ꝑius: ꝫ illa corruptio q̃ fit ꝑꝑ defectũ ifrigidatõis dr̃ marcor. τ vocar̃ suffocatio. Cũ. n. aialia moriant̃ ꝑꝑ defectũ ifridatiõis dicimus ea suffocari. ¶ Scdo ibi.

¶ Que aũt nõ respirãt entoma aniaũ dcm̃ est τ pri⁹. Manifestũ est aũt τ in ꝑuis aniali⁹: puta muscis τ apib⁹. In humidis. n. multo tẽpore viuũt: si nõ valde sit calidũ aut friduꝫ: q̃uis modicã hñtia virtuteꝫ spũs⁹ exigũt respirare: ꝫ corrũpunt̃ hec: τ dñr suffocari repleto ventre: τ corrupto hũido qdẽ in succictorio: propter q̃d in cinere demorata resurgũt.

¶ Manifestat zm q̃d dcm̃ fuit. s. ꝙ entoma anialia nõ respirãt: τ istud manifestũ est in muscis: τ apib⁹. pñt. n. illa aialia diu viuere in hũido. hoc aũt nõ eẽt nisi ifrigidarẽtur ab hũido. Si aũt viuũt in hũido: τ ifrigidant̃ ab ipo. mãifestũ ẽ ꝙ nõ respirãt: τ dico ꝙ viuũt in hũido calido vel frido. si humidũ nõ fuerit valde calidũ: vel frigidũ: q̃uis talia anialia modicã hẽant caliditatẽ: tñ si respirarent frequẽti⁹ τ citius respirarẽt. Sꝫ qr aliqs diceret: ꝙ corrũpant̃ in hũido: τ hoc nõ eẽt nisi respirarẽt. Dicit ꝙ iõ illa nõ vñr eẽ mortua ꝑꝑ defectũ respiratiõis. Sꝫ qr sq̃ subitrat ad iteri⁹ τ hũectat pelliculã illã ꝑ quã fit infrigidatio: τ ꝑ ꝯñs hebetat̃ calidũ: τ apparẽt mortua: ꝫ nõ est ita sic appẽt: qm̃ si ponant̃ in cinerib⁹ resurgũt τ viuũt. ꝫ aũt nõ eẽt: si fuissent mortua. ¶ Deide cũ dicit.

¶ Et aialiũ aũt que i humido quecũqꝫ exãguia pluri tpe viuũt in aere sanguinẽ habẽtib⁹ τ suscipiẽtib⁹ mare: vt puta piscib⁹. ꝑpter habere. n. modicũ calidũ aer ẽ sufficiẽs ad multũ tps refrigerare: vt puta malacostrans τ polipodibus: nõ tñ in finẽ sufficiũt ad viuere: qr sũt pauci caloris: qm̃ τ piscũ multi viuũt infra laticẽ: tñ iueniunt̃ fodientes: quecũqꝫ. n. nõ totaliter hñt pulmonẽ aut exãguẽ tari⁹ indigẽt respiratiõe. De exãguinib⁹ qdẽ igr̃ ꝙ his qdẽ ꝯtinẽs aer. his aũt hũidũ auxiliat̃ ad vitã dcm̃ est.

¶ Ponit q̃dã icidẽs: τ est ꝙ q̃cũqꝫ aialia: q̃ viuũt in aq̃: τ sanguinẽ nõ hñt plus pñt viuere in aere ꝙ̃ aialia q̃ habitãt in aq̃ q̃ sanguinẽ hñt: sicut sũt pisces. qr. n. talia animalia modicũ calidũ hñt sufficit eis pauc⁹ aer ad refrigerandũ multo tpe: sicut sunt aialia q̃ dñr malostrata: τ polipedes. finaliter tñ nõ sufficit ifridatio ꝑ aerẽ: vt possint ꝯtinue viuere: imo finaliter suffocant̃: qr. n. sunt pauci caloris modica idigẽt refrigeratiõe: illa aũt fit ꝑ aerẽ: ꝙ aũt sint aliq̃ talia manifestũ est. iueniunt̃. n. multi pisces: q habitãt sub terra: τ laiẽt ibi: τ iueniunt̃ ibi a fodiẽtib⁹. vlr. n. q̃ nõ hñt pulmonẽ: aut q̃ hñt sine sanguie. minus idigẽt respiratiõe: τ tũc recapitulat: τ dicit: ꝙ de animalibus nõ hñtib⁹ sanguinẽ dcm̃ est: ꝙ qbusdã fit sufficiẽs infrigidatio per aerem: quibusdã per aquã. τ fit hoc modo auxilium ad vitam.

Sanguinẽ aũt hñtib⁹ τ habentib⁹ cor q̃cũqꝫ qdẽ ipoꝝ hñt pulmonẽ: oĩa suscipiũt aerẽ τ refrigerationẽ faciũt ꝑ respirare τ expirare. Lec. VIII.

¶ Postq̃ ph̃s determiauit de refrigeratiõe: τ mõ refrigerãdi i aialib⁹ nõ hñtib⁹ sanguinẽ. In pte ista determiat de refrigeratõe τ mõ refrigerãdi. in aialib⁹ hñtib⁹ sãguinẽ: τ diuidit̃ i duas. ꝑ oñdit que anialia respirẽt: τ q̃ nõ: τ de orgãis refrigeratiõis τ respiratiõis q̃ sũt. In zª determinat. ibi. (De refrigeratiõe aũt qũo.) ꝑª aũt diuidit̃ in duas. ꝑ facit: q̃d dcm̃ ẽ. In zº soluit q̃ꝫdã dubitatiõeꝫ. ibi. (Circa cotodes.) Adhuc ꝑª in duas. ꝑ tãgit q̃ sũt respirãtia supponẽdo organa. zª cũ organa i respirãdo sint pulmo τ brãchie: oñdit ꝙ nullũ aial hꝫ sil illa duo. ibi (Simul aũt pulmonẽ) Adhuc circa ꝑm duo. f. ꝑ oñdit q̃ refrigerant̃ ꝑ aerẽ. zº q̃ ꝑ aq̃. ibi. (Quecũqꝫ aũt brãchias.) Adhuc circa ꝑm. d. f. ꝑ oñdit ꝙ aialia hñtia sãguinẽ τ cor respirãt. zº oñdit ꝫ de qbusdã aq̃tilib⁹. ibi (Unint at) Adhuc circa ꝑm duo fa. ꝑ dicit: ꝙ hñtia sãguinẽ τ cor respirat. zº q̃ sũt hñtia pulmonẽ. ibi (Hñt aũt pulmonẽ.) In ꝑª dic: ꝙ q̃cũqꝫ aialia hñt sãguinẽ cor: τ pl̃monẽ suscipiũt aerẽ ad sui refrigeratiõeꝫ: τ rõ h⁹ ẽ: qr anialia hñtia sãguinẽ τ cor caliditatã hñt multã: q̃ aũt multũ hñt calidũ idigẽt refrigeratiõe multa τ frequẽti: τ iõ talia aialia idigẽt refrigeratõe. fit aũt nõ ꝑ aq̃: qr si fieret ꝑ aq̃: aut ꝫ eẽt: sicut i piscib⁹ ꝙ ꝑ aliq̃ ꝑs ifridaret̃: τ deide alia ꝑs vsqꝫ ad cor: τ istud nõ põt eẽ: qr ista ifridatio nõ est sufficiẽs: aut fieret: ita ꝙ aq̃ igrederet̃: τ isto mõ nõ põt eẽ: qr aq̃ nimis ẽ frida τ igrossaret hũidũ: τ extigueret calidũ: q̃d ẽ icõueniẽs nõ fit ḡ ifridatio ꝑ aq̃: ꝫ ꝑ aerẽ: ita ꝙ fit eis ifridatio ꝑ ꝫ. ꝙ aialia ispirãt τ respirãt. itẽ talia aialia ꝑꝑ multitudinẽ calidi idigẽt veloci infridatiõe. q̃re oꝫ ꝙ fiat ꝑ id q̃d cito possit penetrare ad iteri⁹. tale aũt est aer. penetrat. n. ꝑ totũ iteri⁹ ꝑ nãm hũidi subtilis: q̃d in eo nãliter iuenit̃. ¶ Scdo ibi.

¶ Habent aũt pulmonẽ animalificãtia in ipsis τ nõ deforis solũ. Selathea.n. animalificant qdã: ꝫ nõ in ipsis: τ ouificantiũ pẽnata: vtputa aues τ solidota: puta tortuce τ lacerte τ serpẽtes. Illa qdẽ igit enemem sanguinẽ habentem: hoꝝ aũt plurima τ pulmonẽ habent inanem: propter qd τ respiratione vtunt̃ rarius: queadmodũ dcm̃ est τ prius.

¶ Ostẽdit que aialia hñt pulmonẽ: τ dicit ꝙ animalium quedã animalificãt i ipsis: quedã exterius: illa que animalificãt in seipsis hñt pulmonẽ: ꝙ sint quedã aialificatiua exteriꝰ solũ manifestũ est. aialia.n. que dicunt̃ felathea solũ exterius aialificãt ꝑmo ouificãtia in seipsis: sicut dicit phs. caplõ de historijs aialiũ: τ rõ huius est: qꝛ calidũ hñt modicũ fm̃ q̃titatẽ sui corporis ꝓpterea nõ sufficeret ad digerendũ nutrimentũ necessariũ eis: τ fetui si anialificarent in ipsis: ꝓpter qd ꝑmo ouificant in ipsis. Deinde aialificant extra: vt statim fetus accipiat ab extra alimẽtũ. silr aialia ouificãtia q̃ pẽnata sunt aialificãt exteriꝰ: τ hñt pulmonẽ sicut aues: τ solidata: τ tortuce τ serpẽtes: τ lacerte hñt pulmonẽ: ꝫ ꝯtra q̃dã est: qꝛ aues hñt pulmonẽ plurimi sanguinis. istoꝝ aũt aialium plurima hñt ipm porosum: siue inanẽ: τ iõ talia aialia rarius idigẽt respiratõe: sic prius dcm̃ ẽ. ¶ Deide cũ dic.

¶ Utũtur aũt omnia τ quecũqꝫ morant̃ τ faciunt vitã in aquis: puta ydroꝝ genꝰ τ hirũdinis ꝙ ranaꝝ τ cocodrilloꝝ: τ tortuce marine τ terrestres τ boues marini. Omnia eni hec τ talia pariunt in sicco aut humido extollẽtia caput propter respirationem.

¶ Oñdit q̃ anialia aquatilia vtunt̃ respiratiõe: τ dicit ꝙ multa sunt talia que vtunt̃ aere ad refrigeratiõeꝫ q̃ habitãt in aquis: τ viuunt ibi. Sicut gnã ydroꝝ. ydrus est spẽs: q ꝯuersat̃ in aqs: τ tñ respirat: τ qdã alij: q dicũtur hyrũdines: τ rane: τ cocodrilli: τ tortuce q̃ in terra habitant τ boues marini τ oẽs boues terrestres: quãuis nutriãtur in aqs: tñ pariũt in terra: in humido aũt existẽtia oĩa ista extollũt caput extra ipm quãdo indigẽt respiratione. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Quecũqꝫ aũt branchias habent omnia refrigerantur suscipientia aquam.

¶ Oñdit q̃ sunt illa aialia in qbꝰ fit refrigeratio ꝑ aquã: τ ꝑmo ostẽdit ꝙ hñtia brãchias ĩfrigidant̃ ꝑ aquã. scdo manifestat illa q̃ hñt brãchias. ibi. (Hñt aũt.) In ꝑma dicit ꝙ oĩa aialia q̃ brãchias hñt refrigerant̃ ꝑ hoc ꝙ suscipiunt aq̃ꝫ. ¶ Secundo ibi.

¶ Habẽt aũt brãchias genꝰ vocatoꝝ selacheorum τ alioꝝ que sine pedibus. Sine pedibus aũt pisces oẽs. Et.n. que hñt fm̃ similitudinẽ alioꝝ habẽt: pedes aũt habentiũ vnuꝫ hꝫ branchiam visoꝝ vocatus cordillos.

¶ Oñdit q̃ aialia hñt brãchias τ dicit genus aialiũ vocatoꝝ selachea hñt brãchias: τ aialia q̃ sunt sine pedibus. oẽs.n. pisces sine pedibꝰ. Illi.n. q vñr hẽre hñt ipsos ad modũ alarũ. ale.n. in piscibꝰ sunt sicut pedes i gressibilibus. inter aũt aialia: que pedes hñt vnũ est: qd hꝫ branchias: τ dicit̃ cordilles. ¶ Deinde cũ dicit.

¶ Simul aũt pulmonẽ τ brãchias nullũ visuꝫ vnqꝫ habens. Causa aũt qꝛ pulmo qdẽ gratia refrigeratiõis a spũ est. Uidet̃ aũt nomẽ accepisse pulmo ꝓpter susceptionem spũs. Branchias aũt ad refrigerationẽ ab aqua. vnuꝫ aũt ad vnũ opportunũ organũ: τ vna refrigeratio sufficiẽs omnibꝰ. Quare qm̃ ꝓpter frustra nihil videmus facientẽ nãm: duobꝰ aũt entibus alteꝝ vtiqꝫ eẽt frustra: ꝓpter hoc hec qdẽ hñt brãchias: hec aũt pulmonẽ: ambo ãt nullũ.

¶ Oñdit ꝙ nullũ aial simul hꝫ brãchias: τ pulmonẽ: τ facit duo. ꝑmo facit qd dcm̃ est. scdo remouet dubium. ibi. (Oꝛ aũt ad esse.) In ꝑma dicit: ꝙ cũ aialiũ q̃dã habeãt pulmonẽ: queda brãchias nullũ est aial vtrum: τ notum ꝙ simul habeat vtrũqꝫ: τ cã huiꝰ est: qꝛ pulmo est organũ: ꝑ qd attrahit̃ aer ad refrigerandũ caliditatẽ cordis, vñ pulmo nomẽ accepit a suscipiẽdo aerẽ: τ istud veruꝫ est apud grecos. branchie aũt sunt instrm̃ ꝑ qd attrahit̃ aqua ad refrigerãdũ calorẽ cordis. manifestũ est aũt ꝙ vnũ organũ ꝑ se: τ ꝑmo sufficit τ ordinat̃ ad vnã opationem. Et iõ ex vnitate opõnis ꝯcludit̃ vnitas organi: cuꝫ igit̃ vna refrigeratio sufficiat oibus aialibꝰ vel ab aere: vel ab aq̃: τ nihil facit frustra nã. Si aũt essent duo organa supfuerat alterũ: mãifestũ est: ꝙ vnius aialis nõ põt esse nisi vnũ instrm̃: τ iõ ꝓpter hoc quedã animalia habent branchias: quedam pulmonem τ nullũ habet illa duo. ¶ Secundo ibi.

¶ Oꝛ aũt adesse qdẽ alimẽto indiget animaliũ vnũqdqꝫ: ad salutẽ aũt refrigeratione eodem organo vtit̃ natura ad ambo hec.

¶ Remouet dubiũ. dixit ꝙ vnius opõnis nõ põt eẽ nisi vnũ organuꝫ: crederet aliqs: ꝙ natura nõ possit vti vno ad duo: hoc remouet: τ.f.d. ꝑmo oñdit ꝙ nã vtit̃ aliquo ad duo. scdo oñdit: ꝙ ꝓpter hoc nõ impedit̃ in opatiõe sua. ibi (Ad nõ ipedire.) adhuc circa ꝑmũ duo facit. primo ꝓponit. scdo mãifestat. ibi. (Queadmodũ qbusdã.) In pꝰ dicit: ꝙ cũ aialia ꝑꝑ eẽ idigeãt alimto. ad saluationẽ aũt respiratiõe mãifestũ erit ꝙ nã eodẽ organo vtit̃ ad duo h.s. ad eẽ: τ ad salutẽ aialis. ¶ Scdo ibi.

¶ Queadmodũ qbusdaꝫ lingua ad sapores τ ad ĩterpretationẽ: sic hñtibꝰ pulmonẽ vocato oꝛe τ ad alimẽti opationẽ τ ad expiratiõeꝫ τ respirationẽ. Nõ habẽtibꝰ aũt pulmonẽ neqꝫ respirãtibꝰ os qdẽ ad opationẽ alimẽti: ad refrigerationẽ aũt indigẽtibꝰ refrigeratiõe branchiarũ existit nã. Qualr̃ qdẽ igit̃ dictoꝝ organoꝝ virtꝰ facit refrigeratõeꝫ posteriꝰ diceinꝰ.

¶ Probat: τ dicit ꝙ sicut natura in quibusdam animalibus vtit̃ lingua ad duo. s. ꝑꝑ discretionem sapoꝝ. lingua .n. discernimꝰ sapores: τ vtit̃ ipsa ad loquelã: ita in aialibus hñtibꝰ pulmonẽ nã vtit̃ oꝛe ad duo. s. ad susceptõeꝫ alimẽti: vel digestionẽ: τ ad expirationẽ τ respirationẽ: in aialibꝰ vo nõ hñtibꝰ pulmonẽ nec respirãtibꝰ nã vtit̃ oꝛe ad susceptionẽ alimẽti: τ ꝑꝑ refrigeratõeꝫ in his que ipa idigẽt: sic brãchie: τ nã vtit̃ his i talibꝰ aialibꝰ: ꝫ qño virtus: τ nã organoꝝ facit ad refrigerationeꝫ: posterius dicetur. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Ad nõ impedire aũt alimentũ. similiter respirantibus accidit τ suscipientibꝰ humidũ.

¶ Declarat ꝙ cuꝫ nã. vno codẽ organo vtit̃ in aliqbꝰ ad duo: ꝙ cũ vtit̃ illo ad vnuꝫ: ꝙ nõ ꝑꝑ h̃ ipedit̃ ab altero.

¶ Et primo ponit intentū suū. secūdo ꝓbat ibi. (Neqꝫ.n.) In prima dicit. ꝙ in respirantibus aīalibꝰ ⁊ suscipientibus humidū nutrimētū. Accidit alimentū suscipere nō impediendo respirationē. ¶ Secundo ibi.

¶ Neqꝫ enim respirantes simul suscipiunt alimentū. alioquin accidit suffocari ingrediētē alimento aut sicco aut humido. Et ad pulmonē per arteriā: prius enī ponitur arteria ysophago per quā alimentū ꝓgreditur in vocatū ventrē. Quadrupedibus quidē igit̄ ⁊ sanguinē habentibus habet arteria velut operculū epiglotū: auibus autē ⁊ quadrupedū ouificantibus nō inest: sꝫ ꝯclusione idē faciunt: suscipientia.n. alimentū hec quidē claudūt: hec aūt supponūt epiglotū: ꝓgresso aūt hec qdē attollūt: hec autē aperiūt ⁊ suscipiūt spiritū ad respirationē.

¶ Probat hoc: ⁊ p̄mo hoc ꝓbat in respirātibꝰ. scd̄o in nō respirātibꝰ. ibi. (Hn̄tia aūt brāchias.) In pᵃ dicit. ita dēn̄ ē: ꝙ cū nā vtat̄ vno organo ad duo: nō pp̄ h̄ impedit̄ opatio vna cū vtit̄ ad opationē aliā: ⁊ huiꝰ cā est: qꝛ aīalia respirātia nō sil̄ suscipiūt alimētū: ⁊ respirāt: qꝛ si sil̄ suscipent alimentū: siue siccū siue humidū: ⁊ respirarēt accideret aīalia suffocari: qꝛ cū susciperēt alimētū aliqd de alimēto ingrederet̄ p arteriā vsqꝫ ad pulmonē: qꝛ arteria priꝰ ponit̄ ꝙ̄ ysophagus: ponit̄.n. in pte anteriori: ⁊ ysophagus in pte posteriori: ⁊ ꝓpter h̄ in q̄drupedibꝰ hn̄tibꝰ sanguinē arteria hꝫ quoddā coopculū: qd̄ dicit̄ epiglotū: illud aūt epiglotū cū attrahit̄ alimētū claudit ipsā arteriā: ita ꝙ nihil de alimēto pōt ingredi p ipsā arteriā. Cū aūt fit inspiratio: vel expiratio apit̄ in auibꝰ aūt: ⁊ in q̄drupedibꝰ que ouificāt nō est hꝫ epiglotū. Sed illd̄ qd̄ faciūt p epiglotū ipsū hn̄tia: non hn̄tia p ꝯclōnē: cū.n. illa suscipiūt alimētū ꝯcludūt arteriā: aīalia aūt q̄ hn̄t epiglotū ipsā claudūt arteriā: ⁊ cū alimētū iā ꝓgressū est ad iteriꝰ: remouēt epiglotū: ⁊ īspirāt aerē: alia vō apiūt ipsā: ⁊ suscipiūt aerē ad īfrigidādū. ¶ 2ᵒ ibi.

¶ Habentia aūt branchias dimittētia ⁊ has humidū per os suscipiūt alimentū: arteriā qdā.n. non habent. Quare hec quidē igit̄ nihil vtiqꝫ ledent̄ ab ea que humidi decidentia: sed in ventrē ingrediente ꝓpter qd̄ velocem faciūt dimissionē ⁊ susceptionē alimenti: ⁊ dentes acutos habent: ⁊ omnia fere sunt carcha rotūda. Nō enim ꝯtingit cōminuere alimentum.

¶ Declarat idē i nō respirātibꝰ: ⁊ dicit ꝙ aīalia q̄ brāchias hn̄t: p ipsas expellūt aquā ad īfrigidationē: ⁊ p os suscipiūt alimētū. talia.n. aīalia arteriā nō hn̄t: ⁊ ideo ſm pte illā nō pn̄t ledi ꝓpter alimētū: vl̄ humidū cadēs: sꝫ alimētū statī vadit ad ventrē: vn̄ auide ⁊ cito suscipiūt alimētū: ⁊ dimittunt in ventrē ꝓpinquū ori: ⁊ iō dentes hn̄t acutos: vt cito possint cibū terere: ⁊ mittere ad vētrē: ⁊ iō parū terūt cibū: sꝫ statī ſm trāsglutiūt: vn̄ oīa aīalia aq̄tica fere sunt raro dentata.i. nō potentia cōminuere alimentū: ⁊ hoc est qd̄ subdit. Non enim possunt cōminuere alimentū.

CIrca cirodea autem aquatiliū dubitabit vtiqꝫ quis: hꝫ enim ⁊ ibi ſm ꝓportionē: vtputa circa delphinos ⁊ balenas: ⁊ alioꝝ quecūqꝫ habent vocatū canalē: hec.n. sine pedibꝰ quidē sunt: habētia āt pulmonē suscipiūt mare. Lec. IX.

¶ Ph's postq̄ declarauit que aīalia respirāt: ⁊ que nō: ⁊ de organis infrigidationis. in pte ista mouet quādā dubitationē. scd̄o soluit ibi. (Causa aūt huius.) dubitatio est ista. dicebat̄ supius ꝙ aīalia que branchias hn̄t refrigerant̄ aq̄: branchias aūt hn̄t: que sine pedibꝰ sunt: ꝓpter hoc ergo dubitabit aliqs circa aīalia que dicunt̄ cotodea in quibꝰ oībꝰ inuenit̄ aliqd̄ ꝓportionale: vtputa circa delphinos: ⁊ balenas: ⁊ canalē hn̄t p quā expellūt aquā attractā cū nutrimēto ꝓpter refrigerationē. ista.n. sunt non hn̄tia pedes: tn̄ hn̄tia pulmonē: ⁊ suscipiunt aquā maris: cuius oppositū dicebatur. ¶ Secundo ibi.

¶ Causa aūt huius qd̄ nūc dictū est: nō enim refrigerationis gratia suscipiūt humidū: hoc qdē enim fit ipsis respirātibꝰ: habent enim pulmonē: ꝓpter qd̄ ⁊ dormiūt extollētia os ⁊ stertūt delphini. Adhuc autē si capiantur retibus: cito suffocantur: ꝓpter non respirare: ⁊ supnatātia videntur talia in mari ꝓpter respirationē.

¶ Soluit istā dubitationē: ⁊ facit duo. p̄mo.n. soluit cā. scd̄o ostendit ꝙ ꝓportio male inuenit̄ in quibusdā alijs aīalibus ibi. (Propter idē.) adhuc aūt circa pᵐ. d.f. p̄ ostēdit ꝙ mare suscipiunt: ⁊ h̄ p cām. secūdo ꝓbat hoc p signū ibi. (Signū aūt.) adhuc circa primū duo facit. p̄mo ōndit ꝙ nō recipiunt aquā ꝓpter refrigerationē: secūdo ōndit ꝓpter qd recipiunt ibi. (Sed qm̄ necessariū.) In prima dicit ꝙ causa huius. qd̄ dictū est: ꝙ ista cotodea recipiunt mare: est qꝛ in talibꝰ aīalibꝰ oꝫ calidū refrigerari. si debeant saluari: talia aūt nō recipiunt aquā ꝓpter refrigerationē: talia.n. aīalia cū suscipiāt aquā: cū hoc ēt respirāt: ꝓbat̄ ēt respirātia: qꝛ hn̄t pulmonē: ⁊ cū dormiūt tenēt caput ex̄ aquā: ⁊ stertunt: sicut appet de delphinis: h̄ aūt non eēt: nisi respirarēt. itē videmus ꝙ si capiunt̄ retibꝰ: ⁊ diu tenent̄ sub aqua: ꝙ suffocant̄ h̄ aūt nō esset nisi respirarēt: itē dicunt̄ delphini supnatare: h̄ aūt ē: qꝛ indigēt respiratione: ⁊ iō ꝯtingit: ꝙ cū mouent̄ ad fundū maris ꝓpter incremētū: ⁊ indigētes respiratione velocissime mouent̄ ad superiꝰ: ⁊ ꝯtingit ꝙ totā nauē subuertunt: ⁊ pn̄t esse ēt signa tēpestatis: cū freq̄nter appent sup supficiē aq̄: ⁊ maris: tpe.n. tēpestatis surgūt exalationes de fundo maris: q̄ sunt cā tēpestatis: ⁊ tūc excitat̄ calidū in delphinis ⁊ gn̄ant̄ spiritꝰ calefaciētes ipsos: ⁊ qꝛ calidi est mouere: ideo ꝯtingit ꝙ frequētius: tūc moueant̄ sup aquā: ⁊ apparent. ¶ Secundo ibi.

¶ Sed quoniā necessariū facere alimentū in humido: necessariū suscipiētia humidū dimittere. Et ꝓpter hoc hn̄t oīa canalē. Suscipiētia enī aquā queadmodū pisces secundum branchias hec secundum canalē remittunt aquam.

¶ Reddit cām ꝓpter quā: ⁊ dicit ꝙ cā ꝓpter quā ista recipiunt aquā: est qꝛ talia aīalia viuūt i aq̄: ⁊ recipiūt nutrimētū in aq̄: īpolē ē aūt nutrimētū suscipe i aq̄ qn̄ recipiat̄ aq̄: ⁊ iō talia recipiūt aquā: recipiētia āt aquā necīo emittūt illā: ⁊ h̄ p canalē: cū.n. ista recipiūt aquā p os: sic̄ pisces p brāchias postea emittūt: sic ista p canalē. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Signū autem ⁊ positio canalis: ad nihil enī sanguinem habentiū terminatur. Sed ante cerebrum positionē hꝫ ⁊ dimittit aquā.

¶ Ondit p signū: ꝙ ista aīalia nō suscipiūt aquā pp̄ refrigerationē: ⁊ dicit. signū huiꝰ est: qꝛ si ita eēt sequeret̄ ꝙ canalis in istis hr̄et aliqꝫ ꝯtinuationē ad partē illā: in qua est sanguis supra ad cor. Nūc āt nō hꝫ: sꝫ ante cerebꝝ positio-

nē hz: ꝛ ꝑ illa emittit aquā. nō suscipit igr̄ delphinus: ꝛ cotedra aialia aquā ꝑꝑ refrigerationē. ¶ Deinde cū dicit.

¶ Propter idē autē hoc suscipiunt ꝛ malachia aquā ꝛ malacostrata. Dico aūt puta vocatos carabos ꝛ cācros. Refrigeratione quidē enim ipsoꝝ nullū existit indigens: pauci caloris enim est ꝛ exangue vnūquodq3 ipsoꝝ. Quare sufficienter refrigerātur a ꝯtinēte humido: s3 ꝑpter alimentū: vt nō simul suscipiētibus influat humidū: malacostrata quidez igitur: velut cancri ꝛ carabi secūdū aspera amittūt aquā per epyostigmata. Sepie autē ꝛ polipodes per cōcauū: que per superuocatū caput. Scriptū est autez de ipsis per diligentiā magis in his que de animalibus hystorijs.

¶ Oportet ꝙ ꝑportionale īuenit̄ in qbusdā aialibꝰ: ꝛ ꝑmo facit hoc. scdo recolligit determiata ibi. (De suscipe qdē.) In pᵒ dicit: ꝙ q̄dā aialia nō respirātia aquā suscipiūt nō ꝑꝑ refrigerationē: s3 ꝑꝑ eādē cām ꝑꝑ quā ꝛ aīalia de qbꝰ dictū est. s. q2 talia habitāt in aqs: ꝛ suscipiūt alimentū in aq̄: ꝛ nō pñt viuere sine aq̄. sūt aūt hꝫ aialia malacostrata: ꝛ carabi: ꝛ cācri: subdit aūt cām ꝑpter quā talia aīalia non attrahunt ꝑꝑ refrigerationē: q2 nullū istoꝝ idiget refrigeratōe: qm̄ parū hn̄t de caliditate: sunt. n. sine sanguine: ꝛ io sufficiēter infrigidant̄ a ꝯtinēte humido. S3 q2 recipiūt alimētū in aq̄ sil̄ ꝛ aquā recipiūt: s3 cu3 aq̄ emittunt̄ malacostrata: sicut sunt cancri: ꝛ carabi emittunt aquā ꝑ ꝑtē asperā: h̄ est ꝑ creatrice qᵒ intēdit ꝑ epitiomata. dicit̄. n. ab epi qᵒ ē supra. ꝛ tioma: qᵒ est creatrix. i. ꝑ partē quādā eleuatā supra caput: s3 sepie: ꝛ pollipodes emittūt ipla3 ꝑ cōcauū: siue ꝑ canalē que tēdit ad caput: de istis aūt aialibꝰ diligētius dictū est in libro de hystorijs aialiū. In q̄rto. n. de hystorijs aīaliū dicit̄: dimittūt aūt assumētia aquā fm̄ paruā ꝑtē cācri: carabi aūt fm̄ branchia. ¶ Secundo ibi.

¶ De suscipere quidē igit̄ humidū dictū est qᵒ accidit ꝑpter refrigerationē. Et ꝑpter oportere suscipere alimentū ex humido fm̄ naturā existenti aquatilia animalium.

¶ Recolligit ꝑdeterminata ꝙ de susceptōe aque dictū est: ꝙ q̄dā suscipiūt aquā ꝑꝑ refrigerationē: q̄dā ꝑꝑ alimētū: cū. n. habitēt i aq̄ nō pñt suscipere alimētū qn̄ recipiāt aquā.

De refrigeratione autem qūo fit modo respirātibus ꝛ hn̄tibus brāchias post hoc dicendū. Lec. X.

¶ Postq3 phs determinauit q̄ aīalia respirāt ꝛ q̄ nō: ꝛ de organis infrigidatōis ꝛ dissoluit quādā dubitationē. In ꝑte ista determiat cām: ꝛ modū respirādi: ꝛ ꝑmo dat intētionē suā. scdo ꝑsequit̄ ibi. (Qᵒ qdez igit̄ ꝛc̄.) In ꝑma dicit: ꝙ post ea que dicta sunt dicēdū est qūo: ꝛ q̄liter fit in aīalibꝰ respirātibꝰ infrigidatio: ꝛ q̄liter in nō respirātibus: sed hn̄tibꝰ branchias. ¶ Secundo ibi.

¶ Quod quidē igitur respirant quecūq3 animaliū habent pulmonē prius dictū est: propter quid autē hanc particulā habent quedā: ꝛ propter quid habentia indigēt respiratione.

¶ Prosequit̄: ꝛ ꝑ assignat causa3 ꝛ modū infrigidatiōis in hn̄tibꝰ pulmonē. 2ᵒ in hn̄tibꝰ brāchias: ibi (Hn̄tia āt cor.) Adhuc circa pᵐ duo facit. ꝑ supponit quedā: ꝛ ꝑponit duas q̄ōnes. scdo soluit ibi. (Cā hn̄di.) In pᵒ dicit: ꝙ dictuz est sepius superiꝰ ꝙ aīalia que hn̄t pulmonē respirāt: s3 ꝑpter qd hn̄t pulmonē: animalia ꝛ ꝑpter qd habētia ipsu3 indigent respiratione: dubitationē habet. ¶ Secundo ibi.

¶ Causa habēdi quidē ꝙ honorabiliora aīaliu3 pluri sortita sunt caliditate. Simul. n. necesse ꝛ aīa sortita eē honorabiliori: honorabiliora eni3 hec q̄3 nā plātaꝝ: ꝑpter qᵒ ꝛ maxia hn̄tia pulmonē sanguinē hn̄tē ꝛ calidū maioraq3 magnitudinibꝰ: ꝛ purissimo ꝛ plurimo vsu3 sanguie aīaliū rectissimū est homo: ꝛ qᵒ sursu3 ad totiꝰ sursu3 habet solū: ꝑpter tale habere hanc particulam. Quare substantie ꝛ huic ꝛ alijs ponēdū est cām ipsa3: quēadmodū quācūq3 aliā particulā: habēt quidē igit̄ gratia huius.

¶ Soluit: ꝛ ꝑmo soluit pᵃᵐ. scdo soluit scdam ibi. (Propter qd aūt hn̄tia.) Circa pᵐ duo facit. ꝑmo assignat causa3 q̄re aīalia q̄dā hn̄t pulmonē: qm̄ ꝑpter abūdantiā calidi. scdo assignat causa3 caliditatis ꝛ frigiditatis. ꝛ aliaꝝ passionu3 in aīalibꝰ ibi. (Cā aūt que ex necessitate.) In pᵃ dicit. ꝙ cā ꝑpter quā q̄dā aīalia hn̄t pulmonē est: aīalia. n. honorabilia que etiā ꝑfectiora sunt maiorē caliditate3 hn̄t: hn̄tia. n. aīa3 necesse est hr̄e caliditatē: sicut dictū est plus. q̄ ea q̄ ꝑfectiorē: ꝛ honorabiliorē hn̄t cām: plus hn̄t de caliditate. vn̄ ꝛ aīalia plus hn̄t de ipsa q̄3 plantaꝝ genus: q2 honorabiliora: ꝛ ꝑfectiora sunt: qᵒ etiā appet: q2 ꝑpter hoc aīalia hn̄tia pulmonē cū multa sanguine: ꝛ ꝑ ꝯñs cu3 multa caliditate sunt maxima. i. absolute: ꝛ maiora alijs scd3 magnitudinē: calidi. n. est extendere: ꝛ iteꝝ ꝑpter hoc hō hn̄s plurimum sanguinē: ꝛ subtiorē: ꝛ ꝑpter hoc plus calidū ꝛ subtilius rectissimū est omniū aīaliū: ꝛ hꝫ sursu3 ipsiꝰ ad sursu3 vniuersi: q2 pulmonē hꝫ plurimi sanguinis q̄re aīalia honorabiliora: ꝛ ꝑfectiora maiorē hn̄t caliditatē. Caliditas. n. maior nō est sine plurimo sanguine: plurimus aūt sanguis in pulmone est: quare multitudo calidi est subsistendi hāc particulā. s. pulmone3: ꝛ alias quascūq3 hn̄t gratia huiꝰ. sicut arterie: ꝛ consimilia sic igit̄ apparet: ꝙ causa quare animalia honorabiliora: ꝛ ꝑfectiora habēt pulmone3 est multitudo calidi. ¶ Secundo ibi.

¶ Causa autē que ex necessitate motꝰ causam ꝛ talia putare consistere animalia: quēadmodu3 ꝛ non talia multa constituta sunt. Hec quidez enim de terra ampliori facta sunt: puta plantarū genus: hec aūt ex aqua puta que aquatiliu3. Volatiliū autē ꝛ campestrium hec quidem ex aere: hec autez ex igne. Singula autē in ꝑprijs locis habent ordinem ipsorum.

¶ Assignat causa3 caliditatis in aialibus: ꝛ aliaru3 passionū: ꝛ primo facit hoc: secūdo reprobat opinionē. Empedoclis ibi. (Empedocles aūt.) In prima dicit ꝙ putandū est cām quā necesse est existere: si res existat: q̄uis non ꝑpter ipsa3 sit res: que etiā est cā motus naturalis fm̄ antiquos naturales: hoc est cām mālē: ꝛ sic subs ꝑpter qᵒ aīalia sunt talia puta calida: ꝛ quedā non talia puta frigida vel humida: putandū est eē cōmunia simplicia ex quibꝰ componūtur ꝑmo: videmus. n. quedā que sunt terre a dñio: quedā q̄ aque: quedā aeris: ꝛ quedā ignis. terre a dñio: sicut plante magis: aque sicut aquatilia: volatiliū aūt ꝛ cāpestriū: quedā sunt aeris: quedā ignis: ꝛ videmus quedam morari sub terra: quedā supra: quedā in aquis: q̄dā vt plurimū in aere istaꝝ aūt passionū in istis cā sunt elementa ex quibꝰ cōpo-

muntur: ita q̄ in illis in q̄bus terra dominat̄ ⁊ qualitas terre magis dn̄at̄: in q̄b⁹ aq̄ q̄litas aque dn̄at̄: ⁊ sic de alijs: ⁊ q̄dlibet corpoꝝ mixtoꝝ ordinē nālē h̄z ad locū ꝓpriū qd̄ h̄z virtute elemēti dn̄antis in ipsoꝝ ꝑ quē q̄dē ipsum mouet̄ ad ipsū: ⁊ quiescit in ipso. ¶ Secundo ibi.

¶ **Empedocles aūt nō bene dixit hoc dicēs calidissima marie ignē habētia plurimū aīaliū: aq̄tilia esse: fugientia excessum eius que in natura caliditatis: vt quoniaz frigido ⁊ humido deficiunt s̄m locū saluantur cōtraria existentia: que enim humidū calidum esse minus aere.**

¶ Reprobat opinionē Empedoclis: ⁊ p̄mo pōit opinionē. scd̄o reprobat ibi. (Totaliter q̄dē igit̄.) In p̄ᵒ. d. q̄ Empedocles nō bene dixit. dixit. n. q̄ aīalia aq̄tica sunt calidissima: ⁊ maxime ignis a dn̄io: ⁊ q̄r habebāt excessuz caliditatis fugiebāt ad humidū. s. ad aquā: vt q̄r deficiūt q̄ntum ad frigidū: ⁊ humidū: ꝓpter locū ↄtrariū ad quē mittunt̄ salment̄: dixit aūt: q̄ aqua que est humida: ē minus calida q̄ aer: ⁊ iō aquatica ad aquā mouent̄. ¶ Secundo ibi.

¶ **Totaliter quidē igit̄ inconueniēs quodāmodo conntingit factū vnūquodq̄z ipsoꝝ in sicco ꝑmutare locū in humido: fere. n. ⁊ sine pedibus plurima ipsoꝝ sunt: dicens aūt eam que a principio ipsoꝝ cōstitutionē facta quidē eē in sicco ait: fugientia autem venire ad humidū.**

¶ Reprobat opinionē: ⁊ p̄mo facit h̄. scd̄o soluit rōnez ibi. (Sz qualia.) p̄ᵃ in duas scd̄m q̄ ponit duas rōnes ad improbandū opinionē ipsius: scd̄a ibi. (Adhuc aūt.) In p̄ma dicit q̄ totaliter incōuenienter dixit Empedocles: q̄r s̄z dictū eius oīa aquatilia facta sunt in sicco. ¶ Deinde mouētur ad humidū: vt ↄtrarietate loci ad quē mutant̄ saluēt̄: ⁊ q̄ istud sit inconueniens manifestū est. plura. n. īmo fere oīa sunt sine pedib⁹: q̄uō ergo ↄtingit: q̄ p̄mo facta in sicco moueant̄ ad humidū ex quo nō habent pedes non pōt: vt dicit̄ assignari ratio. ¶ Secundo ibi.

¶ **Adhuc autē neq̄z videntur calidiora existentia q̄z campestria: hec quidem enim exanguia oīno: hec autē pauci sanguinis ipsoꝝ sunt.**

¶ Ponit scd̄az rōnē: ⁊ dicit q̄ iteꝝ manifestuz est: q̄ aīalia aq̄tilia nō sunt calidora campestrib⁹: q̄r illa aīalia q̄ sunt calidiora plus h̄n̄t de sanguine. Illa igit̄ q̄ oīno sunt sine sanguine: aut paruz h̄n̄t: nō sunt calidiora q̄z campestria: talia sunt aquatilia: aut enim non habent sanguinē: aut modicū habent. ¶ Deinde cum dicit.

¶ **Sed qualia quidē oportet dicere calida ⁊ frigida secundū seipsam consideratione sumpsit. De qua autē dixit Empedocles sic quidez habet quesitā rationē: non tamen q̄ ait ille veruz.**

¶ Soluit rōnē Empedoclis: ⁊ p̄ ꝓponit qd̄ intēdit. s. q̄ mō aliq̄ b̄n dixit: alio mō nō. scd̄o manifestat ibi. (Habitātiū q̄dē. n.) In p̄ᵒ intelligēdū est: q̄ q̄dā sunt passiōes nāles: q̄s h̄n̄t aīalia ex mā ipsoꝝ: q̄ sunt elementa: ⁊ istas vocat ph̄s q̄litates nāles: alie sunt q̄litates mixtoꝝ q̄s h̄n̄t a ↄtinēte: vel ab aliq̄ extrinseco. ⁊ istas vocat ph̄s habit⁹ ⁊ dispōnes. Dicit igit̄ q̄ Empedocles in ↄsideratiōe sua ꝓposuit dicere q̄lia sunt calida ⁊ frigida s̄m se ⁊ s̄m nāz: ⁊ nō dixit veritatē de his q̄ sunt calida: ⁊ frigida s̄z se: ⁊ de his q̄ s̄z accn̄s accipiunt̄. vn̄ illō qd̄ dixit empedocles veꝝ ē de q̄litatib⁹ accn̄talib⁹. Sz nō est veꝝ de nālib⁹ q̄litatib⁹ q̄ ꝑseruent̄ in locis ↄrijs: vt si fuerint excellēter frigida ꝑseruent̄ in calidis: si calida in frigidis. ¶ Secundo ibi.

¶ **Habentiū qd̄. n. excessus habētia loca cōtraria ⁊ t̄pa saluāt. Natura aūt in ꝓprijs saluatur maxime locis: non est aūt idē mā aīaliū: ex qua est vnūq̄dq̄z: ⁊ habitus ⁊ dispōnes ipsi⁹. Dico aūt puta si q̄d ex cera ↄstitueret̄: nā non vtiq̄z in calida ponēs saluaret: neq̄z si q̄d ex glatie: corrūperet̄. n. vtiq̄z cito ꝑ ↄtrariū: liquefacit. n. calidū: qd̄ a ↄrio constat. Neq̄z si quid ex sale aut nitro ↄstitueret̄: nō vtiq̄z in humidū ferēs reponeret. Corrūpit. n. humidū sicco ⁊ calido cōsistentia. Si igit̄ materia oībus corporib⁹ humidū ⁊ siccū rationabiliter que quidez ex humido ⁊ frigido cōsistentia in humido sunt: ⁊ si frigida erāt in frigido. Que aūt ex sicco ⁊ in sicco.**

¶ Probat q̄ rō sua nō ↄcludit de q̄litatib⁹ nālib⁹: ⁊ p̄ facit h̄. scd̄o recapitulat ibi. (Nō igit̄ adhuc.) p̄. s. qd̄ dictū est. secūdo recolligit ibi. (Nāc q̄dē igit̄.) Adhuc p̄ facit qd̄ dcm̄ est. ⁊ īfert correlariū ibi. (Propter h̄ arbores.) in p̄ᵒ dicit. q̄ q̄litas q̄ causat̄ ex mā ipsoꝝ aīaliū: sicut ex q̄litatib⁹ elemētoꝝ q̄ est nālis non est eadē q̄ q̄litas accn̄talis q̄ dr̄ dispositio q̄ cātur ab aliq̄ cā extrīseca: q̄r h̄n̄tia q̄litates accidētales q̄ dicunt̄ habit⁹ saluant̄ in locis ↄrijs: ⁊ t̄poralib⁹ ↄrijs: s̄z h̄n̄tia q̄litates nāles saluant̄ in ꝓprijs locis. v. g. si nā ex cera aliq̄d ↄstrueret si vellet saluare illō nō poneret in calido: q̄r in ipso corrūperet̄. itē si aliq̄d fiat ex glatie nō oz: q̄ ponat̄ in calido loco: q̄r ꝓpter ↄrietatē cito corrūperet̄: q̄. n. corpa coagulant̄ a frigido: a calido dissoluunt̄: ⁊ q̄ a calido: frigido dissoluūtur. Iteꝝ si nā ex sale ⁊ nitro faceret aliq̄d vel ↄstrueret nō poneret ipsuz in humido: q̄r corrūperet̄: q̄r q̄ coagulant̄ a calido dissoluūt̄ a frigido: sicut dicit̄ q̄rto methoꝝ: nitrū est q̄dā genus salis: ⁊ coagulat̄ a calido: sicut sal. sic igit̄ appet: q̄ q̄litates nāles in locis ꝓprijs saluant̄: in ↄrijs nō: si igit̄ oībus corporib⁹ mā est. calidū. frigidū humidū: siccū: manifestū est: q̄ q̄litas illoꝝ q̄ est humida: in loco humido saluat̄: q̄ frigida in frigido: ⁊ q̄ sicca in sicco: que calida in calido. ¶ Secundo ibi.

¶ **Propter hoc arbores nō in aqua nascunt̄: s̄z in terra: q̄z vis eiusdē rationis est in aq̄ ꝓpter eē ipsa valde sicca: queādmodū sup̄ ignea ait ille. Nō. n. ꝑ frigidū venit in ipsuz: s̄z q̄r humidū.**

¶ Infert correlariū: ⁊ dicit ita dictuz est: q̄ dispōnes naturales saluant̄ in locis ↄsilibus: q̄r ꝓpter h̄ arbores crescūt in terra: q̄r ibi. (Est sile.) ⁊ naturale eis: ⁊ t̄n̄ ꝓpter eandez rōnē ꝓpter quā empedocles posuit de alijs que mouebātur ad aquā debet dicere de plantis: q̄r s̄m ipsuz plātē sunt calidissime: ⁊ multū h̄n̄t de calido: quare deberent moueri ad aquā: nec valz q̄ aliquis posset dicere. s. q̄ mouētur ad terram: q̄r frigida. istud non valet: q̄r cū plantē sunt calidissime ⁊ sicce deberent moueri ad humidum: terra aūt non est humida sicut pisces: q̄r siccitatem ⁊ caliditatem habebant mouebantur ad frigiditatem: ⁊ humiditatē secundū Empedoclem. ¶ Deinde cum dicit.

¶ **Nature quidē igit̄ mā e i quo quidē loco sunt tales entes existūt: ⁊ q̄dē in aqua humide: que aūt in terra sicce: que aūt in aere calide. Habit⁹ t̄n̄ qui q̄dē excedentes caliditate in frigido: qui autez frigiditate in calido positi saluant̄ magis. Reducit. n. ad mēsuratū locus habit⁹ excessuz.**

¶ Recolligit: siue concludit solutionẽ predictã: ⁊ primo facit hoc: secundo infert correlariũ ibi. (Qđ quidez igitur.) in prima dicit ꝙ dispositiones naturales quecũqȝ insunt corporibus ex suis ꝓncipijs materialib⁹ tales sunt. quales sunt dispõnes loci naturalis: in quo est corpus: vt qualitas naturalis eorꝫ q̃ sunt aque quã hñt ex sua materia est humida: terre frigida: aeris calida ⁊ humida: ⁊ in illo loco per consequens saluantur: sed q̃litates accidentales que excedunt in caliditate in frigido loco saluant̃: locus enim reducit ad ꝓportionem. ¶ Secundo ibi.

¶ Hoc quidẽ igitur oportet querere in locis ꝓprijs vniuscuiusqȝ secundum ꝑmutationes cõmunis tẽporis. Habitus quidẽ enim ꝯtingit locis ꝯtrarios esse: materiã autẽ impossibile.

¶ Infert correlariũ ⁊ est: ita dictũ est ꝙ qualitates aĩalium cõsimiles sunt suis locis naturalib⁹. infert ex hoc ꝙ q̃les sunt q̃litates naturales corporꝫ mixtorꝫ oꝫ querere ex dispositione locorꝫ naturaliũ: tales. n. sunt q̃les q̃litates locorũ ẜm ꝑmutationẽ: ita ꝙ si mutent̃ q̃litates loci per tẽpus cõe mutantur q̃litates naturales locati: non sic aũt est de q̃litatibus accidentalib⁹: q: tales saluant̃ in locis ꝯtrarijs: sunt enim contrarie locis naturalib⁹: sȝ naturales impossibile est ꝯtrarias esse. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Que quidem igitur non ꝓpter caliditatẽ nature hec quidẽ aquatilia: hec autez campestria animaliũ sunt: queãdmodũ Empedocles ait: tanta dicta sunt. Et q: hec quidem non habent pulmonẽ: hec autem habent.

¶ Recapitulat: ⁊ dicit ꝙ tanta dicta sunt ꝯtra empedolẽ ꝙ ꝓpter caliditatẽ naturalẽ ista non sunt aquatilia: illa campestria: sicut empedocles dixit: ⁊ dictũ est: ꝙ quedã habẽt pulmonẽ: quedam non habent.

Propter quid autẽ habẽtia suscipiunt aerẽ ⁊ respirãt ⁊ maxime ipsorꝫ: quecũqȝ hñt sanguinẽ habentẽ. Lec. XI.

¶ Postq̃ phs declarauit ꝓpter quã causam quedam aĩalia hñt pulmonez: in parte ista declarat ꝓpter quã causaz hñtia ipsũ pulmonẽ respirãt: ⁊ diuidit̃ in tres. in prima proponit qđ intendit. in scđa ꝓbat ibi. (Causa respirãdi quidẽ.) in tertia recapitulat ibi. (Refrigeratiõe.) in prima dicit ꝙ cũ dictũ sit ꝓpter quã causaz quedã aĩalia habeant pulmonẽ: ꝯsiter dicendũ est quõ quedã aĩalia hñtia pulmonẽ respirant: ⁊ maxime que habẽt pulmonez hñtem sanguinẽ plurimũ sicut homo.

¶ Causa respirãdi quidẽ pulmo inanis existẽs: ⁊ plenus siringis: ⁊ maxime vtiqȝ sanguinem habẽs hec particula vocatorꝫ viscerꝫ. Quecũqȝ itaqȝ habẽt sanguinẽ habentẽ ipsum celeri quidẽ indigẽt respiratione ꝓpter paruã esse inclinationẽ aĩali ignis. Intra autez ingredi per omne ꝓpter multitudinẽ sanguinis ⁊ caliditatis: hec autẽ ambo: aer quidem potest facile facere: ꝓpter habere. n. subtile naturã ꝑ omne ⁊ celeriter penetrans refrigerat: aqua aũt ꝯtrariũ.

¶ Soluit: ⁊ diuiditur in duas. in prima ostendit cãm quare hñtia pulmonẽ respirant: ⁊ maxime que hñt pulmonez habentẽ sanguinẽ plurimũ sicut homo. scđo ostendit qualiter ad respirationẽ sequit̃ infrigidatio caliditatis cordis ibi. (Simul autez.) adhuc prima in duas. In prima ꝓbat ꝓpter quã causaz hñtia pulmonẽ respirant. secundo ꝓpter quã causaz maxime respirant que habẽt pulmonẽ habentẽ sanguinez ibi. (Et ꝙ maxime.) in prima dicit ꝙ causa ꝓpter quã habẽtia pulmonẽ respirant: est: q: pulmo ẜm naturã suã est porosus: ⁊ est plen⁹ siringis. i. paruis venis: ⁊ inter partes que vocant̃ viscera multũ habent sanguinẽ: q̃cũqȝ autẽ hñt multũ sanguinẽ hñt multã caliditatem: que autẽ multã caliditatẽ habent indigent respiratione celeri q: calidũ tale paruã habet inclinationẽ ad esse: ⁊ durationẽ ꝓpter facilẽ consumptionẽ humidi: ⁊ subtilitatẽ eius: ⁊ q: sanguinẽ intra hȝ per totũ indiget refrigeratione per totũ: ⁊ ideo indiget respiratione talis corporis: ꝙ cito ⁊ celeriter penetrare possit: ⁊ intra per totũ: ⁊ per motũ suũ infrigidare: ista aũt oĩa põt facere ipse aer: penetrat. n. celeriter: ⁊ per totũ interius ꝓpter subtilitatẽ cuius est penetrare: ⁊ refrigerare põt frigiditate sua: non sic autẽ aqua: q: grossa est non celeriter penetrat: nec per totũ: si etiaȝ subintraret magis corrumperet calidũ ꝓpter excellens calidũ q̃ refrigeraret: ⁊ ideo habentia pulmonez rationabiliter respirant aerem. ¶ Secundo ibi.

¶ Et ꝙ maxime respirant habentia pulmonez habentem sanguinem: ex his palam. Quod. n. calidius ampliori indiget refrigeratione.

¶ Ostẽdit ꝓpter quã causaz maxime respirãt que habẽt pulmonẽ hñtẽ sanguinẽ multũ: ⁊ dicit ꝙ manifestũ est ꝓpter quã causaz hñtia pulmonẽ habẽtẽ multũ sanguinẽ magis indigent respiratione: q: talia plus habẽt de caliditate: que aũt plus habent de caliditate magis indigent respiratiõe: quare habentia pulmonẽ sanguinem habentẽ plurimum indigent magis respiratione. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Simul autem ⁊ ad principiũ caliditatis: que in corde ꝓgreditur spiritus de facili. Quo autem modo cor colligationem habet ad pulmonem oportet contemplari ex anatomijs ⁊ hystorijs circa animalia scriptis.

¶ Ostendit qualiter ex respiratione sequit̃ infrigidatio caloris cordis: ⁊ dicit: ꝙ manifestũ est: silr ꝙ per respirationẽ aeris: calor cordis in quo est alimenti principiũ cito põt infrigidare: q: aer cito põt ꝑuenire ad cor: aer. n. per pulmonẽ attrahit̃. pulmo autẽ colligationẽ hȝ ad cor. ꝓtendunt̃ eniȝ quadaz vene a pulmone ad cor: ⁊ ideo aer a pulmone per venas illas ꝓcedit ad cor: quam autem colligationem habet pulmo ad cor: manifestum est ex anatomijs: ⁊ ex libro de hystorijs animalium. ¶ Deinde cũ dicit.

¶ Refrigeratione quidẽ igitur totaliter indiget animaliũ natura: ꝓpter collationẽ anime in corde: hãc autẽ faciũt per respirationẽ quecũqȝ nõ solũ habent cor: sed etiã pulmonem animaliũ.

¶ Recapitulat ⁊ dicit: ꝙ manifestum est ex dictis: ꝙ vnũquodqȝ animaliũ indiget refrigeratione ẜm suã naturã: ⁊ hoc est ꝓpter caliditatẽ aĩe: que est in corde: hoc aũt fit per respirationem aĩalibus que non solũ habent cor: sed etiam pulmonem dicit autem animã collocatã in corde: non q: substãtia eius sit determinata in ipso corde tñ. Sȝ q: ibi sunt virtutes ei⁹ principales. ibi sunt sicut sensitiuũ primũ: ⁊ nutritiuũ: sicut ꝑus dictũ est. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Habentia aũt cor: pulmonẽ autez nõ: queãdmodũ pisces ꝓpter aquatilẽ ipsorꝫ naturã aqua faciunt refrigerationem per branchias.

¶ Assignat causam: ⁊ modũ infrigidationis in habentibus branchias: ⁊ diuidit̃ in duas. In prima ꝓponit qđ intẽdit.

secundo declarat ibi. (Quõ autem.) In prima dicit: q̃ illa aialia que habent cor: sed non habẽt pulmonẽ sicut pisces infrigidant̃ p aquã: τ p brãchias: sicut per instruz per aquã qdẽ: q2 est eis ꝯnãlis q2 hñt nãm aquatilẽ. ℂ Scd̃o ibi.

ℂ Quomodo autẽ positio cordis ad brãchias. ad visum quidẽ ex anatomijs oportet contemplari ad certitudinem autez ex hystorijs: vt aũt in summa dicat̃: τ nunc habet hoc modo.

ℂ Declarat suũ intentũ: τ diuidit̃ in duas. in prima facit q̃d dictũ est: in secunda assignat ꝯuenientiã inter respirantia: τ non respirantia ibi. (Eodẽ autẽ modo.) Adhuc circa primũ duo facit. p̃mo tangit quid ꝯsciendũ est ad hoc. secũdo manifestat ꝓpositũ ibi. (Uidebitur quidẽ.) In prima dicit q̃ in hñtibus branchias brãchie sic se hñt: sicut pulmo in hñtibus ipsũz pulmonẽ: pulmo colligationẽ quandã hz ad cor vbi est p̃ncipiũ calidi. quare τ branchie in habentibus ipsas colligationẽ habent ad cor. nũc dicat phs: q̃ quõ cor se hz ad branchias: τ ecõuerso: ad sensũz appet ex anathomijs: sz certitudinẽ aũt apparet ex hystorijs animaliũ: vt autẽ dicat̃ in sũma: sicut sufficit ad ꝓpositũ: cor colligationẽ hz illo mõ quo dicetur. ℂ Secundo ibi.

ℂ Uidebitur quidẽ. n. non eodem modo habere potentiã cor cãpestriũz animaliũ τ piscibus: habet autem eodem modo. Qua enim viuunt capita ac cor acutũ habet. Quoniam autem nõ in eodem modo capita viuunt campestribus animaliũ τ piscibus: ad os cor acutũ habet.

ℂ Oñdit istã colligationẽ: τ modũ refrigerandi: τ primo remouet quandã opinionẽ. secundo assignat colligationez: τ modũ refrigerationis ibi. (Tendit aũt.) In prima dicit q̃ alicui videbit̃ q̃ cor nõ eandẽ positionẽ habet in campestribus τ in piscibus: sed manifestũ est: q̃ aliquo modo eodẽ modo se hz: q2 cor: τ in his: τ in illis positũ est in medio superioris: τ inferioris: adhuc oĩa aialia acutũ cordis: τ orificiũ ipsius dirigũt ad partẽ illã sz quã capita viuunt̃ alijs membris. s. ad collũ: τ ad caput: vt a caliditate effluente ex orificio cordis frigiditas cerebri exñtẽtis in capite mitigetur: τ silr frigiditate cerebri mitiget̃ aliqualiter calidũ cordis: sed q2 nõ eodẽ modo oĩa se hñt capita ad alias partes in piscibus τ campestrib9. In piscibus. n. magnis deprimũtur inferius ab alijs partib9 q̃ in campestribus: ideo nõ eodẽ modo videt̃ se habere cor in piscibus τ campestribus. In piscibus eniz ad os q̃d magis deprimitur: magis videt̃ habere acutum eius ℂ Secundo ibi.

ℂ Tendit autẽ ex extremitate cordis canalis: q̃si vena τ neruus ad mediũ secundũz q̃ ꝯtingũt inuicẽ oẽs branchie. Maximus quidẽ igit̃ iste est: hinc aũt τ ide chorde pretẽdunt̃: τ alteri in extremitate vniuscuiusqz brãchiaz p q̃s refrigeratio fit ad cor decurrẽte semp aq̃ p brãchias.

ℂ Assignat colligationẽ: τ modũ infrigidatiões: τ dicit q̃ ab extremitate cordis ꝓtendit̃ canalis quedaz: que est vena quedã: vel neruus ad mediũ: q̃d est inter ipsũz cor: τ caput vbi colligationẽ habẽt oẽs branchie. iste autẽ neruus h in isto medio maxime vnus est τ colligationẽ hñs ad circũferentiã totam orificij cordis: ita q̃ ab vtraqz parte cordis vene τ nerui ad istud mediũ ꝯiungunt̃: τ ibi fiunt vnũz. ab hoc autẽ ꝓtendunt̃ alique vene: vel nerui ad extremitates omniũ branchiaz: τ ideo infrigidatis branchijs per aquã infrigidant̃ capita aliaz venaz: τ illis infrigidatis infrigidant̃ ꝯñter partes alie illaz: τ sic vsqz ad illã canalẽ vnius oriunt̃: τ illa infrigidata refrigerat̃ cor per aquã decurrẽtẽ: vel p alterationẽ factã ab ipsa. ℂ Deinde cum dicit.

ℂ Eodem autem modo respirantibus thorax sursum τ deorsum mouet̃ frequenter suscipiẽtiũ spiritũ τ emittentiũ: vt branchie piscibus.

ℂ Assignat ꝯuenientiã inter respirãtia: τ nõ respirãtia. τ diuidit̃ in tres secũdũ q̃ tria sunt in quib9 assignat ꝯuenientiã. secunda ibi. (Et respirãtia.) Tertia ibi. (Et nõ ꝑtentiã.) In prima dicit: q̃ sicut in aialib9 respirantib9 pectus eleuat̃. τ deprimit̃ cũ expirant: τ inspirant sic τ i piscibus branchie eleuant̃ cũ emittunt aquã. deprimit̃ autez cũ attrabunt: τ econuerso. ℂ Secundo ibi.

ℂ Et respirantia quidẽ in pauco aere: τ eodem suffocant̃: velociter enim vtrũqz ipsoz fit calidũ. Calefacit enim sanguis attract9 vtrũqz: calidus aũt exñs sanguis ꝓhibet refrigerationẽ.

ℂ Dicit q̃ sic respirantia in pauco aere eodẽ cito moriunt̃: q2 ille aer inspiratus cito calefit: q2 sanguis ꝓpter suã caliditatẽ calefacit ipsũz: cũ. n. sanguis sit calidus ꝓhibet refrigerationẽ: τ iõ moriunt̃: silr pisces in eadem aqua: τ pauca suffocant̃: q̃uis nõ ita cito. ℂ Tertio ibi.

ℂ Et nõ potentiũ mouere respirantiũ quidem pulmonẽ. Aquatiliũ aũt branchias ꝓpter passionẽ aut ꝓpter senectutez: tunc accidit mors.

ℂ Ponit tertiũz: τ dicit: q̃ cũ respirãtia nõ possunt mouere pulmonẽ: τ pisces branchias q̃d põt contingere vel ꝓpter passionẽ aliquã vel ꝓpter senectutẽ: tunc accidit mors ꝓpter defectũ infrigidationis.

ℂ Explicit expositio sup librũ de respiratione τ inspiratione sm̃ Petru de aluernia. Incipit expositio sup librum de morte τ vita sm̃ eundẽ Petrũ de aluernia.

Est quidẽ igit̃ oibus aialibus cõe viuere generatio τ mors. Modi aũt differunt specie. Nõ. n. indifferens corruptio: sz hz aliqd cõmune: mors est: hec quidẽ violenta: hec aũt secũdũ naturam: violenta quidẽ quando principium extra fuerit. Secunduz naturã autem quando in ipso τ partis consistentia ex principio tali: sed non aduentitia aliqua passio: plantis quidem igitur ab ausis: in aialibus aũt vocatur hec senectus. Lec. I.

Postq̃z phs determinauit de infrigidatione: τ in aialib9 hñtib9 pulmonẽ: τ in aialib9 hñtib9 brãchias: in pte ista ðterminat de morte τ vita: τ iuuentute τ senectute. Et diuidit̃ i tres ptes. in p̃a determinat de his: in scd̃a recapitulat ibi. (Oĩb qdẽ igit̃.) Tertio ĩfert correlariũ ibi. (Palã aũt.) Adhuc p̃a in duas. primo assignat cãm istoz. scd̃o assignat rõnes: τ diffõnes ibi (Generatio.) Adhuc p̃a in duas. p̃ distinguit mortẽ: scd̃o cãm mortis assignat cũ dicit. (Oib9 qdẽ igr̃.) Circa p̃m duo facit. p̃ distinguit. scd̃o oñdit q̃ non eodẽ mõ inuenit̃ in oib9 ibi. (Est autẽ mors.) In p̃a dicit q̃ mors: τ generatio sunt cõia oib9 aialib9. cõia dico cõitate generis. modi aũt corruptionũ differunt spẽ: cũ. n. mors in diuersis ꝯsiderat̃ modi ei9 differũt sm̃ spẽm: τ est eadẽ sm̃ genus: τ gñatio silr: q2 gñatio: est via in subaz: τ iõ rõnez τ speciẽ sumit ex suba ad quã est. Mors aũt est via in nõ subaz in p̃uationẽ ei9. Sz p̃uatio spẽz sumit ex habitu: τ iõ corruptio rõnẽ τ speciẽ sumit ex illo. Siqui ꝯsiderent̃ aialia vnius

speciei mors in eis est vnius speciei. Si aũt differant spẽ ⁊ ꝯueniant genere fit mors in illis eadẽ ſm genus. differunt tñ secũdũ spẽz: ⁊ h̃ est qḋ dicit. Nõ. n. indifferẽs corruptio: quasi diceret. corruptio secũdũ ꝙ in diuersis ꝯsideratᷣ nõ est indifferens secũdũ spẽz in vno secũdũ spẽz differunt: ⁊ est eadẽ secundũ genus: mors aũt: ⁊ in eadẽ spẽ duplex est q̃dã violẽta: q̃dã ſm nãz: ⁊ violẽta dr̃ cuius p̃ncipiũ est ab ex̃. Nã violẽtũ est cuius p̃ncipiũ est extra nõ ꝯferẽte vim passo. Naturalis aũt est cui⁹ p̃ncipiũ est itra. vel in toto: vel in resistentia ptis ꝑpter tale p̃ncipiũ. s. itrinsecũ: põt. n. ꝯtingere: ꝙ ad corruptionẽ ptis totũ corrũpatᷣ a p̃ncipio exñte in illa pte licz nõ sit aliq̃ passio ab extrinseco. s. violẽta: ⁊ talis corruptio in plantis dr̃ abausis in aĩalib⁹ dr̃ senect⁹. Et ẽ ꝯsiderãdũ ꝙ nã duob⁹ modis dr̃: vno mõ dr̃ de mã: alio mõ de forma: ⁊ iõ aliqḋ põt dici nãle: qꝛ nã materie. aliqḋ qꝛ nã forme: mõ dico ꝙ corruptio non est nãlis nã forme: qꝛ ipsã privat. Sz est nãlis nã materie: qꝛ mã est in potentia ad formã: ⁊ ad p̃uationẽ forme: ⁊ iõ est in potẽtia ad corruptionẽ forme: iõ corruptio nãlis est nã materie. Ulteri⁹ ꝯsiderãdũ est: ꝙ in hñtib⁹ formã ⁊ mãm oꝫ eẽ aliq̃s dispõnes: sub q̃b⁹ forma sit in mã: ⁊ ſm q̃s mã patiatᷣ: ⁊ alias ſꝫ q̃s forma agat: mõ aũt ita est ꝙ iste dispõnes q̃nq; sunt in perfici: q̃nq; sunt in ꝑfecto eẽ. Ita ꝙ cũ sunt in ꝑfici⁹ fieri: ⁊ virt⁹ est in ꝑfici: cũ aũt sunt in ꝑfecto eẽ: ⁊ virtus est in perfecto eẽ: cũ aũt incipiũt deficere ⁊ declinare ad nõ eẽ ⁊ virt⁹ corrũpitᷣ: tũc dico ꝙ si ꝯsideretᷣ forma ſꝫ dispõnes ſꝫ q̃s est i mã: seu sic dispõnes ille i ꝑfici: seu i ꝑfecto eẽ corruptio nõ ẽ nãlis: nec nã materie: nec forme. Si aũt ꝯsideretᷣ ſm ꝙ dispõnes deficiũt ⁊ inclinantᷣ ad nõ eẽ: sic corruptio est naturalis natura materie. ⸿ Secundo ibi.

⸿ Est aũt mors ⁊ corruptio omnibus similiter non iperfectis: his autẽ assimilatim quidẽ: alio autẽ modo. Imperfecta autẽ dico: vt puta oua ⁊ semina plantaꝝ quecũq; sine radice.

⸿ Declarat ꝙ mors nõ est eiusdem rõnis in ꝑfectis: ⁊ in inperfectis: ⁊ dicit ꝙ mors inest oĩbus aĩalib⁹ ꝑfectis ſꝫ vnã rõnẽ genere: tñ in impfectis nõ est oĩno ſm rõnẽ vnã: ⁊ rõ hui⁹ est. Mors rõnẽ sumit ab illo a quo gñatio: gñatio aũt rõnẽ sumit a sub̃a: ⁊ ẽt mors: si igitᷣ aĩalia ꝑfecta viuẽtia: ⁊ impfecta nõ sunt vni⁹ rõnis: nec mors in istis erit vnius rõnis: tñ in ipfectis iuenitᷣ ſꝫ quãdã assimulationẽ: ⁊ ꝓportionẽ ad ꝑfecta: ⁊ exponit q̃ sunt ipfecta. ⁊ dicit ꝙ ipfecta sunt sicut ouũ qḋ i po⁹ est aĩal: ⁊ semina plantaꝝ: in q̃b⁹ nõ sunt radices in actu: sꝫ in po⁹ tãtũ. ⸿ Deinde cum dicit.

⸿ Omnibus quidẽ igitᷣ corruptio fit ꝑpter calidi alicuius defectũ: perfectis aũt in quo substãtie principiũ: hoc aũt est: queãdmodũ dictũ est prius: in quo sursũ ⁊ deorsũ copulãtur: plãtis q̃dẽ mediũ vitulaminis ⁊ radices. Animaliũ autẽ quidẽ habentibus sanguinẽ cor: ex sanguinibus autẽ ꝓportionale: hoꝝ autẽ quedam virtute multa principia habent: non tñ actu ꝑpter qḋ ⁊ entomoꝝ quedã diuisa viuũt ⁊ sanguinẽ habẽtiũ: quecũq; non vitalia valde sunt: multo tempore viuũt ablato corde. vt puta tortuce ⁊ mouentur pedibus adhuc existentibus tortutalibus propter non cõponi naturã ipsoꝝ bene: simili entomis.

⸿ Assignat cãm mortis: ⁊ p̃mo ostẽdit ꝙ mors accidit ꝑpter defectũ calidi: ⁊ 2° ostẽdit q̃o accidit defect⁹ calidi ibi. (Principiũ aũt vite.) In p̃⁹ dicit ꝙ oĩa aĩalia: ſm nãz corrũpuntᷣ ꝑpter defectũ alicuius calidi cui⁹ rõ est: qꝛ oĩa quãdã q̃litatẽ hñt quã neceẽ est saluare si debeãt viuere: q̃re ad corruptionẽ eiusdẽ necesse est ipsa corrũpi. Sꝫ aĩalia ꝑfecta corrũpuntᷣ ꝑpter defectũ calidi in pte p̃ncipali vbi est principiũ sub̃e. s. aĩa ꝑpter ꝑticipationẽ cuiusdã calidi: in quo inueniuntᷣ viuere: q̃ ꝑꝑ corruptionẽ eiusdẽ in eodẽ principio corrũpuntᷣ: hꝫ aũt p̃ncipiũ est ꝑticula media ad quã ꝯiungũtᷣ sursũ ⁊ deorsũ: ⁊ in plãtis est mediũ radicis pro ꝑticula ipsi⁹. s. trũci: quã pri⁹ Arist. noiauit dytiron. In aĩalib⁹ hñtib⁹ sanguinẽ dr̃ cor: in alijs ꝓportionale: tale aũt p̃ncipiũ. In q̃busdã multũ inuenitᷣ ſm virtutẽ: ⁊ iõ vnũ aĩal est plura v̈tute: in actu vnũ tñ: sicut est vnũ aĩal in actu: ⁊ iõ aĩalia Entoma multa hñtia talia p̃ncipia virtute: diuisa in multa viuũt: ⁊ q̃dã ẽt hñtia sanguinẽ: q̃ nõ optime ꝯstituta sunt nec m̃ltũ vitalia viuũt ablato corde: ita vt ps q̃ auferᷣtur cũ corde viuat: ⁊ sic aĩalis relique aũt ptes inueniuntur moueri puta pedes: ⁊ q̃b⁹ pedes sunt ꝯiuncti. hoc aũt accidit eis q̃ nõ sunt ꝑoptime cõposita: ⁊ maxime vna: sic dcm̃ est pri⁹. ⁊ sunt silia q̃tu ad hoc entomis. ⸿ Scḋo ibi.

⸿ Principiũ autẽ vite deficit habẽtibus cũ non refrigeretᷣ calidũ: ⁊ cõmunicans ipsi: ⁊ queãdmodũ eniꝫ dictũ est: frequenter contabescit ipsum a seipso. Quando igitᷣ his quideꝫ pulmo: his autẽ branchia indurata fuerit ꝑpter temporis longitudinẽ: desiccatis his quidẽ brãchijs: his autẽ pulmone ⁊ factis terrestribus nõ possunt has partes mouere: neq; eleuare: neq; sĩᷣ ducere: tandẽ facta intensione marcescit ignis.

⸿ Assignat cãm defect⁹ calidi: seu p̃ncipiũ. Et p̃ ꝓponit. ⁊ 2° ꝓbat ibi. (Propter qḋ: ⁊ paruis.) In p̃⁹ dicit. ꝙ p̃m p̃ncipiũ vite in aĩalib⁹. s. aĩa deficit ꝑpter defectũ calidi: deficit aũt calidũ: cũ nõ refrigeretᷣ: ⁊ ipsum: ⁊ cor: in quo p̃ inuenitᷣ: sic eniꝫ dictũ est supra calidũ corrũpitᷣ marcescẽdo ꝑꝑ hoc: ꝙ corrũpit. humidũ qḋ est subm ipsi⁹. hoc aũt fit ꝑpter defectũ ifrigidationis: accidit aũt iste defectus sic: in hñtib⁹. n. pulmonẽ: pulmo est instrũꝫ respirationis in nõ respirãtib⁹ brãchie: cũ igitᷣ accidit ꝙ pulmo ⁊ brãchie idurata fuerint ꝑpter lõgitudinẽ tpis i quo ꝯsumitur. humidũ nãle ab ipso calido. In his q̃dẽ pulmo: in alijs brãchie: ita ꝙ sunt. q. terrestres: tũc aĩalia nõ pñt istas duas partes eleuare: sunt. n. inepte ad motũ: ⁊ tũc facta quadã intensione calidi ad pñtiam cito corrũpitᷣ humidũ naturale: qḋ erat subꝫ illi⁹: quo corrupto corrũpitᷣ calidũ: ⁊ tunc accidit per ꝯsequẽs aĩalia mori: ⁊ ꝑpter hoc videmus tales: cũ sunt ꝑpe mortem: ꝙ letantᷣ: ⁊ hoc est: ꝙ calidũ acuitᷣ. ⸿ Secundo ibi.

⸿ Propter qḋ ⁊ paruis passionib⁹ aduenietib⁹ in senectute velociter moriuntᷣ: ꝑpter paucũ. n. eẽ calidũ: velut plurimo euaporato in multitudine vite. Si qua vtiq; molestia fiat ꝑticule: cito extinguitᷣ. Queãdmodũ. n. momentanea ⁊ parua i ipso flãma exñte ꝑꝑ paruũ motũ extinguitᷣ.

⸿ Declarat: ⁊ diuiditᷣ in duas: ſm ꝙ ex duob⁹ declarat: ⁊ secũda ibi. (Et infirmitatũ.) p̃ facit qḋ dictũ est. scḋo infert correlariũ ibi. (Propter qḋ ⁊ fine.) In p̃⁹ dicit: ꝙ qꝛ mors accidit ꝑpter defectũ calidi nãlis: ꝯtingit ꝙ in senectute paruis exñtib⁹ passionib⁹ moriuntᷣ: ⁊ iõ rõ hui⁹ est: qꝛ i senectute viuẽtia modicũ hñt calidũ: calidũ. n. ꝯtinue agit in humidũ ipsiũ cõsumẽdo: ⁊ q̃to plus ꝯsumitᷣ humidũ tãto calidũ magis debilitatᷣ: ⁊ qꝛ in senectute ꝑpter lõgitudinẽ temporis humidũ ꝯsumptũ est: iõ calidũ est paucũ. Si igitᷣ fiat aliq̃ parua molestia ꝑticule: q̃ est instrũꝫ refrigeratõis statiꝫ moriuntᷣ: paruo. n. exñte calido: ⁊ momẽtaneo ꝑꝑ modicũ

ɔriũ corrũpit̃: ſicut videmus ꝙ parua flãma exiſtẽs in humido ꝓpter paruũ motũ extinguit̃. ¶ Secundo ibi.

¶ Propter qḋ ꝛ ſine triſticia eſt ꝙ̃ in ſenectute mors. Nulla .n. violẽta ipſis paſſione ɔtingẽte moriunt̃. Sꝫ inſenſibilis aĩe abſolutio fit oĩno.

¶ Infert correlariũ: ꝛ dicit: ꝙ aĩalia in ſenectute modico facto motu ɔrio faciliter moriunt̃: ꝛ ꝓpter hoc mors que eſt in ſenectute eſt ſine triſticia. Dolor .n. accidit ex cõcurſu cõtrarij paſſionẽ violentã inferẽtis: ꝛ ɔtra inclinationem. In morte aũt tali nulla fit paſſio violenta nec ɔtra inclinatiõnẽ: ꝛ ideo ſine dolore moriunt̃: ꝛ oĩno ſeparatio anime eſt inſenſibilis. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et ĩfirmitatũ queciiqꝫ faciũt pulmonẽ durũ: aut naſcentijs: aut ſupfluitatib⁹: aut caliditatis egritudinalis exceſſum: quẽadmodũ in febrib⁹ ſpiſſum ſpiritũ faciũt: ꝓpter nõ poſſe pulmonẽ lõge tollere ſurſuꝫ ꝛ dimittere. Tãdẽ aũt qñ nõ ampli⁹ potuerunt mouere moriunt̃ expirantia.

¶ Scḋaꝫ aſſignat rõnẽ: ꝛ dicit ꝙ bñ dictũ eſt ꝙ defect⁹ calidi: ꝛ mors rõnabilr accidit pp̄ indurationẽ mot⁹ pulmonis vel brãchiaꝝ: qꝛ ĩfirmitates q̃cũqꝫ faciũt pulmonẽ durũ: ꝛ etiã ineptũ ad motũ vel ꝓpter naſcentiã: ſunt aũt apoſtemata in qbus colligit̃ humidũ indigeſtũ: ꝛ groſſuꝫ aut pp̄ ſupfluitatẽ humidi. aut calidi ſicut accidit in febrib⁹ accitalib⁹ ex ſpiritu ꝛ humorib⁹ groſſis cito mortẽ inducũt: qꝛ pulmone vel brãchijs induratis: ꝛ ineptis ad motũ nõ pñt eleuari aut depmi ad attractionẽ refrigeratõis. Ħ aũt non facto ñ accidit refrigeratio: pp̄ qḋ calidũ ſuffocat̃: ꝛ moriũtur aĩalia expirãtia vltimo. iſte .n. eſt vltim⁹ mot⁹ in ipſis.

¶ Generatio quideꝫ igit̃ eſt prima participatio in calido nutritiue anime: vita aũt manſio hui⁹.

¶ Aſſignat rõnẽ iſtoꝝ: ꝛ diuidit̃ in tres. pmo ponit diffõneꝫ gñationis: 2° aſſignat rõnẽ iuuẽtutis: ꝛ ſenectutis ibi. (Iuuent⁹ aũt eſt.) Tertio aſſignat mortl diffõnẽ ibi. (Mors aũt.) In p° intelligẽdũ eſt ꝙ gñatio dr̃ dupl̃r: vno mõ acq̃ſitio forme ſubalis in mã: ꝛ iſta eſt in inſtãti: ꝛ ĩdiuiſibilis: qꝛ id qḋ eſt indiuiſibile eſt reſpectu forme ſubalis: ꝛ qꝛ iſta ĩductio eſt finis alicui⁹ motus qui eſt alteratio: põt dici generatio tota illa trãſmutatio cõpoſita ex alteratione ipſa: ꝛ ex ĩductione illa: ꝛ hoc mõ diffinit̃ gñatio in q̃rto methoꝝ. cũ dr̃. gñatio ſimplex ꝛ nãlis eſt pmutatio ab his ṽtutib⁹ cũ hẽat rõnẽ ex mã ſuba. primo mõ diffinit̃ hic ſm ꝙ ɔtracta eſt ad iuuentutẽ. dr̃ ĝ ꝙ gñatia eſt p̊a participatio nutritiue aĩe in calido ſibi ꝓportionali: ꝛ dicit bñ pma participatio: qꝛ qḋ pmo i mã ĩducit̃ eſt forma ſubalis: ꝛ ɔñter q̃litates ꝛ diſpõnes accñtales: ꝛ hoc dico nã nõ tẽpore: vita aũt: ſed ꝙ̃ pmo viuit viuẽtia que ſunt hic eſt pmanẽtia hui⁹ partis aĩe nutritiue cũ calido ſibi ꝓportionali: dr̃ aũt vita vno mõ idẽ ꝙ aĩa: alio mõ idẽ ꝙ exiſtẽtia ipſi⁹ in corpore: tertio mõ dr̃ vita opatio ꝓcedens ab ipſa aĩa ſi vita ſit idẽ ꝙ aĩa: ſic vita nõ eſt pmanẽtia formalr̃: ſꝫ pncipiũ ei⁹: ſi ſit idẽ ꝙ exñtia ſic eſt pmanẽtia formalr̃: ꝛ ẽ diffõ formalis: ſi ſit idẽ ꝙ opatio ſic eſt effect⁹ exñtie: ꝛ tũc dat̃ diffõ p poſteri⁹ ſm nãm: prius tñ quo ad nos. ¶ Secundo ibi.

¶ Iuuentus autem eſt prime refrigeratiue particule augmentatio. Senectus autẽ huius decrementũ: actiue autem hoꝝ mediũ.

¶ Ponit rõnẽ iuuẽtutis ꝛ ſenectutis: ꝛ eſt ĩtelligẽdũ ꝙ oĩa viuẽtia gñant̃ ſub impfecta q̃titate: ſilr̃ ſub impfectis aliq̃bus diſpõnib⁹: ꝛ iõ recipiũt alimentũ: ꝛ digerũt illud ꝛ cõuertunt in ſubaꝫ: ꝛ augmẽtant̃. oẽ aũt qḋ vadit de impfecto ad pfectũ hꝫ tp̄s in quo mouet̃ ad perfectionẽ: ꝛ tp̄s in quo mouet̃ ad nõ eẽ: ꝛ corruptionẽ: ꝛ cũ iter duos mot⁹ cõtrarios cadat ges media: ſicut ꝓbat̃ octauo phycoꝝ. oꝫ ꝙ ſit tp̄s mediũ in quo nõ deficit. nec pficit: ſꝫ ſtat. in tp̄e pfectus pficiunt̃ ṽtutes: ꝛ diſpõnes in tp̄e defect⁹ deficiunt: in tp̄e ſtatus ſtãt ſub ſenſibili pfectu. ſtat⁹ enĩ ĝ ip̄e pfectus ṽtutũ: ꝛ iõ augmẽtũ tp̄s dr̃ iuuẽtus: defect⁹ dr̃ ſenectus: tp̄s aũt in quo nec auget̃ nec deficit dr̃ ſtat⁹ abſolute. ꝛ manifeſtũ eſt ꝙ in reſpirãtib⁹ q̃diu pficiunt̃: ꝛ augmẽtant̃ ps refrigeratiua augmẽtat̃. cũ aũt deficit: ꝛ deficit illa pticula: ꝛ iõ phs volẽs diffinire iuuẽtutẽ. diffinit eã p ptẽ refrigeratiuã: ꝛ dicit: ꝙ iuuẽtus eſt augmẽtatio pme pticule refrigeratiue: ſenect⁹ eſt decremẽtũ illius particule: tũc aũt dr̃ ſtatus mediũ in quo nõ deficit nec perficit. ¶ Tertio ibi.

¶ Mors autem ꝛ corruptio violenta quidem calidi extinctio ꝛ marcor. Corrumpetur auteꝫ vtiqꝫ ꝓpter ambas has cauſas.

¶ Aſſignat rõnẽ mortl: ꝛ p̊ mortl violẽte. 2° nãlis ibi. (Que aũt ſecũdũ.) In p° dicit: ꝙ mors violẽta eſt extinctio calidi ſiue marcor. fit .n. mors pp̄ vtrãqꝫ cãm. extinctio .n. calidi fit a frigido: ꝛ ẽt extinguit̃ calidũ: cũ calidũ in ſeipꝫ vnit̃: ꝛ fortificat̃ in tantũ: ꝙ hũm ꝓpriũ corrũpit: quo corrupto calidũ corrũpit̃: ꝛ tũc accidit mors: extinguit̃ .n. calidũ cuꝫ calidũ in ſeipꝫ vnit̃ ꝛ fortificat̃ marceſcẽdo. ¶ Scḋo ibi.

¶ Que aũt ſecũdũ nãꝫ euiſdẽ hui⁹ marcefactio pp̄ tp̄is longitudinẽ facta ꝛ pfectiſſima: plãtis qdẽ abauſis: in animalib⁹ aũt vocat̃ mors. Huius aũt que quidẽ in ſenectute mortis marcedo pticule ꝓpter ĩpotentiã refrigerãdi a ſenectute.

¶ Aſſignat rõnẽ mortis nãlis: ꝛ dic̃: ꝙ mors nãlis eſt marcefactio calidi pp̄ longitudinẽ tp̄is facta: ꝛ pfectiſſima: calidũ .n. ɔtinue agit in humidũ nãle ɔſumẽdo ipꝫ: ɔſumẽdo aũt humidũ debilitat ſeipꝫ: ꝛ Ħ fit paulatim. ſic aũt paulatim ɔſumit humidũ: ſic paulatiꝫ debilitat ſeipꝫ: p lõgitudinẽ aũt tp̄is accidit ꝙ totũ ɔſumat vel reſoluat: ꝛ tũc marceſcit calidũ: ꝛ accidit marcefactio pp̄ tẽporis lõgitudinẽ: ꝛ iſta marcefactio dr̃ abauſis in plãtis: i aĩalib⁹ aũt mors nãlis. mors aũt aĩalis illa que accidit in ſenectute eſt marcefactio calidi in pte refrigeratiua pp̄ ĩpo^tiam refrigerãdi q̃ accidit: pp̄ longitudinẽ temporis. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Qḋ quidẽ igit̃ eſt generatio: ꝛ vita: ꝛ mors: ꝛ ꝓpter q̃s cauſas exiſtũt aĩalib⁹: dictũ eſt.

¶ Recapitulat: ꝛ dicit ꝙ dictuꝫ eſt qd eſt gñatio ꝛ quid eſt mors: ꝛ pp̄ q̃s cãs iſta inſunt aĩalibus. ¶ Deinde cũ dicit.

¶ Palã aũt ex his ꝛ ꝓpter quã cauſaꝫ reſpirãtibus qdẽ aĩaliũ ſuffocari accidit ĩ humido: piſcibus aũt in aere. His quidẽ enim per aquã refrigeratio fit: his autem per aerem: quoꝝ vtroqꝫ priuantur permutantia loca.

¶ Infert ex his correlariũ: ꝛ p̊ ponit ipꝫ. 2° repetit qḋ dixit de cã ĩfrigidatõis cũ dicit. (cã itaqꝫ mot⁹.) In p° dicit: ꝙ manifeſtũ eſt ex p̄dictis pp̄ quã cãꝫ aĩalia reſpirãtia ſuffocant̃ in humido: ꝛ pp̄ quã cãm piſces ſuffocant̃ in aere: qꝛ reſpirantib⁹ fit infrigidatio per aerẽ: piſcib⁹ aũt per aquã: cũ aũt reſpirantia ponunt̃ in aq̃: piſces in aere: nullũ illoꝝ hꝫ vnde fiat ei infrigidatio ſufficiẽs: ꝛ iõ ꝓpter defectũ infrigidationis moriunt̃: ꝛ ſuffocant̃. ¶ Secundo ibi.

¶ Cauſa itaqꝫ motus his qdẽ brãchiaꝝ: his aũt pulmõis: qb⁹ eleuatis ꝛ depoſitis hec qdẽ ꝛ expirãt ꝛ inſpirãt: hec aũt ſuſcipiũt humidũ ꝛ emittũt. Adhuc aũt ɔſiſtẽtia organi huic hꝫ modũ.

¶ Recolligit qđ dictū est de cā infrigidatiōis: ꝛ dicit. ꝙ manifestū est ex dictis ꝙ cā īfrigidatiōis aīalib⁹ est mot⁹ brāchiarꝫ in hñtib⁹ brāchias ꝛ mot⁹ pulmonis in hñtib⁹ pulmonē. pulmone .n. eleuato hñtia ipꝫ inspirāt. depresso aūt ipso expirāt: silr eleuatis branchys suscipiūt aquā pisces: depressis emittunt. item manifestū est: ꝙ natura ꝛ subsistētia organi hūc habet modū qui dictus est.

Tria aūt sunt accñtia circa cor q̄ videnť eādē nāꝫ hře. Hñt aūt nō eādē saltus ꝛ pulsus ꝛ qđ respirationis. Lec. II.

¶ Postq̄ phs ondit cāꝫ īfrigidatiōis in aialibus in pteīsta redit ad declarādū modū q̄lr infrigidatio fit: ꝛ qꝛ īfrigidatio accidit pp motū cordis: vel alicu⁹ ꝑticle iuxta cor: assignat cāꝫ motuū accñtiū vl'r circa cor. Et pmo ponit. 2° assignat cāꝫ ibi. (Saltus.) In p° dicit: ꝙ tria sunt accñtia circa cor q̄ videnť hře eādē nāꝫ: tñ nō hñt. illa tria accñtia sūt mot⁹ salt⁹: ꝛ mot⁹ pulsus: ꝛ respiratio. videnť āt ista hře eādē nāꝫ: qꝛ fiūt ꝑ motū eleuatōis: ꝛ depsionis: nō tñ hñt: qꝛ fiūt a diuersis cāis. Itē salt⁹ cordis innālis ē. aly duo mot⁹ sūt nāles: ꝛ pōt sumi sufficiētia coꝝ: qꝛ mot⁹ accidēs circa cor: aut ē nālis: aut īnālis. Si innālis sic: est motus salt⁹: si nālis: aut est ꝫ locū: ꝛ sic est mot⁹ pulsus: aut alteratio: ꝛ sic est mot⁹ refrigerationis. ¶ Secundo ibi.

¶ Saltus quidē igitur est constrictio calidi qđ in ipso ꝑpter refrigerationē superfluitinaꝫ: aut contabescitinaꝫ: vtputa infirmitate que vocať spasmos: ꝛ in alÿs infirmitatib⁹ ꝛ timoribus.

¶ Dat cās istoꝝ motuū: ꝛ diuidiť in ptes tres. in p̄a dat cāꝫ salt⁹ cordis. in 2ª dat cāꝫ mot⁹ pulsus ibi. (Accñs aūt.) tertio dat cām respiratōis ibi. (Respiratio.) p̄a in duas. p̄ ponit cāꝫ. 2ª manifestat eā ibi. (Et .n. timētes.) In p° itelligēdū ꝙ cū vnū ꝯrioꝝ circūdať a ꝯrio suo vniť in seipꝫ: ꝛ fortificať: sicut videmus de exalatione inclusa in ventre nubis: ꝙ coartata a frigido circūstante vniť in seipsaꝫ: ꝛ fortificať. Itē vnū contrariū nitiť repellere ꝯrariū: vnde videmus ꝙ illa exalatio inclusa in nube multa ꝑcussione nubē percutit: ꝛ scindit eaꝫ: modo ita est: ꝙ in corde est caliditas: ꝛ ideo cū calidum cordis circūstať a frigido: ꝛ congregať in minorē locū: nitiť repellere frigidū. Dicit ergo ꝙ saltus cordis non est aliud q̄ꝫ constrictio calidi existentis in corde: ꝛ hoc ꝑpter refrigerationē superfluaꝫ: aut mortificatiuā: ꝛ est intelligendū ꝙ saltus non est constrictio formaliter. vnde in diffinitione ista ponit subm saltus: ꝛ dispōnem ꝑpriā: ꝛ causaꝫ efficientē. subm saltus est calidūꝫ cordis: ꝑpria dispositio est cōstrictio ipsius. efficiens est frigidū superfluū: vel calefactiuū: vel mortificatiuū: sicut accidit in infirmitate que diciť spasmos que accidit ꝑpter constrictionē vel repletionē neruoꝝ: frigidū .n. hꝫ exiccare: sicut appet in terra: qꝛ .n. summe frigida sicca est: silr accidit in alys infirmitatibus: ꝛ in timoribus. ¶ Scđo ibi.

¶ Et eni timētes īfrigidanť secūdū supiora. Calidū aūt fugiēs ꝯrū facit saltū i paruū ꝛ strictū: ita vt aliquādo extinguanť aīalia ꝛ morianť ꝑpter timorē ꝛ ꝑpter passionē egritudinalē.

¶ Manifestat cām: ꝛ dicit ꝙ timētes īnfrigidanť in ptib⁹ exteriorib⁹. Timor .n. nō est aliud q̄ꝫ translatio causatu ex cōprehensione mali futuri ꝯtristātis: vel corrūpentis: ꝛ īō ꝯtingit: ꝙ in timētib⁹ calidū a ptib⁹ exteriorib⁹ reuocať ad interi⁹ a frigido ꝑpellēte. vñ q̄nq̄ꝫ ꝯtingit vētris dissolutio: ꝛ ꝙ mingit: calidū aūt sic ꝯstrictū a frigido in paruū locū facit quedā saltū in ptib⁹ inferiorib⁹: ꝛ ꝯtingit aliq̄n ita cōstringi calidū vt extinguanť: ꝛ morianť aialia pp timorē: s̄.n. frigidū fuerit excellēs: ita vt calidū expellat: ꝛ nō ꝑpellať ab ipso extinguiť calidū: q̄ extincto moriunť aialia ꝯtingit ēt hoc ꝑpter passionē egritudinis calidūꝫ repelli: ꝛ extingui. ꝛ ꝙ morianť tunc. ¶ Deinde cū dicit.

¶ Accñs aūt pulsatio cordis: q̄m semꝑ vť faciens ꝯtinue filis nascēti est: q̄m faciūt motū cuꝫ dolore ꝑpter ꝑter nām eē sanguini ꝑmutationē: fit aūt vsq̄ꝫ quo vtiq̄ꝫ sanies fiat digest⁹. Est aūt silis bulitioni hec passio: bulitio aūt fit spumoso facto humido a calido: eleuať enīꝫ ꝑpter ampliorē fieri molē. Pulsatio aūt in nascētÿs quidē si non respirauerit spissioris facti humidi putrefactio: bulitioni aūt excedētia per orīētes.

¶ Assignat cām mot⁹ pulsus: ꝛ declarat in silī: ꝛ p̄ facit h. 2° recapitulat ibi. (Resaltatio.) adhuc circa p̄m. d. f. p̄ ponit sile. 2° adaptat ad ꝑpositū ibi. (In corde aūt.) In p° dicit: ꝙ mot⁹ pulsus cordis: q cordi accidat: ꝛ fit ꝯtinue assimilať motui nascētiaꝝ: fiūt aūt nascētie ex ꝯgregatōe hūidi idigesti: q̄ qdē fit vel pp opilatōeꝫ: vel pp sꝑfluitatē: vel pp cām attrahētē ad locū aliquē illō humidū: cū aūt illō humidū grossuꝫ: ꝛ idigestū est ꝯgregatū calor nālis agit in illud humidū digerēdo ꝛ resoluēdo aliqd de illo in spūꝫ: ille vo spūs pulsat ad exteri⁹. ¶ Deinde ingrediť ad interius: iste aūt mot⁹ est cū dolore: ꝛ cā hui⁹ est: qꝛ fit h mot⁹ sanguinis ꝑter nāꝫ cū sensu eiusdē: durat aūt mot⁹ donec sanguis fuerit digestus ꝛ ꝯuersus in saniē: silr ille mot⁹ silis est bulitioni: fit aūt bulitio quādo calidū agit in humidū: ꝛ resoluit in spiritū: qui moueť ad exterius: spiritus .n. ille moueť qui appetit maiorē locuꝫ: mot⁹ aūt qui fit in apostematib⁹ duob⁹ modis cessat. vno mō ꝑ expirationē: q̄n humidū nō est viscosūꝫ ꝛ ptes ille in qbus est apostema sunt rare: ꝛ calidū est potēs resoluere: tūc expirať tota mā ꝛ cessat mot⁹ apostematis. alio modo cessat mot⁹ ille: si humidū sit grossum: ꝛ viscosuꝫ nō potēs resolui: q̄n humidū ꝯuersuꝫ est in saniē. Motus aūt bulitionis cessat q̄n humiduꝫ est eleuatū vsq̄ꝫ ad orificiū vasis. ¶ Secundo ibi.

¶ In corde aūt semꝑ accñtis humidi ex alimēto ꝑ caliditatē tumefacto facit pulsum eleuata ad vltimā tunicā cordis: ꝛ h sꝑ fit ꝯtinue. Affluit .n. semꝑ hūiduꝫ ex quo fit sanguis nā. Primo .n. in corde fit. Palā aūt in ĝnatiōe a pricipio. Nō .n. distinctis venis videť habēs sanguineꝫ.

¶ Adaptat per simile ad ꝑpositū: ꝛ pmo facit hoc. secundo assignat causas proprietatū cōtrahentiū motuꝫ cordis ibi. (Et ꝑpter hoc.) In prima est intelligendū: ꝙ in corde est calor naturalis: vt probatū est supra. Item necessariuꝫ est recipere alimentū continue ꝛ calidū agit in alimentū subtiliando: ꝛ ipsum subtiliatū facit quēdā tumorē. dicit igitur ꝙ calidum cordis agens in alimentum continue aduenienes rarificat ipsum: ꝛ etiam resoluit: alimentum autē rarefactum: ꝛ purificatum tumefactionem inducit: hunc autē motum facit pulsus in corde. humidum enim tumefactuꝫ eleuatur vsq̄ꝫ ad vltimam tunicam cordis: ꝛ facit motum dilationis: non potens autem vlterius progredi redit ad interius: facta enim aliqua resolutione: ꝛ fit motus constrictionis: ꝛ hoc fit continue per totaꝫ vitam animalis: qꝛ alimentum aduenit continue: ex quo fit sanguinis nā in ipso corde principaliter qđ potest esse manifestum cōsideranti generationē que fit a principio: cum enim nō sunt vene distincte: nec mēbra formata apparet sanguis in cor: ꝛ calidū nāle continue agit in ipsum rarefaciendo. rarefacto autēꝫ

est causa motus pulsus: ⁊ ideo cōtinue fit per totam vitam aīalis talis motus: est autē itelligenduz q̄ calidū alterans alimētum in corde nō potest esse cā principalis motus cordis: ⁊ rō huius est: q: motus cordis est per se aīalis causa: q: motus cordis nō est per accidēs: sed per se: sed calidū nō ꝑt esse cā per se. Calidi eni est alterare subtiliare resoluere ad que sequit̄ motus: quare calidū non potest eē causa principalis cordis motus. ꝑterea qḋ fit a motu cordis non potest esse cā motus cordis: q: idem eēt cā sui ipsius: qḋ est impossibile: q: motus cordis est cā caliditatis: augmentat̄ .n. calidum ꝑpter motum cordis. Quare calidū non potest eē cā principalis motus cardis. Itē motus primus in aīali ē motus cordis: hoc ergo oportet esse a causa prima: ⁊ per se: hoc non est calidū: nec sua actio: sua .n. actio est alteratio que ꝑsupponit alium motuz: ⁊ ideo dicēduz est q̄ motus cardis per se fit a forma aīalis habētis cor: ⁊ ratio huius est: q: ꝑncipalis operatio aīalis debz attribui principali agenti. Sz principalis operatio in animali est motus cordis: quare dz esse a causa principali in aīali hoc est anima. Anima igit̄ est causa ꝑncipalis motus cardis: vnde sicut mixtis in aīatis debetur aliquis motus: ⁊ etiā simplicibus elemētis: ⁊ ferro debetur motus quo moueẗ ad magnetē: ita animali: vnde animali habēti perfectuz cor debeẗ aliquis motus: hic aūt est motus cordis: ⁊ q̄uis anima sit causa principalis istius motus: tamē anima agit istum motum mediante calido: sic ignis calefacit per formā suā: tamē mediante caliditate: ita anima mouet cor: tamē mediante calido: aīa igitur sensitiua cā est istius motus: ⁊ causa principalis: ⁊ calidum est secundaria ⁊ sicut instrumētū. ⁋ Secūdo ibi.

⁋ **Et propter hoc pulsat magis iunioribꝰ q̄ʒ senioribꝰ: fit .n. exalatio amplior iunioribus.**

⁋ Assignat causas q̄rūdaʒ actionū: ⁊ reddit cām duoꝝ: ⁊ sʒ hoc diuiditur in duas. ꝑ reddit cāʒ ꝑmi. zº scḋi ibi. (Et pulsant) In prima dicit: ita dcm̄ ē q̄ calidū subtilias alimētuʒ cā est motus cordis: ⁊ ꝑꝑ hoc maior ⁊ fortior est motꝰ pulsus in iuniorībꝰ q̄ʒ in seniorībꝰ: ⁊ cā huiꝰ ē: q: in iuniorībꝰ calidū maius est q̄ʒ in senibꝰ: ⁊ q: maius est plus eleuat̄ ḋ spiritu seu exalatione que sunt cā motus cordis: ⁊ ideo fortior est motꝰ pulsus in iuuenibꝰ q̄ʒ in senibꝰ. ⁊ iō bn̄ medici ꝑ pulsuʒ iudicāt de calo ⁊ de dispōnibꝰ cordis. ⁋ Scḋo ibi.

⁋ **Et pulsant ⁊ vene omnes: ⁊ simul inuicē ꝑpter ortas eē omnes a corde: mouet autē semꝑ. Quare ⁊ ille semꝑ ⁊ sil̄ inuicē qn̄ mouet.**

⁋ Reddit cām secūdi ⁊ dicit. q̄ q: motus cordis fit in eo ꝑpter resolōnē spūs ex alimento moto vsq̄ʒ ad tunicaʒ exteriorem accidit oēs venas moueri: q: oēs vene ortum hn̄t ex corde: moueẗ aūt pars supior cordis ex qua vene ortum habēt. Quare vene moueñẗ simul quādo illa pars mouetur: vnde pulsus est humidi nutrimentalis purificatio: ⁊ est diffinitio materialis. ⁋ Deinde cum dicit.

⁋ **Resaltatio quidez igitur est facta obuiatio ad frigidi constrictionem: pulsatio autem humidi calefacti purificatio.**

⁋ Recapitulat ⁊ dicit. q̄ manifestū est qḋ motus saltus fit obuiatio calidi q̄ fit ꝑꝑ ꝯstrictionē factā o frigido: motꝰ autem pulsus fit: q: generat̄ spūs ex humido calefacto ꝗ motus ad exteriorē tunicā cordis causat motū. ⁋ Deiñ cū. d.

⁋ **Respiratio autē fit augmentato calido in quo principium nutritiuum: quemadmodum eni ⁊ alia indigēt alimento: ⁊ illud ⁊ alijs magis. Et eni alijs illud alimenti cā est. Necesse itaq̄ʒ amplius factum eleuare organum. Oportet autez existimare consistentiā organi similem esse follibus: qui in erarijs. Non longe enim neq̄ʒ pulmo: neqʒ cor ad suscipere figuram talez: duplū autē esse q ḋ tale. Opʒ enim in medio esse nutritiuum naturalis virtutis.**

⁋ Dat modū respiratiōis: ⁊ diuidit̄ in duas. ꝑmo dat modū respiratiōis in respirātibꝰ. zº in nō respirātibꝰ. ibi (Eodem aūt mō) adhuc ꝑma in duas. ꝑ dat modum respirationis in respirātibꝰ absolute. zº in hn̄tibus pulmonē hn̄tem multū sanguinez ibi (Et maxie hn̄tibus) ꝑmo assignat modū motus inspiratiōis. zº modū expirationis ibi (Queādmodū) ꝑma in tres. ꝑmo ostendit modū ꝟm quē necessariū est moueri pulmonē. zº qūo illo eleuato ⁊ dilatato necessariū est pectus moueri ibi (Eleuato aūt) tertio qūo pectore eleuato attrahitur aer ibi. (Eleuatio aūt) In ꝑma dicit q̄ motꝰ respiratiōis fit ꝑꝑ augmētationem calidi ex humido in illa parte in qua est ꝑmuʒ ꝑnᵐ nutritiue partis aīe: sicut .n. alie partes indigēt nutrimēto silr ⁊ cor: ⁊ plus: q: cor est cā alimēti alijs: ex corde .n. mittit̄ sanguis ad cetera mēbra ex q̄ nutriunt̄: ⁊ iō cor cā ē alimenti alijs: ergo ipm nutrit̄ ⁊ magis: sʒ calidū augmentatū eleuat organū respiratiōis. Naʒ cū calidū augmentatū est moueẗ cor per dilatationē: pulmo aūt colligationē hʒ ad caꝛ: ⁊ ideo augmētato calido eleuat̄ pulmo: existimādū autē est pulmonē eē similē follibꝰ: nec multū distat figura ipsius a figura follīū: nisi q̄ in pulmone apparet figura follis duplicata ꝑꝑ duas ꝑtes ipsius. eleuat̄ igitur pulmo amplior ⁊ maior factus per nām calidi: qḋ necesse est eē cū primo principio nutritiuo qḋ existit in medio ipsius aīalis. ⁋ Secūdo ibi.

⁋ **Eleuato quidem igitur necessariuz eleuari: ⁊ continentem ipsam particulam. Qḋ quidez videntur facere respirantes. Eleuant eniz pectus ꝑpter principium existens in ipso huius particule idem hoc facere.**

⁋ Ostēdit qūo pulmone eleuato ⁊ dilatato neciuz ē moueri pectꝰ: ⁊ dic̄ q̄ cū pulmoꝰ eleuat̄: opʒ q̄ illa ꝑticula q̄ ipm ꝯtinet. s. pectus eleueẗ: ⁊ istḋ appet i respirātibꝰ: videmꝰ eni q̄ respirāt ⁊ eleuāt pectus: ⁊ cā huiꝰ ē calidū qḋ mouet pulmonē: cū .n. pulmo moueẗ ꝯtigit ꝑtes ꝓpinquas moueri: iō pectus moueẗ: ꝑncipium eniʒ huiꝰ motus est intus sub pectore. ⁋ Deinde cum dicit.

⁋ **Eleuato eni queādmodū in folles necessariuz in ferre aerē: qui de foris ⁊ frigidū existentem ⁊ refrigerātē extinguere excessum ignis.**

⁋ Oñdit qūo pectore eleuato necessariū ē itrare aerē: ⁊ dic̄ q̄ sic videmus in follibꝰ q̄ ipsis eleuatis necessariū ē aerē intrare: ita pectore eleuato necessarium est aerem intrare: ⁊ ratio huius est q: pulmo porosus est: ideo multas vacuitates hʒ: cū igitur eleuatur opʒ aerē subintrare: aliter esset ponere vacuū: qḋ esset ipossibile: intrat aūt aer fridus ꝗ ꝑꝑ friditatē suā mitigat excessuʒ caliditatis. ⁋ Deiñ cū dic̄.

⁋ **Queādmodū autem crescente eleuabitur hec particula: ⁊ detrimentum patiente necessariuz dimittere: ⁊ dimisso exire aerē: qui igressus fuit iterum ingredientem quidem frigidum. Exeuntem autem calidum propter tactum calidi existentis in particula hac.**

⁋ Assignat modum motus expirationis ⁊ dicit q̄ sicut cuʒ augmentabatur calidum eleuabatur pulmo: ⁊ depresso calido deprimebatur: ita necessarius est depsso calido ex pul-

mone aerē expire: sicut eleuato subintrat. Itē necessariū est intrare aerem frigidū: q2 aer īspiratus calefactus est ꝓpter caliditatem cordis. ¶ Deinde cum dicit.

¶ **Et maxime habentibus pulmonem sanguinē habentem. In multas enim velut canales ⁊ cō cauitates incidere easque in pulmone: quaruꝫ secus quācūqꝫ protense sunt vene: vt videatur totus pulmo esse plenus sanguine.**

¶ Ostendit modum respirationis in habentibus multū sanguinem: ⁊ intendit dare causam: quare illa magis indigent respiratione: ⁊ primo facit hoc. secūdo infert correlariuꝫ ibi (Uocatur autem) In ꝑma dicit ꝙ respiratio maxime necessaria est in habētibus pulmonem habentem multū sanguinem: ⁊ ratio huiꝰ est: q2 concauitates pulmonis habēt quasdam canales: ⁊ iuxta illas sunt multe vene: ita ꝙ pulmo totus plenus est venis: vene autē sunt vasa sanguinis: nec sunt sine sanguine: quare manifestum est ꝙ in talibus totus pulmo plenus est sanguine: si plenus sanguine maximam caliditateꝫ habet: sed que maximā caliditateꝫ habēt maxime indigent respiratione: quare manifestū est ꝙ in talibꝰ aīalibꝰ respiratio est maxīe necessaria. ¶ Scdo ibi.

¶ **Uocatur quidem autem ingressus aeris respiratio: exitus autem expiratio.**

¶ Infert duo correlaria. 2m ibi. (Et semp.) In prima dicit ꝙ sunt duo motus cōtrarij: vno aer attrahitur: alio expellitur: primus vocaṫ inspiratio: scḋs expiratio. ¶ Scdo ibi.

¶ **Et semper vtiqꝫ continue q̄ꝫdiu vtiqꝫ viuit: ⁊ mouetur hec particula ꝯtinue. Et propter hoc inspirare ⁊ expirare est viuere.**

¶ Infert scdm correlarium ⁊ dicit ꝙ necessarium est aīalia q̄ꝫdiu viuunt: ⁊ moueaṫ hec particula respirare: ⁊ ideo in talibus animalibus vita existit in respirando ⁊ inspirando aerem. ¶ Deinde cum dicit.

¶ **Eodem autē modo ⁊ piscibꝰ motus fit brāchiarum. Eleuato quidem enīꝫ calido quod in sanguine per partes eleuātur ⁊ brāchie: ⁊ pertransit aqua. Descendente autem ad cor per poros ⁊ refrigerante dimittūtur: ⁊ emittiṫ aquā. Semper autem eleuato eo qḋ in corde semper suscipit iterum refrigerans.**

¶ Dat modum respiratiōis in nō respirantibus: ⁊ primo facit hoc. scḋo recapitulat ibi (De vita quidem adhuc) Circa primū duo facit: pmo. n. facit qḋ dictuꝫ est. secūdo īfert correlariū ibi. (Propter qḋ) In pma dicit ꝙ eodē modo fit infrigidatio in piscibus sicut in hn̄tibus pulmonē: sicut enim in illis fit infrigidatio per motuꝫ eleuatiōis ⁊ depressionis pulmonis: simil'r in piscibus fit infrigidatio per eleuationē ⁊ depressionē branchiarum: cū. n. calidum in piscibus augmentaṫ ipso eleuato per partes superiores coniunctas eleuantur branchie: ⁊ tūc subintrat aqua ⁊ refrigerat caloreꝫ cordis. Cum autē aqua descēdit per poros ad īterius infrigidat ⁊ calidum moueṫ ad interius ⁊ deprimūtur branchie ⁊ exit aqua: semp enī calidū cuꝫ eleuatur qḋ est in corde suscipiṫ aq̄ que refrigerat calorē cordis. ¶ Secūdo ibi.

¶ **Propter qḋ ⁊ illis eius qḋ viuere ⁊ nō viuere finis est in respirare: ⁊ his suscipe hūidū.**

¶ Infert correlarium ⁊ dicit ꝙ q2 q̄ꝫdiu viuunt aīalia habentia pulmonem respirāt ⁊ expirāt finis: ⁊ causa eius que est viuere ⁊ nō viuere cōsistit in respirare ⁊ nō respirare: similiter in habētibus brāchias finis ⁊ terminus eius qḋ est viuere ⁊ nō viuere est in suscipere humidū vel aquā ⁊ non suscipere. ¶ Deinde cum dicit.

¶ **De vita quidem igitur ⁊ morte: ⁊ de cognatis huius speculatiōis fere dictū est de oībus.**

¶ Recapitulat ⁊ dicit ꝙ dictum est de vita ⁊ morte: dictuꝫ est etiam de alijs que conuenientiam habent ⁊ proportionem ad mortem ⁊ vitam fere.

¶ Explicit expositio super librum de morte ⁊ vita scḋm Petrum de Aluernia.

¶ Incipit expositio super librum de bona fortuna Egidy Romani.

¶ Lectio. I.

Quidam ordinauit in idē bonaꝫ fortunaꝫ felicitati: vt vult phs ꝑmo ethi. qui nō oīno irrationabil'r loquutus est. Naꝫ vt dicit ꝑmo ethi. in tracta. de negocio deliberatiuo felicitas est eupraxia .i. bona operatio cū ṽtute: vel est per se sufficientia vite. Hec igitur duo. vꝫ. bona operatio scḋm virtutē: ⁊ ꝑ se sufficiētia vite: vidētur eē de rōne felicitatis ꝑfecte. Nā loquēdo de felicitate politica: vt in ꝑsequēdo patebit: nō cū omni sua ꝑfectione talis felicitas hr̄i pōt: nisi ꝯcurrat ibi per se sufficiētia vite. per se aūt sufficiēs quis nō erit: nisi existant ibi interiora ⁊ exteriora bona: q̄re cuꝫ exterioꝝ bonoꝝ fortuna sit dn̄a: vt vult phus in hoc libello de bona fortuna: si sine bonis exteriorībꝰ non sufficit quis sibi plene in vita ⁊ absqꝫ sufficiētia vite eē nō pōt felicitas politica oīno ꝑfecta: seq̄tur ꝙ bona fortuna aliq̄ modo ordināda sit in idē cuꝫ ipsa felicitate inquātum facit ad quādā ꝑfectionē eius: vn̄ phus in ꝑmo ethic. adducēs testimoniū alterius: cū dixisset bonā fortunā ordinādā esse felicitati in ꝑncipio huius libelli hoc approbat. d. ꝙ multi qui putant felicē vitā esse bonā fortunā: aut nō eē sine bona fortuna in hoc recte dicūt: ⁊ ipse ait ꝙ sine exteriorībꝰ bonis q̄ sunt bona fortune nō ꝯtingit felicē esse. ¶ His autē sic ꝑlibatis de leui pōt patere cui pti phie iste libellus asseq̄tur: ⁊ cui libro annecti dꝫ. Naꝫ si bona fortuna est aliqd annexuꝫ felicitati: libellus iste annecti dꝫ libello ethic. vel magis moralibus: vbi de felicitate tractaṫ. videntur. n. magna moralia q̄dam esse recapitulatio eoruꝫ: que tradūtur ī eth. iō siue hoc opusculū ꝯiungemus ad ethicaꝫ: siue ad magna moralia nō est vis aliq̄ faciēda: cū in magnis moralibꝰ ⁊ in ethicis quasi eadē sint tradita. Merito ḡ phs huc libellū ꝯtinuat his que dicta sunt in moralibꝰ de felicitate: ꝑꝑ qḋ cū in magnis moralibꝰ multa de felicitate sint tradita: cōiter huic libello Rubrica q̄daꝫ ꝓponitur. ꝙ incipit liber de bona fortuna trāslatus vel acceptus de scḋo libro magnorū moraliū: dr̄ qdē h̄ opusculū acceptū eē ḋ magnis moralibꝰ: q2 q̄ h̄ tradūṫ obsequūṫ ⁊ admiculāṫ eis q̄ sūt ī magnis moralibꝰ declarata. pꝫ ḡ q̄ sit necītas ꝯponēdi hūc libꝝ ī quo agiṫ ḋ bōa fortūa. Nā si ī moralibꝰ ḋ felicitate tractaṫ ⁊ bona fortuna ēt ꝑt facere ad q̄ꝺā ꝑfectionē felicitat' ad ꝯpletā traditionē moraliū: oportuit ḋ bōa fortuna aliquē libellū efficere: q̄s sit aūt hꝰ libri titulus: ⁊ q̄ sit cā formalis eiꝰ: ⁊ q̄s fuerit auctor illius: q2 talia difficultatē nō hn̄t nō ē in eis vlteriꝰ īsistēdū: igiṫ ad expōneꝫ lr̄e accedamus.

Habitum autē vtiqꝫ erit his dicere: qm̄ de felicitate est sermo de bona fortuna. Putāt. n. multi felicē vitā eē q̄ bōa fortuna ē: aut nō sine bona fortuna.

¶ Sicut cōiter aliquos libros phi diuidimꝰ in ptes. d. vꝫ ī partē ꝓhemialē ⁊ executiuā sic ⁊ hunc librum: licꝫ non videatur omnino esse opus per se separatuꝫ: sed magis videatur quid annexuꝫ magnis moralibus: vel libro ethic. h̄ ta-

men non obstante ipsum diuidere possumus in duas partes. in prohemium & tractatum. secunda ibi. (Primum quidem igitur super hoc) ps phemialis diuidit in tres partes. sm q in prohemio tria facit. Nā pimo continuat hūc librū ad ea que sunt tradita de felicitate in moralib⁹. 2° assignat rōnē hui⁹. 3° tradit ordinē dicendo⁊ in hoc libello. secūda ibi. (Et recte forte) tertia ibi. (Determinādū igit̄) dicit g q qm̄ supra in moralib⁹ est sermo de felicitate. iō dicere. i. tractare de bona fortuna. erit vtiq₃ habitum. i. erit gd ɔ̄sir se hn̄s & gd annexū his. s. q̄ sūt tradita in moralib⁹ de felicitate. Nā multi putāt felicē vitam: aut eē eā rem q̄ est bona fortuna. aut nō esse sine bona fortuna. aut q₂ felicitas vl' est bona fortuna: vel nō est sine ipsa. tractatus de bona fortuna rōnabiliter est ɔ̄ns & annexus his q̄ in moralib⁹ d̄ felicitate sunt tradita. ⁋ Dubitaret forte aliqs quō diuersimode determinat̄ hic de bona fortuna: & in libro phy. Dicendū q de fortuna s₃ se determinare spectat ad 2ᵐ phyco⁊ vbi agit̄ de causis per se & de causis per accidēs: pp qd cū fortuna sit q̄dā cā. per accidens determinare de ipa spectat ad illū librū: sed de fortuna vt admiculatur felicitati spectat ad hūc librum. dōm est ergo q in 2° phyco⁊ magis determiat̄ de fortuna vt est gdā euētus re⁊. Et inopinatus ɔcursus cāru₃: hic autē magis determinat̄ de ipsa: vt est gdā impetus in aīa factus a deo mouente totā nā₃. ⁋ Notādū ergo q q₂ determiare de bona fortuna nō spectat ad hūc librū: vt est aliqd sm se: s₃ vt est aliqd adminiculare felicitati. Jdeo tradita in hoc libro nō faciūt opus oīno per se sepatū: sed magis faciūt opus qōdā habitum. i. ɔ̄ns & annexū his que de felicitate in moralib⁹ sunt tradita: signāter g phs hūc librū incipit dicēs. q habitū. i. cōsequēs erat dicere de bona fortuna his q̄ dicta sunt in moralib⁹ de felicitate. ⁋ Notādū etiā q ait felicē vitā eē bona₃ fortunā: vel nō eē sine bona fortuna. q₂ vt patebit. felicitas de qua hic loqmur: lic₃ nō sit eēntialr bona fortuna: tn̄ cū oī sua pfectiōe: nō ē absq₃ bona fortuna. ⁋ Scdo ibi.

⁋ **Et recte forte. sine eni exteriorib⁹ bonis quo⁊ fortuna est dn̄a: non ɔtingat felicem esse.**

⁋ Assignat cām dicti. d. q recte forte felicitas nō ē sine bona fortuna: q₂ sine exterioribus bonis: quo⁊ fortuna ē domina non contingit esse felicem. ⁋ Dubitaret forte aliqs: vtru₃ sine exterioribus bonis possit esse felicitas: videt̄ q sic: q₂ que sunt impeditiua felicitatis nō faciunt ad felicitate₃: nec in eis est ponēda felicitas. sed exteriora bona: vt videt̄ velle phs in septimo politi. sunt hmōi. ergo &c. ⁋ Preterea sm eūdem ibidē aīa preciosior est corpore: & bona corporis: & bona exteriora eligenda sunt ppter bona aīe. Cu₃ ergo in bonis pciosis & in illis bonis ppter que bona alia eligūt̄ sit ponēda felicitas: Erit felicitas in bonis anime. quare exteriora bona impertinētia videntur esse ad felicitatē. ⁋ Dicēdum q pertinere aliquid ad felicitatē potest intelligi dupliciter: vel q sit de eēntia ipsius vel q adminiculetur ei: & faciat ad quādam claritatem eius bona: ergo exteriora nō pertinēt ad felicitatem: quasi sint aliqd de essentia eius. Na₃ sm phm in 7° politic. vbi istam questionem pertractat: in hoc sumus beati sm q assimilamur deo: ipse autē: vt ibi describitur. beatus est propter nullum extrinseco⁊ bonorum. sed ppter seipsum: deus itaq₃ p ea que de ipso cognoscimus testificatur beatitudinem ponēdam non eē in exterioribus bonis: ideo dicitur politico⁊ 7°. q testis est nobis deus in talib⁹ bonis felicitatem nō eē ponēdam: non ergo hec sunt bona essentialia felicitati: faciunt tamē ad quādam claritatem eius q₂ vt dicitur pimo ethico. aliqui quibusda₃ bonis denudati coinqnant beatitudinem. Nam sepe turpissimus: ignobilis: solitarius: sine filijs. sine amicis. sine ciuili potentia. nō est oino felix eēntialiter: itaq₃ felicitas est in bono interiori: q₂ est operatio anime sm virtute₃ perfectam: vt dicitur pimo ethico. tamē si homo habz ciuilem potētiam & amicos & alia exteriora bona magis manifeste apparet qualis sit: & vtru₃ sit bon⁹ & virtuosus: q₂ cu₃ maiori claritate potest efficere virtutu₃ opera. imo q₂ clare non apparet qualis homo sit in aīa: nisi prout māifestat̄ per exteriora opera: & per exteriora bona: ideo merito talia ad quāda₃ claritatem felicitatis vident̄ facere: qō vero dicebat̄ hōi bona impeditiua eē felicitatis: dicendū hoc non esse de se: nec inquantum sunt organa ad ipsam. sed ex corruptiōe appetitus hoīum vel possumus dicere q phus nō ait exteriora bona impedimentum esse ad felicitatē. sed q excessus taliū bonorum est huius impedimētum. Nam ex corruptione appetitus ɔuenit q quis s₃ excessu₃ & in infinitu₃ appetat exteriora bona. appetitu autem corrupto impedit̄ vera felicitas: non ergo hōi bona ppter se. sed ppter corruptione₃ nostrā felicitatē impediūt. Qō vero vlterius addebat̄ q ī bonis potiorib⁹ cuiusmodi sunt bona anime felicitas est ponēda: veru₃ est essentialr & principaliter: exteriora tn̄ bona faciūt ad felicitatē tāq₃ organa: & tāq₃ faciētia ad q̄ndā claritatē eius. ⁋ Tertio ibi.

⁋ **Determinandum igitur de bona fortuna: & simpliciter bene fortunatus quis est: & quibus: & circa quid.**

⁋ Tradit ordinem dicendorum in hoc libello. d. q est determinandum igitur de bona fortuna: & dicendum est qs est simpliciter bene fortunatus: & ideo tertio est declarandum quibus. i. in quibus impetib⁹: & circa qd. i. circa quos impetus habz esse bona fortuna.

Primu₃ quidem igitur super hoc vtiq₃ quis veniens & considerans dubitabit. Neq₃ enim vtiq₃ dicet quis fortunam q est natura. Natura eni semp cuius est cā hui⁹: vt in pluribus aut silr factiua est: fortuna aūt nūq₃: sed inordiate: & vt accidit: ppter qd fortuna in talibus. ⁋ Lec. II.

⁋ Premisso prohemio ponitur in parte ista pars executiua siue tractatus: in quo philosophus tria facit sm q tria in prohemio se determinaturum promiserat. Na₃ primo determinat de ipsa bona fortuna. Secūdo ostendit qui sunt bene fortunati. Tertio declarat circa quid & in quibus habet esse fortuna bona: secūda ibi. (Quoniam autem nō solum) tertia ibi. (Qō igitur prohibet accidere) Circa pmu₃ duo facit: q₂ primo exequitur de bona fortuna dubitando: secundo veritatem determinando ibi. (Sed tamen extra quidem) Circa bonam fortunam quidem quantum ad presens spectat triplex posset esse dubitatio. pmo an esset natura queda₃. secūdo an esset ars vel intellectus siue ratio: tertio an esset cura vel beniuolentia diuina. ideo tria facit: q₂ primo ostendit bonam fortunam nō esse naturam quādam: secundo non esse intellectum vel rationē: tertio ostēdit eam non esse curam vel beniuolentiam diuinam: secūda ibi. (Neq₃ vtiq₃ intellectum) tertia ibi. (Sed forte quidem) Dicit ergo q primū quidē igitur: quis veniens & considerās super hoc. i. super bona fortuna. ⁋ Dubitabit vtiq₃ de ea quid sit: q₂ neq₃ quis vtiq₃ dicet fortunam esse idem qō est natura. q₂ natura semper huius cuius est causa vel vt in pluribus: aut similiter est factiua: fortuna aūt nūqua₃ est vt in pluribus: nec est similiter ordinare s₃ magis habz esse inordinate & vt accidit: propter qō fortuna in talib⁹ est ponēda: q̄ sup. sic inordinate existunt: q̄re non est

idem qd natura. ¶ Dubitaret forte aliqs. qr vr falsu3 illd qd hic phs inuit. vz. q fortuna nō sit vt in pluribꝰ. Na3 vt dicet circa finē huiꝰ libelli duplex est bona fortuna. s. cōtinua r nō ɔtinua: r vt ifra patebit. hic principaliter intendit de bona fortuna ɔtinua. igit bona fortuna de qua hic intēditur nō est vt in paucioribꝰ: sed vt in pluribus. Dōm q vt diximus supra: phs hic agit de bona fortuna dubitādo non veritatē determinādo. Nā vt ifra patebit: phs ɔsentit bonaz fortunā eē nām q̄dam: aut. n. q bona fortuna ē sine rōne nā: vel possumus dicere q logr de bona fortuna i cōi: qr adhuc nō distinxerat q̄ bona fortuna sit ɔtinua: r q̄ non cōtinua: cū igit ois nā fm q huiꝰ sit vt in pluribꝰ. Nō aūt ois bona fortuna sit huiꝰ: nō est idē bona fortuna simplr sumpta q nā: possumus aūt tertio rndere q licz sit duplex bona fortuna: r vna sit magis ɔtinua q̄ alia: nulla tn̄ est adeo ɔtinua: nec h3 eē sic in pluribꝰ vt nā. q̄re licz vna bona fortuna possit dici q̄si ɔtinua respectu alteriꝰ. Nulla tn̄ ē cōtinua: nec ē vt in pluribus respectu nāe ppter qd bene dcm̄ est fortuna a natura differre, ppter hoc q natura ē semper: vt in pluribus ¶ Secundo ibi.

¶ Neq3 vtiq3 intellectum quēdam aut rōnē rectā. Et. n. nō minus est ordinatū: r qd semper similr: fortuna aūt nō: ppter qd r vbi pluribus itellectus r ratio: ibi minima fortuna. Ubi aūt plurima fortuna: ibi minimus itellectus.

¶ Probat bonā fortunā nō eē idē qd ars sine itellectus: vel non est idē q rō recta. d. q neq3 vtiq3 qs dicet bonā fortunaz eē intellectū quēdā: aut rōnē rectā: qr hic nō minus est ordinatus: r nō minus est id qd semp est: r silr fit q̄ natura fortuna: aut nō est qd ordinatu3: nec est qd semp silr: ppter qd vbi est plurimus itellectꝰ r rō: ibi minima est fortuna: r ecōuerso vbi plurima fortuna: ibi minimus itellꝰs: r qr fortuna r rō sic hnt modū oppositū nō est idē bona fortuna q rō: nec est idē q ars vel intellectus. ¶ Dubitaret forte aliquis. qr nō videt ve3 esse q nō minus ordinata sit ars q̄ natura. Nā ars est quedā scia r imitatrix nature: r qr perfectius iuenit aliqd in principali q̄ in eo qd imitat ipm: iō ordo perfectius iuenitur in ipsa natura q̄ in arte. Dōm q ois ordo pcedit ab aliqua sapientia. Na3 sapientis fm q huiꝰ est ordinare r non ordinare: vt inuit phus pmo meth. ergo si natura ordinari agit cū ipsa de se cognitione careat: Op3 hunc ordinē reduci in aliquā artē vel in aliq̄ sapiētiam: iō vt ait Com. super. 12. metaphy. q nō agit natura: nisi rememorata a supioribus causis que sunt intelligētie: r ait q oia hec pcedunt ab vna arte principali que est ipsiꝰ dei. ars g vt ars est nō minus ordinata est q̄ nā: imo magis: cū ordo nature pcedat ex ordine alicuiꝰ sapie vel alicuiꝰ artis. ¶ Qd vero dicebatur q ars nostra deficit a natura r est imitatrix eius. Dōm q ars nostra vt ars est nō deficit a nā: sed vt nostra est: r vt defectiua est pōt ab ea deficere: arguere. n. artē nostrā deficere a nā: pro tāto verum est: qr opatio nature ē operatio intelligētie: r in ordine naturali rerū explicat ordo artis dei: r substātiaꝝ separataꝝ: pro tanto ergo ars nostra deficit a nā: qr scientia nostra deficit a scia dei r intelligentiaꝝ: ars tn̄ vt ars: r intellectus vt itellectus nām superat: qr qcqd ordinis est in natura ex intellectu r arte originem traxit. ¶ Tertio ibi.

¶ Sed forte qdem bona fortuna est: vt cura q̄dam dei: aut hoc non vtiq3 videbitur. Deū autem dignificamus dominum existentem talē: vt dignis distribuat r bona r mala. Fortuna autem r que a fortuna: vt vere velut vtiq3 contingit fiunt. Si aūt deo tale attribuimus: prauū ipsum iudicem faciemus vel non iustu3: r hoc non conueniens est deo.

¶ Ostēdit bonā fortunā non esse curā r beniuolentiā diuinaz. d. (Sed forte quidē bona fortuna est q̄da3 cura) .i. q̄dam beniuolentia dei: subdit aūt q aut hoc nō vtiq3 videbit bene dcm̄. Nam deu3 dignificamus existentē dnm̄ taliu3 vt dignis. s. hoibus put digni sunt. r put meruerunt distribuat eis bona r mala: sed fortuna: r que a fortuna fiunt vt vere velut vtiq3 ɔtingit. i. fiunt inordinate r casualr. Si autē deo tale qd attribuimus: vt dicamus ip3 sua bona nō ordinate: sed casualr vbicūq3 distribuere: faciemus ipm vl prauū vel iniustū iudice3: r hoc nō est ɔueniēs deo: q̄re bona fortuna nō est quedā cura: aut quedā beniuolentia dei. ¶ Notādū aūt q fm ph3 in reth. r ethi. iudex d3 eē quasi regula media nō obliquata ad aliq̄ partē: q̄re cū indebita regula q̄da3 equalitas seruet nūq̄ est aliqd dignus iudex: nisi aliquā eq̄litatē r pportionē seruet vt vnicuiq3 tribuat put meruit: igit si deū dignificamus dnm̄. i. si facimus ip3 dignu3 dnm̄ r dignū iudicē: op3 q vnicuiq3 put est dignꝰ: r prout meruit bona aut mala distribuat. ¶ Notādū etiā q ad hoc q iudex distribuat bona: vt o3. s. vt ea tribuat digne r debite duo regrunt. pmo vt habeat prudentiā in intellectu vt cognoscat qui sunt digni r qui idigni. scdo vt habeat rectitudinē r iustitiā in volūtate. Nā multi nō ppter ignorātiā: sed pp corruptionē appetitus inique distribuūt bona sibi cōmissa: deus itaq3 si nō digne distribuit sua bona: vel hoc est: qr est prauus. r non est bonus iudex: vel qr nescit iudicare: vel qr est iniustus: r non vult recte agere: r qr neutrū deo ɔuenit: bona fortuna nō est idem qd diuina cura r diuina beniuolentia. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Sed tamen extra quide3 est in nihil aliud: fortunam vtiq3 quis ordinabit. Itaq3 manifestu3 q horum vtiq3 aliquid erit. Intellectus quide3 vtiq3 r ratio r scientia omnino extraneum qd videtur esse: at vero neq3 cura r beniuolētia q̄ a deo videbit vtiq3 esse bona fortuna: eo q prauis eueniat. Deum enim prauorum non verisimile curam habere. Restat igitur r conuenientissimu3 bone fortune est natura.

¶ Hic postq̄ determinauit de bona fortuna dubitādo dterminat de ea vitatē exequēdo qd sit bona fortūa. Circa qd duo fac. p venat ptes positas in diffōne bone fortune. 2° cōcludit diffōnē eiꝰ tāq̄ venatā ibi. (Est igit bona fortuna) Circa pmū duo facit. qr p. f. qd dcm̄ est. 2° ex his q̄ dixerat ostēdit in qbꝰ eē pncipalr h3 bona fortūa ibi (Nobilē. n.) Ad euidentiā aūt pme ptis sciēdū q bona fortuna vt ifra dicet ē idē qd sine rōne nā: iō duo. f. qr p venat hāc pticulā diffōnis bone fortune. vz. q est nā q̄dā. 2° venat pticula3 aliā: q. s. est sine rōne ibi (Est aūt bona fortuna) Dicit g. s3 tamē qdē ex h. i. extra nā3 r extra rōnē rectā: r extra beniuolētiā dei: in nihil aliō qa ordiabit bonā fortunā: itaq3 manifestū ē q vtiq3 erit aliqd hoꝝ triū: s3 vtiq3 itellectꝰ qde3 r rō r scia oino videnr eē qd exneū a fortuna at vero neq3 bona fortuna videbit vtiq3 eē cura r beniuolētia q̄ ē a deo dni. n. nō ē visimile hre curā prauoꝝ: restat igr r ē ɔuenientissimū bone fortune. vz. q sit nā q̄dā. ¶ Notādu3 autem vim rōnis huiꝰ in hoc ɔsistere q si bona fortuna est aliqd vel ē nā q̄dā. vel beniuolētia q̄dā diuina: vl rō: vl itellꝰs: nō est beniuolētia diuiana: nec rō: nec itellꝰs g ɔuenientissimu3 ē ipa3 eē nā3 q̄dā: venata ē itaq3 vna pticula posita i diffōne bone fortune. vz. q est nā q̄dā quō aūt h stare possit q ipa

sit nã quedã: cũ hoc supra negatũ fuerit. i sequẽti lectiõe patebit ¶ Dubitaret forte aliqs. qz nõ vr verũ qd phs ait. vz. q nihil pot eẽ bona fortuna: nisi vel beniuolẽtia diuina vl intellectus z rõ. Nã bona fortuna est cã indeterminata: qdlibet autẽ dictoꝝ triũ vr esse gd certũ z determinatũ. g nullũ predictoꝝ ɔueniẽter dici põt bona fortuna. dõm q sicut omne possibile sumit originẽ ex aliquo actuali z oẽ tẽporale ex aliquo eterno sic oẽ indeterminatũ ex aliquo determinato sumit ortũ vel ad aligd determinatũ reducit: cã autẽ per se z determinata nõ est: nisi duplex ars. s. z nã: sed z ars est duplex: qdam est causans nãm: vt ars diuina z substantiaꝝ separataꝝ: quedã vero est a nã causata vt ars nr̃a. erit itaqz nã media inter artẽ diuinã z nostram: oĩs ergo cã determinata: vel est ars z beniuolẽtia dei z subarum separataꝝ: vel est nã vel ratio z scia nostra: quare si bona fortuna reducit in aliquã cãm determinatam oz eam reduci in aliqd triũ dictoꝝ: inde est itaqz q licet largo mõ loquendo de nã dici possit q bona fortuna de qua hic itẽditur sit natura quedã: tñ qz non per oẽm modum hoc hz veritatez: iõ forte signanter phs nõ simplr z absolute ait. bonã fortunã esse aliqd dictoꝝ triũ: sed q ordinat z reducitur ad aliqd predictoꝝ triũ: z qz non reducitur nec in beniuolẽtiã diuinam: nec in sciam z rationez. ergo est natura. i. reducit in naturã. ¶ Ulterius forte dubitaret aliqs quo verũ sit q intellectus rõ z scia oĩno videat eẽ gd extraneũ a fortuna. dicendũ q intellectus rõ z scia cognitionẽ z puisionẽ quãdaz importãt pp qd quecuqz hoc mõ fiunt sunt cognita preuisa z ordinata. euẽtus autez casuales z fortuiti sm q hmõi sunt oĩno incogniti z ipreuisi: qre bene dictũ est q rõ scientia z intellectus oĩno videnf esse gd extraneũ a fortuna qz preuisũ sm q huiꝰ est aligd extraneũ ab ipreuiso: inde est ergo qd supius dicebat q vbi plurimus itellectus z rõ: ibi minima fortuna z ecõuerso: qz quãto aliq sunt magis puisa z cognita z magis fiunt sm rõnẽ z intellectũ tanto ɔtingũt ibi. pauciora casualia z fortuita. ¶ Secundo ibi.

¶ Est autez bona fortuna: z fortuna in his que non in nobis existunt: non autem quorum ipsi domini sumus z potentes operari: propter qd iustum sm q iustuz nullus dicet bene fortunatum: neqz fortem: neqz totaliter eorum qui sm virtutem nullũ. In nobis enim est hoc: z habere z non habere: sed iam z in talibus conuenientissime bonã fortunam dicemus.

¶ Postqz venatus fuit hãc partẽ diffinitiõis bone fortune: q est quedã natura venat ptẽ aliã q est gd sine rõne: z gd nõ existens in potestate nostra dicẽs q bona fortuna: z vlr oĩs fortuna est in his que nõ sunt in nobis. i. q nõ subsunt voluntati z rõni nr̃e: vnde subdit q non est: aut sup. bona fortuna in his: quoꝝ ipsi sumus dñi: z in his quoꝝ potentes sumus opari. pp qd iustũ sm q iustuz nullus dicet bñ fortunatũ: neqz fortẽ: neqz totaliter nullũ eoꝝ qui sunt sm virtutem. i. q sunt virtuosi sm q huiꝰ quis dicet eẽ bñ fortunatũ. Nã in nobis est hr̃e hmõi. virtutes z nõ hr̃e: sed tñ z in talibus ɔueniẽtissime hz esse bona fortuna: que sup. non subsunt voluntati aut rõni nostre. ¶ Dubitaret forte aliqs: qz vr phs incõuenienter pbare ppositũ: vult. n. ostendere fortunã nõ esse aligd sm rõnẽ: cũ igit prudentia sit in rõne. iustitia z fortitudo sit i appetitu: nõ debuit dicere iustũ z fortem: sm q huiꝰ. nõ eẽ bñ fortunatũ: sed q prudẽs vt talis ẽ bene fortunatus dici nõ oz. Est. n. prudentia aligd sz rõnẽ: ppter qd si bona fortuna ad sciaz z prudentiã nõ ptinet oz eã sine rõne existere: dõm q nulla virtus est: siue sit intellectualis: siue moralis q nõ sit in parte rõnali. Sz pars rõnalis duplex est: vt distinguit phs p ethi. qz quedã est rõnalis per pticipationẽ vt appetitus: qdam per eẽntiã vt itellectꝰ in appetitu g nõ sũt virtutes morales: nisi inqñtũ ẽ aptꝰ natus gs obedire rõni. Inde g est q in diffõne cuiuslibz virtutis ponit rõ. vt pz ex 2° ethic. vbi dr q virtus est habitus electiuus imediate existẽs quo ad nos determinata rõne z vt vtiqz sapiẽs determinabit. Oia igit opa virtutũ moraliũ sunt aligd sm rõnẽ: qre si eẽ iustũ fortẽ z opari alia q sũt sz rõnẽ nõ est eẽ bñ fortunatũ: manifeste apparet fortunatũ nõ esse aliquid sm rõnem ¶ Deinde cum dicit.

¶ Nobilem. n. bene fortunatuz dicimus. Et totaliter cum talia bonorum existunt: quorum nõ dominus ipse est. Sz tamẽ neqz hic vtiqz principaliter bona fortuna dicetur.

¶ Ostẽdit in qbus sit bona fortuna pncipalr: z in qbꝰ nõ. ad cuius euidentiã sciendũ q ex hoc est aliqs bñ fortunatus inquãtũ opat aligd quo facto absqz sua pcognitione z absqz preuisiõe sua inde seqtur aligd qd est per se desideratũ: z p se volitũ. duplr g circa aligd non est pncipalr bona fortuna nostra. p si illud nõ sit acqsitũ ex operibꝰ nostris. 2° si istud nõ sit per se desideratũ: z p se volitũ. duo g facit. pmo ostendit bonã fortunã nõ esse pncipalr in esse nobilez: vel in habendo ea q nõ acqrunt ex opibꝰ nostris. 2° ostẽdit eã non esse pncipalr in fugiendo mala: qz maloꝝ fuge nõ sunt p se optate: nec p se volite. 2° ibi. (Est aũt z multiplr) dicit ergo nobilẽ dicimus eẽ bene fortunatũ: z totaliter dicimus bene fortunatuz: cui talia bonoꝝ existunt: quoꝝ ipse nõ ẽ dñs. i. non fuit in potestate sua hr̃e vel nõ hr̃e bona illa: nec ipse acqsiuit ea: z subdit sed tñ neqz vtiqz hic. i. in talibꝰ pncipalr dicetur eẽ bona fortuna. ¶ Notãdũ aũt q non solum hñs exteriora bona: qz in talibus vtplz fortuna est dña dicit eẽ bene fortunatus: sed et z filij eoꝝ qui habent exteriora bona dicũtur eẽ ex hoc bene fortunati: z qz nobilitas sm vnũ modum accipiẽdi est idem q antique diuitie: cum habere antiquas diuitias esse nõ possit: nisi quis fuerit filius diuitum. si esse filius diuitum reducitur ad bonam fortunam: z esse nobilem ad bonam fortunam reducitur: nõ tamẽ in talibus est principaliter bona fortuna: qz diuitie parentuz z si faciunt bene fortunatos filios: non tamen sunt acquisite ex opere filiorum. ¶ Secundo ibi.

¶ Est autez z multipliciter bene fortunatus dictus. Et. n. cui preter cogitationem suã acciderit aliquod bonũ opari bene fortunatuz aimus. Est igitur bona fortuna in eo q bonũ aliquod existit preter rationem: z in eo q est malum nõ sumere rationabile. Sed magis z ɔuenientius bona fortuna vtiqz videbitur esse in eo q est bonum sumere: qd z sm seipsum videtur eufortunium esse. In eo autem qd est malum nõ sumere per accidens eufortunium.

¶ Ostẽdit bonã fortunã non esse principaliter in fugiendo mala dicẽs. q multipliciter est gs dictus bñ fortunatꝰ. Nã bñ fortunatũ dicimus eũ cui pter cogitationẽ suaz accidit opari aliqd bonũ. ergo bona fortuna ẽ i eo qd existit alicui aliqd bonũ pter rõnẽ. i. pter suã cogitationẽ z preuisionez: z ẽt est bona fortuna in eo q est malũ non sumere: z hoc est rõnabile. i. rõnabiliter dicit q bona fortuna sit i his duobus: in sumere bona z nõ sumere mala: sed magis z ɔuenientius bona fortuna vtiqz videbit eẽ in eo qd est bonũ sumere: quod. s. bonum sumere: z sm seipsum videtur esse: sed in eo q est malũ nõ sumere eufortuniũ est per accñs: non p.

se. ¶ Dubitaret forte aliqs: q2 magis vr ee eufortuniu i no sumedo mala q in hndo bona. Na in eo est magis eufortuniu qd est magis volitu3 magis aut est volitu fugere mala q hre bona: videm9 n. canes 7 alias bestias timetes verberari 7 vulnerari retrahi ne psequatur bona aliq eis delectabilia: qd non esset: nisi potius vellent illud malu fugere q hre tale bonu. ¶ Dos q cu malu non sit nisi qda priuatio: fugere malu no pot esse per se volitu. Na nullus vult fugere priuatione: nisi pp pfectione qua priuat per priuationem illa: sicut quilib3 vult fugere malu per accns: inqtu per id malu priuat aliquo bono. qre si hoies 7 et bestie timentes vulnerari 7 verberari retrahunt ab aliqb9 bonis: vt fur times vberari vel suspendi retrahit ne accipiat pecuniam. h no est: q2 potius velit fugere malu q hre bonu: sed q2 poti9 vult hre bonu qd h3 in actu q bonu3 qd h3 in potetia. vt si fur suspendit vel mutilat pdit mebru3 vel vita qua h3 in actu: sed si no sumit pecunia aliena pdit bona que h3 i po: semp igit fugit malu rone boni vel habiti vel hndi: quare circa fuga mali est eufortuniu 7 desideriu3 per accidens: s3 circa sumere bonum est per se.

Est igitur bona fortuna sine ratione natura. ¶ Lec. III.

¶ Postq phs venatus est ptes diffinitiois bone fortune. In pte ista pcludit diffone3 eius taq venata. Ad cuius euidetia sciedu q bona fortuna de q hic pncipalr intendit est illa que est qsi pținua 7 diuina: no illa que est oino per accns 7 ex euetu rex: 7 q2 hs bona fortuna: de qua hic pncipalr est sermo est quodamo diuina vt patebit circa fine hui9 libelli. Jdeo quodamo reduci h3 in beniuolentia diuina. tria g facit Nam pmo pcludit diffinitione bone fortune taq venata. z° ostedit quo hs bona fortuna reducit in beniuoletia diuina. 3° sepat hac bona fortuna que est. q. diuina 7 pținua ab ea q est discotinua: 7 qsi oino per accns 7 ex euetu rex. z° ibi (Siie patiés his.) tertia ibi (Bona aut fortuna) pma in. d. q2 p pcludit diffone bone fortune. z° declarat mebra in diffinitioe ei9 posita. z° ibi (Bene fortunat9) Cotinuet sic. dcm est supra q bona fortuna est aliquo mo na qda: 7 est de illis q non sunt in ptate nostra: nec subsunt roni 7 electioni nostre. erit igitur diffinitio bone fortune q bona fortuna e sine rone na. i. bona fortuna est qda nalis ipetus ad ea q no subsunt roni 7 electioi nostre. ¶ Dubitaret forte aliqs. q2 vr hic phs pcedere qd supra negauit. dixerat. n. bona fortuna no ee nam qda3: q2 na est vt in plurib9: 7 silr fortuna ve in paucioribus 7 no vbicuq. ¶ Dom q aliqd ee nam vel aliqd ee nale pot itelligi dupl. r. p vel q2 na sufficienter facit illud: 7 sic calefacere est igni qd nale: 7 descendere deorsu3 est qd nale grauib9: 7 q sic est nale est semp: 7 vt in plurib9. imo nisi ipediat e semper 7 vbiq: semp. n. 7 vbiq: grauia descedut: nisi per aliqd detinens 7 sustines vel copellens ipediat huis descensus: alio vo mo dr ee aliqd nale: no q2 na sufficieter illud efficiat: sed q2 hns nalem impetu vt id fiat: 7 sic ee aial ciuile est homini nale: q2 vt dr pmo poli. na qde3 ipetus in oib9 hoibus ad talem ciuitate: sic etia esse virtuosu3 e et hoi nale: no q2 virtutes sm ee perfectu insint nobis a na: sed q2 sumus apti nati ad illas: 7 per rone nobis naliter indita habemus nalem impetu ad viuedu sm eas. vt dr z° ethico. q vtutes neq sunt oino sm nam: neq preter nam: sed inatu3 est nobis suscipere eas: pfectis aut per assuetudine: q aut sic est nale no est incoueniens ee vt in paucioribus: q2 si nale est homini ee virtuosum: vtplm tn hoies sequunt bona sensibilia 7 no sunt virtuosi. Hoc viso facile est respondere ad quesitum. Na bona fortuna non est natura: vt supra negabat: 7 est na vt hic dr. Na non est na: ita q natura ea sufficienter efficiat ideo non op3 eam esse similiter: 7 vt in pluribus. est tame natura: q2 aliqui homines habent naturale impetu3: vt sint fortunati. 7 q2 qd sic est naturale non oportet ipsum esse vt in pluribus: non est incoueniens bona fortunam sic existentem naturam: no esse vt in pluribus: s3 vt in paucioribus. ¶ Ulteri9 forte dubitaret aliqs accipieda natura3 pro naturali impetu cuiusmodi sit predicatio ista. bona fortuna est quedam natura: siue quidam naturalis impetus. ¶ Dicédum hs predicatione3 no esse essentialem 7 formalem: sed magis materiale3 7 causale3: talis. n. est hec predicatio de bona fortuna: q est natura queda3: qualis est illa qua facit phus de odore in de sensu 7 sensato dicés. q odor est fumalis euaporatio. Nam odor. s. essentialiter 7 formaliter non est ipse vapor fumosus: s3 euaporatio fumalis est materia odoris 7 causa eius. potest. n. odor fundari in tali vapore taqua in propria materia: 7 in proprio subiecto: sic ipse naturalis impetus non est essentialiter 7 formaliter ipsa bona fortuna: habentes tame tales impetus habet viam 7 materiam: vt sint bene fortunati: 7 ex tali impetu causari hab3 bona fortuna: ex hoc autem potest solui superius quesitu. Nam loquendo etiam de naturali impetu bona fortuna no est natura: siue no e naturalis impetus: formaliter tame sm predicatione causale3 bona fortuna est talis impetus: q2 ab hs impetu causari potest. ¶ Secudo ibi.

¶ Bene fortunatus est eni3 sine ratione habés impetum ad bona 7 hec adipiscés: hoc aute est nature. Jn anima eni est na tale: quo impetu ferimur sine rone: ad que vtiq3 bn habebimus.

¶ Declarat siue pbat membra diffinitiois predicte. Circa qd duo facit. q2 pmo declarat membrum scd3. v3. q bona fortuna est natura queda3. secudo declarat membru primum. v3. q est sine ratione ibi (Et si quis interroget) Dicit ergo q bene fortunatus: est. n. habés impetu ad bona 7 adipiscens hec. i. hs bona: 7 hoc sine rone. (hoc aute) sc3 habere tale impetu3 est nature. i. est quid naturale: qd sic patet. Na in anima inest natura. i. naturalr: tale. i. talis ipetus quo impetu sine ratione mouent ad adipiscendu3 ea ad que vtiq3 bn hobebimus: si ergo h est naturale: bona fortuna est queda na: siue qdam nalis ipet9. ¶ z° ibi.

¶ Et si quis interroget sic hnte3 ppter quid hoc placet tibi operari: nescio inqt: sic placet mihi.

¶ Declarat aliud mebru3. v3. q bona fortuna est sine rone. d. q si quis interroget hntem sic. i. hntem hs impetu3: quare placet tibi operari h: 7 quare seqris talem impetu nesciet assignare rationem. Nam sequens tale3 impetum cum queraf ab eo ratio: quare hoc faciat: inqt. i. dicit. nescio: 7 assignaf ab eo pro ratioe volutas. dicit. n. placet mihi: ideo sup. hoc facio. ¶ Notandum aut q qn occurrut nobis plures vie ad faciendum aliquid multotiens: habemus quedam naturalem impetu3: 7 indicat nobis cor q sequenda alteram viam accidet nobis bonu. sequédo vo aliam accider nobis malum: sequédo autem illum naturalem impetu: 7 illud dictame cordis sic euenit nobis vt putabomus. Cu ergo habemus tale ipetu 7 volumus seq ipm: 7 sm hs impetum eligimus altera3 via3: si queratur a nobis: qre hoc facimus: 7 quare hanc via eligimus magis q alia multotiens nescimus assignare rationem: s3 dicimus ita dictat nobis cor: 7 ita placet nobis facere. quare in hoc erit bona fortuna: qn sine ratione sm naturale3 impetum 7 dictame cordis eligimus in agibilib9 alia via qua eligédo adipiscimus bona. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Simile patiens his qui a deo aguntur. Et. n.

a deo verti sine rõne ipetũ hñt ad opari aliqd.

¶ Ostendit quõ bona fortuna reducit̃ in diuinã beniuolentiã.d.ꝙ bene fortunatus ⁊ hñ sequẽs nãlem impetũ est simile patiẽs his qui agũtur.i.qui mouent̃ a deo eterno:tales vecti.i.ducti ⁊ moti a deo sine rõne hñt impetũ ad operari .i.ad hoc vt operent̃ aliqd bonũ. ¶ Notãdũ aũt ꝙ de⁹ mouet nãm totã:⁊ mouet aĩas nostras:⁊ qꝛ ipse est eẽntialiter bonus semꝑ ad bonũ mouet.sequẽtes igitur talẽ motionẽ diuinã ⁊ impetũ factũ a deo in aĩas nostras bona ꝯsequuntur ⁊ adipiscũtur:q̃uis nesciãt assignare rõnẽ.q̃re sic oporteat agere:preuidet enĩ deus vt dicet̃ ita bonũ futuꝝ ꝙ isti debẽt adipisci:⁊ mouet eos ad illud bonũ ad qd bonuꝫ ipsi sint moti:⁊ qꝛ ꝓuidere nõ possunt nesciũt rõnem assignare. ¶ Notãdũ ẽt ꝙ ait ꝙ bene fortunatus est sil̃e patiens his qui a deo agunt̃:qꝛ deus s̃m istũ ordinẽ quẽ videmus q̃tũ est de se:simil̃r mouet.tñ ꝓpter diuersitatẽ recipientiũ non oẽs sil̃r ꝑcipiũt hꝰ motũ.q̃tum est g̃ ex parte dei bñ fortunati sunt sil̃e patiẽtes oĩb⁹ alijs qui agunt̃ ⁊ q mouentur a deo:qꝛ vt dictũ est s̃m istũ ordineꝫ quẽ videmus deus oẽs tã bene fortunatos q̃ alios sil̃r agit.siue agitat ⁊ mouet:tamẽ nõ oẽs sil̃r agunt̃ ⁊ mouet̃:sed qui hñt naturã talem:⁊ sic dispositã ꝙ impetu dei agũtur hi s̃m sñiam phĩ bñ fortunati sunt.vtrũ aũt deus possit facere ꝑter istũ ordinem ⁊ possit q̃tuꝫ est de se sil̃r mouere nõ est p̃ntis speculationis. ¶ Notãdũ ẽt ꝙ cũ dicimus hñtes nãm talẽ ꝙ impetu dei agunt̃ ⁊ adipiscũtur bona hñ fortunatos eẽ.Intelligenduꝫ est de bonis nãe que possumus ex puris nãlib⁹ adipisci:qꝛ de alijs bonis nõ inuenimus phm̃ tractasse:dubitaret forte aliqs cũ bona fortuna de qua hic p̃ncipaliter intẽdit sit a deo mouẽte:⁊ ab aptitudine nãli s̃m quã ꝑcipere possum⁹ motionẽ illã ⁊ agere s̃m eã:q̃re phs magis attribuit bonaꝫ fortunã ipsi nãe vel ipsi dispõnt nãlt q̃ beniuolẽtie diuine: vr̃ tñ magis tribuendã eẽ dei beniuolentie:qꝛ effectus magis tribuẽdus est principali agẽti q̃ instr̃ali. Dõm ꝙ s̃ꝫ sententiã phĩ.deus q̃tum est de se vniformiter agit ⁊ nõ diuersificat̃ actio sua:nisi ꝑꝑ diuersitatẽ recipiẽtiũ:vel ꝑꝑ secunda agentia.id g̃ qd in effectibus est vniforme nõ variatã s̃ꝫ phm̃ attribuendũ est p̃me cãe vniformiter agenti ⁊ mouẽti:qd v̾o diuersificat̃ in entibus attribuendũ est diuersitati recipiẽtiũ vel agentib⁹ secũdis:q̃re cũ nõ oẽs sint bñ fortunati:imo in hoc sit maxima diuersitas ꝙ aliq sunt bñ fortunati:aliqui male.⁊ vnus ⁊ idem tẽpore vno agit fortunate alio tꝑe ifortunate operat̃:iõ phs bonã fortunã licꝫ referat ipsaꝫ in dei beniuolẽtiã:⁊ in deũ mouẽtẽ nãm totam tãq̃ in cãm vĩem:attribuit tñ ipsaꝫ nãli ipetui tãq̃ cãe ꝓpe ⁊ particulari:qd v̾o addit̃ attribuẽdũ eẽ effectũ agenti p̃ncipali nõ instr̃ali:veꝝ est reseruata ꝓportione iter effectũ ⁊ cãm: vt effect⁹ vl̃is magis attribuẽdus agenti vl̃i q̃ꝫ organo ⁊ effectus ꝑticularis magis attribuẽdus ẽ agẽti p̃ncipali ꝑticulari q̃ꝫ organo:tñ si effect⁹ sit ꝓprius ⁊ ꝑticularis attribuit̃ agẽti scdo ⁊ ꝑticulari:vt calefacere:licꝫ sit ab igne ⁊ ab intelligentia mouẽte orbẽ ⁊ a deo:attribuit̃ tñ igni tãq̃ ꝓprio ⁊ particulari agẽti:agit.n.deus plus ⁊ magis in quolibꝫ opere nãe q̃ ipsa nã:tñ vt ꝓpꝛij ⁊ ꝑticulares effect⁹ reducãtur in proprias ⁊ ꝑticulares cãs attribuimus effectus nãles naturalib⁹ agentib⁹:⁊ dicimus bonã fortunã eẽ a nãli impetu nõ obstãte ꝙ oẽs hꝰ effectus sint a deo tãq̃ a principali cã mouẽte nãm totã. ¶ Deinde cũ dicit.

¶ Bonam autem fortunã non habemus cõuenienti ⁊ proprio nomine appellare. Sed cãm frequenter aiunus esse ipsaꝫ: Causa autẽ alienũ a nomine:cã.n. ⁊ cuius est cã aliud est.

¶ Separat vel distiguit bonã fortunãq̃ ẽ q̃si ꝯtinua ⁊ diuina ab ea q̃ ẽ nõ ꝯtinua:⁊ ex euẽtu reꝝ.circa qd.d.facit:qꝛ p̃ facit qd dcm̃ est.scdo resumit qddã qd sup̃i⁹ tetigerat ⁊ epylogat circa ꝺterminatã ibi (Om̃ igr̃ est felicitas) ad euidentiã aũt p̃me ꝑtis sciendũ bonã fortunã q̃ ẽ q̃si ꝯtinua q̃tuꝫ ad p̃ns spectat tripl̾r differre a bona fortuna q̃ ẽ nõ ꝯtinua. p̃mo qꝛ hꝰ bona fortuna q̃ est q̃si ꝯtinua:quodãmõ põt esse cã alteri⁹:alia aũt nõ.2° qꝛ hec q̃ ẽ q̃si ꝯtinua est cũ quodã impetu:alia v̾o sine ipetu.3° gdẽ qꝛ h̾ est magis ꝓpa:⁊ magis annexa felicitati. Illa v̾o min⁹.tria ergo facit s̃m ꝙ has tres ꝺr̃ias assignat iter hãc bonã fortunã ⁊ illã.2ͣ ꝺr̃ia incipit ibi (Et sine ipetu) tertia ibi (Et vr̃ hec) dicit g̃ ꝙ bonaꝫ fortunã nõ habem⁹ appellare ꝯueniẽti ⁊ ꝓpo noĩe:sed hãc bonã fortunã:q̃.s.est ꝯtinua frequẽter aiunus ipsaꝫ eẽ cãm alteri⁹ bone fortune:cã aũt gd alienũ ẽ a noĩe cãti.qꝛ aliud est cã:⁊ cui⁹ ẽ cã. ¶ Notãdũ aũt ꝙ oĩa debent eẽ ꝑsona rebus:q̃ g̃ hñt aliã ⁊ aliã q̃ditatẽ debẽt noĩari alio ⁊ alio nomine. Inde ẽ g̃ ꝙ si bona fortuna q̃ est q̃si ꝯtinua ẽ cã alterius q̃ est nõ ꝯtinua:qꝛ cã est aliud a cãto:ꝯueniẽter ⁊ ꝑpter hec ⁊ illa nõ noiant̃ eodẽ noĩe. Itaq̃ si illa q̃ est nõ cõtinua dicit̃ bona fortuna:hec q̃ est q̃si ꝯtinua tãq̃ ꝯueniẽti ⁊ ꝓpo noĩe bona fortuna dici nõ põt. ¶ Notãdũ etiaꝫ itẽtionem phĩ in hac ꝑticula in h̾ ꝯsistere:qꝛ bona fortuna q̃ ẽ q̃si ꝯtinua differt ab illa q̃ est nõ ꝯtinua:q̃m h̾ põt eẽ cã illi⁹.ergo ꝓprie ⁊ ꝯuenienter nõ noiat̃ eodẽ noĩe cũ illa. ¶ Esset aũt hic dubitãdũ.quõ bona fortuna hꝫ rõnem cãe:⁊ quõ bona fortuna ꝯtinua põt eẽ cã bone fortune nõ ꝯtinue:⁊ h̾ nomẽ bona fortuna quõ põt dici de bona fortuna q̃ est magis q̃si ꝯtinua ⁊ cũ quodã impetu:⁊ hꝰ nomẽ cui magis ꝓpe cõpetit:an ei q̃ est q̃si ꝯtinua:vel ei que est non ꝯtinua:sed hec infra plenius patefient. ¶ Secũdo ibi.

¶ Et sine impetu adipiscente bona causa dicta: puta aut malum non sumendi: aut iterum non existimãs boni accipere bonũ sumere. Est igit̃ talis bona fortuna differẽs ab illa.

¶ Assignat scdam ꝺr̃iaꝫ dicẽs.ꝙ bona fortuna nõ cõtinua ẽ dicta cã i adipiscẽte bona sine ipetu:aut puta ẽ dicta cã nõ sumẽdi malũ.sup.sine ipetu aut rõne.ꝺr̃ cã q̃si aliqs nõ existimãs nec hñs ipetũ bonũ accipe ꝯtigit ipꝫ bonũ sumere: est igr̃ talis bõa fortuna q̃ ẽ nõ ꝯtinua ⁊ sine ipetu differẽs ab illa.q̃ sup.ẽ q̃si ꝯtinua ⁊ cũ ipetu. ¶ Nõn³ tñ ꝙ cũ occurrũt diuerse vie agibiliũ si absq̃ eo qd sciam⁹ aliq̃ rõnẽ assignare eligim⁹ alterã illaꝝ viaꝝ q̃ electa operemur aliquod bonũ.dupl̾r p̃t h̾ ꝯtigere.p̃ si oĩno casual̾r ⁊ fortuitu ⁊ absq̃ aliq̃ ipetu eligim⁹ viã illã:⁊ cũ sic adipiscimur bona illa dicim⁹ agere ꝑ bonã fortunã q̃ ẽ q̃si oĩno ꝑ accñs ⁊ nõ cõtinua.2° h̾ p̃t ꝯtigere si ad sequẽdũ viã illã habem⁹ aliquẽ ipetũ ⁊ dicat nobis cor:qꝛ meli⁹ sit seq viã illã:⁊ hꝰ fortuna dicit̃ eẽ q̃si ꝯtinua:differt itaq̃ h̾ ab alia ñ solũ:qꝛ põt h̾ eẽ cã illius:sed ẽt qꝛ h̾ est quasi ꝯtinua ⁊ cũ ipetu. Illa autem discõtinua ⁊ sine impetu. ¶ Tertio ibi.

¶ Et videtur hec ex rerũ euentu fieri ⁊ s̃m accidẽs bona fortuna. Itaq̃ ⁊ si talis ẽ bona fortuna:h̾ ad felicitatẽ talis vtiq̃ erit bona fortuna.

¶ Assignat 3ᵃᵐ ꝺr̃iaꝫ.d.ꝙ ⁊ vr̃ h̾ bona fortuna:q̃.s.ẽ ñ cõtinua fieri solũ ex reꝝ euẽtu ⁊ s̃m accñs. Nã sic hꝰ bona fortuna icq̃ᵐ due res vl̾ due cãe ꝯueniũt ⁊ ꝯcurrũt oĩno inopinate:⁊ oĩno accñtal̾r itaq̃ ⁊ si talis q̃ ẽ ñ ꝯtinua ẽ bona fortuna:nõ tñ.sup.ita ẽ ꝓpa felicitati:s̃ꝫ talis q̃.sup.ẽ q̃si continua cu⁹ i ipo ẽ p̃nᵐ ipet⁹ ad adipiscẽdũ bõa erit vtiq̃ bona fortuna magis ꝓpria ad felicitatem. ¶ Notãdum autẽ ꝙ si bona fortuna est annexa felicitati ⁊ propria ei inquantum per ipsam adipiscimur bona illa que est cum impetu adipiscẽdi aliqua:⁊ que est magis cõtinua est magis ꝓpria felicitati:quelibꝫ.n.cã fortuita per quaꝫ adipiscimur bona

pôt dici bona fortuna·illa tñ bona fortuna que est quosi cõtinua. z cũ ipetu ẽ magis ꝓpria: z magis ptinens ad felicitatẽ q̃ alia cã. ¶ Dubitaret forte aliqs cui felicitati sit magis annexa bona fortuna. Dicẽdũ ꝙ felicitas est operatio aie ſm virtutem perfectaz: vt vult pħus pmo ethic. In omni enim genere virtutuz est dare aliquã virtutem excellẽtiorem z perfectaz: in cuius operatiõe pħi posuerunt felicitatem. Quare cũ duplex sit virtus. hˀ quidẽ moralis. hec quidem intellectualis: vt dicit̃ 2° ethi. taz in genere virtutum moraliũ q̃z intellectualiũz est dare virtutẽ aliquã excellentiorẽ alijs. vt respectu virtutuz moralium est dare prudentiam que dirigit oẽs alias in cuiˀ opatiõe cõsistit felicitas politica. Naz ſm pħm nil aliud est eẽ felicem politicuz: nisi esse prudẽtem z scire ꝯsiliari z ꝓuidere bona sibi z alijs: sic etiã inter scias pħicas quas pħi appellauerunt v̾tutes speculatiuas est dare vnã aliquã excellentiorem alijs: vt sapientiam vel meth. in cuius operatiõe ſm pħos est felicitas speculatiua. eẽ eniz felicez speculatiuũ nihil aliud est q̃z scire bñ ꝯsiderare z bene speculari ſz sapiẽtiã: siue ſm meth. Est autẽ alia felicitas incõparabiliter excellẽtior istis que pncipaliter ꝯsistit in dei dilectiõe: sed de hac pħi nil aut modicuz tractauerũt. predicte autẽ due felicitates a pħis posite: quaꝝ vna dicit̃ poli^ca. ꝯsistẽs in actu prudẽtie: z alia speculatiua ꝯsistens in ꝯsideratione sapientie z in speculatione cãruz adeo fuerunt famose apud eos: vt etiã poete i suis versibˀ de his duabus felicitatibus mentionẽ facerent. Nam de felicitate politica poeta dixit. Felix quez faciunt aliena pericula cautũ. Nam ille est bene prudẽs z bene felix pol. qui ex periculis alioꝝ scit sibi ꝓuidere bona z cauere pericula ꝓpria. q̃ztum vero ad felicitatẽ speculatiuã dictuz est etiã per poetã. Felix qui potuit rerum cognoscere causas. Nam ſm pħm pmo meth. metaphisica cõsiderat causas altissimas: z cõsiderat causas cãruz: inter scias enim speculatiuas solã meth. maxime ꝯsiderat causas reꝝ: z qz in speculãdo per meth. ſm pħos ꝯsistit felicitas speculatiua: ideo felicitatẽ illam pncipalr posuerunt in cognoscẽdo per meth. causas reruz: viso igit̃ ſm pħos. felicitatem duplicez eẽ: politicã: z speculatiuam si querat̃ cui felicitati est magis ꝓpria z annexa bona fortuna leuis est rñsio. Nam si cuilibet eaꝝ aliquid põt facere bona fortuna: tñ illi felicitati magis annectit̃ que magis indiget exteriorĭbˀ bonis: quoꝝ fortuna est dña. hˀ autẽ est felicitas pol. vt patz per pħm. 1o. ethi. itaqz ad felicitatẽ politicã magis reqrit̃ bona fortuna q̃z ad speculatiuã. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Quoniaz igitur est felicitas non sine exterioribus bonis: hec aũt fiũt ex bona fortuna: sicut satis diximus: cooparitua vtiqz erit felicitati. De bona qdem igit̃ fortuna dicta sunt hec.

¶ Resumit qddã qđ superius determinauit: z epylogat circa determinata. d. ꝙ quoniã felicitas z maxime. s. pol. non est sine exteriorĭbˀ bonis (Hec autẽ). s. exteriora bona fiũt ex bona fortuna: sicut supra satis diximus: cooperatiua vtiqz erit felicitati bona fortuna. hoc autem totum q̃si supra fuit tactuz: resumpto igit̃ qđ supra tetigerat. epylogat circa determinata. d. ꝙ de bona fortuna qdẽ dicta sũt hˀ. ¶ Notandũ ꝙ sine exterioribus bonis: vt pz per habita dr̃ nõ eẽ felicitas politica cui est cooperatiua bona fortuna: nõ quia nullo modo esse possit sine illis sed qz cum omni sua claritate absqz eis esse non potest.

Quoniã autẽ non soluz prudentia facit eupragiã z virtutem: sed dicimus etiã bene fortunatos bene operari tãq̃z fortuna bene faciente eupragiam z eadez scientie. Cõsiderandũz est vtruz est natura: hic qdez bñ fortunatus: hic aũt ifortunatus an nõ: z q̃uo se hz de his. ¶ Lec. IIII.

¶ Ut dicebat̃ supra pħs in hoc libello tria intẽdit inquirere. vz. quid est bona fortuna. qui sunt bene fortunati. z in qbus impetibus vel circa quos ipetus habz esse bona fortuna. expedita ergo pma parte hic exeqtur de secunda. inquirens qui sunt bñ fortunati: circa qđ tria facit: qz pmo continuat se ad dicẽda. scđo ostẽdit hanc inqsitionẽ eẽ rõnabilẽ. tertio exequit̃ de intento: scđa ibi (Cõ quidẽ. n.) tertia ibi. (Utrũ igit̃ aliquo) dicit ergo sic. qm̃ autem non solũ prudentia facit eupragiã. i. operationẽ bonã z virtutez. i. operationẽ virtuosaz (Sed dicimus) etiã bñ fortunatos bñ operari tãq̃z fortuna faciẽte eupragiã z tãquã fortuna existẽte eadẽ scientie. qz ergo fortuna videtur eẽ similis scientie vel prudẽtie. z videt̃ facere bonã operationẽ: sicut illa. considerãdum est. vñ hoc cõtingat. vtrũ nã est hic qdem bñ fortunatus: hic autẽ infortunatus: aut ꝙ hoc non est nã: z considerandũ est etiã q̃uo se habz de his: ꝙ. s. quidã sunt bñ fortunati. quidã sunt infortunati. ¶ Dubitaret forte aliqs. qz videt̃ esse falsum. ꝙ hic pħs. ait. vz. ꝙ fortuna sit eadẽ scie: z prudentie vel ꝙ sit illi similis. Naz que sunt oĩno extranea z diuersa nõ sunt eadẽ nec similia: sed vt dcm̃ est supra. Intellectus rõ z sciẽtia oia vidẽtur esse quid extraneum a fortuna. ergo zc̃. ¶ Ad hoc idẽ videt̃ illud facere qđ etiam superius fuit dictũ. vz. vbi plurima fortuna ibi minimus intellectus: qđ nõ cõtigeret si idẽ eẽt intellectus z scia qđ fortuna: vel si hec essent adinuicẽ silia. ¶ Dicẽdũ ꝙ bona fortuna de qua hic intẽditur est qdam ipetus nãlis a deo mouente nãm totã: z qz accidit quosdã sequi illos ipetus z adipisci bona: quosdã vero nõ sequi eos: z adipisci mala. Ex hˀ dictum est: quosdã eẽ bene fortunatos: quosdã vero nõ. q̃re sicut opus nãe est opus intelligẽtie: z sic nã agit ac si intelligeret z sciret: qz agit mota ab itelligẽtia sciente: sic hˀ impetus nãles sunt quidã impetus diuini: z itelligẽtiaꝝ z opera facta per huiˀ ipetus sunt q̃si opera diuina z subaruz separataꝝ. Inde est ergo ꝙ sicut opus nãe dicit̃ esse simile operationi sciẽtifice: z sic natura bñ agit z tendit in finem: ac si sciret z itelligeret sic bona fortuna dr̃ directe dirigere in finez z facere bonã operationẽ: sicut scientia vel prudẽtia: et dicit̃ ẽt esse similis sciẽtie z prudentie: qz nõ vtit̃ impetibˀ nãlibus: qui reducũtur in itelligẽtias separatas: vel in deũ quibus maxie cõpetit scire z itelligere z prudẽter agere. qđ vero dicebat̃ ꝙ scia z intellectus videntur eẽ oino quid extraneũ a bona fortuna: z vbi plurima fortuna ibi minimus intellectus z ecõuerso: dici põt bonã fortunã esse extraneaz z ſm ꝙ hˀ non reduci aliquo mõ in sciaz nostrã: reduci tñ habz aliquo mõ in sciam diuinã a qua sunt tales impetˀ naturales qbˀ mediãtibˀ cõtingit aliquos eẽ bñ fortunatos: z qz bona fortuna sic reducit̃ in diuinã sciam dr̃ bona fortuna eẽ eadẽ scie vel silis illi. ¶ Secũdo ibi.

¶ Qđ quidez eniz sunt quidã bene fortunati videmus. Inspiciẽtes eniz existẽtes dirigũt multa in quibus fortuna domina. Sicut aũt z in quibus ars est multo magis z fortuna inerit: puta in militari z in gubernatura.

¶ Ostendit hanc inquisitionem esse rationabilem. Naz rationabiliter queritur. vnde est ꝙ aliqui licz nõ sapiẽtes sũt bene fortunati videmus eniz ꝙ insipientes existentes dirigunt multa z bñ agũt multa: puta in militari gubernatiua z in multis talibˀ in qbˀ fortuna põt eẽ dña. ꝙ ãt i his possit eẽ fortuna. ostẽdit. d. Sicut aũt ẽ in qbˀ ars ẽ multo magis et fortuna erit puta in militari z gubernatiua z in alijs silibˀ.

¶ Notandum aūt φ si solum sciētes militare ꝑvincerēt: ꝛ solū sciētes gubernare ꝑducerēt nauem ad portū: ꝛ nō nisi hn̄tes mercatiōis experiētiā lucrarētur: nō eēt questio q̄re qdā adipiscunt ꝛ pn̄t adipisci bona: qdā ꝫ aūt nō possunt. diceret eni φ pn̄t qdem hi adipisci talia. vꝫ. sciētes ꝛ prudētes. hi aūt nō possunt. s. ignorātes: ſꝫ qꝛ videmus insipiētes in eo φ tales bona adipisci: vt ignorātes militare nō arte: sed fortuitu vincere: ꝛ nesciētes artē gubernādi: nō ꝑ sciāꝫ quā habeāt: sed ꝑ fortunā ꝑuenire ad portum: nō est qd mirabile ꝛ merito dubitat̄: vn̄ est φ cōtingit aliquos bn̄ eē fortunatos. ¶ Dubitaret forte aliqs qꝛ videt̄ falsuꝫ eē qd̄ hic dr̄. vꝫ. φ in qbus est ars: multo magis est ꝛ fortuna: qꝛ vel itelligitur de arte diuina ꝛ subaꝝ sepataꝝ: vel de arte nostra. de arte aūt diuina ꝛ itelligētiaꝝ non: qꝛ cuꝫ bona fortuna de qua hic ꝑncipalr̄ itendit̄ reducat̄ in artē dinam: ꝛ nō ecōuerso eē non pōt: φ in qbus est ars dina in illis multo magis sit fortuna: sed forte ecōuerso veritateꝫ hēret: φ in bonis in qbus dirigit fortuna: multo magis in illis dirigit ars dina: eo φ ipetus nāles in qb⁹ initit̄ bona fortuna: de qua hic agit̄: tanq̄ꝫ in ꝑncipalē cām reducunt̄ in dināꝫ artē: nec ēt dici pōt hoc debere itelligi de arte nr̄a: qꝛ vt dicebatur supra ars ꝛ sciā nr̄a est oino extranea a fortuna: ꝛ vbi hec abūdat illa deficit. nō igr̄ vbi est ars: ibi multo magis est fortuna: imo vbi maxime est ars: ibi minime est fortuna. de nulla ergo arte veritatē hꝫ: qd̄ hic dr̄ q̄re sn̄ia ph̄i non est vera. ¶ Dicēdum hoc dcm̄ debere itelligi de arte nr̄a: ꝛ non de arte dina: sic. n. itelligendo veꝝ est φ oia agibilia nr̄a que dirigi pn̄t ꝑartes multo magis dirigi pn̄t ꝑ fortunā. Nam cuꝫ agibilia humana: ꝛ ea de qbus opꝫ negociari ꝛ cōsiliari respiciāt futura ꝯtingentia: circa que sciā nr̄a nimiuꝫ deficit: vix aut nunq̄ꝫ sunt aliq̄ agibilia circa que nō cōtingit aliqd ꝑprouisum: circa qd̄ hꝫ eē fortuna. pōt ergo cōtingere multotiens ꝛ pluries totū agibile ab aliquo eē ignoratū ꝛ iprouisū ab eo: ꝓpter qd̄ ibi ita erit fortuna: ꝛ qcqd ibi bn̄ dirigeret̄: ita erit fortuitū ꝛ casuale: φ modicuꝫ aut nihil erit ibi de prudētia vel de arte: ſꝫ vix aut nūq̄ꝫ erit aliqd̄ agibilū sic ꝑuisuꝫ: circa qd̄ nō cōtingat aliqd̄ casuale ꝛ fortuitū ꝓpter qd̄ si circa agibilia nr̄a ita accidit vt plurimū magis sunt ibi iprouisa q̄ꝫ ꝑuisa. bn̄ dcm̄ est φ in agibilibus nr̄is in qb⁹ hꝫ eē ars: multo magis inerit fortuna. quō aūt solui hꝫ qd̄ in ꝯriū dicebat̄ in sequēti ꝑblemate appebit. ¶ Ulteri⁹ forte dubitaret aliqs quō verificat̄ hec ꝑpō: φ in qbus est ars: multo magis ꝛ fortuna inerit. ¶ Dicēdum eā non esse formalr̄ ꝛ ꝑ cēntiā: sed mālr̄ ꝛ rōne subti: sic eni imaginari debem⁹ φ sicut albū ꝛ nigrū sūt opposita: ꝛ qd̄ est albū nō est nigrū: nec ecōuerso: sic fortuna ꝛ ars nr̄a sunt opposita: ꝛ qd̄ est ab arte nō est a fortuna: nec ecōuerso. Nā qd̄ est ab arte est ꝑuisum: qd̄ a fortuna iprouisuꝫ. ꝑuisuꝫ vō ꝛ iprouisuꝫ adiuiceꝫ opponunt̄: q̄re formalr̄ ꝛ cēntialr̄ hec sunt dū̄a. mālr̄ vō apta nata sunt fieri circa idē. Nā sicut albū ꝛ nigrū ꝛ vlr̄ ois color est aptus fieri in eodē subō: vt in superficie: silr̄ ars ꝛ fortuna circa idem hn̄t fieri: vt cetera agibilia nr̄a. ꝛ sicut eadē supficies pōt oppositis colorib⁹ colorari. sed nō simul: qꝛ cū colorat̄ vno colore non colorat̄ alio. Sic idē agibile pōt dirigi per fortunā ꝛ ꝑ prudētiā vel ꝑ artē: non tn̄ simul: qꝛ cum dirigit̄ ꝑ fortunā non dirigit̄ nec ꝑ prudētiā nec ꝑ artē. accipimus aūt hic agibile ꝛ arteꝫ large pro oi eo qd̄ ab hoie efficit̄: ꝛ pro omni humana ꝑuisione circa quecūqꝫ futura opa: si igitur sub aliq̄ plaga celi: vt in aliq̄ regione eēnt hoies albi ꝛ nigri: plures tn̄ eēnt nigri q̄ꝫ albi: sic verificaret̄ in regione illa φ si ibi sunt hoies albi: multo magis sunt ꝛ nigri: sic quia opa nr̄a dirigi possunt per fortunā ꝛ artem: qꝛ ars nr̄a est valde deficiens: ꝛ plura contingūt in talibus iprouisa q̄ꝫ ꝑuisa: verū est qd̄ dic̄. φ si i talibus est ars multo magis inerit ꝛ fortuna. qd̄ ergo in ꝑcedēti ꝑblemate dicebatur artem ꝛ fortunā eē adinicē extranea ꝛ diuersa solutū est per iā dcā. Nā extranea sunt formalr̄: mālr̄ tn̄ sunt apta nata fieri circa idē: vt circa opa nostra in qbus vt pꝫ magis hꝫ esse fortuna q̄ꝫ ars. ¶ Tertio ibi.

¶ Utrum igitur ab aliquo habitu isti sunt aut nō: eo φ ipsi quales quidā sunt operatiui sunt eorum que bone fortune.

¶ Exequitur de itento: ad cuius euidētiā sciēduꝫ φ si bona fortuna est nā quedā sine rōne: vt in ꝑcedēti caplo dicebatur: opꝫ bn̄ fortunatos esse hn̄tes nām talem: φ absqꝫ rōne ꝛ absqꝫ sua ꝑuisione sequndo nālem ipetū adipiscūtur bona hec. ergo qd̄ multuꝫ est ꝓpinq̄ prime. ꝓpter qd̄ ingrendo q sunt bn̄ fortunati multa recitat de his que supra dixerat: cum declauit qd est bona fortuna: i declarādo āt q sunt bn̄ fortunati tria facit. ꝑmo sub dubio ꝑmittit vnde ꝯtingit aliquos esse bn̄ fortunatos. vtruꝫ ꝟ sit a nā vel aliquo alio habitu: siue ab aliq̄ alia cā. scdo ostendit bn̄ fortunatos esse a nā. tertio obijcit ꝯ determinata. scda ibi (nūc qdē eni) tertia ibi (at vō nāꝫ qdā) dic̄ ergo vtrū igit̄ isti sunt ab aliquo habitu: aut eo φ ipsi sunt q̄les qdem ꝑ nām vel sup. ꝯtingit ꝑ aliquā aliam cām: φ. s. opatiui sunt eoꝝ q̄ sunt bone fortune. ¶ Scdo ibi.

¶ Nunc qdam enim sic putant vt nā qbusdam existentib⁹. Natura aūt quales quosdā facit. ꝛ confestim a natiuitate differūt: queādmodū hi qdem glauci: hi auteꝫ nigroꝝ oculorum: eo φ tale fm esse oportet tale oportet ꝛ habere: sic ꝛ bene fortunati ꝛ infortunati.

¶ Ostendit bn̄ fortunatos esse a nā: circa qd̄ duo facit: qꝛ ꝑmo ostēdit hoc p̄ auctoritatē alioꝝ. scdo per rōnē ibi. (φ qdem eni) dicit ergo φ nūc qdeꝫ eni sic multi putāt: vt existibus qbusdā bene fortunatis hoc est ꝑ nām. Nā aūt fm istos facit q̄les quosdā. i. facit hoies existes q̄les: siue existes bene dispositos ꝛ bn̄ fortunatos: ꝛ cōfestim ſꝫ eos a natiuitate differūt bn̄ fortunati ab alijs: qꝛ queadmodū cōfestim a natiuitate. hi qdē sunt glauci. hi aūt nigroꝝ oculoꝝ: sic ꝛ bn̄ fortunati ꝛ ifortunati. ꝛ qꝛ in eis est aliqd tale vel aliq̄ talis nā opꝫ eos hr̄e tale a nā suple eufortuitū ꝛ ifortuitum. ¶ Scdo ibi.

¶ Qui qdem enim non prudētia dirigunt manifestū. Non enim sine rōne prudētia: ſꝫ hꝫ rōnem ꝑꝑ qd sic operet̄. Hi aūt nō hēbūt vtiqꝫ dicere ꝓpter qd dirigūt. Ars eni vtiqꝫ esset.

¶ Postq̄ꝫ ostendit ex aliorum dictis bene fortunatos eē a nā: ostendit hoc idem per rōnem: itendit autem talem rōnem, si aliq sunt bn̄ fortunati: vel hoc est ab arte ꝛ prudentia: vel a dina beniuolētia: vel a nā: nō ab arte nec a prudētia. nec a dina beniuolētia: ergo a nā. tria ergo fac. ꝑmo ońdit bn̄ fortunatos nō eē ex arte nec ex prudētia. scdo declat hoc nō eē ex dina beniuolētia. tertio cōcludit ꝟ esse ex nā. scda ibi (aut ex eo φ amet̄) tertio ibi (si istā necesse) circa ꝑmum tria facit: fm φ tres rōnes adducit ad ostēdendū bn̄ fortunatos nō eē ex arte nec ex prudētia. scda ibi (amplius āt manifestū) ꝫ³ ibi (¶ Sꝫ queadmodū in taxilloꝝ) dicit ergo φ qdeꝫ bn̄ fortunati nō dirigunt suas actiones prudentia. i. per prudentiā manifestum est. Nā prudentia non est sine rōne. sed qlibet prudens est hn̄s rōnem: ꝓpter qd sic operatur. hi aūt. i. bene

fortunati non habebunt vtiqȝ dicere.i.nescienter dicere ⁊ assignare rōnem ꝓpter qd dirigunt: vel propter qd sic operantur. Nam si rōnē assignare scirēt: ars vtiqȝ eēt nō fortuna. ¶ Dubitaret forte aliqs quomō prudētia non est sine rōne. Dicēduȝ ꝙ tam per prudētiam ꝗȝ per alias ṽtutes morales tēdimus directe in bonū. alr̄ tamen hoc facit prudētia exn̄s in itellectu: ⁊ alr̄ ṽtutes morales existentes in appetitu. Nam dupl'r contingere pōt ꝙ aliqd tendat directe in aliquē terminum: pmo per iclinationē ⁊ aptitudinem naturalē: ⁊ sic grauia tendunt deorsum: ⁊ leuia sursum. secūdo per visionem ⁊ cognitionē: vt qs videns aliquē terminum vel aliquod signū eligit sibi viā per quā tendit in illud. his ergo duobus modis tendim⁹ directe i finem. Nam per ṽtutes morales tendimus directe in finē tanqȝ per ea que nos iclinant i finē per modum nature: per prudētiam vero tendimos i finē inquātum per eam īuenimus bonas ⁊ rōnabiles vias per quas tendimus i bonum finem: ideo prudētia supponit finem ṽtutibus moralibus: vel p̄supponit finē i quē per modū nature iclinant nos ṽtutes morales: ⁊ p̄supponēdo talēȝ finē rōcinatur de his que sunt ad finē: qūo melius possimus ꝯseq finē illū: ⁊ qꝛ hoc absqȝ rōne ⁊ ꝯsilio eē nō pōt: ideo dr̄ prudētiā nō eē absqȝ rōne. ¶ Scdo ibi.

¶ Amplius enim manifestum insipientes existentes non quia circa alia. Hoc quidem enim nihil inconueniēs: velut Hypocras geometricus existens. Sed alia negligens ⁊ insipiens erat: ⁊ multum aurum nauigans perdidit ab his qui in bisantio quinquagentoꝝ talentorum propter stultitiam: vt dixerūt. Sed ꝙ ⁊ in quibus fortunate agūt insipiētes. Circa nauclerā enim maxime industrȳ bn̄ fortunati.

¶ Adducit ad hoc idē scdam rōnem dicēs. Amplius autē manifestum est per rōnem non esse aliquos bn̄ fortunatos per artem vel per prudētiam. Nam aliq insipientes exn̄tes non qꝛ circa alia. Nam hoc qdem nil iconueniēs: scȝ ꝙ aliqs sapiēs circa vnum īsipiens circa aliqd mole accidat ei in eo circa qd est īsipiēs: velut Hypocras existens geometricus.i.sapiens circa geometriam. sed circa alia.s.circa artem nauigādi erat negligēs ⁊ īsipiens: ⁊ qꝛ sic erat nauigās ꝑdidit multum aurum: quod fuit ei acceptum ab his q in bisantio erāt. Nam dictus hypocras perdidit pondus qngētorum talētorum: ⁊ hoc ꝓpter suā stultitiam. vt dixerunt. hoc igitur non est iconueniēs neqȝ mirum: sȝ mirū est ꝙ īsipiētes in qbus sunt īsipientes fortunate agūt: sicut nō maxime industrie circa nauclerīam sunt bn̄ fortunati circa ipsam: tunc ergo supplēda ē rō ꝙ si īsipiētes sm̄ ꝙ huius. sunt bn̄ fortunati: cū īsipiētes sm̄ ꝙ tales nō sunt prudētes: nȝ artificiosi bona fortuna nō ē ars neqȝ prudētia. ¶ Tertio ibi.

¶ Sed quēadmodum in taxillorūȝ casu hic quidem nihil: alius autem iacit eo ꝙ naturam habet bene fortunatam.

¶ Adducit ad hoc idē tertiam rōnem dicēs: ꝙ quēadmodum in casu taxillorum hic qdem nihil pōt iacere ⁊ nil pōt lucrari. alius autē iacet ⁊ vincit ex eo ꝙ habȝ naturā bn̄ fortunatā. cum ergo hoc non sit ex prudētia nec ex arte. ergo fortuna neqȝ est ars neqȝ prudentia. ¶ Dubitaret forte aliqs quare bona fortuna de qua hic itenditur assimilatur casui taxillorum. Dicēdum ꝙ ad hoc ꝙ taxillus cadat in hoc pūcto magis ꝗȝ in alio ex triplici de cā: quātum ad p̄ns spectat: pōt cōtingere. pmo ex dispōne taxilli. scdo ex situ quē hȝ in manu. tertio ex impulsu sm̄ quē a manu īpellitur. ex dispōne qdem taxilli venit ibi plus vnus punctus ꝗȝ alius: si taxillus in vna supficie sit amplioꝛ vel longioꝛ ꝗȝ i alia: vel si ꝓpter plūbum ⁊ limationē hȝ aliquā dispositionē in vna pte quā in alia nō hȝ: vnde lusores taxillorum dicere consueuerūt aliquos taxillos eē de vno pūcto ⁊ aliquos de alio: cōsiderātes eos eē sic dispositos: vt magis apti nati sint cubare i vno puncto ꝗȝ in alio. Scdo hoc ex situ cōtingit sm̄ ꝙ alr̄ ⁊ alr̄ situātur in manu: sic sunt apti nati vt cubent in alio ⁊ alio puncto. vn̄ ⁊ lusores docti nō permittūt vt ludētes cum eis aspiciāt taxillos exn̄tes in manu: ne cognoscētes eoꝝ situm facilius ꝓiciāt optatum pūctuȝ. Tertio hoc ꝯtingit ex ipulsu: qꝛ vt magis vel minus: vel vt alr̄ ⁊ alr̄ ipellitur taxillus iacit alium ⁊ aliuȝ pūctum: q̄re opȝ ꝙ ista cōcurrāt: q̄re vbi ista cōcurrūt: vt ꝙ sic sit situatus taxillus i manu: ⁊ ꝙ sic sit dispositus: ⁊ ꝙ nec plus nec minus ipellatur si sequat̄ optatus punctus fit ꝑ accn̄s ⁊ a casu: ideo ludus taxilloꝝ nisi ibi adhibeatur ṽsutia ⁊ malitia est casualis ⁊ fortuitus. simile est itaqȝ de casu taxillorūȝ ⁊ de fortuna: qꝛ sicut ex fortuna est ꝙ illa ibi cōcurrāt ⁊ veniat optatus pūct⁹: sic ex bona fortuna ē ꝙ oīa hec cōcurrāt vt ꝙ bēam⁹ ipet⁹: ⁊ ꝙ eos ꝑcipiamus ⁊ agam⁹ sm̄ eos sm̄ q̄s agēdo ꝯseq̄mur bona. ¶ Deīde cū dicit.

¶ Aut eo ꝙ amatur: vt aiunt a deo: ⁊ intrinsecum aliquid sit dirigens: vtputa nauis male regibilis melius frequenter nauigat: sed nō ꝓpter seipsam: sed quia habet gubernatoreȝ bonum: sed sic ꝙ bene fortunatum daimonem habet gubernatorem. Sed inconueniēs deuȝ autem daimona diligere talem: sed non optimum ⁊ prudētissimum.

¶ Ostēdit bn̄ fortunatos non esse ex beniuolētia diuina.d. ꝙ aut suple ꝯtingat aliquos eē bn̄ fortunatos: eo ꝙ amētur a deo: vt aiūt: ⁊ eo ꝙ itrinsecuȝ aliqd sit dirigēs illos: vtputa nauis male regibilis hn̄s bonum gubernatorem melius freq̄ter nauigat ⁊ citius peruenit ad portum: sed nō ꝓpter seipsam: sȝ ꝙ hȝ bonum gubernatorem: sȝ ⁊ sic cōtingit ꝙ bn̄ fortunatū vidimus bn̄ dirigi ⁊ bn̄ operari: nō ꝓpter seipsum sȝ qꝛ hȝ gubernatorē ⁊ directorem daymonem.i.deum: sȝ iconueniēs est deum: aut siue daymonē talē dirigere: sȝ nō optimū ⁊ prudētissimū. ¶ Notāduȝ aūt ꝙ ibi daymona est casus accusatiuus. nā noīa vt hēmus a grecis i on. desinētia: vtplurimū faciūt accusatiuū in um. vel in a. vt thesaum vel thesa: daymonem vel daymona. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Si itaqȝ necē aut nā: aut itellcu: aut cura q̄dā dirigētia aūt nō sunt: nā vtiqȝ erūt bn̄ fortunati.

¶ Cōcludit cōclusionem ītentam.d. si itaqȝ opa bn̄ fortunatorum necē est eē dirigētia vel directiua: aut nā: aut intellectu: aut quadā cura ⁊ beniuolētia diuina: nō sunt dirigētia: supple. nec itellectu: nec beniuolētia diuina: nā vtiqȝ erūt aliqui bn̄ fortunati.

At vero natura qdeȝ cā: aut eius qd est semp: silr̄ aūt eius qd ⁊ i plurib⁹: fortuna aūt ꝯrium. Siqdem igit̄ qd p̄ter rōnē adipiscit̄ fortūe vr̄ eē. Qui aūt ꝑ fortunā bn̄ fortunat⁹ nō vtiqȝ videbit̄ talis eē cā sp eiusdē: aut vt in plib⁹. Lec. V.

¶ Postq̄ȝ p̄hus ostendit bene fortunatos esse a natura. In parte ista obijcit cōtra determinata. circa quod duo

facit: q2 primo facit qđ dictū est. scđo ex his que dixerat: ingrit vtrum fortuna sit aliqd: ⁊ vtrum habeat rōnē cause ibi (Si autē) similr circa primū duo facit: fm q duas rōnes assignat: q hoīes non sunt bñ fortunati a nā. scđa ibi (Adhuc si q2 talis) dicit ergo q aut vero nā quidem cā est: aut eius qđ est semp: aut eius qđ est in pluribꝰ. fortuna aūt contrariū: si qdem igitur pter rōnē adipiscit aliqd fortune videtur esse. q autē ꝓpter fortunā est bene fortunatus illius bñ fortunati: vel illius boni qđ adipiscitur per fortunam: nō vtiqꝫ videbitur esse talis cā q sit semper eiusdem: aut vt in pluribus: ꝯtrius igitur est modus nature ⁊ fortune. quare bñ fortunati nō possunt dici esse tales a nā. ¶ Scđo ibi.

¶ Adhuc si quia oportet accidere: sicut q2 glaucus non acute non fortuna causa sed natura. Non igitur est bene fortunatus: sed velut naturatus. Quare hoc vtiqꝫ erit dicendū: q2 q dicimus bene fortunatos: non ꝓpter fortunā nō sunt. Non igr̄ sunt bene fortunati: fortunati enim quorūqꝫ cā fortuna bona bonoꝝ.

¶ Adducit scđam rōnē: dicēs q adhuc si q2 est homo talis: vt q2 habꝫ talem nām oportet hoc accidere: vt opꝫ. i. ipsum esse bñ fortunatū: sicut q2 est glaucus nāliter accidit q non caute videt: non fortuna cā est huius sꝫ nā. Non igitur talis est bñ fortunatus: sed est velut bñ natus: q̄re vtiqꝫ hoc est dicēdum. q2 quos nos dicimus bñ fortunatos: nō ꝓpter fortunā sunt tales. nō igitur sunt bñ fortunati: q2 fortunati sunt respectu quorūcūqꝫ bonorū: quoꝝ nā est cā. ¶ Notādū aūt vim rōnis in hoc consistere: q si boni fortuny cā eēt nā: tunc adipiscētes huius bona non deberēt dici bñ fortunati: sed bñ nāti: ⁊ bñ fortunati fm q huiꝰ. nō sequerētur bona quorū cā eēt fortuna: sꝫ nā: hoc ergo ponere est ignorare vim terminorū ⁊ implicare ꝯdictionem: ⁊ dicere bñ fortunatos nō eē bñ fortunatos. ¶ Dubitaret forte aliqs q̄re phs has rōnes ñ soluit cū supiꝰ dixerit ⁊ asseruerit bñ fortūatos a nā eē: qđ hic negat. Dicēdū phm has rōnes nō soluere: q̄tū ad p̄ns spectat duplici de cā. p̄mo q2 nō sunt oīno false: aliq̄ tñ veritatē cōcludūt. Nam vt pꝫ ꝑ habita: nā nō est simplr̄ cā boni fortuny. dicebatur. n. supra q cū dicimus bonam fortunā eē nām quādam nō est p̄dicatio formalis: sed magis quasi mālis. Rursus he due rōnes nō soluuntur: q2 quodāmodo solute sunt ꝑ iam dicta. Nam p̄ma rō q nā est. vt in pluribus soluebatur supra: cum dicebatur bonā fortunā eē a nā: q2 ad aliqua fortuita habemus nālem impetū: que autē sic sunt nālia: q2 hēmus ad ea naturalem impetum non opꝫ esse vt in pluribus. Sed possunt esse: vt in paucioribus: vt supius probatur: est etiā specialis rō: quia bona fortuna cū hoc q est ab impetu nāli est vt in paucioribus: sed de hoc infra dicetur. Alia vero ratio: q si bene fortunatus eēt a nā: tunc bene fortunatus non eēt bñ fortunatus: sꝫ bñ naturatus: soluta est ēt per iam dicta. Nam si nā sic esset cā eorum que sunt a fortuna q sufficienter efficerēt: illa rō de necessitate concluderet: q2 bñ fortunatus eēt bene naturatus: ⁊ eorum que sunt a fortuna nō esset fortuna causa: sed natura. sed vt dictum est quasi simile eēt de fortuna: sicut de casu taxillorū. Nam ⁊ si aliqui taxilli de se sunt apti vt magis cadāt in vno puncto q̄ in aliquo alio: tñ q2 illa aptitudo nō sufficit ad hoc q semꝑ veniat ille punctus: sed opꝫ ibi cōcurrere determinatus situs taxillorum: ⁊ determinatus ipulsus. cū huiꝰ impulsus sit per accidēs casus taxillorum: nisi maliciose qs ludat est casualis ⁊ a fortuna: sic q2 non sufficit motus impetus nālis quem habemus ad bonum ad hoc q cōsequamur bonum: ⁊ simus bñ fortunati. sed opꝫ percipere illum ipetum ⁊ agere fm ipsum: ⁊ q2 hec omnia ꝯcurrere: vt dicebatur supra: est a fortuna: ideo boni fortunati fortuna est cā. ⁊ bñ fortunatus: scđm q huiꝰ magis dꝫ dici bñ fortunatus: q̄ bñ nātus: q2 p̄dicatio formalis potior est p̄dicatōe māli. ¶ Deide cū d.

¶ Si autem sit ratum: aut erit fortuna omnino: aut erit quidem sed non amplius: ꝫ necesse ⁊ esse ⁊ cām esse: erit igitur ⁊ bonoꝝ aliquibus causa: aut malorum.

¶ Ex his que dixerat ingrit an fortuna sit aliqd: ⁊ an sit cā alicuius. Nam cum alique rōnes prehabite probauerunt fortunā esse nām quādā: ⁊ esse aliquorum cām alique vero ostēderunt ipsam non esse nām q̄dam: imo vt dicebatur: si fortuna esset nā quedā eorum que videntur esse a fortuna nō esset cā fortuna: sed nā: igitur propter iā dicta: merito dubitatur vtrum fortuna sit aliquid: ⁊ dato q sit aliqd: vtrum sit aliquorum cā. duo ergo facit: q2 p̄mo p̄mittit an fortuna sit aliquid: ⁊ an sit aliquoꝝ cā: ⁊ ait ipsam esse: ⁊ esse cām. secūdo adducit rōnem quorūdā opinātium fortunā nō esse aliqd: ne esse aliquorū cām ibi (Si autē omnino segregādum) dicit ergo. q si autē sic est q fortuna videtur esse nā quedā. vt alique rōnes cōcludebāt: ⁊ nō videtur esse nā quedā: vt ostēdebāt alie rōnes: q2 ergo sic est: merito dubitabat vtrum fortuna: aut erit aliquid oīno: aut quidem si erit aliquid: sed non est amplius. i. nō extendit se ampliꝰ vt sit alicuiꝰ cā: subdit aūt: q necesse est fortunā: ⁊ eē: ⁊ eē cām. erit igit ipsa fortuna aliquibꝰ causa bonoꝝ: aut maloꝝ. ¶ Notandū aūt q cā vt cā est non solū hꝫ q sit aliquid in se: sed q se extendit ad amplius ad hoc: q sit aliud. Nā cā est ad cuiꝰ eē sequit aliud: vt Auic. ait. illud ergo q sic est effectꝰ: q nō hꝫ rōnē cāe sic est: q nō est amplius. i. q nō extēdit se amplius: vt sit aliciꝰ. Querit ḡ phus vtrū fortuna sit: ⁊ dato q sit vtrū sit ampliꝰ. i. q extendat se ad ampliꝰ ad aliqd aliud: qđ sit aliciꝰ causa. ¶ Dubitaret forte aliqs qūo fortuna sit aliciꝰ cā. Dicendū q nūq̄ est fortuna vt de ea phs loquit: nisi ex cōcursu plurū causaꝝ. cū ergo ad aliquē effectū cōcurrūt plures cāe: vel ille habent ordinē per se: ⁊ tūc ex tali cōcursu nō resultat effectꝰ fortuitꝰ: ⁊ ꝑ accñs: ideo si homo generat hominē: ⁊ sol. ita q ad generationem hominis ꝯcurrūt plures cāe: vt hō: ⁊ sol. ⁊ vtꝰ celestis ⁊ virtus informatiua decisa cū semie ex lumbis patris: hoc nō est per accñs: q2 hꝫ cause nō hñt ordinē ꝑ accñs: sed per se: ideo generatio hoīs nō est casualis et fortuita: sed magis hꝫ eē per se. oēs. n. v̄tutes corporales existētes in spera actiuoꝝ ⁊ passiuoꝝ sunt quasi organa v̄tutis celestis: vt inuit phs in secūdo de generatione. virtus ergo informatiua existens in quolibet semie animalis habet essentialem ordinē ad virtutē celestem. Quare cōcursus harꝝ causaꝝ non facit effectum per accñs: sed ꝑ se: sed si ꝯtingat aliquas causas per accidens ꝯcurrere: ⁊ ex illo cōcursu sequat aliquis effectꝰ: dicemus illud esse a fortuna: vel a casu: vt lapidem descendere est per se: ⁊ hominē ire ad forū: si hoc ꝓposuit. Cōtingit etiam per se eē: sed q tunc cū vadit ad forum cōtingit lapidem descēdere ⁊ frangere caput eius est per accidens. Iste ergo effectus videlicet fractio capitis oritur ex concursu duarū cārum scilicet ex descensu lapidis: ⁊ ex ire ad forū: q̄rū cāꝝ lꝫ quelibꝫ sit per se: eas tñ simul ꝯcurrere: ⁊ facere talem effectū d̄r esse ꝑ accñs ⁊ a fortuna. Nihil est ḡ aliud fortuna nisi inopinatus ⁊ ꝑ accñs cāꝝ concursus: vt satis determinat Boetius in q̄nto de ꝯsolatiōe. ꝓpter qđ cū

Et Aristo. scđo phy.

multi effectus fiant ex cãrum inopinato ɔcursu: ꝛ p acci dens bñ facit phs: ꝙ cũ ꝓus sub dubio ꝑmisisset vtrum fortuna sit oĩno: ꝛ dato ꝙ sit: vtrum extẽdat se amplꝰ ad aliqd aliud: ꝛ sit aliquoꝝ cã. determinãdo aũt veritatem q̄sitoꝝ subdit: ꝙ nec̃e ẽ fortunã eẽ: ꝛ cãm eẽ: ꝛ erit aliqbꝰ cã bonoꝝ: aliqbꝰ võ cã maloꝝ. ⁋ Scdo ibi.

⁋ Si autem omnino segregãdum ꝛ nihil a fortuna dicendum fieri. Sed nos aliam existente cã propter non videre: fortunã esse aimus cã: propter quod ꝛ diffinientes fortunaz ponunt cãm sine ratione habere rationem tanq̃ existẽte quadam natura: hoc qdez igitur aliud problema vtiqz erit.

⁋ Adducit rõnem quorũdã opinãtiũ ſm veritatez nihil eẽ a fortuna: ꝛ fortunã nõ esse alicuius cãm: circa qd duo facit: qꝛ ꝑmo ponit huiꝰ opionẽ. scdo eaz iprobat ibi (qm̃ qdez videmꝰ) dicit ergo ꝙ si oĩno segregãda est fortuna a cãlitate: ꝛ nihil dicẽduz est ſm veritatẽ fieri a fortuna: vt qdã posuerũt: sed alia existẽte cã: ꝓpter nõ videre. i. ꝓpter nõ cognoscere cãm illã: noscamus nos cãm eẽ fortunã: ꝓpter qd ꝛ sic opinãtes diffiniẽtes fortunã ponunt eã eẽ cãm sine rõne. supple nota. vel cognita humane rõcinatiõi: tanq̃ existẽte quadã nã. i. quadã cã determinata: ꝛ p se cuiuslibz effectus. tñ qꝛ illa cã nõ est cognita humane rõcinatiõi: nec est aliq̃ rõ que sit nota ꝛ manifesta rõcinationi nr̃e. p quã possumꝰ cognoscere cãm illã. iõ malũ ta eẽ dicimꝰ a fortuna. addit aũt ꝙ hoc quidez igit̃ aliud vtiqz ꝓblema erit. ⁋ Notãdum aũt ꝙ vtrum hec opio sit vera: ꝙ nihil sit a fortuna ſm veritatẽ: sz solũ ſm dcm̃ nr̃m: vt qꝛ dicimus aliq̃ esse fortuita: qꝛ ignoramꝰ earum cãm. iuestigare subtilr̃ ꝑtinet ad scdm librũ phicoꝝ: ꝛ ad phiaz moralẽ: in moralibus igit̃ vbi ſm phm ꝑmo ethi. loquẽdũ est figuralr̃ ꝛ typo nõ sunt querẽde subtiles demonstrationes: q̃re cuz hic libellus annectat̃ morali negocio bene dictum est ꝙ iuestigare subtilr̃: quare fortuna est: ꝛ quomodo habet esse cã: aliud est ꝓblema. i. pertinet ad aliã sciẽtiam. ⁋ Scdo ibi.

⁋ Qm̃ aũt videmus quosdã semel bene fortunate agẽtes: ꝓpter qd nõ ꝛ iterũ: si ꝓpter idem dirigere vnũ ꝛ iterũ. eiusdẽ enim eadez cã. Nõ igit̃ erit fortune hoc: sz cũ idez euenerit: ab ifinitis ꝛ determinatis erit qdẽ qd bonũ aut malũ.

⁋ Reprobat huiꝰ opionez ostẽdens fortunã nõ esse cãm per se: ꝛ cãm determinatã. ad cuius euidẽtiaz sciẽduz ꝙ per se ꝛ determinate cause entiuz: vt innuit phs scdo phy. sunt due. s. itellectꝰ ꝛ nã. Nã tñ est magis cã determinata q̃ itellꝰ: qꝛ potentie nãles sunt ad vnũ tm̃: rõnales vo ad opposita. vt dr̃. 9. meth. per anthonomasiaz ergo nã dr̃ cã determiata. phs itaqz volẽdo ꝓbare qd est a fortuna: nõ esse a cã per se: vt ꝑdicta opio asserebat. d. s. qꝛ ꝑmo ostẽdit effectus fortuitos nõ reduci i cãm determiatã. i. in nãm q̃ p anthonomasiã dr̃ determinata cã. scdo oñdit hoꝝ effectꝰ nõ reduci in sciaz ꝛ itellm̃. ibi (scia aũt nõ erit) ⁋ Dicit ḡ qm̃ qdem videmꝰ quosdã semel bñ fortunate agẽtes ꝓpter qd ꝛ nũc: ꝛ iterũ: supple bñ fortunate agũt: sz ꝓꝑ vnũ ꝛ idẽ dirigere. i. ꝓꝑ vnã ꝛ eãdez cãm dirigẽtem: ꝛ iterũ ɔtingeret eos fortunate agere: qꝛ eiusdẽ est eadẽ cã. Que ḡ sunt a fortuna si hñent cãm determinatã. ꝛ p se fierẽt iterũ ꝛ iterũ: nõ igit̃ erit h̃ fortune. i. a fortuna: qd est a cã determinata: vl qd est q̃ nã: q̃ p anthonomasiã dr̃ determinata cã: sz cũ idẽ euenit ab ifinitis ꝛ ideterminatis causis: siue qdẽ h̃ erit ꝙ est bonũ: aut qd est malũ supple dicetur eẽ a fortuna. ⁋ Notandũ tñ quosdã textus hr̃e ꝙ cũ idẽ euenit ab ifinitis: ꝛ determiatis causis. i. a fortuna: sz credimꝰ hoꝝ textũ eẽ corruptũ. ⁋ Dubitaret forte aliqs vtrũ qd ẽ a fortuna possit dici eẽ a causis finitis ꝛ determinatis. Dñm ꝙ fortuita vno mõ sũt a causis determiatis: alio mõ ab ideterminatis. ꝛ vno mõ sũt a causis finitis: alio mõ ab ifinitis. Nã si ɔsiderent̃ cãe ipse ſm se: vt pz p habita: q̃libz ẽ p se ꝛ determiata: tñ si ɔsiderent̃ eaꝝ ɔcursus ẽ p accñs: ꝛ ideteriatꝰ. vt p se ẽ lapidis dscẽdere: ꝛ determiate lapis deorsuz vadit: ꝛ p se ꝛ determiate ɔtingit hoiem ire ad foꝝ: vl ad aliũ locũ certũ: sz ꝙ ista sic ɔcurrãt descẽsus lapidis ꝛ ire ad foꝝ: vt dicebat̃. habz cãm p accñs ꝛ ideterminatam. Possumꝰ tñ ꝛ alr̃ rñdere ddo: cãs fortuitas in poꝰ eẽ ifinitas ꝛ ideterminatas: actu vo determiatas ꝛ finitas: vt si iuisti ad foꝝ: nõ vt iuenires debitorẽ: ꝛ casualr̃ iuenisti eũ: ifinitis de causis potuisti ire: ꝛ iuenire ipm̃: qꝛ vel h̃ egisti: vt emeres aliqd: vl vt vẽderes: vel vt videres spectacla: vl vt ꝓseq̃reris fugiẽtẽ: vel aliis ifinitis modis potuit h̃ ɔtigere. tñ actu fuit aliq̃ determinata cã: q̃re h̃ egisti. si qs ḡ vellet saluare illuz textũ fortuita eẽ a causis ifinitis ꝛ determiatis: diceret ea eẽ a causis ifinitis in potẽtia: sed a causis determinatis i actu. vl fortuita sunt a causis determiatis ꝛ finitis ſm se: ifinitis ꝛ indetermiatis ſm cõcursum. ⁋ Scdo ibi.

⁋ Scia aũt nõ erit ipsiꝰ aut ꝓꝑ expiẽtiã: qm̃ didicissent vtiqz qdez bñ fortunati: aut ꝛ vtiqz oẽs scie: queadmodũ iqt Soc. eufortunatio eẽnt.

⁋ Oñdit fortuita nõ eẽ a cã p se: ꝛ determiata cuiꝰ est experiẽtia vel scia ꝛ itellꝰ dicẽs: ꝙ scia nõ erit cã ipsiꝰ effectus fortuiti: aut ꝓꝑ expientiã. supple nõ erit ipse effectꝰ fortuitus: qm̃ bñ fortunati didicissent vtiqz qdez quõ fortuite agerẽt: aut ꝛ oẽs scie vtiqz eẽnt qdã eufortunatio: queadmodũ Socr. inqt. ⁋ Notãdũ aũt socratẽ attribuisse oia cognitiõi ꝛ scie. vñ sciaz dicebat eẽ fortitudinẽ: vt pz ex 3ᵒ eth. dicebat. n. ex h̃ solũ aliquẽ eẽ fortẽ ꝛ audacẽ ad faciẽdũ aliqd: qꝛ sciebat illd efficere: imo oẽs vtutes credidit eẽ scias: ꝛ vitia ignorãtias. Si. n. ɔtigebat aliquẽ bñ agere ſm eũ: h̃ erat solũ ꝓꝑ sciam: ꝛ si male ꝓꝑ ignorãtiã: nõ distinguẽs de ignorãtia: ꝛ scia in vl̃i ꝛ ꝑticlari: simplr̃ asserebat qd diximꝰ. vñ phs 7ᵒ eth. de h̃ disputauit ɔ ipm̃. h̃ ẽt mõ posuit eufortunatões eẽ scias: vt si ɔtigebat aliquẽ fortunate agere dicebat h̃ eẽ ꝓꝑ sciam: si ifortunate ꝓꝑ ignorãtiã: qd falsum est: qꝛ vbi plurima scia ꝛ itellꝰ: ibi minima fortuna. vt supius dcm̃ est.

Quid igit̃ ꝓhibet accidere alicui deinceps talia m̃ltotiẽs nõ qꝛ hos opz: sz q̃le vtiqz erit vtiqz cubos sp lõga iacere. Nũquid igitur non sunt impetus in anima: hi quidez a ratiocinatione: hi autem ab appetitu. Lec. VI.

⁋ Postq̃ phs determinauit qd est bona fortuna: ꝛ oñdit q sũt bñ fortunati: i hac 3ᵃ pte hꝰ libelli declat in qbꝰ ipetibus: vel circa q̃s ipetus hz eẽ bona fortuna: circa qd tria facit: qꝛ ꝑmo ait. ꝙ in ipsa aĩa sunt diuersa gnã ipetuum. Scdo determiat de ordine dictoꝝ ipetuũ adiuicẽ. Tertio declat q̃lr circa illos ipetꝰ hz eẽ bona fortuna. 2ᵃ ibi (ꝛ ꝑmi ipsi. 3ᵃ ibi (si itaqz qdẽ sunt) ɔtinuet̃ sic. q̃situ fuit supra q̃lr sunt aliq bñ fortunati. Ad qd dici põt: ꝙ h̃ est ꝓꝑ ipetus: quos hẽmꝰ in aĩa nr̃a. iõ ait ꝙ qd igit̃ ꝓhibet accidere alicui deiceps talia. i. tales ipetꝰ m̃ltotiẽs: nõ qꝛ hos opz. i. nõ qꝛ ſm hos ipetꝰ sit nec̃ium: ꝛ oporteat nos agere: sz tale aliqd sunt hoꝝ ipetus q̃le vtiqz erit cubos sp longa iacere nũqd igit̃ nõ sunt ipetꝰ in aĩa ſm quos iclinamur

sicut cōtingit inclinari cubos: vt iaceant longa. sunt ergo tales ipetus in aīa: et sunt plura gnā talium ipetuū: qz hi qdem sunt a rōcinatione. i. a rōne: hi autem ab appetitu. ¶ Notādū aūt qꝫ corpa cubita: vtputa taxilli si sint in vna pte lōgiores qꝫ in alia: et latiores hñt qūdam pronitatē: vt iaceāt lōga. i. fm ptem lōgiorē: vel iaceāt lata. i. fm ptē latiorē. ista tñ pnitas nō inducit necītatē: qz contingit aliqñ taxillos cadere: et iacere nō sup supficiē lōgiorē vel latiorē. tales g̃ sunt ipetus in aīa: q̄les vtiqz est qō ꝯtingit cubos sp lōga iacere. Nā semp cubi hñt pnitatē: vt iaceāt lōga: nō tñ actu sp lōga iacēt: sic et nos hēm⁹ pnitatē quādā vt agamus fm ipetus: possumus tñ aliqñ ꝯ impetus agere. ¶ Scđo ibi.

¶ Et primi ipsi sunt. Nā quidem sed ppter cōcupiscentiam delectabilis et appetitus. Natura qdem ad bonum tendet semper.

¶ Dat ordinē inter dictos ipetus exīstes in aīa. d. qꝫ et primi ipetus ipsi sunt: q sunt nā quedam. i. qui sunt nāles: qꝫ aūt nāles ipetus sunt pmi pꝫ: si ꝯsideremus qꝫ et appetit⁹ pp ꝯcupiscentiā delectabilis. s. nālis: nā quidem. i. nālr semp ad bonū tēdet. est ergo itentio phi: qꝫ qz semper nā tēdit ad bonū. ideo ipetus nāles sunt pores alijs. ¶ Dubitaret forte aliqs vtrum impetus a nā sint alij ab impetibus appetitiuis. et videt̃ qꝫ nō: qz fm phm ideo nā sunt aliq hñ fortunati: qz absqz rōne cōcupiscunt: et hoc: et tūc: et sic vt opꝫ: sed nō eēnt pp hoc aliqui hñ fortunati: nisi ipetus quos hēmus in aīa: fm quos desideramus: et cōcupiscimus: que opꝫ: et vt opꝫ eēnt in nobis nālr. ergo idem est ipetus appetitiuus et nālis. ¶ Circa hoc ēt q̄rit̃ vtruꝫ idē sit ipetus rōcinatiuus et nālis: et videt̃ qꝫ sic: qz scđm phm: vt hr̃ infra: bona fortuna nō solū est circa ꝯcupiscere que opꝫ: sed ēt circa itelligere et ꝯsiliari que opꝫ. sꝫ cuꝫ bona fortuna sit ab ipetu nāli. ergo circa rōnē et itellīm est dare ipetus nāles: qō non eēt nisi idē eēt impetus nālis et rōcinatiu⁹. ¶ Oppositū tñ huius pꝫ p phm dicēteꝫ supra: qꝫ vbi plurima fortuna ibi minimus itellīus: q̄to g̃ magis est impetus nālis fm quē fortunate agimus: tāto impetus ille est minus itellectiuus et minus fm rōnem. Nō igit̃ idē est impetus nālis: et fm rōneꝫ. imo hi ipetus quasi ex opposito diuidunt̃. ex hoc ēt apparere pōt non eē idē impetuꝫ nāleꝫ: et appetitū. Nam cuꝫ bonū apphēsum sit motiuū volūtatis: nō vr̃ posse eē aliqs impetus in volūtate: qui nō pexistat in itellectu. Quare si nō est idē impetus nālis et itellītiuus huiꝰ impetus nō erit impet⁹ appetitiuus. Opꝫ. n. aliquē impetuꝫ nālē eē intellectiuū, si cōtingeret aliquē naturalē impetuꝫ eē appetitiuū. Dicēdū qꝫ rō cōsiderari pōt. vel vt rō est: vel vt est nā q̄daꝫ: et volūtas: vt volūtas est vel est nā q̄daꝫ: sic. n. imaginari debemus: qꝫ cum deus moueat nām totaꝫ: mouere habꝫ voluntatē: et intellīꝫ nr̃m: pncipium aūt: et pmuꝫ motiuū volūtatis: et intellīus nostri est ipse deus: cum ipse sit primus motor: et oē mouēs moueat in virtute eius. iō phus infra dicet: qꝫ pncipiuꝫ rōnis non est rō: sꝫ aliquid aliud: rōne melius mouēs: et sic ipe aliquo modo mouet oīa: sic mouet illud diuinū qō est in nobis. i. mouet intellīm: et rōnē nostraꝫ. Que qd diuinum dici pōt. dicamus ergo qꝫ cuꝫ oē mouēs: et oē agēs agat: et moueat: vt ē in actu. rō nostra duplr poterit moueri. Primo ab eo q est oio in actu: vt ab ipso deo: q ē actus purus cui nō est āmixta potētia. Scđo moueri poterit a seipsa. vt cum rō nostra fcā est in actu p pncipia mouet seipsaꝫ ad itelligēduꝫ cōclusiones: rō aūt sic et sic mota nō eodē modo se hꝫ. Nā vt est mota a seipsa magis est rō: vt rō: qz hoc modo a seipsa mouet̃: inq̄tum rōcinādo et discurrēdo a pncipijs ad ꝯnes tēdit: sed vt mouet̃ a deo magis rō est: vt natura: mouet̃ enim rō nostra a deo vt est nā quedam: tota nā enim et omnes res nāles dependēt ab hoc pncipio qō est deus: iuxta illud. 12. meth. ab hoc enim pncipio dependet celum et nā: ipse enim deus qui nās alias cōdidit nobis naturalr rōnē indidit: pp qō ipe ēt deus qui mouet nās singulas mouet nostram rōnē nobis naturalr inditaꝫ. Cum ergo drīa sit inter potētias naturales et rōnales. vt tradit phus. 9. meth. quia nāles sunt magis determinate ad vnum: rōnales vō ad opposita: in promptu est: et dubitationē hēre nō pōt: quare rō mota a seipsa dcā est rō: vt aūt mota est a deo dcā est natura. Nam vt mouet̃ a deo magis determinate et directe tēdit in vnuꝫ: sed vt mouet̃ a seipsa non sic determinate in vnum. Cuꝫ ergo querit̃ vtrum impetus dici possint nāles: dici dꝫ: qꝫ impetus facti a rōne: vt est rō: et vt mouet̃ a seipsa sunt rōnales: et fm tales impetus nō contingit eē fortunaꝫ. pp huiꝰ ergo impetus dcīt est. qꝫ vbi plurimus intellīus et rō: ibi minima fortuna: sꝫ impetus facti a rōne nō vt est rō: et vt mouet̃ a seipsa: sꝫ vt est nā quedam: et vt mouet̃ a deo dici possunt nāles: et fm hos impetus hꝫ fieri bona fortuna. Nam cū deus sp ad bonum dirigat sequēdo tales impetus dirigimur: vt opꝫ: et consequimur bonum finē. Soluta ergo questione quomodo rōnales impetus nāles sunt de leui pōt patere quomō voluntarij impetus nāles ēt dici possunt. Nam sicut rō pōt moueri a seipsa: vt cum fcā est in actu per pncipia mouet seipsam ad cognoscēduꝫ cōclusiones: sic voluntas cum fcā est in actu per finē mouet seipsam ad volēduꝫ per ea que sunt ad finē. Fines eniꝫ in opationibus et volūtatibus se hñt sic pn̄a in demrōnibus et speculationib⁹. vt vult phus circa fineꝫ scđi physi. Rursus sicut rō nostra mouet̃ a deo: sic et voluntas nostra a deo moueri pōt. Quare sicut est cōsiderare rōnem: vt rō: vt cum mouet̃ a seipsa: et rationem vt nā: vt cuꝫ mouet̃ a deo: sic est cōsiderare voluntatē: vt est volūtas: et vt mouet̃ a seipsa: et voluntatē: vt est natura: et vt mouet̃ a deo: dicit̃ voluntas: vt volūtas vt mouet̃ a seipsa: et vt natura vt mouet̃ a deo: qz vt mouet̃ a seipsa non sic determinat̃ ad vnum: et ad bonum: sicut prout mouet̃ a deo: erunt itaqz quidam impetus voluntarij: et scđm tales non est bona fortuna: sunt autem alij impetus in volūtate: nō vt volūtas est: sꝫ vt nā: et vt mouet̃ a deo: et scđm tales habꝫ esse bona fortuna. Aduertēdum autem: qꝫ sic circa voluntatem distinguimus aliquos impetus nāles: sic et circa appetituꝫ sensitiuum huiꝰ impetus distinguere possumus. Naꝫ p sensitiuum appetitum aliqua naturaliter concupiscimus: et habemus ad ea impetus nāles. rursus qz huiꝰ appetitus est aptus natus obedire rōni: hñt fieri circa ipsum impetus rōnales. bona aūt fortuna nō cōtingit circa impetus istius appetitus: vt sunt rōnales: sꝫ vt sūt nāles. Est ergo diligēter notādum: qꝫ cum phus distinguit ipetus appetitiuos cōtra rōnales nō loquit̃ de impetu itellectiuo: sꝫ de sensitiuo. Nam vt ifra dicet̃ si impetus volūtatis sunt aliquo modo alij ab ipetibus rōnabilibus: nō tñ sunt sic alij: vt pprie diuersificēt bonā fortunā. pꝫ ergo q̄re circa huiꝰ ipetus hꝫ eē bona fortuna: et q̄re non. et pꝫ q̄re impetus rōnales et appetitiui sunt nāles: et q̄re nō. veritas aūt argumētoꝝ cōtra sufficiēter manifestata est p ea que diximus: et declauimus in pncipali solutione. ¶ Vlterius forte dubitaret aliqs: vtrum sequit̃ hec consequētia: qꝫ si nā semp ad bonum tēdit: qꝫ impetus nāles alijs sunt potiores. ¶ Dicēdum qꝫ malum nō hꝫ cām efficiētem: sed deficiētem. Malum eni nō est nisi puatio boni. puatio aūt de se est nō ens: vt dr̃ pmo physicoꝝ: et qz ois effectus terminat̃ ad aliquod esse: puatio que de se est nō ens nō est

effectus sed defectus. q̃to igitur aliqua cā magis tendit in bonū: tanto est efficacior ꝛ effectiuior: q̃to vero magis a bono deficit: tāto est defectiuior. ipet⁹ ergo illi s₃ quos magis tendim⁹ in bonū sunt a cā pncipaliori ꝛ efficaciori. Cū ergo que sunt a cā priori ꝛ pncipaliori sunt priora ꝛ pncipaliora. impetus nāles fm quos semp tēdimus in bonū sunt a cā priori ꝛ pncipaliori: q₂ sunt ab ipo deo: ꝛ per cōsequens sunt priores ꝛ pncipaliores: qd̄ declarare volebamus. ¶ Tertio ibi.

¶ Si itaq₃ quidem sunt bene nati: queadmodum indocti non scientes que oportet: sic bene nati sunt ꝛ sine ratione impetū faciunt scd̄z q̄ natura apta nata est ꝛ concupiscunt: ꝛ hoc: ꝛ tunc: ꝛ sicut oportet: ꝛ quādo isti indigent. Et si ↄtingat insipientes existētes ꝛ sine ratione: queadmoduz ꝛ bene erunt nō dociles existentes. Tales autem bene fortunati qcūq₃ sine ratione dirigūt vt pluribus. Natura igitur bene fortunati erunt vtiq₃.

¶ Deinde ingrit vel ostēdit q̃liter circa predictos ipetus h₃ esse bona fortuna. Ad cui⁹ euidentiā sciendū q̄: vt p₃ p habita. fm ipetus appetitiuos est bona fortuna. Nam fm ipetus appetitiuos: vt sunt appetitiui. vel vt sunt rōnales nō ↄtingit esse fortunā: de qua hic loq̄r: sed vt sunt nāles: sic ēt circa ipetus rōnales: nō vt rōnales sunt. s₃ vt sunt nāles h₃ esse bona fortuna. Duo ḡ facit: q₂ pmo ostēdit q̃liter h₃ esse bona fortuna circa ipet⁹ appetitiuos. scd̄o compat h⁹ impet⁹ ad ipet⁹ rōnales. ꝛ ingrit an circa h⁹ impet⁹ cōtingat eē bonaz fortunā. scd̄a ibi (in aliis itaq₃ quo) circa pmū. d. f. Naz pmo ostēdit q̄ circa impetus appetitiuos h₃ eē bona fortuna. vt sūt nāles. 2⁰ ostendit circa h⁹ appetitus nō esse vt sunt rōnales. ¶ Ad euidentiā aūt pme ptis notādū: q̄ appetit⁹ noster. ꝛ si nō est rōnalis p eēntiaz. tñ est rōnalis p pticipationē: inq̃tū est aptus natus obedire rōni. Si ergo est bona fortuna circa impet⁹ appetitiuos hoc est sicut nāles. non sicut rōnales. pp qd̄ hec ps diuidit in. d. ptes. q₂ pmo ostēdit bonā fortunā esse circa ipet⁹ appetitiuos: vt sunt nāles. secūdo ostēdit eam nō eē circa hui⁹ impet⁹: vt sunt rōnales. scd̄a ibi (ꝛ in illis in qb⁹) circa pmū d. f. fm q̄ dupl̄r pbat circa impet⁹ appetitiuos eē bonā fortunā. scd̄a ibi (aut multipliciter dicit̄) Dicit ergo q̄ si itaq₃ qdam sunt bñ nati: queadmodū indocti nō scientes que op₃: tamē q₂ sic bñ nati ꝛ sine rōne impetū faciūt: s₃ q̄ nā apta nata est mouere: ꝛ concupiscūt: ꝛ hoc qd̄ o₃: ꝛ tūc: ꝛ sic ꝛ qñ: ꝛ vt o₃ isti sic se hñtes dirigent: ꝛ bñ agēt ꝛ si ↄtingat eos eē insipiētes existētes ꝛ sine ratione: queadmodū ꝛ bñ dictū est: q sunt sine ratione: q₂ tales sic se hñtes erūt nō docibiles existentes: tales aūt bñ fortunati sunt qcūq₃ nāliter sine ratione dirigūt: ꝛ bñ agūt: vt in plurib⁹ erūt vtiq₃ igit̄ tales bene fortunati nā. i. fm nāles ipet⁹. est ergo bona fortuna circa impet⁹ appetitiuos: nō vt sunt rōnales: cum sit sine rōne: sed vt sunt nāles. vt e₃ p habita manifestum. ¶ Notāduz aūt q̄ nullus pōt doceri q̃liter sit bñ fortunatus. Nam si in aliq̄ dirigamur q₂ docti: dirigamur i illa actione: vt est rō: ꝛ vt rō est nostra: ꝛ vt moue̅t a seipsa: sed cū bona fortuna sit circa ipet⁹: q nō sunt in ptāte nr̄a: s₃ vt a deo mouentur: talia nō cadūt sub doctria: nec sub rōne nr̄a. vt est ratio: q̄re bñ fortunati nō sunt dociles: q₂ nullus potest doceri q̃liter fortunate agāt. ꝛ sūt tales existētes sine rōne: q₂ circa fortuita nō cadit rō: ꝛ bona fortuna nō est circa ipetus appetitiuos: vt sunt rationales: sed vt sunt nāles. ¶ Secūdo ibi.

¶ Aut multipliciter dicitur bona fortuna. Hec quidē enim operatur ab ipetu: ꝛ preeligētib⁹ operari: hec autem non: sed ↄtrarie.

¶ Adducit scd̄am rōnez ad h̄ ideз: ꝛ sumit̄ hec rō ex dr̄ia quā h₃ bona fortuna: de q̄ hic itendit̄: q̄ est q̄si cōtinua: ꝛ diuina ad bonā fortunā: de q̄ agit̄ in scd̄o physi. dicit ḡ q̄ aut mltipl̄r dr̄ bona fortuna. Naz h̄ qdē opat̄ ab ipetu. s. nāli: ꝛ preeligētib⁹ sic opari: hec aūt. v₃. bona fortuna discōtinua nō sic opat̄ ab ipetu nāli: nec a preelectōe: s₃ magis ↄ̄rie. Naz aliqñ aliqs pelligit ire p vnā viā: ꝛ tamē eo ignorāte fortuitū ꝛ casualr̄ vadit p aliā viā. ex dr̄ia ḡ quā h₃ hec bona fortuna q̄ est ↄtinua ad aliā: h̄ est ab appetitu nāli: ꝛ ab appetitu pelligēte: ꝛ nō illa: p₃ hāc bonaz fortunā eē circa mot⁹ appetitiuos: vt sunt nāles. ꝛ vt sunt ab appetitu nāli. ¶ Notāduz aūt q̄ l₃ q̄lib₃ hax duax rōnū adduci possit ad bonā fortunā pbādum eē circa ipet⁹ appetitiuos: nō vt sūt rōnales: sed vt sūt nāles. possent tñ he due rōnes sic distingui. Naz q dicit appetitū nālē duo dicit. dr̄ eni nāle ꝛ appetitū. pma ḡ rō magis pbat bonā fortunā esse ac ipetu nāli. vñ ꝛ ibi magis de nāli ipetu fit mētio. hec aūt magis pbāt bonā fortunā eē circa ipetus appetitiuos. vñ ꝛ hic fit mētio de pelectōe que ptinet ad appetitum ꝛ volūtatē. ita he due rōne sil' sūpte pbāt bonā fortunā eē circa ipetus nāles appetitiuos. ¶ Dubitaret forte aliqs q₂ nō v̄r q̄ in pelligēdo possit eē aliqd fortuitū. Nā electio v̄r eē ↄclusio ↄsily. Nā pposito nob̄ fine cōsiliamur ꝛ eligim⁹ ea q̄ sunt ad finē. sed cū circa fortuita nō sit ↄsiliū. v̄r q̄ euētus fortuiti nō sint a pelectione. Dicēdū q̄ pelligere est de duob⁹ alteꝝ poptare. tūc eni dr̄ aliqs eligere qñ i euētis plib⁹ vnū alterā istaꝝ appetat: sed hoc aliqñ cōtingit in vtēte cōsilio: ꝛ rōne preuia: ꝛ cū hoc nō est a fortuna. aliqñ aūt qs alterā viam eligit. nullā rationē hñs: q̄ sic agat: sed solū sequēs ipetū: ꝛ dictamē cordis dirigit̄ in opatiōez illā: ideo dicebat̄ supra: q̄ si qs interroget sic hñtē ipetū pp qd placet tibi hoc opari inquit nescio: sed placet mihi. Nō ergo oīs electio est ↄclusio cōsily: nec qcūq₃ eligit aliqd scit assignare rationem quare sic eligat. fortuna igit̄ que est aliqd sine rōne esse poterit circa pelectiōes factas nō ex cōsilio: nec ex rōne: sed ex ipetu: ꝛ p hoc p₃ solutio ad obm.

¶ Et in illis in quibus ratiocinasse videntur dirigunt: ꝛ bene fortunate egisse aimus.

¶ Ostēso bonā fortunam esse circa ipetus appetitiuos: vt sunt nāles: ostēdit eā nō esse circa hui⁹ impetus: vt sūt rationales. Circa qd̄ tria facit: fm q̄ tripl̄r pbat intētū. scd̄a ibi (ꝛ iteꝝ in his) tertia ibi (rōcinatio sūt) d. ḡ. q̄ ꝛ in illis negocys: in qb⁹ bñ fortunati male rōcinasse vident̄ dirigūt: ꝛ bñ fortunate eos esse aim⁹. ḡ supple bona fortuna nō est ab h⁹ ipetib⁹: vt sūt rōnales. ¶ Notādū aūt q̄ in eis i qb⁹ dirigimur: eo q̄ rōnez sequimur: cū bñ rōcinamur bñ dirigimur: ꝛ cū male: male. q̄re si aliqñ male rōcinando ↄtingit nos bona adipisci: bona fortuna nō erit circa ipetus: vt sunt rōnales. ¶ Scd̄o ibi.

¶ Et iterum in his si voluissent vtiq₃ scd̄m minus sumpsissent bonū. Illos quidē igit̄ bñ fortunate agere pp nām ↄtingit. Impetus eniz ꝛ appetitus existens cuius op₃ direxit.

¶ Adducit ad h̄ idē scd̄az rōnē d. ꝛ iteꝝ in his. i. in h⁹ agibilib⁹ si voluissent vtiq₃ fm q̄ fuerōt rōcinati: ꝛ pconsiliati min⁹ sūpsissent bonū. i. nō ita bñ eis ↄtigisset sequēdo volūtatem rōnalem: vel sequēdo rōnem ꝛ cōsiliū qd̄ nō esset si fortuna eēt: sed ipetus rōnales. ideo ↄcludit: q̄

igit illos qdem sic agētes ɔtingit bñ fortunate agere pp nām: nō pp rōnem: in talibus enim impetus ꝛ appetitus nālis existēs direxit eos. ❡ Tertio ibi.

❡ Ratiocinatio autem insipiens ꝛ eos quidez qui ab hoc: quādo quidem ratiocinatio nō visa recta esse: fortuna autez ipsius causa existēs concupiscentia ipsa recta existēte saluauit: sed est quādo propter concupiscētiam rōcinatus est: verūtamē sic ꝛ infortunate egit.

❡ Adducit ad hoc idem tertiam rōnez. d. ꝙ ratio aūt aliquādo est insipiēs: ꝛ eos qdem hic. i. circa hoc agibile: circa qd est rōcinatio insipiēs: ꝛ tūc qñ qdem rōcinatio est visa esse nō recta: fortuna aūt ipsius exñs cā: ꝛ ɔcupiscentia ipsa existēte recta saluauit: ɔtingit enī aliquos saluari ꝛ bñ agere circa aliqd agibile: circa qd insipiēter rōcinatur: ꝛ tūc quādo nō recte rōcinat. nō ergo fortuna est fm ipetus rōnales: sed naturales. impetus ergo appetitiui si sunt fortuiti: hoc est vt sūt nāles: nō vt rōnales. imo ɔtingit aliquādo ꝙ rō impedit fortunā bonaz. ideo subdit: ꝙ si est qñ. i. aliquādo ꝙ pp ɔcupiscētiam. i. pp hꝫ ꝙ ɔcupiscunt: ꝛ vult aliqd: rōcinatus est qliter debeat agere. i. illud: verūtamē sic. i. sequēdo rōnem: ꝛ infortunate agit. i. ɔtingit illū infortunate agere: qd nō esset: si fortuna esset circa impetus: vt sunt rationales.

In alijs itaqz qstio erit bona fortuna fm eusiā appetitꝰ ꝛ ɔcupiscentie. At vero si hic bona fortuna dicit: ꝛ ibi eadē: aut plēs bone fortune. Le. VII.

❡ Postq̄ ostēdit phs qualr hꝫ esse bona fortuna circa ipetus appetitiuos: in tpe ista: vt dicebat. ɔparat impetꝰ appetitiuos ad rōnales: ꝛ īqrit an fm tales impetus habeat eē bona fortuna. circa qd tria facit. qꝛ pmo cōparat hos ipetus ad illos. scdo īqrit vlr de impetibus taz appetitiuis q̄ȝ rōnalibꝰ. vtꝫ circa eos hēat esse fortuna. tertio spāliter descēdit ad impetus rōnales: inquirēs vtruz fortuna possit esse fm ipetus illos. scda ibi (quādo autez videmus) tertia ibi (huiꝰ qdez vtiqz dubitabit) ɔtinuetur aūt sic. dictū est qliter hꝫ esse bona fortuna fm impetus appetitiuos. Sed in alijs itaqz appetitibꝰ vt in impetibꝰ rōnabilibus qliter erit bona fortuna: erit ne supple scdm tales impetus. fm eusiam. i. fm bonam ɔscientiam appetitus ɔcupiscētie: merito enī dicit: vtrū in alijs ipetibus. vz. in rōnabilibus sit bona fortuna: put videmꝰ eaz esse fm impetus appetitiuos vel scdm ɔsistētiaz appetitus: ꝛ subdit ꝙ at vero. si hoc. i. si circa hoc: vt circa impetus appetitiuos est bona fortuna: ꝛ fortuna duplr ꝛ ibi. i. circa ipetus rōnales erit eadem. i. erit eodem mō duplex bona fortuna: aut ēt erūt plures bone fortune: taz circa ipetus rōnales q̄ȝ circa appetitiuos. ❡ Notādum aūt ꝙ circa ipetus appetitiuos cōtingit aliquos bñ fortunate agere: vl raro vel discōtinue: vt pluries ꝛ qsi ɔtinue. Nā cum aliqs agit sequēdo appetitū: vel ipetū appetitiuū: ꝛ nescit rōnē assignare. quare sic agat: si ɔtingat ipm dirigi ꝛ adipisci bona: erit a fortuna: ꝛ si hoc ɔtingat valde raro erit oīno casuale: ꝛ a fortuna penitꝰ discōtinua: ꝛ si sic agēdo sepe ei bñ accidit: dicet esse qsi a fortuna ɔtinua. Duplex ḡ erit fortuna vel bona fortuna: ꝛ si ɔtingit eaz esse duplicē circa tales impetus. Multo magis erit duplex: vel ēt erūt plures bone fortune circa ipetus alios: vt circa rōnales. ❡ Notāduz ēt ꝙ phs sic loquit hic ɔfuse de impetibꝰ rōnalibus nominādo eos ipetus aliquos: quia cū supra distinxisset ipetus: ꝙ alij sunt ab appetitu: alij a rōne. ❡ Postq̄ iaz determinauerat de ipetibus appetitiuis satis est in pmptu: vt p ipetus aliquos itelligamus rōnales: q supra distincti fuerāt ɔtra appetitiuos. ❡ Dubitaret forte aliqs qre valet hꝫ ɔsequētia: ꝙ si duobꝰ modis ɔtingit esse bonā fortunā circa ipetus appetitiuos: ꝙ totidē modis: vel etiā pluribꝰ ɔtingit eaz esse circa rōnales. ❡ Dicēdum ꝙ appetitꝰ dr duplr. vno modo p sensitiuo. alio modo p itellectiuo: ꝛ in quocūqz modo accipiatur semp aliquo modo veritatez hꝫ: ꝙ hic a pho dicitur. Nam si accipiat appetitus p sensitiuo: tūc nō hꝫ dubiuz qd querit: eo ꝙ huius appetitus q̄ȝtum est de se: qꝛ semp est determinatus ad vnū. ideo bruta hñtia appetitū sensitiuū absqz rōne qsi nō comparātur nisi determinate: ꝛ ex nāli distinctu: ꝛ in suis opōnibꝰ magis agūtur: q̄ȝ agūt. in hoie vero. si huiꝰ appetitus est altior: ꝛ est susceptiuꝫ virtutis. hoc nō est pp se: sed pp rationem cui est aptꝰ natus obedire. quare si pp huiꝰ appetitum nō determinamur ad aliqd dterminatū sic aīalia alia: sꝫ possumꝰ agere sic ꝛ aliter: hoc est fm ꝙ huiꝰ appetitus aliquo modo ratione pticipat: vt ergo sit ad vnū dicere: qꝛ semp p ipsam rationem multo minus determinamur ad aliqd pticulariter agēdū. ꝛ qꝛ huiꝰ appetitus pticularior est q̄ȝ rō: ꝛ qꝛ q̄to aliqd est pticularius ꝛ magis determinatū: tanto pauciora fortuita possunt cōtingere circa illud: sed circa huiꝰ impetꝰ appetitiuoꝫ: duobꝰ modis ɔtingit eē fortunā: totidē: vel etiā pluribꝰ modis ɔtingit eē circa rōnaleꝫ. nō est dubiū ergo qd dicit de appetitu sensitiuo: sed si sit q̄stio de appetitu itellectiuo: dici dꝫ ꝙ nō est itentiōis phi distinguere iter ipetus appetitꝰ intellecti: ꝛ ipetus rōnis: qꝛ hi impetꝰ ꝛ illi diuersificēt fortunā. Nam circa rōnem pure speculatiuā nō ɔtingit impetꝰ esse: cū hic igitur phs loquat de impetibꝰ circa agibilia: fm quos ɔtingit fortunate ꝛ ifortunate agere: si talia referunt ad rōnem: oꝫ ea referri ad rōnem practicā: nō ad speculatiuā: sed cū intellectus extensione fiat practicus: qꝛ rō est practica: ex eo ꝙ se extēdit ad volūtatem: loquēdo de appetitu itellectiuo nō est distinguēdū inter ipetꝰ appetitiuos ꝛ rōnales. Nā isti impetus ꝛ illi sūt aliquo mō alij: nō tamē sunt sic alij: ꝙ habeāt diuersificare fortunā. vult enim phs dicere: ꝙ in nobis sunt duplices ipetus. qꝛ qdaz sunt appetitiui: vt illi q sequūtur volūtatem: vel appetitum itellectiuū: sed cū appetitus intellectiuꝰ de se sit magis q̄ȝ sensitiuꝰ: ꝛ nō sic determinet ad agēduz sicut ille: si circa ipetꝰ appetitiuos ɔtingit duobꝰ modis fortuna totidē: vel pluribꝰ modis ɔtingit circa itellectiuos. ❡ Scdo ibi.

❡ Quoniā autem videmus preter omnē scientiam ꝛ ratiocinationem recte bene fortunate agentes quosdam: manifestum qꝛ altera vtiqz aliqua erit causa bone fortune. Illa autez vtrū bona fortuna est aut non: quare cōcupiuit que oportuit: ꝛ quando oportuit.

❡ Inqrit vlr de oībus ipetibꝰ tam sensitiuis q̄ȝ intellectiuis. vel tam appetitiuis q̄ȝ rōnabilibꝰ: vtrū circa eos esse possit fortuna. circa qd tria facit: qꝛ pmo qrit an aliqd sit a fortuna. Scdo arguit ad qōnē ppositā: ostēdens fm illos ipetꝰ eē fortunā: ꝛ nihil eē a fortuna. Tertio soluit hꝫ qōnez. scda ibi (rōcinatio qdez) tertia ibi (itaqz qdē) dicit ḡ qñ aūt videmꝰ pter oēm sciam ꝛ rōnē quosdā recte bñ fortunate agētes. Manifestū est ꝙ vtiqz altera aliq erit cā bone fortune. i. boni effectꝰ fortuiti: illa aūt cā boni fortuiti est bona fortuna: aut nō est bona: vt si q ɔcupiscimꝰ que oportuit: ꝛ qñ oportuit: qre vtrū hoc sit a fortuna: vl nō sit a fortuna videndū est. ❡ Scdo ibi.

¶ Ratiocinatio quidem humana non vtiqz huius causa. Non enim vtiqz omnino sine ratione hoc: neqz naturalis est cōcupiscētia: sed corrumpitur ab aliquo. Bene fortunate quidam igitur agere videtur: quia fortuna eorum que preter rationem causa: hoc autez preter rationem: preter sciētiam eniz ꝙ vniuersaliter videtur propter hoc a fortuna.

¶ Premissa qōne vtrū aliqd fit a fortuna. ⁊ vtruz ipsoꝝ fortuitoꝝ q̄ vīr esse a fortuna sit fortuna cā. Hic arguit ad qōnē ꝓpositā: oñdens fm nullos ipet⁹ eē fortunā: ⁊ nihil eē a fortuna. d. rōcinatio qdē humana. i. ipetus ī hoīe factus a rōne nō vtiqz erit hui⁹ cā. vz. ꝙ fit aliqd cātuz a fortuna. nō eni vtiqz h̄. i. hui⁹ ipetus cū sit rōnalis: est oīno sine rōne. fortuna autez supple est sine rōne. ⁊ subdit: ꝙ neqz nālis ꝯcupiscentia corrūpit. i. tollit ab aliquo: vt cōtraria: fortuna aūt nō sic tollit: vel tolli pōt. g̊ fm nullum ipetū hz eē fortuna: neqz fm rōnalez: neqz fm appetitū: siue ꝯcupiscibilē aliqd est a fortuna: sed aliqs qdem igit vr̄ bñ fortunate agere: qꝛ fortuna est cā eoꝝ q̄ sunt p̄ter rōnem hoc aūt qđ est preter rōnē est p̄ter sciam: ⁊ qđ vīr videt esse a fortuna: pp hoc. s. ꝙ ignoramus causam.
¶ Dubitaret forte aliqs qualiter cōcupiscētia nālis corrumpitur ab alio. ¶ Dicēdum aliqua esse nālia que abhoremus: quoꝝ ꝯtraria naturalr̄ cōcupiscimus: ⁊ tñ per assuefactionē fiunt nobis delectabilio: ⁊ eoꝝ ꝯtraria fiūt nobis tristia: vt naturalr̄ abhorret appetitus nr̄ comedere carnes humanas: ⁊ tñ sunt aliq adeo bestiales: qb⁹ delectabile est hoc agere: ⁊ tristant: cum p̄uant tali edulio. pōt itaqz corrūpi cōcupiscētia nālis p ꝯsuetudinē cōtrariaz. ¶ Arguit ergo hec rō: ꝙ fortuna circa quā nihil pōt facere cōsuetudo: qꝛ nullus pōt dicere vel assuescere eē fortunatus ⁊ ifortunatus: nō pōt eē fm ipetum: vel fz ꝯcupiscētiam: nec ēt fm ipetum illuz rōnalē poterat esse fortuna cū sit sine rōne: q̄re nihil erit a fortuna: sz videnṫ aliq̄ eē fortuita: qꝛ videnṫ eē preter rōnē: ⁊ ignoram⁹ eoꝝ cām. oīa tñ sunt fm veritatē. ¶ Tertio ibi.

¶ Itaqz iste quidem sermo non ostendit ꝙ natura bene fortunate agere agatur. Sed ꝙ nō omnes qui vidētur bene fortunate agere propter fortunam dirigunt: sed propter naturaz: neqz ꝙ non sit fortuna causa nullius ostendit. Sed non oium quorum videtur.

¶ Soluit ad qōnez ꝓpositā. d. ꝙ itaqz iste qdē sermo nō ostēdit ꝙ bene fortunate agaṫ nā. i. a nā: ita ꝙ nā sit sufficiens ca effectus fortuiti: sed solū ostēdit hic sermo: ꝙ nō oēs q vīr fortunate agere dirigunṫ: ⁊ bñ fortunate agūt pp fortunā: sed pp nām: vel pp aliquā aliaz determinatā cām. ⁊ subdit. ꝙ neqz rō facta: neqz sermo p̄dictus oñdit ꝙ fortuna nō sit cā nulli⁹: sz ꝙ nō sit oīuz quoꝝ vr̄ eē cā. ¶ Notādūz aūt ꝙ lz multa attribuanṫ fortune: quoruz ignoram⁹ cām: ⁊ mlta credam⁹ esse fortuita q̄ nō sunt fortuita: ⁊ lz ipet⁹ nālis aliqñ nō ꝑcipiaṫ a nobis: ⁊ lz ꝯcupiscētia nālis possit corrūpi: p cuius corruptionem ipediri pñt multi effectus fortuiti: nō tñ pp h̄ hr̄ ꝙ nihil fit a fortuna: neqz ꝙ fortuna nulli⁹ sit cā: sed ꝙ fortuna nō est cā oīuz. quoꝝ crediṫ cā eē. nō g̊ oīa reducanṫ in nām. i. determinatā cām nālez. Sz multa reducunṫ in cām indeterminatā: vel fortunatā. ¶ Esset aūt h̄ dubitādū quare phs h̄ negare vr̄ fortunatos eē a nā: ⁊ bonaz fortunā esse nām q̄dam: qđ supra concedere videbatur: sz h̄ sufficien-

ter soluebaṫ: vbi dicebaṫ ꝙ bona fortuna est aliquo mō nā quedaz: qꝛ esse pōt ab impetu nāli: ⁊ nō est nā quedā: qꝛ nā que est cā determinata: ⁊ p se nō est sufficiēs rō effectuum fortuitorum. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Hoc quidem vtiqz dubitabit aliquis: vtrum fortuna cā hui⁹ istius qđ est concupiscere: qđ opz: ⁊ quādo opz. Et sic qdē oium erit: etenīz eius qđ est itelligere ⁊ cōsiliari.

¶ Descēdit spāliter ad ingrēduz q̄liter circa impetus rōnales hz esse bona fortuna. Circa qđ duo facit. qꝛ p̄mo facit qđ dcm̄ est. scđo ex his ostēdit rōnabile esse que circa bonā fortunaz cōiter tangebanṫ ibi (⁊ pp hoc qđ olim) Circa p̄mū d. f. qꝛ p̄mo p̄mittit qōnem hāc. vtrū circa itellectū: siue circa impetus itellectiuos habeat eē bona fortuna. scđo exeqṫ de qōne illa ibi. (Nō eni cōsiliabiṫ) dicit ergo ꝙ hoc qdem vtiqz dubitabit aliqs: vtrum fortuna sit cā istius hui⁹. i. istius tñ: qđ est ꝯcupiscere: qđ opz: ⁊ qñ opz. Aut sic qdē enim fortuna erit cā oium vt ipsius cōcupiscere: ⁊ ei⁹ qđ est itelligere ⁊ cōsiliari. ¶ Notāduz aūt ꝙ cū loqtur de ipetu appetitiuo appellat ipm ꝯcupiscere: qꝛ p impetuz appetitiuū nō intelligit nisi ipetū factū circa appetitū sensibile. Rursus cū loqṫ de ipetu itellectiuo appellat ipm itellīre ⁊ ꝯsiliari. Nam ꝯsiliū ꝓprie sūptū nō respicit nisi agibilia. ⁊ rōnē practicā: ⁊ ipetus fz quos hz eē bona fortuna solū hz eē circa itellīm practicū. vult g̊ phs q̄rere vtrū bona fortuna sit solū circa appetitū sensitiuū. vt circa ꝯcupiscere: vel sit ēt circa appetituz appetitū itellectiuū: ⁊ circa volūtatē: siue circa ꝯsiliuz: ⁊ circa itellīm practicū q se extēdit ad volūtatē. ¶ Dubitaret forte aliqs vtꝝ bona fortuna hz eē circa intellectum ⁊ ꝯsiliū. ¶ Dicēduz ꝙ sicut i speculabilib⁹ distinguiṫ itellectus ⁊ scia: qꝛ itells est p̄ncipioꝝ: scia vo ꝯclusionū: sic ⁊ in agibilib⁹ distinguiṫ itellectus ⁊ ꝯsiliū: qꝛ itellectus est respectu finis: vel cognitio quā sciemus de fine. cōsilium vero respectu eoꝝ que sunt ad finē. Est enim finis in agibilibus quasi p̄ncipiū: ea vero q̄ sunt ad finē quasi cōclusio. Cū ergo fortuna possit qđ velit: ꝓponam⁹ bonū finez: ⁊ ꝙ bonū eligam⁹ ea q̄ sunt ad finē: seqṫ vt circa cōsiliū ⁊ itellīm dicaṫ esse fortuna. ¶ Scđo ibi.

¶ Non enim cōsiliabatur consiliās ⁊ anteq̄ cōsiliareṫ: sed est principium quoddā. Neqz itellexit itelligens priusq̄ itelligeret: ⁊ hoc in infinituz. Non igiṫ eius qđ est itelligere itellectus principiū: neqz consiliādi consilium.

¶ Exeqṫ de rōne p̄dicta: circa qđ tria facit. qꝛ p̄mo ꝓbat itellīm ⁊ ꝯsiliū nr̄m reduci in aliqđ aliud p̄n^m. 2° ꝯcludit ꝙ circa h̄ oia vt circa itellīm ⁊ ꝯsiliū ꝯtingit esse fortunā. 3° manifestat qđ dixerat. ⁊ specificat qđ est illud p̄n^m: i ꝙ oia alia tria reducunṫ. scđa ibi (qd igiṫ qdē aliud. 3° ibi. (aut est aliqđ) dicit g̊ ꝙ nō eni ꝯsiliabiṫ ꝯsiliās: ⁊ h̄ anteq̄ ꝯsiliareṫ: sz est p̄n^m qđdaz ipsius ꝯsilij. Neqz itellexit itells p̄usq̄ itelligeret: ⁊ h̄ in ifinitū. Non g̊ ei⁹ qđ est itelligere est itells p̄ncipiū: neqz ipsius ꝯsiliādi p̄ncipiuz est ꝯsiliū. ¶ Notandū aūt ꝙ cū itells nr̄ nō semꝑ actu itelligat: oz ipm reduci in aliqđ aliud p̄ncipiū. Nā si itells q nō actu itelligit reducereṫ in seipm tanq̄ in p̄n^m: sequereṫ ꝙ itells itellexerit p̄usq̄ itelligeret. Nā oē agēs agit: vt est in actu: quare si itellectus noster qꝛ nō itelligit reducatur in aliquē intellectū: oporteret esse itellectū actu itelligētez: itaqz si itellectus noster nō itelligēs in seipm reducereṫ anteq̄ incipiat itelligere oporteret ipsum esse actu itelligētez vt faceret se actu tale. Sed cū hoc sit in-

conueniēs: p̄ncipium in qd̄ reducitur ratio nostra: ⁊ itellectus noster nō est ip̄e itellectus: sed aliqd̄ itellectu melius. ¶ Notādū ēt q̄ si q̄s cōsiliatur ⁊ p̄us nō cōsiliabatur: quereret ab ipo quare nūc ꝯsiliatur: ⁊ p̄us nō: q̄ si dicere t se habuisse ꝯsiliū vt ꝯsiliaret: cōstat q̄ nō est abire in infinitū. iret eni in infinitū si semp̄ p̄ncipiū ꝯsiliādi esset cōsilium. erit igit̄ p̄ncipiū ꝯsiliādi: nō cōsilium: sed aliquid melius cōsilio. ¶ Secūdo ibi.

Quid igitur aliud q̄ȝ fortuna. Ita a fortuna omnia sunt.

¶ Concludit ex dictis circa oīa talia ꝯtingere eē fortunā ꝯtinuet̄ sic dcm̄ est itellectuȝ ⁊ cōsilium nr̄m reduci in aliqd̄ aliud p̄ncipiū. Quid igit̄ aliud q̄ȝ fortuna. i. hoc dicere qd est aliud: q̄ȝ ponere q̄ fortuna sit circa talia: itaqȝ oīa hec sunt a fortuna. i. circa oīa talia: tam scȝ circa itellectum q̄ȝ etiā circa ꝯsiliū cooperabit̄ fortuna. ¶ Dubitaret forte aliqs: vn̄ seq̄t̄ hec oīa: q̄ si itellectus ⁊ ꝯsiliuȝ nostrum reducat̄ in aliqd̄ aliud p̄ncipiū: q̄ oporteat circa oīa talia esse fortunā. ¶ Dicēdum q̄ vt vult ph̄us 9° meth. Malum nāliter est post potētiam. vnde in rebus eternis s̄m ipsum nō est malū neqȝ error: omne eni malum: ⁊ ois error fundat̄ in aliq̄ potētialitate. Nā in actu vt actus est: nō cadit malū nec error. eo ḡ ipo q̄ itells nr̄ reducit̄ in aliqd̄ aliud p̄ncipiuȝ itelligit̄ in eo eē potētialitas quedā: ⁊ pōt deficere a ꝯstitutione finis circa oē aūt tale qd̄ est sic in potētia qd̄ pōt dirigi ⁊ nō dirigi ꝯtingere p̄nt casualia ⁊ fortuita: q̄re bn̄ dcm̄ est: q̄ eo ipso: q̄ itellectus nr̄ ⁊ ꝯsiliū reducunt̄ in aliqd̄ aliud p̄ncipiuȝ: circa oīa talia pōt eē fortuna. Tertio ibi.

Aut est aliqd̄ principiuȝ: cuius non est aliud extra ipsum: aut q̄ȝ tale scd̄m esse tale pōt facere. Qd̄ autē queritur: hoc est.

¶ Specificat q̄ ē aliud p̄n^m in qd̄ talia oīa reducunt̄: ostēdēs tale p̄ncipiū eē deū. Circa qd̄ tria facit: s̄m q̄ hoc p̄bat triplici rōne. 2° ibi (qd mot⁹ p̄n^m) 3° ibi (rōnis aūt p̄ncipiū) ꝯtinuet̄ aūt sic. bn̄ dictū est itellm̄ ⁊ ꝯsiliū nr̄m reduci in aliqd̄ aliud p̄n^m: q̄ȝ aut est aliqd̄ p̄n^m: respectu cuius nō est aliud extra ipm̄: ⁊ huiꝰ p̄ncipiū extra qd̄ nihil est cu⁹ est p̄n^m primum deus ipse: q̄ȝ est talis s̄m eē. i. s̄m actū: q̄ȝ semp̄ actu itelligit. ideo pōt tale facere. i. mouere itellm̄ nr̄m: ⁊ facere impetū in ipso: vt actu itelligat: ⁊ vt actu ꝯsiliet̄. subdit: qd̄ aūt querit̄. i. p̄ncipiū qd̄ nos querimus in qd̄ reducit̄ itells nr̄ ⁊ ꝯsiliū nr̄m. ⁊ hoc est deus ipse. ¶ Notāduȝ aūt vim rōnis huius in hoc ꝯsistere: q̄ deus semp̄ est tale in actu: q̄ȝ semp̄ actu itelligit: ideo potest nos actu mouere: ⁊ facere ipetū in aīa nostra: vt actu itelligamus: p̄ponēdo nobis bonū finem. ⁊ vt bene consiliemur ⁊ eligamus ea que sunt ad finem. ¶ Notādum etiā nihil esse extra ipsum deū: q̄ȝ sicut aīa ꝯtinet corpus: ideo q̄ ꝯseruet ipȝ: vt ea recedēte corpus expirat ⁊ marcescit: sic deus multo magis ꝯtinet omnia: q̄ȝ oīa in eē cōseruat. omnia ergo sunt in deo tanq̄ȝ in cōtinēte ꝯseruāte: itaqȝ nihil est extra ipsum. ¶ Scd̄o ibi.

Quid motus principiū in anima: palāȝ quēadmodū in toto deus: ⁊ omne illud. Mouet enim aliquo mō oīa qd̄ in nobis diuinū.

¶ Adducit scd̄am rōnē ostēdenteȝ: q̄ nr̄m itellr̄e ⁊ ꝯsiliari ⁊ vlr̄ motus facti in aīa nr̄a reducunt̄ in deuȝ tanq̄ȝ in p̄muȝ p̄n^m. d. qd igit̄ est p̄n^m motus i aīa nr̄a: palā q̄ quēadmodū deus est p̄ncipiū motus i toto vniuerso: ⁊ omne illud. i. totū vniuersum reducit̄ in illud diuinum: siue in ipsum deū: q̄ȝ illud diuinuȝ qd̄ est in nobis: ⁊ in oībus rebus aliquo mō mouet oīa: ⁊ p̄ ꝯn̄s mouet itellm̄ nr̄m: ⁊ est p̄ncipium faciēs impetū ⁊ motū in aīa nr̄a: vt itelligamus ⁊ ꝯsiliemur. ¶ Notāduȝ aūt vim rōnis hui⁹ in hoc ꝯsistere: q̄ deus est p̄ncipiū ois motus. ḡ est p̄n^m ⁊ cā mouens aīam nr̄am ad itelligēdū ⁊ ꝯsiliāduȝ. est ḡ aliqd diuinū: qd̄ est deus ipse in aīa nostra: mouens oīa nostra ad bonū: sic est ēt deus in oībus mouēs oīa in suū finē. Qui ḡ hūc motū p̄cipiūt ⁊ sequunt̄ diuos iper⁹: ⁊ p̄ h̄ adipiscūt̄ bona: dn̄r eē bn̄ fortunati. ¶ Tertio ibi.

¶ Rationes aūt principiuȝ nō rō: s̄ȝ aliud meli⁹. Quid igit̄ vtiqȝ erit melius ⁊ scia ⁊ itellu nisi deus. virtus eni intellectus organum.

¶ Adducit tertiā rōnem. d. q̄ p̄n^m rōnis nō est rō: s̄ȝ aliqd meli⁹ rōne: qd vtiqȝ erit meli⁹ scia ⁊ itellu ⁊ rōne nisi ds. v̄tuȝ. n. itellectu. i. v̄tuȝ itellectua est q̄si organū ipsi⁹ dei. ¶ Notādū aūt oīa entia respectu p̄mi sunt q̄si q̄dā organa ⁊ q̄daȝ instr̄a mota ab ipso. Quare si illud in qd̄ reducit̄ itells est meli⁹ eo. ⁊ solus de⁹ est simplr̄ supra itellm̄ ⁊ sciam: q̄a ipsi⁹ solius est creare ⁊ p̄ducere itellectū. ⁊ si intellectus noster est q̄si organuȝ eius. ergo ois impetus ⁊ motus factus in itellectu nostro: ⁊ in aīa nr̄a habȝ reduci in deū tanq̄ȝ in p̄ncipale p̄ncipium.

Et propter hoc qd̄ oliȝ dicebatur: bene fortunati vocantur: qui impetum faciant: dirigunt sine ratione existentis. Lectio. VIII.

¶ Postq̄ȝ ph̄s ostēdit q̄re hȝ esse bona fortuna tā s̄m impetus appetitiuos q̄ȝ itellectiuos: q̄ȝ vterqȝ mot⁹ reducit̄ in deū tanq̄ȝ in p̄ncipiū: cui⁹ p̄ncipiū est oīa dirigere i bonū finem. In p̄te ista ostēdit rōnabilia eē que cōiter dicebant̄ de bona fortuna. Circa qd̄ tria facit: q̄ȝ p̄mo facit qd̄ dictuȝ est. 2° distinguit quot sint species bone fortune. 3° ostēdit quasi epilogādo q̄nō hec tradita sunt morali negocio annexa. scd̄a ibi (manifestum itaqȝ q̄m) tertia ibi. (particulariter q̄dem igit̄) circa bonam fortunā cōmuniter q̄si q̄nqȝ tāgebant̄. p̄muȝ erat. q̄ bona fortuna est aliqd sine rōne. secūdum erat: q̄ bene fortunatis nō expedit cōsiliari. tertiū erat: q̄ rō m̄ltotiēs est impeditiua bone fortune. quartū q̄dem: q̄ bona fortuna excedit ⁊ superat p̄udētiaȝ ⁊ experiētiaȝ sapiētū. quintū vero est: q̄ insipiētes ꝯtingit magis eē fortunatos q̄ȝ alios. hec eni q̄nqȝ circa bonā fortunaȝ cōiter dici ꝯsueuerūt. Ideo circa p̄mū q̄nqȝ. f. s̄m q̄ ait vera eē hec q̄nqȝ de bona fortuna. secūda pars icipit ibi (⁊ cōsiliari) tertia ibi (qui autē rationem) quarta ibi (⁊ hoȝ p̄udētia) q̄nta ibi (vīdet̄ eni p̄mū) dicat ḡ p̄mo q̄ p̄pter h̄. i. p̄pter ea que dcā sunt cōtingit vex̄ esse: qd̄ olim cōiter dicebāt. vȝ. q̄ bn̄ fortunati vocātur qui si faciūt impetuȝ. i. s̄m impetuȝ: dirigūt. i. dirigitur i bonū finē sine ratiōe existētes. Est ergo fortuna aliqd sine rōne: q̄ȝ ipetus ille quē sequūt̄ bn̄ fortunati nō factus est a rōne sed a deo. ¶ Scd̄o ibi.

¶ Et cōsiliari nō expedit ipsis: h̄nt eni principiū tale q̄ melius itellectu ⁊ cōsilio.

¶ Verificat scd̄m cōe dcm̄ de bona fortuna. d. q̄ ⁊ ꝯsiliari nō expedit ipsis bn̄ fortunatis: habēt. n. p̄ncipium tale qd̄ est meli⁹ itellectu ⁊ ꝯsilio. Nam h̄nt deum ipsuȝ directorem: vt ostēsum est. Tertio ibi.

¶ Qui aūt rōnem: hoc aūt nō habent: neqȝ diuinos instinctus hoc nō possunt: sine rōne eniȝ existentes adipiscuntur.

¶ Verificat tertiuȝ cōmune dcm̄ de bona fortuna. vȝ. q̄ rō ipeditiua est bone fortune. Jō ait. qui aūt rōnē supple sequunt̄: aūt hoc nō habēt q̄ sint bene fortunati. n̄ ⁊ h̄nt

instinctus diuinos: ⁊ nō p̄nt h̄.i. nō p̄nt ꝯsequi bonū finē ꝑ tales istinct⁹: sine rōne. n. expūtes adipiscunt̄ h̄ mō magis bonū finē: ⁊ sunt magis fortunati. ❡ Nōn⁹ aūt ꝙ sic bestie magis ꝑcipiūt nāles istinct⁹ ꝙ̄ hoīes: ⁊ magi agūt f̄m eos: eo ꝙ hoīes deditī rōnī ⁊ itellcu ipediunt̄ ne ꝑcipiāt sic tales istinctus: sic ⁊ iter hoīes q̄ sapiētiores sunt aliq̄ñ magis ipediunt̄: ne tales istinctus ꝑcipiāt: vn̄ ḡrō ipeaitura eē bone fortune. ❡ Quarto ibi.

❡ Et hoꝝ prudētum ⁊ sapiētū veloce ē eē diuinatiuā: ⁊ solo ꝝ nō eam q̄ a rōne opꝫ suscipere. Alij qdē ꝑꝑ experiētiaꝫ: hi aūt ꝑꝑ ꝯsuetudinē in ꝯsiderādo vti. Deo aūt per se hoc ⁊ bn̄ videt ⁊ futuꝝ ⁊ presens. Et quoꝝ perit ratio: sic ꝑpter melācholici ⁊ recte diuinātes.

❡ Uerificat q̄rtū: qꝺ ꝯiter dici ꝯsueuit de bona fortuna. vꝫ. ꝙ bona fortuna excedit prudētiaꝫ ⁊ expiētiaꝫ hoīs sapiētis. d. s. ꝙ ⁊ hoꝝ. s. bn̄ fortunatoꝝ: ⁊ solū taliū ꝯtingit eē diuinatiuā velocē. i. velociorē prudētū ⁊ sapiētū: bn̄ eni bn̄ fortunati velociorē ⁊ meliorē diuinatiuā: q̄z meli⁹ diuinant̄ ⁊ vaticināt̄ de fine ꝙ̄ sapiētes ⁊ prudētes. Nā bn̄ fortunatos nō oꝫ suscipe eā diuinatiuā q̄ est a rōne: sed q̄ est a diuo istinctu: q̄ supat oēm sensuꝫ ⁊ oēm itelligētiaꝫ. Quidā bn̄t diuinā ꝑꝑ expiētiā: hi aūt ꝑꝑ ꝯsuetudinē: qua ꝯtingit eos vti in ꝯsiderādo: sed deo ꝑ se notū est h̄. i. qꝺcūqꝫ agibile. i. q̄cūqꝫ finis: ⁊ bn̄ videt ⁊ futuꝝ ⁊ p̄ns: ⁊ ea quoꝝ perit rō. suple tam sunt. vꝫ. ꝑ se: ꝑꝑ qꝺ melācholici ⁊ recte sunt diuinātes. q̄z. s. tales magis ꝑcipiut nāles istinctus. ❡ Notādū aūt ꝙ hoīb⁹ nō sunt ꝑ se nota futura. ⁊ si aliqd de futuris ꝯiecturāt: h̄ est: vl' q̄z diu vixerūt ⁊ multa expti sunt: ⁊ ꝑꝑ multoꝝ p̄teritoꝝ expientiā de futuris ꝯiecturare p̄nt. vel si nō diu vixerūt: diligēter tn̄ ꝯsiderauerūt p̄terita: ⁊ didicerūt ab alijs acta p̄terita: ⁊ ꝑꝑ ꝯsuetudinē ꝯsiderari talia p̄terita aliq̄ diuināt de futuris. De⁹ aūt nō ꝑꝑ expientiā nec ꝑ doctrinā: nec ꝑ ꝯsuetudinē. sed ꝑ seipm cognoscit p̄ntia p̄terita ⁊ futura. imo ea q̄ nō sūt: ⁊ quoꝝ apud hoīes rō nō ꝑuenit: sunt apud deuꝫ. Sꝫ oia talia sunt singul'r et sigillatim nota: q̄re deus melius pōt dirigere in bonū finē ꝙ̄ prudētia vl' expiētia quorūcūqꝫ sapientū. bn̄ g̃ dcm̄ est ꝙ bona fortuna q̄ dr̄ diua excedit ⁊ supat expiētiā sapiētū ⁊ prudētiā. ❡ Notāduꝫ ēt ꝙ ꝑꝑ h̄ melācholici magis dicunt̄ recte diuinātes: q̄z deditī ⁊ affixi iterioribus magis ꝑcipiūt iteriores mot⁹ ⁊ nāles instinct⁹. Et iō recte ꝑ h⁹ istinct⁹ ⁊ ipet⁹ p̄nt ꝯiecturare ⁊ diuinare qd eos oporteat agere in futuꝝ. ❡ Quinto ibi.

❡ Uidet̄ eni principiū amissa rōne valere magis: ⁊ quēadmodū ceci memorāt̄ magis amississqꝫ his q̄ visibilia v̄tuosi⁹ eē: qꝺ memorat̄.

❡ Uerificat q̄ntū: ꝙ circa bonā fortunā ꝯuenient̄er ꝯtingit dici. vꝫ. ꝙ simplices sunt magis fortunati ꝙ̄ alij. d. ꝙ hui⁹ p̄ncipium per qꝺ diuinitus mouemur ⁊ instigamur ad bonū finē videt̄ magis valere amissa rōne: q̄re ⁊ quēadmodū ⁊ ceci amissis qdē his que sunt ad visibilia magis memorant̄ ⁊ ꝯtingit v̄tuosius ⁊ stabili⁹ eē qꝺ memorant̄: sic supple simplices amissa rōne ⁊ nō deditī exterioribus agibilib⁹ magis ꝑcipiūt iteriores istinctus ⁊ diuinos ipetus. ❡ Notādū aūt ꝙ pluribus intēt⁹ minor est ad singula sensus. vna eni aīa est in q̄ radicant̄ tales potētie: ⁊ q̄z vna aīa est v̄tēs q̄si oībus his potētijs: q̄n vehemēs ⁊ fortis est actus vni⁹ potētie debilitat̄ alteri⁹ actus: vt vehemēter cogitātes bn̄t oculos attonitos: ⁊ q̄si nō vidēt. ergo ꝑ locū ab oppositis quādo remittit̄ vnus sensus fortificat̄ alius: vt ceci nō intēti visibilibus memorat̄ melius: sic ⁊ simplices nō curantes de exterioribus agibilibus melius percipiūt diuinos impetus ⁊ instinctus interiores. ❡ Deinde cum dicit.

❡ Manifestū itaqꝫ q̄m̄ due sūt sp̄ēs bone fortune: h̄ qdē diuina: ꝑꝑ qꝺ ⁊ vr̄ bn̄ fortunati ꝑꝑ deū dirigere. Iste aūt est q f̄m ipetū directiu⁹. Ali⁹ aūt q ꝑꝑ ipetū: sine rōne aūt ambo. Et hec qdem ꝯtinua bona fortuna magis: hec aūt nō ꝯtinua bona fortuna magis: h̄ aūt nō ꝯtinua.

❡ Distinguit quot sunt sp̄ēs bone fortune. d. manifestum itaqꝫ q̄m due sunt sp̄ēs bone fortune: q̄ꝝ hec qdem est diuina: ꝑꝑ qꝺ ⁊ bn̄ fortunati vident̄ dirigere. i. dirigi in bonū finē ꝑꝑ deū. Iste aūt q est bn̄ fortunatus. i. directiuus f̄m ipetū diuīū alijs. i. alio mō dr̄ bn̄ fortunat⁹: q ꝑꝑ ipetū dirigit̄ in bonū finē: he autē due bone fortune ꝯueniūt ⁊ dr̄nt: ꝯueniūt qdē: q̄z ambo sunt sine rōne. fortunata eniꝫ quecūqꝫ sub rōne nō cadūt. differūt vō: q̄z hec qdē bona fortuna q̄ est diua ⁊ cum ipetu est magis ꝯtinua: h̄ aūt q̄ est sine ipetu est nō ꝯtinua. ❡ Dubitaret forte aliqs que magis debeat dici bona fortuna: an illa q̄ est cuꝫ ipetu ⁊ q̄si ꝯtinua. an illa q̄ est sine ipetu ⁊ nō ꝯtinua. ❡ Dōm ꝙ cū dico bonā fortunā: duo dico. vꝫ. bonā fortunaꝫ. Illa g̃ q̄ est nō ꝯtinua plus hꝫ de fortuitu: sed min⁹ de bonitate. Sꝫ illa q̄ est q̄si ꝯtinua ecōuerso pl's hꝫ de bonitate ⁊ minus de fortuitu. Naꝫ ex h̄ dr̄ aliqd eē fortuitū: q̄z ꝑcedit a pluribus causis: q̄ꝝ ꝯcursus est ꝑ accn̄s. q̄̄to g̃ ille ꝯcursus magis est ꝑ accn̄s: tāto pl's est ibi de fortuitu. Quare cū fortuna bona discōtinua ⁊ sine ipetu ꝑcedat a causis: quaꝝ ꝯcursus est plus ꝑ accn̄s: ita plus erit de fortuitu. Nam que ꝯcurrūt ad fortunā que est q̄si ꝯtinua ⁊ cuꝫ impetu: lꝫ ꝯcurrāt ibi per accn̄s: bn̄t tamē aliquē ordinem nālem: nō est enim oīno per accidēs: ꝙ qs percipiat impetus in eo factos ⁊ agat ⁊ dirigat̄ f̄m illos. Itaqꝫ pl's est de fortuitu in alia bona fortuna ꝙ̄ in ista: hic tn̄ plus est de bonitate: q̄z quāto qs magis ꝯtinue ⁊ pluries per aliquā fortunā dirigit̄ in bonū finem: tanto illa fortuna est melior. ergo melior est fortuna ꝯtinua ꝙ̄ nō ꝯtinua: q̄z pluries per illam adipiscimur bonū finem: hec itaqꝫ plus erit bona fortuna ratione ꝙ̄ bona: illa vero plus ratione ꝙ̄ fortuna. ❡ Deinde cum dicit.

❡ Particulariter qdē igit̄ de vnaquaqꝫ virtute dcm̄ est prius. Qm̄ aūt segregare volumus potētiaꝫ ipsaꝝ ⁊ de virtute articulatiꝫ tractādū ea que ex his quā vocam⁹ kalokagachiam.

❡ Ostendit quasi epilogando q̄mō hic tradita morali negocio sunt annexa. d. p̄ius. vꝫ. libro eth̄. vel in magnis moralib⁹: q̄bus annectit̄ hic libellus. ꝑticulariter qdē igit̄. i. specialiter dcm̄ est de vnaquaqꝫ v̄tute: sed q̄m nos volumus segregare. i. distinguere potētiā ipsaꝝ v̄tutum: ostēdendo qualr̄ per eas acquirit̄ felicitas. Cum ad felicitatē cooperet̄ bona fortuna: ⁊ de virtute tractādi articulatiꝫ. idest specialiter ⁊ particulariter tractāduꝫ est que ex his cooperat̄ ad hec. i. ad hui⁹ virtutes: ad quā ordinant̄ tales v̄tutes: quā vocamus kalokagachiam. i. bonā suppositionē vel bonū euentū. q. d. ꝙ si tractādum est de v̄tute tractāduꝫ est de felicitate: q̄ est ex his ad quā opant̄ v̄tutes: ⁊ tractāduꝫ est etiaꝫ de ipso bono euētu: vel de bona fortuna que cooperatur ad felicitatem ad quā ordinantur virtutes: ꝑpter qꝺ oꝫ ꝙ hic libellus morali negocio est annexus. Et hec de bona fortuna sufficiant.

❡ Explicit expositio super librum de bona fortuna scd̄m Egidium romanum.

¶ Alpharabius arabs philosophus peritissimus fm plures credit fuisse auctor hui⁹ operis: vel expositor.
¶ Liber de causis editus a Gilberto Poretano pictauensi episcopo: ꝛ ab eodem cõmentatus. Fm alios ab Augustino. Fm alios ab Auẽpace editus: ꝛ cõmentatus ab Alpharabio. Fm alios a Proculo.

Omnis causa primaria plus est influens supra causatum suum q̃ causa vniuersalis scḋa. Cum ergo remouet cã vniuersalis secunda virtutẽ suã a re: cã vniuersalis pma nõ aufert virtutẽ suam ab ea. Quod est: q2 causa vniuersalis prima agit in cãtum cause secũde: anteq̃z agat in ipsuz causa vniuersalis secunda que sequit̃ ipsum. Cuz ergo agit causa secunda que sequitur in cãtuz: nõ excluditur ipsius actio a causa pma que ẽ super eam: ꝛ quãdo separatur cã secũda a causato qḋ sequitur ipsam: nõ separatur ab ea prima: que est supra ipsam: quoniam est cã ei. Et nos quidẽ exemplificamus illud per esse ꝛ viuum ꝛ hominem. Quod est: q2 opz vt sit res esse in primis: deinde viuũ: postea homo: viuũ ergo est cã hois propinqua: ꝛ esse ẽ causa eius longinqua. Esse ergo vehementius ẽ cã homini q̃z viuũ: quoniã est cã viuo: qḋ ẽ causa homini: ꝛ similiter quãdo ponis rõnalitatem esse cãm homini: ẽ esse vehemẽtius cã homini magis q̃z rõnalitas: quoniã est cã cause eius ꝛ illius: qḋ signum est: q̄ quãdo remoues virtutẽ rõnalẽ ab hoie: nõ remanet homo: ꝛ remanet viuũ spirãs sensibile. Cum aũt remoues ab eo viuũ: nõ remanet viuũ: ꝛ remanet esse: quoniã esse nõ remouet̃ ab eo. Sed remouet̃ viuum: quoniã cã non remouet̃ per remotionẽ causati sui. remanet ergo homini eẽ. Cuz ergo indiuiduuz non est homo: est animal: ꝛ si non est animal: est esse tamẽ. Jam ergo manifestũ est ꝛ planuz q̄ cã pma longinqua ẽ plus cõprehendens: ꝛ vehementius ẽ cã rei q̃z causa propinqua. Et propter illud fit eius operatio vehemẽtioris adherẽtie cũ re q̃z cause ꝓpinque: ꝛ hoc qdez nõ fit sine hoc: nisi q2 res in primis nõ patit̃ nisi a virtute lõginqua. Deinde patit̃ scḋo a virtute que est sub pma.

¶ Expositio sancti Thome.

Sicut phs d. in. x. eth. vltima felicitas hominis ꝯsistit in optima hois operatione q̃ est supreme potẽtie. i. intellcs: respectu optimi itelligibilis: q2 vero effect⁹ per cãz cognoscit̃. manifestũ est q̄ cã fz sui nãm est magis itelligibilis q̃z effect⁹. ꝛ si aliqñ quo ad nos effectus sint notiores causis: ꝑp hoc q̄ ex ꝑticularib⁹ sub sensu cadentib⁹ vl' itz ꝛ intelligibiliũ cãz cognitionez accepim⁹. opz igitur q̄ simpliciter loquendo pme rez cause sint fm se maxima ꝛ optima itelligibilia. eo q̄ sunt maxime entia ꝛ maxima vera: cũ sint alijs essentie ꝛ veritatis cã. vt pz per phm in scḋo metaph. rce. q̃uis huius pme cãe sint minus ꝛ posterius note quo ad nos. hz enim se ad ea itellectus noster. sic oculus noctue ad lucez solis: quã ꝓpter excedentẽ claritatẽ perfecte ꝑcipere nõ põt. opz igit̃ q̄ vltima felicitas hois que in hac vita haberi potest cõsistat in cõsideratione pmaz cãruz: q2 illud modicum qḋ de eis sciri potest est magis amabile ꝛ nobilius oibus his que de rebus iferioribus cognosci possunt: vt pz per phm in primo de partibus alalium. ꝛ q2 hec cognitio in nobis perficit̃ post hãc vitaz hamo perfecte beatus cõstituit̃ fm illud euãgeliũ. hec est vita eterna vt cognoscãt te deuz vez viuũ. ꝛ tñ est q̄ philosophoz intẽtio ad hoc principaliter erat: vt per oia que in reb⁹ cõsiderabãt ad cognitionem pmaz cãruz peruenirẽt. vnde scientiã de primis causis vltimo ordinabãt: cui⁹ cõsiderationi vltimũ tẽpus sue vite deputarent. Primo qdez incipiẽtes a logica que modũ scientiaz tradit. Secũdo procedentes ad mathicas: cui⁹ etiã pueri possunt esse capaces. Tertio ad nãlez philosophiã: que ꝓpter experientiã tẽpora indiget. Quarto ad moralẽ philosophiã: cui⁹ iuuenis esse cõueniens auditor nõ põt. vltimo aũt scientie diuine insistebãt: que considerat primas entiũ cãs. Jnueniunt̃ igit̃ q̃dam de pmis principijs cõscripta per diuersas ꝓpões distincta. q. per modũ singlãriz cõsiderãtiũ aliquas veritates: ꝛ in greco quidez inuenit̃. s. traditus lib. Proculi platonici: cõtinens ducentas ꝛ. 9. ꝓpositiones: q intitulatur elatio theo^ca. in arabico vero inuenitur hic liber qui apud latinos de causis dr: quẽ constat de arabico eẽ trãslatũ: ꝛ in greco penitus nõ haberi. vñ vr̃ ab aliquo phoz arabũ ex predicto lib. proculi. excerptus: ꝑsertiz: q2 oĩa q̃ in hoc libro cõtinent̃ multo pleni⁹ ꝛ diffusius continent̃ in illo. Jntẽtio igit̃ huius libri q de causis dr̃: est determinare de pmis causis rerũ: ꝛ q2 noiẽ cãe ordinẽ quedã iportat: ꝛ in causis ordo adinuicẽ inuenit̃: pmittit. q. qḋdaz pncipiũ totius sequentis operis q̃daz ꝓpositionẽ ad ordinẽ cãruz pertinẽtez: que talis est. Omnis cã primaria plus est influens super suũ cãtuz q̃z causa secũda vniuersalis. Ad cuius manifestationẽ vnũ correlariũ inducit: per qḋ manifestat̃ primũ: sicut per qḋdã signũ. vnde subdit. Cuz ergo remouet cã scḋa vlis virtutem suã a re: cã vniuersalis pma nõ aufert virtutẽ suã ab ea. ꝛ ad huius probationem inducit tertiũ dicens. qḋ est. q2 vlis cã prima agit in cãtuz cause secũde. anteq̃z agat in ipsum cã vlis secũda. ꝛ ex hoc concludit qḋ secũdo positũ est ꝛ conuenienter: necessario est eniz id qḋ prius aduenit vltimo abscedere: videmus eniz ea que sunt priora in cõpositione eẽ vltima in resolutõe. sic igit̃ intẽtio hui⁹ ꝓpositionis in his trib⁹ ꝯsistit: quoz primũ est: q̄ cã pma plus influit in effectũ q̃z scḋa. Scḋm est: q̄ ipressio cãe prime tardius recedit ab effectu. Tertiũ est q̄ prius ei aduenit. que quidem tria predicta proponit in duab⁹ ꝓpositionibus. primũ in prima ꝓpositione sui libri: que est talis. Oẽ qḋ ꝓducit̃ in secũdis causis a priorib⁹ ꝛ vlioribus producitur eminenti⁹: a qb⁹ ꝛ secũda ꝓducebant̃: alia vero ꝓpositione in sequenti ꝓpositione que talis est. oĩs cã ante cãtum operat̃: ꝛ post ipsum pluriũ est subsistentiã. His aũtẽ tribus premissis ad ea manifestanda ꝓcedit. pmo quidem per exemplũ. secundo per rõnẽ ibi (ꝛ cã prima adiuuat) Exemplũ aũt videt̃ pertinere ad causas formales: in quibus q̃to forma est vlior: tanto prior esse videtur. Si igitur accipiamus aliquẽ hoiem. forma qdem specifica ei⁹ attendit̃ in hoc q̄ est rõnabilis. forma autẽ generis eius

attēditur in h̄ q̄ est viuū vel aīal. Ulterius aūt id qd̄ est oībus cōra est esse. manifestuz est aūt in gnātione vnius pticularis hoīs: q̄ in mālī subo primo inuenit̄ eē. deinde inuenit̄ viuum. postmodū aūt est homo. prius enim ipse est aīal q̄ homo. vt dicit̄ in scd̄o de gnōne aīalium. Rursus q: in via corruptionis p̄mo amittit vsum rōnis ⁊ remanet viuum ⁊ spiratio. scd̄o amittit viuū ⁊ spirās: ⁊ remanet ipsuz ens: q: sic corrumpit̄ in nihilum: ⁊ sic pōt itelligi hoc exēplum fm viā gnātionis ⁊ corruptiōis alicuius idiuidui: ⁊ hec est eius intētio. qd̄ p3 ex hoc qd̄ dicit: cum ergo idiuiduū nō est homo. i. fm actum ppriuum hoīs est aīal: q: adhuc remanet in eo opatio aīalis que cōsistit in motu ⁊ sensu: ⁊ cum nō est aīal est eē tm: q: remanet corpus penitus inaīatuz: verificat̄ hoc exēplum in ipso rez ordine. nā priora sunt existētia in viuētibus: ⁊ viuētia hominibus: q: remoto hoīe nō remouet̄ animal fm cōtinētiam. sed ecōuerso. q: si nō est aīal non est hō: ⁊ eadem rō est est de animali ⁊ eē. ⸿ Scd̄o ibi.

⸿ Et causa prima adiuuat secūdam causaz sup operationem suam: quoniam omnem operationem quā causa efficit secunda. prima etiam causa efficit: verūtamen efficit eam p modum alium altiorem ⁊ sublimiorem.

⸿ Probat tria pdicta p rōnem. p̄mum aūt. s. q̄ cā prima plus influat q̄ scd̄a: sic pbat. eminētius cōiungit aliqd cāe q̄ cāto. sed opatio qua secunda cā cāt effectum: causat̄ a cā prima. Nam cā prima adiuuat cām secundā faciēs eā opari. ergo huius opationis fm quā effectus pducit̄ a cā secūda: magis est cā prima q̄ cā secunda. Proculus autē expressius h̄ pbat. cā enim scd̄a cū3 sit effectus cāe p̄me: subam suā h3 a cā prima. sed a quo h3 aliqd subam ab eo h3 potentiā siue v̄tutē operādi. ergo cā scd̄a h3 potentiaz siue virtutē operādi a cā prima: sed cā secūda p suā potētiam vel virtutē est cā effectus. ergo hoc ipsuz q̄ cā scd̄a sit cā effectus h3 a prima cā. esse ergo cām effectus inest primo p̄me cāe: scd̄o aūt cāe scd̄e: qd̄ aūt est prius in oīb⁹ est magis: quia perfectiora sunt p̄ora naturalr. g̃ p̄ma cā est magis cā effectus q̄ cā scd̄a: 2m. s. q̄ impressio cāe prime tardius recedit ab effectu. pbat ibi.

⸿ Et quando remouetur causa secunda a causato suo: non remouet̄ ab eo causa prima: qm̄ causa prima est maioris ⁊ vehemētioris adherentie cū re q̄ causa propinqua.

⸿ Et inducit talē rōnem. qd̄ vehemētius inest magis inheret. Sed p̄mo cā vehementius imprimit in effectu q̄ cā scd̄a. vt pbatū est. ergo eius ipressio magis inheret. g̃ tardius recedit. Tertiū. s. q̄ p̄us adueniat. pbat ibi.

⸿ Et non dicitur causatum cause secunde nisi per virtutem cause prime: quod est: quia causa secunda quādo facit rem influit causa prima: que est sup illam rem de virtute sua: quare adheret illud rei adherentia vehementi: ⁊ seruat eam. Jam ergo manifestū ⁊ planum: q̄ causa longinqua est vehementius causa rei q̄ causa propinqua: que sequitur eam: ⁊ q̄ ipsa influit virtutem suā super eam: ⁊ conseruat ipsam: ⁊ nō separatur ab ea sepatione sue cāe ppinque: imo remanet i ea: ⁊ adheret ei adherētia vehemēti: fm q̄ ostendimus ⁊ exposuimus.

⸿ Tali ratione. causa secunda non agit in cātum suuz nisi virtute cause prime. ergo ⁊ cātum non procedit a cā secunda nisi per virtutem cause prime: sic ergo virtus cāe prime dat effectum scd̄e: vt attingat̄ a virtute cause: prius enim attingit̄ a virtute cause p̄me. hoc autez vno modo Proculus sic pbat. cā p̄ma est magis cā q̄ secunda. ergo est pfectioris virtutis. s3 quāto virtus alicuius cause est perfectior: tāto ad plura se extēdit. ergo virtus cause prime ad plura se extendit q̄ virtus cause secunde. Sed id qd̄ in pluribus est prius est etiam in adueniendo: ⁊ vltimum in recedendo: ergo impressio cause prime primo aduenit: ⁊ vltimo recedit. Et aūt considerandum in quibus causis hec ppositio habeat veritatem: ⁊ si quidez ad genera cāruum questio referat̄. manifestuz est q̄ h3 veritatem in quolibet genere causaruz suo modo: ⁊ in causis quidem formalibus: exemplum inductum est: in causis autem mālibus similis rō inuenitur. Nam id qd̄ primo subsistit: vt mā causa est ppinquiori modo: vt ⁊ ipsa māliter subsistat: sicut materia p̄ma elemētis: que sunt quodāmodo materia mixtoruz corporum. vtrūq3 autez horum ostendit idē esse ⁊ in efficiētibus causis: manifestuz est enim q̄ quanto aliqua causa efficiens est prior: tanto eius virtus ad plura se extēdit. vnde op3 vt pprius effectus eius cōmunior sit: cause vō scd̄e proprius effectus in paucioribus inuenit̄. vnde ⁊ particularior est; ipsa enim cā prima producit vel mouet cām scd̄o agentē: ⁊ sic fit ei causa vt agat. inueniunt̄ igit̄ predicta tria: que tacta sūt primordialr quidem in causis efficiētibus. ⁊ ex hoc manifestū est q̄ deriuat̄ ad cās formales: vn̄ ⁊ hic ponit̄ verbū influēdi: ⁊ Proculus vtit̄ verbo pductionis que exprimit cāalitatē cāe efficiētis: qd̄ aūt ex causis efficiētibus deriuet̄ ad cās māles: nō est adeo manifestū: eo q̄ cause efficiētes q̄ sunt apud nos nō pducūt mām sed formā. s3 si cōsideremus cās vles cū quib⁹ pcedūt ⁊ mālia rez pncipia: necē est q̄ hic ordo deriuet̄ ⁊ ad māles cās ex causis efficiētibus q: eni3 p̄me cāe ⁊ supreme cause efficacia seu cāalitas ad plura se extēdit. Necessarium est q̄ id qd̄ p̄mo subsistit in oībus sit a prima oīum cā. deinde a causis secūdis addunt̄ dispositiones: qbus mãe appropriant̄ singulis reb⁹: qd̄ ēt vtrūq3 in his q̄ apud nos sunt appet. nā oībus artificialib⁹ mām p̄mā exhib3 nā. deinde p artes quasdā priores mā disponit̄: vt cōgruat pticularibus artificiis: cōparat̄ eni3 p̄ma oīum cā ad totā nām: sic nā ad artem. vnde id qd̄ p̄mo subsistit in tota nā est a prima oīum cā: qd̄ probat̄ singulis rebus officio secundarū causaruz. Jn causis etiam finalibus manifestū est verificari oīa predicta. Naz pp̄ter vltimuz finē qui est vniuersalis alii fines appetunt̄: quoz appetit⁹ aduenit post appetitū vltimi finis: ⁊ ante ipsuz cessat: sed ⁊ huius ordinis rō ad genus cause efficientis reducit̄. Naz finis in mēte est cā inquātuz mouet efficiētē ad agēduz: ⁊ sic put h3 rationē mouētis pertinet quodāmodo ad cause efficiētis genus. Si aūt querat̄ in vnoquoq3 causaruz gn̄e: vtrū predicta verificētur in oīb⁹ causis quomodolib3 ordinat̄: manifestū est q̄ non. Jnuenim⁹. n. causas ordinari duplr. vno modo p se: alio modo p accidēs. p se quidē intētio prime cause respicit vsq3 ad vltimū effectuz per oēs causas medias. Sicut. n. ars fabri mouet manū: manus martellū: q ferrū percussuz excedit: ad qd̄ ferrū intētio artis p accñs aūt quādo itētio cause nō pcedit nisi ad primuz effectū: qd̄ autē ab illo effectu efficiatur iterū aliud preter intentionē primi efficiētis: sicut cū3 aliqs accēdat cādelā preter intētionē ei⁹ est: q̄ iter accēsa candela accēdat aliam cū illa alia. qd̄ aūt p̄ter intētionē est dicimus eē p accñs. Jn causis igit̄ per se ordinatis hec ppō habet veritatem

in quibus cā prima mouet omnes cās medias ad effectum: in causis aūt ordinatis p accidēs est ecōuerso. Nā effectus q p se pducitur a cā prima per accidens pducit a cā prima: pter itentionē eius existens. Qd autē est p se potius est eo qd est p accidens: & pter hoc significādū dicit. cā vniuersalis que est cā per se.

OMne esse superius: aut est superius eternitate & ante ipsam: aut cum eternitate: aut est post eternitatem & supra tempus. Esse vero quod est ante eternitatem est causa prima: quoniā est causa ei. Sed esse qd est cum eternitate est intelligentia: quoniam est esse & scdm habitudinem vnā tm: qd non patitur neq3 destruitur. Esse autē qd est post eternitatem & supra tēpus est anima: que est in orizonte eternitatis iferius & supra tempus. Et significatio q causa prima est ante eternitatē ipsā est: q est in ipsa esse acquisitū: & dico q omnis eternitas est esse: sed nō omne esse est eternitas. Ergo esse est plus cōmune q̄ eternitas. Et cā prima est supra eternitatem: quoniam eternitas est causatū ipsi9. Et intelligentia opponitur vel parificatur eternitati: quoniam extenditur cum ea: & nō alteratur neq3 destruitur: & anima annexa est cū eternitate inferius: quoniam est susceptibilior impressionis q̄ intelligētia: & est supra tēpus: quoniam est causa tēporis. Lec. II.

¶ Premissa pma ppositione sicut quodā pncipio ad totum tractatum sequētem. Incipit hic agere de pmis causis rerum: & diuiditur in ptes duas: in pma agit de distinctione cārum pmarum. In secūda de coordinatione seu depēdentia cārum adinuicem in. 16. ppositione ibi (oēs virtutes quibus nō est finis &c.) pma diuiditur in ptes duas. In prima distinguit cās pmas. In secūda determi. de singulis in. 6. ppositione ibi (cā pma superior est &c.) cause autem vniuersales rerum sunt trium generum. s. cā prima que est deus itelligētie & anime. vnde circa primum tria facit. pmo enī distinguit hec tria genera: quorum pmum est indiuisum: qr cā prima est vna tm. Scdo distinguit intelligentias quarta ppositione ibi (pma rerum creatarum est esse. In tertia distinguit aīas quinta ppositione ibi (intelligentie inferiores &c.) circa pmum duo facit. Primo distinguit tria pdicta genera. Secūdo ostendit quomodo vniunt per pticipationem quādam in vltima: vel circa ibi (omnis anima nobilis &c.) circa pmum ponit talem ppositionem (Omne esse superius: aut est superius eternitate & ante ipsam: aut cum eternitate: aut post eternitatē & supra tempus) Ad cuius itelligentiam ppositionis opz pmo videre quid sit eternitas: deinde quomodo pdicta ppositio hz veritatem. nomen igitur eternitatis indeficientiam quādam sine terminabilitate iportat. dr enim eternū quasi ex terminos exn̄s. sed qr vt phs dicit in 8° phy. in oī motu est quedā corruptio & generatio: inq̄tum aliqd esse icipit. & aliqd esse desinit: necesse est q in quolibet motu sit quedam deficientia. vnde omnis motus eternitati repugnat. vera igitur eternitas est indeficiētia essendi etiam imobilitatē importās. Et quia pus & posterius in duratiōe temporis p-uenit ex motu: vt pz in quarto physi. opz q sit eternitas absq3 pori & posteriori tota sil' exn̄s: scd'm q Boe. diffinit eā in fine de ɔsolatiōe dicēs. eternitas est iterminabil' vite tota sil' & pfecta possessio. q̄cūq3 igit res cū ideficiētia eēndi hz imobilitatē: & ē absq3 tpali successione pōt dici eterna: & scd'm hūc modū subas immāles sepatas platonici & pipatetici eternas dicebāt supaddētes ad rōnē eternitatis: qd sp esse habuit: qd fidei xpiane nō est ɔsonū. sic enī eternitas soli deo ɔuenit. dicim9 aūt eas eternas tāq̄ incipiētes obtinere a deo esse ppetuū & ideficiēs sine motu & tpis successione. vn̄ & Dionysius dicit caplo. x. de di. no. q nō simplr sunt coeterna deo: que in scripturis eterna dicunt. vn̄ eternitatē sic acceptā quidā nominat euū: qd ab eternitate pmo mō accepta distinguunt. Sed siqs recte ɔsideret euū & eternitas nō differūt nisi sicut antropos & hō. in greco enī euum eternitas dr. & antropos hō.

¶ His igit pmissis sciēdum est q hec ppō in libro pculi ɔgrua iuenit sub his vbis. oē entis vel exn̄tis ens. aut an̄ eternitatē est: aut in eternitate: aut pticipās eternitate. dr aūt eternitas p oppositū ad mobile: sicut eē stans dr p oppositū ad moueri: p qd dat itelligi qd est q in h libro dr. Oē esse supius: qr. s. est supra motū & tēpus. huiꝰ enim esse scd'm vtrūq3 auctorē in vtroq3 libro in triplices gradus distinguit. nō tn̄ est eadē oīno rō vtrobiq3. pculus enim hāc ppositionem inducit scd'm platonicorū suppositiones q vlīus abstractionē ponētes: quāto aliqd est abstractius & vlius tanto pus esse ponebāt. manifestū est. n. q hec dictio eternitas abstractiꝰ est q̄ eternū. Nā noīe eternitatis ipsa eēntia eternitatis designat. Noīe āt eterni id qd eternitatē pticipat. Rursumq3 ipsum esse cōius est q̄ eternitas. oē enim eternū est ens. nō aūt oē ens est eternū. vn̄ p dicta ipm eē sepatū est an̄ eternitatē. id autē qd est cū eternitate est ipm eē sempiternū. Id aūt qd est eternitatē pticipās: & q̄si post eternitatē est oē id qd esse eternū pticipat. Sz huiꝰ libri auctor in pmo qdē aliq̄lr cum pdictis ppōnibus ɔcordat. vn̄ exponit q esse qd est an̄ eternitatē est cā pma: q̄n est cā eternitati: & ad h pbādū iducit q in ipsa. i. eternitate est oē acqsitū. i. pticipatum. & hoc pbat: qr ea que sunt minus cōia pticipāt ea q̄ sunt magis cōia. eternitas autē est minus cōe q̄ esse. vn̄ subdit. Et dico q oīs eternitas est esse. sz nō oē eē est eternitas. g esse est plus cōe eternitas. Sic igit pbat auctor q eternitas pticipat eē: ipm aūt eē abstractū est cā pma: cuiꝰ suprascripta est suū esse. vn̄ relinqt q cā pma est cā a qua acqrit esse sempiternum: cuiq3 rei semp exn̄ti. sed in alijs duobꝰ mēbris diuisionis recedit auctor huius libri ab intētione pculi; & magis accedit ad cōes snias & platonicorū & pipatheticorum. Exponit enim 2m gradū qui est cū eternitate q est itelligētia: qr enim eternitas: vt dictū est: importat indeficiētiā cū imobilitate: illd qd scd'm oīa est ideficiēs & imobile: totalr attingit eternitatē. ponit āt scd'm pdictos phos: q itelligētia siue itellꝰ sepatꝰ hz indeficiētiā & imobilitatē: & q̄tum ad eē & q̄tum ad virtutem: & q̄tum ad opationē. vnde cētesima septuagesima nona ppositio Proculi est. Omnis itellectus in eternitate subam habet & potestatē & operationē. & scd'm hoc pbatur hic q intelligentia est cū eternitate: quia est oīno scdm habitudinē vnam: ita q nō patitur aliquā alteritatē: nec virtutis nec operationis: neq3 destruit scd'm substātiam: & pter hoc etiā postea dicit q parificat eternitati: q̄n extendit cū ea & nō alterat. Quia. s. ad oē id qd est itelligentie eternitas se extendit. Tertium vero gradum exponit de anima que hz esse superius. i. supra motum & tempus. huiꝰ enim anima magis appropinquat ad motum q̄ intelligētia: qr. vz. intelligentia nō attingitur a motu: neq3

scdm subam neq3 sm operationē: anima autem sm substātiam quidem excedit tēpus τ motum τ attingit eternitatem: sed scdm operationē attingit motum: q2 vt philosophi probāt: oportet omne qd mouetur ab aliquo reduci in aliquod pmu3 qd seipsum mouet: qd scdm Arist. est corpus animatum: cuius motus pncipiu3 est anima: τ sic vtroq3 modo oportet φ pmu3 pncipium motus sit anima. τ ideo motus est ipsius anime operatio: τ q2 motus est in tēpore: tēpus attingit operationē ipsius anime: vnde τ Proculus dicit cētesima nonagesima pma ppositione. omnis anima participās substātiam quidē eternalem habz operationem aliā sm tēpus. τ ideo hic dicit φ cōnexa est cum eternitate inferius cōnexa quidē eternitati quātum ad substātiam: sed inferius quantum ad operationē: q2 iferiori modo participat eternitatē q̄3 intelligentia. quod probat per hoc: q2 est susceptibilior impressionis q̄3 intelligētia: anima enim non solum recipit ipressionē cause prime sicut intelligētia: sed etiam suscipit impressionē intelligētie: quāto autem aliquid magis est remotu3 a pmo: qd est eternitatis causa: tāto debilius eternitatem participat: τ q̄uis anima attingat ad infimum gradū eternitatis: tamē est supra tempus. sicut causa supra causatum: est enim causa tēporis inquātum est causa motus ad quez sequitur tēpus. loqtur enim hic de anima quā attribuūt philosophi corpori celesti: τ ppter hoc dicunt φ est in orizonte eternitatis iferius et supra tempus. Orizon enim est circulus terminās visum: τ est ifimus terminus superioris emisperij: pncipium autē inferioris: τ simil'r anima est vltimus terminus eternitatis τ pncipium temporis. huic autē sentētie Dyo. concordat. 10. caplo de di. no. hoc excepto φ non asserit celū habere animam: q2 hoc catholica fides nō asserit. dicit enim φ deus est ante eternum: τ φ scdm scripturas dicuntur aliqua eterna τ temporalia qd est itelligēdum scdm modos positos in sacra scriptura. media autē existentium τ factoꝝ. i. gnābiliu3 sunt quecūq3 sm aliqd qdez eternitā: scdm aliqd vo tempus participant.

Omnis anima nobilis tres habet operationes. Nam ex operationibus est eius operatio animalis: τ operatio intelligibilis: τ opatio diuina. ¶ Operatio autem diuina quoniā ipsa preparat naturam per virtutē: que est in ipsa a causa prima. Eius autem operatio intelligibilis est: quoniā ipsa scit res per virtutem intelligentie que est in ipsa anima. Operatio autem animalis est quoniam ipsa mouet primu3 corpus τ omnia corpora naturalia: quoniā ipsa est causa motus corporum τ causa operationis nature. Et non efficit anima has operationes: nisi q2 ipsa est exemplum superioris virtutis: qd est quia causa prima creauit esse anime mediāte intelligentia: τ propter illud est anima efficiens operationem diuinam: postq̄3 ergo creauit causa prima esse anime: posuit eam sicut instrumentum itelligētie: in qd efficiat operationes suas. Propter illud ergo aia itelligibilis efficit operationem intelligibilem. Et quia anima suscipit impressione3 intelligentie facta est inferioris operationis: quonia3 ipsa est in impressione sua in id qd est sub ipsa. Quod est quia ipsa non imprimit vires nisi per motum. s. q2 non recipit qd est sub ea operatione3 eius nisi ipsa moueat ipsum: propter hāc ergo cām fit φ anima mouet corpus. De proprietate nāq3 anime est vt viuificet corpora: quoniā influit super ea virtutem suā: τ directe producit ea ad operationem rectā. Manifestum est igitur φ anima habet tres operationes: quoniam habz virtutes tres: sc3 diuinam virtutem: τ virtutē intelligibilem τ virtutem eius essentie: sm φ ostendimus τ narrauimus. Lec. III.

¶ Quia ea q̄ sunt supioꝝ iferioribus insunt sm aliqualē pticipationē. postq̄3 diuisit tres grad' supioꝝ entiū: quoꝝ vnū est supius ad eternitatē qd est cē. aliud āt est cū eternitate. quod est intelligentia. tertium autem post eternitatem qd est aia: nūc itendit ondere quō tertiū pticipat: qd est pmu τ qd est scdi. dicēs. ois aia nobilis tres h3 opationes: nā ex opationib' eius est opatio aialis τ itelligibilis: τ opatio dina. que aūt dicat aia nālis talr itelligi pōt ex verbis pculi q hāc ppōnem ponit. 201. sub his vbis. Oēs dine aie triplices hnt opationes. has qdem vt aie. has aūt vt suscipiētes itellu3 diuinū: has āt vt dijs extra iuncte: ex quo p3 φ aia nobilis dr: hec aia dina. Ad cui' euidētiā sciēdu3 est φ Plo posuit vl'es reꝝ formas sepatas p se subsistētes: τ q2 hᵒ forme vl'es vl'z q̄dā3 cāsalitatē hnt: sm ipsā3 hnt supra pticlaria entia q̄ ipsa pticipāt. iō oēs hᵒ formas sic subsistētes deos vocabat. Nā h nomē deus vl'z q̄dā3 pudētia3 τ cāsalitatē iportat: iter has tn formas hūc ordinē ponebat: φ q̄to aliq̄ forma ē vl'ior tāto est magis simplex τ pior cā: pticipat. n. a posterioribus formis. Sicut si ponam' aial pticipari ab hoie τ vitā ab aiali: τ sic de. vltimū aūt qd ab oib' pticipat: τ ip3 nihil aliud pticipat est ipm vnū τ bonū sepatu3: qd dicebat summū deū τ pmā oium cām. vn̄ τ in libro pculi inducit ppō. 116. talis. Ois de' pticipabilis. i. pticipat excepto vno. Et q2 hᵒ forme q̄s deos dicebāt sūt 3 sc itelligētes. itell's aūt sit actu itelligēs p spēm itelligibilē sub ordine deoꝝ. i. pdictaꝝ formaꝝ: posuerūt ordinē itelliu3 q pticipāt formas pdictas ad h φ sint itelligētes: iter q̄s formas est ēt itell's ydealis: s3 itell's pdicti pticipāt pdictas formas sm modū imobilē inq̄tum itelligūt eas. vn̄ sub ordine itelliu3 ponebāt tertiū ordinē aiaꝝ: que mediātib' itellectibus pticipāt formas pdictas sm motū: inq̄tū. s. sunt pncipia corpaliū motuū: p quos supiores forme pticipātur in mā corpali. τ sic q̄rtus ordo reꝝ ē ordo cor'. iter itell's aūt supiores qdā dicebāt eē dinos itell's: iferiores aūt itell's qde3 s3 nō dinos: q2 itell's ydealis q est p se deus sm eos pticipat qdē a supiorib' itellectib' s3 vtrūq3. s. sm φ est deus: ab iferioribus vo itellectib' sm φ ē itell's tm̄. τ iō nō sunt itell's dini. Sortiunt enim itell's supertores nō solū φ sint itell's: sed ēt φ sint dini. Silr τ cū aie applicent' dijs mediātibus itellectib'. q. pptngorib'. Ipse ēt aie supiores sunt dine pp itell's dinos qbus applicātur vel quos pticipāt. iferiores aūt aie veluti applicate itellectib' nō dinis sūt nō dine: τ q2 corpa nō recipiūt motū p aiam: dis est ēt vt supiora corpa sint dina s3 eos: τ iferiora corpa nō dina. vn̄ Proculus dicit. 129. ppōne. Omne corpus dinu3 p aiam deificatu3 est diuinum. ois autē anima diuina propter diuinum itellectum. omnis

autem itellectus diuinus sm participationē diuine vtutis. ꝛ qꝛ deos appellabāt pmas formas sepatas: inq̄tum sunt sm se vles ꝯnr ꝛ itellectus diuos ꝛ aias diuas ꝛ corpora diua dicebāt sm ꝙ hn̄t q̄ndam vlem ifluētiā ꝛ cālitatem sup subsequētia sui gn̄is ꝛ iferioꝝ generum. hāc āt pōnē corrigit Dyo. q̄ntum ad hoc ꝙ ponebat ordinatim diuersas formas sepatas: q̄s dicebāt deos: vt. s. aliud esset p se bonitas: ꝛ aliud p se eē: ꝛ aliud p se vita. ꝛ sic de alijs. Opꝫ. n. dicere ꝙ omnia ista sunt eēntialr ipsa pma oium cā: a qua res pticipāt oēs huiꝰ pfectiones: ꝛ sic non ponemus multos deos sꝫ vnū. ꝛ hoc qᵭ dic. z. cap. de di. no. nō aliud eē bonuꝫ dic. s. sacra scriptura: ꝛ aliud eē: ꝛ aliud vitā: aut sapiam in multas cās: ꝛ alioꝝ alias pductiuas deitates: ꝛ sm excedētes ꝛ subiectas: sꝫ vnius eē oēs bonos pcessus quomō aūt hoc eē possit ex hoc ōndit ꝯnter qꝛ est deus sic ipsum eē ꝛ ipsa eēntia bonitatis qcqd pertinet ad pfectionē bonitatis: ꝛ eē totum ei eēntialr cōuenit: vt. s. ipse sit eēntia vite ꝛ sapie ꝛ vtutis ꝛ ceteroruꝫ. vn̄ post aliq̄ subdit. et eni deus non quodā modo est exn̄tia sed simplr. ꝛ incircūscripte totum in seipso eē pacceipit: ꝛ hoc seqtur auctoꝛ huius libri. Non enim inuenitur iducere aliquā multitudinem deitatis sed vnitatē in deo constituit distōnem aūt in ordine itellectuum ꝛ aiaruꝫ ꝛ corporum. sm hoc igitur dr̄ anima nobilis. i. diua aīa celestis corporis sm opionem philosophoꝝ: q posuerunt celum aiatum. hec eni anima sm eos hꝫ aliquā influentiā vniuersalem sup res per motum. ꝛ ex hoc diua dr̄ eo mō loquendi quo ēt apud hoies: q vlem curā reipublice hn̄t diui dicunt̄. De hac ergo anima nobilissime diua dicit ꝙ habet operationē diuā: ꝛ exponens dicit: ꝙ operatio diuina eius est: qꝛ ipsa pparat nām: inquātum. s. est pncipiū pmi motus: cui tota nā subycitur: ꝛ hoc hꝫ per virtutem pticipatam a cā pma que est vniuersalis oium cā ex qua sortitur quādā vlem cālitatē in res nāles: ꝛ ideo assignās rōnem huius operationis diue aie conuenientis dr̄ ꝙ ipsa est exempluꝫ. i. ymago vtutis superioris. i. diue. exemplificatur eni in pdicta anima vlitas diue vtutis: ꝙ. s. sicut deus est vniuersalis cā oium entium ita pdicta aīa est vniuersalis cā nāluum rerum que mouētur. secundā aūt operationem aie nobilis seu diue ponit itelligibileꝫ: que q̄dem sicut ipse exponit est in hoc ꝙ ipsa cogꝰ scit res: inquātum pticipat vtutem itelligentie [illegible]. Quare āt vtutē itelligētie pticipat ōndit p h̄ ꝙ aia ē creata a cā pma mediāte itelligentia. vnde anima est a deo: sicut a cā pma. ab itelligētia autem sicut a cā secunda. effectus autem oīs pticipat aliqd de vtute sue cause. vnde relinqtur ꝙ anima sicut facit operationē diuā: inquātum est a cā pma: ita facit operationē itelligentie: inquātuꝫ est ab ea pticipās eius vtuteꝫ. h̄ aūt qᵭ h̄ dr̄: ꝙ cā pma creauit eē aie mediāte itelligētia q̄dā male itelligētes extimauerūt velle auctorem istius libri: ꝙ itelligētie essent creatrices subē aiarum. sed h̄ est ꝯ pōnes plōnicas. huiꝰ eni cālitates simplicium entiuꝫ ponebāt sm pticipationem: pticipatur āt: non q̄deꝫ id qᵭ est pticipās: sed id qᵭ est pmum per eēntiā. s. tale: puta si albedo eēt sepata ipsa albedo simplex esset cā oium alborum inquātuꝫ sunt alba: non autē aliqd albedine pticipās. sm hoc ergo plonici ponebāt: ꝙ id qᵭ est ipsum eē est cā exn̄di oibus: id āt qᵭ est ipsa vita est cā viuendi oibus. id aūt ꝙ est ipsa itelligētia est cā itelligendi omnibus. vnde Proculus dicit i8. ppōne sui libri. omne diuās esse alijs ipsum pmo est h̄ qᵭ tradidit recipiētibus operationem. Cui snie concordat ꝙ Aristo. dicit in secūdo metaphy. ꝙ illud qᵭ est primum ꝛ maxime ens est cā subsequētium. est ergo itelligendum ꝙ ipsa eēntia anime sm pdicta cāta est a cā prima: que est suum ipsum esse. sed ꝯntes pticipationes hꝫ ab aliqbus posterioribus pncipijs: ita. s. ꝙ viuere habet a pma vita: ꝛ itelligere a pma itelligentia. vnde ēt in. z8. ppōne huius libri dr̄. Res omnes hn̄t essentiā per ens pmum: ꝛ res viue sunt per vitam pmā ꝛ res itelligibiles hn̄t sciam pp itelligētiā pmā. sic ergo itelligit ꝙ pma cā causauit esse aie mediāte itelligētia ꝙ cā pma sola cāuit eēntiā anime sed ꝙ aia sit itelligibilis h̄ hꝫ ex operatione itelligētie ꝛ h̄ sensus ostēdit̄ māifeste p vba q̄ sequuntur. postq̄ .n. cāuit cā pma eē aie posuit eā sicut istrumētum itelligētie. i. sbstrauit eā opationi itelligētie vt. s. itelligētia agat in ipsam opationē. s. dās ei vt sit itelligibilis. vnde cōcludit ꝙ pp h̄ aia itelligibilis efficit opationem itelligibilē. ꝛ h̄ ēt ꝯcordat cū eo qᵭ dictū est i. i. ppositiōe ꝙ effectus cāe pme pexistit effectui cāe ƒe ꝛ vniuersalius diffundit̄. eē. n. qᵭ est cōissimū diffundit̄ i oia a cā pma. sed itelligere nō cōicat̄ oibus ab itelligentia sed q̄busdā psupponēdo eē qᵭ habēt a pma cā: sed ēt h̄ ppō si nō sane itelligat̄ repugnat vitati ꝛ sententie arꝭ. q arguit in. y. meth. cōtra plonicos ponētes huiusmodi ordinem cāruꝫ sepatarū sm ea q̄ de idiuiduis predicant̄. qᵭ seqt̄ ꝙ soꝛ. erit multa aialia. s. ipe soꝛ. ꝛ homo sepatus ꝛ etiam al' sepatū. hō. n. sepatus pticipat al' ꝛ ita est al': sortes autē participat vtraqꝫ. vnde ꝛ ē homo ꝛ est aial. non igit̄ soꝛ. eēt vere vnū si ab alio hēret ꝙ eēt al' ꝛ ab alio ꝙ eēt homo. vnde cum eē itelligibile ptineat ad ipsam naturam aie: vtpote eēntial' dr̄ia eius si ab aº hꝫ eē ꝛ ab aº nām intellectiuā. seqretur ꝙ non eēt vnū simpliciter. oportet ḡ dr̄e ꝙ a pma cā a q̄ hꝫ essentiā. hꝫ ēt itellectū. ꝛ h̄ concordat snie dyo. supra posite. sed ꝙ nō aliud sit ipsum bonū ipsum esse: ꝛ ipsa vita: ꝛ ipsa sapiētia: sed vnū ꝛ idē: qᵭ est deus a quo deriuat̄ in res ꝛ ꝙ sint ꝛ ꝙ viuāt ꝛ ꝙ intelligāt vt ipse ibidē dicit. vnde ꝛ arꝭ. in. xij. meth. signāter attribuit deo ꝛ itelligētie ꝛ viuere. d. ꝙ ipse est vita ꝛ intelligētia vt excludat pdictas plonicas ppositiōes. aliquo tū modo pōt hēre vitatē si referat̄ nō ad nām itellectualem sed ad formas itelligibiles q̄s aie itellectiue recipiunt per operationē itelligentiaꝝ. vnde dyo. dicit. iiij. ca. de di. no. ꝙ aie per angelos fiunt pticipes illuminationū a deo emanātiū. tertiā vero operationeꝫ aie nobilissime diue ponit aialē: ꝛ expōit ꝙ aialis operatio est in h̄ ꝙ ipsa mouet corpus primū ꝛ per ꝯsequēs oia corpora nālia. ipsa. n. est causa in rebus motus ꝛ huius rōneꝫ postea assignat: qꝛ. n. anima est inferioꝛ q̄ itelligentia vtpote suscipiēs itelligētie ipressionē: ꝯsequēs est vt inferiori modo operet̄ in ea q̄ sūt sub ipsa q̄ itelligētia iprimat i subiecta sibi. qꝛ cā pmaria plus isluit q̄ ƒa vt ex prima ppositiōe pꝫ: itelligentia autē iprimit in aias sine motu. inq̄tum. s. facit animā cognoscere qᵭ est sine motu: sꝫ anima imprimit i corpore per motū. ꝛ id qᵭ est sub ea sine motu. s. corpus nō recipit ipressionē aie nisi inq̄tū mouet̄ ab ipsa. ꝛ ꝯnter assignat cām q̄re dōm sit ꝙ motus corporū nāliuꝫ sit ab aia. videmꝰ. n. oia corpora nālia directe peruenire p suas operatiōes ꝛ motꝰ ad debitos fines. qᵭ non posset fieri nisi ab aliq̄ itelligēte dirigerent̄. ex quo vr̄ ꝙ motus corporū sit ab aia: q̄ influit virtutē suā supra corpora mouēdo ea. h̄ etiā pō nō est ita in fide. s. ꝙ motus celi sit ab aia: sed angu. h̄ sub dubio relinqt in scōo sup genesiꝫ ad litterā. ꝙ aūt sit a deo dirigēte totā nām: ꝛ ꝙ corporalis creatura moueat̄ a deo mediātibꝰ itelligētijs siue angelis h̄ angu. asserit i tertio de ciui. ꝛ Greg. i. iiij. dyalo. vltimo aūt ꝯcludit ppositū. s. ꝙ aia nobil' hēat tres pdictas operationes. ei autē qᵭ dictū est de itellectu diuino ꝛ aia diuina cōcordat snia dyo. qui in quarto ca. de di. no. superiores angelos vocat diuinas mētes. i. intellectus per quos

etiam anime deiformi dono pticipat fm suā virtutem: sed diuinitatē accepit fm ꝯiunctionē ad deum. non aūt fm vlem influentiā in cāta. Illud eniz est magis diuinuz: qꝛ ꝛ ipso deo maius est id qđ ipse est: q̄ꝫ ꝙ in alijs cāt.

P Rima rerum creatarū est esse: ꝛ non est ante ipm creatū aliud. Qđ est qꝛ esse est supra sensum ꝛ supra animaꝫ ꝛ supra intelligētiam: ꝛ non est post cām primā latius neqꝫ prius causatū ipo: propter illud ergo factū est superius causatis reb⁹ oibus ꝛ vehementi⁹ vnitū. Et nō est factuꝫ ita nisi ꝑpter suā ꝑpinqtatem esse puro: ꝛ vni vero: ī quo vero nō ē multitudo aliquoꝝ modoꝝ. Et esse causatū q̄ꝫuis sit vnū: tñ multiplicaī. s. qꝛ ipm recipit multiplicitatē. Lec. IIII.

Postq̄ꝫ auctoꝛ huius lib. distinxit triplicē gradū superioꝝ entiū: ꝛ ostēdit qūo pticipatiue iueniī totū in infioꝝ: nūc itendit ostēdere distinctionē scdi gra. s. ipsi⁹ esse: ꝙ est cū eternitate. nā pmū gradꝫ q est cāe pme eterne existis pmittit. q. idiuisum: vt dcm̄ est. in ħ tñ aīr ꝑcedit q̄ꝫ in alijs. nā in oibus alijs pmittit ꝑpōnem: ꝛ posita illa ꝑponit pmissam ꝛ ꝑbat: hic āt more diuidētium pmo ꝑmittit qđdā cōe. scđo illud diuidit ibi (ꝛ ipm qdeꝫ q̄ꝫuis sit vnū) tertio īter ptes diuisionis drīam assignat ibi (ꝛ eē qđ ex eo seqtur) id aūt ꝙ est cōe oibus itelligētijs distinctis est eē cātuꝫ pmuꝫ de quo pmittit talē ꝑpōnē. pma rerum creataꝝ est eē: ꝛ nō est ante ipsum creatū aliud: ꝛ ēt hāc ꝑpōnem ꝑclus in suo lib. ponit sub his verbis: qm̄ pticipatū dīna ꝑprietate ꝛ deificatoꝝ pmū est ꝛ sup primū ens: cuius qdē rō est fm pōnes plonicas: qꝛ sicut supradictū est: q̄ꝫto aliqd est cōmunius tāto ponebāt illud esse magis sepatum: ꝛ q̄si pus a posteriorib⁹ pticipatuꝫ. ꝛ sic eē posterioꝝ cāīn: in ordine āt eoꝝ que de reb⁹ dnr cōmunissimū ponebat vnū ꝛ bonū cōmunius ēt q̄ꝫ ens: qꝛ bonū vel vnū de aliquo iueniī pdicari: de quo non pdicaī ens fm eos. s. de mā pma: quā plo ꝯiungebat cum nō ente: nō distinguēs iter mācharacterm ꝛ ꝑuationeꝫ: vt hr̄ in p phy. ꝛ tñ māe attribuebat vnitatē ꝛ bonitatē inq̄ꝫtum hꝫ ordinē ad formā. bonū eni nō solū dr̄ de fine: sed de eo qđ ē ad finē. sic igiī sūmū ꝛ pmū reꝝ pncipiū ponebāt plonici ipsum vnū ꝛ ipsum bonū sepatū: sed post vnū ꝛ bonū nihil iueniī ita cōe sicut ens. ꝛ iō ipsum ens sepatuꝫ ponebant qdē creatū vtpote pticipās bonitatē ꝛ vnitatē ī numero ponebāt ipm pmū iter oīa creata. Dyo. āt ordineꝫ qdem sepatoꝝ abstulit sicut supra dcm̄ est. ponēs eūdeꝫ ordinē quē ꝛ plonici ī pfectionib⁹: q̄s cetere res pticipāt ab vno pncipio qđ est de⁹. vñ in. 4. ca. de di. no. pordinat nomē boni in deo oibus dinis noibus: ꝛ dicit ꝙ eius pticipatio vsqꝫ ad nō ens extēdiī: itelligēs ꝑ non ens māim pmā. dici. n. ꝛ si est fas diceī bonum ꝙ est sup oīa existia ꝛ ipsum nō exñs desiderat. sed īter ceteras pfectiones a deo pticipatas in reb⁹ in pmo ponit eē: sicut. n. dic. 2. cap. de di. no. ante alias dei pticipatiōes esse ppositū est: ꝛ est ipsum fm se eē seni⁹: eo ꝙ est ꝑ se vitā esse: ꝛ eo ꝙ est ꝑ se sapiāꝫ eē: ꝛ eo ꝙ ē ꝑ se dinā silitudinē eē. fm quē modū ēt auctoꝛ huius lib. ħ itellīe vr̄. dicit. n. ꝙ ħ rō est: qꝛ esse est supra sensum ꝛ supra aīam ꝛ supra itelligētiā: ꝛ qūo sit supra ista ostēdit subdēs. ꝛ nō est post cām pmā lati⁹. i. aliqd cōius. ꝛ ꝑ ꝯñs neqꝫ pus cātum ipso. cā aūt pma est latioꝛ: qꝛ extēdit ēt se ad nō entia fm pdicta. ꝛ ex ħ ꝯcludit q. ꝑpter illud qđ dcm̄ est: ipsum eē fcm̄ est supius oibus reb⁹ creatis. s. iter ceteros dei effectus cōius est: ꝛ est vehementius vnū ꝛ magis simplex. nā ea que sunt minus cōia videnī se hre ad magis cōia ꝑ modū additionis cuiusdā. vī nī nō eē eius itentio: vt loqī de aliquo eē sepato: sicut plonici loquebāntur de eē pticipato cōiter in oibus existibus: sicut loqī Dyo. sed de eē pticipato in pmo gradu entis creati ꝙ est eē supius: ꝛ q̄ꝫuis eē supius sit ꝛ in itelligētia ꝛ in aīa: tñ in ipsa itelligētia pus cōsideraī ipm eē q̄ꝫ itelligētie rō. ꝛ silr est i aīa: ꝛ ꝑꝑ hoc pmisit ꝙ est sup animā ꝛ supra itelligentiā. de hoc igitur eē in itelligētijs pticipato rōnē assignat: q̄re sit maxime vnicū. dic. n. ꝙ ħ ꝯtingit ꝑꝑ ꝑpinqtatē suā pme cāe: q est eē puꝝ subsistēs ꝛ est vere vnū nō pticipatiuꝫ in quo nō pōt aliq̄ multitudo iueniri differētiuꝫ fm eēntiā: ꝙ aūt est ꝑpiqus ei qđ ē per se vnum est magis vnitum. q. magis pticipās vnitatem. vnde itelligentia que est ꝑpingssima cause pme hꝫ eē maxime vnitum. Scđo ibi.

Et ipsum quidem non est factum multa: nisi qꝛ ipsum esse q̄uāuis sit simplex: ꝛ non sit in causatis simplicius ipso: tamen est compositū ex finito ꝛ infinito: quod est.

Ostendit rōnem distōnis q̄ pōt eē in itelligētijs fm eē: vbi cōsiderāduꝫ est ꝙ si aliq̄ forma vel nā sit oīno sepata simplex: nō pōt in ea cadere multitudo: sicut si aliq̄ albedo eēt sepata nō eēt nisi vna: nūc aūt iueniunī multe albedines diuerse: que pticipāt albedinē. sic igitur si esse cātuꝫ pmum eēt eē abstractū: vt plonici posuetūt: tale eē nō posset multiplicari: sꝫ eēt vnum tm̄: sꝫ qꝛ eē cātuꝫ pmū est eē pticipatū in nā itelligētie multiplicabile est fm diuersitatē pticipātium: ꝛ ħ est qđ dicit: ꝛ ipsum qdem. s. eē cātum pmū nō est fcm̄ multa. i. distinctū in multas itelligentias ibi. nisi qꝛ lꝫ ipsum sit simplex: ꝛ nō sit i cātis aliqd simplici⁹ eo: tñ est cōpositū ex finito ꝛ īfinito: quā qdē cōpositioneꝫ ēt proclus ponit. 89. ꝑpōne dicēs: oē entis ens ex fine est ꝛ īfinito: ꝙ qdem fm ipsuꝫ sic expo'. oē. n. īmobilitatis ens īfinituꝫ est fm potētiā eēndi. si. n. ꝙ pōt magis durare in eē est maioris potētie: qđ pōt in īfinituꝫ durare in eē est q̄ꝫtū ad hoc īfinite potētie: vñ ipse pmisit in. 80. ꝑpōne. dē entis. ens īfinitū est: nō fꝫ multitudinē ei⁹ fm magnitudinē sed fm potētiā solutā. s. exñdi: vt ipse exponit. si āt aliqd sic hrēt īfinitā vtuteꝫ eēndi ꝙ nō pticiparet eē ab alio: tunc eēt soluꝫ īfinitū. ꝛ tale est deus. vt dr̄ īfra. 16. ꝑpōne: sed si sit aliqd ꝙ hēat īfinitā vtuteꝫ ad eēnduꝫ fm eē pticipatum ab alio: fm ħ ꝙ esse pticipat ē finitū. qꝛ qđ pticipaī nō recipiī in pticipātē fm totā suā īfinitatē: sed pticularitatis intm̄ igiī itelligētia est cōposita in suo eē ex finito ꝛ īfinito: in q̄ꝫtum nā itelligētie īfinita dr̄ fꝫ potētiā eēndi ꝛ ipꝫ eē qđ recipit ē finitū. ꝛ ex ħ seqī ꝙ eē itelligētie mltiplicari possit: īq̄ꝫtū pōt eē pticipatū. ħ eni signāt ꝯpō ex finito ꝛ īfinito. Tertio ibi.

Quia esse qđ ex eo sequitur causam primaꝫ: est actus idest intelligētia completa in vltima potētia: ꝛ reliquis bonitatibus. Et forme itelligibiles in ipso sunt latiores ꝛ vehemēn⁹ vniuersales: ꝛ qđ ex eo est inferius: est intelligentia: verūtamen sub illa est intelligentia in complemento ꝛ virtute ꝛ bonitatibus: ꝛ non sunt forme intelligibiles in illa ita dilatate: sicut est earuꝫ latitudo in illa intelligentia. Et esse quidem creatum primū est in intelligentia totum: verūtamen intelligentia in ipso est diuersa per modum quem diximus.

¶ Ostendit drīam inter mēbra diuisiōis.s. inter itelligentias multiplicatas. ꝛ h̄ erit p̄mo qdē q̄tū ad diuersaꝫ pfectionē earū. Scḋo q̄tū ad īfluentiā quarūdā super alias ibi. (Et itelligentie p̄me ꝛc.) Tertio q̄tū ad effectū itelligentiaꝝ in aīabus. ꝛ h̄ in sequēti ,ppōne: que in qbusdā libris inueniť coniūcta cū isto cōmn. ꝛ incip. Intelligentie superiores ꝛc. Circa p̄mū duo fac. Prio ostēdit drīaꝫ. Scḋo excludit quādā dubitationē ibi (Et qꝛ diuersificatur ꝛc.) Circa p̄mū ergo cōsiderandū est ꝙ duplicē drīā. Intelligentiaꝝ assignat. vnā qdēꝫ q̄tum ad nām ipsoꝝ. aliam vero q̄tū ad spēs itelligibiles per quas itelligunt: q̄tum aūt ad naturas ipsarū necesse est ꝙ earum diuersificanť ꝓm ordinem quēdā. nō enim est in eis materialis differentia sed formalis. nō enim sunt cōposite ex mā ꝛ forma: sed ex natura que est forma ꝛ eē participatio vt dictum est. In his autem que materialiter differūt nihil ꝓhibet inueniri multa ex ... se habere. n aꝫ in substantijs iduidua vnius speciei equalr̄ specieꝛ rōem participant. In accidentibus et possibile est diuersa subiecta equaliter participare albedinē: sed in his que formaliter differunt semꝑ qdam ordo inueniť: sed si quis diligenter consideret in omnibus speciebus vnius generis semper inueniet vnam aliam perfectiorē: sicut in colorib⁹ albedinem: ꝛ in animalibus hoīeꝫ: ꝛ hoc ideo qꝛ que formaliter differunt ꝓm aliquā cōtrarietateꝫ differunt. est enim cōtrarietas drītia ꝓm formaꝫ: vt ph̄s dicit in .10. metaphy. in contrarijs aūt semper est vnū nobilius ꝛ aliud vilius. vt diciť in p̄mo phy. ꝛ h̄ est ratio. quia p̄ma contrarietas est p̄uatio ꝛ habitus: vt diciť in .10. metaph̄. et ,ppter hoc in .8. metaph̄. ph̄s dicit ꝙ species rerū sunt sicut numeri qui specie diuersificanť ꝫ additionē vnius super alteꝝ. manifestū est aūt ꝙ quāto aliqd est perfecti⁹ tanto ,ppinquius est enti perfectissimo. vnde hāc differentiaꝫ ponit quātum ad itelligentiarū nām: ꝙ illud esse intellectuale qḋ imediate seqtur cām p̄mā est itelligentia cōpleta vltima cōpletiōe ad esse causatū in potētia eēndi ꝛ reliquis bonitatibus ꝫntibus. Illud vero itellectuale ꝙ est inferius in ordine itelligentiaꝝ. retinet qdem nām ꝛ rōnem itelligentie: sed tn̄ est sub p̄ori itelligentia in cōplemēto nature ꝛ virtute eēndi ꝛ operādi ꝛ in oīb⁹ bonitatib⁹ siue perfectionib⁹. q̄tum aūt ad scḋam drīam q̄ est ex spēbus itelligibilib⁹ supponit ꝙ itelligētie per quasdā spēs itelligibiles itelligant ꝙ hꝫ itelligibiles spēs maiorē habeāt amplitudinē ꝛ vl̄itatē q̄ꝫ in iferiorib⁹ itelligētijs. ꝛ h̄ qdē ne ēt indiscussuꝫ dimittať manifestabiť īfra in .x. ,ppōne q̄ tota super hoc ,pcedit. ¶ Scḋo ibi.

¶ Et quia diuersificatur intelligentia: fit in eā forma intelligibilis diuersa: ꝛ sic ex forma vna ,ppterea qḋ diuersificať in mūdo inferiori ,pueniunt indiuidua īfinita in multitudine: Similr̄ ex esse causato primo ,ppterea ꝙ diuersificať: apparent forme intelligibiles infinite.

¶ Remouet quādā dubitationē: qꝛ .n. dixerat spēs itelligibiles ēt superiorib⁹ ... iferiorib⁹ itelligētijs eē differentes posset h̄ alicui falsum videri ,ppter h̄ ꝙ res itellecta est vna. ꝛ iō ostēdit quō hꝫ spēs itelligibiles diuersificentur. Et p̄mo īducit ad hoc quoddā exēplū. Scḋo ostēdit drīam ibi. (Uerūtn̄ q̄uis diuersificenť ꝛc.) Circa p̄mū cōsiderandū est ꝙ sicut supra dcm̄ est platonici ponebāt formas reꝝ separatas per quaꝝ participationē itellect⁹ fierent itelligētes actu sicut per eaꝝ participationeꝫ mā corporalis cōsistit in hac vel illa spē: ꝛ idem seqť si nō ponamus plures formas separatas: sed loco oīum illaꝝ ponamus vnaꝫ p̄mā formā ex qua oīa deriuenť sicut supra dcm̄ est ꝓm sniam Dionysij: quā videť seq auctor h⁹ libri in illam distictionē ponēs i esse diuino. sic igiť cū itelligētie sint diuerse ꝛ differentes diuersis itelligētijs: sicut ēt diuerse forme participate in hoc mūdo sensibili iueniuntur ꝓm diuersitatē ... participantiū formas predictas. ¶ Secundo ibi.

¶ Uerūtamen q̄uis diuersificenť nō seiungun tur adinuicē: sicut est seiunctio indiuiduoꝝ: qḋ est: qm̄ ipse vniunť absqꝫ corruptiōe: ꝛ separātur absqꝫ seiunctiōe: qm̄ sunt vnū habēs multitudinē ꝛ multitudo in vnitate.

¶ Ostēdit diuersitateꝫ in p̄dicto exēplo forme sensibiles participare in diuersis iduiduis sunt forme iduiduate ꝛ adinuicē seiunguť ea seiunctiōe qua vnū iduiduū seiungiť ab alio: ita ꝙ ambe forme nō ꝑtinent ad existiam vnius rei: sed diuersaꝝ. Nō sic aūt seiunguť forme itelligibiles ex eo ꝙ sunt ēt in diuersis itelligentijs siue itellectibus. qꝛ nō efficiunť per hoc forme iduiduales: ꝫ retinent vim sue vl̄itatis in q̄tū quelibet eaꝝ in intellectu cui iest causat vl̄em cognitionē eiusdē rei itellecte. Et h⁹ rō ex supradictis apparet. Cū .n. forme reꝝ siue sint diuisim per se stantes: siue vnianť io vno p̄mo habēte eē vniuersalissimū ꝛ diuinū manifestū est ꝙ q̄to magis appropinquať ad h̄ vl̄issimū esse formarū tāto forme sūt vl̄iores. ꝛ ꝓm h̄ dixit ꝙ forme ꝑcipate in supiorib⁹ itellectibus sunt vl̄iores. illud aūt qḋ est infimū in reb⁹ est ... corporalis ... vn̄ recipit hꝫ formas vt particulares absqꝫ oī vl̄itate: ꝛ h̄ est qḋ dicit ꝙ quāuis forme itelligibiles diuersificenť in diuersis itelligentijs: tn̄ non h̄ modo diuiduť adinuicē sicut diuiduntur diuersa iduidua in reb⁹ sensibilib⁹: qꝛ nihil habent nisi vnū cū multitudine. vnū qdem ex parte vl̄itatis: multitudineꝫ aūt ꝓm diuersum modū participationis in diuersis itellectib⁹: ꝛ ꝑ hoc totaliter excludiť rō Auerroys volentis ,pbare vnitatem itellectus per vnitatē itelligibilis forme. extimauit enim ꝙ si forme itelligibiles sunt diuerse in diuersis itellectibus ꝙ sint induiduate ꝛ intelligibiles in potentia ꝛ nō in actu qḋ ꝑ p̄missa pꝫ eē falsuꝫ. ¶ Deīde cū diť.

¶ Et intelligentie prime influunt supra intelligentias secūdas virtutes ꝛ bonitates: q̄s recipiūt a cā prima: ꝛ intēdūt bonitatē in eis vsque quo cōsequunť vltimū earum.

¶ Ponit scḋam differentiā que seqtur ex p̄ma. Inuenim⁹ enim in quolibet reruꝫ ordine ꝙ id qḋ est in actu agit in id qḋ est in potentia. semper aūt ꝙ est perfectius comparatur ad minus perfectū vt actus ad potentiā. ꝛ ideo pfectiora in quolibet genere nata sunt agere in iperfectiora. Cum igitur superiores itelligentie sint cōpletiores i virtute ꝛ reliquis bonitatibus itelligentijs inferiorib⁹ consequens est ꝙ sicut p̄ma causa influit in superiores intelligentias: ita superiores intelligentie influant in iferiores: ꝛ sic vsqꝫ ad vltima.

Intelligētie superiores prime q̄ sequūtur cām primā iprimūt formas secundas stantes: que nō destruunť: ita vt sit necessariū iterare eas vice alia. Intelligentie aūt secūde iprimūt formas declines ꝛ sepabiles: sicut est aīa. ipsa nāqꝫ est ex ipressione intelligentie secūde que seqtur esse cātuꝫ

infernus. Et nõ multiplicant aie nisi per modũ quo multiplicant itelligentie: qd est: qr eẽ aie: iterum hʒ finem: sed qd ex eo est inferius est ifinitum. Igitur aie que sequunt alacbili .i. intelligentiaʒ sunt cõplete perfecte pauce declinationis ꝛ separationis: ꝛ aie que sequunt esse inferius sunt in cõplemento ꝛ declinatiõe sub aiabus superiorib⁹. Et anime superiores ẽt influunt bonitates quas recipiũt ab intelligentia super animas iferiores: ꝛ omnis anima recipiẽs ab intelligentia virtutẽ plus est super ipressionẽ fortior. Quia qd impressũ est ab aia: est fixũ ꝛ stans: ꝛ est motus eius motus equalis ꝛ cõtinuus: ꝛ illa in qua ex ea est virtus intelligentie minus est impressiõe sub animab⁹ primis: ꝛ est qd ab ea ipressum est debile euanescens destructibile: verũtamen quãuis sit ita: tamen permanet impressio per generationẽ. Iã ergo ostensum est: quare facte sunt forme intelligibiles multe: ꝛ nõ est esse earũ nisi simplex: ꝛ q̃re facte sunt multe aie. Quarũ quedã sunt fortiores quibusdã: ꝛ esse earũ est vnũ simplex in quo non est diuersitas.

Lec. V.

Postq̃ in pcedenti ppõne manifestauerit auctor distinctionem intelligentiaꝝ. h agit de distictiõe aiarũ: quã qdẽ assignat fm distiã itelligẽtiaꝝ eas quodãmodo causantium fm eius positionẽ. vnde qd hic agitur de distictiõe aiarũ põt retrahi ad distictionẽ itelligentiaꝝ: fm q distictio causarũ manifestat per distictionẽ effectuũ. vñ ꝛ in qbusdã libris hic nõ ponit ppõ per se sed adiũgit copulato pcedentis ppõnis: qd ẽt appet ex epilogo qd hic ponitur: qd cõe est vtriqʒ ppõni. Est aũt ppõ talis. itelligentie superiores pme iprimũt formas scdas stãtes: que non destruunt: ita vt nõ sit necẽsm iterare eas vice alia. Intelligentie aũt scde ipmunt formas decliues separabiles sicut est aĩa: huic aũt ppõni particulari ponit duas ppõnes corrñdentes [illegible] que talis est. ois diuinus intellectus participat⁹ ab aiabus diuinis participat. ꝛ aliã que talis est. Ois itellect⁹ participat⁹ qdẽ itelligẽtie ante forma participat ab aĩabus neqʒ diuinis neqʒ factis in trãsmutatiõe itellect⁹ ꝛ ignoĩãtie. Ad euidẽtiã aũt h⁹ ppõnis tria opʒ cõsiderare. Primo qdẽ ipressionẽ aie. Scdo de distictiõe aiarũ. Tertio de dñia aiaꝝ distictarũ. Circa ipressionẽ .n. anie pmo opʒ cõsiderare qũo aie cõueniat iprimi. 2° a quo iprimant. q aũt aie cõueniat iprimi manifeste apparet: si qs ipressionis rõnẽ ɔsideret: ad quã duo rẽgrunt. pmo qdẽ vt q est ipressũ sit in aliquo ex ris. 2° vt nõ sit in eo superficialr fm extrinsecũ cõtactũ solum: sed sit intimũ .q. penetrãs in pfundũ. Et h duo ɔueniunt aie fm ppriã eius rõnẽ: vt dcm est supra. In 3ª ppõne q operatio ppria aie est vt moueat corpora: eo q operatio ipsi⁹ est ifra opationẽ ppriã itelligẽtie: cui⁹ est cognoscere res absqʒ motu. opʒ aũt pncipiũ motus applicari mobili: qd vt pbat in .7. physi. mouens ꝛ motũ sunt siĩ. vnde aie fm ppriã rõnem cõuenit in corpore mobili esse. motus aũt quo aia mouet corp⁹ est motus viuentis corporis q qdem nõ est a mouẽte extrinseco sicut mot⁹ violentus vel sicut motus leuiũ ꝛ grauiũ a generãte: sed est a mouẽte intrinseco. vnde res viue dicunt seipsas mouere: ꝛ ideo opʒ aiam que mouet corpus esse in corpore itrinsecus ẽt vnitam. ꝛ pper h dr esse ipressa fm opionẽ auctoris h⁹ libri ab itelligentia. dicit .n. ipsa nãqʒ .s. aña iferior est ex ipressione itelligẽtie secũde: q̃ secũdi ordinis itelligẽtiaꝝ. que .s. itelligẽtia scda seqt esse creatuʒ iferius .i. in iferiori pte ipsius eẽ pmi creati q est eẽ itelligẽtiarũ. vel h q dicit que seqt ꝛc. põt restrĩgi ad aiam que est ifra eternitatem itelligẽtie: vt in scda ppõne dcm est. sed h snia nõ ẽvsq̃ q̃ qʒ rata. possumus .n. loq de anie ipressione vno modo ex pte ipsi⁹ aie ipresse. alio mõ ex pte mãe cui iprimit: ꝛ h qdem distictio locũ hʒ in q̃libet aia per se stante q̃lis est q̃libet aia itelligens. vt ifra patebit: qr esse sube ei⁹ nõ totaliter cõsistit in vnione sui ad mãm corporalẽ sicut eẽ aie nõ subsistẽtis q̃les sunt aie brutoꝝ ꝛ plantaꝝ. vnde i his pdicta distictio necessaria nõ est: qr simul cõsiderat esse talium aiarũ: ꝛ ex parte mãe recipientis ꝛ ex pte ipsi⁹ aie. Si ergo loquamur de aia per se stante .s. itellectuali q̃cũqʒ siue celesti si ponant corpora celestia aĩata fm q auctor hui⁹ libri supponit siue de aia humana ex pte ipsius aie. tũc fm radices ppõnũ plurimarũ quas in multis auctor h⁹ libri seqt talis aia est ex ipressione itelligentie: qr sicut supra dcm est in tertia ppõne platonici posuerũt q ab alio pncipio cãtur in aliq̃ re id qd est cõe ꝛ ab alio iferiori pncipio id qd est magis ppriũ fm h igit anĩa per se stans suũ esse hʒ a pma cã. qd aũt sit itellectualis: ꝛ q sit aĩa hʒ a secũdis causis que sunt itelligẽtie. vñ cũ ad rõnẽ aie pertineat q sit corpori ipressa ɔñs erit q h aia ab intelligentia hẽat .s. q sit corpori ipressa: sed qr sicut supra ostendimus pdicta positia veritatẽ nõ habʒ ꝛ ɔriat snie Arist. opʒ dicere q a pma cã a qua talis aia hʒ suũ eẽ habeat ẽt q sit itellectualis ꝛ q sit ania: ꝛ per ɔñs q sit corpori ipressa. est ergo fʒ h aia nõ ex ipressione itelligentie sed ex ipressione cause pme. Si võ loquamur de ania ex pte susceptibilis cui iprimit sic q̃tũ ad aĩam celestẽ. si celum hẽret aiam esset similis rõ. Nõ .n. mã celestiũ corporum aliquo mõ ab intelligentijs causat: sed a cã pma a q̃ habent esse: sed si loquamur de aia hũana ex parte susceptibilis sic aliquo mõ est ex ipressione itelligentie: inq̃tũ .s. ipm corpus humanũ disponit ad hoc q sit susceptiuuʒ talis aie per virtutẽ celestis corporis operãtẽ in semine: rõne cuius dr q homo generat hoiem ꝛ sol. corpa aũt celestia ẽt fm doctores fidei xpiane .s. Augu. ꝛ Grego. ponũtur a creaturis spũalib⁹ moueri q̃ dñr angeli siue itelligẽtie vel itel'ect⁹ sepati. Et ex hoc seqt q itelligẽtie aliqd operant ad h q ania hũana corpi iprimat ex pte suscep. ꝛ per hunc modũ põt dici q alie anime que non sunt per se stantes sunt ex ipressione itelligentiaꝝ ꝛ celestiuʒ corpoꝝ. Deinde restat cõsiderandũ de aia .s. de distinctione aĩarum ꝛ ponit eandẽ rõnem distinctionis siue multiplicationis in aniab⁹ quã in itelligentijs posuerat. sic .n. esse itelligentie cõpositũ est ex infinito ꝛ finito inq̃tũ esse ei⁹ nõ est subsistẽs sed participatũ ab aliqua natura rõe c⁹ põt distingui in multa. Ita etiã est ꝛ de esse aie ꝛ h est q dicit ꝛ nõ multiplicant aie nisi per moduʒ quo multiplicant intelligentie: qd est: qr esse aie habʒ finẽ sed q ex eo est inferius: est infinitũ. infinitũ aũt dicit ipam naturam participationẽ esse quã vocat infinitũ pper vtutẽ ad durandum esse in ifinitũ. Ipm aũt esse participatũ vocat finitum: qr nõ participat fm totã infinitatẽ vtutis sue. sʒ fm modũ nature participantis. est tñ aduertendũ q qr natura intelligẽtie est penitus absoluta a corpore distinctio intelligẽtiaꝝ attendit fm gradũ nature pprie absqʒ cõparatiõe ad aliqua corpora. de rõne .n. aie est q sit corpori ipressa: ꝛ ideo distinctio aiaruʒ attendit fm cõparationem ad corpora aĩata. vnde si corpora aĩata sũt diuer-

2° meta.

2°. phy.

sarum spẽrũ aie eis ĩpresse erunt diuerse sẽ fm spẽm. sicut oporteret dicere si corpa celestia essent aiata. si aũt corpa aiata sunt vni⁹ spẽi aie ẽt ĩpresse sunt vni⁹ spẽi multiplicate nũero solo: sicut pʒ de aiabus hũanis. Deinde cõsiderãdum est 3ᵐ. s. dña aiaꝝ distinctaꝝ: ⁊ ponit tres dñas q̃rũ pma accipit fm diuersaꝫ pfectionẽ aiarũ. dicit. n. q̄ anime iste supiores sicut sũt celestiũ corpoꝝ que sequunt itelligentiã. q. imediate post eã ordinate sunt cõplete. s. i perfectione nãe aialis: ⁊ signũ pfectiõis ostẽdit subdẽs pauce declinatiõis ⁊ separatiõis: dictũ est eni supra in scda ,ppositione q̄ aia inq̃tũ deficit a cõplemẽto itelligẽtie appropinquant ad motũ: ⁊ iõ q̃to aie fuerint altiores ⁊ itelligẽtie ,ppingores tanto min⁹ hñt de motu. aie eni iferiores hñt motũ non solũ q̃tũ ad h̄ q̄ mouent corpus: sed etiaʒ q̃tũ ad hoc q̄ nõ semp sunt cõiuncte suis corporib⁹ ⁊ q̄ nõ semp intelligũt. Sed aie superiores semp sunt cõiuncte suis corporib⁹ ⁊ semp sunt intelligẽtes. hñt tñ de motu h̄ q̄ [illegible] celestia corpora: ⁊ ideo dicit q̄ sunt pauce declinatiõis: q₂ parũ declinant ab ĩmobilitate itelligentie ⁊ pauce sepationis: q₂ paruʒ in diuersa separant vt qñqʒ in hoc qñqʒ in illo iueniant. s. q̃tũ ad solũ motũ locoleʒ celestiũ corpoꝝ. inferiores vero aie deficiũt in cõplemẽto ⁊ paucitate declinatiõis seu separatõis a superioribus aiabus. scda dña sumit per influentiã aiarũ inuicẽ: sicut eni supra dixit q̄ intelligẽtie pme influũt supra secũdas bonitates quas recipiũt a causa pma. Ita nũc dicit q̄ superiores aie influũt bonitates quas recipiũt ab itelligẽtia sup animas inferiores: ⁊ vtrobiqʒ est rõ eadẽ: q₂ q̄ est iperfectus aptũ est perfici a pfectiori: sic potẽtia ab actu tertia dña sumit ex parte effectus. Sicut. n. de intelligentijs dixit q̄ superiores ipmũt nobiliores aias: ita nunc dicit de aiabus q̄ aia superior recipiẽs virtutẽ imediate ab intelligẽtia hʒ fortiorẽ ĩpressionẽ: q₂ semper cã supior vehementius agit: vt in pma ,ppõne dictuʒ est. ⁊ iõ id qd̄ ĩprimit a superiori aia in suo corpe est fixũ stans. i. firmũ ⁊ ĩmobile: ⁊ motus ei⁹ est equalis. i. vniformis ⁊ cõtinu⁹: vt pʒ in corpe celesti. aia võ iferior ad quã ptinet virtus intelligẽtie mediãte superiori aia hʒ debiliorẽ ipressionẽ in suũ corp⁹ sicut causa inferior: ⁊ ideo id qd̄ ĩprimit corpori sicut vita ⁊ h̄ө est debile ,ppter possibilitateʒ corpis ab exteriori agente euanescẽs a pncipio iteriori trãsmutatũ destructibile: q₂ finaliter totaliter desinit esse id qd̄ ab aia in corpe efficitur: ⁊ tñ corpus quodãmõ participat sempiternitatẽ. s. fm spẽm: ⁊ hoc per generationẽ. In hoc aũt melius sentit auctor hui⁹ libri attribuens corruptibilitatẽ hoꝝ corpoꝝ debilitati ĩpressionis ipsius aie q̃ platonici: qui posuerunt ẽt aiam humanã hẽre qddã corpus incorruptibile sibi semp vnitũ. pʒ etiã q̄ fm sniam hui⁹ auctoris qñ aia humana fuerit pfecta per cõiunctionem ad causam pmã poterit corpori suo ĩprimere vitã perpetuã. ⁊ fm h̄ fides catholica cõfitet futurã vitã eternã nõ solũ in aiabus. sed etiã in corporib⁹ post resurrectionem. ¶ Ultimo epilogat q̃ in duab⁹ ,ppõnibus dicta sunt que aũt diximus de aiabus celorum non asserendo diximus: sed aliorum opiniones recitando.

6 Causa prima superior est oĩ narratiõe: ⁊ nõ deficiunt lingue a narratiõe ei⁹: nisi ,ppter narrationem esse ipsi⁹: qm̃ ipsa est super omnẽ cãm: ⁊ nõ narrat nisi per causas secũdas: que illuminant a lumine cause prime. Qd̄ est qm̃ causa prima nõ cessat illuminare causatũ suũ: ⁊ ipsa nõ illuminat a lumine alio: qm̃ ipsa est lumen purũ: sic q̄ nõ est lumen: ⁊ q₂ nihil est superius ipsa sed ipsa super oĩa: ex illo ergo facta est prima sola cui⁹ deficit narratio: ⁊ nõ est ita: nisi q₂ supra ipsam nõ est causa: per quã cognoscat: omnis res nõ cognoscitur ⁊ naturalis nisi ex ipsa causa sua. Cum ergo causa est tantũ: ⁊ nõ est causatũ: nõ scitur per cãm primã: neqʒ narratur: quoniam est superior narratiõe: neqʒ consequit eam loquela: qd̄ est quia narratio nõ fit nisi per loquelam: ⁊ loquela per intelligentiã: ⁊ intelligẽtia per cogitationẽ: ⁊ cogitatio per meditationẽ: ⁊ meditatio per sensum. Causa aũt prima est supra res oẽs: qm̃ est causa eis: ,ppter illud fit ergo q̄ ipsa nõ cadit sub sensu: ⁊ meditatiõe ⁊ cogitatiõe ⁊ intelligẽtia ⁊ loquela: nõ est ergo narrabilis. Et dico iterũ q̄ res aut est sensibilis ⁊ cadit sub sensu. Aut est meditabilis: ⁊ cadit sub meditatiõe: aut est fixa stans fm dispõnem vnã: ⁊ est intelligibilis: aut cõuertibilis destructibilis cadens sub generatiõe ⁊ corruptiõe: ⁊ est cadens sub cogitatione: ⁊ causa prima ẽ supra oẽs res intelligibiles sempiternas ⁊ supra res destructibiles: quapropter nõ cadũt super eam meditatio: neqʒ sensus neqʒ intelligentia. Et ipsa quideʒ nõ signatur nisi a causa secũda: q̃ est intelligẽtia: ⁊ nõ noiat nisi per nomẽ cãti sui primi: verũtñ p modũ subIimiorẽ ⁊ nobiliorem ⁊ meliorẽ: sicut ostẽdim⁹. Lec. VI.

¶ Postq̃ʒ auctor huius libri distinxit esse superi⁹ gnãlr in tres gradus: quoꝝ pm⁹ est supra eternitatẽ qd̄ ɔuenit cãe pme. secũdus cũ eternitate q̄ ɔuenit intelligẽtie. tertius est infra eternitatẽ ⁊ supra tps q̄ cõuenit aie. H̄ incipit ,psequi de singlis gradib⁹. Et pmo de cã pma. 2ᵒ de itelligẽtia in alia ,ppõne ibi (Intelligẽtia ẽ suba ⁊c.) 3ᵒ d̄ aia. 14. ,ppõne. ibi (In oĩ aĩa ⁊c.) De cã pma h̄ est qd̄ potissime scire possum⁹ q̄ oẽm sciam ⁊ locutionẽ nr̃am excedit. Ille eni perfectissime deũ cognoscit qui h̄ de ipso tenet q̄ qcqd cogitari vel dici de eo põt min⁹ est eo qd̄ de⁹ est. vñ Diony. dicit in. i. o. mistice theolo. q̄ hõ meli⁹ sue cognitionis vtit deo sicut oĩno ignoto: eo q̄ nihil de eo cognoscit cognoscẽs ipm esse supra oẽm mentẽ: ⁊ ad hoc ostẽdẽduʒ iducit h̄ ,ppõ cã pma supior est narratiõe. per narrationẽ aũt opʒ affir⁹ intelli. q₂ qcqd de eo affirmamus nõ cõuenit ei fm q̄ a nobis significat. Noĩa. n. a nobis iposita significãt per modũ quo nos itelligimus quẽ qdẽ modũ incẽ diuinũ transcẽdit. vñ Diony. dicit. 4. ca. cele. hierar. q̄ negationes in diuinis sunt vere. affirmatiões võ incõpacte vel incõueniẽtes. hãc ẽt ,ppõnẽ ,pclus ponit. cxxiij. ,ppõne sui libri sub his verbis. oẽ q̄ ẽns ipm qdeʒ ,ppter supersubalẽ vnionẽ indicibile est ⁊ incognoscibile oĩbus secũdis: a participãtib⁹ aũt capibile est ⁊ cognoscibile ,ppter qd̄ solũ pmũ penitus ignotũ tanq̃ʒ amethecuʒ ens. ,p hoc aũt q̄ dicit q̄ ẽns intelligit omnẽ formã ydealẽ fm platonicoꝝ põnes puta per se hoieʒ per se vitã ⁊c. h̄ө que deos dicebãt. vt supra dcm̃ est. h̄ө aũt habẽs vnitatẽ fm ipsos supsubalẽ q̃ extẽdit oĩa subiecta pticipari ⁊ iõ dic q̄ neqʒ dici neqʒ cognosci põt vnũqdqʒ eoꝝ ab iferioribus: sed a supiorib⁹ cognosci põt puta ydea vite cognosci

pōt ab ydea entis. ꝛ ꝗ̄uis nō possint pfecte cognosci: vel dici ab inferiorib⁹ aliqualr tn̄ capi ꝛ cognosci pnt a partici panbus.i.per pticipātia sicut per ea q̄ pticipāt vitā al qd cognoscit de ipsa vita. sed illud qd est pmū simplr: qd ſm platonicos est ipsa ēentia bonitatis est penit⁹ ignotū. q2 nō bꝫ aliqd supra qd possit ipm cognoscere: ꝛ h̄ signat cū dicit amethecū.i.nō post existens alicui. Et q2 auctor h⁹ libri nō cōcordat cum platonicis in pōne aliarū naturarū sepataꝝ idealiū: sed ponit solū pmū: vt supra dictuꝫ ē: ideo pterit s̄ſis alijs de hac cā pma dicit q̄ est supior narratiōe. Et cām assignat ꝑpter suā supsubstātialitatē sicut ꝑculus. ꝛ h̄ ē qd subdit in ꝑpōne: ꝛ nō deficiūt lingue a narratione eius nisi ꝑpter narrationeꝫ nō esse ipsi⁹: qm̄ ipsa est super oēm cām qualiter aūt narretur dicit subdēs: er nō narrat nisi per cās secundas que illuminant lumine cause pme. ꝛ hoc est idē qd proclus dixit q̄ a pticipātib⁹ capibile est ꝛ cognoscibile: h̄ aūt qd dcm̄ est in ꝑpōne ꝑbat per hūc moduꝫ. tripli.n. aliqd cognoscit. vno mō sic effectus per cām. Alio mō per seipm. 3⁹ mō per effectum. Primo g̃ ... q̄ cā pma nō cognoscit pmo mō.s. per eāꝫ. Cū dicit q̄ cā pma nō cessat illuminare cātū suum. ꝛ ipsa nō illuminat lumine alio. qm̄ ipa est lumē puꝝ supra qd nō est lumē. Ad cui⁹ intellectū cōsiderandū est q̄ per lumen corruptibile visibilia sensibilr cognoscunt. vn̄ illō per qd aliqd cognoscit per silitudinē dici pōt lumē. ꝑbat aūt phs i.9. metaph. q̄ vnūqdqꝫ cognoscit per id qd ē in actu: ꝛ iō ipsa actualitas rei est qdā lumē ipsi⁹: ꝛ q2 effectus hꝫ q̄ sit in actu per suā cām. inde est q̄ illuminat et cognoscit per suā cām. Cā aūt pma est actus purus nihil hn̄s possibilitatis adiūctū: ꝛ ideo ipsa ē lumē purū a quo oīa alia illuminant ꝛ cognoscibilia reddunt. ꝛ ex h̄ ꝯcludit vlterius q̄ sola cā pma sic est pma q̄ nō pōt narrari: q2 nō hꝫ cām superiorē per quā narret. res eni ꝯsueuerūt narrari per suas cās: ꝛ q2 a cognitiōe ꝑcessit a narratiōe ostēdit ꝯñter q̄ cā pma cū sit supra cognitionē opꝫ q̄ sit supra narrationē. ꝛ h̄ iō: q2 narratio.i. affirmatio fit ꝑ loquelā.i. per aliquē sermonē significatiuū. loquela autem est ꝑ intellectū: q2 voces significatiue sunt signa intellectuū. intelligētia aūt fit per cognitionē.i. per rōnē: ꝛ h̄ est verū in hoībus qui rōcinādo ꝑueniūt ad itellectū veritatis: ꝛ cogitatio per meditationē.i. per imaginationē ꝛ ceteras vires sensitiuas interiores q̄ deseruiūt rōni humane. Et meditatio fit per sensum: q2 fantasia est mot⁹ fact⁹ a sensu ſm actū. vt dicit in libro de aīa. vn̄ cuꝫ cā pma sit super oēs res excedit oia ꝑdicta. ꝛ h̄ ē qd Diony. ponit. i. ca. de di. no dicens. ꝛ neqꝫ sensus est ei⁹ neqꝫ fantasia: qd ille noiat meditationē. neqꝫ opio qd iste noiat rōnē neqꝫ nomē qd ille noiat loquelā: neqꝫ sermo qd iste noiat narrationē: neqꝫ scia qd ille noiat itelligētia. 2⁹ vero erit q̄ nō cognoscit scdo mō.s. per seipaꝫ. ꝛ h̄ ꝑbat per diuersos modos cognitionū. coꝝ.n. que per se cognoscunt q̄dā cognoscunt sensu sicut res sensibiles: q̄dā meditatiōe siue imaginatiōe. sicut res imaginabiles q̄ sensui subiacent: q̄daꝫ vō intellectu sicut res nec̄ie ꝛ imobiles: q̄dā vō rōne siue cogitatiōe: sic res gn̄abiles ꝛ corruptibiles ſm quē modū phs in. 6. ethi. dicit q̄ rōnatiū est circa ea q̄ ꝯtingit alr se hēre. vnde cū cā pma sit supra oē hōꝫ gen⁹ rerum: nullo istoꝝ modoꝝ cognosci pōt: hāc ꝑbationē inducit ꝑclus nisi q̄ meditationē ponit loco cogitatiōis ꝛ opionē loco meditationis: ꝛ qdem circa hāc rōnē manifestū est q̄ cā pma est supra res sensibiles ꝛ imaginabiles ꝛ corruptibiles: sed q̄ sit supra res itelligibiles semꝑ ternas nō ē manifestuꝫ. ꝛ hec ꝑbatio h̄ ꝑtermittit: sed ꝑclus ꝑbat ꝑ hoc q̄ ois cog̃ itellectualis vel rōnalis est entiū. illud eniꝫ q̄ pmo acquirit ab itellectu est ens. ꝛ id in quo nō inuenit rō entis nō est capibile ab intellectu. vnde cū cā pma sit supra ens. ꝯñs cōe est q̄ cā pma sit supra res itelligibiles sempiternas. Cā aūt pma ſm platonicos quidē est supra ens inq̄tū eēntia bonitatis ꝛ vnitatis que est cā pma excedit etiā ipm ens separatū: sicut supra dictuꝫ est. sed ſm rei veritatē causa pma est supra ens inq̄tū est ipm ē ifinitum. ens aūt dicit id qd finite participat esse: ꝛ hoc est ꝑportionatū intellectui nostro. Cuius obiectū est qd qd est vt dicit in. 3. de aīa: vnde illud solū est capibile ab intellectu nostro qd hꝫ quiditatē participantē esse: sed oei qditas est ipm esse. vnde est supra intellectū. Et per hūc modū dicit hanc rōnē Diony. i. capitulo. de di. no. sic dicens: si cognitiōes oēs existētiū sunt ꝛ si existētia finē habent: inquātū.s. finite participant esse qui est supra omnē substantiam ab oī cognitiōe est segregatus. 3⁹ ostēdit quō cā pma cognoscit per effectū: ꝛ dicit q̄ cā pma nō signatur in his q̄ de ipsa dicent nisi ex cā scda q̄ est itelligētia. sic e.n. loquimur de deo. q. de q̄dā substa intelligēte ꝛ h̄ iō: q2 itelligētia est suū cātū pmū. vnde est deo simillima ꝛ per ipꝫ maxime cognosci pōt. sed tn̄ nō sufficiēter cognoscit per cā: q2 illud qd ē itelligētio est in cā pma altiori modo: cā aūt excedens effectū nō sufficiēter cognosci pōt per suū effectū. sic ergo pꝫ q̄ cā pma superior est narratione: q2 neqꝫ per cām: neqꝫ per seipsam: neqꝫ per effectum sufficiēter cognosci aut dici potest.

7. Intelligētia est substātia que nō diuidit. Q̄d est: q2 si nō est cū magnitudine: neqꝫ corp⁹ est: neqꝫ mouet: tūc ꝑculdubio nō diuidit: ꝛ iterꝫ oē diuisibile nō diuidit: nisi aut in multitudine: aut in magnitudine: aut in motū suū. Cū ergo res est ſm hanc dispōnē: tūc est sub tpe: qm̄ nō recipit diuisionē nisi in tpe. imo est cū eternitate. quapp facta est altior ꝛ superior oī corpore oī tēpore ꝛ omni multitudine; q̄ si iueniat in ea multitudo nō inuenit multitudo: nisi q̄ sit res existens vna. Cū ergo itelligētia sit ſm hūc modū: diuisionē penitus nō recipit: ꝛ significatio quidē illius est reditio sui super essentiā suaꝫ.s. q2 non extendit cū re extensa: ita vt sit vna suarū extremitatū secūda ab alia. Q̄d est q2 cū vult sciam rei corporalis nō extendit cū ea. sed ipsa stat fixa ſm suā dispositionē: qm̄ est forma a qua nō pertransit aliquid. Et corpora qdeꝫ nō sunt ita ꝛ significatio q̄ intelligētia nō est corp⁹: neqꝫ diuidit eius substātia: ꝛ operatio ei⁹ ē: q̄ vtreqꝫ sunt res vna. Et intelligentia qdē est multa ꝑpter bonitates: que adueniūt ei a causa pria: ꝛ ipsa ꝗ̄uis multiplicet per hunc modū: tn̄ q2 appropinquat vni est vnū: ꝛ nō diuidit. Et ita intelligētia quidē nō recipit diuisionē: qm̄ ē primū creatū qd creatū est a prima cā. ꝛ vnitas ē dignior q̄ʒ diuisio. Jā ergo verificatū est. Q̄d intelligētia substātia est q̄ nō est cū magnitudine neqꝫ corp⁹ neqꝫ in dicit per aliquē modum motus corporei. quapp facta est supra tēp⁹ ꝛ cū eternitate sicut ostēdimus. Lec. VII.

¶ Postq̃ⱥ de pori gradu superioris esse. s. pmaꝫ cām dixit inenarrabilem esse. Nunc accedit ad 2ᵐ gradū. s. ad intelligētias. Et pmo determinat de intelligētia q̃tum ad suā subam. scdo q̃tū ad eius cognitionem. 98. ꝓpone. ibi (Ois itelligētia scit rē.) Circa pmū sciendū est q̄ ea que sunt supioris ordinis: cognosci nō pñt sufficiēter per ea q̄ sunt ordinis iferioris: eo q̄ supiora excedūt iferioꝝ modū ꝛ virtutē. q̄r vers būana cognitio a sensu initiū sumit. ea que nostris sensib⁹ offerunt̄: cognoscere sufficiēter possumus. sed ex bis in superiorū cognitiōe puenire nō possumus: nisi fm ea que est sensib⁹ nobis notis bēnt oia. ca vo que totalr̄ nostris sensib⁹ offerunt̄ sunt iferiora corpa: cū qbus supiora corpa in eēntie spē non cōueniunt nec in nāe cōditiōe: cōueniūt aūt in rōne q̃titati, luminis ꝛ corū que ad hec sequunt̄: ꝛ iō ptingere possumus ad cognoscendū de supiorib⁹ corporib⁹ ꝛ claritatē ipsoꝝ: inquātū sunt nobis visibilia ꝛ q̃titate magnitudinis ꝛ mot⁹ ipsorū ꝛ figurā: ꝛ ēt gradus ipsoꝝ fm modū quo ꝯueniunt in genere cū inferiorib⁹ corpib⁹. ꝓpriaꝫ aūt nām ipsoꝝ fm rōnē spēi scire nō possum⁹ nisi per negationeꝫ inquātum trāscēdit inferioꝝ corpoꝝ nām. vñ Arist. in pmo de celo. ꝛ inde pbat celeste corp⁹ nō eē neqꝫ graue neqꝫ leue: neqꝫ generabile: neqꝫ corruptibile. sed licet itelligētia trāscendat totū ordinē corporaliuꝫ reꝝ. q̄r tñ sua q̄ditas vel eēntia nō est ipm suū eē. sed est res subsistēs in suo eē pticipato: iō quodāmō cōuenit in genere cuꝫ corpib⁹: que ēt in suo eē subsistūt: ꝛ sic fm logicā intentionē vr̄ q̄ ponat̄ in genere sube. ꝛ iō itelligētia q̄dē notificari pōt enarrati ue siue affirmatiue q̃tū ad suū gen⁹: vt dicat̄ esse suba: sꝫ q̃tū ad differentiā specificā enarrari nō pōt: sed opꝫ q̄ p negationē nobis notificet̄: inq̃tū transcēdit totū ordinē corporaliū reꝝ: quibus cōuenit diuersitas. ꝛ iō notificās intelligētie eēntiā: put a nobis notificari potest: ꝓponit hāc ꝓpōnē. intelligētia est suba que nō diuidit̄. cā aūt prima nō est nā subsistens in suo esse. q. pticipato. sed potius est ipꝫ esse subsistens. ꝛ ideo est supersubalis ꝛ simplr̄ inenarrabilis. ponit aūt ꝛ ꝓclus in suo libro hanc ꝓpōnem ꝛ sub his verbis. Ois intellectus imptibilis est suba: qð aūt dictū est ꝓbat̄ per diuisionē: ꝛ q̃tū ex verbis h̄ positis appet pmittit̄ duplex diuisio: quaꝝ pma est ex parte ipsius rei diuidēde. que hꝫ magnitudinē stantē ꝛ q̃titatē fluenteꝫ. sicut est in tpe ꝛ motu: ꝛ h̄ est qð dicit q̄ est: q̄r si nō est cū magnitudine neqꝫ hꝫ corp⁹ neqꝫ motū: tunc ꝓculdubio nō diuidit̄. per h̄. n. q̄ dicit si nō est cū magnitudine neqꝫ corpus excludit magnitudinē stantē i. hñtem situm. ꝛ dicit. neqꝫ cuꝫ magnitudine: neqꝫ corpus: q̄r corpus est magnitudo cōpleta diuisibilis fm diuisionē oiuꝫ dimensionū: superficies aūt ꝛ li⁹ sunt magnitudines icōplete fm vnam vel duas partes: vel h̄ q̄ dicit. si nō est cū magnitudine. ponit̄ ad excludendū ea que sunt quāta p accidēs: sicut albedo: ꝛ silia. Aliaꝫ diuisionē ponit ex parte ipsius diuisiōis. ꝛ dicit q̄ oē qð diuidit vel diuidit fꝫ multitudinē. i. fm quātitatē discretam vel fm magnitudinem que est diuisio fm quātitatē cōtinuā habenteꝫ situm: vel fm motū que est diuisio q̃titatis cōtinue nō habentis situꝫ. Eadē est diuisio tēporis ꝛ mot⁹. vt ꝓbat̄ in 7. phy͞si. in pma aūt diuisione ꝑtermisit de multitudine: q̄r diuisio que est fm nūerū cōsequit̄ diuisionē continui: vt pꝫ in tertio phy͞si. ꝛ ideo in quib⁹ nō est diuisio fm magnitudinē nō est diuisio fm multitudinē. In his aūt diuisionib⁹ positis ostēdit q̄ nullo ꝑdictoꝝ modoꝝ intelligētia diuidit̄: ꝛ videt̄ esse ꝓbatio talis. omne qð diuidit̄ diuidit̄ in tēpore: est enim diuisio quidā motus ab vnitate in multitudinē: sed intelligentia nō est in tēpore: sed ē in eternitate totaliter: vt supra habitū est in secūda ꝓpositione. ergo excedit oēm predictū diuisionis modū: ꝛ hec quideꝫ est expositio huius ꝓbationis fm q̄ ex verbis h̄ positis apparet. Sꝫ sciendum est verba h̄ posita ex vitio translationis esse corrupta: vt pꝫ per litteraꝫ ꝓculi que talis est. Si enim est sine magnitudine ꝛ incorporeus ꝛ imobilis ꝛ imptibilis est: qð vero sequit̄ nō inducit̄ per modū alterius diuisionis: sed per modū probationis: sic enim subdit. esse enim qualitercūqꝫ partibi e. aut fꝫ multitudinem: aut fm magnitudinē: aut fm operatiōes: est partibile. ꝛ statim probat q̄ non sit partibile fm operationes. Nam addit. in tēpore latas. q. d. oēs operationes partibiles sunt in tēpore: ꝛ subdit. intellectus aūt fm oīa est eternalis ꝛ vl. ra corpora ꝛ vnita est que in ipso multitudo impartibilis. ergo et singulariū predictoruꝫ supra positorum erit. ꝛ pmo ꝓsequitur de incorporeitate sic dicens: q̄ quideꝫ igitur incorporeus sit intellectus quo ad seipm: cōuersio manifestat: est aūt cōuersio intellect⁹ ad seipm in h̄ q̄ seipm intelligit. Corpoꝝ eni nullū ad seipꝫ conuertitur. ꝛ hoc quideꝫ supra ꝓbauerat pmittens. xv. ꝓpositionē talem esse q̄ ad seipm conuersiuuꝫ est incorporeum est: qð sic probat. nullum eni corporeū ad seipm natum est conuerti. si eniꝫ qð conuertit̄ ad aliquid copulatur illi ad qð conuertit̄. palam itaqꝫ quia ꝛ oēs partes corporis eius qð ad seipsūꝫ conuertit̄ ad oēs copulabuntur: qð est ipossibile in oibus partibilibus ꝓpter partiuꝫ separationem alijs earum alibi iacentibus. ꝛ h̄ quidem ꝓbatio h̄ subditur satis confuse cum dicit̄. ꝛ si generatio quideꝫ illius s. q̄ intelligentia non sit corpus est reditio super essentiam suam. i. quia cōuertit̄ super seipam intelligendo se qð conuenit sibi q̄r nō est corpus vel magnitudo habens vnam partē ab alia distantē. ꝛ hoc est qð subdit. s. q̄ non extenditur extensione. s. magnitudinis tum re extensa. i. magnitudinem habente: ita q̄ sit vna suarū extremitatū secūda ab alia. i. ordine situs ab alia distincta. ꝛ posset aliquis credere q̄ intelligentia extēderetur intelligēdo corpora. q. cōtingendo ipsa: hoc excludit subdens qð est q̄r qñ q̃to vult sciam rei corporalis nō extēditur cum ea: vt. s. sua magnitudine magnitudinē intelligant: sicut Empe. voluit: sed ipsa stat fixa fm suam dispositionem. i. nō distrahitur in diuersas partes. ꝛ hoc probat per hoc qð subdit: qm̄ h̄ forma a qua nō pertransit aliqd. magnitudo eniꝫ nō est nisi inmā: sed intelligētia est forma inmālis a qua aliqd non pertransit: vel q̄r vna pars eius nō distat ab alia. vel q̄r licet sit idiuisibilis nihil de re habente magnitudineꝫ preterit eius cognitiōi. subdit aūt. ꝛ corpora quidē nō sunt ita: ex quo cōcludi pōt q̄ intelligētia nō sit corpus deīde fm q̄ apparet ex verbis h̄ positis inducit̄ alia ꝓbatio ad ostendēduꝫ q̄ intelligentia non sit corpus: q̄r. s. tam eius suba q̃ eius operatio est indiuisibilis: ꝛ vtraqꝫ habet vnitatē indiuisibilitatis: qð in corporibus esse nō pōt. naꝫ corpus ꝛ fm subam suam diuidit̄ diuisiōe magnitudinis ꝛ fm operationē suaꝫ diuiditur diuisiōe tēporis. quoꝝ neutrū cōuenit intelligentie: sed in libro ꝓculi inducitur h̄ ad probādū aliud mēbrum. s. ad ostendēdū q̄ intelligentia non diuiditur fm motuꝫ. dicit enim sic. qð que intellectus sit eternalis manifestat operatiōis ad substātiam idēditatis ꝛ est virtus probationis hui⁹. quia res illa cui sua operatio accidēter aduenit fm illam operationē variationē recipit: vt q̄nqꝫ operetur ꝛ quādoqꝫ nō operet̄ vel quādoqꝫ magis quādoqꝫ minus operet̄. res aūt illa cui cōuenit sua operatio fm suam essentiā inuariabilr̄ operat̄. Et talis est intelligentia cui cōuenit itellectualis operatio fꝫ nām sue eēntie. Deinde ostēdit tertiū mēbrum. s. q̄ intelligētia nō diuidatur in multitudinē: ꝛ ad hoc manifestanduꝫ inducit

q opz aliquã multitudinẽ in intelligẽtia ponere. proueniunt enim bonitates multe a causa pma cuius multiplicationis ratio est. qr intelligẽtia nõ põt attingere ad simplicitatez vnitatis pme cãe: τ ideo perfectio bonitatis q̃ in pma causa est vnita τ simplex: multiplicatur in intelligẽtia in plures bonitates: τ tñ quãuis sit multitudo bonitatum in intelligẽtia. tñ vnite recta multa idiuisibilr sibiinuicem coherent. nõ enim põt esse q retineat esse: τ amittat vitam: vel q retineat vitaz τ amittat cognitionem: sicut accidit in istis inferioribus. τ h̃ ideo: qr cũ intelligentia sit pmũ causatuz ,ppinquissima est pme cause: τ ideo que sunt in intelligẽtia nobilissimo modo cõueniũt ei post pmaz cãm. vnitas aũt τ idiuisibilitas nobilior est q̃z diuisio. vnde intelligentia indiuisibiliter habet multitudinem bonitatum quas participat a causa pma: τ sed idem etiã redit ,pbatio quã proclus inducit. Ultimo aũt concludit propositum. q. iam probatum cum dicit. iã ergo verificatum est τc.

8 Omnis intelligẽtia scit qđ est supra se: τ qđ est sub se. verũtñ scit qđ est sub se: qm̃ est causa ei. Et scit qđ ẽ supra se: qm̃ acquirit bonitates ab eo. Et intelligentia quidẽ hec est substãtia intelligibilis. ergo ſm modũ sue substãtie scit res quas acquirit desuper. τ res quibus est causa. Ergo ipsa discernit: qđ est sub ea: qđ est supra eam: τ scit q illud qđ est supra se est causa ei: τ qđ est sub ea: est causatũ ab ea: τ cognoscit cãm suam τ causatũ suum per modũ qui est causa eius. s. p modũ substantie sue. Et similr omnis sciẽs nõ scit rem meliorem τ rem inferiorẽ τ deteriorem: nisi ſm modũ sue substantie τ sui esse nõ ſm modum: ſm quẽ res sunt. Et si hoc ita est: tunc ,pculdubio bonitates que descẽdũt super intelligentiã a causa prima: sũt intelligibiles in ea. Et similiter res corporee sensibiles sunt in intelligentia intelligibiles. Qđ est: qm̃ res que sunt in intelligẽtia nõ sunt ipressiones ipse: imo sunt cause impressionum. τ significatio illi9 est q intelligentia ipsa est causa reruz: que sũt sub ea: per hoc q est ipsa intelligentia: tunc procul dubio cause rerum in intelligentia: sunt intelligibiles etiam. Jam ergo manifestuz est: q res supra intelligentiã τ sub ea sunt per virtutẽ intelligibilem: τ similiter res corporee cum intelligentia sũt intelligibiles: τ res intelligibiles in intelligentia sunt itelligibiles: qm̃ ipsa est causa esse earum: τ quia ipsa non apprehendit nisi p modũ sue substantie: τ ipsa qr est sua itelligentia apphẽdit res apphẽsiõe itelligibili: siue itelligibiles sint: siue sint corporee. Lec. VIII.

¶ Posita notificatiõe itelligẽtie q̃tũ ad ei9 subaz. h̃ icipit manifestare cognẽ ipsi9. Et pmo dec̃lat modũ quõ cognoscat alia a se. 2° quõ cognoscat seipam. τ h̃. iz. ,ppõne. ibi (Ois itelligentia itelligit per essentiã suam τc.) Circa pm̃ tria facit. Pmo declarat modũ quo cognoscit itellige͠a τ supiora τ iferiora. Scdo ostẽdit qd sit ea supi9. 9. ,ppõne ibi (Ois itelligẽtie fixio τc.) Tertio ostendit quõ se hẽat in cognẽ iferioz. ibi (Ois itellentia est plena formis. τc.) ,ppõne. ad declarandũ igit̃ moduz quõ itellentia cognoscat τ supiora τ iferiora ponit talez ,ppõnẽ. ois itellentia scit qđ est supra se: τ qđ est sub se. scit qđ est sub se. qm̃ est cã ei. Et scit qđ est supra se: qr acqrit bonitates ab eo. Cui9 qdem ,ppõnis rõ q̃tũ ad superficiẽ vr̃ ẽ q̃ cãlitas sit itelligentie rõ itelligẽdi. τ h̃ qdem si rõne cõsideretur nõ hz veritatẽ inq̃tũ ad id a quo cãtur itellentia: neqz q̃tũ ad ea q̃ causat. nõ. n. cãtur a sua cã per suã sciaz: sed poti9 per sciam cãe cãntis ipsam: ea võ q̃ sub se sunt: quis itellentia cãet per suã sciam. nõ tñ iõ scit ea: qr cãt ea: sed potius iõ cãt ea: qr scit ea. verus aũt itellect9 hui9 ,ppõnis est sic accipiendus. Manifestũ est. n. q in ordine rerũ cã altiorez gradũ obtinet q̃z cãtum. si igit̃ aliqd sit τ cã τ cãtuz mediũ gradũ obtinet iter vtrũqz τ h̃ est itellentia. Nã ipsa causat̃ a cã pma. τ est ifra eaz. cãt aũt quodãmõ ea q̃ sunt sub ipsa: vt in. 3. ,ppõne est expositũ: τ ita est supra ea. vult ergo dicere q ſm gradũ suũ q est cã τ cãtuz medio mõ se hz in intelligẽdo. nã itelligit id qđ ẽ supra se inferiori mõ q̃z illud sit in seipso: q̃ aũt sunt infra se itelligit altiori mõ q̃z sint in seipsis. Et in h̃ etiã sensu iducit̃ in libro ,pculi. 173. ,ppõne que talis est. Ois itellect9 itellectualr est τ q̃ ante ipm τ q̃ post ipm. qr. s. tam supiora q̃z iferiora sũt in itellectu ſm modũ eius i. itellectualr: τ ad hũc ẽt sensum iducit̃ h̃ ,ppõ. dicit. n. q itellentia qdẽ est suba itelligibilis qr. s. esse itelligibile cõtingit ei rõne sue eẽntie. q̃ τ ſm modũ sue sube: sicut res q̃s acqrit desup τ res qb9 est cã. τ hui9 rõ est: qr vnaqq̃z res operat̃ ſm modũ forme sue q̃ ẽ operatiõis pncipiũ: sicut calidum calefacit ſm modũ sui caloris. vñ opz q oẽ cognoscẽs cognoscat ſm formã que est cognitiõis pncipiũ. s. ſm silitudinẽ rei cognite. que qdem est in cognoscente ſm modũ sube ei9. vñ oz q oẽ cognoscens ſm moduz sue sube cognoscat: qcqd cognoscit. Cũ ergo itellentia ſm modũ sue sube sit cã τ causatũ erit ipsa. q qdam termin9 vel limes determinans siue distinguẽs supiora ab inferiorib9: ita. s. q supiora cognoscit per modũ sue sube iferiori modo q̃z res superior sit in seipsa. iferiora võ cognoscit altiori mõ q̃z sint in seipsis. qđ qdez est intelligẽdũ vt modus cognitiõis accipiat̃ ex parte cognoscentis. qr. s. q̃uis cã pma sit superitellectualis intelligẽtia nõ cognoscit eã superitellectualr: sed itellectualr. τ silr q̃uis corpora sint mãlia τ sensibilia in seipsis. itelligibilia: tñ nõ cognoscit ea sensibilr τ mãlr: sz itellectualr. Si võ accipiat̃ modus cognis ex parte rei cognite sic cognoscit vnũqđqz ,put est in seipso. cognoscit. n. itellentia q cã pma est supitellectualr in seipa: τ q res corporales habent in seipsis esse materiale τ sensibile. Et ex his paret intellectus oium eoz que h̃ dñr.

9 Omnis intelligentie fixio τ eẽntia eius est per bonitatẽ purã: que est cã pria. Et virtus quidẽ intelligẽtie est vehemẽtioris vnitatis q̃z res secũde q̃ sunt post eã: qm̃ ipse nõ accipiũt cognitionẽ eius: τ nõ est facta ita: nisi qr causa est ei que ẽ sub ea: τ significatio eius est illud cui9 rememoramur qr intelligẽtia est regens oẽs res: que sunt sub ea per virtutẽ diuinã: que est in ea: τ per eã retinet res: qm̃ per eã est cã rerum: τ ipsa retinet oẽs res que sunt sub ea: τ cõprehẽdit eas. Qđ est: qm̃ oẽ qđ est principiũ reb9 τ cã eis ẽ reti-

nens illas res: ⁊ regēs eas: ⁊ nō euadit ab ea ex ipsis aliquid ꝓpter virtutē suā alterā. ergo intelligentia est princeps rerū: que sūt sub ea. Et retinēs eas ⁊ regēs eas: sicut nā regit res: que sunt sub ea per virtutē intelligētie: qꝛ silr intelligentia regit nām per virtutē diuinā: qꝛ intelligentia quidē nō facta est retinens res: que sunt post eam: ⁊ regēs eas: ⁊ suspēdēs virtutē suā super eas: nisi qm̄ ipse res non sunt virtus substantialis ei: imo ipsa est virtus virtutū substātialium: qm̄ est causa eis: qꝛ intelligētia quidē cōprehēdit generata ⁊ nām ⁊ orizontē nāe. s. aiam. Nā ipsa est supra nām: qd̄ est: qꝛ nā cōtinet generationē: ⁊ anima cōtinet nām: ⁊ intelligentia cōtinet aiam. ergo intelligētia continet oēs res: ⁊ nō est facta intelligentia ita nisi propter causam primā que supereminet omnibꝰ rebus: quoniā est causa intelligētie: ⁊ anime: ⁊ nature: ⁊ reliquis rebus. Lec. IX.

¶ Postq̄ posuit modū quo itelligētia cognoscit qd̄ supra se est: ⁊ id qd̄ sub ipsa est: h̄ ostēdit qd̄ sit supra ipam inducēs ꝓpōnē ad manifestandū q̄ itelligētia depēdet ex cā pͣ que talis est. oīs itelligentie fixio ⁊ eētiā est p bonitatē purā q̄ est p cām pmā. hāc aūt ꝓpōnē ꝓclus ponit sed vꝰ p̄. 17. ꝓpōne sui libri. oīum entium pncipiū: ⁊ cā pma bonū est. idē aūt figurat in hac ꝓpōne qd̄ dr̄ bonitas pura: ⁊ qd̄ in ꝓpōne ꝓcli dr̄ bonum. bonitas. n. pura dr̄ bonitas nō pticipata. s. ipsa eētia bonitatis subsistēs: quā plonici vocabāt ipm bonū. qd̄ qdē eētialr ⁊ pure ⁊ p se bonū oꝫ q̄ sit pma cā oīum: qꝛ vt ꝓclus ꝓbat sp cā ē melior cāto. vnde opꝫ q̄ id qd̄ est pma cā sit optimū. h̄ aūt est id qd̄ ē ipsa bonitatis eētia. vn̄ opꝫ id qd̄ est essentialr bonū eē pmā oīū cām. Et h̄ est qd̄ Dio. dicit. i. ca. de di. no. qm̄ ā deꝰ est ipsa bonitas eētia p ipm suū eē oīum est exñtiū cā. vn̄ ⁊ itelligentie que hñt esse ⁊ bonitatē pticipatā opꝫ q̄ dependeāt. puta sicut effectꝰ a cā: ⁊ h̄ est qd̄ dicit q̄ itelligētie fixio ⁊ eētia est p bonitatē purā. qꝛ. s. itelligentia ex pma bonitate hꝫ eē fixū. i. imobilr pmanēs. h̄ aūt ꝓbat duplr. Primo qdē per effectū ipsiꝰ itelligentie. ⁊ ꝯsistit vis sue ꝓbatiōis in hoc q̄ si alicuiꝰ rei ꝓpria opatio inueniat in re alia: opꝫ ex necessitate q̄ res illa hēat ex pticipatiōe alteriꝰ hāc opationē sicut effectꝰ hꝫ aliqd a cā: puta si ferrū ignitū faciat ꝓpriā operationē ignis cōburēdo: oꝫ dicere q̄ h̄ factū hēat ab igne: sicut effectꝰ a cā. est aūt ꝓpria opatio ipsiꝰ dei q̄ sit nālis cā regitiua oīum: vt in. 3. ꝓpōne habitū est. vn̄ ad hanc opationē nihil ptingere pōt in quātū pticipat illud a pma cā sicut effectꝰ eiꝰ. Qꝛ vero cā pma est maxie vna q̄to aliq̄ res fuerit magis simplex et vna: tanto magis appropinq̄t ad cām pmā: ⁊ magis pticipat ꝓpriā opationē eiꝰ. itelligentie vo sunt maioris bonitatis ⁊ simplicitatis q̄ res iferiores: cuiꝰ itelligentiā habētia cognoscitiuā vtutē nō possunt attingere ad cog. itelligentie subam ꝓpter excessū simplicitatis ipsiꝰ: per quā et rōnē sensus corporꝰ deficit a cognitiōe rei itelligibilis. Et q̄ sit simplicior h̄ manifestat: qꝛ est cā rerū iferiorū p modū qd̄ supra dcm̄ est in. 3. ꝓpōne: ⁊ h̄ manifestat per id quod subsequit: qꝛ intelligentia regit oēs res que sunt sub ea per virtutē diuinā que est in ea: itelligēt aūt in regimie ordinatio ⁊ motio iferiorū ad finē: ⁊ per huiꝰ virtutē diuinā in se existentē retinet ⁊ cōseruat res ab ipedimētis sui regiminis. h̄ enim duo. s. regere ⁊ retinere sūt ꝓpria cāe in cōparatōe ad effectū. iō ergo intelligentia per virtutē diuinā regit res ⁊ retinet eas: qꝛ per ipam ē cā rerū. quo aūt retineat res iferiores manifestat per h̄ qd̄ subdit. q̄ ipsa retinet cās oēs que sunt sub ea ⁊ cōprehēdit eas ipmēdo. s. et virtutē suā. nō. n. est cā oīū iferiorū imediate nisi mediantibꝰ causis iferioribꝰ. h̄ aūt qd̄ dixerat ꝓbat cōseq̄nter per h̄. qꝛ oē qd̄ est pncipiū in rebꝰ ⁊ cā eis retinet illas res ⁊ regit eas: vt dictū est. ⁊ nihil eorū que sunt alicui cāe possunt eximi a regimine sue cāe per aliquā virtutē extraneā. Et ideo cū intelligētia sit pma rerū iferiorū: ⁊ per ꝯñs cā eorum per modū pmissū: ꝯñs est q̄ habeat respectu inferiorū q. officiū pncipis in retinēdo ⁊ regēdo. sic. n. videmus q̄ etiā ea que sunt infra itelligentiā hñt virtutem regitiuā per virtutē intelligētie sicut per nām que est pncipiū motus in rebus nālibꝰ regunt ⁊ retinent ea q̄ subsunt nāe. vnde silr intelligētia regit nām ⁊ alia que sibi subsunt per virtutē diuinā. sicut g̊ ex superioribꝰ ꝓbatum est q̄ intelligētia. q. pnceps regit ⁊ retinet inferiora per virtutē superioris cause. ⁊ h̄ iō: qꝛ ipse est cā earū. Et q̄ sit cā ꝓcedit ex hoc qd̄ est vehementioris vnitatis: sed q̄no ex hoc qd̄ est cā sequat q̄ retineat cāta ⁊ regat: nōdū erat ꝓbatū. ⁊ iō huius ꝓbationē subdit. ⁊ itelligētia qdē nō est facta retinēs res q̄ sunt post ipam ⁊ regēs eas ⁊ suspendēs virtutē suā super eas: nisi qm̄ ipse nō sunt virtus sbalis ipsi. imo ipsa est virtus virtutū substātialiū: qm̄ ē cā eis. cuiꝰ ꝓbatiōis hec virtus est: qꝛ vnaq̄q; res regit ⁊ cōseruat per aliquā virtutē suam per quā aliqd opat ad finē ⁊ ipedimentis resistit: sed vtus cāti depēdet ex vtute cāe: ⁊ nō ecōuerso. Cū. n. virtus sit operandi pncipium in vnoquoq; necesse ē q̄ illud sit vtus vtutis alicuius rei a quo hꝫ q̄ sit operādi pncipiū. dictū est aūt in pma ꝓpōne q̄ cā inferior operat per virtutē cāe superioris: ⁊ est virtꝰ eius vtutis cāe iferioris. Et per hūc modū dicit q̄ virtus vbi intelligētie est vtus virtutū sbaliū. i. virtutū q̄ sunt ꝓprie substātys inferiorū rerū. sic igit pꝫ q̄ itelligētia regit ⁊ retinet res iferiores virtutē suā expandens sup eas ex hoc q̄ est cā eis. Que aūt sunt iferiora que regit ostēdit subdēs. q̄ intelligētia cōprehēdit generata. i. cōtinet sub se sicut effectꝰ quos regit ⁊ retinet res gnābiles ⁊ corporales ⁊ nāꝫ que est pnm̄ motꝰ in ipsis: ⁊ inuenit pmo in pmo corporū: ⁊ cōprehēdit et orizontē nāe. s. aiam. dictū est enim supra in. 5. ꝓpōne q̄ aia est in orizonte eternitatis ⁊ pars tēporis exñs in eternitate: ⁊ supra tēpus: qꝛ ipsa est supra nām que est pncipiū motus qui tēpore mēsuratur. q̄ aūt intelligētia cōprehēdat oīa supradicta ꝓbat p hoc q̄ natura cōtinet generationē ⁊ res generatas tanq̄ pncipium generationis existens particularis. vniuersalis aūt natura que est in corpore celesti cōprehēdit vniuersaliter omnē generationē sicut suum effectū. anima vero continet naturā. qꝛ fm̄ opinionē ponentiū corpora celestia aiata: quā auctor huiꝰ libri supponit: anima est pncipium motus primi corporis ⁊ cōsequenter omnium motuum naturaliū: vt in. 3. ꝓpositiōe habitū est. Et iterū intelligētia cōtinet aiam. qꝛ anima ab intelligētia participat intelligibilē opationē: sicut in eadē ꝓpōne dictum est. vn̄ cōcludit q̄ intelligētia cōtinet oēs res: qꝛ q̄qd cōtinet a cōtēto cōtinet a cōtinente. ⁊ repetit cām: q̄re hoc cōueniat itelligētie. s. ꝓpter virtutē cāe pme cuius est ꝓpriū supereminere oibus nō per virtutē alterius: sed per virtutē ꝓpriā. ipsa enim per suā virtutē diuinā est cā intelligētie ⁊ aīe ⁊ nature ⁊ reliquarū rerū. s. generabiliū ⁊ corruptibiliū. Sic igit ostensum est q̄ intelligentia dependet a cā pma per hoc q̄ ab ea hꝫ virtutē vniuersalē cōtinendi. ¶ Secūdo ibi.

Et q̄ causa quidē prima non est intelligētia: neq̄z anima: neq̄z natura: imo est supra intelligentiā ⁊ aīaz ⁊ naturā: qm̄ est creans oēs res. verūtm̄ est operans intelligētiā absq̄z medio: ⁊ creans aiam ⁊ naturā ⁊ reliquas res mediāte intelligētia. Et sciencia quidē diuia nō est sicut scientia intelligibilis: neq̄z scia anialis: imo est supra sciam itelligētie ⁊ sciaz aie: qm̄ est creās sciam. Et quidē virtus diuina est supra omnē virtutē intelligibilē ⁊ aialem ⁊ naturalem: qm̄ est cā omni virtuti. Et intelligentia est habēs yliathim: qḋ est esse ⁊ forma: ⁊ silr aia habēs yliathim: ⁊ natura est habens esse yliathim: ⁊ cause quidem prime nō est yliathim: quoniaz ipsa est tantum esse.

Ostēdit idē ex cōditiōe [illegible] pme demōstratiōe ostēdēte ꝑpter qd. Nā ꝑdicta ꝓbatio fuit magis per signū. Et p̄mo ponit ꝓbationē. Scdo excludit obiectionē ibi. (Qz si dixerit aliqs) Dicit ergo p̄mo q̄ si ꝑponens qḋ ꝓbare intēdit ꝙ cā p̄ma nō est itelligētia nec est aīa nec nā: sed est supra oīa ista q̄si creatrix earū cū quodā ordine. nam intelligētia creat̄ imediate ante aiam. aiam vero ⁊ nām ⁊ reliquas res mediāte itelligētia. qḋ itelligēdū est sicut supra dictū est in tertia ꝑpōne: nō ꝙ esse eoꝝ sit causatū ab intelligētia: sed q̄ ista ſm suam essentiaz sunt creata solum a causa p̄ma. per intelligētiā vero sortiunt̄ q̄sdam qualitates superadditas. Ḃ autē ꝙ causa p̄ma causat oīa predicta incipit ꝓbare. ibi (Et scia quidem diuina.) Ad cuius ꝓbationis intellectū sciendū ꝙ perfectionū perueniencium in rebus a causa p̄ma aliud est qḋ peruenit ad omnia etiā vsq̄z ad generabilia ⁊ corruptibilia. s. eē. aliḋ aūt est ꝙ [illegible] peruenit ad effectus inquātū effect⁹ sūt sed solum q̄ztum ad causas inquātū cause sunt. s. vitus. vñ participatio virtutis peruenit vsq̄z ad nām que habz rationem p̄ncipij. Aliud vero est qḋ ꝑuenit vsq̄z ad animā intellectualē. s. scientia: que tm̄ inferiori modo est in aīa q̄z i itelligētia. Nam itelligētie cōuenit sine motu iquātum apprehēdit [illegible] anime vero cōuenit cū quodaz motu. [illegible] ex vno ꝓcedit ad aliud. Sic igit̄ ad itelligētiā ⁊ aiam peruenit esse ⁊ virtus ⁊ sciētia ad nām esse ⁊ virt⁹ ad generata esse tm̄. Sic igitur cā prima est causa omnis sciētie ⁊ virtutis ⁊ totius esse. [illegible] igit̄ est vt ab ipsa [illegible]. ꝙ aūt sit omniū borū cā probat per hoc ꝙ id qḋ est p̄ncipiū ⁊ excellentissimū in vnoquoq̄z ordine est causa omniū cōsequentium in ordine illo: sed causa p̄ma hz scientiam excellentiorē omni sciētia ⁊ virtutē excellētiorem omni virtute ⁊ esse excellētius omni esse. Est igit̄ causa omnis sciētie ⁊ virtutis ⁊ esse. ⁊ ex hoc seq̄tur ꝙ sit creatrix ⁊ intelligētie ⁊ anime ⁊ nature ⁊ reliquoꝝ. Primo ergo manifestat de scientia ⁊ dicit ꝙ sciētia diuina nō est sicut sciētia itelligentie: q̄ scientia itelligētie est per participationem rei itellecte: [illegible] ominus est sicut sciētia animalis que nō solum est per participationē rei intellecte: sed per participationē luminis itellectualis ab itellectu mobiliter se habēs circa sciam: imo scia diuina est supra sciam itelligentie: ⁊ supra sciam anime: q̄ imobiliter ⁊ absq̄z oi participatiōe itellectualis luminis vel rei itellecte habet sciam itellectualem essentialez per suaz essentiam cognoscens res. Et hoc ideo est: q̄ ipsa est creatrix omnis scientie. vnde oportet ꝙ sit causa scientie superiorum: idem aūt prosequitur de virtute. ⁊ dicit ꝙ virtus diuina est supra omnem virtutem intellectualez ⁊ animalem ⁊ naturalem: quia ⁊ intelligentia ⁊ anima ⁊ natura habent virtutem participatam ab aliquo: sed ipsa est cā omnis virtutis. [illegible] etiaz ꝓseq̄tur quātū ad esse ostēdens ꝙ causa p̄ma habet altiori modo esse q̄z alia. nā intelligentia habet yliathim. i. aliqd mā le vel ad modum materie se habens. dicit̄ eni yliathim ab yle qḋ est materia: ⁊ quomō Ḃ fit. exponit subdens. qm̄ esse ⁊ forma. q̄ditas eni ⁊ substātia ipsius itelligentie est quedam forma subsistens ⁊ imaterialis. sed quia ipsa non est suum esse: sed est subsistens in esse participato comparatur ipsa forma subsistens ad esse participatum sicut potētia ad actū ⁊ vt materia ad formam. Et [illegible] in anima est habēs yliathim: non solum ipam formaz subsistentē: sed etiam ipsum corpus: cuius est forma. [illegible] et [illegible] natura [illegible] habens yliathim: quia corpus naturale est compositum ex materia ⁊ forma. Cū aūt causa p̄ma nullo modo habeat yliathim: quia nō habet esse participatuz: sed ipsa est esse p̄mū: ⁊ per cōsequens bonitas pura: quia vnūquodq̄z inquantū est ens est bonum. oportet autem ꝙ omne participatum deriuetur ab eo qui pure subsistit per essentiaz suam. vnde relinquitur ꝙ esse intelligentie ⁊ omniū entium sit a bonitate pura cause p̄me. Sic igit̄ patet [illegible]: quare supra dixit ꝙ causa p̄ma non est intelligentia nec anima nec natura: q̄ eius sciētia excedit sciam intelligētie ⁊ nature ⁊ aīe. ⁊ eius virtus excedit oēm virtutē: ⁊ ei⁹ esse omne esse. Secūdo ibi.

Qz si dixerit aliquis necesse est vt scit yliathiz dicemus elthue. i. suum esse infinitū: quia indiniduū suū ē bonitas pura effluēs sup itelligentiā oēs bonitates ⁊ sup reliq̄s res mediāte ea.

Excludit quādā obiectionē. posset. n. aliquis dicere ꝙ si cā p̄ma sit essentie tm̄ ꝙ sit eēntie cōe qḋ de omnib⁹ pōt predicari: ⁊ ꝙ nō sit aliquid indiuidualiter ens ab alijs distinctū. id. n. qḋ est cōe nō indiuiduat̄ nisi p Ḃ ꝙ in alio recipit̄. Causa aūt p̄ma est aliqd idiuisibile distinctuz ab alijs: aliogn nō haberet operationē aliquā. vliūm eni nō est nec agere nec pati. q̄ videt̄ ꝙ necesse sit dicere cāz primā habere yliathim. i. aliqd esse recipiēs. Sz ad Ḃ respōdet ꝙ ipsa infinitas diuini esse incoārtuz. s. nō est terminata per aliqḋ recipiens hz in causa p̄ma vicem yliathim qḋ ē in alijs rebus. Et Ḃ ideo: q̄ sicut in alijs rebus fit indiuiduatio rei cōis recepte per id qḋ est recipiens: ita diuina bonitas ⁊ esse indiuiduatur ex ipsa sui puritate per Ḃ. s. ꝙ ipsa nō est recepta in aliquo: ⁊ ex hoc ꝙ est sic indiuiduata sui puritate habet ꝙ possit influere bonitatē super intelligentiā ⁊ alias res. Ad cui⁹ euidentiā cōsiderāduz est ꝙ aliquid dicit̄ indiuiduū ex hoc ꝙ nō est natuz eē in multis: qḋ pōt cōtingere dupl̄r. vno mō per Ḃ qḋ ē determinatū ad aliquid vnū in quo est sicut albedo per rōnez sue speciei nata est eē in multis: ⁊ ſm Ḃ albedo q̄ est recepta in hoc subo nō pōt esse nisi in hoc. Istū aūt moduz nō est ꝓcedere in infinitū. q̄ nō est ꝓcedere in causis formalibus ⁊ mālibus in infinitū: sicut ꝓbat̄ [illegible] ⁊ in. 2. metaphysice. vnde opz deuenire ad aliqd qḋ nō est natuz recipi in aliquo: ⁊ ex hoc hz indiuiduationē: sicut mā p̄ma in rebus corporalib⁹ que est p̄ncipium singularitatis. vnde oportet ꝙ oē illud qḋ nō est natū eē in aliquo ex hoc ipz sit indiuiduū. Et hic est secūdus modus quo aliqd nō est natum esse in aliquo alio: q̄. s. nō est natū esse in aliquo sicut si albedo esset separata sine subo existēs [illegible] est per hunc modū indiuidua: ⁊ hoc modo indiuiduatio est in subis separatis q̄ sunt forme habentes esse ⁊ in ipsa cā p̄ma que est ipsum esse subsistens.

10\. Omnis intelligẽtia plena est formis: verũtamen ex intelligentijs sunt que continẽt formas plus vniuersales: & ex eis sunt que ↄtinẽt formas minus vniuersales. Qđ est: qm̄ forme que sunt in intelligentijs secundis inferioribus per moduʒ particularẽ: sunt in intelligentijs primis p̄ modum vniuersalẽ: & forme que sunt in intelligẽtijs primis per modũ vniuersalẽ sunt in intelligentijs secundis per modũ particulareʒ. Et in primis intelligẽtijs est virtus magna: qm̄ sunt vehementioris vnitatis q̃ʒ intelligẽtie secunde inferiores: & in intelligentijs scd̄is inferiorib⁹: sunt ṽtutes debiles: qm̄ sunt minoris vnitatis & pluris multiplicitatis. Qđ est: q2 intelligẽtie que sunt ꝓpinque. vni ṽo puro sunt minoris quãtitatis & maioris ṽtutis: & intelligentie: q̃ sunt longinquiores ab vno puro sunt maioris quãtitatis & minoris ṽtutis. Et q2 intelligẽtie propinque vni puro sũt mĩoris q̃titatis. Accidit inde vt forme que ꝓcedũt ex intelligẽtijs primis ꝓcedant ꝓcessione vniuersali vnita: & nos quidẽ abbreuiamus & dicimus q forme que veniunt ex intelligẽtijs primis in scd̄is sũt debilioris ꝓcessionis & vehemẽtioris separationis. Quapropter fit q intelligẽtie scd̄e ꝓijciunt visus suos sup vniuersalẽ formã: que est in intelligẽtijs vl̄ibus: & diuidũt eaʒ & separãt eam: qm̄ ipse nõ p̄nt recipere ipsas formas ſm virtutẽ suã & ſm certitudinẽ eaꝝ: nisi p̄ modũ ſm quẽ p̄nt recipe eas. s. p̄ separationẽ & diuisionẽ. Et silr aliq̃ ex reb⁹ non recipit qđ est supra eã: nisi p̄ modũ ſʒ quẽ põt recipe ipʒ: nõ p̄ modũ ſm quẽ est res recepta. Lec. X.

¶ Postq̃ʒ auctor huius libri oñdit q̃lr scit intelligẽtia q̃ sunt sub se: & qđ est supra ipsam. modo incipit oñdere q̃lr intelligat alia a se preter cãm primã. Et primo ostendit cõiter q̃liter cognoscat alia a se. scđo spālr quõ cognoscit res sempiternas ibi (ois intelligẽtia) primo q̃ premittit tale ꝓpositũ. Ois intelligẽtia est ple. for. verũtamen ex intelligẽtijs sunt q̃ ↄtinẽt formas plus vl̄es: & ex eis sunt que cõtinẽt formas minus vl̄es. Et hoc ẽt inuenit̃ in li. Proculi. 177. ꝓpositione sub his ṽbis. ois intellect⁹ plenus ẽ spẽꝝ. hic quidẽ vl̄ioꝝ hic aũt p̄ticularioꝝ in continuis ↄtinẽs spẽꝝ. Circa hãc ꝓpõneʒ duo opʒ cõsiderare. primo id qđ ẽ cõmune oibus intelligẽtijs vel intellectibus separatis. s. plenitudo formaꝝ vel intelligibiliũ speciez. 2° d̄ñaʒ vl̄itatis & particularitatis ipsis. Circa primũ ergo ↄsiderandũ ẽ q sicut iã diximus supra. platonici ponẽtes formas reꝝ separatas sub haꝝ formaꝝ ordine ponebãt ordinẽ intellectuũ. Q2 n. ois cognitio fit p̄ assimilationẽ intellectus ad rẽ intellectam: neċe erat q intellectus separati ad intelligẽdã participarẽt formas abstractas. Et huiꝰ p̄ticipatiões formaꝝ sunt spẽs vel for. intelligibiles. de qb⁹ hic d̄r. Sʒ ſʒ sniaʒ Aris. q̃ circa hoc est magis cõsona fidei xp̄iane non ↄtingit poni altas formas supra intellectiuũ ordinẽ ſm ipm bonũ separatũ ad qđ totũ vniuersum ordinat̃ sicut ad bonũ extrinsecũ: vt d̄r in. 12. metaphy. opʒ nos dicere: q sicut platonici ponebant intellectus separatos ex participatiõe d̄uersaꝝ spẽꝝ separataꝝ diuisas intelligibiles spẽs ↄseq in. 109. participatione prime forme sepate q̃ est bonitas prima q̃ est deus: ipse. n. deus est ipsa bonitas: & ipm esse in seipso naturaliter cõprehendẽs oium entiũ p̄fectiões. Nã ipse solus p̄ ẽẽntiã suã oia cognoscit absq; participatiõe forme alicuius. Inferiores ṽo intellectus cũ coꝝ substãtie sint finite nõ p̄nt per suã essentiã oia cognoscere. sed ad habẽdum reꝝ cognitionẽ: necesse est q ex p̄ticipatiõe cãe prime spẽbus intelligibilib⁹ receptis intelligant. vt Diony. dicit. 7. cap. q ex ipsa di. no. sapientia intelligibiles & intellectuales angelicaꝝ virtutis simplices & bonos habẽt intellectus. Et est ↄsiderãdũ sicut Aug. dicit. 2. sup gene. ad litterã: q sicut ex ṽbo dei ꝓcedũt forme in materiam corruptibilẽ ad reꝝ corruptionẽ: ita ab eodeʒ. s. verbo in angelis fit reꝝ cognitio per h⁹ spẽꝝ intelligibiliaʒ receptionem: q2 & platonici ponebãt ſm p̄ticipationẽ ydeaꝝ & intellectus sepatos res cognoscere & mãm corporalem ſm diuersas species variari. Sed sciendũ est q eadeʒ diuersitas participatiõis inuenit̃ in intellectib⁹ & in materia corporali. materia eni inferioꝝ corpoꝝ p̄ticipat qdeʒ formam aliquã ad esse specificũ: sed tñ illa forma non replet̃ materie potẽtiã. q̃ adhuc ad alias for̃as se extendit. Materia ṽo celestiũ corpoꝝ replet̃ forma quã p̄ticipat: q2 remanet in ea potẽtia ad aliã formã. Silr etiaʒ intellectus inferiores humani nõ replent̃ intelligibilibus speciebus. Sed a p̄ncipio quidẽ intellectus potentialis humanus est sicut tabula in q̃ nihil est scriptũ: vt d̄r i. 3° de aĩa. postmodũ aũt ordine quodã spẽs recipit: nec tñ in hac vita replet̃. Sed intellectus sepati statim a p̄ncipio sunt repleti spẽbus intelligibilib⁹ ad cognoscendũ oĩa: ad que se extẽdit nãlis facultas ipsoꝝ: vñ Diony. dicit. 4. de di. no. q intellect⁹ supmũdani intelligunt̃ & illuminant̃ ſm existentiũ rõnis. Et hoc ẽ qđ hic dicit̃ q intelligẽtia est plena formis: vel sicut Proculus expressius dicit: est plenitudo formaꝝ: q2 ipsa intellectualitas ad ꝓpriã nãʒ intelligentie vel intellectus sepati pertinẽt circa d̄ñam vniuersalitatis & p̄ticularitatis specieꝝ intelligibilium. hoc primo ↄsiderandũ est q sicut hic d̄r: & in libro Proculi supiores hñt formas magis vl̄es. Et hoc etiã Diony. dicit. 12. cap. ce. ier. vbi dicit q cherubin ordo p̄ticipat sapientia & cognitiõe vl̄iore. sed inferiores substãtie participant sapia & scia particulariori. Que qdẽ vniuersalitas & particularitas non est referenda ad res cognitas: sicut aliqui male intellexerunt: existimantes q deus non cognosceret nisi vl̄em naturam entis. Cui ↄsequens esſʒ q in inferiorib⁹ intellectib⁹ tãto vniuscuiusq; cognitio magis in vl̄i sisteret q̃to esset altior. puta q vnus intellect⁹ cognosceret solum naturam substãtie. Inferior ṽo naturam corporis. Et sic vsq; ad iđiuiduas species. Que qdẽ extimatio apte ↄtinet falsitatẽ. Cognitio eni qua cognoscitur aliquod solũ in vl̄i est cognitio imperfecta cognitio ṽo q̃ cognoscit̃ aliqd in ꝓpria specie est cognitio p̄fecta. Cognitio. n. spẽi includit cognitionẽ generis: sʒ nõ eẽ. Seq̃ret̃ igit̃ q q̃to intellectus eẽt supior: tãto eẽt cognitio ei⁹ imperfectior. Est q̃ hec d̄ñia vl̄itatis & p̄ticularitatis attendenda solũ ſm id p̄ quod intellectus intelligit. Q̃to enim aliquis intellectus est superior: tãto id quo intelligit ẽ vl̄ius. Ita tñ q illo vl̄i ei⁹ cognitio extẽdat̃ ẽt ad ꝓpria cognita mlt̃o mag q̃ʒ cognitio iferioris itellect⁹: q p̄ aliqd magl p̄ticulare cogscit. Et h ẽt experimẽto in nobis percipimus. Videmus n. q illi qui sunt excellentioris

Tex. cõ. 5.

intellectus ex paucioribus auditis vel cognitis totã virtutẽ alicuius qõnis vel negocij cõprehendunt qd alij grossioris intellectus existẽtes pcipere nõ possunt: nisi manifestenter eis p singulas rõnes: q̃r opz frequẽter inducere. Et iõ deus cuius intellectus est excellẽtissimus vno solo scz essentia sua oĩa cõprehendit. alioꝝ võ intellectuũ separatoꝝ: tãto minus quisqꝫ paucioribus speciebus ad plura se extendẽtibus reꝝ noticiã habz q̃nto est altior: ita q intellectus humanus qui est infimus reꝝ sciam habere nõ potest: nisi singulis speciebus singulariũ reꝝ naturas cognoscat. Natura võ corporalis ꝛ sensus corporeus oĩno a participatiõe vlĩ specieꝝ deficere inuenit̃. hec igit̃ oĩa que ẽ fm vniuersalitatẽ ꝛ particularitatẽ speꝝ ppositio eadẽ ponit̃ hic: ꝛ in proculo: ꝛ ẽ sumpta ex effectu. Sicut enim intelligẽtie per intelligibiles formas cognoscunt: ita ꝛ per intelligibiles formas suos effectus producunt. Quia omnis intellectus intelligẽdo operat̃ vt infra dicet̃. Superioꝝ aũt intelligentiaꝝ sunt maiores virtutes. Et hoc ideo q2 sunt magis simplices ꝛ minoris quãtitatis .i. compositiõis: vtpote vni primo ppinquiores opz q virtutes operatiue ipsaꝝ ad plura se extẽdant. Et tamẽ ipse virtutes sint magis simplices. Et ex hoc appet q forme superioꝝ intelligẽtiaꝝ sunt vniuersaliores. Quõ aũt forme que sunt in superioribus intelligentijs vnite multiplicentur i intelligẽtijs scdis: manifestat ꝯsequẽter ratiõez huius assignãs: sicut Proculus ex parte intelligẽtiaꝝ inferioꝝ. Intelligentie eni inferiores cõsequẽter intelligibiles spẽs ex superioribus intelligẽtijs quodãmodo ad eas respiciẽdo: q2 intelligẽtia sicut oĩa que agit intelligẽdo agit: ita oẽ qd recipit intelligẽter recipit fm modum sue proprie nature. Et q2 natura inferioris intelligentie non ẽ tãte simplicitatis ꝛ vnitatis q̃nte ẽ natura supioris intelligẽtie. Ideo nec forme intelligibiles recipiunt̃ in intelligentia inferiori in illa vnitate in q̃ sunt in superioribus intelligẽtijs. Et pptet hoc forme itelligibiles magis multiplicant̃ in inferioribus intelligẽtijs q̃z in superioribus: ita q ea intelligunt̃ a superiori intelligẽtia p vnaz speciẽ intelligibilẽ inferior intelligẽtia itelligit p plures. Sed q2 sicut dictũ est intelligẽtis qcquid operat̃ intelligendo operatur. Sicut ꝛ intelligendo recipit qd recipit potest ratio huius multiplicatiõis specieꝝ assignari: nõ soluz ex porte intelligẽtie recipiẽtis: sz ẽt ex porte intelligentie imprimẽtis. Cuius pulsiõe multiplicantur spẽs in inferiori intelligẽtia fm suã capacitatẽ: vnde Dyo. d. is. ca. de di. no. vnaqꝫ essentia intellectualis dicta sibi adimere vniformẽ intelligẽtiam puida virtute diuidit ꝛ multiplicat ad inferioris ductricẽ analogiã .i. fm proportionem inferioris substantie.

Omnis intelligentia intelligit res sempiternas que non destruunt̃: neqꝫ cadũt sub tempore. Qd est: qm̃ si intelligẽtia est res semp que nõ mouetur: tunc ipẽ est cã rebus sempiternis que non destruuntur: neqꝫ cadunt sub generatione ꝛ corruptione: q2 intelligentia quidẽ non est ita: nisi q2 intelligit rem per esse suũ: ꝛ esse suũ sempiternum est: qd non corrũpitur. Cuz ergo hoc sit ita: dicim⁹ q res destructibiles sunt ex corporeitate: scz ex causa corporea vel tpali non ex causa intellectuali eterna. Lec. XI.

Ostenso quõ intelligẽtia intelligat alia a se q2 per formas intelligibiles: quib⁹ est plena. hic spãliter agitur de cognitione qua intelligẽtia cognoscit res eternas. Et primo ostendit q cognoscit res eternas siue incorruptibiles. 2° ostẽdit modũ quo eas cognoscit ibi (primorum oium quedã sunt ꝛc.) Circa primũ pponit talẽ ppositionem. Oĩs intelligẽtia intelligit res sempiternas q̃ nõ destruunt̃: neqꝫ cadũt sub tpe: ꝛ intelligit res sempiternas que sunt supra temp⁹ ꝛ motũ: vt expositũ ẽ in scda ppositione. Signãter aũt dicit q̃ nõ destruunt̃ neqꝫ cadũt sub tpe. Quedã .n. cadũt sub tpe q̃ m̃ nõ destruunt̃: sicut motus celi. qui cũ tpe mẽsuret̃ nõ destruet̃ nec cessabit fm pħoꝝ positionẽ. Videt̃ ergo fm supficiẽ intellectus huius propositionis esse q intelligentia non cognoscat res corruptibiles ꝛ cadẽtes sub tẽpore: sed solũ res incorruptibiles supra tẽpus existẽtes. Sed q nõ sit hic itellect⁹ propositionis: patet ex ppositione que subdit̃: in quã nõ probatur q intelligẽtis cognoscat sempiterna ꝛ nõ corruptibilia. Sz q nõ causet immediate nisi sempiterna: vnde expositio ẽ. omnis intelligẽtis intelligit .i. intelligendo causat res sempiternas: ꝛ hoc patet ex libro pculi qui ad hoc inducit duas ppositiones: quaꝝ vna est .17ª. Omnis intellectus perpetuoꝝ est prime ꝛ intransmutabiliũ fm substãtiã substitutoꝝ. alia ẽ .17ª. Omnis intellectus intelligẽdo instituit q̃ post ipm. Ex quib⁹ duabus propositionib⁹ auctor huius libri ꝯflauit vnã: ꝛ dũ breuitati studuit obscuritatẽ induxit. pbat aũt sub hoc sensu hanc propositionem eo modo quo ꝛ Proculus: ꝛ in hac probatiõe duo facit. Primo eni ostẽdit q intellectus nõ producit immediate res corruptibiles vel codentes sub tempore sed solũ res sempiternas. Secũdo vnde veniet corruptibilitas in rebus. primũ aũt ~~dicit~~ sic: intelligẽtis producit suũ effectũ fm suũ esse. Et hoc iõ: q2 suũ intelligibile est sibi connaturale ꝛ essentiale: nihil aũt pducit nisi intelligẽdo vt supra manifestatum⁹: vnde relinqtur q quicqd pducit: pducat p suũ esse. Sz esse intelligẽtie est incorruptibile: ꝛ supra tẽpus eternitati porificatum: vt in scda ppositiõe habitũ est: et go imediatus intelligẽtie effectus est sempiternus nõ cadẽs sub corruptiõe vel tẽpore. Scdm aũt manifestat dicẽs q cũ itelligẽtia immediate non causet res corruptibiles. sequit̃ q res corruptibiles nõ sunt immediate ab intelligentia: sed sunt ab aliqua causa corporea tẽporali. Naz corruptio ꝛ generatio in his inferioribus rebus causat̃ per motũ celi. ipse aũt motus celi nõ est imediate ab intelligẽtia sed ab anima sicut supra dictũ est in tertia ppõne. Si qs aũt hũc pcessum reducere vellit ad intellectũ: q supficialiter ex ppositione appet. poterit dicere vlteri⁹ q res corruptibiles cognoscuntur ab intelligentia vt sempiterne. Sunt eniz in intelligẽtia sicut nõ materialiter: q̃uis in se sint materiales ita nec tẽporaliter: sed sempiterne: qd manifestat̃ per effectũ q2 imediatus effectus intelligentie est sempiternus. Id eni quo intelligẽtia cognoscit est principium facti in ipsa: sicut ꝛ artifex per formã artis opat̃. hec autẽ probatio que hic inducit̃: ꝛ si a quibusdaz pħis ꝯcedat̃: nõ tamẽ necessitatẽ hz. hac eni pbatione suscepta multa fundamẽta catholice fidei tollerẽtur. Seq̃ret̃ .n. q angeli nihil d nouo i his iferioribus imediate facer̃ possent. Et mlto min⁹ de⁹ q nõ solũ ẽ eternus: sz an̄ eternitatẽ: vt supra dcm̃ ẽ. Et seq̃ret̃ vlteri⁹ mũdũ sp fuisse. Hec .n. vr̃ esse efficacissima rõ ponẽtiũ eternitatẽ mũdi q̃ sumit̃ ex immobilitate factoris. Nõ .n. vr̃ posse ꝯtigere q aliqd agẽs nũc incipiat opari cũ pri⁹ nõ opat⁹ fuerit si oĩno imobiliter se hẽat: nisi forte aliq̃ exteriori mutatione p̄supposita: q2 vt Auer. i .8. phy. cõmento ꝯ̃st. Si aliqd agẽs voluntarium vult aliquid facere post ꝛ nõ prius ad minus oportet q imaginetur tempus qd est numerus motus: ꝛ ideo

concludit impossibile esse q ex voluntate imobili ꝛ eterna proueniat effectus nouus nisi presupposito motu. Et q hec videt esse efficacior rõ q̃ vtunt ad pbandũ eternitatẽ mũdi diligenter est huius rõnis solutio attẽdenda. Considerandũ est igitur aliter loquendũ esse de agente qd pducit aliqd in tpe: atq: aliter d agẽte qd pducit tps simul cũ re que in tpe pducit. Cũ.n. aliqd in tpe pducit opz accipere aliquã pportionẽ ad tps: vl solũ ei⁹ qd pducitur: vel etiã pducentis ipsi⁹: qm̃ actio est in tpe nõ solũ ex parte eius qd agit: sed ẽt ex pte agẽtis. In tpe enĩ est aliquid ſm qd est in motu: cuius numerus tps est. Qñ igitur aliq̃ mutatio inuenit ex pte eius qd agitur vel ex parte agentis: tũc actio ſm vtrunq: est in tpe: puta cum aliquis alterat a frigore [illegible] de nouo sibi venit in mentem: vt ignẽ accendat ad frigus pellendum. hoc aũt non semp contingit. Est enĩ aliquid cuius suba nõ est in tpe. Sed operatio in tpe est vt infra dicetur: hui⁹ ergo agens absq: aliqua sui mutatiõe effectũ pducit in tpe: qd prius non fuerat. Et sic etiã deus aliqd põt producere in tempore de nouo qd prius non fuerat ſm certã pportionez huius effectus ad hoc tps: sicut ɔtingit in oib⁹ miraculosis effectibus qui fiunt imediate a deo. Nec obstat qd dr q producit p suũ esse: q: suũ esse est suũ intelligere. Et sic suũ esse est vnũ: intelligit tñ multa. Et ppter hoc potest multa producere q̃uis ei⁹ intelligere vnũ sit ꝛ simplex remaneat ita: q̃uis sit esse suũ eternũ ꝛ immobile: põt tñ intelligere aliqd esse tẽporale ꝛ mobile. Et id ꝛ si suũ intelligere sit sempiternũ per ipm: tñ pducere põt effectũ nouũ in tpe: cui⁹ indiciũ aliqualiter in nobis appet. põt enim hõ volũtate imobili permanẽte opus suũ in futurũ differre vt faciat id determiato tpe. ¶ Sz si tu dicas q quotiẽs h ɔtingit: oportet ꝑintelligere aliũ motũ: ex quo cõtingat q aliqd prius nõ fuerit ɔueniens fieri postmodum iudicat vt ɔueniẽs ad fiendũ ad minus ipm tẽpus decursum: q sine motu intelligi nõ põt. dicemus hoc qdẽ verum esse in pticularib⁹ dei effectib⁹ quos in tpe opat. Cũ enim Lazarum suscitauit q̃rta die: ꝛ nõ prius habito respectu ad aliquã rez mutationẽ precedentẽ hoc fecit. Sed in vniuersi pductione h locũ nõ habz: q: simul est mundo [illegible] tps ꝛ [illegible] motus: [illegible] q̃ aliqd tẽpus precedẽs talis motus ad quẽ oportebat nouitatez huius effectus pportionari: sed solũ ad rationẽ facientis prout intellexit ꝛ voluit hunc effectũ ab eterno nõ fore: sed incipe post nõ esse. Sicut enĩ tps est mẽsura opatiõis vel motus. Sic dimensio est mensura longitudinis corporalis. Si igitur queramus de aliquo pticulari corpe: puta de terra quare [illegible] hos magnitudinis limites coercetur: ꝛ [illegible] extendit vltra: potest eius rõ esse ex pportione ipsius ad totũ mundũ. Sed si rursũ queram⁹ de tota corpoꝝ vniuersitate: quare hec determinate magnitudinis terminos nõ excedat. nõ potest hec rõ eẽ ex proportione eius ad aliquã magnitudinez. Sed vel opz dicere magnitudinẽ corporalẽ esse finitã: sicut antiq nãles posuerunt: vel opz huius determinate magnitudinis rationez accipi ex sola intelligentia ꝛ nobilitate facientis. Sicut igitur infinitus deus finitũ vniuersũ pducit ſm sue sapientie rationẽ. Ita eternus deus potuit nouũ mũdum producere ſm eandẽ sapientie rationem.

PRimoꝝ oium q̃dam sunt in q̃busdã per modũ quo licz vt sit vnũ eoꝝ in alio. Q d est: q: in esse sũt vita ꝛ intelligentia: ꝛ in vita sunt eẽ ꝛ intelligentia: ꝛ intelligẽtia sunt eẽ ꝛ vita: veruntamen eẽ ꝛ vita in intellectu ꝛ intelligentia sunt due alie alachie. i. intelligẽtie ꝛ eẽ: ꝛ intelligentia ĩ vita sunt due vite: ꝛ intelligentia ꝛ vita in esse sunt duo esse. Et illd qdẽ nõ est ita: nisi q: vnũqdq: primoꝝ vel principioꝝ: aut est cã aut causatũ. Causatũ ergo in cã est p modũ cãe: ꝛ cã in causato per modũ causati. Nos quidẽ abbreuiamus ꝛ dicimus: q res agens in rez p modum cause nõ est in ea nisi per modũ q est causa ei⁹. Sicut sensus in anima p modũ aĩalem: ꝛ aĩa in intelligẽtia p modũ intellectualẽ: ꝛ intelligẽtia in esse p modũ eẽntialẽ: ꝛ eẽ primũ in intelligentia est per modũ intelligibilẽ: ꝛ intelligentia in aĩa per modũ animalẽ: ꝛ aĩa in sensu per modũ sensibilẽ: quare redeam⁹ ꝛ dicam⁹: q sensus in anima ꝛ intelligẽtia in cã pria sunt p modos suos ſm q oñdim⁹. Lec. XII.

¶ Postq̃ oñdit q intelligẽtia ĩtelligit res sempiternas. hic inducit ppositionẽ ad manifestãdum qualiter intelligentie que sunt res sempiterne mutuo se intelligant. p hoc aũt aliquid intelligitur qd est [illegible]. Et ideo oportet in hac propositione declarare quomodo vnum de entibus superioribus sit in alio: ꝛ est propositio talis. primoꝝ omnium: sunt quedam in quibusdã per modũ quo licet vt sit vnum eoꝝ in alio: hec etiam propositio proponitur. ioh. in lib. Proculi sub his verbis omnia in omnibus. proprie aũt in vnoquoq:. idez aũt est q Proculus dicit: proprie aũt in vnoquoq: ꝛ q hic dicitur per modum quo licz vt sit vnum eoꝝ in alio. vtrobiq: enim signatur q vnum est in alio ſm conuenientem modũ ei in quo est. Sed a Proculo quidem inducitur hec propositio ſm positiones platonicas. quibus ponuntur forme separate subsistẽtes: quaꝝ vt supra dictum est vna tanto est altior q̃to est vniuersalior: ꝛ ad plura suaz participationem extendens. Et ſm hoc ipsum esse est superius q̃ ipsa vita. Et hec q̃ ipse intellect⁹. Et ideo hic Proculus [illegible] determinans in sua propositione addit. Etenim in ente vita ꝛ intellectus ꝛ ĩ vita esse ꝛ intelligere: ꝛ ĩ intellectu esse ꝛ viuere: ꝛ [illegible] etiam videtur auctor hui⁹ libri loqui hi⁹ separata prima nominans. subdit enim [illegible] expoi[illegible]nẽs q est q: in esse sunt vita ꝛ intelligentia ꝛ vita sunt [illegible]sse ꝛ in intelligenti a: ꝛ in ĩtelligẽtia [illegible] eẽ: ꝛ vita q est omnino idem cum verbis Proculi. Addit autẽ Proculus in sua propositione expositionem modi quo vnum horum sit in alio dicens. Sed alicubi quidez intellectus. alicubi autez vitaliter. alicubi vo entis: idest per moduz entis entia omnia. quasi dicat. q omnia tria predicta sunt in intellectu intellectualiter. in vita vitaliter. in esse essentialiter. Sed hoc q [illegible] loco huius in hoc libro videtur esse corruptum ꝛ malum intellectum habere. Sequitur enim sumptam esse: ꝛ vita in intelligẽtia supra due intelligentie: debet enĩ intelligi q illa duo scz esse ꝛ vita sunt in intelligẽtia intellectualitatis ꝛ esse: ꝛ intelligentia in vita sunt. due vite. i. ambo sunt in vita vitaliter ꝛ intelligẽtia ꝛ vita sunt duo eẽ. i. ambo sunt in ipo esse essentialiter. Si aũt ĩtelligat ſm q verba sonãt: falsum ɔtinẽt intellectũ. viuere. n. viuẽtis est ipz eẽ eius vt dr in. 2° de aia. ꝛ ipsum intelligere primi intelligentis est vita eius ꝛ esse ipsius: vt in. 12. meth. dicit. vnde ꝛ h Proculus excludẽs dicit: q esse intellectus ẽ cognitiuũ

τ vita eius est cognitio: alioquin sequeret̃ inconueniens qd̃ Aris. adducit in .3. meth. ɔ platonicos: q. s. Sor. eẽt tria aialia: qz τ ip̃e est aial: τ de eo p̃dicat̃ ydea animalis cõis quã participat: τ silr̃ ydea hois qui itez est aial. Sequeretur eni q vnũqdq; istoꝝ triũ esset nõ vnũ sed multa. Apponit aũt Proculus p̃batione manifestã ad ea q̃ dicta sunt distinguẽs q tripl'r aliqd de aliquo dicitur vno modo causaliter. Sicut calor de sole. alio modo essentialiter siue naturaliter: sicut calor de igne. Tertio mõ fm quandã post habitionẽ. i. ɔsecutionẽ siue p̃ticipationez: quãdo. s. aliqd nõ ɔplene habet̃: sed posteriori mõ τ p̃ticulariter. Sicut calor inuenit̃ in corporibus elatis non in ea plenitudine fm quã ẽ in igne. Sic ergo illd̃ qd̃ ẽ essentialiter in primo dicit p̃ticipatiue in scd̃o τ tertio: qd̃ aũt est essentialiter in scd̃o: est in p̃mo quidẽ cãliter τ in vltimo participatiue. Qd̃ võ est in tertio essentialr est causaliter in p̃mo τ in scd̃o: τ per hũc moduz oĩa sunt in oĩbus. Sed qz auctor huius libri nõ videt̃ ponere formas separatas qd̃ h̃ dicit̃ eẽ τ vitã τ intelligentiã in se inuicẽ esse: est intelligendũ: sed qd̃ inueniũtur in habẽtib' eẽ viuere τ intelligere: qz in ipso esse fm p̃priam rõnem inuenitur causalitatis viuere τ intelligere fm illũ modũ: quo i prima p̃positiõe dictũ est: q eẽ est cã prima viuere τ intelligere posteriores cause. Nõ tamẽ ita est intelligẽdũ sicut verba sonãt: q intelligentia τ vita sint i ipso esse duo eẽ. Sed qz hec duo p̃ut sunt in ipso esse nõ sunt aliud q̃ esse: τ silr̃ esse p̃ut est in vita: est ipsa vita cuz vita nihil addat supra esse nisi determinatũ modũ eẽndi: seu determinatam naturam entis. Et idem intelligendũ est in alijs cõparibus: fm quas vnũ istoꝝ dicit̃ eẽ in alio. Sed qz fm intellectũ huius auctoris hec tria nõ sunt q̃dã res subsistentes sicut dictũ est: ɔñr applicat istã p̃positionem ad res que p se subsistũt q̃ est esse p̃mũ qd̃ est deus intelligẽtia aĩa intellectiua τ aĩa sensitiua: τ dicit q hoc modo causa est in effectu τ ecõuerso fm q cã agit in effectum τ effectus recipit actionẽ cãe. Causa aũt agit in effectũ per modum ip̃sius cause effectus aũt recipit actionẽ cause p modũ suum: vnde oportet q causa sit in effectu per modum effectus; τ effectus sit in causa per modũ cause: g̃ ea que sunt in sensu sensibili[illegible] sũt in anima intellectiua per modũ ei ɔuenientẽ. Et ea que sunt in anima p modũ animalẽ sunt in intellectu per modũ p̃priũ: τ que sunt in intelligẽtia intelligibiliter sunt in causa prima essentialiter fm modũ suum τ ecõuerso priora sunt in posterioribus fm modum posterioꝝ: ex quo accipi potest qualr̃ intelligentie seinuicem intelligãt: τ causam primã. vnaqueq; eniz intelligit aliam fm q alia est in ipsa per modum eius in quo est. Qz etiã in superiorib' sũt inferiores fm quasdam excellẽtiores similitudines seu sp̃es: supiores võ in inferioribus fm quasdaz deficientiores similitudines τ species.

Omnis intelligẽtia intelligit eẽntiam suã. Qd̃ est: cũ itelligẽs τ itellectuz sint sil'. Cũ g̃ ẽ intelligẽtia intelligens aut intellectũ: tunc p̃culdubio videt eẽntiã suã: τ qñ videt eẽntiã suã: scit τ itelligit p intelligẽtiã. Et qñ scit: qz intelligit p itelligentiam scit: qz itelligit p intelligẽtiã eẽntiaz suã: τ qñ scit eẽntiã suã: scit reliquas res q̃ sũt sub ea: qm̃ sũt ex ea: verũtñ in ea sũt p modũ intelligibilẽ: g̃ intelligẽtia τ res intellecte sũt vnũ. Qd̃ est: qz si res itellecte τ intelligẽtia sunt vnũ: τ intelligẽtia scit eẽ suũ. Tũc p̃culdubio qñ ipsa scit eẽntiã suã: scit reliquas res: qñ scit reliquas res: scit eẽntiã suã: τ qñ scit res: ip̃a nõ scit eas: nisi qz sũt intellecte: g̃ itelligẽtia scit eẽntiã suã: τ scit res itellectas sil' sic oñdim'. Lec. XIII.

Ostenso q̃uo intelligentia intelligat. alia; nũc ad ostendendum q̃uo intelligat seip̃am inducit̃ hec p̃positio que etiã inuenit̃ .166. in lib. Proculi sub his verbis. Omnis intellectus seip̃m intelligit: sed huius p̃positiõis τ p̃bationis eius intellectũ op3 nos accipe ex his q̃ Proculus dicit: vt. n. supra dictũ est fm opiniones platonicas ordo intellectuũ ponitur sub ordine formaꝝ seporatarum: ex quaꝝ porticipatiõe ~~[illegible]~~ intelligẽtes in actu: vnde forme sepate comporant̃ ad eos sicut intelligibile ad intellectum. Sicut aũt aliaꝝ reꝝ ponebãt quasdã ydeas: ita τ ipsoꝝ intellectuũ ponebãt quandã ydeam: quã vocabãt primuz intellectũ. Iste ergo intellect' ydealis inq̃tũ est intellectus intelligit: τ inq̃tũ ẽ forma ydealis est forma intellecta. Sic igit̃ in eo vnit̃ oĩno itellectus τ intellectum. Et per hoc p̃fecte seip̃m intelligit: qz ex essentia sua totaliter est intelligibile nõ solũ intellectus. oĩs aũtẽ intellectus fm platonicos habet intellectũ: s3 p̃ticipatũ. Sed superiores intellectus participãt ip̃m intellectum perfectius: vnde participãt ip̃m non solũ q sint intellectus. Sed ẽt q sint intelligibiles τ quodãmodo formales intellectus: sic igitur ɔiungit̃ in eis fm eoꝝ substãtiã quodãmodo intellectus τ intellectũ. Et id̃ ẽt ip̃si intelligunt suã essentiã. Sed diuersimode a primo intellectu. Nam primus intellectus ydealis nõ participat aliquaz priorẽ formã intellectualitatis. Sed ipsemet ẽ p̃ma forma intellectualitatis: vñ suũ intelligibile nõ est aliud q̃ ip̃se. posteriores võ intellectus sic h̃nt õ forma intelligibilitatis in sua subã: q tñ illd̃ deriuat̃ a supiori itellectu ydeali. Sic ergo intelligũt essentiã suã: q ẽt intelligũt superiorẽ intellectũ quẽ participãt: τ h̃ ẽ qd̃ Proculus addit in predicta p̃positiõe. Sed prius q seip̃m solũ τ vnũ numerũ in h̃ intellectus: τ intelligibile. vnũ'q'q; aũt ɔsequentium seip̃m simul: τ q̃ ante ip̃m τ intelligibile huic: hoc quidẽ est qd̃ est: hoc aũt a quo est: sed qz vr̃ fm sniaz Aristo. que in hoc magis inchoate doctrine cõcordat: nõ ponimus multas formas supra intellectus. Sed vnã solam q̃ est causa prima: op3 dicere q sicut ip̃sa est ip̃m eẽ: ita ẽ ip̃sa vita τ ip̃se intellectus primus: vnde τ Aris. i .i2. meth. probat q intell~~ectus~~ seipsum nõ tñ ita q desit ei cognitio aliaꝝ reꝝ. Sed intellectus eius nõ informatur ad intelligẽdu3 alia specie intelligibili nisi ~~[illegible]~~ seipso. Sic igitur supiores intellectus sepati tãq; ei propinqui intelligunt seipsos: τ p eẽntiã suã τ p̃ticipationẽ supioris nãe: τ ideo ad p̃bandũ hanc p̃positionẽ. primo h̃ inducitur q intellectus τ intellectũ in intellectibus separatis sunt simul: inq̃tũ. s. fm suba3 suã nõ solũ sunt intellectus sed intelligibiles: vtpote p̃pinquissime participãtes primũ intellectũ: vnde ɔcludit q intelligẽtia intelligit essentiã suam: τ qz essentia sua ẽ essentia intelligẽtis: sequit̃ q intelligẽdo suã eẽntiam intelligit se intelligere suã eẽntiã. Consequẽter aũt oñdit q̃uo p hoc q intelligit essentiam suam intelligit alia. habet̃ enim ex p̃missa p̃positione q omnes alie res sunt i intelligentia per modũ itelligibilem. Et ita sunt vnũ intelligentia τ res ~~alie. τ multo magis fm q~~ intelli~~gibiles~~ fm q intelligentia: τ id̃ quando intelligit essentiam suam intelligit res alias: τ eadẽ rõne q̃cunq; intelligentia intelligit res suas intelligit seip̃az. Sed vtrum hec conueniant anime intellectuali ~~[illegible]~~ hoc considerabimus.

14\. IN omni aia res sensibiles sunt p hoc q sunt exépli ei: ⁊ res intelligibiles i ea sunt qr scit eas: ⁊ nõ facta ẽ ita nisi qr est expásã inter res intelligibiles q̃ nõ mouẽtur: ⁊ inter res sensibiles q̃ mouent: ⁊ qr aĩa sic ẽ: fit q imprimit res corporeas: q̄pp facta est cã corpoꝝ: ⁊ facta ẽ causata ex intelligentia que est añ cã. Res igit̃ que imprimunt ex aĩa sunt in aĩa per intentionẽ exépli .s. qr res sensibiles exéplificãtur s̃m exemplum aĩe. Et res que cadũt supra aĩam sunt in aĩa p modũ acquisitũ. Cũ ergo hoc sit ita: redeamus ⁊ dicamus q res sensibiles oẽs in aĩa sunt p modũ cause: ꝓpter qd aĩa est res exẽplaris: intelligo per aĩam virtutẽ agentẽ res sensibiles: verũtñ virtus efficiẽs in aĩa nõ est materialis: ⁊ virtus corporea in aĩa est spũalis: ⁊ virtus imprimens in rebus hñtibus dimẽsiões ẽ sine dimẽsione. Res intelligibiles in aĩa sunt p modũ accidentalẽ .s. qr res intelligibiles q̃ nõ diuidũtur sunt in aĩa p modũ diuisibilẽ: ergo res intelligibiles vnite sunt i aĩa p modũ qui multiplicat̃: ⁊ res intelligibiles que nõ mouẽtur sunt in aĩa p modum motus. Jã ergo ostensũ ẽ q res intelligibiles ⁊ res sensibiles sunt in aĩa. Verũtamẽ res sensibiles corporee mote sunt in aĩa p motum animalẽ vnitum: ⁊ res intelligibiles vnite quiescentes sunt i anima per modum q multiplicat motum. Lectio. XIIII.

Postq̃ determinauit de cã pria ⁊ intelligentia: hic determinat de aĩa. ⁊ primo determinat de ea s̃m habitudinem quã habet ad res alias. scdo determinat de ea s̃z seipsaz ibi. (Ois sciens ⁊c.) Circa primũ ponit talẽ ꝓpositionem. in oi aĩa res sensibiles sunt p hoc qd est exéplũ eis: ⁊ res intelligibiles s̃m ea q̃ scit eas. Ad intellectũ aũt huius ꝓpositionis videamus id qd scribit̃ in libro procli. Circa h̃ ponit̃ .n. ibidẽ. 193. ꝓpositio tal̃r. ois aĩa ẽ oẽs res exẽplariter qdẽ sensibilia. ycõice aũt intelligibilia. Et dicit̃ ycõmunice per modũ ymaginis. ymago enĩz est q fit ad silitudinẽ alterius: sicut exẽplar est id ad cui͂ similitudinẽ fit aliud: hec aũt ꝓpositio ꝓbat̃ tã hic q̃ in lib. Proculi hoc mõ. Anima .n. vt habitũ est in 2ª ꝓpone medis ẽ inter res intelligibiles q̃ sũt aĩe sepate a motu: ⁊ per h̃ ꝓportificãtur eternitati. ⁊ inter res sensibiles q̃ mouent̃ etiã: ⁊ cadũt sub tpe: ⁊ qr priora sunt cã posteriorũ: opz q aĩa sit cã corporũ ⁊ intelligẽtia sit causa anime per modũ supra expositũ: manifestũ ẽ aũt q oportet effect͂ preexistere in causis exẽplariter q̃ cãe producũt effect͂ s̃m suam similitudinẽ: ⁊ causata hñt ymaginẽ suaꝝ cãꝝ: vt dicit Dyo 2. cap. de di. no. Sic igit̃ res sensibiles que causant̃ ex aĩa sunt in anima per modũ esse. Jta .s. q huiꝰ res q̃ sunt infra animã causant̃ ad exẽplũ ⁊ similitudinẽ anime. Res aũt sũt supra aĩaz. qr .s. aĩa p modũ acqsitũ .i. per quãdã pticipationẽ: ita .s. q opant̃ ad aĩam sicut exẽplaria ⁊ aĩa ad ipsa quodãmodo: sicut ymago. Sic igitur patet q sensibilia preexistũt in aĩa virtualiter: q̃ quodãmodo est exẽplũ effectuũ. Exponit aũt cõsequẽter. de q̃ aĩa intelligat dicens: itelligo per aĩaz virtutẽ agentẽ res sensibiles: s̃m illos enĩ qui ponũt corpa celestia animata aĩa celi est cã oium corpoꝝ: sicut inferioꝝ animaꝝ vnaquaqz est cã ꝓprij corporis. Nulla ergo inferioꝝ anima habet causalitatẽ respectu sensibiliũ: ⁊ ideo sensibilia nõ fuerũt in ea per modũ cãe. Sed solum in aĩa celi q̃ supra sensibilia habz vniuersalẽ causalitatẽ: ⁊ hãc hic appellat virtutẽ agentem res sensibiles. vnaqueqz vo aĩaꝝ que sunt hic habet quidez causalitatẽ respectu ꝓprij corp̃is. Sed non causat ipm neqz per sensum neqz p intellectũ vnum habet sui corporis intelligibiles extra res rões causat ipm per virtutẽ naturalẽ: vnde ⁊ in 2º de aĩa: dicit̃ q aĩa est efficiẽs corporis causa: tale aũt agẽs non agit. p aliam rõnem enĩ extrahere ꝓprie: nisi ipsam naturam p quã agit: dicamus exẽplar effectus ad cui͂ similitudinẽ producit̃ aliquo modo: ⁊ p hunc modũ in natura anime virtute preexistunt omnes ptes sensibiles sui corporis. Coaptant̃ enĩ potẽtijs anime: q̃ ex eius natura ꝓcedunt: ⁊ q̃uis res sensibiles sint in aĩa que est cã eaꝝ: nõ tñ sunt in ea p modũ quo sunt i seipsis. Nã virtus anime ẽ immaterialis: q̃uis sit causa mãlium: ⁊ est spiritualis q̃uis sit causa corpoꝝ: ⁊ sine dimẽsione corporea sit: q̃uis cã reꝝ habentiũ dimensionez: qr effectus sunt in causa s̃m virtutem cause. Oportz q corpora sensibilia sint in anima: indiuisibiliter etiaz incorporaliter: ⁊ sint res inferiores anima sunt in ea altiori modo q̃ in seipsis. Et ita res superiores .s. intelligẽtie sunt in anima: inferiori modo q̃ in seipsis si habẽt yconomice: vel p modũ ymaginis: vt Proculus dicit: loco cuius hic dicit̃ per modũ accidentalem .i. quẽdam inferiorem modũ participatiõis: ita .s. q res intelligibiles que sunt in seipsis indiuise ⁊ vnite: ⁊ immobiles sunt i anima diuisibiliter: ⁊ p modũ motus: per comparationẽ ad intelligẽtiam. Sunt enĩ ad h̃ ꝓportionate: vt sint cause multitudinis ⁊ diuisiõis motꝰ reꝝ sensibilium: vel dicit q res vniuersales per motus modum: qr s̃m platonicos anime ꝓprium est: q sit mouens seipsam: s̃m Aristo. aũt est principiũ motus rei mouẽtis seipsam. Ultimo aũt epylogãdo cõcludit ꝓpositionem: ⁊ est manifestũ ex premissis ⁊ ex his q̃ dicta sunt apparere põt q̃l̃r superiores aĩe celoꝝ s̃t aĩati. pñt cogñscere sensibilia ⁊ intelligibilia. Sic enĩz cognoscũt ea s̃m q sunt in eis.

15\. OMnis sciẽs qui scit essentiã suam est rediens ad essentiã suã reditiõe completa. Qd ẽ: qr scia nõ ẽ actio intelligibilis. Cũ g̃ scit sciẽs suã essentiã: tũc redit per operationẽ suã intelligibilẽ ad eẽntiaz suam. Et hoc nõ est ita: nisi qñ sciẽs ⁊ scitũ sũt res vna: qm̃ scia sciẽtis essentiã suã: est ex eo ⁊ ad eũ: ex eo: qr est sciẽs essentiã suã: ⁊ ad eũ qr est scitũ. Qd est: qr ꝓpterea q scia ẽ sciẽtia sciẽtis: ⁊ sciẽs scit essentiã suã ẽ eius opatio rediẽs ad essentiã suã: ergo sub̃a eius ẽ rediẽs ad eẽntiam ipsius reꝝ. Et nõ significo p reditionem sub̃e ad essentiã suã: nisi qr est stans fixa per se non indigens in sui fixione ⁊ sui essentia re alia regente ipsaz: qd est qr ẽ sub̃a simplex sufficiẽs per seipsam. Lectio. XV.

Qñso q̃l̃r aĩa se hẽat ad seipsam ꝓponit̃ talis ꝓpositio ois sciẽs q scit eẽntiã suã .g. ẽ rediẽs ad eẽntiã suã reditiõe cõpleta: ⁊ ad huiꝰ ꝓpõnis intellz: cõsiderãde s̃t q̃dã ꝓpones q̃ i li. ꝓcli ponũt: q̃ꝝ vna ẽ .15. libri eiꝰ q̃ tal̃ ẽ. Oẽz ad seips

conuersiuũ in corporeũ est. Et hãc ꝓpõnẽ supra manifestaturus in .vij. ꝓpõnẽ hui⁹ scðam ꝓpositionẽ sumẽs .q̃ ẽ .xvi. in lib. ꝓculi: q̃ talis est: oẽ ad seipm̃ ↄuersiuũ hꝫ substantiã separabilẽ ab oi corpe: ꝛ hui⁹ ꝓbatio ẽ: q꞉ cũ corp⁹ ad seipm̃ ↄuerti nõ põt vt ex p̃missa ꝓpositiõe habetur: sequitur ꝙ ↄuerti ad ipm̃ sit opatio sepata a corpe: cui⁹ aũt operatio a corpe sepatur: necessario ẽ ꝙ ꝛ suba sit sepabilis: vñ oẽ qð ad seipm̃ ↄuerti põt: est a corpe sepabile. tertiam ꝓpositionẽ sumamus .93. libri ei⁹ q̃ talis est. Omne ad seipm̃ ↄuersiuũ est antiperstationẽ .i. p se subsistẽs ꝙ ꝓbaᵗ p hoc ꝙ vnũq̃dq꞉ ↄuertaᵗ ad id qð substãtificaᵗ: vnde si aliqd ad seipm̃ ↄuertiᵗ ſm suũ eẽ: oꝑꝫ ꝙ in seipso subsistat. Quartã ꝓpositionẽ sumam⁹ .44. ꝓpositionẽ tertij libri eius. oẽ qð ſm opationẽ ad seipm̃ ↄuersum. ꝛ hoc ꝓbat p h̃ ꝙ cũ ↄuerti ad seipm̃ sit ꝑfectionis. si ſm subam ad seipm̃ nõ ↄuerteretᵗ ꝙ ſm opationẽ cõuertiᵗ: sequeretur ꝙ opatio esset melior ꝛ ꝑfectior q̃ substãtia. Quintã ꝓpositionẽ sumamus .93. libri eius q̃ talis est: oẽ suipsius cognitiuũ ad seipm̃ oiquaq꞉ ↄuersiuũ est. Cuius ꝓbatio est. ad qð sapia cognoscit ad seipm̃ p suã opationem: ꝛ p ↄñs p suã subam: vt pꝫ p ꝓpositionẽ premissaꝫ. Sextã ꝓpositionẽ accipiemus libri eius q̃ talis est: ois aĩa est eius incorporea suba ꝛ sepabilis a corpe: q̃ sic ꝓbaᵗ ſm p̃missa aĩa cognoscit seipsam: ḡ cõuertiᵗ ad seipsaꝫ: oino ḡ ẽ incorporea: ꝛ a corpe sepabilis. His igiᵗ visis ↄsiderandũ est ꝙ in h̃ libro tria ponũtur. quoꝝ primum ẽ ꝙ aĩa sciat essentiã suã. de aĩa .n. intelligẽdũ ꝙ h̃ dr̃: ſm qð est ꝙ ex h̃ ↄcludiᵗ ꝙ redeat ad essentiã suã reductioe ↄpleta: ꝛ h̃ est idẽ ei qð in ꝓpositiõe ꝓculi dictũ est: ꝙ oẽ suipsius cognitiuũ ad seipm̃ oiq̃q꞉ ↄuersiuũ ẽ: ꝛ intelligiᵗ reditio sine ↄuersio cõpleta: ꝛ ſm subam ꝛ ſm operationẽ vt dictũ est: qð aũt h̃ scðm sequr: ex p̊ ꝓbat sic: q꞉ cũ dico ꝙ sciẽs scit essentiã suã ipm̃ scire significat opationẽ intelligibilẽ: ḡ pꝫ ꝙ in h̃ ꝙ sciẽs scit essentiam suã. redit .i. cõuertiᵗ p opationẽ suã intelligibilẽ ad essentiam suã: intelligendo .s. eã: ꝛ ꝙ h̃ debeat vocari reditus: manifestat p h̃ qð cũ aĩa scit essentiã suã sciẽs ꝛ scitũ sunt res vna: ita sciã q̃ scit essentiã suã ipsa opatio intellectualis est ex ea inq̃tũ est scita: ꝛ sic est ibi q̃ circulariter que importaᵗ in vbo redeũdi vel ↄuertendi: ee h̃ aũt ꝙ ſm suã opationẽ redit ad essentiã suaꝫ: excludit vlterius ꝙ ſm aĩaꝫ suã est rediẽs ad essentiã suã: ꝛ ita sit reditio cõpleta ſm opationeꝫ ꝛ subam: ꝛ exponit ↄñr qd sit redire ſm subam ad essentiã suã. illa eñi dicũtur ſm subam ad seipsa ↄuerti q̃ subsistũt p seipsa hñtia fixionẽ: ita ꝙ non cõuertunᵗ ad aliqd aliud sustentãs ipa: sicut est ↄuersio accidentiũ ad subam. Et iõ ↄtingit cãe ꝛ vnicuiq꞉ scienti seipsaꝫ: q꞉ mãle esse ẽ sba simplex sufficiẽs sibi p seipsaꝫ .q. nõ indigẽs in ãli sustẽtamento: ꝛ h̃ põt eẽ i tãtũ ꝙ aĩa sit sepabilis corpe vnitati. ꝓpositio in ꝓbatiõe ꝓculi. p̃mũ aũt haꝝ .s. ꝙ aĩa sciat eẽntiam suã: hic nõ ꝓbaᵗ. ꝓbaᵗ aũt in lib. ꝓculi sic. At võ ꝙ cognosciᵗ ſm seipsaꝫ manifestũ est. Si .n. ꝛ que sup ipsam cognoscit: ꝛ se p ipsam nata ẽ cognoscere multomagis tãq꞉ a causis q̃ sunt añ ipsam cognoscens seipsam: vbi diligẽter ↄsiderãdũ est ꝙ supra cũ de intellectu ꝛ cognitiõe ageret: dixit ꝙ prim⁹ intellect⁹ intelligit seipm̃ tm̃: vt in .12. ꝓpositiõe dictũ est .s. ꝙ ipsa est forma intelligibilis ydeas. alij võ intellectus tãq꞉ ei ꝓpinq̃ ꝑticipãt a p̃mo intellectu ꝛ formã intelligentis ꝛ virtutẽ intellectualitatis: sic dicit Diony .4. ca. de di. no. Supreme substãtie intellectuales supra intelligibiles ꝛ intellectuales: vñ vnaq̃q꞉ eoꝝ intelligit: ꝛ seipsa ꝛ superiorẽ qd ꝑticipat. Sed q꞉ aĩa itellectiua inferiori mõ ꝑticipat intellectũ in suba sua nõ hꝫ nisi vim intellectualitatis: vñ intelligit subam suã nõ p eẽntiam suaꝫ: sed ſm platonicos p superiora ꝑticipat. ſm Arist. aũt in .3. de aĩa. per intelligibiles spẽs que efficiunᵗ q̃o forme inq̃tum per eas fit in actu.

Omnes ṽtutes qbus nõ est finis pendentes sunt supra p infinitũ primum qð est ṽtus ṽtutũ: nõ q꞉ ipe sunt acq̃site fixe stãtes in reb⁹ entib⁹: imo sunt virtus in reb⁹ entibus hñnbus fixionem. Q꞉ si aliquis dicat ꝙ primũ ens creatũ .s. intelligẽtia est ṽtus: etiã cui nõ est finis: dicim⁹ ꝙ non est ens creatũ ṽtus: imo ẽ ṽtus quedã. Et ṽtus quidẽ eius nõ est facta infinita nisi inferius nõ superius: qm̃ ipsa nõ est ṽtus pura q̃ nõ ẽ virtus: nisi q꞉ est virt⁹: ꝛ est res q̃ nõ finiᵗ inferi⁹ neq꞉ superius. Ens aũt primũ creatũ .s. intelligentia habet finẽ ꝛ virtuti ei⁹ est finis superi⁹ ſm quẽ remanet eius eẽ. ens aũt primũ creans est infinitũ. primũ puꝝ. Qð est: q꞉ si entib⁹ fortibus nõ est finis: qð est ꝓpter suã acq̃sitioneꝫ ab infinito primo puro: ꝓpter qð sũt entia infinita: ꝛ si ens primũ ipm̃ est qð ponit res qbus non est finis: tũc ipm̃ ꝓculdubio est supra infinitum. Ens aũt primũ creatũ .s. intelligẽtia nõ est finitũ: imo diciᵗ ꝙ est infinitũ: neq꞉ dr̃ ꝙ est ipsummet: qð ẽ nõ finitũ ens: prioꝝ primum est mẽsura entiũ intelligibiliũ ꝛ entiũ secũdoꝝ sensibiliũ .s. q꞉ ipm̃ est qð entia creauit: ꝛ mẽsurauit ea mẽsura ↄueniẽti oi enti. Redeamus ḡ ꝛ dicam⁹ ꝙ ens primũ creãs est supra infinitũ: sed ſm creatũ est ifinitũ: ꝛ qð est inter ens primũ creãs ꝛ ens scðm creatũ est nõ finituꝫ. Et reliquẽ bonitates simplices: sicut vita ꝛ lumẽ ꝛ q̃ sunt eis silia sunt cause reꝝ oiuꝫ hñtiuꝫ bonitates ſm ꝙ infinitũ ẽ cã prima: ꝛ creatũ primum ẽ causa ois vite: ꝛ silr̃ reliquẽ bonitates descẽdentes a cã p̃ia sup creatũ primũ: in primis est intelligẽtia. Deinde descendũt sup reliqua creata intelligibilia ꝛ corporea mediãte intelligentia.

Lec. XVI.

Postq꞉ de diuisiõne caꝝ superioꝝ ostendit .s. et singulis partib⁹ diuisionis. h̃ accedit ad ostendẽduꝫ cõpositionẽ eaꝝ adinuicẽ: ꝛ circa hoc tria facit. Primo dicit q̃o iferiora depẽdent a superiorib⁹. Scðo ostẽdit q̃o supiora influunt in inferiora ꝓpositione ibi. (Cã p̃ma regit ꝛc.) Tertio oñdit q̃o iferiora diuersimode recipiũt. Influxũ p̊ influẽtis .14. ꝓpõne ibi. (Cã p̃ma existit ꝛc.) Circa p̃mũ duo fac. p̊ oñdit q̃o iferiora .s. a supiorib⁹ depẽdeãt ſm ṽtutẽ. 2⁰ q̃o depẽdeãt ſꝫ subaꝫ 19. ꝓpõne ibi. (Res oẽs hñt eẽntiã.) Circa p̃muꝫ duo facit. p̃mo oñdit ꝙ oẽs virtutes infinite depẽdẽt a prima infinita virtute. scðo oñdit q̃o maius vel minus ei assimulaᵗ .xx. ꝓpõne ibi. (Omnis ṽtus vita ꝛc.) circa primũ ponit hãc ꝓpõnem. oẽs virtutes quib⁹ nõ est finis pendẽtes sunt per infinitum primũ qð ẽ virtus ṽtutũ: nõ q꞉ ipse sint acq̃site fixe stantes in reb⁹ entib⁹: imo sunt in reb⁹ hñtibus fixioneꝫ. hec aũt scða ps in oibus libris vr̃ esse corrupta. dꝫ .n. sin

gulariter dici. nõ qr ipsa sit ęqlita fixa stãs in reb⁹ enti bus: imo est virtus 7c. vt referaĩ h ad vtutẽ virtutũ: 7 h patet in lib. pculi: cui⁹ pportio. 90. talis est. Omnis multitudo infinitaꝝ potentiaꝝ ab vna pma ifinitate exorta est: que nõ vt pticipata potẽtia est: neqꝫ in potẽtib⁹ subsistit. Sed ſm seipsam nõ alicui⁹ participãtis ens potẽtia scdm oĩum cãtoꝝ est. vbi pmo ꝯsiderandũ est. q. infinita potẽtia dr̃ cuiuslꝫ semp exñtis: sicut supra dictũ ẽ in qnta ppositiõe: inq̃tũ. s. videm⁹ ꝙ q̃ pl⁹ durare pñt hñt maiorem vtutẽ eẽndi: vñ illa q̃ ĩ infinitũ durare pñt hñt q̃tũ ad infinitã potẽtiã: ſꝫ aũt platonicas positiões: dẽ qd̃ in pluribus inuenit̃ opꝫ reducere ad aliqd primũ qd̃ p suã essentiã est tale a quo alia p pticipationẽ talia dicuntur: vñ ſm eos virtutes infinite reducũtur ad aliqd̃ primuꝫ qd̃ est essentialr̃ infinitas vtutes: nõ ꝙ sit virt⁹ pncipiati in aliquo subsistẽte. Sed qr est subsistẽs p seipsam: h aũt ſm platonicos nõ est ipsa ydea entis: qr hꝫ ens sepatum habꝫ quidẽ potentiã infinitã. Sed cũ hoc hꝫ ẽt finitatẽ sicut supra in quarta ppositiõe habitũ est: vñ relinquit̃ ꝙ nõ sit prima potentia q̃ essentialiter est ipsa infinitas: neqꝫ tñ ponebãt ꝙ illa infinitas ydea sit primũ simplr̃: qr ipsa infinitas pticipat vnitate 7 bonitate: vnde pmuꝫ simplr̃ est vnũ bonũ. hoc aũt infinitũ ydeales a quo oẽs virtutes infinite depẽdent est mediũ inter vnũ bonũ qd̃ est primũ simplr̃: 7 inter eas: 7 ita hãc ppõnẽ Proculus exponit. Sed qr auctor huius libri nõ ponit diuersitatẽ realẽ inter hꝫ formas ydeales abstractas: q̃ p essentiam suã dicunt̃. Sed oĩa attribuit enti pmo ꝙ est deus: vt supra etiã patuit ex verbis Diony. iõ ſm intentionẽ huius auctoris hoc primũ infinitũ a q̃ oẽs vtutes infinite depẽdent est primũ simplr̃ ꝙ est deus. p ens aũt de quo Proculus pbat de ydea entis hoc pbat̃ d̃ ente pmo cãto: qd̃ est intelligẽnia. Dicit ḡ: si aliqs velit dicere ꝙ primũ ens causatũ qd̃ est intelligẽtia sit vtus infinita: nõ tñ erit dicendũ ꝙ ipsa sit essentialr̃: imo est hñs virtutẽ: vñ nõ est illd̃ primũ infinitũ a quo depẽdẽt oẽs virtutes infinite: 7 ꝙ nõ sit prima virtus infinita: manifestat per h ꝙ deus 7 qd̃ cuiuslibet: sed est infinita solũ inferius nõ supius. dr̃ quidẽ inferius infinita virtus intelligentie: qr nõ cõprehendit̃ ab his que sunt in ipsa. non est aũt infinita superius: qr exercet̃ a suo supiori: cuius cõprehẽsiõe finit̃: vñ Proculus dicit 91. ppositione. oẽ infinitũ in entib⁹: neqꝫ in suppositis infinitũ est neqꝫ sibiipsi: qr sicut ipse pbat ibidẽ a seipso: ꝙ qꝫ est superiorib⁹ circũscribere 7 terminatus: ab inferiorib⁹ aũt ꝯscribi aut determinari nõ põt: ideo aũt virtus intelligẽtie nõ est respectu oĩuꝫ infinita: qr nõ est ei vtus: vt. s. sit vtus subsistens. talis eni res que essentialr̃ virtus est neqꝫ finit̃ inferius neqꝫ oĩno in superius. nõ eni hꝫ aliqd pri⁹ a quo possit circũscribi. Sed intelligẽtia que ẽ primũ ens creatũ hñt finẽ: 7 eius finis est: ſꝫ remanet. i. ſm ꝙ deficit a suo superiore. q. post ipm remanẽs velut ipm asseq nõ valens. Deinde ostendit qd̃ sit illud primũ infinitũ a quo depẽdẽt oẽs virtutes infinite: 7 h quidẽ accipit̃ hoc ens primũ creãs. s. deus qd̃ est primũ infinitũ purũ eẽns aliter exñs virtuti infinite 7 h probat: qr itelligẽtie quas vocat h sciẽtes 7 fortes ppter magnitudinẽ virtutis quã hñt sũt infinite pp acqsitionẽ suam participationẽ a pmo qd̃ est infinitũ essentialr̃ a q̃ habẽt nõ solũ infinitatẽ. Sed esse 7 sciens primũ creans est ꝙ sine pticipatiõe facit res esse infinitas: tunc opꝫ ꝙ ipm sit supra infinitũ: qd̃ quidẽ ſꝫ ea q̃ h dicant̃ debent intelligere qd̃ est primũ vi supra infinitũ: ꝙ qdeꝫ ſm ea que hic dicũtur pticipatũ 7 creatũ. Sed ſm Proculũ h dr̃ de ydea vnius e eloni que ẽ ſm platonicos supra ydeã infinitũ: 7 iõ exponẽs ꝙ dixit ens primũ esse supra infinitum: subdit ꝙ intelligẽtia est infinitũ pticipatiue: nõ aũt essentialr̃ ita. s. ꝙ ipsa met sit id qd̃ est infinitũ. Cõcludit̃ igitur ex premissis ꝙ cũ ens primũ det intelligẽtijs esse infinitatem: ipm est mensura pmoꝝ entiũ. s. intelligẽtiũ: 7 p ꝯñs scdoꝝ entiũ. s. sensibiliũ ſm ꝙ pmũ in q̃lꝫ gñe est mẽsura illius gñis inq̃tũ p accessum ad ipꝫ vel recessuꝫ ab ipso cognoscit̃ aliqd esse pfectius vel minus pfectuꝫ in genere illo. Sed ipse exponit ens pzimuꝫ esse mẽsurã oĩuꝫ entiũ: qr creauit oĩa entia cũ d̃bita mẽsura q̃ ꝯuenit vnicuiqꝫ ſꝫ suã dispositionẽ. ꝯuenit. n. ꝙ aliq̃ magis vel minus accedãt ad ipm ex ei⁹ dispõne. vltimo colligit ex premissis. q. epilogãdo pncipalẽ intẽtionẽ: 7. d ꝙ ens primum creans ẽ supra infinituꝫ illd̃: 7 ſm ꝙ participatiue infinitũ est. Sed ens ſm ꝙ creatũ est. s. intelligẽtia ẽ infinitũ pticipatiue: illud aũt qd̃ est mediũ inter ens primũ creatũ qd̃ est intelligẽtia: 7 ens 2m creatuꝫ qd̃ est corpus corruptibile est infinitũ. s. corpus celeste. Sꝫ Proculus hic ponit tãqꝫ ydea infiniti sint media boni: 7 ydeã entis hoc aũt nõ ordine instituto esse infinituꝫ. Subdit silr̃ de alijs: 7 dicit ꝙ oẽs alie bonitates simplices. s. vita 7 lumẽ 7 silia sunt cã rex hñt tñ hꝫ bonitates. Sicut eni cã pma est ipm infinitũ: 7 oĩa alia ab eo hñt infinitates. Jã etiaꝫ cã pma est ipsa vita 7 ipm lumẽ 7 ab ipsa creatũ est ipꝫ. s. intelligẽtia hꝫ vitã ẽt lumẽ intelligibile: 7 silr̃ ẽt alie bonitates descẽdunt a pma cã. primo qdem sup causatum primũ ꝙ est intelligẽtia: 7 deinde sup alia mediãte intelligentia: siue ista alia accipiantur anime intellectuales siue res corporales.

Omnis virtus vnita plus est infinita q̃ꝫ virtus multiplicata. Quod est: qr infinitum primũ qd̃ est intelligentia: est propinquũ vni puro: ppter illd̃ ergo factum est: ꝙ in omni virtute ppinq̃ vni puro est infinitas plus q̃ꝫ in virtute lõginqua ab eo: qd̃ est: qr virtus quãdo icipit multiplicari: tũc destruit̃ vnitas eius: 7 q̃ñ destruit̃ ei⁹ vnitas: tũc destruit̃ eius infinitas: 7 nõ destruit̃ infinitas eius: nisi quãdo diuidit̃: 7 illi⁹ qdem significatio est virtus diuisa. Et ꝙ ipsa q̃to magis aggregat̃ 7 vnitur: tãto plus magnificat̃ 7 vehemẽtior fit: 7 efficit opationes mirabiles. Et quãto magis partit̃ 7 diuidit̃: tãto plus minoratur 7 debilitat̃: 7 efficit operatiões viles. Jã igitur manifestũ est 7 planũ ꝙ vtus q̃to plus approximat vni puro 7 vero: fit vehementior eius vnitas. Et q̃to vehemẽtior fit ei⁹ vnitas est infinitas in ea magis appens 7 mãifestior: 7 sunt operationes eius magne mirabiles 7 nobiles. Lectio. XVII. 17.

Postq̃ꝫ in pcedẽti ppõne ostẽsuꝫ ẽ ꝙ oẽs vtutes ifinite depẽdẽt a pma vtute ifinita. In hac ppositiõe ꝯsequẽter ostẽdit̃ q̃uo vna vtus magis accedat ad pmã infinitatẽ q̃ꝫ alia: 7. d. ꝙ oĩs vt⁹ vnita plus ẽ ifinita q̃ꝫ vt⁹ multiplicata. 7 h ppositio eadeꝫ ponit̃ in lib. pculi. 93. sub alijs vbis oĩs potẽtia vnitior exñs ẽ infinitior q̃ꝫ plurificata: pbat̃ aũt vtrobiqꝫ dupl̃r. p qdẽ p rõnẽ h mõ. sic 7 pmissa ppositiõe hr̃: oẽsqꝫ vtutes ifinite depẽdẽt a pmo ifinito: qd̃ ẽ vt⁹ vtutũ: oꝫ igit̃ ꝙ q̃to virt⁹ ppinqor fuerit illi p̃ᵉ vtuti tanto magis pticipet de ei⁹ infinitate. Jlla aũt vtus pma

est essentialiter vnitꝫ.opꝫ ergo ꝙ q̃to aliquid est magis vnum tãto magis huic cõueniat infinitas. Sed ita est ꝙ virtus intelligẽtie que est prima inter virtutes creatas infinitas est maxime infinita: vtpote ꝓpinquior vni pmo. virtutes vero que multiplicant̃ ex hoc ipo dificiũt ab vnitate: ꝛ sic minorat̃ eaꝝ posse. Et hoc exẽplũ appet in virtutibus cognoscitiuis. Intellectus.n.aie q non diuiditur in multas potẽtias efficacior est in cognoscẽdo q̃ sensus q in multis diuersificat̃ eadem positiõe rõne virtutis cognoscitiua intelligentie q̃ non diuidit̃ p sensitiuã ꝛ intellectiuam est fortior q̃ virtus cognoscitiua hũana tã circa sensibilia singularia q̃ circa itelligibilia cognita. Scdo mõ probat̃ per signũ. videm⁹ eni in rebus corporalibus particularibus: ꝙ qñ multa aggregant̃ ꝛ vniũtur: fit vehementior eoꝝ vtus: ex qua ꝯsequunt̃ mirabiles operationes: sicut patꝫ in multis hoibus sil' trahentib⁹ nauez: qui diuisim nõ pñt eã trahere nec partes ei⁹ ꝓportionales. Et ꝙ q̃to magis diuidit̃ virtus rei corporalis tanto debilior fit: ꝛ facit operatiões viliores: sicut tota domus a magno igne cõgregato calefit qd fieri nõ põt si ignis diuidatur per diuersas partes dom⁹: ex quib⁹ duab⁹ ꝓbationibus concludit̃ ꝓpositũ: vt in littera patebit.

Res omnes habent essentiam propter ens primũ. Et res viue oẽs sũt mote per essentiã suã ꝓpter vitam primaꝫ. Et res intelligibiles omnes habẽt sciẽtiam ꝓpter intelligẽtiã primã. Qd est: qꝛ si ois causa dat causato suo aliqd tunc proculdubio ens.primo dat causatis suis oibus esse. Et silr vita dat causatis suis motũ: qꝛ vita est ꝓcessio procedens ex ente primo quieto sempiterno ꝛ primus motus. Et silr intelligentia dat causatis suis sciam: qd est: qꝛ ois vera scia non est nisi intelligentia: ꝛ intelligentia ẽ primũ sciens qd est influens scientiaꝫ super reliqua omnia. Redeamus aũt ꝛ dicamus ꝙ ens primũ ẽ quietum: ꝛ est causa causaꝝ. Et si ipsum dat reb⁹ oib⁹ ens: tunc ipm dat eis p modũ creationis: vita aũt dat eis que sunt sub ea vitã nõ per modum creationis: imo per modũ forme. Et silr intelligẽtia nõ dat eis que sunt sub ea de sciẽtia ꝛ reliqs reb⁹: nisi p modũ forme. Lec. XVIII.

¶ Postq̃ ostensum est ꝙ res oẽs dependẽt a primo fm suã virtutẽ: hic ostendit ꝙ dependẽt oĩa a pmo fm suam naꝫ: ꝛ circa hec duo fac. pmo ondit vlem depẽdẽtiã reꝝ a primo fm oĩa que ptinẽt ad naturã vl substãtiã eaꝝ. scdo ostẽdit diuersum gradũ appropinq̃tionis ad primũ a quo dependent: sicut ꝛ dependentia virtutis dixerat: ꝛ hoc.xix. ꝓpõne ibi. (Ex intelligentys est ꝛc.) Primo g ponit talẽ ꝓpõnem: Res oẽs hñt eẽntiã p ens pmum: ꝛ res viue oẽs sunt mote p eẽntiã suã pp vitã pmã: ꝛ h idẽ dr i lib. Proculi cẽtesima ꝓpõne sub his vbis. oĩa qdẽ qlitercũq: entia ex fine sũt: ꝛ in finito pp primũ ens. oĩa aũt viuẽtia suipsoꝝ motiua sunt pp vitã pmã. oĩa aũt cognitiua cognitiõe ꝑticipãt pp itellectũ pmũ. dicit aũt ꝙ oĩa sunt ex fine ꝛ in finito pp primũ ens: qꝛ supra habitũ ẽ in ix. ꝓpõne. ens creatũ ꝯpositũ ẽ ex finito ꝛ infinito. ¶ Ad hoꝫ aũt ꝓpositionis intellectũ. Primo qdẽ ꝯsiderandũ est ꝙ oẽs gradus reꝝ ad tria videt̃ reducere: q̃ sunt esse viuere ꝛ intelligere: ꝛ qꝛ nũq̃ refert ꝯsiderari prius qdẽ

fm se: ꝛ sic ꝯuenit ei esse. scdo ꝓut tẽdit in aliqd aliud: ꝛ sic ẽit ei moueri. tertio fm ꝙ aiam se hꝫ: ꝛ sic cõuenit ei cognoscere: qꝛ fm h cognitio ꝑficit̃: qꝛ cognitũ est in cognoscente sᵐ qdẽ mãliter: sicut aũt hr̃e aliqd i se formalr ꝛ nõ mãlr in q̃ ꝯsistit rõ cognitiõis ẽ nobilissim⁹ modus hñdi vel ꝯtinẽdi aliqd a seipso est nobilissim⁹ mobilitatis modus: ꝛ in h ꝯsistit rõ vite. Nã ea dicim⁹ viuẽtia q̃ se aliqliter mouẽt. esse igit̃ ꝙ est pmũ cõe ẽ oib⁹: sed nõ oĩa ptingunt ad illã ꝑfectionẽ: vt sint suipsoꝝ motiua: vñ nõ oĩa sunt viuẽtia: sed q̃dã q̃ sunt ꝑfectiora in entib⁹ rursus: qꝛ eoꝝ que sunt motiua suipsoꝝ vel alioꝝ nõ sunt motiua per modũ cognitiõis: sed p aliqd mãle pn̄ᵐ sicut accidit i plantis: vñ ẽt nõ oĩa viuẽtia ꝑtingũt ad gradũ cognitionis: sed solũ illa in qb⁹ pn̄ᵐ motionis est aliquid formale absq; mã. Nã ꝛ ipse sensus est susceptiuus speꝝ sensibiliũ sine mã: vt dr i 2ᵒ de aia. ¶ Scdo ꝯsiderãdũ est ꝙ i vnoquoq; gñe est cã illd qd est pn̄ᵐ in gñe illo: a quo oĩa que sunt illius generis in illo gñe ꝯstituunt̃. Sicut inter elementaria corpa ignis est pmũ calidũ: a quo oia caliditatem sortiunt̃. Nõ est aũt in aliquo reꝝ ordine in infinitũ procedere. igit̃ opꝫ in ordine entiũ esse aliqd pmũ qd dat oibus esse: ꝛ h est qd dicit: ꝙ res oẽs hñt essentiã per ens primũ. Silr opꝫ in gñe viuentiũ esse aliqd pmum: ꝛ ab h oĩa viuentia hñt ꝙ viuãt: ꝛ qꝛ viuẽtis ꝓpriũ est ꝙ sit suiipsius motiuũ: Ideo dicit ꝙ res oẽs sunt motiue p essentiam suã.i. mouẽtes seipsas pp vitã pmã: vñ in lib. ꝓculi dicit̃. oĩa viuẽtia suipsoꝝ motiua sunt ꝓpter vitã pmam ꝛ ꝙ mouere seipm ꝓcedat a pma vita ꝓbat subdẽs. Om̃ vita est ꝓcessio ꝓcedens ex ente pmo quieto sempiterno. ¶ Ad cuius intellectũ ẽ sciendũ ꝙ pri⁹ est aliqd eẽ in se q̃ moueri in alteꝝ: vñ mouere ꝑsupponit eẽ ꝙ si ipm eẽ sit subiacẽs motus: Iteꝝ oportebit ꝑsupponi aliqd pn̄ᵐ: ꝛ sic quousq; deueniat̃ ad aliqd ens imobile: qd est pn̄ᵐ mouendi seipm oib⁹: ꝛ h est vita pma: vñ manifestũ ẽ: ꝙ vita in oibus viuentib⁹ est ꝓcessio q̃dã ꝓcedens a quodam pmo ente quieto ꝛ sempiterno.i. nulli mutatiõi subdo. Silr etiã in ordine cognoscentiũ opꝫ esse aliqd primum modũ autem est ꝙ ordine ꝑfectionis ꝛ vera cognitio intellectiua prior est sensitiua: qꝛ est magis in mãli b⁹: vñ ꝛ per intellectũ de cognitiõe sensitiua iudicamus sicut de inferiori per superius. in ipsa aũt intelligẽtia cognitione manifestũ est in rõcinatiua inq̃sitione a pncipys p se notis procedit: quoꝝ intellectus: vñ rõ sequit̃ intellectum. primũ ergo in ordine cognoscentiũ est intellectus: ꝛ ideo opꝫ ꝙ oẽs res intelligibiles.s. cognoscitiue hanc autem sciam.i. cognitionẽ pp intelligẽtiã primã: vñ ꝛ in lib. proculi dr ꝙ oĩa cognitiuã cognitionẽ ꝑticipãt: ꝛ rõ hui⁹ assignatur: qꝛ oĩs scia radicaliter nõ ẽ nisi intelligẽtia. Intelligentia eni ẽ sicut vnitas q̃dã vt Proculus dicit: ois cognitiõis. vñ intelligentia est pmũ cognoscens ꝛ influens cognitionẽ in oĩa cognoscenda. Sicut aũt supra dictũ est fm platonicos. primũ est ꝙ est ydea entis ẽ ꝙ sibi supra prima vita.i. supra ydeã vite: ꝛ prima vita est aliqd supra primũ intellectũ ydealẽ. Sed fꝫ Dyo. primũ ꝛ ens ꝛ prima vita ꝛ primus intellectus sunt vnũ ꝛ idẽ: qd est deus: vnde ꝛ Aristo. in.12. meth. primo pn̄ᵒ attribuit ꝙ sit intellectus ꝛ suo sensu ꝛ intelligere sit vita: ꝛ fꝫ h ab eo oĩa hñt eẽ viuere ꝛ itelligere. ¶ Tertio ꝯsiderãdũ ꝙ illa tria diuersimode causant̃ in reb⁹ siue a diuersis principys fm platonicos siue ab eodẽ pncipio: fꝫ fidei doctrinã ꝛ Aris. est eni duplex modus causandi vn⁹ quo aliquid fit presupposito altero: ꝛ h mõ dr fieri aliqd p informationem: qꝛ illd qd posterius aduenit se hꝫ ad id qd ꝑsupponebat̃ per modũ forme. alio mõ causat̃ aliqd nullo ꝑsupposito: ꝛ h mõ dr aliqd fieri p creationẽ: qꝛ itelligere ꝑsupponit

viuere. Et viuere p̄supponit eē. eē autē nō p̄supponit aliqd aliud p̄ri⁹. Ideo est ꝙ p̄ᵐ ens dat eē oībus per modū creatiōis. p̄ᵃ aūt vita quecūq; sit illa nō dat viuere ꝑ modū creatiōis: sȝ ꝑ modū forme. i. informatiōis. Et silr̄ dicendū est de intelligētia. ex quo p3 ꝙ cū supra dixit. Intelligētiā esse causaȝ aīe nō intellexit ꝙ esset causa eius per modū creationis. sed solū per modū informationis. vt supra expositum est.

19. Ex intelligentijs est que est intelligētia diuina: quoniam ipsa recipit ex bonitatibus diuinis que procedūt a causa prima per receptionez multam. Et de eis est que est intelligentia tm̄: quoniaȝ non recipit ex bonitatibus primis nisi mediante intelligentia. Ex animabus est que est anima intelligibilis: quoniam ipsa est pendens per intelligentiā: ⁊ ex his est que est anima tm̄: ⁊ ex corporibus naturalib⁹ est: cui est anima regens ipsuȝ: ⁊ faciens directionem super ipsuȝ: ⁊ de eis sunt que sunt corpora naturalia tm̄: quibus nō est anima. Et hoc non est ita nisi quoniam nō est intelligibilis tota: neq; animalis tota: neq; corporea tota: nec pendet per causaȝ que est super eam: nisi que ex causa est completa ⁊ integra: ⁊ que pendet per causam que est super eam. Similiter quia non omnis intelligentia pendet per bonitates cause prime: nisi que ex eis est intelligentia cōpleta in primis integra. Ipsa enim potest recipere bonitates descendētes ex causa prima: ⁊ pendere per eas: vt vehementius fiat sua vnitas. Et similiter iterum non omnis anima pēdet per intelligentiam: nisi que ex eis est completa integra: ⁊ vehementius similis cum intelligentia: per hoc qđ pendet per intelligentiam: ⁊ est intelligentia completa. Et similiter iterum non omne corpus naturale habet animaȝ: nisi qđ ex eis est completā integrā: quasi sit rationale: ⁊ sunt sm̄ hanc formam reliqui ordines intelligibiles. Lectio. XVIIII.

¶ Postq̄ ostēdit in p̄cedēti ꝓpōne ꝙ oēs res sm̄ suā nāȝ dependēt a p̄. hic ostēdit q̄liter q̄dā diuersimode ei appropinquāt sm̄ p̄ticipationē p̄fectiōis. ⁊ ponit talē ꝓpōnē. Ex intelligētijs est q̄ est intelligētia diuina. q̄ñ ipsa recipit ex bonitatib⁹ diuinis q̄ ꝓcedūt ex cā p̄ᵃ receptiōe mlta. Et de his q̄ est intelligētia tm̄. q̄ñ nō recipit ex bonitatibus p̄mis nisi mediāte intelligētia: ⁊ ex aīab⁹ est q̄ ē aīa. intelligibilis q̄ñ ipsa pēdēs ꝑ intelligētiā. ⁊ ex eis est q̄ est aīa tm̄. Et ex corp̄ib⁹ nālib⁹ est cui est aīa regēs ipsuȝ ⁊ faciēs directionē sup ipm̄. Et d̄ eis sunt q̄ sunt corpora nālia tm̄: q̄b⁹ nō est aīa. Hec aūt ꝓpositio inueniť in lib. ꝓculi. 109. ꝓpōne sub his verbis. Oīs intellectualis scire. i. ordinatiōis. hi q̄dē sunt diuini intellect⁹ suscipiētes deoꝝ post habitatiōes. i. p̄ticipatiōes. hi aūt intellectus solū ⁊ oīs alimētis. s. scire. h̄ q̄dē sm̄ intellectuales aīe ad intellectus suspense proprios. He āt anime solū. Et oīs corporalis naturale. hec quidez ⁊ animas habent astantes desunt. Hec autem sunt nature solum animaruȝ ex parte presentia. Ad cuius euidentiam sciendum est ꝙ sm̄ platonicos q̄druplex ordo inueniť in rebus. primus erat ordo deoꝝ. i. formarum ydealium. Inter quas erat ordo sm̄ ordinem vniuersalitatis formarum. vt supra dcm̄ est. Sub hoc aūt ordine est ordo intellectuȝ separatorum sub quo est ordo animarū. sub quo iterū est ordo corporuȝ: ⁊ hi tres inferiores ordines accipiuntur sm̄ tria que in premissa ꝓpositione sunt tacta. Nam corpora participant esse tantū. anime aūt sm̄ propriam naturaȝ participant vlterius esse ⁊ viuere. intellectus aūt participant esse viuere ⁊ intelligere. Causalitatis autez horum ad ordinez diuinū pertinent siue ponantur multi dij ordinati sub vno sm̄ platonicos siue vnus tantuȝ in se omnia habens seruos. vniuersalitas eniȝ est causalitatis ꝓpria est deo. huius aūt ordines cum ab vno primo procedunt continuitatem quādam habent adinuicem: ita ꝙ ordo corpoꝝ attingit ordinem animatum et ordo animarū attingit ordinem intellectum qui attingit ad ordinem diuinuȝ. vbicūq; autem diuersi ordines sub inuicem coniunguntur. oportet ꝙ id qđ est supremū inferioris ordinis propter ꝓpinquitatem ad superioreȝ ordinem aliquid participet de superioris ordinis perfectione: ⁊ hoc manifeste videmus in rebus naturalibus. Nam quedaȝ animalia participāt aliquā rationis similitudineȝ ⁊ quedā pluralitate participant aliquid de distinctione sexus que est ꝓpria generabiliū. vnde ⁊ Dyonisius dicit. 7. caplo de diuinis nomini. ꝙ per diuinā sapientiam fines primorum coniunguntur principijs secundoꝝ. Sic igiť illi qui sunt suppremi in ordine itellectuū vel intelligentiarū dependēt per q̄dā perfectiorē participationē. ꝓpinqui⁹ a deo ⁊ magis participāt de bonitatibus ei⁹ ⁊ de vlī. certio cāltate ipsius. ⁊ ideo dicunť diuini intellectus vel diuine intelligētie. sicut ⁊ Dyonisi⁹ dicit ꝙ suppremi angeli sunt q̄ in vestibulis deitatis collocati. Inferiores vo intellectus qui nō pertingūt ad tā excellētē participationē diuine similitudinis sunt intellectus tm̄ nō habentes illam diuinā cōdignitatē. Et eadem ratio est de animalib⁹ respectu intellectuȝ. Nam suppreme aīe sunt intellectuales vtpote ꝓpinque ordini intellectuū. alie vero anime inferiores nō sunt itellectuales. sed habēt solū id qđ est anime: vt. s. sint viuificatiue: sicut maxime in de animalib⁹ aīaliuȝ ⁊ plantarū. Et eadē ratio est de ordine corpoꝝ respectu animaruȝ. Nā corpora nobiliora q̄ perfectiori rōne sunt cōstituta sunt aīata. alia vo corpora sunt inaīata. Et eadē ratio est de oībus alijs ordinibus in quos p̄dicti gnāles ordines distinguunť: q2 etiā in corporibus sunt diuersi ordines: ⁊ similiter in animab⁹ ⁊ intellectibus.

20. Causa prima regit res creatas oēs: p̄ter ꝙ cōmisceatur cum eis. Qđ est: quia regimen non debilitat vnitatem eius exaltataȝ super omne esse: neq; destruit eam: neq; prohibet essentiā vnitatis eius semotam a rebus: quin regat eas. Quod est: q2 causa prima est fixa stans cum vnitate sua pura semper: ⁊ ipsa regit res creatas oēs: ⁊ influit super eas virtutē vite ⁊ bonitates secundū modū virtutis earum receptibilium ⁊ possibilitatem earū. Prima. n. bonitas influit bonitates supra res oēs influxiōe vna: verū tm̄ vnaqueq; reꝝ recipit eam ex illa isfluxione sm̄

modū sue virtutis ⁊ sui eē. Lec. XX.

¶ Postq̄ ostēsuz est qualr̄ inferiora a supiorib⁹ depēdeāt. Dic ostēdit̄ qualr̄ supiora inferiorib⁹ īfluāt p suū regimē ⁊ circa hoc.d.facit.p agit de vlī regimine cāe p̄ᵉ.zᵒ de regimine intelligētie.z3.ppōne.ibi.(oīs intelligētia diuina ⁊c.) circa p̄ᵐ.d.f.p ostēdit modū vlīs regiminis cāe p̄ᵉ ad regēdū.zi.ppōne.ibi(p̄ᵐ ē diues)circa p̄ᵐ ponit talē ppōnē (Causa p̄ regit oēs res creatas p̄ter q̄ cōmisceatur cū eis. Ad cui⁹ euidētiā ɔsiderādū est q̄ in hūano regimine hoc ɔtingere videm⁹ q̄ ille q̄ h3 curā regiminis plurimoꝝ vicē est vt ex suo regimine ad plura distrahatur. Qui v̄o a cura regiminis alioꝝ ē liber magis in seipso pōt vniformitatē cōseruare vñ ⁊ epycuri ph̄i vt getē ⁊ vniformitatē diuinā ɔseruarēt posuerūt deos nulli⁹ regiminis curā h̄re.s3 oīo ociosos: ⁊ nihil curātes: vt sic videant̄ eē felices.⁊ iō ɔ hoc in hac ppōne inducit̄ q̄ hec duo in cā p̄ᵃ nō sunt ɔ̄ria: nec seīuicē īpediūt vlē regimē eoꝝ: ⁊ sūma vnitas p quā de⁹ exaltat̄ supra oīa vñ statiz in p̄n⁹ expōnis ponit̄ q̄ est q: regimē nō debilitat vnitatez ei⁹ exaltatū sup oēm rē: neq3 destruit eā: q:.s.neq3 in toto: neq3 in p̄te p vle regimē vnitati diuine derogat̄: et ecōuerso subdit: neq3 ꝓhibet eā eēntiā vnitatis ei⁹ zᵒ a reb⁹ quin regat̄ ⁊ h̄ totū in.tzo.ppōne ꝑculi ponit̄ sub alijs verbis.oē diuinū ⁊ ꝓuidet scōis: ⁊ ereptū est ab his quib⁹ ꝓuidet̄ neq3 ꝓuidētia submittēte suam imixtā ⁊ vnialē excellētiā: neq3 separata vnitiōe ꝓuidētiā exterminante. Ad hui⁹ autē ꝓpositionis manifestationē tria īducunt̄.p̄mo nāq3 ostēdit̄ diuersus modus recipiēdi influētias cāe p̄ᵉ ex p̄te rerū recipiētiū.zᵒ ostēdit̄ vnitas ex p̄te cāe p̄me influēns ibi (Et bonitas p̄ᵃ ⁊c.) Tertio ex his duob⁹ ɔcludit̄ ꝓpositū.s.q̄ regimē cāe p̄ᵉ extat absq3 h̄ q̄ cōmisceat̄ reb⁹.ibi(redeam⁹ āt ⁊ dicam⁹) dicit̄ g̃ p̄ᵒ.q̄ oēs bonitates q̄ iueniunt̄ in reb⁹ effluunt̄ a causa p̄ᵃ. Et huiꝰ bonitates recipit vniq̄3 res s̄m modū ⁊ ꝓprietatē sue sub̄e ⁊ v̄tutis. Sūt āt diuersaꝝ rerū diuerse nāe ⁊ virtutes. Et idē ē q̄ q̄uis cā p̄ᵃ influat vno influxu sup oia: diuersimode tñ influxus ei⁹ in diuersis reb⁹ recipit̄. Cui⁹ exᵐ est euidēs in lumie q̄ q̄dē a corpe lucido vnoᵒ ꝑcedit. S3 s̄m q̄ radij diuersi trāseūt p mediū diuersimode colorata diuersā appentiā faciūt. ¶ Scd̄o ibi.

¶ Et bonitas prima nō influit bonitates supra res oēs nisi p mediū vnū: q̄re nō est bonitas nisi p suū eē ⁊ suū ens ⁊ suā virtutē: ita q̄ bonitas ⁊ virtus ⁊ eē suū sunt res vna: ⁊ ens sunt res vna: sicut ergo ens primū ⁊ bonitas sunt res vna: sic fit q̄ ip su3 influit bōitates īfluxione cōi vna. Et diuersificant̄ bonitates ⁊ dona ex cōcursu recipiētis. Quod est q: recipientia bonitates nō recipiūt equalr̄. imo q̄dā eoꝝ recipiunt plusq̄3 q̄dā: hoc q̄dē est ꝓpter magnitudinē sue largitatis ⁊ bonitatis.

¶ Ostēdit q̄ cā p̄ᵃ vnico īfluxu īfluat in res oēs. īfluit.n.in res s̄m rōnē boni.h3.n.bonitatē bonificā.i.q̄ est p̄nᵐ bonitatis in oib⁹. bonitas aūt cāe p̄me est ipm suū eē ⁊ sua eēntia: q: cā p̄ma est ipsa eēntia bonitatis. vñ cū eēntia ei⁹ sit maxime vna: q: p̄mū p̄nᵐ est s̄m se vnū ⁊ bonum: ɔ̄ns est q̄ cā p̄ᵃ.vno mō q̄ntu3 ē ex parte sua agat in res ⁊ īfluat in eas. S3 ex ei⁹ influxu res diuersimode recipiūt quedā3 plus. ⁊ quedam minus vnaq̄3 s̄m suam ꝓprietatem. ¶ Tertio ibi.

¶ Redeamus g̃ ⁊ dicamus q̄ inter omne agēs qd̄ agit per esse suū tm̄ ⁊ īter factū nō est continuator: neq3 res alia media: ⁊ est ɔtinuator īter agēs ⁊ factū nisi sit additio super esse.s. qñ agens ⁊ factū sunt p instr̄m ⁊ nō facit per esse suū: ⁊ sunt composita. Quapp recipiēs recipit per ɔtinuationē inter ipm ⁊ factorē suū: ⁊ est tūc agens ⁊ seiunctū a facto suo: agens v̄o inter qd̄ ⁊ inter factū: cui⁹ nō est ɔtinuator penitus: est agens veꝝ ⁊ regens: ⁊ veꝝ faciens res p finē decoris per qd̄ nō est possibile vt sit decus aliud: ⁊ regit factū suū p vltimū regiminis qd̄ est: q: regit res p modū quē agit: ⁊ non agit nisi p esse suū: g̃ ens eius iteꝝ erit regimen eius: quapropter fit q̄ regit ⁊ agit p vltimum decoris: ⁊ regimē i quo nō est diuersitas neq3 tortuositas: ⁊ nō diuersificāt̄ opōnes ⁊ regimen pp cās primas nisi s̄m meritū recipiētis.

¶ Ex p̄missis ɔcludit īpmixtionē cāe p̄ᵉ ad res alias. Et hui⁹ ɔ̄nis itellect⁹ pleni⁹ h̄ri pōt: Si accipiam⁹ v̄ba q̄ sūt i cōmēto ꝓcli.g sic dic̄. Neq3 g̃ ꝓuidētes.s.dij habitudinē recipiūt ad ea q̄ ꝓuidēt.p eē.n.q̄ sūt: oīa bōificāt.oīa āt p eē faciēs sine habitudine fac̄. habitudo.n.ē appō ad eē: pp qd̄ ē p̄ter nāz: vocat āt habitudinē aliquā dispōnē p quā agēs coaptat̄ seu ꝓportionat̄ patiēti seu recipiēti. Et qd̄ sic agit in diuersa.nec̄e ē q̄ habeat diuersas dispōnes.qb⁹ diuersis coaptet̄. Et s3 h̄ cadit i huiꝰ rē q̄dām līttudo q̄ diuersimode agat i diuersa s3 diuersas sitas dispōnes q̄ sunt p̄ter nām sue eēntiā ei⁹ q̄ ē vna. Et sic tale agēs s3 diuersas dispōnes ɔmiscet̄ i reb⁹ i q̄s agit. s3 q̄n dā coaptationē ad ea: s3 cā p̄ᵃ agit p eē suū. vt ꝓbatū ē. vñ n̄ agit p aliq̄3 bitudinē vl̄ dispōnē supadditā: p quā coaptet̄ ⁊ ɔmisceat̄ reb⁹. Et hꝰ bitudo vocat̄ h̄ ɔtinuator vl̄ res media. Q:.s.p hꝰ dispōnē vl̄ bitudinē coaptat̄ agēs recipiēti ⁊ ē quodāmō meᵒiter eēntiā agēt ⁊ ip3 patiēs. Q: igr̄ cā p̄ᵃ ē agēs p eē suū o3 q̄ vno⁹ regat res. dic̄.n. regit res quē adᵐ agit. vñ p3 q̄ regimē ei⁹ ē optimū ⁊ pulcherrimū. ad h̄.n. tēdit q̄l3 rector mltitudis q̄ reducat mltos q̄s regit i vnū: ⁊ h̄ maxīe inēit̄ i diuino regimine: qd̄ est vnū s̄m se: ⁊ nō diuersificat̄ in effectib⁹ nisi s̄m diuersitatē ⁊ s̄m diuersa merita subditoꝝ.

21.

PRimū est diues per seipsu3 ⁊ est diues magis. Et significatio ei⁹ est vnitas eius: nō q: vnitas ei⁹ sit sparsa in ipso: imo est vnitas eius pura: qm̄ ē in fine simplicitatis simplex. Si aūt aliq̄s vult scire q̄ causa prima sit diues: proijciat mente3 suā sup res compositas. Et inquirat de eis inquisitiōe perscrutata: inueniet.n.compositū oē diminutū: indigēs q̄dē aut alio aut rebus ex q̄bus componit̄. res aūt simplex vna q̄ est bonitas est vna: ⁊ vnitas eius est bonitas: ⁊ bonitas est res vna: illa ergo res est diues magis q̄ influit ⁊ nō fit influxio sup ipsa3 p aliquē modū. Relique aūt res intelligibiles aut corporee sunt nō diuites per seipsas: imo indigētes vno vero influente super eas bonitates ⁊ omnes gratias. Lectio. XXI.

Postq̄ȝ assignauit modū diuini regiminis h' ondit suf ficiētiā dei ad regēdū. q̄ qdē attendit̄ fm duo. p̄ qdē fm dei abūdātiā. 2° fm eius superexcellētiā. ⁊ hoc ibi. (Causa p̄ ⁊c.) hec. n. duo necīa sunt in regēte. p̄ quidē vt habeat bonoꝝ abūdantiā. ex quib⁹ possit subditis puidere. vn̄ ⁊ diony. dič. 12. ca. de di. no. q̄ dominatio est oīs pulchroꝝ ⁊ bonoꝝ ȝ perfecta possessio: ⁊ regimen est oīs finis ⁊ legis ⁊ ordinis distributio. ad oñdēdū aūt in deo abūdātē ȝ sufficiētiā ꝑponit hāc ꝑpositionē. p̄ᵐ est diues ꝑpter seipsuȝ. ⁊ est diues magis. Ad cui⁹ euidentiā accipiat̄ ꝑpositio. 125. ꝑculi q̄ talis est. Oē diuinū simplex p̄ᶜ est et maxime. Et ꝑpter hoc maxime ꝑ se sufficiēs. ꝑbat āt q̄ deus sit p̄me ⁊ maxime simplex ex rōne vnitatis. Nam deus est maxime vnū cū sit p̄ᵃ vnitas sicut ⁊ p̄ᵃ bonitas. Simplicitas aūt ad rōneȝ vnitatis ꝑtinet. dr̄. n. simplex qd̄ est vnū nō ex plurib⁹ aggregatū. vn̄ deus inq̄tū ē p̄ᶜ ⁊ maxime vnū in tantū est etiā p̄me ⁊ maxime simplex. Et ex hoc vlteri⁹ ꝑcedit ad oñdēdā 2ᵃᵐ partē sue ꝑpositionis. s. q̄ deus sit maxime per se sufficiēs: q2 per se sufficientia cōsequit̄ ad simplicitatē. oē. n. compositū idiget plurib⁹: ex quib⁹ sua vnitas cōstituit̄. Et nō solū indiget illis: ex quib⁹ componit̄ vt ex partib⁹. Sed etiā indiget aliquo alio qui causat ⁊ cōseruat compositionē sicut pȝ in corporib⁹ mixtis. Non. n. diuersa in vnū cōueniūt nisi ꝑ aliquā causaȝ ea vniētē. cū igit̄ deus sit p̄ ⁊ maxime simplex vtpote habēs totā bonitatē suā in vno perfectissimo. sequit̄ q̄ deus sit p̄ᶜ ⁊ maxime per se sufficiēs. Sȝ auctor h⁹ libri p̄termittit p̄ᵃᵐ partē ꝑpositionis q̄ est de simplicitate cause supponēs eā. Et loquit̄ solū de per se sufficiētia quā diuitiarū nomie significat. Et loco ei⁹ qd̄ in ꝑpōne ꝑculi dicit̄ q̄ deus est per se sufficiēs: dicit tantū q̄ est diues ꝑpter seipsuȝ. in quolibet. n. genere est p̄ᵐ id qd̄ est per seipsuȝ. qd̄. n. est per se prius est eo qd̄ est per aliud. loco āt eius qd̄ ibi dr̄ q̄ est maxime sufficiēs. h' dicitur q̄ est diues magis. s. q̄ȝ oīa alia. ꝑbatio aūt ꝑpositi est eadē vtrobiq̄ȝ. Nam p̄ dicit. q̄ vnitas diuina q̄ nō est dispersa in multas partes. sȝ est vnitas pura est significatio h' q̄ deus sit in fine simplicitatis. i. maxīe simplex. Et ex hoc vlteri⁹ ꝑbat q̄ deus sit maxime ꝑ se sufficiēs ꝑ indigentiā q̄ in compositis iuenit̄: sicut iam dictū est. Sed q2 in nomine diuitiarū nō solū intelligit̄ sufficientia: sȝ etiā copia potens in alia redūdare: addit vlteri⁹ ad oñdēdū deū eē diuitē de influxu bonitatis eius in res h' fluens: q2 ꝑꝑ abūdātiā sue bonitatis influit in res alias: ⁊ nihil est qd̄ influat sup ipsuȝ. oēs āt alie res siue sint intelligibiles sicut intelligētie ⁊ aīe. siue sint in corꝑe non sunt diuites ꝑ seipsas. q. ex seipsis habētes abūdātiā bonitatis. Sed indigēt participare bonitatē a p̄ vo vno qd̄ influit sup eas gratis absq̄ȝ hoc q̄ aliud ei ide accrescat oēs bonitates ⁊ perfectiones.

22 Causa prima est super omne nomen quo nominatur: quoniam non pertinet ei diminutio: neq̄ȝ complementum solum. Quod est quia diminutū h. est a. non completum: ⁊ non potest efficere operationem completam: quoniaȝ est diminutum: ⁊ completum apud nos quamuis sit sufficiens per seipsuȝ: tamen nō potest creare aliud: neq̄ȝ influere a seipso omnino. Si ergo hoc ita est apud nos: tūc dicimus q̄ primū non est diminutum: neq̄ȝ completum tm̄: immo est supra completum. Quoniam creans est res ⁊ influēs bonitates super eas influxione completa: quoniam est bonitas: cuius non est finis: neq̄ȝ dimensiones: bonitas ergo prima implet omnia secula bonitatibus: verūtamen seculum non recipit de illa bonitate nisi fm modum sue potētie. Jam ergo manifestū est ⁊ claruȝ q̄ causa prima est super omne nomen quo nominat̄ ⁊ superior ea ⁊ clarior.

Omīa abūdātis diuine bonitatis. hic oñdit excellētiā ipsius. dicēs. Causa p̄ᵃ est sup oē nomē qd̄ nolat̄. Ad cui⁹ ꝑpōnis intellectū cōsiderādū est id qd̄ hic sub vno colligit̄ ꝑculus in suo libro ꝑ diuersa distinguit cui⁹ est. 115. ꝑpositio talis. oīs deus supsubalis est: ⁊ supuitalis: ⁊ superintellectus. qd̄ qdē ꝑculus dupl'r ꝑbat. p̄mo ꝑbatiōe cōi. q̄ talis est. deus est vnitas ꝑ se perfecta: vnūqd̄q̄ȝ aūt alioꝝ q̄ sunt sub deo nō est ipsa vnitas. Sȝ est aliqd participās vnitate. manifestū est igit̄ q̄ deus est supra oīa hui⁹. 2° ꝑbat ꝑbatione speciali. q2. s. sube nō est idē eē: ⁊ subaȝ eē: ⁊ vnū eē. sȝ quelibet suba subsistēs participat eē ⁊ vno. vnde relinquit̄ q̄ deus qui est ipm̄ vnū ens per seipsuȝ sit supra subaȝ: ⁊ per ꝯn̄s supra vitā ⁊ intellectū q̄ presupponunt subaȝ: vt pȝ etiā in hoc lib. 128. ꝑpositione supra inducta. Sed q2 auctor hui⁹ libri ꝑpositionē in cōi inducit cōtentus est sola ꝑpōne cōi. In oībus. n. q̄ sunt infra causaȝ p̄ᵃᵐ q̄dā inueniunt̄ perfecte existentia: siue completa. q̄dā imperfecta: siue diminuta. perfecta qd̄ euidenter eē ea q̄ per se subsistunt in nā q̄ a nobis significant̄ per noīa cōcreta vt homo sapiēs ⁊ h'. Imperfecta aūt sunt illa q̄ per se nō subsistūt sicut forme vt humanitas sapientia ⁊ h' q̄ significant̄ apud nos nominibus abstractis. inter que duo sunt hec differētia. q̄ illud qd̄ nō est completū nō pōt perficere operationē ꝑfectā. Nā sicut calor nō calefacit: sȝ calidū. Neq̄ȝ sapientia sapit: sȝ sapiens. Illud āt qd̄ est completū apud nos: q̄uis sit per se subsistēs in hoc sibi quodāmodo nō indiget alio. facit imitat̄ sicut subto. tum q2 forma q̄ est p̄ncipiū virtutis est in ipso limitata ⁊ participata: nō pōt agere ꝑ modū creationis: aut influxus sicut agit id qd̄ totuȝ est forma: qd̄ sui participatione fm se totum est alioꝝ ꝑductiuum. Cum ergo ita sit apud nos in his que sunt diminuta ⁊ concreta. sequitur q̄ deus neq̄ȝ sit diminutus neq̄ȝ completus simpliciter: sed magis completus. Neq̄ȝ eniȝ caret actione. sicut diminuta ⁊ agit per modū creātis ⁊ influentis q̄ non possit ea que sunt completa apud nos. ⁊ hoc est qd̄ subdit: q2 ipse est creans res ⁊ influens bonitates super eas influxione completa. Et h' ideo est quoniam ipse est bonitas subsistens cui non est finis. i. non est bonitas terminata ad aliquam naturam participanteȝ incorporeū: sicut est bonitas intelligentie. Neq̄ȝ sunt ei dimensiones: ad quas terminetur sicut est de bonitate corporali. ex quo vlterius cōcludit q̄ quia causa prima est ipa bonitas interminata: sequitur q̄ ipsa sit prima bonitas interminata: ⁊ q̄ repleat oīa secula idest omnes distinctiones reꝝ: ⁊ ipsum bonitatibus suis. licȝ non omnia recipiant eodem modo ⁊ equaliter bonitatem eius. Sed vnūquodq̄ȝ fm modum sue potentie vt supra habitum est in. 20. propositione. tota ergo virtus huius ꝑpositionis ad hoc redit q̄ ꝑculus breuiter tangit q̄. s. deus: ⁊ est ipsa vnitas nō vnitum aliquid. Sicut completa que sunt apud nos: ⁊ tn̄ est per se ꝑfecta: a quo deficiūt diminuta iforme nō subsistētes que sapud nos sunt. Ex quo hic vlterius ꝯcludit̄ q̄ causa p̄ma est altioris omni noīe qd̄ a nobis iponit̄: q2 omne nomē a nobis

impositũ nihil significat nisi p modũ ɔpleti ꝑticipãtis: sicut noia cõcreta: vel significat p modũ diminuti ⁊ partis formalis: sicut nomĩa abstracta videt᷑ nullũ nomẽ a nobis ĩpositũ esse cõdignũ diuine excellentie.

23 Omnis intelligentia diuina scit res p hoc ꝙ ipsa est ĩtelligẽtia: ⁊ regit eas: per hoc ꝙ ipsa est diuia. Qḋ est: qꝛ ꝓprietas intelligentie est scientia: ⁊ non est ei⁹ complementũ ⁊ integritas: nisi vt scit sciẽs. Regẽs ꝗ̃ de⁹ bñdict⁹ ⁊ sublimis: quoniam ipse replet res bonitatib⁹: ⁊ intelligẽtia est primũ causatũ: ⁊ est plus similis deo sublimi: ⁊ ꝓpter illud regit res: que sub ea sunt: qꝛ sicut de⁹ benedictus ⁊ sublimis influit bonitatem super eas que sunt sub eo: similiter intelligentia influit scientiã sup res que sunt sub ea: veritamen quãuis intelligentia regat res que sunt sub ea: tamen de⁹ benedictus ⁊ sublimis precedit intelligentiã per regimen: ⁊ regit res sublimiores regimine ⁊ altioris ordinis. ꝗ̃ fit regimẽ intelligẽtie: quoniã est illud qḋ dat intelligentie regimẽ. Et significatio illi⁹ est ꝙ res que recipiũt regimen intelligẽtie recipiunt regimẽ creatoris ⁊ intelligẽtie. Qḋ ẽ: qꝛ nõ refugit regimẽ ei⁹ aliqua ex reb⁹ oĩno: quoniam vult vt faciat recipere bonitatẽ suã simul oẽs res: qḋ est: qꝛ non est: qḋ omnis res q̃ desiderat ĩtelligẽtiã nõ desiderat recipe eã ⁊ res oẽs desiderãt bonitatẽ ex prio: ⁊ desiderãt recipe ipsam desiderio multo ⁊ in illo nõ est aliquis qui dubitat. Lectio. XXII.

¶ Postq̃ tradidit modũ diuini regimis: ⁊ ostendit sufficientiã pei ad regendũ: hic agit de regimie secũde cause .s. ĩtelligentie: qḋ qdẽ regimen fit ex v̓tute cause p̃me. Et ꝓponit hanc. Omnis ĩtelligentia diuina scit res per hoc ꝙ ipsa est ĩtelligentia. Et regit eas per hoc ꝙ est diuia. Et v̓lis ꝓpositio ĩuenitur in libro ꝓculi. Cẽtesima tricesimatertia sub his verbis. ¶ Omnis diuinus ĩtellectus ĩtelligit qdẽ vt ĩtellectus. ꝓuidet aũt deus. Ad cui⁹ euidentiam considerandũ est ꝙ supra. 19. ꝓpõne. dictũ est. Ex intelligentijs quedã est diuina ⁊ quedã non diuina. Supp̃remi quidẽ intellectus vel ĩtelligentie diuini nominantur propter abundantẽ participationẽ diuine bonitatis ex ꝓpinquitate ad deũ. Qḋ aũt abundãter participat ꝓprietatem alicuius rei assimilatur rei nõ soluz in forma: sed etiaz in actiõe. Sicut pꝫ ꝙ cor᷑ que illuminant᷑ a sole quedã participant lumen solis solũ quantuz ad hoc ꝙ videãtur. Quedaz v̓o quantum ad hoc ꝙ alia illuminẽt: qḋ est ꝓpria actio solis. Sicut pꝫ de luna. Qꝛ vero forma est p̃ncipiũ actiõis: necesse est ꝙ omne illud qḋ ex abundãti participatiõe ĩfluxus superioris agẽtis acq̃rit actionẽ eius: habeat duas actiões: vnam. s. sm ꝓpriam formã: aliaz v̓o sm formã participatã a superiori agente. Sicut cultellus ignitus sm ꝓpriam formã incidit. inquantũ vero est ignitus vrit. Sic igit᷑ ⁊ supremaꝝ intelligẽtiaꝝ vnaqueqꝫ q̃ diuina dicit᷑. hꝫ duplicẽ actionẽ. vnã qdẽ inq̃ʒtũ participãt abũdãter bonitatẽ diuinã aliã aũt sm ꝓpriã nãm. Est aũt ꝓpriũ intelligẽtie inq̃ʒtũ hui⁹ cognoscere res. Et ideo intelligẽtia diuina inq̃ʒtũ est intelligẽtia est rerũ cognitiua. ꝓpriũ aũt est dei qui est ipsa eẽntia bonitatis vt se alijs cõmunicet. videmus ꝙ vnũqḋqꝫ inq̃ʒtũ est perfectũ: ⁊ actu ens similitudinẽ suã alijs cõicat. vñ id qḋ essentialr̄ actus ⁊ bonitas. s. deus eẽntialr̄ ⁊ p̃mordie cõmunicat suaz bonitatẽ reb⁹. ⁊ hoc pertinet ad regimen ipsius. Naz regẽtis ꝓpriũ est ꝑducere ea que regunt᷑ ad ꝓpriũ finẽ debitũ: qḋ est bonũ. sicut igit᷑ intelligentia diuina inq̃ʒtũ participat abũdanter bonitatẽ diuinã ipsa fit regitiua rerũ. manifestũ est aũt ꝙ vnũqḋqꝫ agit sm ꝓpriã ⁊ naturalẽ formã aliquã actionẽ vehemẽti⁹ ⁊ perfecti⁹ agit illã actionẽ. quã id quod agit eam per participationem virtutis superioris agentis sicut ignis vehementius calefacit q̃ corpus ignitum. Et sol magis illuminat q̃ luna. Oportet igitur regimen dei quod est actio eius sm suaz essentialem bonitatem esse altius ⁊ efficacius q̃ regimen intelligentie quod conuenit ei sm participationez bonitatis diuine. Et inde est ꝙ regimen cause prime quod est sm essentiam bonitatis se extendit ad omnes res: cuius signuz est ꝙ omnia desiderant bonum vel appetitu intellectuali vel animali vel naturali. Regimen autez intelligentie quod est ei propriuz nõ se extendit ad omnia. Non eniz diffundit bonitatẽ intellectualẽ in omnia. Sed soluz in illa que sunt nata intelligere. vnde nec oĩa intellectuale bonũ appetunt: sed solũ bonũ absolute.

24. Causa prima existit in omnibus reb⁹ sm vnam dispositionẽ: sed res omnes non existunt in prima sm vnam dispositionem. Quod est: quia quãuis prima existat in rebus omnib⁹: tamẽ vnaqueqꝫ rerum recipit eam sm sue potentie modum: quod est: quia ex rebus sunt que recipiũt vna receptione causam primã: ⁊ ex eis que recipiũt eaz receptiõe multiplicata: ⁊ ex eis sunt q̃ recipiũt eã receptione eterna: ⁊ ex eis sunt q̃ recipiũt eã receptiõe t̃pali: ⁊ ex eis sunt q̃ recipiũt eã receptiõe spũali: ⁊ ex eis sunt q̃ recipiunt eã receptiõe corꝑali. Lec. XXIII.

¶ Postq̃ oñdit modũ diuini regiminis ⁊ sufficiẽtiã ipi⁹ ad regẽdũ. hic ĩcipit oñdere qũo diuinũ regimẽ diuersimode ꝑticipat᷑ a diuersis. Et p̃ manifestat hoc in gnãli. Scḋo ꝓsequit᷑ in spãli de diuersitate rerũ q̃ subsunt diuino regimie. 26. ꝓpõne ibi. (oĩs suba stãs ⁊c̃.) circa p̃m ponit talẽ ꝓpõnẽ. cã p̃a existit in rebus oĩbus sm dispõnẽ vnã. sꝫ res oẽs nõ existũt in cã p̃a sm dispõnẽ vnã. Ad cui⁹ euidẽtiã cõsiderãdũ est ꝙ aliqḋ dr̄ eẽ in alio multipliciter. vno qdẽ mõ realr̄. alio° sm habitudinẽ actiõis ⁊ passionis. sm igit᷑ p̃m modũ dõm est ꝙ oĩa sunt in cã p̃a q̃ est vna: ⁊ eadẽ res. s. virtus diuina: sunt. n. effect⁹ virtute in sua causa. Causa aũt p̃a sm hũc modũ est in reb⁹ diuersimode. qꝛ. s. causa p̃a in rebus causatis est sm ꝙ eis similitudinẽ suã ĩprimit. diuerse aũt res diuersimode similitudinẽ cause p̃e recipiũt. Sꝫ modo z° ecõuerso. Nã causa p̃a sm vnũ modũ agit in oĩa. ⁊ ideo dicit eẽ in reb⁹ oĩbus sm dispõnẽ vnã. Nõ aũt oẽs res recipiũt eodem mõ actionẽ cãe p̃e. ⁊ ideo dr̄ ꝙ res oẽs nõ existũt in cã p̃a sm dispõnẽ vnã. Ad cuius ꝓpõnis manifestationẽ tria subsequunt᷑. Nã p̃mo manifestat᷑ ꝓpositio. z° ꝓbat᷑ ibi. (⁊ diuersitas qdẽ ⁊c̃.) Tertio ĩfert qḋdã correlariũ ibi. (ꝗ̃ sm modũ ⁊c̃.) Dicit ꝗ̃ p̃ ꝙ ideo dicunt᷑ res oẽs nõ eẽ

in cā pͣ sm dispōnē vnā: qꝛ ꝛ si cā pᵃ existat in reb⁹ oib⁹ inq̄tū .s. attingit res oēs p effectū sue actiōis. tñ vnaq̄q̄ res recipit actionē eius sm modū sue virtutis. Et exemplificat h̄ sm tres diuersitates p̄dictas inētas in reb⁹ q̄rū pᵃ est sm diuersitatē vnitatis ꝛ multitudinis. q̄ qdez diuersitas ptinet ad ipsas subas. Nam ea quoꝝ suba est simplex recipiūt cāe pᶜ actionē vnite. Illa v̄o quoꝝ substantia est cōposita recipiūt eā multiplr. .s. sm modū sue sube. Scḋa diuersitas subdit̃ ex parte durationis reꝝ in suo eē. Quedā .n. recipiūt actionē cause p̄me receptione eterna illa .s. quoꝝ eē nō subdidit̃ motui: vñ eoꝝ duratio in suo eē nō variat̃ s; pri⁹ ꝛ posteri⁹. Quedā v̄o recipiunt actionē cāe pᶜ receptiōe tpali: illa .s. quoꝝ eē subditur motui. Et p ɔñs eoꝝ duratio cōtinuat̃ sm successionē pōris ꝛ posterioris. Tertiā diuersitatē ponit ex parte spēi seu forme ipsius rei sm q̄ q̄daȝ sunt incorporea sm suā spēm: ꝛ ista recipiūt īfluētiā cāe pᶜ spūalr. Quedā v̄o sūt sm suā spēm corpea: ꝛ hꝫ recipiūt influētiā cāe pᶜ receptiōe corruptibili. hoc aūt totū q̄ p̄missuȝ ē ɔtinet ꝓpositio q̄ ponit̃ in lib⁰ ꝓcli .14 .i. q̄ talis est. Oib⁹ qdē dij adsūt eodē mō. nō āt oīa eodē mō dijs assūt: s; singula sm ipsoꝝ ordinē: ꝛ po⁹ trāsiuerūt illoꝝ p̄sentiā. hoc qdē vniformiter. hoc āt multiplicatim. ꝛ hoc qdē ꝑpetuo. h̄ āt s; tps. ꝛ h̄ qdē icorpe. h̄ āt icorpalr. ⁋ Scḋo ibi.

⁋ Et diuersitas quidē receptionis nō fit ex causa prima: sed ꝓpter recipiens q̄ď est: qꝛ suscipiens diuersificat̃: ꝓpter illud ergo susceptū est diuersificatū: influens vero existens vnū nō diuersuȝ influit sup oēs res bonitates equaliter. Bonitas nāq̄ influit sup oēs res ex causa prima equaliter. Res vero sunt causa diuersitatis fluxionis bonitatis sup res: ꝓculdubio ergo nō inueniunt̃ oēs res in prima per modum vnū. Jam āt ostēsuȝ est q̄ causa prima inuenit̃ in oibus rebus per modū vnū: ꝛ nō inueniunt̃ in ea oēs res per modū vnū.

⁋ Probat qḋ p̄missuȝ ē h̄ mō. diuersitas .n. receptiōis ex duob⁹ pōt ɔtingere. q̄nq̄ qdē ex agēte siue īfluēte. q̄nq̄ āt ex recipiēte. Qꝛ .n. diuersitas cāe cāt diuersitatē ī effectib⁹ neēe ē vt si agēs sit diuersuȝ. ꝛ recipiēs vnū q̄ diuersitas receptiōis cāet̃ ex agēte nō ex recipiente. Sic v̄q̄ q̄ ex frigido ɔgelat̃: ꝛ ex calido dissoluit̃. Si aūt eꝫ agens fuerit vnū: ꝛ recipiēs diuersuȝ erit diuersitas receptiōis ex pte recipiētis nō ex pte agētis; sic p; de sole q̄ īdurat lutū: ꝛ dissoluit cerā. Manifestū ē āt q̄ cā pᵃ ē vna nullā diuersitatē hñs. s; ea q̄ recipiūt influētiā cāe pᶜ sūt diuersa. diuersitas g̃ receptiōis nō ē ex cā pᵃ q̄ ē bonitas pura influēs bonitatē reb⁹ oib⁹: s; ē p̄p diuersitatē recipiētiū. sic igit̃ p; q̄ cā pᵃ īuenit̃ ī oib⁹ p modū vnū: s; nō eꝫ. Est āt attēdēdū q̄ 2ᶜ ē actio cāe pᶜ. vna qdē s; quā instituit res q̄ dr̃ creatio: alia v̄o s; quā res iā īstitutas regit. ipsa igit̃ actiōe nō hꝫ locū qḋ hic dr̃: qꝛ si oꝫ oēȝ diuersitatē effectuū reducere in diuersitateȝ recipiētiū oportebit dicere q̄ sint aliq̄ recipiētia q̄ nō sint a cā pᵃ q̄ ē ɔ illō qḋ dictū ē .s̄. 18. ꝓpōne oēs hñt eēntiā p cāȝ primā: vñ oꝫ dicere q̄ pᵃ diuersitas reꝝ s; quā hñt diuersas nās ꝛ v̄tutes nō fit ex aliq̄ diuersitate recipiētiū: s; ex cā pᵃ: nō qꝛ in ea sit aliq̄ diuersitas: s; qꝛ ē diuersitatē cognicēs. ē .n. agēs sm suā sciaȝ: ꝛ iō diuersos reꝝ gradus ꝓducit ad complementū vniuersi. s; in actione regiminis: de quo nunc agitur diuersitas receptionis est sm diuersitatem recipientium. ⁋ Tertio ibi.

⁋ Ergo sm modū ꝓpinquitatis cause prime: ꝛ sm modū quo res recipere pōt cām primā: sm quātitatē illius pōt recipere ex ea ꝛ delectari per cā: q̄ď est: qꝛ nō recipit res ex prima causa: ꝛ nō delectat̃ in ea nisi per modum esse sui. Et nō intelligo per esse nisi esse ꝛ cognitionē. Nam sm modum quo cognoscit res causam primā creātē sm quātitatē illā recipit ex ea: ꝛ delectat̃ ea sicut diximus. Lec. XXIII.

⁋ Infert qōdā correlariū ex p̄dictis. Si .n. diuersitas receptiōis influx⁹ cāe pᶜ puenit in reb⁹ sm diuersaȝ virtutē recipiētiū cū illa q̄ sūt ꝓpinqōra pᶜ cāe sūt maioris virtutis: sequit̃ q̄ pfecti⁹ recipiāt causaȝ pᵃᵐ ꝛ ei⁹ influxū: ꝛ qꝛ ois substātia cognoscens quanto perfectius habet eē tanto perfectius cognoscit cām pᵃᵐ ꝛ influxū bonitatis eius ꝛ q̄to hoc magis in se recipit ꝛ cognoscit tanto magis delectatur in ea.

25. Substantie vnite intelligibiles si sunt gnāte: ꝛ ex re alia: ois suba stans per eēntiā suā est nō gnāta ex re alia. Et si aliqs dicit possibile est vt sit gnāta ex re alia: dicemus vt si poīe est vt suba stans per eēntiā suā sit gnāta ex re alia: proculdubio suba illa est diminuta indigēs vt cōpleat eā illud ex quo generat̃. Et significatio ipsius est gnātio ipsa. Qď est qꝛ gnātio nō est nisi via ex diminutiōe ad cōplementū. Nam si inueniat̃ res nō indigēs in gnōne sui. id est in sua forma ꝛ sua formatiōe re alia nisi se: ꝛ causa ipsa formatiōis sue est cōpleta integra semper. Et nō fit causa formatiōis sue: ꝛ sui cōplemēti nisi p relationē suā ad cām suā semp. Illa ergo comparatio est formatio eius: ꝛ ipsius cōplemēti simul. Jam ergo māifestū ē q̄ ois suba stās p eēntiā suā nō est gnāta ex re alia.

⁋ Supra dictū est q̄ creature recipiūt diuersimode regimē cāe pᶜ sm triplicē diuersitatē .s. vnitatis ꝛ multitudinis q̄ ptinet ad simplicitatē vel cōpōnē eternitatis ꝛ tpalis ꝛ spūalis ꝛ corpei. Corpeo aūt accidit corruptio: ꝛ spūali icorruptio. vñ hic incipit ꝓsequi de p̄dictis diuersitatib⁹ reꝝ. Et p̄ de diuersitate corruptibilis. 2ᵒ de diuersitate simplicis ꝛ cōpositi. 28. ꝓpōne ibi. (ois suba p eēntiā suā ē simplex ꝛc.) 3ᵒ de diuersitate eternitatis ꝛ tpis. 30. ꝓpōne ibi. (ois suba cāta in tpe) circa pᵐ. d. s. p̄ ostēdit subas q̄sdā eē ignābiles. 2ᵒ agit̃ de corruptiōe earuȝ. 26. ꝓpōne ibi. (ois suba stās p seipsaȝ ē nō cadēs ꝛc.) circa pᵐ ponit duas ꝓpōnes: quaꝝ pᵃ talis est sube vnite intelligibiles nō sunt gnāte ex re alia. vocat āt subas vnitas subas simplices: eo q̄ oē cōpositū quādā multitudinē in se cōtinet. intelligibiles aūt subas vocat q̄ sunt apte nate intelligere. que etiā cū sint īmāles sunt intelligibiles actu. qḋ autez dicit: nō sunt generate ex re alia pōt intelligi: vel sicut māalia sm q̄ hec prepositio ex: importat habitudinē cause mālis: vel ex causa agente sm q̄ p̄dicta prepositio importat habitudinē cause efficientis. ꝛ hic intellectus magis videt̃ cōsonare his que in ꝓbatione cōi ponunt̃. 2ᵃ ꝓpositio est talis. ois suba stans per eēntiā suā est nō gnāta ex re alia. dr̃ āt suba stāȝ p eēntiā

suã que est ꝑ seipsam subsistẽs: ſʒ cũ ꝑ seipʒ subsistere sit ꝓpriũ sube sequiť ſm hoc ꝙ nulla suba sit gnãta. ẽ ǧ dõʒ ꝙ suba ⁊ eẽntia rei pncipaliť signat diffinitio. q̃cũqȝ igiť hñt formã in mã fundatã hȝ sube nõ sunt stãtes ꝑ essentiã suã. q̃ võ sunt forᵉ tm̃ nõ in mã hȝ ĩpolẽ est ꝙ sint gnãte. est aũt ꝯsiderandũ ꝙ pma ꝓpõ ꝯcludiť ex hac ẓᵃ. supra. n. ꝓbatũ est ꝙ oẽs sube ĩtelligẽtes sunt stãtes ꝑ eẽntiã suã. qð habitũ est in ꝓpõne. 15. oĩs sciẽs scit ⁊c. Si igiť oĩs suba stãs ꝑ eẽntiã suã est gnãta. seqť ꝙ oĩs suba ĩtellectualis sit nã gnãta. duaꝝ aũt ꝓpõnũ ꝓpositaꝝ pma in lib. ꝓcli nõ ĩuenit: ſʒ solũ ẓᵃ que est. 45. sui libri talis. oẽ antipostatẽ. i. ꝑ se subsistẽs est ĩgnãbile. h̃ sola ꝓpõ ꝓbat ꝯñter eodẽ mõ hic: sicut in libᵒ. ꝓcli: manifestũ est. n. ꝙ oẽ gnãtũ est de se ĩmpfectũ: q2 est ens in poᵃ ⁊ indiget ꝙ compleať siue pficiatur ꝑ illud ex quo gnãtur. i. ꝑ generãs ꝙ reducit ip̃m de poᵃ in actũ ⁊ hᵒ signũ est ꝙ gnõ nihil est aliud q̃ʒ via q̃dã de ĩcõpleto ad ꝯpletũ oppositũ. s. ad ĩcõpletũ ꝑ ex̃is. termini. n. gnõnis sunt puatio ⁊ forma. mã aũt ſm ꝙ existit sub pũone hȝ rõnẽ ĩpfecti: ⁊ sic pʒ ꝙ gnõ est via siue trãsitio de ĩpfecto ad pfectũ oppositũ. Si igitur est aliqd ꝙ nõ indigeat aliquo alio ad sui formationẽ: ſʒ ip̃m est cã sue formatiõis: q2. s. suba eiᵒ forma. seqť ꝙ talis res sit semꝑ ꝯpleta siue pfecta: ⁊ sic ĩ ea nõ põt eẽ trãsitus de ĩpfecto ad pfectũ: ſʒ statiʒ ꝑ seipsam est ens ⁊ vnũ. vt dr̃ in. 8. metaph̃. Relinqť ǧ qð oĩs suba q̃ est forma subsistẽs est ingnãbilis. Sʒ ne hoc male ĩtelligeret aliqs ꝙ hȝ sube nõ hẽrent cãm sui eẽ cũ supra dictũ sit: ꝙ res oẽs hñt eẽntiã ꝑ ens. pmũʒ mãifestat ꝯñter quõ sit ĩtelligendũ: qð dcm̃ est. Qz. n. dcm̃ ꝙ sit cã sue formatiõis ꝑ hoc qð ⁊ cõplemẽtũ nõ est sic ĩtelligẽdũ. q. nõ depẽdeat ex alia cã ſupiori: sed dr̃ esse cã sue formatiõis ꝑ hoc ꝙ hȝ sempiternã relationeʒ ad cãm suã pmã. vñ ꝑ ꝯparationẽ ad suã cãm hȝ simul. i. statim formationẽ ⁊ cõplementũ. Ad cuiᵒ euidentiã ꝯsiderãdũ est ꝙ vnũqðqȝ pticipat eẽ ſm habitudinẽ quã hȝ ad pᵐ essendi pnᵐ. res aũt cõposita ex mã ⁊ forma nõ hȝ esse nisi ꝑ ꝯsequutionẽ sue forme. vñ ꝑ suã formã hȝ habitudinẽ ad pmuʒ eẽndi pnᵐ: ſʒ q2 mã tpe preexistit forme in hac re gnãta: ꝯñs est ꝙ semꝑ hẽat predictã habitudinẽ ad pnᵐ essendi: neqȝ simul cuʒ fuerit mã: sed postmodũ supueniente forma. Si ǧ aliqua suba sit ipsa forma: seqtur ꝙ semper hẽat habitudinẽ predictã ad cãm primaʒ nec adueniat ei post tẽpus: sed simul concomitãs cũ sua substãtia: que est forma. Sic ǧ manifestũ est ꝙ oĩs substãtia stans per essentiã suã non gnãtur ex alia re.

Omnis suba stans ꝑ seipsaʒ nõ est cadens sub corruptiõe. Si aũt aliqs dicat possibile est suba stans ꝑ seipsam ꝙ cadat sub corruptiõe. Dicemus ꝙ possibile est vt separeť eius essentia: ⁊ sit fixa stãs ꝑ essentiã suã sine essentia sua: hoc est incõueniẽs impossibile vt sit fixa stãs ꝑ essentiaʒ suam: sicut eẽntia sua: qm̃ ꝓpterea ꝙ est vna simplex nõ cõposita est ipa: cã ⁊ cãtum simul. Omnis aũt cadẽns sub corruptõe nõ fit corruptio nisi ꝓpter sepationẽ suam a cã sua. dũ vo pmanet res pẽdens ꝑ cãm suã retinenteʒ eã ⁊ seruantẽ nõ perijt neqȝ destruiť. Si ǧ hoc ita est sube stãtis ꝑ essentiã suã: nõ separ̃ cã semper: qm̃ est ĩsepabilis ab essentia sua: ꝓpterea ꝙ cã eiᵒ est i formatione sua ⁊ nõ fit sui ipsius cã nisi ꝓpter relationẽ suã ad cãm suã. Et illa relatio est formatio eiᵒ: ⁊ ꝓpterea q2 est semꝑ relata ad cãm suã: ⁊ ipsa cã ipsius relatiõis est ipsa cã sui ipsius ꝑ modũ quẽ diximus: q2 non perit nec destruiť: qm̃ ipsa est cã ⁊ cãtũ simul: sicut oñdimus nuꝑ. Jã ǧ manifestũ est ꝙ oĩs suba stãs ꝑ seipaʒ nõ destruiť neqȝ corrũpiť.

Supra actũ ẽð ĩgnãbili. h̃ agiť ð corruptibili ⁊ ĩcorruptibili. ⁊ pᵒ ð corruptibili. ẓᵒ de ĩcorruptibili. ẓ7. ꝓpõne oĩs suba destructibilis. circa pᵐ poniť talis ꝓpositio. oĩs suba stãs ꝑ seipsaʒ ẽ nõ cadẽs sub corruptiõe. q̃ qdẽ poniť ĩ liᵒ ꝓcli. 46. ꝓpõne. sub his v̾bis. oẽ ãtipostatũ ĩcorruptibile ẽ. ad cuiᵒ ꝓpõnis euidẽtiã ꝯsiderãdũ ẽ ꝙ cũ ꝓpositio ꝑ. denotet cãʒ: illð dr̃ ꝑ se stare: siue subsistere qð nõ hȝ aliã cãm eẽndi nisi seipʒ. ẽ ãt ẓᵃ cã eẽndi. s. forma ꝑ quã aliqd actu ẽ: ⁊ agẽs ꝙ faẽ actu eẽ. Si ǧ dicať stans ꝑ seipʒ ꝙ nõ depẽdet a supiori agẽte sic stare ꝑ seip̃m ꝯuenit soli deo ꝗ ẽ cã pᵃ: a q̃ oẽs ẓᵉ cãe depẽdẽt vt ex supioribus pʒ. Si ãt dicať ꝑ se stãs illud qð nõ formaẽ ꝑ aliqd aliud: ſʒ ipsũmet ẽ forma: sic eẽ stãs ꝑ seipsũʒ ꝯuenit oĩbᵒ substãtijs ĩmãlibus. Suba. n. ꝯposita ex mã ⁊ forma nõ ẽ stãs ꝑ seipaʒ nisi rõne ptiũ: q2. s. mã ẽ actu ꝑ formã ⁊ forma sustentaẽ in mã. sic dr̃ aliqd mouẽs seip̃m rõne ptiũ: q2 vna ps ẽ mouẽs: ⁊ alia ps eiᵒ mota. Sic igiť pʒ ꝙ stare ꝑ seipsum nõ põt ꝯuenire nisi sube q̃ ẽ forma sine mã. huiᵒ ãt suba ex necessitate est incorruptibilis. manifestũ est. n. in rebᵒ corruptibilibᵒ ꝙ corruptio accidit ꝑ hoc ꝙ aliqd seporaẽ a sua cã formali: ꝑ quã aliqd hȝ eẽ in actu. sicut. n. generatio q̃ est via ad eẽ est per acquisitionẽ forme: ita corruptio q̃ est via ad nõ eẽ ẽ ꝑ amissionẽ forme. si igiť substantia stans per essentiã suaʒ corrumperetur: oporteret ꝙ separareť a causa sua formali: sed sua forma est eius essentia: ergo separareť a sua essentia: qð est ĩpossibile. nõ ergo est possibile ꝙ suba stans ꝑ seipsaʒ corrũpi potuit: ſʒ ne aliqs credat ꝙ huiȝ sube stãtes per essentiaʒ suã nõ dependeãt ab aliqua supiori causa agente: excludit h̃ cõsequẽter. ⁊ dicit ꝙ hoc nõ est intelligẽdũ ꝙ huiȝ suba sit causa sui ipsius: ꝙ nõ depẽdeat a supiori cã agente: ſʒ hoc dr̃ ꝙ huiȝ suba ꝑ seipsaʒ hȝ relationẽ ad causaʒ pᵃᵐ inq̃tũ. s. est causa sue formationis. videmus. n. ꝙ res mãles referunť ad causaʒ pᵃᵐ vt accipiant esse ab ea per suã formã: ⁊ ideo suba cuiᵒ tota essentia est forma hȝ ꝑ se ipsaʒ relationẽ semꝑ ad cãm. s. ⁊ causaẽ ista relatio in hȝ subaʒ nõ ꝑ aliquã aliã formã: ⁊ inde est ꝙ dr̃ eẽ causa sui ꝑ modũ pdictũ. ⁊ ĩde est ꝙ nõ põt corrũpi. sic oñsuʒ est. pʒ igiť ꝙ oĩs suba stãs ꝑ seipsaʒ ẽ ĩcorruptibilis.

Omnis suba destructibilis nõ sempiterna: aut est composita: aut ẽ delata sup aliã reʒ. Propterea ꝙ est substãtia: aut est ĩdigẽs rebus: ex quibᵒ est: ⁊ est composita ex eis: aut est indigẽs infixione sua deferẽte essentiã. Cuʒ ǧ sepaẽ deferens cã: corrũpiť ⁊ destruiť: ꝙ si suba nõ ẽ cõposita neqȝ delata: est simplex: ⁊ nõ destruiť: neqȝ minuiť oĩno. Lectio. XXIIII.

Postq̃ʒ oñdit q̃ sit ꝯditio sube incorruptibilis h̃ oñdit ꝯditionẽ corruptibilis ponẽs hãc ꝓpõnẽ oĩs suba corruptibilis nõ sempiterna: aut est composita: aut est delata sup rem aliã ⁊ eadẽ ꝓpositio poniť in libro procuili. 48. huius propositionis probatio est. quia si omne quod est

stans per seipsum est icorruptibile. vt probatū est: necesse est q omne qd corrumpitur nō sit stans per seipz. Sed indigeat aliquo subsistēte q quidē ɔuenit duobus modis. vno mō sicut totū indiget ptibus ad sui ɔstitutionē. vñ partib⁹ abinuicē discedētib⁹ sequit corruptio. alio mō: qr forma nō est subsistēs: sed indiget ad sui fixionē subo deferēte: ꝛ io qñ subm deferens fit indispositū ad talem formā necesse est q fiat sepatio forme a subo: ꝛ ita sequitur cor⁹. vnde manifestū est q oīs suba corruptibilis vł est cōposita ex diuersis ptibus per quarū dissolutionē seqr cor⁹ totius: sicut pz in corporib⁹ multis: aut forma indiget māli subo ad sui sustentationē: ꝛ ita per trāsmutationem sube sequit corruptio: sicut pz in corporib⁹ simplicibus ꝛ in accñtibus: ꝛ iō possumus h correlarie accipere q si aliq̄ substātia nō est composita: sz simplex: neqz est delata super subm. q. indigens eo ad suū esse: sz est stans in seipso: hoc oīno est incorruptibile sicut pz in intelligētia ꝛ in anima intellectuali. de qua manifestū est q non est forma delata super materiā cui dat esse: ita. s. q ei totaliter initat: qr sequeret q nulla eius opatio esset sine cōicatione materie corporalis: qd pz esse falsum ex his que ꝓbantur in tertio de anima.

Omnis substātia stans per essentiā suā est simplex ꝛ non diuidit. Qr si dixerit aliqs possibile est vt diuidatur: dicemus. si possibile est vt suba stans ꝑ se diuidat: ꝛ est ipsa simplex: possibile est vt essentia ptis eius sit ꝑ essentiā suā iterz sicut essentia totius. Si g possibile est illud redit pars sup seipsam: ꝛ ois pars ei⁹ est rediēs sup seipsam: sicut est rediēs totū sup essentiaz suā: ꝛ hoc est ipossibile. Si g est impossibile: substātia stans ꝑ seipsaz est indiuisibilis ꝛ est simplex. Si aūt nō est simplex: sed est composita: pars ei⁹ est melior parte: ꝛ pars illius vilior parte. g res melior est ex viliore: ꝛ res vilior est ex re meliore: qm̄ est ois pars ei⁹ seiuncta ab omni pte eius: quare est vniuersitas ei⁹ nō sufficiēs ꝑ seipsam cū indigeat partib⁹ suis: ex quib⁹ componit: ꝛ hoc quidē nō est natura rei simplicis: imo natura substantiarū compositarū. Jam ergo manifestū: q ois substantia stans ꝑ suā eēntiā est simplex: ꝛ nō diuidit: ꝛ quando non recipit diuisionem ꝛ est simplex: non est recipiens corruptionem neqz destructionem.

Lectio. XXV.

Postq̄ ꝓsecutus est diuersitatē subarz fm generationē ꝛ corruptionē: hic ꝓsequit de diuersitate subarum que pōt attendi fm simplicitatē ꝛ compositionē ꝛ inducit ad hoc ꝓpōnes duas. quarū scda videt esse conuersa ꝑoris. pma g talis. omnis suba stans per suā essentiaz est simplex ꝛ nō diuidit: que ēt ꝓpō ponit i lib. ꝓculi. ꝓpositione. 47. sub his verbis. omne antipostatū ipartibile est simplex. vbi pmo ɔsiderandū videt q simplex ꝛ impartibile est idē subo. differūt aūt rōne. Nam ipartibile dr aliqd per ꝑuationē diuisionis: qr. s. nō est in multa diuisibile. Simplex aūt dr aliquid per ꝑuationē compositionis: qr. s. nō est ex multis compositū. pmo ergo ꝓbat q suba per se stans sit idiuisibilis. scdo q sit simplex. pri-mū aūt melius ꝓbat in libro ꝓculi q̄z h. est eniz h eius ꝓbatio. Si. n. inquā partibile est antipostatū ens. i. per se subsistēs istruet partibile seipm ꝛ totū ipm vertet ad seipm ꝛ omne in omni seipso erit. hoc aūt ipossibile ipartibile. g antipostatis. Ad cuius euidentiā cōsiderandū est q h accipit esse aliqd stans per seipm nō rōne partis vt. s. vna pars eius stet per aliā sicut accidit in subys materialibus: sed rōne totius vt. s. totū stet per se totū. vnūquodqz aūt conuertit ad id per qd stat: sicut effectus ad cām: ꝛ opz q sit in eo sicut in suo fundamēto si ergo aliquid partibile sit stans per seipm oportebit q quelibet pars eius stet per quālibz: ꝛ quelibet funda in qualz: qd est ipossibile: qr sic sequeret q vna ꝛ eadē pars eius eēt causa ꝛ effectus simul respectu eiusdez: qd est ipossibile. In hoc aūt libro ꝓbat sic. illud qd cōuenit alicui per seipm ɔuenit cuilibet parti eius si sit partibile. Si igitur aliqd sit stans per seipm oportebit q quelibz pars eius stet per seipsam: ꝛ ita nō initet alteri⁹ ad ɔstitutionē toti⁹. h aūt ꝓbatio nō ē adeo efficax: qr nō ē necīū q qcqd ꝑ se ɔuenit alicui toti ɔuenit singulis ptib⁹ ei⁹. ē. n. qdā totū similiū ptiū: vt aer ꝛ aq̄: ꝛ qdā dissimiliū: vt aial ꝛ domus. q aūt illud qd est stans per seipz sit simplex. i. nō cōpositū ex multis ꝓbat dupliciter rōne. in omni cōposito ex plurib⁹ ptib⁹ nece est ponere quēdā ptiū ordinē: vt. s. vna ps eius sit melior ꝛ alia vilior. multa. n. ad vnū ɔstituendū ordine quodā perueniūt: sicut ꝛ ab vno multitudo ordine quodā ꝓgredit. vñ videmus q in cōpositiōe nālis forma est ꝑstātior mā: ꝛ in ɔpositiōe corporis mixti vnū elītū dnāt: ꝛ in cōpositōe partiū aialis vnū mēbrū est pncipali⁹ alio: ꝛ in partib⁹ alicui⁹ ɔtinui vna ps magis accedit ad punctū: qd est pncipiū magnitudis q̄z alia. Si g aliqd cōpositū ex plurib⁹ partib⁹ sit stans per seipm oportebit q quelibet pars eius sit stans ex qualibet: ꝛ ita ps melior depēdebit ex pte viliori: ꝛ ecōuerso. scda rō est: qr oē qd est stans per seipm est sibi sufficiens in suo esse nō idigēs alio ad sui subsistētiā per qd nō excludit depēdentia a causa agēte. Sed a cā formali ꝛ materiali subsistentiā. ꝓbat. omne compositū ex partibus nō est sibi sufficiēs: sed indiget ad sui subsistētiā partib⁹ ex qbus cōponit que se habent in habitudine cause materialis ad totū. g nullū cōpositū ex partib⁹ est ꝑ se stās. quare igit substātia per se stans est simplex. sciēdū tamē est q hec scda rō distincte ponit in libro ꝓculi. sz in hoc libro inducit per modum conclusionis.

Omnis substātia simplex est stās per seipsam. s. ꝑ essentiā suā. Nā ipsa est creata sine tēpore: ꝛ est in subalitate sua supior substātijs tēporalib⁹. Et significatio illius est: qr nō est generata ex aliquo: quoniā est stans ꝑ essentiā suā: ꝛ sube generate ex aliquo sunt substātie cōposite cadentes sub generatione. Jam ergo manifestuz est q omnis substātia stans per essentiā suam nō est nisi in nō tempore: ꝛ qr est altior ꝛ supior tempore ꝛ rebus temporalibus.

Hic ponit ꝓpō ɔuersa ꝑoris que talis est. Omnis substātia simplex est stans per seipsam. s. per essentiā suam. Sciendū tñ est q hec ꝓpō in cōmento nō ꝓbat: sed interponit quedā qd ꝓbat. s. q substātia stans per seipsaz est cāta sine tempore: ꝛ est in substātialitate sua superior substātijs temporalib⁹: ꝛ hoc ex quinquagesima ꝓpōne. lib. ꝓculi sub his verbis. omne antipostaton exemptus

est ab his que tempore mensurant̃ fm̃ suam substantiã tempore mẽsurare dicunt̃. vel põt referri ad substãtias per se stantes. que fm̃ suã substantiã. vbi ↄsiderãdũ est q̃ hoc qd̃ dr̃ fm̃ suam substantiã põt referri vel ad ipsas substãtias tẽporales. quarũ esse subale subiacet generationi. vñ fm̃ suã subam sunt substãtijs tẽporalibus superiores. hui⁹ ergo ꝓpõnis supinducte ponit̃ ꝓbatio talis. ostẽsum est eñi supra. q̃ nulla substãtia stans per seipsaȝ cadit sub generatiõe. oẽs aũt substantie que mensurant̃ tempore fm̃ suam substantiaȝ cadunt sub generatione. per hoc enim fm̃ suã substantiã a tempore mensurãtur q̃ coꝝ essentiale variat̃ per generationẽ ⁊ corruptiõeȝ. Relinquit̃ ergo q̃ nulla substantia stans per seipsaȝ cadit sub tempore: sed est superior omnib⁹ substãtijs temporalibus. possumus aũt ex hac ꝓpositione sic probata concludere illã que pretermittit̃. Si eniȝ hoc est ꝓpriũ substantie per se stãtis q̃ sit nõ cadens fm̃ suam substantiaȝ sub tempore. hoc aũt convenit omni substãtie simplici: q2 omnis substãtia gñaliter cadẽs sub tempore est cõposita ex mã ⁊ forma. relinquit̃ q̃ oĩs substantia simplex sit stans p seipsam: qd̃ fuit p̃mo propositum.

30\. Omnis substantia creata in tempore aut est semp in tempore: ⁊ temp⁹ nõ superfluit ab ea: quoniã est creata: ⁊ tempus equaliter aut superfluit sup tempus: ⁊ tempus superfluit ab ea: quoniam est creata in horis temporis quibusdam. Qd̃ est: q2 si creata sequunt̃ se adinuiceȝ: ⁊ substãtiam superiorẽ nõ sequit̃ nisi substãtia ei similis ⁊ nõ substantia dissimilis ei sunt substantie similes substantie superiori: ⁊ sunt substantie create a quib⁹ nõ superfluit tempus ante substantias: que similant̃ substãtijs sempiternis: ⁊ substantie sunt abscisse a tempore causate in quibusdaȝ horis temporis. Nõ est g̃ possibile vt cõtinuent̃ sube causate in quibusdam horis temporis cũ substãtijs sempiternis: quoniam nõ assimilant̃ eis omnino. Substãtie igit̃ sempiterne in tẽpore sunt ille que ↄtinuant̃ substãtijs sempiternis: ⁊ sunt medie iter substãtias fixas: ⁊ iter substãtias sectas factas in tempore. Et nõ est possibile vt substãtie sempiterne que sunt supra tẽpus: sequant̃ substãtias temporales causatas in tempore nisi mediãtibus substãtijs spũalibus abscissis in tẽpore: ⁊ iste qdẽ substantie nõ sunt facte medie: nisi q2 ipse cõmunicant cũ substãtijs sublimibus in ꝑmanentia: ⁊ cõicãt cũ substãtijs tẽporalib⁹ abscissis in tẽpore per generationẽ. Ipse.n. quãuis sunt sempiterne: tamẽ ꝑmanentia coꝝ est per generationem ⁊ motũ: ⁊ substantie sempiterne cũ tẽpore sunt similes substantijs sempiternis; que sunt supra tẽpus per durabilitateȝ: ⁊ nõ assimilant̃ eis in motu vel generatiõe: substãtie aũt secte in tẽpore: nõ assimilant̃ substãtijs que sunt supra tẽpus per aliquẽ modoꝝ. si ergo nõ assimilant̃ eis: tũc nõ possunt recipere eas neq3 tãgere eas: necessarie g̃ sunt substantie que tãgũt substãtias sempiternas: que sunt supra tẽpus ⁊ erunt tangentes substantias factas in tẽpore. ergo aggregabũt motũ suũ iter substantias sempiternas: que sunt supra tempus: ⁊ aggregabũt durabilitatẽ suã inter substantias que sunt supra tẽpus: ⁊ inter substantias que sunt sub tẽpore. s. q̃ sunt cadentes sub generatione ⁊ corruptione. Et aggregabunt inter substãtias bonas ⁊ inter substantias viles: vt nõ priuent̃ substãtie viles substãtijs bonis: ⁊ priuent̃ cuȝ bonitate ⁊ omni cõitate: ⁊ nõ sit eis remanẽtia neq3 fixio. Lec. XXVI.

Postq̃ ꝓsequutũ est de diuersitate rerum que est fm̃ generationẽ ⁊ corruptionẽ ⁊ simplicitatẽ ⁊ cõpositionẽ. h tertio ꝓsequit̃ de diuersitate que est fm̃ temporale et eternũ. Et circa hoc duo facit. p̃mo ostendit quõ aliq̃ dupliciter sint sempiterna ⁊ tẽporalia. scd̃o ostidit quõ est simul eternũ ⁊ tẽporale. ibi. (Inter rem cui⁹ suba ⁊c.) vel in p̃ma. ponit ordinẽ tẽporaliũ adiuicẽ in secũdo ordinẽ eternoꝝ adiuicẽ. ibi. (Inter rẽ cui⁹ suba ⁊c.) Circa p̃mũ ponit ꝓpõnẽ. oĩs suba creata in tẽpore aut est semper in tpe: ⁊ tp̃s nõ superfluit ab ea: qm̃ est cãta ⁊ tp̃s equaliter que aut superfluit super tp̃s ⁊ tp̃s superfluit ab ea: q2 est creata in q̃busdã horis tẽporis. Ad cuius euidentiã cõsiderandũ est q̃ q2 tẽpus est numerus mot⁹. oĩs suba mobilis dicit̃ eẽ creata in tpe. est aũt duplex suba mobilis. vna qdẽ cui⁹ motus est in toto tpe: sicut corp⁹ celeste: cuius mot⁹ tpi adequat̃: eo q̃ tp̃s est p̃mo. ꝑ se mẽsura motus celi: ⁊ per illũ motũ mensurat oẽs alios motus: ⁊ hoc si ponamus q̃ mot⁹ celi semp fuerit ⁊ semp sit futurus. vt Arist. posuit: ⁊ qdã alij ph̃i siue ẽt mot⁹ celi non semp fuerit nec semp sit futurus; vt fides ecclesie docet: q2 sic ẽt mot⁹ celi adequat̃ tpi. nõ.n. tp̃s fuit añq̃ mot⁹ celi inciperet nec erit tp̃s postq̃ mot⁹ celi esse desierit. vñ oĩbus modis suba celestis cõpis rõne sui mot⁹ est semp in tpe: ⁊ tp̃s nõ excedit ipsaȝ: sed adiuicẽ adequat̃. Quedaȝ vero sube mobiles sunt: q̃rũ esse ⁊ mot⁹ nõ est in toto tpe: ȝ in aliq̃ parte tpis: sicut pȝ de substãtijs gñabilib⁹ ⁊ corrup. ⁊ q2 hõ suba nõ hȝ habitudinẽ ad totũ tpe: sed ad parteȝ tpis. inuenit̃.n. aliqua pars tẽporis maior duratiõe coꝝ ⁊ aliq̃ pars minor: inde est q̃ suba excedit tp̃s quantum ad aliq̃ ei⁹ partẽ: que. s. est minor duratiõe ei⁹: ⁊ iterũ excedit̃ a tẽpore quãtũ ad illã partẽ que est maior duratione eius. in lib. n. ꝑcult. inuenit̃ hec ꝓpositio. 55. planius ⁊ breui⁹. s. omne qd̃ fm̃ tẽpus subsistit: aut eo q̃ semp tempore est: aut aliquãdo in parte tẽporis ypostasiȝ hñs ad premisse ꝓpõnis manifestationẽ. p̃mo ponit̃ ꝓbatio. secundo īfert̃ qddã cor^m. ibi. (Iaȝ g̃ ostẽsum est ex hoc ⁊c.) ꝓbatio aũt ponit̃ eadẽ in vtroq3 lib. ita.n. ꝓcedit ordo reꝝ vt silia seinuiceȝ subsequant̃. ea vo que sunt penitus dissimilia nõ subsequunt̃ seinuicẽ in gradib⁹ rerũ nisi ꝑ aliqd̃ mediũ: sicut videmus q̃ aĩal ꝑfectũ ⁊ planta sunt dissimilia penit⁹ q̃tũ ad duo. Nã aĩal ꝑfectũ est sensitiuum ⁊ mobile motu ꝓcessiuo. plãta aũt neutruȝ hoꝝ hȝ nature. g̃ nõ ꝓcedit imediate ab aĩalibus perfectis ad plãtas: sed ꝓducit in medio aĩalia iperfecta que sunt sensibilia cũ aĩalibus ⁊ imobilia cũ plantis. Manifestũ est aũt q̃ substãtie spũales que participant̃ eternitati. vt supra dictũ est: ⁊ substãtie gñabiles ⁊ corruptibiles sunt pe

nitus dissimiles. Nam sube spuales τ sunt subsistētes τ sunt imobiles. quoꝝ neutrū conuenit substātijs generabilibus τ corruptibiliꝰ. vñ opꝫ ponere īter hec duo extrema aliqḋ mediuꝫ qḋ sit silē vtriqꝫ extremo vt sic gradus reꝝ ꝓcedāt per similia. Et sic ꝓculus inuestigādo ꝓcedit īter id qḋ est semꝑ imobiliter ens: τ id qḋ est aliqñ mobiliter: nō īuenit nisi triplex mediū. s. id qḋ semꝑ mouet: id qḋ aliqḋ imobiliter ē: id qḋ aliqñ ħ est tertiū nō pōt esse mediū: qꝛ id qḋ aliquando est idē est ei ꝙ aliqñ mouet qḋ dicimus eē extremū. silr etiā nec pōt esse mediū id qḋ aliquādo imobiliter est impossibile. est. n. esse aliqḋ tale. nihil. n. desinit eē nisi per aliquā trāsmutationem. vñ id qḋ imobiliter est nō pōt eē aliqñ ens: sed est semꝑ ens. Relinquit ḡ ꝙ mediū īter id qḋ semꝑ est imobilr τ īter id qḋ aliqñ ē mobilr sit id qḋ semꝑ mouetur. hoc. n. ꝯuenit cū superiori qdē in hoc ꝙ est semꝑ eē: cū īferiori vō extremo in hoc qḋ est moueri. vtit aūt nomine generatiōis cōiter ꝓ qualibet transmutatione: qꝛ in quolibet motu īcludit generatio τ corruptio. vt dr in 8° physi. Sic igit substantie que semper mouent. s. celestia corpa cōtingunt fm quādā similitudinē vtrūqꝫ extremū: τ per ea cōiungunt quodāmodo substantie superiores imobiles substantijs inferioribus generabilibus īquātū virtus superiorum subarum deferi ad gnābilia τ corruptibilia ꝑ motū celestiū corꝫ. ¶ Scḋo ibi.

¶ Jam ergo ōnsum est ex hoc ꝙ durabilitatis due sunt species: quarū vna est eterna: τ altera est tēporalis: veruntamē vna durabilitatum carū est stans qeta. Et durabilitas altera mouet: τ vna carū aggregat: τ opatiōes eiꝰ oēs simul: neqꝫ quedā eaꝝ est ante quādaꝫ: altera est currēs extensa. Quedā operatiōes eiꝰ sunt ante q̄sdā: τ vniuersalitas vniꝰ carū est ꝑ eēntiam suaꝫ: τ vlitas alteriꝰ est per partes suas. q̄ruꝫ vnaqueqꝫ est seūcta suo corpore primo ꝑ modū primū postremū. Jam ergo manifestū est ꝙ quedaꝫ sunt que sempiterne sunt supra tp̄s: τ ex eis sunt sempiterne equales tempori: τ per tp̄s nō superfluit ab eis ex suꝑiori causaꝝ τ ipsaꝝ īferiori. s. pricipio caꝝ vsqꝫ ad ipsaꝝ postremū τ substantie cadentes sub generatione τ corruptione.

¶ Ex his inducit ꝯsequēter qḋdā correlariū. s. ꝙ duplex est perpetua durabilitas. vna quidē per modū eternitatis. alia vō per modū totius tēporis: τ differunt he perpetue duratiōis tripl̄r. ꝑmo qdeꝫ: qꝛ perpetuitas eternalis est fixa stans imobilis. perpetuitas aūt temporalis est fluens τ mobilis īquantū tēpus est mēsura motus. eternitas aūt accipit vt mensura esse īmobilis. scḋo: qꝛ perpetuitas eternalis est tota simul. q̄si in vno collecta. ꝑpetuitas aūt tēporalis habet successiuā extensionez fm prius τ posterius que sunt de rōne tēporis. tertio ꝙ perpetuitas eternalis est simpl̄r tota fm seipsam exñs: ſꝫ vniuersalitas siue totalitas ꝑpetuitatis tēporalis est fm diuersas partes sibi succedentes.

31\. Inter rē cuius substātia τ actio sunt in momento eternitatis τ inter rem cuius substantia τ actio sunt in momento tēporis existens est mediū: τ est illud cuius substantia est ex momento eternitatis τ operatio ex momēto temporis. Qḋ est: qꝛ res cuiꝰ substantia cadit sub tempore. s. qꝛ tēpus continet eā: est in omnibꝰ dispositionibus suis cadens sub tempore: quoniā quando substātia rei cadit sub tempore: proculdubio etiā eiꝰ actio sub tēpore cadit. Res aūt cadens sub tempore in omnibꝰ dispositionibus suis seiuncta est cū re cadente sub eternitate in omnibꝰ dispositionibꝰ suis: cōiunctio aūt nō est nisi in rebus similibus. Necesse est ergo vt sit res alia tertia media inter vtrasqꝫ: cuiꝰ substantia cadat sub eternitate τ ipsiꝰ actio cadat sub tempore. Impossibile nāqꝫ vt sit res: cuius substātia cadat sub tēpore: τ eiꝰ actio sub eternitate: qꝛ actio eiꝰ melior esset ipsiꝰ substātia: hoc aūt impossibile est. Manifestū igitur est ꝙ inter res cadentes sub tempore cuꝫ suis actionibꝰ τ substantijs: τ inter res quarū substantie τ actiones sunt cadentes sub momento eternitatis: sunt res cadentes sub eternitate per substantiā suā τ cadētes sub tp̄e ꝑ operationes suas sicut ostendimus.

¶ In ꝑcedenti ꝓpōne manifestatus est ordo temporaliū adinuicē nunc ponit īter eterna aliqḋ qḋ est ꝙ oīmodo eternum τ aliqḋ ꝙ est quodāmodo eternū τ quodāmodo temporale. secūdo manifestatur conditio eius qḋ est quodāmodo eternū τ quodāmodo temporale. 31. ꝓpositione. ibi. (Omnis suba τc.) Circa ꝑmū ponit talis ꝓpositio. inter rem: cuius suba τ actio sunt in momento eternitatis τ inter rem cuius suba: τ actio sunt in momento temporis est exñs mediū: τ est illud cuius substātia est ex momēto eternitatis τ operatio ex momēto tēporis: τ videt hic momentū sumi eternitatis vel tēporis ꝓ mensuratione: vt. s. illud dicat esse in momēto eternitatis. qḋ eternitate mēsurat. Et in momēto temporis qḋ tempore mēsurat hec est ꝓpō. 104. libri ꝓculi sub his verbis. omnis eiꝰ qḋ qualiqꝫ eternale est fm subam τ operationem τ eiꝰ qḋ subam hꝫ in tēpore mediū est ꝙ hac quidē eternale est. hac aūt tempore mēsurat. posset aūt alicui videri ꝙ hoc mediū sit corpꝰ celeste: qḋ qdē fm subam suā incorruptibile est: sed motus eiꝰ tempore mensurat: sed hoc nō bene dicit. Nam in ꝑcedēti ꝓpōne illud qḋ semꝑ mouet positū est simpl̄r īter temporalia. vt eni in 4° physico. phs dicit: sicut tēpus mēsurat motū: ita nūc tēporis mēsurat mobile. vñ corpus celeste qḋ mouet nō est in momēto eternitatis: ſꝫ in momēto tp̄is. Et ꝑterea motus nō est actus eiꝰ qḋ mouet: ſꝫ magis passio. est aūt actio mouētis. vt dr in 3° physico. ꝑncipiū aūt motus est aīa. vt in scḋa ꝓpōne habitū est: qꝛ ergo aīa fm se est imobilis. actio aūt eius est motus. ꝯñs est vt anima fm suam subam sit in momēto eternitatis. eius vō actio sit in tp̄e. corporis vō qḋ mouet τ suba τ opatio est in tempore. intelligentie vō τ suba τ actio est in momento eternitatis. huius aūt ꝓbatio est similis ꝓbationi premisse ꝓpōnis. supra. n. dcm̄ est. gradus entiū cōiunguntur sibiinuicem fm quādaꝫ similitudinē. vñ ea que sunt totaliter dissimilia ꝯsequunt seinuicē ordine reruꝫ per aliqḋ medium qḋ hꝫ similitudineꝫ cū vtroqꝫ extremoꝝ. res aūt

T. c. 20.

illa cuius subã ⁊ actio est in tpe totaliter dissimilis est il li cuius subã ⁊ actio est in eternitate. ergo necesse est vt inter eas sit res media vel ita q̄ subã eius cadat sub eternita te. ⁊ actio sub tpe: vel eõ. Sed hoc esse nõ põt q̄ alicui⁹ rei subã sit in tpe ⁊ actio in eternitate: qr sic actio eẽt al tior ⁊ melior q̄ subã: ⁊ effect⁹ q̄ cã. qḋ est impossibile. ergo re linquit q̄ illa res media sit fm subaz. s. in momēto eter nitatis ⁊ fm opõnē in tpe: ⁊ hoc ē qḋ pbare itēdimus.

32. Omnis substãtia cadens in quibusdã dispositionibus suis in eternitate: ⁊ in quibusdaz dispositionib⁹ suis sub tempore est ens ⁊ generatio simul. Omnis. n. res cadēs sub eternitate est ens ve re: ⁊ omnis res cadens sub tēpore est genera tio vere. si ergo hoc ita est: nūc si res vna cadēs sub eternitate ⁊ tēpore est ens ⁊ gnãtio non p modū vnū: sed per modū ⁊ modum.

¶ Qr in pcedenti ppõne pbatuz est esse aliq̄ rem cuius subã est in eternitate ⁊ actio in tpe: ɔsequenter hui⁹ sube ɔditionē ondit in hac vltima ppõne. dicens. oīs subã ca dens in quibusdã suis dispositionibus in eternitate: ⁊ ca dens in quibusdã suis dispõnibus sub tpe est ens ⁊ gene ratio simul. Et hec eadem ppositio ponit. 105. lib. pculi sub his v̄bis: omne qḋ hac quidē eternale. hac aūt tpale ⁊ ens simul ⁊ gnãtio. Ad huius manifestationez ppõnis tria facit. pmo premittit pbationē ppõnis inducte que quidē tota dependet ex significatiõe nominū: qr. n. eter nitas est tota simul carēs successione pteriti ⁊ futuri. vt supra habituz est. id qḋ in eternitate est dr̄ ens: qr semp est in actu. tps aūt ɔsistit in successiõe preteriti ⁊ futuri. vnū id qḋ est in tpe ē q̄si id qḋ significat nomē generatio nis. qḋ ergo est totaliter in eternitate ens totaliter est ens: qḋ aūt est totaliter in tpe est totaliter gnõ. q̄ v̄o est fm aliquid in tpe: ⁊ fm aliquid in eternitate est simul ens ⁊ generatio. ¶ Secundo ibi.

¶ Jam ergo manifestū est ex eo qḋ diximus q̄ oē generatū cadēs per substantiã suã sub tempo re habens substantiã dependentē per esse pu rum qḋ est causa durabilitatis ⁊ causa sempi ternarū oium: ⁊ rex destructibilium.

¶ Inducit qḋdã correlam. est eni talis dispõ entiū q̄ infe riora a supiorib⁹ dependēt. vñ necesse est q̄ id qḋ est to taliter generatio quasi subam ⁊ opationē habēs in tem pore depēdeat ab eo qḋ est simul ens ⁊ generatio habēs subam in eternitate ⁊ operationē in tpe. hoc aūt necesse est q̄ dependeat ab ente qḋ est totaliter in eternitate se cundū subam ⁊ operationē: ⁊ hoc vlterius depēdeat ab ente pmo: qḋ ē supra eternitatē: qḋ est pn̄m durationis rex oium ⁊ sempiternax ⁊ corruptibiliū. ¶ Tertio ibi.

¶ Necessariū est vnū faciens adipisci vnitates ⁊ ipsum non adipiscat. Sed relique vnitates omnes sunt acquisite. Et illius itaqz significa tio est qḋ dico: si inueniť vnū faciēs acquirere acquisitū: ⁊ aliud acquirere faciēs non acqui situm: tūc que differētia est inter ipm ⁊ primū acquirere faciēs. non. n. põt esse quin aut sit si milis ei in omnib⁹ dispositionib⁹ suis: aut sit in vtroqz differētia in alio supfluitas. si ergo est similis ei in omnibus dispositionib⁹ suis: tunc vnū eox non est primū: ⁊ alterū secundū: ⁊ si vnum eox nõ est simile alteri in omnib⁹ dispo sitionibus suis: tunc pculdubio vnuz eox erit primū: ⁊ alterum secunduz: illud ergo in quo est vnitas sita non inuenta ab alio est propter vnum primū verū: sicut ostēdimus: ⁊ illud in quo est vnitas inuenta ex alio est ppter vnum primū veruz. Si ergo est ex alio est ex illo pri mo acquisita vnitas: puenit ergo inde vt vni puro v̄o ⁊ reliquis vnis sit vnitas iteruz. Et nõ sit vnitas iterū: nisi ppter vnū verū: qḋ est causa vnitati. Jaz ergo manifestū est ⁊ planū q̄ omnis vnitas preter vnum veruz est acqui sita causa: verūtamen vnum verum primum est cãns vnitates faciens acquirere non acqui situm: sicut ostendimus.

¶ Ostēdit q̄ ab isto vno pmo omnia dependeāt: ⁊ ad in tellectū huius q̄ hic dr̄ sumenda est. 14. ppositio pcu li que talis est. oīs deus participa. excepto vno. que quī dem ppõ ad oñdenduz quo platonici ponebant plures deos. Nõ. n. ponebant oēs ex equo: sed vnū ponebãt pri mū qui nihil participat. sed est essentialiter vnū ⁊ bonū. alios v̄o deos ponebãt inferiores participãtes ipm vnū ⁊ bonum. Et huius pbationē iducit de pmo ⁊ supremo deo manifestū est: q̄ nihil participat: alioqn nõ esset cau sa pma oiuz. semper. n. participãs psupponit aliquid qḋ est per essentiã. Sed q̄ oēs alij dij sunt participãtes vel pbãt per hoc q̄ si pmus deus est vnū essentialiter ⁊ nõ participatiue ⁊ nõ aliquis alioz deoz est silr̄ vnuz: ⁊ sic in nullo differt a pmo. itēoz q̄ sit vnū participatiue. Si eni ipm vnuz est essentia pmi opz q̄ si aliqd ab eo diffe rat q̄si fm post ipm ex his non sit tale q̄ essentia eius sit ipm vnū. Sed sit participãs vnitatē: ⁊ hoc est q̄ h̄ ppo nitur: q̄ necesse est ponere vnū primuz faciens adipisci vnitates. i. a quo participãt vnitatem ab aliquo alio. Et huius quidē pbatio inducit que premissa est. Et sic ter minatur liber de causis: ⁊ sint gratie deo oipotenti qui est prima omnium causa. ¶ Finis.

¶ Explicit scriptū de causis fm sancti Thome expõnez. Negantib⁹ aūt hoc rñdemus q̄ cum indubitãter fuerit expõ cuiusdaz peritissimi doctoris vt ex illi⁹ grauitate pz. ⁊ cum nullius stilo magis assimileť q̄ stilo sancti Tho. sequiť q̄ necessario fuerit solū eius. Idē etiaz cōiter ap pbat cōis thomistax schola numerantiū eum iter eius opera. Deinde ipse cōmemorat eum in alijs suis libris fm expõnem in hoc libro positam. Asserentibus v̄o hãc expõnem fuisse Egidij. Dicimus hoc nõ esse cōueniens. pmo qr in eundē libx aliam fecit expositionez cōmuni ter repertam. 2° qr in nullo eius librox inueniť tanta obscuritas siue breuitas quãta inuenitur in hoc libro. 3° qr in oibus eius libris frequēter inueniť similis mo dus dubitãdi. Forte dubitaret aliquis. Qui in isto nūq̄ iueniť. q̄re relinqť q̄ solū fuerit sancti doctoris. vt pz.

¶ Accipe itaq candide lector hec Aristotelis pipatheticoꝝ pncipis Opuscula cũ clarissimis cõmetarijs Sãcti doctoris Thome de Aquino Ordinis pdicatoꝝ. Ac Petri de Aluernia doctoris perspicacissimi eiusdẽ ordinis. Recognita castigata erroribusq innumeris purgata a pře venerabili dño Thimoteo veronẽsi canonico regulari theologie ac phie sciẽtissimo. Impressa vo Venetijs mãdato sumptibusq Heredũ nobilis viri dñi Octauiani Scoti ciuis Modoetiensis. p Bonetũ Locatellũ psbyteꝝ Bergomensez. Anno a partu vgineo saluberrimo Septimo supra millesimũ quinquiesq centesimuz quinto Idus Nouembris.

Registrum

a

In presenti volumine
¶ Incipit expositio
sanitatis & egritudinis
tudo figura quies

b

de cõmixtione dictuz
tes terrestres que
¶ Confirmat
vo ab enchimo.)

c

¶ Ponit secũdaz
pars eius moueat
de videtur: hoc
tertio ostẽdit qd

d

¶ Manifestat
litas quedã. Quare
as. pponit numerẽ.
tingit vtiq somnũ

e

passionum que in
¶ Determinat de
modũ vtiq siquidẽ
oportet) n tute

f

¶ Probat intentũ
vnius & idem maneat
a. aũt ad g. vt a
In pma pncipit

g

¶ Tribus autez
est cor & dicit.
re propter non
pe remanere pter

h

¶ Et primo ponit
nuntur: ita q in illis
secundo declarat
cõtrũ corrũpit. sicut

i

¶ Notandum aũt
facit: q primo facit
sicut cõtingat
igit illos qdem

k

¶ Ostendit differentiam
sarum spẽrũ aie
¶ Postq de poni
nens illas res:

l

viuere. et viuere
¶ Postq assignauit
in cã p Ym dispõnẽ